ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար· 75 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 90 Ֆ· Հատը 0,30

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
1
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
1er AOUT
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10974 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No10.974

ՏԻՈՒՐ ՊԱՏԿԵՐ

Պահ մը նստինք հաշիւ մը ընենք։ Ըն– դունուած է, որ Սփիւռքի մէջ կը հրա– տարակուին մեծ ու փոքր հարիւր երե– սուն հայերէն թերթեր ու պարբերաթեր– թեր։ Ընդունուած է նաեւ, որ Հայկա– կան Սփիւռք կոչուած «աշխարհամաս»ին մէջ կ'ապրին չուրջ մէկուկէս միլիոն Հա– յեր։

Ձգենք անմիջապէս· այս մէկուկէս միլիոնին չուրջ մէկ միլիոնը ծադումով եւ զգացումներով Հայեր են, բայց լե– զուով զրեթէ ապահայացած են, կը խո– սին անգլերէն, ֆրանսերէն, ռուսերէն, սպաներէն, յունարէն, թուրքերէն, աշ– խարհի բոլոր լեզուներով, սակայն գաղ– թած են, զրեթէ գաղթած են խօսելէ իրենց ընիկ լեզուն, որ հայերէնն է։ Այսօր — այս է պատկերը, վաղը կրնայ աւելի վատթար ըլլալ։ Լեզուի պայքարը կոր– սընցնելէ ետք, մեր աշխարհացրիւ ու հոգմացրիւ բազմութիւնները կրնան կոր– սընցնել նաեւ ոգիի պայքարը։

Հիմա, մեր օրերուն, դեռ կէս միլիոն հայախօս Հայեր կան Սփիւռքեան «աշ– խարհամաս»ին մէջ։ Կէս միլիոն, — ինչ որ կը նշանակէ չուրջ հարիւր հազար ըն– տանիք։ Երեք հարիւր հազարի վրայ՝ հարիւր հազար։ Ցիսուն տարուան մէջ, մեր համբանքին մօտ երկու երրորդը օ– տարացաւ լեզուով ու բարքերով։ Ձենք կրնար ըսել, թէ բոլորովին օտարացաւ նաեւ հոգիով, նաեւ հայրենասիրական զգացումներով, բայց ապահովաբար այլեւս գաղրեցաւ ամբողջական Հայ ըլ– լալէ։

Ամբողջական Հայը տարբեր է կէս Հա– յէն կամ քառորդ Հայէն։ «Ես Ամերիկա– ցի եմ, ես Ֆրանսացի եմ, ես Քանատացի եմ» ըսել՝ մօտաւորապէս կը նշանակէ ը– սել, թէ զգուխինը յատկանշող սեռորո– շելիներէն մնացած է միայն Հայ ըլլալու ապահիկ ու բազմազոյն թերթերուն վը– րայ։ Անշուշտ, մենք մեզ բացառութիւն չենք համարեր։ Առ այժմ, միայն մեր մասին խօսելու համար, պիտի ըսենք, որ մեր «Յառաջ»ը ունէր հօբանա– կան մը «Յուսաբեր» ունէր հօբանա– կան մը «Ցոյսաբեր» ունէր հօբանա– կան մը «Ցոյսաբեր» ունէր հօբանա– կան մը «Ցոյ

«ԿԱՄԱՒՈՐ ԲԱՆԱԿ...»

Հսկայ նուիրման
Տորմիղ հրաթեւ,
Կամաւոր բանակ,
Յառա՛ջ անսասան,
Յառա՛ջ անդեդեւ
Դէպի յաղթանակ:

ԽՄԲ.— Անցեալ տարի լոյս տեսաւ խմբապետ Ասլանի «*Յուշեր*»ը, զոր գրի առած է Հայկ Անէմեան: Պարզ եւ անսեթեւեթ լեզու մը, բայց ի՜նչ ողբերգական դէպքեր: Հատորը հարուստ է ոչ միայն պատերազմական նկարագրութիւններով, այլեւ մեր բնաշխարհի յիշատակներով, աւանդութիւններով, կորսուած կեանքի մը վկայութիւններով: Երբեմն պիտի տանք հատուածներ՝ քաղուածաբար:

1914 Թուի Օգոստոսի սկզբներից պայթեց համաշխարհային պատերազմը:

Վեց մեծ պետութիւններ բաժանուեցին երկու հզօր ճակատների: Անգլիան, Ֆրանսան եւ ցարական Ռուսաստանը դարձան դաշնակիցներ, իսկ Գերմանիան, Իտալիան եւ Աւստրօ-Հունգարիան զինակցութիւն կնքեցին, որոնց յետագային միացան նաեւ Թուրքիան եւ Բուլկարիան:

Հայ ժողովուրդը, հողերանօրէն, իր ազատութեան յոյսը կապեց դաշնակից պետութիւնների հետ: Ցարական կառավարութիւնը նորէն սկսեց շոյել հայ ժողովրդի ազատասիրական եւ հայրենասիրական զգացումները:

Պարզ ու որոշ էր, որ շուտով պիտի պայթէր նաեւ ռուս-տաճկական պատերազմը եւ Իրանի արեւմտեան սահմաններից մինչեւ Տրապիզոն — Սեւ Ծով, պիտի դառնար Կովկասի ռազմաճակատը:

Ռուս կառավարութիւնն առաջարկեց, որ Կովկասում կազմուեն Հայ կամաւորական գնդեր, որոնք պատերազմի պարագային դառնալու էին ռուսական բանակների յառաջապահներ եւ ուղեցոյցներ:

Կովկասի կենտրոն Թիֆլիս քաղաքում կազմուել էր մի մարմին՝ Հայոց Ազգային Բիւրօ անունով, ստանձնելով հայ կամաւորական գնդեր կազմակերպելու աշխատանքները: Ամէնուրեք արձանագրւում էին հայ կամաւորներ եւ կենտրոնանում էին Թիֆլիսում:

1914 *Թուի Նոյեմբեր* 17*ին պայթեց ռուս-տաճկական պատերազմը:*

Սիմոնը, ես եւ հինգ հոգի էլ ուրիշներ, Արմաւիրից հասանք Բաքու եւ ներկայացանք Հ. Յ. Դ. Կենտր. Կոմիտէին, որ հրահանգեց ինձ անմիջապէս հարիւր հոգի կամաւորներ հաւաքել: Երեք օրուան մէջ այս աշխատանքը յաջողութեամբ գլուխ բերի: Չորրորդ օրը գնացքով մեկնեցինք Թիֆլիս եւ ներկայացանք Հայոց Ազգային Բիւրօյին, որի ամբողջ ղեկավարութիւնը եւ պատասխանատուութիւնը ստանձնել էր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ իր մտաւորական եւ մարտական դէմքերով եւ գործիչներով:

Մեր գալուց առաջ, արդէն Թիֆլիսում կազմուել էր 500 *հայ կամաւորների մի զօրամաս, որի ղեկավարութիւնը յանձնուեց հին հայդուկապետ Սեպուհին:*

Մշեցի խմբապետ Սմբատ Բորոյեանն էլ, արդէն երեք հարիւր հայ կամաւորներով անցել էր Երեւան եւ Ջուլֆայի ու Խոյի վրայով գնացել էր Սալմաստ, իբր յառաջապահ ռուսական բանակի:

Մենք միացանք Սեպուհի կամաւորներին եւ Թիֆլիսից երկաթուղով մեկնեցինք դէպի Երեւան — Ջուլֆա, ուր կամաւորներին ընդունելու եւ ռազմաճակատ ուղարկելու աշխատանքները կատարում էր բոլորիս սիրելի Արտաշէս Սուճեանը: Վերջինս երբ տեսաւ իր նախկին զինուորներին, շատ ուրախացաւ եւ յուզումով ասաց.

— Տղերք ջան, բոլորդ էլ բարով էք եկել: Ես կամաւորներից վաշտ եմ կազմելու, դուք բոլորդ էլ իբրեւ իմ նախկին զինուորների, մտնելու էք իմ վաշտի մէջ: Համաձա՞յն էք:

— Այո՛, այո՛, համաձայն ենք, — բացականչեցինք եւ ծափահարեցինք:

Մեր հինգ հարիւր հոգուց բաղկացած զօրամասը Ջուլֆայից ոտքով ճանապարհուեց Խոյ: Երրորդ օրը հասանք Սալմաստ ու գնացինք Ղալասար գիւղը: Այստեղ մի գիշեր հանգստանալուց յետոյ, յաջորդ օրը, մեզ ուղարկեցին (երեք հարիւր հոգի) Սաւրա գիւղը՝ Գրիգոր Ամիրեանի ղեկավարութեամբ:

Մի քանի օրից յետոյ Ղալասար հասաւ նաեւ ազգային հերոս Անդրանիկը՝ իր հազար երկու հարիւր կամաւոր զինուորներով: Անդրանիկի հետ էր նաեւ ազգային սքանչելի գործիչ Բժիշկ Յակոբ Զաւրիեանը:

Սալմաստում (Ղալասար) հազար երկու հարիւր հայ կամաւորներին բաժանեցին 260*ական հոգու եւ իւրաքանչիւր վաշտապետին ինն ձիաւոր թիկնապահներ:*

Ա. վաշտապետ՝ Մշեցի Սմբատ, Բ. վաշտապետ՝ Սեպուհ, Գ. վաշտապետ՝ Արտաշէս Սուճեան, Դ. վաշտապետ՝ Կարսեցի Նիկոլ: Ձիաւորների հարիւրապետ՝ յայտնի Ասօն: Ընդհանուր հրամանատար՝ Անդրանիկ:

Կամաւորներին տուին զինուորական համազգեստ, մորթէ փափախներ եւ ճիտկաւոր կօշիկներ (չաքմա): Իւրաքանչիւր կամաւոր ստացաւ ռուսական պետական հրացան, երկու հարիւր փամփուշտ, սուին, ջրաման, տոպրակ եւ փոքրիկ բահ ու բրիչ:

Կամաւորներին վաշտերի բաժանելու ժամանակ առաջացաւ մի փոքր վէճ:

Մշեցի Սմբատն ուզում էր ինձ եւ իմ հինգ Ոզմեցի ընկերներին վերցնել իր վաշտի մէջ:

Մենք կտրուկ կերպով մերժեցինք Սմբատի առաջարկը: Վաշտապետների ժողովում Սմբատ մեզ անուանել էր ըմբոստ եւ անհանգիստ:

Սամսոնն ասաց.

— Երբ այդպէս են, թող այդ Ոզմեցի տղաները մնան ինձ մօտ՝ Ղալասարում, ես նրանց կարգի կը բերեմ:

Արտաշէս Սուճեանն առաջարկեց.

— Ոզմեցի այդ տղաները բոլորն էլ շատ կարգապահ տղաներ են, տարիներ առաջ նրանք Պարսկաստանում իմ զինուորներն են եղել եւ ես նրանցից շատ գոհ եմ մնացել: Հարցը փակելու համար թող այդ տղաները մտնեն իմ վաշտը:

Այդպէս էլ եղաւ. մտանք Արտաշէս Սուճեանի վաշտը:

Ամէն ինչ կազմ ու պատրաստ էր: Ամբողջ Սալմաստի Հայութիւնը ուրախութեան եւ ոգեւորութեան մէջ էր: Ամէնքն էլ հաւատացած էին, որ այս պատերազմի մէջ Տաճկաստանը չարաչար պարտուելու է եւ Արեւմտեան Հայաստանն ազատուելու է տաճկական լծից:

Անդրանիկի կամաւորական գունդը լրիւ կազմակերպուելուց յետոյ, 1914*ի Նոյեմբերի վերջերին շարժուեց դէպի ռազմաճակատ:*

Սաւրա գիւղից անցանք Քէօհնաշահար եւ այստեղից դէպի Արաուլ լեռը, որի լանջին գիշերեցինք:

Անդրանիկը լուսաբացին փորձի համար մի զօրահանդէս եւ ապա զօրաշարժ կատարեց:

Զօրագունդն առաջ շարժուեց:

Առաջին վաշտը իբր յառաջապահ՝ առաջ անցաւ:

Այս վաշտի ինն ձիաւոր զինուորները, տաճկական բանակի դիմաց հետախուզական աշխատանք կատարելով, մօտեցան թշնամու դիրքերին: Հրացանների համազարկի տակ սպանուեցին մեր հետախոյզներից եօթը հոգի, (որոնց մէջ էր նաեւ Նդիրցի Արամայիսը), իսկ երկու հոգի ազատուեցին եւ սրարշաւ հասան մեր վաշտին:

Պարզուեց, որ տաճկական մի կանոնաւոր զօրաբանակ բարձրանում էր Արաուլ լեռը:

Անմիջապէս հրաման ստացանք, որ ձիաւոր եւ հետեւակ՝ ամբողջ զօրագունդը բարձրանայ Արաուլ լերան գագաթը:

Շատ լաւ յիշում եմ, որ Սեպուհն ու ես առաջինն էինք, որ բարձրացանք լերան գագաթը, ձիերը թողնելով մի փոսի մէջ: Երբ նայեցինք ներքեւ, տեսանք, որ տաճկական զօրաբանակի յառաջապահները մեզանից մի քանի տասնեակ քայլի վրայ են: Անմիջապէս երկու հոգով կրակի տակ առինք նրանց, որոնք չնչապառ եւ յոգնած՝ հազիւ էին բարձրանում լեռն ի վեր:

Մինչ այս, սարի գագաթը հասան մեր կամաւորների նախ ձիաւորները եւ ապա հետեւակները:

Զինուորական դասաւորումից յետոյ սկսուեց սաստիկ եւ կատաղի կռիւ: Թշնամին մեր տասնապատիկն էր, բայց մեր դիրքերն ամուր էին: Տաճիկները մի քանի յարձակումներով փորձեցին լերան գագաթը բարձրանալ եւ մեզ քշել մեր դիրքերից, սակայն մեր համազարկերին չդիմանալով եւ ամէն յարձակումին զոհեր տալով, նահանջեցին:

ԽՄԲԱՊԵՏ ԱՍԼԱՆ

ԹՈՒՐՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՒԱԴՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԺԲ.

Էնվէրի եւ Ալի Ֆուատի փոխադարձ այցելութիւնները Մոսկուայի մէջ:

Ալի Ֆուատ իր յուշերուն մէջ (էջ 175–185) *կը գրէ* (*).—

«Նորագոյն պատմութիւնը հետազօտողներուն եւ գրողներուն փոքր ծառայութիւն մը մատուցանելու նպատակով, Էնվէր եւ Ճալիլ փաշաներու միջեւ փոխանակուած նամակները մէկիկ-մէկիկ դրեցի: Այդ նամակները Իթթիհատ եւ Թէրաքքը կուսակցութեան պետերուն, այդ ժամանակին ունեցած դիրքերը ցոյց տալու տեսակէտէն շատ շահեկան էին: Այժմ կրնանք անցնիլ նախկին պատերազմական նախարար եւ վերին հրամանատարի փոխանորդ Էնվէր փաշային հետ մեր ունեցած տեսակցութեանց:

«Պէտք է խոստովանիմ, որ Մոսկուայի համաժողովի ընթացքին, Էնվէր փաշայի հետ մասնաւոր տեսակցութիւններ ունենալու ժամանակ եւ առիթ ունեցայ:

«Օր մը, (թուականը չի տար) հաւանաբար 1921 *Փետրուարին՝ պատուիրակութեան անդամ Տոքթ. Րիզա Նուր պէյին հետ, անոր (Էնվէրին) այցելեցինք: Ան մեզի խօսեցաւ արտասահմանի իր գործունէութեանց մասին, ըսելով նաեւ թէ, համաժողովի ընթացքին, մեր պատուիրակութեան օգնելու նպատակով, չփում եւ տեսակցութիւններ ունեցած էր արտաքին գործերու կոմիսար Չիչերինի հետ:*

«Դաշնագրին ստորագրումէն եւ մեր պատուիրակութեան վերադարձէն ետք, մեր գործերը թեթեւցած էին մասամբ: Փաշային (Էնվէրին) հին ընկերներէն մէկն էի, եւ այդ հանգամանքով, անոր հետ աւելի լայն եւ անկեղծօրէն կրնայի տեսակցիլ: Ուստի հրաւիրեցի զինք մեր դեսպանատունը (Մոսկուա) էջ 173:

«Էնվէր բանակ կազմակերպող մըն էր, բայց ռազմագիտական կարողութենէ զուրկ էր (էջ 174):

«Էնվէր, իր փախուստէն ետք, Պերլին գացած էր, եւ հոն տեսակցելէ ետք քանի մը կոմունիստ ղեկավարներու հետ, սկսած էր քաղաքական գործունէութեան. ապա եկած էր Մոսկուա (էջ 175):

1916 *Ապրիլին, Էնվէր իբրեւ քննիչ եկած էր Սինայի ճակատը, եւ* 20*րդ Գօլ Օրտուի հրամանատար Իսմէթը հրամանատարութենէն հանած եւ գիս նշանակած էր անոր տեղը, Իսմէթը հետը տանելով Հալէպ: Հոն, նոր կազմուած* 2*րդ Գօլ Օրտուի (բանակաթեւի) հրամանատար կարգած էր զայն: Էնվէր փաշա,* 1921 *Ապրիլ* 15*ին, Մոսկուայի մեր դեսպանատունը եկաւ կէս օրէ առաջ, եւ ժամերով գլուխ-գլխի* տէրտլէշմիշ *եղանք, մեր ցաւերը փոխադարձաբար իրարու պատմեցինք:*

«Ան պարզեց 1914*ի պատերազմի սկիզբէն մինչեւ* 1918*ի Զինադադարը գաղտնի մնացած բոլոր կէտերը. Ահա մեր հարցումները եւ պատասխանները.*

Էնվէր ըսաւ.—

«Ձեր բոլոր հարցումներուն պատասխանեցի. ես Հայրենիքէն բաժնուած, ձեր մէկ հին զէնքի ընկերը, ձեզմէ կ'ուզեմ լսել՝ Զինադադարէն մինչեւ ձեր Մոսկուա եկած օրը պատահած դէպքերը եւ նախատեսութիւնները: Դուք անոնց հետ կապ ունէիք, եթէ լուսաբանութիւն տաք, շնորհակալ կ'ըլլամ:

Ալի Ֆուատ.— Մանրամասնութիւնը շատ է, չեմ ուզեր ձեզի նեղութիւն պատճառել:

Էնվէր.— Թիկնաթոռին մէջ շտկուելով, ըսաւ. «Նեղութեան խնդիր չկայ, մտիկ կ'ընեմ»:

Ալի Ֆուատ.— Ընդհանուր Պատերազմէն ետք, հակառակ մեր պարտութեան, բանակը իր հաւատքը եւ բարոյական ոգին պահած էր:

Այդ ալ ձեր ստեղծած կազմակերպութեանց հետեւանքն էր: Բանակին թիկունքը սակայն այդպէս չէր: Կ'ըսէին թէ «Հայերու պատժումը» (?) եւ աքսորը չարչարանքներով կատարուած է եւ զուլում եղած է, եւ ընողները պատերազմական ոճրագործներ են, պէտք չէր որ երկրէն փախչէին: Իսկ չփախչող եւ մնացողներն ալ իրենց պատիժը պէտք է կրէին»: *Ասոր իմաստը հետեւեալն էր.—*

«Թուրք բանակին ամէնէն ականաւոր եւ երիտասարդ սպաները, վարչական պաշտօնատարները, զրպարտութեամբ պատժել կ'ուզէին: Յանցաւորներուն օժանդակողները եւս կ'ուզէին պատժել, եւ անոնց թիւը յայտնի չէր: Այդ մթնոլորտին մէջ, վարպետ քարոզութիւն կը մղէին անգլիական հետախուզական ծառայութեանց ճարպիկ պաշտօնեաները, Տամատ Ֆէրիտ (փաշա) իր ընկերներով, Սուլթան Վահիտէտտինը, «Հիւրիյէթ եւ Իթիլաֆ» կուսակցութեան ականաւոր ղեկավարները եւ ուրիշ խառնակիչ կազմակերպութիւններ: Մտիկ ըրող ո՞վ էր սակայն:

«Պատերազմէն յոգնած եւ ուժասպառ, անմեղ ժողովուրդին այդպէս յոռի ներշնչումներ եղած էին, իբր թէ, ձեզի հետ եղած եւ երկրին մէջ մնացող ընկերները (Իթթիհատականները) եթէ պատժուէին, երկիրը փրկուած պիտի ըլլար եւ խաղաղութիւնը պիտի վերահաստատուէր»:

Էնվէր.— Ի՞նչպէս պիտի փրկուէր, այդ մասին ալ խօսա՞ծ էին:

Ալի Ֆուատ.— Զրոյն, այդ կէտը վարպետ կերպով գաղտնի պահեցին: Թրքական հողերը բաժնելու, ժողովուրդը դերի դարձնելու մասին միայն մտածող այդ անձերը, արտաքին թշնամիներուն շնորհին ապաւինողները, Վահիտէտտինը եւ շուրջինները, միայն անձնական դերութիւն ընդունած էին: Նման դաւաճաններուն դէմ, ընկերներուս միացան հայրենասէրները, փրկութեան նպատակով ստեղծելու կազմակերպութիւն մը, անոնց հիմնական ընդդիմութիւն ցոյց տալու նպատակով: Այդ աշխատանքը գաղտնի կերպով կը կատարուէր: Երբ թշնամին պայմանները սկսան վատթարանալ, եւ տեսնուեցաւ թէ պատերազմական յանցաւորները պատժելով, հայրենիքին օգուտ պիտի չունենային, այդ գաղտնի կազմակերպութիւնները մէջտեղ ելան եւ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը իրեն ուղեցոյց ընտրեց զանոնք: Ընտրութեանց միջոցին թշնամիները ըսին. «Ընդհանուր Պատերազմը վարողները կրկին վերադարձան: Չորս տարուան պատերազմը չէր բաւեր, նորէն պատերազմ կ'ուզեն: Զինուորականներուն քուէ մի տաք: Թագաւորը զանոնք հիմնովին ջնջած է»: Այդպէսով կ'ուզէին բանակը ցրուել եւ մեզի դէմ հանել մեծամասնութիւնը:

«Ազգային կազմակերպութիւնը (Միլլի) գործեց երկու տարի: Միութիւն յառաջ եկաւ, եղբայրական արիւն չթափելու համար: Թէեւ արիւն հոսեցաւ, սակայն ընողները (յանցաւորները) պատժելով, վերջացնել կ'ուզէին: Եթէ պատժուելու յանցաւորներ կային, պէտք չէր որ յանձնուէին թշնամիին: Յանցաւորները, մենք պէտք է փնտռէինք եւ հաշիւ պահանջէինք: Ոմանք պատերազմը լաւ չվարեցին, եւ հրաւիրեցին ժողովրդային ատելութիւնը: Կենաց եւ մահու պայքար էր (Խօլիւմ վէ գալըմ մէսէլէսի)*: Բոլորին մտածումն էր անցեալը հաշուեյարդարի ենթարկել: Համբերութիւն չունէինք այլեւս, մեր գոյութեան, անկախութեան եւ ազատութեան համար: Եթէ այս անգամ ալ ձախողէինք, ամէն բան կորսուած էր: Թուրքիոյ վիճակը շատ փափուկ էր: Երկու տարի ինքնիրմով ապրեցաւ եւ իշխանութեան տէր եղողներու հանդէպ վստահութիւն յառաջ եկաւ: Հիմա ով որ ալ գայ, վստահութիւն պիտի ներշնչէ: Յաջողութեան գաղտնիքը ներկայ վիճակը պահելն է, մինչեւ որ խաղաղութիւն ըլլայ, մինչեւ որ հայրենիքը ազատի, աշխատելէ զատ ուրիշ ճամբայ չկայ: Լսեցի որ շարժման կարգ մը նեղչաններ կան:*

Էնվէր.— Աւելի բաց խօսեցէք:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

(*) Այս յուշերուն հեղինակ Ալի Ֆուատ Ճէպէսոյ կը խոստովանի թէ ինք եւ Իթթիհատական եղած էր Մուսթաֆա Քեմալի հետ, Սելանիկի մէջ 1907ին, եւ ժողովներու մասնակցած՝ Թալէաթի տա–

ԿՈՏՎ

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞ւ Ալեքսանդր Մեծ, Ասիան նուաճելէ յետոյ, Հնդկաստանի վրայ չարշաւեց, եւ ինչո՞ւ Հնդկաստանի մէջ չհաստատեցաւ։ Ասոնք հարցումներ են, որոնց պատասխանը ամենեւին դիւրին չէ։ Ալեքսանդր Մեծ, որ ամենայն ինչ կրնար ընել, ինչո՞ւ չկրցաւ Հնդկաստանի մէջ հաստատել իր տիրապետութիւնը։ Ինչո՞ւ Հնդկաստանի մէջ չկրցաւ հաստատել Յունական տիրապետութիւն։ Ինչո՞ւ Հնդկաստանի մէջ չկրցաւ հաստատել Յունական քաղաքակրթութիւն։ Ինչո՞ւ Հնդկաստանի մէջ չկրցաւ հաստատել Եւրոպական քաղաքակրթութիւն։ Ինչո՞ւ Հնդկաստանի մէջ չկրցաւ հաստատել Քրիստոնէական քաղաքակրթութիւն։ Ինչո՞ւ Հնդկաստանի մէջ չկրցաւ հաստատել Հայկական քաղաքակրթութիւն։ Ինչո՞ւ Հնդկաստանի մէջ չկրցաւ հաստատել Հայկական տիրապետ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի խումբը Փարիզէն կը մեկնի Չորեքշաբթի Օգոստոս 2ին: Ծնողքներէն կը խնդրուի երախաները առաջնորդել Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 6·15ին Սքուար Մոնթոլոն (Մեթրօ Քատէ):

×

Յուլիսի խումբը Փարիզ կը հասնի Հինգշաբթի Օգոստ· 3 *ժամը իրիկուան* 6-*ին* (18) Սքուար Մոնթոլոն :

×

ԼԻՈՆԻ ԽՈՒՄԲ

Յուլիսի խումբը Պելֆոնթէնէն կը մեկնի Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5*ին եւ* Լիոն – Փէռաշ *կը հասնի ժամը* 8·53*ին:*

×

Օգոստոսի խումբը Լիոնէն կը մեկնի Հինգշաբթի Օգոստ· 3, *կէսօրէ ետք ժամը* 5*ին: Հաւաքուիլ* Փեռաշ *կայարանի ժամացոյցին տակ ժամը* 4*ին:*

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Ժոզէֆ Ներկիզեան հարիւր ֆր·, Տիկին Տօնիկեան 50 *ֆրանք :*

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Բ· խումբը կը մեկնի Երեքշաբթի, 1 *Օգոստոս ժամը* 10*ին, Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն,* 15 Րիւ ժան Կուժօն :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան
Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

FRIEDRICHSCHAFEN
ՔՈՆՍԹԱՆՍԻ ԼԻՃԻՆ ԱՓԻՆ

400 *մեթր բարձր ծովէն, Սեւ – Անտառին եւ Բարձր Պավարիոյ միջեւ :*
Մեկնում Օգոստոս 10ին :

Աւելի հանգստաւէտ պայմաններու համար, ճամբորդութիւնը կը կատարուի կառախումբով .—

Հաւաքուիլ Օգոստ· 10, *Հինգշաբթի ժամը* 22*ին Կառ տը Լ'էսթի, Կոանտ Լիներ մեկնումի վայրը,* Պիւրօ տը Ռանսէն – երմանին *առջեւ (աջին):*

Օգոստոս 11*ին առաւօտ ժամը* 10*ին մեկնում դէպի Ֆրիտրիխշաֆըն, Ֆրայպուրկէն (ճաշ) եւ տեսարժան վայրերէ անցնելէ ետք, ժամանում Ֆրիտրիխշաֆըն, հանգստաւէտ պանդոկ մը: Պաղ եւ տաք ջուր ամէն սենեակ, լաւ ճաշ, բազմաթիւ զուարճութեան վայրեր: Նախատեսուած են նաեւ պտոյտներ՝ Աւստրիա, Միւնիխ, կարմիչ եւն·:*

Մասնակցութիւն 450 *ֆրանք, ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն եւ պտոյտներէն :*
Կանխավճար 100 ֆր·, Սահմանափակ տեղեր :
Դիմել՝ ժամը 15*էն* 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի առթիւ այն բաժանորդները որոնք կ'ուզեն իրենց հասցէն փոխել, պէտք է ԵՐԵՔ ՕՐ ԱՌԱՋ դիմեն վարչութեան ԱՆՁԱՄԲ ԿԱՄ ԳՐԱՒՈՐ: (Հեռաձայնով դիմումները կը մերժուին), տալով իրենց ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ հասցէները, ընթեռնլի եւ 5 *ֆրանք:*

Միայն արձակուրդի շրջանի համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 12 *ֆրանք :*

×

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր· կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր· կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին: Դիմել Վարչութեան:

ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեծ պարահանդէս կազմակերպուած Փարիզի Հաճնոյ Հայր· Միութեան կողմէ Հոկտեմբեր 29*ին :*

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՏԱՓԱՋԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ԱՊԱ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ

Գրեց՝ ՅՈՎՀ· ԳԱՊԱՔԵԱՆ

Ահա գիրք մը, զոր պէտք է կարդայ ամէն Հայ: Քաղաք մը, պարծանքը Բիւթանիոյ շրջանի Հայութեան, որ մարտիրոսացաւ ենթարկուելով Թրքական հրէշային աներեւակայելի վայրագութեանց : Գինը 5 *ֆրանք: Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Տէրիկեան գրատուն* (13 Րիւ տէ Տոմինիքէն, *Մարսէյլ*), *հեղինակին* (9 Րիւ տէ էռօ, *Մարսէյլ*) :

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ· ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբ· Ծ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ
34ՐԴ ՏԱՐԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Բժշկութիւն... բանաստեղծութեամբ (ԽՄԲ·): Օդ կլլել (ՏՈՔԹ· ԱԶԱՏԱՆԻ): Նիհարնալ կայ, նիհարնալ ալ կայ, — մտային ախորժաթափութիւն, Սայմընդի հիւանդութիւն ՏՈՔԹ· ՊՌՈՔԱ: Երկարակեցութեան մասին (Ա· ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ): Երախայի մը կեանքին առաջին վեց ամիսները (ՏՈՔԹ· ՄԵՆԾ–ՀԱՅՐԻԿ): Ցղութեան նպաստաւոր դերը կնոջ կազմին վրայ (ՏՈՔԹ· ԿԷՕՐԿԻՈՒ): Հիւլէական ռումբերու մասին (ՄԵՏԻՔԻԽՍ): Սրտի կաթուած (ՏՈՔԹ· ԱՇՃԵԱՆ): Սննդառութիւնը մարսողական հիւանդութեանց ընթացքին (ՏՈՔԹ· ԲԱՄՊՈՒՔՃԵԱՆ): Տիկինը բժիշկի չ'երթար (Ե· ԱՐՄԷՆ): Կը դիմեն... դեղագործի եւ ոչ բժիշկի (ՔԱՂՀԱՆ): Էկզեման բուժելի է (ՏՈՔԹ· ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ): Արագած (Մ· ՏԱՐՕՆՑԻ): Ուշադրութիւն ձեր զաւկին աչքերուն (ՏՈՔԹ· ԼՕՊՌԻ): Վիրաբուժական գործողութիւն սրտի վըրայ (Ք·): Մխը ո՞րքան օգտակար է (ՏՈՔԹ· ՍԵՐՈԲԵԱՆ): Ծխեցէք... բժիշկին եւ ակրտէրին երթալու համար (Ե·): Մարդոց թիւը աշխարհի վրայ:

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են .—

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 *ֆրանք, արտասահման* 5 *տոլար :*

Հատավաճառ չի ծախուիր :

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aïvazian chez HARATCH
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՃԱՄԲԱՐ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

SERIGNAN (HERAULT)

ՕԳՈՍՏՈՍ 1ԷՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

Նոր եւ բոլոր յարմարութիւնները ներկայացնող շէնք մը: Ծովեզերքէն 3000 մեթր հեռաւորութեամբ

Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ, ինչպէս եւ զանազան խաղեր:

Մասնակցութիւն մէկ ամիս 400 ֆ.
Երեք շաբաթէն աւելի օրական 14 ֆ.
Երեք շաբաթէն պակաս օրական 15 ֆ.

ԽՄԲԱԿԱՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ՝ այս Երկուշաբթի, ժամը 18*ին, Մշակոյթի Տունէն:*
Maison de la Culture Arménienne — 17, Rue Bleue, Paris (9e)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Արձակուրդի առթիւ՝ Յուլիս 3էն մինչեւ 5 *Օգոստոս՝ Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ· Առաջնորդարանի դրասենեակը բաց կը մնայ միայն Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրեր՝ ժամը* 9–12:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ECOLE NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նախակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով:
Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն:
Կ'ընդունուին գերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ: Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն:
Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ:
Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ:
Արձանագրութիւնները սկսած են:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	50 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ պաստառ – կարդ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ խաղանկարներ, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլաստիք *— ծածկոյթներ.—*

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
2
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
2 AOUT
1967
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10975 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — N°10.975

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒ ՄԱՆԱՒԱՆԴ՝ ՏՈԿԱԼ

Ֆառասունեւերկու տարիներ առաջ, Ա–ռաքեալներէն մին արտասահմանեան մա–մուլին ու իր Մայրենիքին, հրապարակ կը նետէր «Ցառաջ»ը, նախ եռօրեայ եւ քիչ ետք՝ օրաթերթ :

Ցոյսի չրջան էին այդ օրերը, ինչպէս կը պատմեն մեզի, որ այդ օրերուն դեռ չէինք տեսած լոյսն աշխարհի :

Ցոյս՝ ազատ հայրենիքի, անկախ պե–տականութեան, ամբողջացած հողերու : Ու դաղութները հանդրուաններ կը նկատ–ուէին : կարճ հանդրուաններ արմատա–խիլ բազմութեանց, որոնք կը խորհէին թէ հազիւ քանի մը տարի ետք պիտի վե–րադառնէին իրենց հողը :

Բայց տարիները սահեցան, նման օրե–րու եւ ժամերու : Տարիները սահեցին, որ հիւրընկալ երկիրները դառնան երկրորդ հայրենիքներ, անոնց համար որ կուգա–յին հայրենիքէն : Ու նաեւ միակ հայրե–նիքներ, այն սերունդին համար, որ աշ–խարհ կուգար, դեռ անծանօթ իր անցեա–լին, հողի մը վրայ, որ կ'ըսէին թէ ի'րը չէր :

Ան որ հիմնեց այս թերթը չունէր այլ մտահոգութիւն քան ծառայել իր ժողո–վուրդին ու իր լեզուին :

Կը հաւատար թէ պէտք է տեւել, պէտք է տոկալ, ապերախտ պայմաններու մէջ, ի'ր բառերով՝ լպրծոմն պողոտաներու վը–րայ, որպէսզի հայրենադուրկ ամբոխները քիչ մը աւելի դիմանան, հայ ապրին ու մնաւանդ հայերէն կարդան :

Ու տարիները սահեցան :

Հանդրուաններ նկատուող դաղութները դարձան նոյնիսկ վերջին հանդրուան ա–նոնց համար, ինչպէս այս թերթին կեանք տուողին, որոնք օր մը մեկնեցան, հայ–րենի հողին կարօտը սրտին, յաւիտենա–կան հանգիստ մը ապրելու համար ուրիշ հողերու ներքեւ :

Ու թերթը չարունակուեցաւ : Մնաց նոյն ոգին : Ծառայել տարաբախտ ժողո–վուրդի մը, օրէ օր իրեն ծառայող զրիչ–ներէ ու բերաններէ զրկուող անմահական լեզուի մը :

Հաւատքը զոր Հիմնադիրը ներշնչած էր, իրրեւ ապաւէն ծառայեց անոնց, որոնք չուզեցին կէս ճամբան մնալ :

×

Հայերէն օրաթերթի մը կեանքը : Նման տաժանակիր աշխատանքի, սահմանափակ միջոցներով, անսահման պահանջներով : Ոչ ոք կրնայ երեւակայել թէ որքան միտք ու հոգի հարկ է սպառել ամէն օր կեանք տալու համար թերթի մը : Թերթ մը՝ որ ամէն օր կը մտնէ տուներէ ներս, սրտերէ ներս, զոհ ձգելով չատեր, դըժ–գոհ ձգելով ուրիշներ, մանաւանդ այս աքանչելի ժողովուրդին մէջ, որ ընթեր–ցողէ աւելի խմբագիր ունի, աշակերտէ աւելի դասատու ունի :

Բայց կարեւորը կապն է որ ստեղծուած է թերթին ու ժողովուրդին միջեւ, եւ ին–չո՞ւ չէ՝ պահանջը զոր ընթերցողը ունի, ինչպէս «զոհաց մեր հանապազորդ» : Ան–համբերութիւնը, ամէն առտու, երբ թղ–թատարը յապաղում կը դնէ թերթին ցրուումին մէջ, վանդի անդիտակից է թէ այս թերթը չի նմաններ ուրիշներու, ո–մանց համար հացուպանիր է դարձած, իմաստ է տուած անհայրենիք ժողովուր–դի մը :

Բայց տարիները կը չարունակեն սահիլ : Հարկ է դասալիք չըլլալ : Տեւել ու մնա–նանք՝ տոկալ :

ՑԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ՊՆԴԷ ՈՒ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՑ ՕԳՆԵԼ

ՔԷՊԷՔԻ ԱԶԱՏԱԴՐՄԱՆ

Նախադահ տը Կոլ ոչ մէկ կարեւորու–թիւն տալով ստեղծուած ազգային թէ մի–ջազգային իրարանցումին, Քէպէքի եւ Մոնթրէալի իր ճառերէն ետք, կը չհչտէ նոյն բառերը այն յայտարարութեան մէջ որ ըրած է առջի օր, Նախարարաց Խոր–հուրդին մէջ :

Ցիշելէ ետք այն հրաւէրը որ եղած էր իրեն Քանատա այցելու, նախագահը կ'ը–սէ.— « Զօր. տը Կոլ նկատեց ցուցաբեր–ուած ֆրանսական հսկայ ջերմութիւնը, իր անցքին վրայ : Նկատեց քանատացի Ֆրանսացիներուն մօտ միաձայն համոզու–մը, որ ճնշումի դարձն ետք որ հետեւե–ցաւ իրենց համար անդլիական նուաճու–մին, անցած երկրորդ դարը, այն վարչա–ձեւին ներքեւ որ սահմանուած է 1867ի « բրիտանական հիւսիսային Ամերիկայի » ուխտով, չապահովեց իրենց, իրենց իսկ երկրին մէջ, ազատութիւնը, հաւասար–թիւնը եւ եղբայրութիւնը :

« Կրցաւ չափել անոնց կամքը հասնե–լու, չնորհիւ եթէ կարելի է քանատա–կան ամբողջականութեան ձեռք ձգած յե–ղաչրջման, տէրն ըլլալու իրենց յառաջ–դիմութեան : Վերջապէս ամէն կողմէ լսեց այն ջերմեռանդ կոչը ուղղուած Ֆը–րանսայի, որպէսզի ֆիզիքական եւ բարո–յական երկու հարիւր տարուան հեռացու–մէ մը ետք, կազմակերպէ եւ երթալով աւելի տարածէ իր կապերը Քանատացի ֆրանսացի ժողովուրդին հետ : Այդ է որ կը նախատեսեն արդէն, վերջին տարինե–րուն եղած համաձայնագրերը Փարիզի եւ Քէպէքի կառավարութեանց միջեւ :

« Նկատի առնելով յուզումի եւ վճռա–կանութեան այս աննկարագրելի ալիքը Զօր. տը Կոլ առանց երկբայութեան նչեց Ֆրանսացի Քանատացիներուն եւ իրենց կառավարութեան որ Ֆրանսա կ'ուզէ օգ–նել իրենց, հասնելու համար այն ազատա–գրական նպատակներուն զորս իրենք իսկ ճչդած են :

« Իր ճամբորդութեան վերջաւորու–թեան, ամէնէն յուզիչ ժողովրդական խանդավառութեան մէջ անցնելէ ետք Մոնթրէալ, աշխարհի երկրորդ ֆրանսա–կան քաղաքը և այն հիանալի համաչխար–հային ցուցահանդէսը որուն կեդրոնն է Հանրապետութեան նախագահը Փարիզ վերադարձաւ առանց Օթաուայէն անցնե–լու, ինչպէս ընդունած էր ընել :

« Արդարեւ քանատական դաշնակցային կառավարութեան հրատարակած մէկ յայ–տարարութիւնը որ «անընդունելի» կ'որա–կէր փափաքը որ Քէպէքը ազատ ըլլայ, ինչպէս ըսած էր Զօր. տը Կոլ, անկարելի կը դարձնէր այդ այցելութիւնը :

« Բնական է, կ'եզրակացնէ Հանրապե–տութեան նախագահը, որ Ֆրանսա դեկա–վարութեան ոչ մէկ նպատակ ունի, ոչ ալ մանաւանդ դերիչխանութեան այսօրուան Քանատայի ամբողջութեան կամ մէկ մա–սին վրայ : Բայց տրուած ըլլալով որ հիմնեց Քանատան, զոր մինակը երկու դարերու ընթացքին, վարեց, բնակչու–թեամբ լեցուց, արժեցուց, հոն կը նկա–տէ ֆրանսական համայնքի մը ջերմ ան–համակրանութիւնը եւ զոյութիւնը, բազ–կացած չորսուկէս միլիոն բնակիչներով Քէպէքի մէջ, չի կրնար անչուշտ, ոչ չը–հետաքրքրուիլ ներկայ եւ ապագայ ճա–կատագրէն իր իսկ ժողովուրդէն եկած ժողովուրդի մը եւ հիանալի կերպով հա–ւատարիմ իր ծագումին հայրենիքին, ոչ ալ նկատել Քանատան իրրեւ երկիր մը որ օտար է իրեն, ինչպէս ուրիշ որեւէ եր–կիր » :

Ինչպէս կը տեսնուի տը Կոլ կը պնդէ իր ըսածներուն վրայ եւ իրաւունք չի տար անոնց որոնք կ'ըսէին թէ Մոնթրէալի խանդավառութեան մէջ է որ նման խօս–քեր արտասանած է : Այս յայտարարու–թեամբ տը Կոլ կ'ուզէ ապացուցանել թէ ինչ որ հոն ըսաւ, հոս ալ կը կրկնէ : Ֆրանսական մամուլը իր զարմանքը կը յայտնէ այս առթիւ. բացի Իւմանիթէից որ համաձայն է տը Կոլի հետ :

ՊԱՊԸ ԵՒ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Պօղոս Զ. քահանայապետին այցելու–թեան առթիւ, «Մարմարայի» երիտա–սարդ աշխատակիցներէն մին, Իգնատիոս Սարըասլան, քայլ առ քայլ կը հետեւի Պապին եւ օգտուելով վայրկեանի մը պա–տեհ առիթէն, ինքզինք կը ներկայացնէ եւ կ'ըսէ թէ Հայաստանեայց եկեղեցիի զա–ւակ է, ու հարցում մը կ'ուղղէ, ստանա–լով կարճ պատասխան մը, որ պատմական պիտի մնայ :

Հարցումը հետեւեալն էր.

— Եկեղեցիներու Միութեան առթիւ, ի՞նչ է դերը Հայաստանեայց եկեղե–ցիին :

Նորին Սրբութիւնը տուաւ հետեւեալ պատասխանը.

— Միացման հարցին մէջ, կենսականը ոչ թէ եկեղեցիի մը հաւատացեալներու թիւը, այլ եկեղեցիին անցեալն է : Հա–յաստանեայց եկեղեցիին պատմութեան մէջ կայ պայքարի եւ դաւանանքի ոսկե–զօծ էջեր : Արդ եկեղեցիներու միացման եւ համագործակցութեան մէջ Հայց. ե–կեղեցին ունի կարեւոր դեր մը եւ պատ–կառելի դիրք մը :

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԹՐՔՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՐԻՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պրիւսէլէն կը դրեն թէ Շաթըլէն դա–ւառակին «Փառի» սրճարանին մէջ կռիւ է ծագած թուրք հանքագործներու միջեւ ու զիրար վիրաւորած են ծանր կերպով : 5 թուրք բանուոր փոխադրուած է հիւան–դանոց :

Կռիւի մասնակցած 21 տարեկան Հալիլ Շահին այսպէս կը պատմէ դէպքը.

— Երբ կիրակի դիշեր ժամը 10ի տուն–ները սենեակիս մէջ նստած էի, ընկերս Մէհմէտ Ուսթա, դէմքը արիւնլուայ, ներս մտաւ եւ ըսաւ թէ «Փառի» սրճա–րանի մէջ կռիւ ծագած է, թուրքերզիրար ծեծած վիրաւորած են, ինք եւս վիրա–ւորուած է, ու պահանջեց երթալ վրէժ լուծել : Ձամբայ ելանք ու ճամբուն վրայ հանդիպեցանք ընկերոջ մը որ Սէյվէյ կը կոչուի : Ան ալ առինք ու գացինք միասին ծանօթ սրճարանը : Թուրք երիտասարդ մը խոյացաւ մեր վրայ եւ ծայր տուաւ ի–րարանցում մը :

Այլ վկաները կը պատմեն թէ սրճարա–նին տէրը, Պելճիքացին, տեսնելով որ սե–ղան, աթոռ, դաւաթ օդ կը բարձրաց–ուին՝ դործածելով իրրեւ զէնք մէկը միւ–սին դէմ, հրազէնը կը պարպէ սրճարանը լուսաւորող լամբային, կը հրամայէ պար–պել սրճարանը :

Երբ Թուրքերը կը մեկնին, սրճարանա–տէրը կը տեսնէ որ մէկը դետին ինկած է արեան ճապաղիքներու մէջ, եւ ըստ բախ–տի կը կրակէ դարձեալ ու կը վիրաւորէ Վէյսէլ անուն թուրք բանուոր մը : Ոստի–կան դինուորները կը հասնին եւ վիրաւոր–ները կը փոխադրեն հիւանդանոց, ձերբա–կալելով Հալիլ անուն թուրք մը :

«ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ Է ԱՂՕԹԵԼ... ԱՅԱ ՍՈՓԻԱՅԻ ՄԷՋ»

Անդարայէն կը հաղորդեն թէ Ծերակու–տին մէջ, ծերակուտական Սուպհի Գարա–ման անդրադառնալով Պօղոս Զ. Պապին այցելութեան, ըսաւ.

« Նախ, Թունուզի Հանր. Նախագահն էր որ, բարձր ժողովին բեմէն աշխարհա–կանութեան հակառակ յայտարարութիւն մը ըրաւ : Իսկ այժմ Պօղոս Զ. Պապն է որ կ'աղօթէ Այա Սոֆիայի մէջ :

« Աթաթիւրք, որ դիտէր տեսնել ապա–գան, արգիլած էր Այա Սոֆիայի մէջ ա–ղօթել ոչ միայն Իսլամներուն, այլեւ Քը–րիստոնեաներուն համար : Պէտք էէր թոյլ տալ որ Պապը աղօթէ Այա Սոֆիայի մէջ : Կը կարծեմ որ այս այցելութիւնը ուրիշ նպատակ չունէր եթէ ոչ՝ Ֆէնէրի Պատ–րիարքարանին դիրքը զօրացնել, Կիպրոսի կնճիռին ապաղայ հետեւանքներուն առ–սակաւով : Կիպրոսի կնճիռը անտարա–կոյս պիտի աղդէ Պատրիարքարանին վը–րայ, բայց քաղաքական կամ կրօնական հազար ձեռնարկ պիտի չկարենայ փրկել Ֆէնէրի Պատրիարքարանին ճակատագի–րը :

Գայսէրիի Ատալէթական երեսփոխան Հիւսնիւ Տիքիչէլիկիլ իր կարգին՝ ըսաւ.

« Թուրք ազգը հիւրամեծար է հիւրե–րուն հանդէպ : Պապը այցելած է, բայց ի՞նչ պատճառաւ : Պատմութիւնը տեւա–կան կրկնութիւն մըն է, որուն դասերը պերճախօս են : Այա Սոֆիա այսօր թան–գարան մըն է : Մեր երիտասարդներէն մին, որ ուզած էր աղօթել Այա Սոֆիայի մէջ՝ վեց ամիս բանտարկութեան դատա–պարտուած է : Ուշադրաւ է որ Պապը ե–րեքշաբթի այցելած է Այա Սոֆիա ու ե–րեքշաբթի օր մը աղօթած : Արդ, երեք–շաբթի օր մըն էր որ, Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ, նուաճելով Իսթանպուլը, աղո–թեց Այա Սոֆիայի մէջ : Ձմարտապէս վիրաւորուած եմ այս զուգադիպութեան համար : Հայրենասիրական պարտակա–նութիւն է այս մասին ուշադրութիւնը հրաւիրել հանրային կարծիքին : Արգիլ–ուած է աղօթել Այա Սոֆիայի մէջ եւ պէտք է զբօսաշրջիկներուն ուշադրութիւ–նը հրաւիրել :

«Անտարակոյս, զբօսաշրջիկները տրվիզ կը բերեն մեզի, բայց չենք կրնար զոհել մեր արժանապատուութիւնը տոլարի փո–խարէն » :

190 ՀԱԶԱՐ ՀԱՅԵՐ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

« Ալիք »ի մէջ կը կարդանք.—

Իրանի բնակչութիւնը կազմում է 25 միլիոն 700 հազար, դրում է «Էթելաթ» թերթը, վկայակոչելով վերջին մարդա–համարի արդիւնքների վերաբերեալ վի–ճակագրական վարչութեան հաղորդած լրացուցիչ տուեալները :

Երկրում ընդհանուր առմամբ կայ մօ–տաւորապէս հինդ միլիոն դրագէտ մարդ, որը կազմում է բնակչութեան մօտ քսան տոկոսը, 12 հազար բժիշկ եւ 7800 ճար–տարագէտ :

Բնակչութեան մեծամասնութիւնը 24·8 միլիոն մարդ, կազմում են միւսլիման–ները : Իրանում բնակւում են 190·400 Հայ, 67·800 հրեայ եւ այլ աղդութիւննե–րի պատկանող :

Երկրի ինքնաչխատ բնակչութեան ընդ–հանուր թուից աշխատում է 6·8 միլիոն մարդ :

Մօտաւորապէս 700 հազար մարդ ան–դործ է :

ԱՇԽԱՐՀ ՍՈՎԻ ՊԻՏԻ ՄԱՏՆՈՒԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՍՈՎԵՐԸ

ԽՄԲ.— Ժամանակ առ ժամանակ, գիտական եւ ընկերային հարցերու նուիրուած պարբերականներ կը հրատարակեն տեսութիւններ, որոնք կը հաստատեն թէ աշխարհ կը գտնուի համատարած եւ աննախընթաց սովի մը վտանգին առջեւ : Ուստի, սովը հեռացնելու եւ մարդկութիւնը սնուցանելու համար՝ գիտունները, այս մղձաւանջին դիմաց, սկսած են նոր աղբիւրներ փնտռել, նորատեսակ ուտելիքներ ճարել եւ առաջին առթիւ՝ օգտագործել ծովը իր լօռերով (ալկ) եւ այլ սննդարար նիւթերով : Հարցը այնքան այժմէական է, եւ սովի վտանգին մասին հրատարակութիւնները այնքան բազմացած են, որ անոնց արձագանգ տալէ առաջ՝ կ'ուզենք սովին պատմականն ընել, եւ նախ տալ Հայաստանի պատմական սովերուն նկարագրութիւնը :

Մեր տարաբախտ բնաշխարհին, ի հին ժամանակաց մինչեւ այժմ պատահած սովերու թիւը ծանօթ է մեզի՝ ի պատմութենէ :

Մեր պատմութեան մէջ առաջին անգամ Ասողիկ պատմիչ կը յիշատակէ Հայաստանի սովը, որ տեղի ունեցած ութերորդ դարուն: Սամուէլ երէց դար մը ետքը կը նկարագրէ ուրիշ սով մը. «Սովը տիրած էր ընդհանուր Կարնոյ քաղաքին մէջ եւ մէկ օրուան մէջ երեք հազար մեռեալներ գտնուեցան»: Իններորդ դարուն, դարձեալ, Թովմա Արծրունի կը յիշէ Յուսուփ ոստիկանի կամ Աֆշին իշխանի ժամանակ պատահած սովը, զոր Յովհաննէս կաթողիկոս կը նկարագրէ սրտառուչ խօսքերով.—

« Այնուհետեւ, կը գրէ, կը սկսէր կորստական սովը եւ առհասարակ Այրարատեան աշխարհիս բերքերը կ'ապականէին : Քաղաքներու, գիւղերու եւ ագարակներու մէջ գունատեալ դիակներու նման ամէն ոք կը դողդղար եւ շատ հարուստներ տակաւ առ տակաւ իրենց ինչքերը կը վատնէին օրապահիկ հացի համար, ու վերջին աստիճան աղքատութեան, չքաւորութեան եւ կարօտութեան մէջ էին: Եւ ոմանք խոտ ճարակելով ապրելու ստիպուած՝ մոլախինդ եւ ուրիշ վնասակար խոտեր, առանց զանազանելու, կ'ուտէին ու կը մեռնէին : Իսկ ոմանք իրենց սիրելի որդեակները քիչ մը ստակով կը ծախէին թշնամեաց՝ մոռնալով այլեւս ծնելաչէր գութ ու գորով: Եւ ազնուական կիներ, ի հարկէ կարօտութեան, իրենց գլխէն ծածկոյթն եւ անդամներէն հանդերձները մերկանալով՝ հրապարակներու վրայ մուրացիկ կը պտրտէին: Ոմանց դէմքերն հալած մաշած՝ մեռեալ պատկերներու նման կը դանդաղէին, եւ անօթութենէ նուաղած իրարու կը զարնուէին եւ գիրար կը կործանէին : Շատեր եւս ճամբու վրայ ինկած, մեռնելու մօտ, անցորդներուն կ'աղաղակէին կտոր մը հաց տալ իրենց եւ այսպէս իրենց շունչը կը փչէին : Թէեւ շատ հարուստներ առաջուընէ կ'ողորմէին թշուառներուն, բայց յետոյ խստացան՝ վախնալով որ անոնց պէս կ'ըլլան: Սեղան նստիլը բոլորովին վերցած էր, վասնզի ոմանք սաստիկ կարօտութեան պատճառով ցորենը կ'ուտէին չաղացուած կամ չթրջուած: Ոմանք ալ կրակարաններէն դեռ հում վիճակով կը յափշտակէին ու կ'ուտէին :

Դողով ու սարսափով կը լեցուիմ այն եղելութեան վրայ, զոր պիտի պատմեմ : Հաւատարիմ մարդիկ ստոյգ հաստատեցին թէ քանի մը մայրեր սովամահ զաւակներուն մարմինները կերան, թէ ուրիշներ իրենց ընկերակիցները գաղտնի կերպով զոհելով իրենց կերակուր կը պատրաստէին : Այստեղ Երուսաղէմի վրէժխնդրութենէն աւելի ողբոց արժանի գործ կ'երեւայ » :

Այս ահաւոր սովէն ետք, որ ինչպէս ըսի՝ տեղի ունեցաւ իններորդ դարուն մէջ, Մատթէոս Ուռհայեցի հայ պատմագիրը, յամին 1032 Եդեսիոյ քաղաքին վրայ խօսած ատեն, սովի պատմութիւն մը կ'ընէ՝ ըսելով թէ 1032 – 1033 տարւոյն մէջ բոլոր երկրին մէջ սաստիկ սով եղաւ եւ շատ մարդիկ կը մեռնէին, շատերը կը ծախէին իրենց կիներն ու զաւակները հացի կարօտութեան պատճառով :

Դարձեալ նոյն պատմագիրը կը յիշատակէ 1058 – 1059 տարւոյն մէջ սաստիկ սով մը, որ տեղի ունեցած է բոլոր երկրին մէջ եւ շատեր մեռած են դառն մահուամբ, վասնզի ձիւնին սաստկութենէն անձրեւ չեկաւ ու պտղաբեր շատ արտեր չորցան :

Վարդան պատմագիր, ի ԺԳ. դար, կը յիշատակէ Անիի սովը, որ տեղի ունեցաւ Մելիք – շահի մահէն ետք: Դարձեալ նոյն դարուն մէջ, յամին 1225, հայ պատմագիրը Ստեփանոս Օրբէլեան, եւ յամին 1252, Կիրակոս պատմիչ կը յիշատակեն Հայաստան աշխարհին մէջ :

ԺԵ. դարուն, Թովմա Մեծոբեցի ի ժամանակս Լանկթիմուրի եւ մահէն ետք կը նկարագրէ սով մը, յամին 1451 եւ կ'ըսէ. «Երբ մեր աշխարհէն դեռ նոր մեկնած էր անպարոյն Լանկթիմուր, ահա սաստիկ սով մը եկաւ մեր վրայ եւ ամէն տեղ տարածուեցաւ: Վասնզի մարդիկ կերան շուներն ու կատուները, խորովեցին իրենց մանչ եւ աղջիկ զաւակները, այրն՝ իր կինը, կինն իր այրը, մէկզմէկ կը սպաննէին, կ'ուտէին ու չէին կշտանար, եւ յետոյ իրենք եւս կը մեռնէին : Չեմ կրնար պատմել մեր դառնութիւնները, զորս տեսանք աչքերովնիս եւ լսեցինք ականջով, վասնզի ջնջեցաւ մանաւանդ Հայկազնեան գաւառիս ամբողջ մարդկութիւնը »:

1880ին Հայաստանի մէջ դարձեալ սով տիրեց եւ եւրոպական վիճակագրութիւն մը կը հաստատէ թէ Հաղբադի մէջ սովահար մեռած են 150 հոգի եւ Վանի մէջ 100 երիտասարդներ եւ 300 մանուկ : Այս թուականին տասը հոգի սովահար մեռած են Քերքիւֆի մէջ:

Յաջորդով սովին պատմութիւնը այլ երկիրներու մէջ, դարուց ի դար :

ԱՀՈՒՐԱՄԱԶԴԱ

«ԿԱՄԱՒՈՐ ԲԱՆԱԿ...»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կռիւը տեւեց մինչեւ մութն ընկնելը : Զինուորական խորհուրդը նստեց Թիկունքում եւ մշակեց յաջորդ օրուան կռուի ծրագիրը :

Սմբատ պահելու էր աջ, Սեպուհը՝ ձախ թեւը, իսկ Արտաշէս Սուճեանը մնալու էր կենտրոնում : Անդրանիկն էլ կատարելու էր վերին հսկողութիւնը :

Ես Արտաշէսի վաշտումն էի : Ցանկարծ նկատեցի, որ 20 – 25 տաճիկ զինուորներ քարերի վրայ պառկած կրակում են: Մի քարի ետեւ դիրք բռնեցի եւ նրանց առի կրակի տակ :

Նրանք ամէն ջանք թափում էին մօտենալ Սեպուհի դիրքին, սակայն յաջող նշանառութեամբ հարուածում էի նրանց եւ անշարժութեան մատնում իրենց տեղում :

Անօրինակ եռանդով եւ առանց յոգնելու կռուեցի մինչեւ ուշ երեկոյ, կրակելով շուրջ հազար փամփուշտ եւ փոխելով 4 հրացան :

Երեք օր կռուելուց յետոյ սաստիկ յոգնել եւ ուժասպառ էինք եղել, երբ մեզ օգնութեան հասաւ ռուսական մի զօրամաս՝ երկու թնդանօթով :

Թնդանօթների որոտներին խառնուեցին հայ կամաւորների ու ռուս զինուորների միահամուռ բացականչութիւնները եւ ուռաները :

Թշնամին սարսափելի խուճապի մատնուած՝ փախուստի դիմեց, թողնելով բազմաթիւ դիակներ, գերիներ ու ռազմամթերք :

Տաճկական բանակի մնացորդը սկսեց նահանջել դէպի Կոտոլ եւ Սարայ, մենք էլ նրան հալածելով ու հետապնդելով յառաջացանք :

Մեր զօրամասերը գիշերն իջեւանեցին մի քրդական գիւղ, որի բնակիչները հեռացել էին :

Այդ օրուայ կռիւներում իմ ունեցած դերի մասին Սեպուհը պատմել էր Անդրանիկին, որը ցանկացաւ տեսնել ինձ : Սեպուհը ինձ տարաւ սպայակոյտի կենտրոնը, ուր նստել էին Անդրանիկը, Բժիշկ Զաւրեանը, գլխապետ Յովսէփեանը եւ վաշտապետները :

Սեպուհը գովասանքով ներկայացրեց ինձ: Անդրանիկը հայրական գորովանքով եւ ժպտադէմ լսում էր նրան: Երբ աչքն ընկաւ մեծ փափախիս, լիաթոք ծիծաղով ասաց.

— Հոս նայեցէք, փափախն իմէ մեծ է :

Անդրանիկի դեկուցման հիման վրայ ռուսական բանակների ընդհանուր հրամանատար գեներալ Չեռնոզուբովը ինձ պարգեւատրեց Գէորգիեւսկի 4րդ աստիճանի շքանշանով :

Արտուլի կռիւներից յետոյ մեր զօրամասը յառաջացաւ Բաշկալէի ուղղութեամբ : Հասանք քրդական Քաշկոլ գիւղը, որի բնակիչները հեռացել էին: Այս գիւղում հայ կամաւորական գնդերը պիտի հանգստանային եօթը օր :

Անդրանիկը կանչեց ինձ եւ ասաց .

— Ասլան, տղաս, տասն հոգի զինուոր վերցուր եւ գացէք այդ մօտիկ քրդական գիւղը, հարիւր հատ ոչխար գնեցէք, որ տղաները կուշտ միս ուտեն :

Տասն տղաներով ճամբայ ելանք եւ Քաշկոլ գիւղի մօտով յառաջանալով, մտանք լեռնալանջի վրայ գտնուող քրդական մի մեծ գիւղ, որի բնակիչները չէին փախել, այլ հանգիստ նստած էին իրենց տեղում : Ոչխարի հօտերն էլ արածում էին լեռնալանջերի այն մասերում, որոնց վրայ դեռ ձիւն չէր նստել :

Մտանք գիւղը: Գիւղապետին եւ ազդեցիկ անձանց յայտարարեցի .

— Անդրանիկ փաշան մեզ ուղարկել է, որ ձեր գիւղից հարիւր հատ ոչխար գնենք իր բանակի համար :

Քիւրդ գիւղապետը պատասխանեց .

— Սարէմըն դուրբան է սարէ Անդրանիկ փաշա (*գլուխս ղուրբան է Անդրանիկ փաշայի գլխին*)*: Նրա հրամանը մեր աչքի վրայ :*

Կէս ժամուայ մէջ հարիւր հատ գէր ոչխար համրեցին ու տուին մեզ :

Շնորհակալութիւն յայտնելուց յետոյ գիւղապետին, ասացի .

— Այժմ երկու հոգի թող մեզ հետ գան, որ Անդրանիկ փաշան ոչխարների դրամը տայ :

Երկու քիւրդ մեզ հետ եկան, սակայն նրանք սարսափահար էին եւ կարծես թէ վախենում էին, որ մենք կարող ենք իրենց սպանել :

Ցանկարծ Քրդերից մէկը մօտեցաւ ինձ եւ դողացող ձայնով ասաց.

— Քիրվա, մենք այս հարիւր ոչխարը ղուրբան կ'անենք Անդրանիկ փաշային, ոչխարների դրամն էլ չենք ուզում : Մենք յետ ենք դառնում, Քաշկոլ գիւղը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

Շոգենաւը մեկնելու քառորդ ժամ մնացած, Քեստանեանը վազելով եկաւ ինծի .

Շուտ, դիմացի ոստիկանատունը անցագիրդ վիզէ *ընել տուր, այս շոգենաւով պիտի երթաս :*

Անցագիրը իմս չէ, ուրիշի անունով է :

Գոյքերս բերելու համար ընկեր մը կը ղրկեմ, ու կը վազեմ ոստիկանատուն : Անցագիրս բանալով կը ներկայացնեմ պաշտօնեային : Անուն – մականունս կը հարցնէ : Անճապարանքէս, առանց անդրադառնալու՝ կ'ըսեմ «Արտաշէս Ներկարարեան» :Աչքերը յառած վրաս, կը հարցնէ, թէ չե՞մ սխալիր : Ծունկերս թուլցան թէեւ, բայց այս անգամ անցագրին մէջի գրուած անունը տուի :

Ծիծաղելով՝ վիզան *դրաւ, եւ անցագիրը ձեռքս տալով պատուիրեց, որ ուրիշ անգամ անունս չմոռնամ :*

Վազելով կը մտնեմ շոգենաւ, ուր արդէն գոյքերս բերուած են: Հոն են մերինները, բայց իրարմէ հեռու կը մնանք : Տաղնապին կը սպասենք : Մերիններուն պէս անցագիր ունեցող երկու ուրիշ հայեր ալ յաջորդ կայարանէն կը մտեն: Շոգենաւը երբ նորէն ճամբայ կ'ելլէ, կուգան քննիչները : Այն անցագիրները որ ճիշդ կը գտնեն, կը վերադարձնեն տիրոջը, իսկ միւսները իրենց քով կը մնան եւ շոգենաւը նաւահանգիստ հասնելուն ձեռքը անցագիր ունեցողը դուրս կ'ելլէ, միւսները կը վերադարձուին նոյն շոգենաւով, ետ ստանալով իրենց կեղծ անցագիրները :

Լեւոն Պարոնեանի անցագիրը լաւ չէ ըսին ու առին : Վերջը եկող երկու Հայերուն ալ նոյնը : Իմս ալ լաւ չէ, ըսին, բայց սխալմամբ ինծի վերադարձուցին : Իսկ Պարոնվարդեանի ու Փիլոսին անցագիրները լաւ գտան :

Նաւահանգիստ հասնելուս, անմիջապէս կ'ըլլեմ դուրս, Պուրգէզի համար շոգեկառքի տոմս կ'առնեմ եւ առանց շունչ առնելու կը մտնեմ շոգեկառք : Ժամը 5.30ին կը հասնինք Պուրգէզ, եւ կառքով մը կ'երթանք ուղղակի Հ. Յ. Դաշնակցութեան սրճարանը, որուն հասցէն առաջուընէ տրուած էր մեզի: Հոն միայն ժամանակ կ'ունենամ հաշուելու, թէ այդ օրը քանի՞ անգամ բախտս բանեց էր ...:

Համակրելի դէմքով մէկը մօտեցաւ : Ըսաւ թէ կը ճանչնայ զիս. « Դուն Արտաշէսը չե՞ս » : Կը պատասխանեմ .— Այո, բայց ո՞ր տեղէն կը ճանչնաս :

— Թիֆլիզէն, անունս Կարապետ Զարդարեան է, Պարտիզակցի :

Քովս գրուած անուններէն մէկն է, զոր ստիպուած էի փնտռել :

Կ'ըսէ թէ Պուրգէզի բոլոր Ատափազարցիները կը ճանչնայ :

Խնդրեցի, որ զիս Յովսէփեանին քովը տանի, Մամբրէ Պիպէռեանն ալ անոնց հետ կ'ապրի :

Ճամբան, խանութի մը առջեւ, տեսայ Մամբրէն որ նստեր էր մէկու մը հետ : Ձայն տուի: Զարմանքով թռաւ քովս :

Հրաժեշտ առնելով այլեւս ընկեր Զարդարեանէն, Մամբրէին հետ կ'երթանք տուն : Յովսէփեան եւ Տիկին Փարիսը շատափողանց կ'ուրախանան : Գիշերն ալ չձգեցին որ մեկնիմ ու մինչեւ ուշ գիշեր խօսեցանք հինէն – նորէն :

Յաջորդ օրը, Դշ. 16 Յուլիս, ներկայանալով Կոմիտէին արձանագրուեցայ :

Բաւական հայրենակիցներու այցելեցի : Շատերը տարիներ առաջ հոս եկած են, ու թէեւ ոմանց անունը իմացած էի, սակայն անձամբ չէի տեսած ու ճանչցած : Հիմա զիս տեսնելով՝ հայրենի յիշատակներ կ'արթննային իրենց մէջ: Կարօտի արտայայտութիւններ, հարցումներու տեղատարափ, մէկը այսինչէն տեղեկութիւն կ'ուզէ, միւսը այնինչէն: Երբ կը յայտնեմ թէ Ատափազարէն դուրս ելլելս մէկ տարիէն աւելի է, կը ծիծաղին վրաս, ըսելով որ մէկ տարին դեռ երէկ ըսել է : է :

Սոֆիա նամակ կը գրեմ Ներսէսին, բոլոր եղածը պատմելով, ու նաեւ քիչ մըն ալ դրամ կը խնդրեմ, որովհետեւ ըսկսած էր ջուրը քաշել *: Կը գրեմ նաեւ Ռուսճուք, Եդիրնէ, Թօրոսին եւ ուրիշներու, գիտցած բոլոր տեղեկութիւններս տալով : Ու միշտ կը սպասեմ անոնց գալուն : Ամէն վայրկեան կրնան գալ, յանկարծ: Անցագիրս ալ ղրկեցի Նախապէս ինծի տրուած հասցէին : Յետոյ սկսանք շրջիլ քաղաքին լաւ տեղերը, մեծ պարտէզները :*

Պատկառելի, ազնուական եւ հարուստ ծերունիի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ վրաս քաղաքը: Փառահեղ է Պուրգէզը : Իբր մայրաքաղաք՝ Պոլիսն ու Սոֆիան տեսած եմ: Պոլիսը բնական տեսարաններով անզուգական է: Սոֆիան՝ բոլորովին երիտասարդ, նոր հաղուստներով պճնըւած, նոր հարսի մը արտաքինով, իր չիփ-չիտակ ու իրար խաչաձեւող փողոցներով հաճելի տպաւորութիւն կը ձգէ տեսնողին վրայ :Բայց ոչ մէկը, ոչ ալ միւսը, չունին Պուրգէզին վեհափառութիւնը : Այս եղաւ տպաւորութիւնս այն ատեն : Եւ հիմա, 42 տարի ետքն ալ, կարգ մը ուրիշ երկիրներու գեղեցիկ քաղաքներն ու մայրաքաղաքները տեսնելէս ետքը, տպաւորութիւնս կը մնայ նոյնը : Փարիզը միայն կը գերազանցէ Պուրգէզը :

Իրիկունը Յովսէփեան զիս գտնելով, գրեթէ բռնի, նորէն իրենց տունը տարաւ: Ու գիշերն ալ նորէն մնացի հոն :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓԻՓԷՐԵԱՆ

(16 Շար.)

ՎԱՏԱ

ՓՈՍՏԱԿԱՆ ԴՈՒԿՏՈՍՏՏԱՆ

Ես ... տատս էի ...

Ֆիզիքը մեր մեծ ուսուցիչ էր. ամբողջ ուսումնական տարվա ընթացքում նա մեզ ոչինչ չէր հարցնում, ոչինչ չէր գրում մեր տետրերում, ոչ մի անգամ չէր դնում մեզ ոչ մի գնահատական։ Ընդհանրապես նա մեզ հետ շատ քաղաքավարի էր, ինչպես ընդունված է ասել, «ինտելիգենտ»։ Նա մեզ հետ խոսում էր միայն «դուք»։ Ես ինքս նրան երբեք չեմ տեսել բարկացած։ Նա միշտ հանգիստ էր, ինչպես ամեն մարդ, որ գիտի, թե ինչ է անելու։

Ես ինքս ֆիզիկան շատ եմ սիրում, և ինձ համար ամենահետաքրքրական ժամերը նրա դասերն էին։ Ես ամբողջ ուշադրությամբ լսում էի նրան, ինչպես ամեն մարդ, որ ուզում է ինչ-որ բան իմանալ։ Ես ինքս ինձ համար ոչ մի գնահատական չէի ուզում, ինձ համար միայն գիտելիքն էր կարևոր։

Ֆիզիկայի ուսուցիչը մեզ հետ ոչ մի անգամ չէր խոսում ոչ մեր տնային աշխատանքների, ոչ էլ մեր ընթացիկ գիտելիքների մասին։ Նա միայն դասի ժամանակ էր մեզ հետ խոսում, և այն էլ միայն այն ժամանակ, երբ ինքն էր ուզում

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի խումբը փարիզէն կը մեկնի Զորեքշաբթի Օգոստոս 2ին: Ծնողքներէն կը խնդրուի երախաները առաջնորդել Զորեքշաբթի առաւօտ ժամը 6·15ին Սքուառ Մոնթոլոն (Մեթրօ Քատէ):

×

Ցուլիսի խումբը փարիզ կը հասնի Հինգշաբթի Օգոստ. 3 ժամը իրիկուան 6–ին (18) Սքուառ Մոնթոլոն:

×

ԼԻՈՆԻ ԽՈՒՄԲ

Ցուլիսի խումբը պելֆոնթէնէն կը մեկնի Զորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5ին եւ Լիոն – Փէռաշ կը հասնի ժամը 8·53ին:

×

Օգոստոսի խումբը Լիոնէն կը մեկնի Հինգշաբթի Օգոստ. 3, կէսօրէ ետք ժամը 5ին: Հաւաքուիլ Փեռաշ կայարանի ժամացոյցին տակ ժամը 4ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէօնիկ եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնս չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները:

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Մ. Մնաեան 10 ֆր. Արմինէ Մուրատեանի մահուան առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Ա. Սիւզմէճեան տասը ֆր. Պ. Վահան Յակոբեանի մահուան առթիւ:

Պոօնէն Այրի Տիկին Զիվանեան քսան ֆր. Պ. Յակոբ Պարոնեանի մահուան առթիւ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Պետրոսեան ընտանիքին ընկեր Յակոբ Պետրոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն – Թերոմի թաղականութիւնը խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Յակոբ Պետրոսեան այրիին Տիկին Վերժին Պետրոսեանի, եւ իր զաւակներուն եւ իր բոլոր պարագաներուն, այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 50 ֆրանք կը նուիրէ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Նմանապէս իր չնորհակալութիւնները կը յայտնէ հետեւեալ նուիրատուներուն. —

Ողբ. Յակոբ Պետրոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, ի նպաստ եկեղեցւոյ. — Այրի Տիկին Վերժին Պետրոսեան հարիւր ֆրանք, Պ. Երուանդ Նազարեան յիսուն, Մամաեան Յարութիւն 30, Պ. Զանէթի 50, Յովհ. Ներսէսեան 30, Աբրահամ Մէլէմճեան 30, Ատամնաբոյժ Դաւիթեան եղբարք, Պերճ Կարապետեան, Պ. Անթուան Պ. Թապաք, Սարգիս Տուքլուեան, Սէն Ժեռոմի Կ. Խաչի կողմէ, Հայաստան ենթակոմիտէի կողմէ, Արսէն Տէր – Զաքարեան, Այրի Տիկին Կիլէմիրեան եւ զաւակունք 20ական ֆր.:

(Շար.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Հայկազ եւ Գէորգ Սարգսեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Գրիգոր Սարգսեանը, ծնած Թալինի չրջանի Մաստարա գիւղը: Հայրենական պատերազմին կորսուած է եւ կը կարծուի թէ Ֆրանսա մնացած է:

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին. —

ALLOYAN Maurice
5, Bd Emile Zola
84 Avignon

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի աճանապրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի առթիւ այն բաժանորդները որոնք կ'ուզեն իրենց հասցէն փոխել, պէտք է ԵՐԵՔ ՕՐ ԱՌԱՋ դիմեն վարչութեան ԱՆՁԱՄԲ ԿԱՄ ԴՐԱՒՈՐ: (Հեռա – ձայնով դիմումները կը մերժուին), տալով իրենց ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ հասցէները, ընթեռնլի եւ 5 ֆրանք:

Միայն արձակուրդի չրջանի համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 12 ֆրանք:

×

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին: Դիմել Վարչութեան:

ՑՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺԻՆԴԻՆ ԿԸ ԴԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅ ԸՆԹԱՑԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան:

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

FRIEDRICHSCHAFEN
ԿՈՆՍԹԱՆՍԻ ԼԻՃԻՆ ԱՓԻՆ

400 մեթր բարձր ծովէն, Սեւ – Անտառին եւ բարձր Պավարիոյ միջեւ:

Մեկնում Օգոստոս 10ին:

Աւելի հանգստաւէտ պայմաններու համար, ճամբորդութիւնը կը կատարուի կառախումբով.—

Հաւաքուիլ Օգոստ. 10, Հինգշաբթի ժամը 22ին կառ. տը Լ'Էսթի, կռանտ Լինեը մեկնումի վայրը, Պիւրօ տը Ռանսէն – երմանին առջեւ (աջին):

Օգոստոս 11ին առաւօտ ժամը 10ին մեկնում դէպի Ֆրիտրիխչաֆըն, Ֆրայպուրկէն (ճաշ) եւ տեսարժան վայրերէ անցնելէ ետք, ժամանում Ֆրիտրիխչաֆըն, հանգստաւէտ պանդոկ մը: Պաղ եւ տաք ջուր ամէն սենեակ, լաւ ճաշ, բազմաթիւ զուարճութեան վայրեր: Նախատեսուած են նաեւ պատյաններ՝ Աւստրիա, Միւնխ, Կարմիչ եւն.:

Մասնակցութիւն 450 ֆրանք, ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն եւ պատյաններէն:

Կանխավճար 100 ֆր., Սահմանափակ տեղեր:

Դիմել՝ ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՃԱՄԲԱՐ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

SERIGNAN (HERAULT)

ՕԳՈՍՏՈՍ 1ԷՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

Նոր եւ բոլոր յարմարութիւնները ներկայացնող շէնք մը: Ծովեզերքէն 3000 մեթր հեռաւորութեամբ

Խմբական պատյաններ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ, ինչպէս եւ զանազան խաղեր:

Մասնակցութիւն մէկ ամիս 400 ֆ.
Երեք շաբաթէն աւելի օրական 14 ֆ.
Երեք շաբաթէն պակաս օրական 15 ֆ.

ԽՄԲԱԿԱՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ՝ այս Երկուշաբթի, ժամը 18ին, Մշակոյթի Տունէն:
Maison de la Culture Arménienne — 17, Rue Bleue, Paris (9e)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Արձակուրդի առիթով՝ Ցուլիս 3էն մինչեւ 5 Օգոստոս՝ Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի դրասեն – եակը բաց կը մնայ միայն Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրեր՝ ժամը 9–12:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեծ պարահանդէս կազմակերպուած Փարիզի Համազոյ Հայր. Միութեան կողմէ Հոկտեմբեր 29ին:

ECOLE
NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR
167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նախակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով:

Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն:

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ դիշերօթիկ աշակերտներ: Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն: Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ:

Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ:

Արձանագրութիւնները սկսած են:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՅԱՆՈՒՆ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ

(ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ)

Ա. ՀԱՏՈՐ

ԿՈՂՔԸ ԶԱՐԴԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆ ԶԵՒԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԹՌՉՆԱԳԻՐՆԵՐՈՎ

Գին 15 ֆրանք

Ակադեմական գործ մըն է, ժողովուրդին ոչ մատչելի: Ուստի պիտի ղրկուի մխայն փափաքողներուն: Կը խնդրուի համակիրներէն՝ նուիրել դպրոցներու եւ մատենադարաններու:

Դիմել հեղինակին՝ Ցառաջի հասցէով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

34ՐԴ ՏԱՐԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Բժշկութիւն... բանաստեղծութեամբ (ՅՄԲ.): Օդ կլլել (ՏՈՒՔԹ. ԱԶԱՏԱՆԻ): Նիհարնալ կայ, նիհարնալ ալ կայ, — մտային ախորժաթափութիւն, Սայմընդի հիւանդութիւն ՏՈՒՔԹ. ՊՈՒՈՒՔ: Երկարակեցութեան մասին (Ա. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ): Երախայի մը կեանքին առաջին վեց ամիսները (ՏՈՒՔԹ. ՄԵՆՇ–ՀԱՅՐԻԿ): Ցղութեան նպաստաւոր դերը կնոջ կազմին վրայ (ՏՈՒՔԹ. ԿՕՐ. ԿԻՈՒՒ): Հիւլէական ռումբերու մասին (ՄԵՏԻՒԻՒՍ): Սրտի կաթուած (ՏՈՒՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ): Սննդառութիւնը մարսողական հիւանդութեանց ընթացքին (ՏՈՒՔԹ. ԲԱՄՊՈՒՔՃԵԱՆ): Տիկինը բժիշկի չերթար (Ե. ԱՐՄԷՆ): Կը դիմեն... դեղադործի եւ ոչ բժիշկի (ՔԱՂՀԱՆ): Էկզեման բուժելի է (ՏՈՒՔԹ. ԽԱԶԱՏՐԵԱՆ): Արագած (Ս. ՏԱՐՕՆՑԻ): Ուշադրութիւն ձեր զաւկին աչքերուն (ՏՈՒՔԹ. ԼՕՊՒՒ): Վիրաբուժական գործողութիւն սրտի վրայ (Ք.): Միսը ո՞րքան օգտակար է (ՏՈՒՔԹ. ՍԵՐՈՐԵԱՆ): Ծխեցէք... բժիշկին եւ ատբտէրին երթալու համար (Ե.): Մարդոց թիւը աշխարհի վրայ:

Բաժանորդագրութեան պայմանները են.—

ՀԱՅ – ԲՈՅԺԻ տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտասահման 5 տոլար:

Հատուածաւ չի ծախուիր:

Դիմել խմբագրին անունով, «Ցառաջ»ի խմբագրատան հասցէով:

Ch. Aïvazian chez HARATCH
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՏԱՓԱԶԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱՒ ԱՊԱ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱՒ

Գրեց՝ ՅՈՎՀ. ԳԱՊԱՌԵԱՆ

Ահա գիրք մը, զոր պէտք է կարդայ ամէն Հայ: Քաղաք մը, պարծանքը բիւրամէն Հայ: Քաղաք մը, պարծանքը բիւրաթանիոյ չրջանի Հայութեան, որ մարտիրոսացաւ ենթարկուելով թրքական հրէշային աներեւակայելի վայրագութեանց: Գինը 5 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել «Ցառաջ»ի խմբագրութեան, Թերիկեան դրատուն (13 Բիւ տէ Տոմինիքէն, Մարսէյլ), հեղինակին (9 Բիւ տէ Էոռ, Մարսէյլ):

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	50 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւեակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւեակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՑՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազգերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանները համար դիմել վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար․ 75 Ֆ․ — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ․
Արտասահման՝ Տար․ 90 Ֆ․ — Հատը 0,30

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI 3 AOUT 1967
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10976 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 43e ANNÉE — №10.976

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԱՏԱ ՉՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ ԿՈՒՏԱՅ ՏԸ ԿՈԼԻ

ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ ԿԸ ԳՏՆԷ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Քանատայի դաշնակցային կառավարութեան կողմէ, վարչապետ Փիրսըն հետեւեալ զեկոյցը կարդացած է, իբրեւ պատասխան մը Կոլի նոր յայտարարութեան․ — «Քանատայի կառավարութիւնը նկատի առաւ ֆրանսական Հանրապետութեան նախագահին յայտարարութիւնը, ինչ կը վերաբերի Քանատայի իր այցելութեան։

«Քանատական կառավարութիւնը արդէն յստակ կերպով հաստատեց թէ չի կրնար ընդունիլ որեւէ օտար միջամտութիւն երկրին ներքին հարցերուն մէջ։

«Ցաւելեալ ոչ մէկ մեկնաբանութիւն անհրաժեշտ կը թուի ներկայ պայմաններու մէջ»։

Նկատելի է սակայն որ Ֆրանսայի քաղաքական կուսակցութիւնները մասնաւոր դիրք մը չեն ճշդած տակաւին ինչ որ տարօրինակ տպաւորութիւն ալ կը թողու երբ կը տեսնուի մամուլին վրդովումը եւ խմբագրականները բոլոր թերթերուն։ Կողմնակից կը մնան մը Կոլի յայտարարութեանց՝ «Իւմանիթէ», որու համար կը բաւէ որ որեւէ բան Ամերիկայի դէմ ըլլայ որպէսզի յառաջադրուին, համաձայն ըլլայ, ինչպէս նաեւ Միացած Ընկերվարական Կուսակցութիւնը (ՓԷ ԷՍ ԻՒ) եւ անշուշտ ուղղափառ կոլիստները։

Բրիտանական մամուլը շատ տեղ կու տայ տը Կոլի յայտարարութեան եւ Թայմզ, Տէյլի Էքսփրէս եւ Տէյլի Թէլէկրաֆ իրենց խմբագրականն ալ կը նուիրեն քանատական խնդրին։ «Թայմզ»ի համար տը Կոլ կրակին վրայ իւղ լեցուցած է եւ չի հաւատար թէ դաշինքը նախագահին կողքին ըլլայ։ « Ոչ ոք, կը գրէ «Թայմզ», անոնցմէ զոյս համբուրեց (իմա՛ տը Կոլ), ըլլան Գերմանացիք, Չինացիք, Լատին-Ամերիկացիք, Ռուսերը, Արաբները եւ հիմա ալ Քէպէքցի անջատողականները աւելի բան մը չահեցան քան ջերմութեան եւ ընկերութեան կարճ պատրանք մը, շատ ջնջուած այն յայտնութիւնով որ իրական մեծ բան մը չկայ այս ամբողջին ետին»։

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» աւելի հեռու կ՚երթայ եւ նախագահը կը բաղդատէ Նասրի, որմէ աւելի սինիք կը գտնէ եւ Հիթլէրի երբ ան ազատութիւն կը պահանջէր գերման բոլոր փոքրամասնութեանց համար զորս կը գտնէր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽԱՐԹՈՒՄԻ մէջ արաբ տասնեւերեք պետութեանց արտաքին նախարարները կը փորձեն հասարակաց քաղաքականութիւն մը գտնել։Շուէյքրի ծրագիր մը ներկայացուած է այս առթիւ, որով կ՚առաջարկէ արաբ Պետութեանց դաշնակցութիւն մը հիմնել, որ մէկ ղեկավարի ներքեւ դրուի եւ ունենայ զինուորական, տնտեսական եւ դիւանագիտական հարցերու պատասխանատուութիւնը։ Ըստ Շուքէյրիի Սուրիա, Արաբ Մ․ Հանրապետութիւն, Իրաք եւ Ալժերիա արդէն համաձայն են։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ սէնաթքանները սկսած են բողոքել կառավարութեան հանած հրամանագրերուն դէմ, ընկերային ապահովութեան վերաբերեալ։ Նոյնքան կը բողոքեն գործատէրերը, խորաքանչիւրը դըլխաւորը զոհը նկատելով ինքզինքը եղած բարեփոխման։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ ալ սկսան ցեղային բախումները։ Ծանօթ է որ Միաց․ Նահանգներու մայրաքաղաքին բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը կազմեն սեւերը։

ԱԼՖՐԷՏ ՔՐՈՒՓ գերմանական ճարտարարուեստի մեծագոյն դէմքերէն մին, մեռաւ անցի օր քանիէրէ։ Իր գործը վերածուած էր արդէն անանուն ընկերութեան, երբ նիւթապէս նեղ կացութեան մէջ, դիմած էր պետութեան օգնութեան։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՐԺԸ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան երկրորդ երկրաշարժին մասին, որ պատահեցաւ Պային մեկնելէն ետք Երզնկայի շրջանը։

Երկրաշարժի նոր աղէտ մը պատահեցաւ արեւելեան գաւառներու մէջ, քարուքանդ ընելով Թունճէլիի, Երզինճանի, Պինկէօլի կեդրոնական վայրերը եւ բազմաթիւ զոհեր տալով։ Ժողովուրդը դեռ չէր մոռցած Ատափազարի աղէտին ցաւը, երբ այս երկրաշարժը պատահեցաւ, խոր սրտաբեկութիւն յառաջ բերելով բովանդակ երկրին մէջ։ Առաջին շարժ մը պատահեցաւ գիշերը եւ նոյն սաստկութիւնով կրկնուեցաւ առաւօտ դէմ, մինչեւ հիմա 125 մեռեալներ երեւան ելան, եւ այս թիւը կրնայ ժամէ ժամ բարձրանալ։ Վիրաւորներուն թիւն ալ բաւական բարձր է։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, երկրաշարժէն ամէնէն աւելի վնասուած է Թունճէլիի Փիւլիւմէր գաւառակը, ուր մեռեալներու թիւը 108ի կը յանգի։ Երզինճանի Թերճան գաւառակին Գըշլաք գիւղին եւ Պինկէօլի Քղի գաւառակին մէջ ալ մէկական հոգի մեռան, բայց հարիւրաւոր վիրաւորներ կան եւ հազարաւոր տուներ քարուքանդ եղած են կամ անբնակելի վիճակի մը վերածուած։ Կը հետեւի թէ Ատափազարի երկրաշարժն ալ հաշուի առնելով՝ վեց օրուան ընթացքին Թուրքիա կորսնցուց աւելի քան երկու հարիւր հոգի։ Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, երկրաշարժերէն մեռնողներու թիւն է մօտաւորապէս յիսուն հազար հոգի։

Դժբախտաբար Փիւլիւմէրի լեռնային գիւղերէն որեւէ լուր չկայ տակաւին։ Տարբեր գիւղեր ալ, Ալթըն Հիւսէյին, Աղաչէնլիք, Շամփաշա, Պարտաքճը եւ Իւչտամ, հիմնայատակ կործանած են, եւ հաղորդակցութիւնը խզուած է անոնց հետ։ Ժողովուրդը մտահոգութեան մատնուած է, խորհելով որ այդ գիւղերու մեռեալներուն թիւը հետզհետէ պիտի աւելնայ։Մանաւանդ որ այդ գիւղերը կանոնաւոր ճամբաներ ալ չունին, հետեւաբար կարելի չըլլար փոխադրական միջոցներով օգնութեան փութալ անոնց։ Զինուորական իշխանութիւնը աղէտեալներուն ուտեստեղէն եւ այլ պիտոյքներ ղրկելու համար, ազատարար ջոկատներ ճամբայ հանեց։ Զինուորները պիտի ստիպուին հետիոտն երթալ, եւ մինչեւ Փիւլիւմէր 5 – 6 ժամ պէտք է քալել։ Լեռնային գիւղերու մէջ, բազմաթիւ տուներ փլած են, Հասան Կաղիի մէջ 45, Կէօզէնէքի մէջ՝ 25 եւ Ալթընհիւսէյինի մէջ 52 տուներ փլած են։ Ամենամեծ աւերը գոյացած է Գապայէր գիւղին մէջ, ուր 51 հոգի մեռած են, վաթսուն հոգի ծանրապէս վիրաւորուած։ Այս վիրաւորները դեռ հիւանդանոց փոխադրուած չեն։

«ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ ՉՄՆԱՑ»

Երզինճանէ կը հաղորդուի․— Ատափազարի աղէտին հետքերը չէին ջնջուած, երբ Թունճէլի, Երզինճան եւ շրջակայքը քարուքանդ եղան։Փիւլիւմիւրի գաւառապետը ըսաւ․— Բնակելիք տուն չմընաց։ Վերջին թուանշաններու համաձայն, Գարակէօլի մէջ մեռած են 32 հոգի, 43 հոգի վիրաւորուած, 34 տուն փլած։ Ցէմի մէջ՝ 51 մեռեալ եւ հարիւր վիրաւոր, 90 տուն փլած, Շամփաշայի մէջ՝ 13 մեռեալ եւ տուներու մեծագոյն մասը փլած, Թուզլուճայի մէջ՝ չորս մեռեալ, քսան վիրաւոր, տուները քարուքանդ եղած, Էլմալըի մէջ՝ հինգ մեռեալ, եօթը վիրաւոր, Թէրճանի մէջ՝ 12 մեռեալ, իսկ գիւղերէն որեւէ լուր չկայ տակաւին։

ՀԵՂԵՂԷՆ 13 ՀՈԳԻ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ

Կիրէսունի Կէօրէլէի գաւառակին մէջ, գիշերը հեղեղանման անձրեւ մը տեղաց, ջուրերը խուժեցին Շահինեւլա, Ինանճա եւ Պօյունհամզա գիւղերը, 13 հոգի խեղդուեցան, հինգ տուներ ամբողջովին փլան։ Այս գիւղերը, որոնք կը գտնուին բարձրաբերձ լեռներու մէջ, կէս ժամ տեւող տեղատարափին տակ անհետացան գրեթէ, եւ բնակիչներուն մէկ մասը ծառերուն վրայ մագլցելով եւ կամ լեռները ելլելով՝ յաջողեցաւ փրկել իր կեանքը։ Անոնք որ չկրցան փախչիլ, իրենց տուներուն հետ միասին քշուեցան հեղեղէն։

Ոստիկան զինուորները առաւօտ դէմ 13 մեռեալներ գտան ձորերուն մէջ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ 30 ՏԱՐՈՒԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ՇԱՐԺԷՆ 50․000 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ ԵՆ

Շարժերը վերջին երեսուն տարուան ընթացքին Թուրքիոյ մէջ յիսուն հազար հոգիի մահուան պատճառ դարձած են։ Միւս կողմէ հետազօտութիւնները ցոյց կուտան որ Քրիստոսէ ետքը 11 – 1964ի միջեւ 1953 տարուան ընթացքին Անատոլուի մէջ 2200 շարժ պատահած է։ Անատոլուի հողամասը քսան միլիոն տարիէ ի վեր տեւական շարժերու թատր կը հանդիսանայ։

14 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ

Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը կը հաղորդէ․—

Մերձաւոր Արեւելքի վերջին դէպքերուն որպէս հետեւանք՝ Երուսաղէմի հայ գաղութին ենթարկուած տնտեսական տագնապին եւ այլ դժուարութիւններու առիթով, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Խնամակալ Վարչութիւնը, ընդառաջելով Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութենէն ստացուած ստիպողական դիմումի մը, հինգ հազար սթերլինի (14 հազար տոլար) բացառիկ յատկացում մը ըրաւ Պատրիարքարանին՝ ի նպաստ գաղութին մէջ սնունդի, դեղօրայքի եւ այլ անհրաժեշտութիւններու կարիք ունեցող անհատներու։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Սեւինիանէն կը հեռաձայնեն թէ Նոր Սերունդի բանակումին Փարիզի խումբը հանդիստ ճամբորդութենէ մը ետք հասած է բանակավայր։

Օրը Օրին

«ԵՌԱԳՈՅՆ ՀԱՍՑՈՒՑԷՔ...»

Նամակ մը Հոնոլուլուէն։

Խաղաղական Ովկիանոսի վրայ՝ Հաւայեան կղզեխումբին մայրաքաղաքէն։

Հայ երիտասարդ մըն է, որ կ՚ուսանի Հոնոլուլուի համալսարանին մէջ։ 18․000 համալսարանականներու մէջ միակ Հայը։ Հոնոլուլու ունի նաեւ ուրիշ երեք հայ բնակիչ, — Տիկին մը, Ամերիկայէն գացած եւ այնտեղ հաստատուած, Տիկին Հացագործեան։ Եւ երկու Պարսկահայեր։

Այստեղ, կը գրէ ուսանողը, ամէն մարդ իր ինքնաշարժին ֆթին վրայ ունի իր ազգութեան դրօշը, ու կը հարցնեն իրեն թէ ինչո՛ւ դրօշ չունի իր ինքնաշարժը։

Ազգութիւնը կը հարցնեն, ինքնաշարժին վրայ ազգային դրօշ կը փնտռեն։

Տիկին Հացագործեան կը դիմէ հայ ուսանողին, կը խնդրէ ազգային դրօշ մը ճարել իրեն համար եւս։

Ուսանողը իր հայրենակիցներուն կը գրէ․

— Եռագոյն հասցուցէք ․․․

Եռագոյնը պիտի դնէ գրասեղանին վրայ, ինչպէս Դանիէլ Վարուժան ափ մը հող էր դրած իր գրասեղանին վրայ։

Եռագոյն մը՝ որ ներշնչէ իր Հայու հոգին։

Կարմիրը, մեր թափած ծով արիւնը՝ յանուն Աստուծոյ եւ հայրենիքին։

Կապոյտը, մեր երկնքին խաղաղութիւնն ու սրբութիւնը։

Նարնջագոյնը, մեր արտերուն ոսկին, խորհրդանշան աշխատանքի։

×

Այսպէս եռագոյն կ՚ուզեն ուսանողները, դրօշն ազգային՝ ցոյց տալու համար իրենց ինքնութիւնը, Հայոց պատմութեան ներկայութիւնը, մարդու եւ անհատի կըշիռը։ Ու կը հարցնեմ ես ինծի։

— Անոնք որ դէմ են եռագոյնին, դէմ են ազգային դրօշին, ի՞նչ պիտի ցոյց տան՝ երբ դրօշ պահանջուի իրենցմէ։

Իրենց ․․․ վարտի՞քը։

ԱՐԱՋ

ՏԽՐՈՒՆԻ․— ՄԻՍԱՔ ԱԶԻՐԵԱՆ

Ցաւով կ՚իմանանք թէ Լիբանահայ ծանօթ ազգային բարերար եւ վաստակաւոր գործիչ՝ Միսաք Ազիրեան իր մահկանացուն կնքած է Յուլիս 28ին, Պէյրութի մերձաւոր ամարանոցի մը մէջ։

Ողբացեալը ընիկ Սսեցի, 82 տարեկան, իբրեւ ազգ․ ժողովներու ատենապետ կամ անդամ, եղած է կեդրոնական դէմքերէն մին լիբանահայ գաղութին։

Ազգ․ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի Մայր-Տաճարին մէջ, Օգոստոս 1ին եւ մարմինը ամփոփուած՝ Պուրճ-համուտի Ազգ․ գերեզմանատունը։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին․

1․— Ընկ․ Արամ Մուրատեան, Թեհրանէն, որ շրջապտոյտ մը կը կատարէ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ։

2․— Պ․ Ղարաբէգեան եւ տիկինը, Թեհրանէն, որ նոյնպէս շրջապտոյտ մը կը կատարէ Եւրոպայի մէջ։

3․— Շիրվանեան ընտանիքը, Լոս-Անճելըսէն, որ Հայաստան այցելութենէ մը ետք կը վերադառնայ իրենց բնակավայրը։

4․— Ընկ․ Սերո Եսայեան, Տիթրոյթէն։

5․— Ընկ․ Բարսող Մուրատեան եւ Տիկինը, Փրովիտենս), որ շրջապտոյտ մը կը կատարեն Ֆրանսա։

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ‘‘ԶԷՅԹՈՒՆԻ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ,,

Հայկական մանրանկարչութեան ծանօթ մասնագէտ Սիրարփի Տէր – Ներսէսեան «Զէյթունի Աւետարանի» մասին գրութիւն մը ունի :

Հոս կ'ուզեմ մասնաւոր կերպով քանի մը ծանօթութիւններ տալ այդ նշանաւոր «Աւետարանի» մասին, որ իմ քով մնացած էր Մարաշի մէջ, մօտաւորապէս երեք տարիներ :

Զէյթունի բերդատէր իշխաններէն Ասատուր իշխան Փասիլոսեան իր հետ բերած էր Աւետարանը Զէյթունէն Մարաշ, ուր մնաց մօտաւորապէս տարի մը : 1916ին զարնան իրեն ալ դէպի Տէր Զօր աքսորի հրաման եկած էր : Այդ չարաչուք հրամանը երեք օրուան համար յետաձգել տալով, կարողացայ Ասատուր Աղայէն շատ դժուարութեամբ առնել՝ Թղթատելու համար Աւետարանը ու գերման հիւանդանոցը տանիլ, ուր իբր բժիշկ պաշտօն ունէի : Փասիլոսեան ընտանիքը քշուեցաւ Տէր Զօր եւ Աւետարանը մնաց քովս եւ ահա այս ձեւով կորուստէ փրկուեցաւ Կոստանդին Բարձրբերդցի կաթողիկոսին Աւետարանը եւ Թորոս Ռոսլին մանրանկարիչին գլուխ գործոց աշխատանքը(*) :

1920 Յունուարին Մարաշի մէջ կը սկսի Ֆրանսացիներուն ու Թուրքերուն միջեւ փողոցային կռիւ մը : Հայկական Թաղերը հրդեհի մէջ են : Խուճապ ամէն կողմ : Վերջապէս քանի օր տեւող այս չարաչուք պայքարը վերջ կը գտնէ Ֆրանսացիներու անչուք փախուստովը : Ֆրանսացիներուն հետ Մարաշէն կը հեռանան նաեւ մաս մը Հայեր՝ ձիւնի ու սառնամանիքի ներքեւ : Ահա այդ Հայերուն մէջ կը գտնուէինք ես ու քոյրս, Քոյրս պարսկական Թանկագին շալի մը մէջ փաթթելով՝ իր կռնակը առած էր Աւետարանը, բայց չկարենալով այդ ծանր լուծին տակ արագաքայլ վազել, գետին ձգած էր պատնէշի մը քով :

Թուրք մը կը գտնէ «Աւետարանը» եւ քանի մը օր ետք կը տանի Նազարէթ Ազամեան անունով Հայու մը, որ կարենայ ծախել անոր : Ազամեան քանի մը օր կը պահէ իր քով եւ Աւետարանէն երկու Թերթ (չորս էջ) մկրատելով անճանաչելի կերպով կը պոկէ եւ կը վերադարձնէ ըսելով, Թէ չուզեր ծախու առնել : Թուրքը իր երազին մէջ քանի մը օրեր իրարու վրայ կը տեսնէ որ կը դղուշացնեն զինք, հրամայելով որ գիրքը տանի անգայման Հայոց առաջնորդին : Այդ օրերը հօրեղբայրս Խաչատուր վարդապետ Տէր – Ղազարեան Մարաշի Առաջնորդն էր : Խաչատուր վարդապետ քանիերկու մէձիտ տալով Թուրքին՝ կ'առնէ «Աւետարանը» :

Մարաշէն ամենավերջը մեկնողը կ'ըլլայ Խաչատուր վարդապետը, որ վախնալով որ ճամբան կրնայ կողոպտուիլ — ինչպէս որ եղած էր — Աւետարանը կը յանձնէ ամերիկեան միսիոնար Լայմընին՝ ստացագրի մը փոխարէն (ստացագիրը այսօր կը գտնուի Հալէպի Առաջնորդարանին մէջ) : Տօքթ. Լայմըն մեր դիմումին վրայ անձամբ Մարաշէն կը տանի Պոլիս եւ կը յանձնէ Պատրիարքարան, ուր տեսած է Սիրարփի Տէր – Ներսէսեան :

×

Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի մանրանկարչութեան մասին ունեցած հմտութիւնը ու մասնագիտութիւնը բացայայտ կերպով կ'արտացոլայ, երբ որոշապէս կը յայտնէ, Թէ Գարեգին կաթողիկոսին Ազամեանին քովը տեսած «ութ չբեղ խորանները Զէյթունի Աւետարանինն են», ոչ միայն զարդերն ու ոճը շատ նման են Եւտիկի համակ եւ ընծայականի խորաններուն զարդերուն, բայց էջերուն չափն ալ նոյնն է, եթէ ենթադրութիւնը ճիշդ է, «Թորոս Ռոսլինի հնագոյն գործն ալ իր ամբողջութեամբ մեր ձեռքը հասած է»..

Ուրեմն վստահօրէն կրնանք ըսել, Թէ Ազամեանին մագաղաթեայ երկու Թերթերն ալ Զէյթունի Աւետարանէն պոկուած են, միեւնոյն ատեն Թուրքին խոստովանութիւնը կայ, Թէ Աւետարանը երկու երեք օր Ազամեանին քովը մնացած է :

ՏՔԹ. Ց. ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(*) Մանրամասնութիւնները տես Արտաւազդ Արքեպ. ի «Հալէպի Հայերէն Ձեռագրաց Մայր Ցուցակ», Բ. հատոր : Տպ. 1936, Հալէպ :

ԹՈՒՐՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՒԱԴՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԺԳ.

Ալի Ֆուատ .— Լսեցի ձեր կարգ մը ձեռնարկներուն մասին : Եթէ ձեր մտադրութիւնները պարզէք, աւելի բաց կը կը խօսիմ :

Էնվէր .— Ի՞նչու կազմակերպեցինք իսլամ յեղափոխական ընկերութիւններու միութիւնը : Ազգին ամեն. ոգին, յաղթելով արտաքին եւ ներքին դժուարութիւններուն, Ազգ. Ժողովի Կառավարութեան միջոցով, (Անգարա) երկրին փրկութիւնը մօտեցուցած էր : Ատոր համար շատ գոհ եւ ուրախ եմ : Եւրոպայի յարձակումներուն հետեւանքով, տկարացած էինք : Պէտք էր որ իսլամ աշխարհը օգնէր մեզի : Երկրէն դուրս աշխատանք կատարեցինք : Ընկերներուս հետ, ես անձամբ ստանձնեցի ղեկավարութիւնը, անկախարար պայքարելու համար իմպերիալիզմի դէմ : Հաստատեցի մասնաճիւղեր Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ: Իթթիհատի կեդրոնը Մոսկուա էր: Թուրքիոյ ի նպաստ դրամ եւ մարդ հայթայթելու եւ օգնելու համար, յարմար տեսայ մասնաճիւղ մըն ալ բանալ Թուրքիոյ մէջ : Տեսակէտս նամակով մըն ալ իմացուցի Ազգ. Մեծ Ժողովի նախագահութեան Իբրահիմ Թալի պէյի միջոցաւ : (Իբրահիմ Թալի պէյը Պաքուի ժողովին մասնակցած էր, ուր անոր հետ ներկայ էին Պէհաէտտին Շաքիրը, Էնվէր եւ Ազմի) :

« Ահա ձեզի կը յանձնեմ «Իսլամ Իթթիհատ»ի կանոնագիրը եւ Ժողովրդական Խորհուրդներու (Թրքական Սովետ) «Խալք Շուրալար Ֆըրքասը»ի ծրագիրը : Կարդացէք յարմար ատեն մը եւ առանց քաշուելու իմացուցէք ինծի ձեր կարծիքը» : Էնվէր շարունակելով ըսաւ .—

« Ռուսերուն հետ ի՞նչ պայմաններով եւ ի՞նչպէս համաձայնութիւն գոյացաւ » :

Էնվէրէն ստացայ դեղին պահարանի մը մէջ կանոնագիրը եւ ծրագիրը ու հարցուցի .

Ալի Ֆուատ .— « Ձեր կազմած այդ ընկերութեան կեդրոնը Մոսկուայի մէջ ընտրելով, խորհ. կառավարութեան հետ համաձայնութեամբ ըրիք : Այդ կէտը մեր բանակցութեանց վրայ ազդեցութիւն պիտի ունենայ : Լուսաբանեցէք :

Էնվէր. — Սիրով : Պերլինի եւ Մոսկուայի մէջ, մեր կատարած բանակցութիւններուն հիմը կը կազմէր օգնել Անատոլուի ազգային շարժման եւ անկախ կառավարութեան : Ամէնէն առաջ պէտք էր մարդ եւ զէնք ղրկել : Ուզեցինք օգնել Անատոլուին, Աղրպէյճանցիներէն հետեւակ զինեալ ուժեր եւ Տաղստանցիներէն ալ ձիաւոր ուժեր ղրկելով : Այս առաջարկին համաձայն գտնուեցան, բայց արդիւնքը չտեսանք : Իմպերիալիզմը կ'ուզէր մէկ կողմէն ջնջել Թուրքիան, Արեւելքի պահակը, որուն վրայ յարձակած էր, եւ միւս կողմէն ալ կ'ուզէր իսլամ երկիրները գերութեան մէջ պահել : Ռուսիոյ նոր վարչաձեւը Թշնամի էր Անգլիոյ : Այդ Թշնամիին (Անգլիոյ) դէմ կռուելու համար, կազմուեցաւ Իսլամ Յեղափոխական Ընկերութիւնը եւ համաձայնութիւն գոյացաւ : Խոստում եղաւ ճիւթապէս ամէն օժանդակութիւն տալու : Երաշխաւորութիւն եւ ապահովութիւն տուին մեզի : Մինչ Իսլամ Յեղափոխական Ընկերութիւնները կը կռուէին անգլիական իմպերիալիզմին դէմ, Ժողովրդական Խորհուրդներու (սովետ) կուսակցութիւնը, իր գտնուած վայրերուն մէջ, զուգահեռաբար, Թէ պէտի ղեկավարէր ժողովուրդը եւ Թէ պէտի օգնէր Ընկերութիւններուն, յեղափոխական գործեր կատարելու » :

Ալի Ֆուատ. — Ձեր գործունէութիւնը շատ լայն բացած էք : Ձեր նպատակն էր ոտքի հանել ամբողջ աշխարհի իսլամները, որպէսզի Արեւելքը տիրանայ անկախութեան եւ ազատութեան : Ոչ մէկ Թուրք եւ ոչ ալ ոեւէ Իսլամ ձեր յաջողութեանց դէմ է : Ես, ձեզի չափ Երրորդ Միջազգայնականի եւ Պաքուի Արեւելեան Ազգերու Ժողովին հետ շփում չեմ ունեցած : Լուսաբանեցէք զիս, կարգ մը կէտերու մասին : Ըստ իմ համոզումութեան, Երրորդ Միջազգայնականը եւ Պաքուի Արեւելեան Ժողովուրդներու ժողովը պիտի օգնէին մեզի, այնքան ատեն որ Թուրքիան պատերազմի մէջ էր : Ինծմէ լաւ գիտէք Թէ այդ օգնութիւնը որքան քիչ եղաւ : Աւելին ալ գիտէք : Անոնք ոչ ձեզի, ոչ ալ մեզի գաղափարակից կրնան ըլլալ, որեւէ ժամանակ :

« Միլլիճի ղեկավարները չեն ուզեր որ Թուրք ազգը որեւէ իմպերիալիստ պետութեան ձեռքը գործիք ըլլայ : Եւ չեն ուզեր պարապ տեղ՝ ալ արիւն Թափել եւ մեր վրայ ձգել պատերազմին ամբողջ բեռը :

« Թուրք բանուորը եւ գիւղացին ղեկավարներուն դէմ միացած են եւ Թուրքերու ազատութիւնը կ'ակնկալեն Թուրք կոմունիստ կուսակցութենէն : Երրորդ Միջազգայնականը այդ նպատակով կոմունիստ կուսակցութիւն մը կազմակերպած է, Մուսթաֆա Սուպհիի նախագահութեան տակ եւ դայն Թուրքիա ղրկելը անպատեհ չէ նկատած : Ահա այսօրուան կացութիւնը այդ է : Վաղը եթէ խորհ. Ռուսիա աւելի զօրանայ, կը վախնամ որ Անգլիացիներէն մեր փրկած անկախութիւնը, խլել տանի Ռուսերուն, խաղաղ ճամբով :

« Ուքրանիան, Հիւսիսային Կովկասը, Վրաստանը եւ նոյնիսկ Հայաստանը այդ մասին լաւագոյն օրինակներ են » :

« Այժմ պիտի չխօսիմ Ռուսիոյ ձեռքին տակ գտնուող Արեւելեան ազգերու մասին :

« Անգլեւռուս տնտեսական համաձայնութենէն ետք, ձեր կազմած ընկերակցութիւնները ուրիշ ի՞նչ կրնան ընել, բացի խորհրդային կառավարութեան հանդէպ փաղաքշական (օյալամա) օգնութենէ » :

Էնվէր քիչ մը մտածեց եւ ըսաւ հետեւեալը .—

« Ես Ռուսիոյ օժանդակութիւնը ընդունեցայ, որպէս համաձայնութիւն, սակայն ստեղծած մեծ կազմակերպութեանս անձերուն հետ, ոչ մէկ կապակցութիւն ունենալու պայմանով, մտածեցի Թուրքիոյ մէջ ալ կազմել կոմունիստ կուսակցութիւն մը : Գործի սկսայ : Մոսկուան կեդրոն ընտրելու հարցին մասին ըսեմ, Թէ առ այժմ բացի Ռուսիայէն, ապահով ուրիշ երկիր չկայ : Եւ, քիչ շատ, Ռուսերէն օգնութիւն ալ ստացայ, ու կարգ մը ընկերներով Մոսկուա հաստատուեցանք» :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

Միւս օրը, կամաւոր ընկերոջ մը հետ նորէն նոյն սրճարանը նստեր, սուրճ կը խմենք : Մեր մօտի եւ հեռուի սեղաններն ալ ուրիշ Հայեր կան :

Դուրսէն մէկը ուղղակի մեզի գալով ռուսմաներէն խօսիլ սկսաւ :

Բան չենք հասկնար ի հարկէ :

Քանի մը Հայ եւ սրճարանատէրը հասնելով, մարդուն հետ երկար խօսելէ ետք, ճամբու դրին : Մեզի ալ բացատրեցին Թէ այդ շրջանակի գաղտնի ոստիկաններէն մէկն է, հարցուցեր է Թէ ո՞վ ենք, ո՞ւրկէ կուգանք, ո՞ւր կ'երթանք, եւ մեր Թուղթերը պահանջեր է :

Առանց մեզի հարցնելու, իրենք պատասխաներ են, Թէ Թուղթերը քովերնիս չեն, վաղը այս ժամերուն կրնայ հանդիպիլ, այն ատեն բերած կ'ըլլանք ու կը տեսնէ : Ու իրենք երաշխաւորելով համոզեր, ճամբեր են :

— Լաւ, բայց վաղը ո՞ւրկէ պիտի բերենք, ըսի : Պիտի ունենանք որ բերենք :

— Գիտենք որ Թուղթ չունիք, բայց կոմիտէ ունիք, պատասխանեցին մեզի, ատիկա անոր գործն է :

Թելադրեցին մեզի, որ բաղմութիւն եղած տեղերը ժամանակ անցընենք, որպէս զի աչքի չզարնենք, եւ իրիկունը վերադառնանք սրճարան :

Գացինք հանրային պարտէզը եւ ուրիշ տեղեր :

Իրիկունը երբ սրճարան վերադարձանք, ընկ. Զարդարեան կը սպասէր մեզի : Պատմեր էին խնդիրը : Մեզմէ ալ բացատրութիւններ առնելու վրայ էր, երբ մէկը ներս մտաւ : Զարդարեան յանկարծ դայն դիմաւորելով .

— Արթաքի, եկուր, տեսնենք սա հայրենակիցդ պիտի ճանչնա՞ս, ըսելով անոր ձեռքը ձեռքիս մէջ դրաւ :

Շուտ ճանչցայ, մեր քաղաքացի Յարութիւն Պօյաճեանն էր, դպրոցի ընկեր, բայց շատ կանուխ հոս եկած : Երբ իր անունը տուի, աւելի ուշադիր նայելով ինծի, վերջապէս կրցաւ անունս տալ :

Զարդարեան յայտնեց անոր Թէ ո՞րտեղէն եւ ի՞նչ բանի համար եկած ենք ու պատմեց այսօրուան դէպքը :

Արթաքի հարցուց Թէ ո՞ր գաղտնի ոստիկանն է, անունը ի՞նչ է : Ու երբ բացատրեցին իրեն .

— Էվանկէլն է, որուն քիչ առաջ հանդիպեցայ այս մօտերը, ըսաւ :

Եւ անմիջապէս գնաց գտնելու :

Տասը վայրկեան չանցած, մարդը հետը, սրճարանէն ներս մտաւ եւ ուղղակի բերաւ մեր սեղանը : Սկսան խօսիլ ռուսմաներէն :

Մարդուն խմիչք վճարեցինք, ծխիկ տուինք՝ ծխեց, խօսեցան, վերջացաւ, գնաց :

Արթաքի ըսեր է մարդուն.

— Ալ մարդ չգտար՝ իմ ազգականի՞ս նեղութիւն կուտաս. սրճարանը խելօք մը նստած տղոցմէ ի՞նչ կ'ուզես : Եթէ նեղութիւն տալու մարդ կը փնտռես, եկուր ես քեզի ցոյց տամ, քանի հատ որ ուզես : Բայց ձեր գործին չի գար հէ՞, անոնց դըպիլ : Այս տղոց հոս մնալը քանի մը օր է միայն . ձգէ որ այստեղուանքը ժամանակ անցընեն . ուրիշ տեղ չեն գիտեր որ երթան :

— Լաւ, ես կը ձգեմ այս անգամ զիրենք, բայց առաւելնէ մինչեւ իրիկուն իմ շրջանս միայն Թող չմնան : Եթէ ուրիշ մէկ գաղտնի ոստիկանի աչքին զարնեն եւ իմ շրջանիս մէջ բռնուին, ես պատասխանատու եմ, ըսեր է :

Խնդիրը այդպէս փակուեցաւ :

Մեր Արթաքին դոհ այս արդիւնքէն՝

— Ես քանի հոս եմ բանէ մը չվախնաս, հայրենակից. ըսաւ : Ու բռնելով ձեռքէս, ընկեր Զարդարեանն ալ միասին մեզի դուրս տարաւ :

Բաւական քալելէ ետք կօշիկի արհեստանոցէ մը ներս մտանք : «Աս ո՞վ է, ճանչցիր նայինք», ըսաւ, ներկաներէն մէկը ցոյց տալով :

— Տիգրան Կոճանակեան, ըսի : Սա միւսն ալ Ստեփան Գահնապետեան :

— Արտաշ, դո՞ւն ես ըսելով, վրաս :

Արդէն իրիկուն էր եւ աշխատանքը վերջացած :

Տիգրան մեզ տարաւ մօտիկ ճաշարան մը : Խմիչքով եւ աղանդերներով լաւ սեղան մը սարքեցին : Արթաքի յայտնեց, Տիգրանին իմ մասիս, ինչ որ իմացեր էր, այսինքն Սոֆիայէն հոս եկած եմ կովկաս կամաւոր երթալու համար, չմոռնալով նաեւ այսօրուան դէպքը եւ իր ըրածը :

Խմիչքը գինոցներէս չէ, ուրիշ բան մըն է, աւելի հաճելի քան մեր գինոցած օղին, սալորօղի է եղեր :

Խօսակցութիւնն ու տրամադրութիւնները բաժակներու Թիւին համեմատութիւնով կը բարձրանան : Իմ կենացս, քու կենացդ՝ ըսելով, երկնային ամպերէն ալ շատ հեռու չենք, արդէն քաղաքը ծախելու մօտիկ ենք :

Արթաքի բաժակը վեր, խօսքը ինծի ուղղելով .

— Հայրենակից, կ'երթաս կոր, բարի երթաս : Վստահ եմ որ պիտի վերադառնաս ալ : Քեզմէ մէկ բան միայն կը խնդրեմ, վերադարձիդ ինծի բերես արմաւենի մը : Մեծ բան մը չէ : Մեր Թշնամիներուն ականջներէ շինուած թէսպիհ մը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓԻՓԷՐԵԱՆ

(17 Շար.)

ՓՈՍՏԱՓԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Գրաւոր մեջ երբեմն հնար է պատմել այն, որ բերանացի պատմելիս ենթակայ է մոռացութեան։ Ահա թէկուզ հետեւեալ դէպքը։

— Ո՞վ է նա եղել, հոգի՛ս հոգ ի՞նչ է։

Ծերուկը ժպտաց։ Ակնոցները սրբեց թաշկինակով, դրեց գրքոյկը սեղանին, ոտքերը ձգեց առաջ եւ ասաց.

— Ես ալ չեմ գիտեր, թէ ինչո՞ւ հոգ ըրի։ Ինչո՞ւ ինծի համար ալ չէ, որ ինծի համար ալ չէ,

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Մանուկեան ի – բենց Թոռան մկրտութեան ուրախ առի – թով Ս. Թադէոս եկեղեցւոյն պայծառու – թեան կը նուիրեն 20 ֆրանք , զպրոցին 20 զպրաց դասուն 20 , երախային կնքա– հայրը Պ. Մխաք Մխաքեան եկեղեցւոյս պայծառութեան 30 , Աղքատախնամին 20 ,

Մխաք Գաբրիէլեան նաեւ իր Թոռան մկրտութեան ուրախ առիթով Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ պայծառութեան կը նուիրէ 50 ֆրանք :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Մուրատեան (Փրաւի – ան)նէն) 50 ֆրանք կը նուիրեն «Յա – ռաջ»ի իրենց այցելութեան առիթ. : Նոյն առիթ. Տիկին Տէրտէրեան (Իսի) 10 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Բ.

Սէն –Ժեռմի թաղականութիւնը չնոր – հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը– ուէրները, փոխան ծաղիկի ընկ. Ց. Պետ– րոսեանի մահուան առթիւ :

Վարդեվառ Գամպէրեան , Յովհաննէս Ժամկոչեան , կարապետ Փանոսեան , Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հոթհոթեան , Յովհան– նէս Մարզարեան , Սամուէլ Տէր – Մի քա– յէլեան , Յարութիւն Նէվչհիրլեան , Բարսեղ Մէրճինեան , կարապետ Ճանիկ – եան , տասնական ֆրանք , Սեպուհ Ճա – նիկեան 15 , կարպիս Ա.ճէմեան 10 , Թորոս Ճէնտէրճեան 15 : Այրի Տիկին Գուլում – եան , Փիրայր Ոսկեան , Պօղոս Յակոբ – եան , Այրի Տիկին Վարպետեան , Մխիթար Սահակեան , կարապետ Կասուճեան , Աբ – րահամ Ճինճիեան , Սուրէն Կիրակոսեան տասնական , Յարութիւն Խաչատուրեան հինդ , Աբրահամ Մանկասուրեան հինդ :

Վարդեվառ Գամպէրեան Աղքատներու տասը ֆրանք , Յակոբ Մարզարեան Աղ– քատներու տասը ֆրանք :

(Շար.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Հայկազ եւ Գէորգ Սար – գսեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Գր– իգոր Սարգսեանը, ծնած Թալինի չրջանի Մաստարա գիւղը: Հայրենական պատե – րազմին կորսուած է եւ կը կարծուի թէ Ֆրանսա մնացած է :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղե – կացնել հետեւեալ հասցէին . —

ALLOYAN Maurice
5, Bd Emile Zola
84 Avignon

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ար– ձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն ա– նոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկ – ները դնել վարժարան , այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէ – նութեան ,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Արձակուրդի առիթով՝ Յուլիս 31ն մին– չեւ 5 Օգոստոս՝ Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի դրասեն – եակը բաց կը մնայ միայն Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրեր՝ ժամը 9–12 :

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ՈՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գին 3 ֆրանք

Գիրք մը, որու ընթերցումը հաճոյք է, վայելք է եւ մխիթարութիւն :

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի առթիւ այն բաժանորդնե– րը որոնք կ'ուզեն իրենց հասցէն փոխել, պէտք է ԵՐԵՔ ՕՐ ԱՌԱՋ դիմեն վարչու– թեան ԱՆՁԱՄԲ ԿԱՄ ԳՐԱՒՈՐ: (Հեռա – ձայնով դիմումները կը մերժուին), տա– լով իրենց ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ հասցէները, ընթեռնլի եւ 5 ֆրանք:

Միայն արձակուրդի չրջանի համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 12 ֆրանք :

×

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին: Դիմել Վարչութեան :

ՑՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԻԿ ԲԱԺԻՆ– ԳԻՆ ԿԸ ԴԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅ ԸՆԹԱՑԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարե– կիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանու – թեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեծ պարահանդէս կազմակերպուած Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան կող – մէ Հոկտեմբեր 29ին :

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

FRIEDRICHSCHAFEN
ՔՈՆՍԹԱՆՍԻ ԼԻՃԻՆ ԱՓԻՆ

400 մեթր բարձր ծովէն, Սեւ – Անտա– ռին եւ Բարձր Պավարիոյ միջեւ :

Մեկնում Օգոստոս 10ին :

Աւելի հանդստաւէտ պայմաններու հա– մար, ճամբորդութիւնը կը կատարուի կառախումբով .—

Հաւաքուիլ Օգոստ. 10, Հինգշաբթի ժամը 22ին կառ. տը Լ'Էսթի, Կոանտ Լին– եը մեկնումի վայրը, Պիւբօ տը Ռանսէն – եըմանին առջեւ (աջին) :

Օգոստոս 11ին առաւօտ ժամը 10ին մեկ– նում դէպի Ֆրիտրիխշաֆըն, Ֆրայպուր– կէն (ճաշ) եւ տեսարժան վայրերէ անցնե– լէ ետք, ժամանում Ֆրիտրիխշաֆըն , հանդստաւէտ պանդոկ մը: Պաղ եւ տաք ջուր ամէն սենեակ , լաւ ճաշ, բազմաթիւ զուարճութեան վայրեր: Նախատեսուած են նաեւ պտոյտներ՝ Աւստրիա , Միւնիխ , կարմիր եւն. :

Վերադարձ Օգոստ. 23 :

Մասնակցութիւն 450 ֆրանք, ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն եւ պտոյտներէն :

Կանխավճար 100 ֆր. , Սահմանափակ տեղեր :

Դիմել՝ ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՃԱՄԲԱՐ **Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ** ՃԱՄԲԱՐ

SERIGNAN (HERAULT)

ՕԳՈՍՏՈՍ 1ԷՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

Նոր եւ բոլոր յարմարութիւնները ներկայացնող շէնք մը: Ծովեզերքէն 3000 մեթր հեռաւորութեամբ

Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ, ինչպէս եւ զանազան խաղեր :

Մասնակցութիւն մէկ ամիս 400 ֆ.
Երեք շաբաթէն աւելի օրական 14 ֆ.
Երեք շաբաթէն պակաս օրական 15 ֆ.

ԽՄԲԱԿԱՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ՝ այս երկուշաբթի, ժամը 18ին, Մշակոյթի Տունէն:
Maison de la Culture Arménienne — 17, Rue Bleue, Paris (9e)

ECOLE
NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս ման– կապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նա– խակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով :

Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն :

Կ'ընդունուին կերեկոթիկ եւ գիչերօթիկ աշակերտներ : Ճաշարան, արդիական ննջարան , մասնաւոր հոգածութիւն :

Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ :
Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ :

Արձանագրութիւնները սկսած են :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յանուն Մեսրոբ Մաշտոցի

(ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻԻՆ ՀԱՑ ԼԵԶՈՒԻ)

Ա. ՀԱՏՈՐ

ԿՈՂՔԸ ԶԱՐԴԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆ ԶԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԹՌՉՆԱԳԻՐՆԵՐՈՎ

Գին 15 ֆրանք

Ակադեմական դործ մըն է, ժողովուր– դին ոչ մատչելի : Ուստի պիտի դրկուի մխայն փափաքողներուն : Կը խնդրուի համակիրներէն՝ նուիրել դպրոցներու եւ մատենադարաններու :

Դիմել հեղինակին՝ Յառաջի հասցէով :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	50 Ֆ.	միջին 1/4 սիւնակ
ՀՈԴԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	միջին 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամսգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 տո հարիւր գեղջ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առկայ – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու– թիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի դեղեցիկ թուղթերու մեծ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլաստիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,30

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI 4 AOUT 1967
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

43րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10977 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 43e ANNÉE — N°10.977

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԱՊՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ամառ է կրկին: Ամառ մը 'եւս, քիչ մը աւելի արեւոտ ու տաք անցեալ ամառներէն: Ու բոլորը կ'ապրին՝ արձակուրդի օրեր եւ քաղաքները կը պարպուին:

Տարբեր է Փարիզը Օգոստոսին: Մայրաքաղաքն ալ իր արձակուրդը կ'ապրի, պարպուած իր բնակիչներէն ու կառքերէն: Ան ալ կը հանգստանայ, կը սկսի շնչել աւելի մաքուր օդ մը ու խաղաղ կերպով կը սպասէ վերամուտին:

Ամառները, որ կ'անցնին, տարիները որ կը սահին, չեն ազդեր իր վրայ: Գիտէ թէ ինք կը մնայ, կ'երիտասարդանայ նոյնիսկ ու անտարբեր է հանդէպ անոնց՝ որոնք ամէն օր, ամէն ժամ կը բաժնուին իրմէ, կեանքի կարօտը իրենց սրտին մէջ: Բայց արեւը կը ճառագայթէ հարկ է լաւատես ըլլալ ու մոռնալ բոլոր անձնութիւնները եւ ապրիլ օրը օրին, սիրելով ծովն ու լեռը, բնութիւնն ու երկինք, ու «Մոռնա՛լ, մոռնա՛լ ամէն ինչ, ամէնին մոռնալ»:

×

Ու իրենց ամէնօրեայ հոգերը մոռնալու համար է նաեւ ու ժպտուն օրեր անցնելու որ հայ երիտասարդներ, մանչ ու աղջիկ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պայծառ անունին շուրջ կը համախմբուին, ամէն ամառ, հայկական օրեր ապրելու համար:

Այս սերունդը Թալէաթը չէ ճանչցած, նման իր տարեկից ֆրանսացի ընկերներուն, որոնք Հիթլէրը չեն ճանչցած, բայց չէ կրցած հրաժարիլ իր Հայութենէն, ոչ ըսել իրեն անծանօթ անցեալի մը:

Ու մինչ իր անցեալը կը հեռանայ, ինք կ'ուզէ զայն ներկա՛յ դարձնել իր ամենօրեայ կեանքին մէջ:

Տղաք ու աղջիկներ պահանջը կը զգան հայերէն երգելու, հայերէն լսելու, քով քովի գալու, ազատութեան ախոյեան այս երկրին մէջ, հայրենի ազատութեան կարօտ սրտերով:

Երեւոյթը 'ինքնին ոգեւորիչ, պիտի ոգեւորէր մանաւանդ ան որ անուն տուաւ գաղափարական երիտասարդութեան մը, ու օր մը «Որբ պիտի մնաք, տղա՛ք» ըսելով, ինք ալ գնաց, որբերու թիւը աւելցնելով, ինչպէս կը գրէր, իր մահուան օրը, երիտասարդ գրիչ մը:

Մեր սերունդը Թալէաթը չճանչցաւ: Բայց զգաց Ապրիլեան սերունդի մը զաւակներն ըլլալու ծանր ժառանգութիւնը ու պաշտեց Սողոմոնները:

Գիտցաւ թէ ուրիշներէն տարբեր է, չի կրնար բոլորովին երջանիկ ըլլալ, վասնզի Հայ ծնած է, եւ դիւրին բան չէ:

Դիւրին բան չէ Հայ ծնիլ հրաշալի Ֆրանսային երկինքին տակ, չկարենալ ըլլալ ամբողջովին ֆրանսացի, չտառապելու համար: Չկարենալ ըլլալ ամբողջովին Հայ, երկրին մէջ որ հայրենիք եղած է այլեւս:

Ու հայ երիտասարդութիւնը, որ Սարդարապատ չէ տեսած ու Վերժօնով կը հպարտանայ, Րաֆֆի չէ սերտած ու Վոլթէռ կը սիրէ, կը փորձէ կեանք մը ըստեղծել իրեն համար:

Այդ կեանքէն մաս մըն է, որ ամէն ամառ կ'երթայ փնտռելու իր ընկերներուն հետ, բանակումներու մէջ: Հաճելի օրերու եւ ժամերու մէջ, կ'ապրի իր հայկական կեանքը: Օտարի ստորադասութեան զգացումը չունի ինք, իր ծնողքին նման, գիտէ որ քաղաքացի է, իրաւունքներով ու պարտականութիւններով, բայց արեան ձայնը զօրաւոր է ու ամէն ամառ բանակումի կ'երթայ հայկական օրեր ապրելու համար:

ՑԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՐԹՈՒՄԻ ԺՈՂՈՎԸ

ՆԻՍՏԵՐԸ ԴՌՆՓԱԿ ԵՆ

Խարթումի ժողովը հաւանաբար չյաջողի եզրակացութեան մը յանգիլ: Նիստերը կը շարունակուին միշտ դռնփակ: Կը թուի թէ այս ձեւը կը գործադրուի պարզապէս այն նպատակով որ Արաբներու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները գաղտնի մնան: Հաւանական չէ սակայն, որ գաղտնի մնան եւ արդէն իսկ կ'իմացուի որ որեւէ հասարակաց գիծ չի գտնուիր «կարծրերուն» եւ «չափաւորներուն» միջեւ:

Չափաւորներու շարքին, Իրաքի Արտաքին նախարարը կ'առաջարկէ որ վերսկսին քարիւղ ծախել «աշխարհակալ» պետութեանց: Պարզ է որ, ինչպէս Իրաք կը զգայ արդէն, քարիւղի պօյքօթը զօր որոշեցին Արաբները, մահացու քանէրի նման բան մըն է իրենց համար մինչ հակառակ փոքր ճանկռտուքի մը ազդեցութիւնն ունի Միացեալ Նահանգներուն վրայ, ինչպէս Արաբներն իսկ կը խոստովանին:

Ուրիշ կէտ մըն ալ ուշադրութիւն կը գրաւէ: Ինքնաքննադատութեան ճիգն է զոր Արաբները կ'ընեն եւ Թունուզի Արտաքին նախարարը՝ Մոնճի Սլիմ, չի վարանիր նոյնիսկ խոստովանելու.— «Դիւրին է Միացեալ Նահանգներուն վրայ ձգել մեր պարտութեանց ամբողջ ծանրութիւնը: ՄԱԿը չէր կրնար նպաստաւոր ըլլար մէկուն որ ուրիշ երկիր մը քարտէզէն սրբելու մասին կը խօսի: Այս առթիւ պէտք է մենք մեզի հարցում տանք թէ ինչո՞ւ ափրիկեան երկիրներու մեծ մասը, Ասիոյ, Լատին Ամերիկայի եւ Եւրոպայի բազմաթիւ երկիրներ դիրք բռնեցին մեզի դէմ: Մենք ամէն բան ըրի՞նք մեր բարեկամ երկիրներու նկատմամբ այլ պայմաններու տակ, օրինակի համար Քուպայի տագնապին առեն»:

Նման ոճ մը կը գործածուի Թունուզի մէջ, բայց անսովոր է ժողովներու մէջ: Եւ կը թուի մանաւանդ թէ Սլիմի ելոյթը հաւանութիւնն ստացած է ժողովականներու մեծամասնութեան:

Եգիպտացի պատուիրակն ալ շատ չափաւոր եղած է: Կ'ըսուի թէ նախ յայտնած է իր երկրին գլխաւոր մտահոգութիւնը՝ ազատիլ Եմէնի պատերազմին ծանր բեռէն: Այս առընչութեամբ պահանջեց որ գործադրուի 1965ին ստորագրուած Ճետտահի զինադուլը, որ երբեք չէ յարգուած: Ցոյց տալու համար իր բարեկամեցողութիւնը, Եգիպտոս կ'ընդունի որ զինադուլի հսկիչները ապահովուին երեք արաբական երկիրներու կողմէ, պատերազմիկներէն դուրս:

Այս մեղմ արտայայտութիւնները չեն փաստեր սակայն թէ «կարծրերը» տեղի տուած են: Կը հաստատուի արդէն թէ բոլորը մերժած են Իսրայէլի հետ բանակցելու որեւէ գաղափար: Այս արդէն անել մը կը ստեղծէ երբ անդրադառնանք մանաւանդ Իսրայէլի Արտաքին նախարար՝ Էպանի կարդ մը յայտարարութեանց Եւրոպա Մէկ ձայնասփիւռի կայանէն:

Զմերժելով հանդերձ Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհ. Միութեան միջամտութիւնը, Էպան կը շեշտէ թէ անոնք չեն կրնար որոշումներ պարտադրել պատերազմիկ պետութեանց այլ թելադրութիւններ ընել միայն: Մնացեալը կը վերաբերի Իսրայէլի եւ իր դրացի երկիրներուն, որոնց միջեւ պէտք է բանակցութիւններ ըլլան: Կը տեսնուի թէ ելք չկայ ցորչափ Իսրայէլ ուղէ ուղղակի խօսիլ Արաբներուն հետ եւ Արաբներն ալ շարունակեն չընդունիլ որ Իսրայէլ անուն պետութիւն մը գոյութիւն ունի, հակառակ անոր որ այդ գոյութիւնն ալ զգացին իրենց մորթին վրայ Երուսաղէմէն Շարմ էլ Շէյխ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՐԺԸ

Կիրակի օրուան երրորդ երկրաշարժին առթիւ, Պոլսոյ Մարմարան հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ.—

Զօրաւոր երկրաշարժ մը պատահեցաւ կիրակի առտու, Ատափազարի մէջ եւ շրջակայքը, նոր աւերներ գործելով եւ ուժգնօրէն ցնցելով նաեւ մեր քաղաքը: Շարժը նոյն սաստկութեամբ զգալի եղած է 11 նահանգներու մէջ, ուր խուճապահար ժողովուրդը տուներէն դուրս խոյացած է և փողոցները գիշերած են: Ութուն վայրկեանի մէջ 26 ցնցումներ պատահած են նոր փլուզումներու տեղի տալով եւ ահուդողի մատնելով ժողովուրդը:

Քաղաքիս մէջ, երկրաշարժին սարսափը այնքան բուռն էր որ գիշերը տասնեակ հազարաւոր Պոլսեցիք դուրսը շիշերեցին, հանրային պարտէզներու եւ ճեմավայրերու մէջ, ոմանք ալ վրաններ լարեցին բացօթեայ վայրերու մէջ, ուրիշներ գիշերեցին ինքնաշարժերու, կառքերու, օթօպիւսներու մէջ: Անոնք որոնք Ֆաթիհ, Ագսարայ, Ֆընտըգզատէ կը բնակին, մեծ դժուարութիւն կրեցին, Վաթան Ճատտէսիի մէջ տեղ մը գտնելու համար:

Ամբողջ պողոտան մէկ ծայրէն միւսը լեցուած էր բազմանդամ ընտանիքներով, որոնք իրենց գոյքերով միասին հոն խըմբուած էին, եւ պողոտան վերածուած էր բացօթեայ պանդոկի մը: Միեւնոյն ափարթմանը բնակող չորս – հինգ ընտանիքներ կծկտած էին պողոտային մէկ անկիւնը անկողինները փռած, ծերունիներն ու մանուկները կանուխէն քնացած էին: Իրաւունք ալ ունէին այդպէս ընելու, որովհետեւ երէկ առտուան ցնցումը ազդած էր իրենց վրայ եւ կը վախնային որ նոր երկրաշարժ մը կը պատահի: Էրէնքէօյի մէջ, 59 տարու մարդ մը, Ահմէտ Րաուֆ Ատա, երկրաշարժի առեն ուզած էր դուրս փախչիլ, բայց սանդուխներէն իյնալով ծանրապէս վիրաւորուած ու մեռած էր: Այս բոլորը նկատի ունէր Պոլսոյ ժողովուրդը եւ յարմար դատած էր փողոցները ապաստանիլ եւ հանգիստ քնանալ:

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ ՄԷՋ

Ատափազարէ կը հաղորդուի.— Կիրակի առտուան շարժը նոր աւերներ գործեց քաղաքիս մէջ եւ շրջակայքը: Հարիւրէ աւելի շէնքեր փլան նորէն: 14 տարու աղջիկ մը, Միւյէսսէր Էօտէր, սաստիկ վախցաւ եւ սիրտը կանգ առնելով՝ մեռաւ: Երկրագործական Հաստատութեան գիշերապահը, Մուսթաֆա Աթաչ, վախէն խենթեցաւ եւ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ: 47 հոգի վիրաւորուեցան: Բարեբախտաբար մեռեալներու եւ վիրաւորներու թիւը շատ քիչ է, ժողովուրդը արթուն գտնուած եւ դուրսը վրաններու տակ գիշերած էր:

Ատափազարի Կուսակալութեան շէնքը, Պետական Հիւանդանոցը եւ Դպրոցներու վարժարանը լրջօրէն վնասուեցան երէկ առտուան բուռն երկրաշարժէն: Սաքարիոյ Կուսակալ Ալաէտտին Էրիշ ըսաւ.— Ոչ ջուր ունինք, ոչ ալ ելեկտրականութիւն: Չենք գիտեր թէ երբ պիտի վերջ գտնէ այս փորձանքը:

ԱՄԲՈՂՋ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԱՐԱ.— Կիրակի առտուան շարժը, որ նոր փլատակներ բարդեց նախկին աւերակներուն վրայ, ցնցեց ամբողջ Արեւմըտեան Անատոլուն: Ամէնէն աւելի ցնցուեցան Ատափազար, Ալի Ֆուատ Փաշա, Կէօլճիւք, Էտիրնէ, Զօրլու, Իսթանպուլ, Սինոպ, Գասթամօնու, Զանղըրը, Պոլու, Գըրշէհիր, Աֆիոն, Ուշագ, Էսկիշէհիր, Տէքիրի, Զանագգալէ, Անգարա, Գըրըքքալէ, Սալիհլի, Ուզունքէօփրիւ, Փամուքօվա, Էմէթ, Քէլէշ:

Դիտարանը կը հաղորդէ թէ ցնցումները առեն մը եւս պիտի շարունակուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ, Ամերիկայի սեւ յեղափոխական՝ Քարմայքըլ յայտարարած է.— «Առաջինները՝ մենք պիտի սպաննենք եւ գլուխէն պիտի զարնենք: Մեր ցանկերը պատրաստ են.— Ճոնսըն, Մք. Նամարա, Տին Ռըսք, Ուիլըրն պիտի մաքրուին: Այլեւս չենք կրնար սպասել: Ոճիրի այս կոչը ընողն է «Սեւ իշխանութեան» պարագլուխը որ Հաւանայի ժողովին կը մասնակցի այս միջոցին: Միացեալ Նահանգներու զանազան քաղաքներուն մէջ, բախումները կը շարունակուին, աւելի ճիշդ ապստամբութիւններ կը ծագին ամէն կողմ:

ՄԱՆ կղզին որ յիսուն հազար բնակիչ ունի կ'ուզէ բողոքել ՄԱԿի մօտ գաղթատիրութեան դէմ: Ինչպէս կ'երեւի ամէն մարդ բան մը սորվեցաւ տը Կոլի քէպէքեան յայտարարութիւններէն: Այս կղզին թէեւ մաս չի կազմեր Մեծն Բրիտանիոյ ոչ ալ «օտար տոմիներն» մըն է, բայց ունի յատուկ կանոնագիր մը, ինչպէս անգլօ-նորմանտական կղզիները եւ կը վայելէ տեղական կառավարութիւն մը, լայնօրէն ինքնավար, որ կը գտնուի Անգլիոյ Ներքին Նախարարին իշխանութեան տակ:

ՕՏԱՐ մամուլը կը շարունակէ շատ ծանր կամ երբեմն հեգնական կերպով արտայայտուիլ տը Կոլի մասին, իր Քանատական ելոյթին առթիւ: Ուոշինկթըն Փոսթ կը գրէ որ Փարիզի յայտարարութիւնը «նախատինք մըն է ուղղուած Քանատացիներուն եւ օգնութեան առաջարկ մը Ֆրանսայի կողմէ քանդելու համար դաշնակցութիւնը որ կը միացնէ քանատական դաւառները»: Լիպրը Պելժիք «Պ. տը Կոլ Փեռսեվառէ» խորագրին տակ կը գրէ «Երբ առիթը իրեն ներկայացուի պիտի կրկնէ ըրածը, ուրեմն խոհեմութիւն կը պարտադրուի այն Պետութեանց որ կ'ուզեն ֆրանսացի նախագահին այցելութիւնը ընդունիլ: Հարցը անշուշտ կը վերաքննուի եթէ օր մը, տը Կոլ քաղաքական գաղթականի իրաւունք ուզէ»: Նոյնքան ծանր են ժուրնալ տը ժընեւի խօսքերը:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Հիւսէյն Թագաւորը ընդունելէ ետք դահլիճին հրաժարականը, կառավարութեան նոր դրութիւն մը հաստատեց: Թագաւորին ինը «անձնական ներկայացուցիչները» կը կազմեն խորհրդակցական Խորհուրդ մը:

ՎԻԼԻ ՊՐԱՆՏ Գերմանիոյ Արտաքին նախարարը Պուքրէշ մեկնած է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ ԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Փարիզէն մեկնած Օգոստոսի խումբը հանգիստ ճամբորդութենէ մը ետք, հասած է Պէլֆոնթէն:

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ ԴԷՊԻ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Խրիմեանի ուղեւորութիւնը դէպի Էջմիածին (1892 Մայիս) իր նախընթացը չունեցող կաթողիկոսական շքերթի կերպարանք ստացաւ : Կարծես՝ յաղթական մի զօրավար էր վերադառնում պատերազմի դաշտից : Եւ եթէ Թրքահայութիւնը պարտադրաբար զուսպ էր կամ մեծ մասամբ լուռ, արտասահմանի եւ Ռուսաստանի հայկական գաղութները խելայեղ թափով էին արտայայտում իրենց զգացումները : Ամէն տեղ՝ պատուիրակութիւններ հոգեւորականներից ու հասարակութեան զանազան խաւերից : Պատուի շքեղ կամարներ : Անվերջ ծաղիկներ : Ճառերի հեղեղ : Երգ եւ ցնծութիւն : Լաց եւ արցունք : Մանաւանդ յուզիչ էր Հայրիկի հանդիպումը գաղթականների եւ պանդուխտների հետ : Ժողովրդական բազմութիւնները խռնւում էին նրա ճանապարհի վրայ : «Կեցցէ՛ Հայրիկը » աղաղակը թնդացնում էր օդը : Շատերը ծունր դրած մօտենում էին նրան, երկիւղածութեամբ համբուրում էին աջը, հագուստի քղանցքները : Գիւղերում մատաղ էին մորթում եւ փառք էին տալիս Աստծուն, որ շնորհել է Հայոց ազգին Հայրիկին, իբրեւ Կաթողիկոս : Իր պատկառելի տեսքով, իմաստալից ու պատկերաւոր քարոզներով Հայրիկը գրաւում էր ամէնքի սրտերը : Յուզում ու լացացնում էր ունկնդիրներին : Ինքն էլ արտասւում էր սրտաշարժ տեսարաններից :

Սեվաստապոլում, հանդիսաւոր ճաշկերոյթին մէջոցին, ողջոյնի բազմաթիւ ուղերձներից յետոյ, նա ասաց ժողովրդին.
— «Դուք որ այսպէս կը պատուէք Հայրիկը, ես ալ խմեմ իմ ժողովրդի կենացը, վասնզի Հայրիկ միայն ժողովրդով է Հայրիկ : Ես ձեզմով կ'ապրիմ : Դուք որ չըլլաք, ես ի՞նչպէս պիտի ապրիմ, որո՞ւ համար պիտի գործեմ : Ես ձեզ համար եմ, դուք ալ աշխատեցէք ինձ համար : Լաւ պահեցէք ձեր ընտանիքը, ձեր սերունդը, սիրեցէք զմիմեանս, համերաշխ եղէք» :

Պանդուխտներու եւ մշակներու պատուիրակութիւնը տեսնելով՝ խօսում է արտասուալից աչքերով.— « Ձեր տուն ո՞ւր, դուք ո՞ւր : Ա՛խ, սիրտս կը ճմլի, երբ ձեզ կը տեսնեմ երկրէ – երկիր թափառական, տուն – տեղ թողած՝ արիւն – քրտինք կը թափէք » :

Բաթում ընդառաջ են գալիս բազմաթիւ պատգամաւորութիւններ Թիֆլիսից, Բագուից եւ ուրիշ քաղաքներից Արիստակէս Արք. Սեդրակեանի գլխաւորութեամբ : Այստեղից Հայրիկի գնացքը, բոլոր պատգամաւորների հետ միասին, ուղեւորւում է Թիֆլիս՝ կայարանում հանդիպելով ամէն ազգի ժողովրդական խանդավառ ընդունելութեան :

Թիֆլիսի Հայութեան ողեւորութիւնը գերազանցում է ամէն ակնկալութիւն : Կայսերական այցելութիւններն անգամ այդպիսի բազմութիւններ եւ նման ոգեւորութիւն չէին տեսել անխտիր ժողովրդական բոլոր խաւերի կողմից : «Մշակ»ն այն օրերին փակուած էր կառավարութեան հրամանով, պահպանողական « Արձագանք»ն ու «Նոր Դար»ն էին մնացել հրապարակի վրայ : Եւ նրանց էջերն էլ լեցուն էին Հայրիկի փառաբանութեամբ եւ ընդունելութեան հանդէսների խանդավառ նկարագրութեամբ :

Առանձնապէս հանդիսաւոր ու սրտագրաւ եղաւ ընդհանուր ընդունելութիւնը առաջնորդարանի դահլիճում, ուր իրար յետեւից ներկայացան նորընտիր Կաթողիկոսին բազմաթիւ պատուիրակներ, որոնց ամէն մէկին իմաստալից եւ սիրուն խօսքեր ուղղեց Հայրիկը : Ամէնից սրտագին հանդիպումը եղաւ պանդուխտ մշակների հետ : Երբ Հայրիկը դուրս եկաւ իր սենեակից եւ մօտենալով դահլիճում սպասող պանդուխտներին՝ ողջունեց, մշակներից մէկը, նախկին ուսուցիչ, սկսեց ճառել.— «Արծիւդ Վասպուրականի, դու երբեմն բոյն շինեցիր Վարագայ սարի գագաթին եւ Մշոյ դաշտին մէջ, այժմ ալ կ'երթաս դէպի Մասիս քո վերջին բոյնը շինելու անոր գագաթին : Գնա՛, Հայրիկ, Աստուած քեզ հետ, բայց չմոռնաս Վարագի եւ Մշոյ քո բոյները» :

Հայրիկը յուզւում է, հարց ու փորձ է անում, թէ ո՞րտեղացի են, ո՞րքան ժամանակ է պանդուխտ են, ի՞նչքան են աշխատում, վաստակից մի բան տուն ուղարկո՞ւմ են, եւ պատուիրում է վարժապետին կարդալ – գրել սովորեցնել մշակներին : Եւ խօսքը ուղղում է մշակներին.
— « Մշեցի՛ք, Աստուած այցելութիւն պիտի տայ ձեզի : Ա՛հ, գիտեմ, շատ դառն է պանդխտութիւնը, ես ալ տեսած եմ պանդխտութիւն : Միայն դուք չէք դժբախտներ. Պոլիս 50,000 պանդուխտներ ունի՛նք Սեբաստացի, Մշեցի, Վասպուրականցի : Խարբերդցի չկայ, անոնք Ամերիկա կ'երթան : Դուք թողած ձեր երկիրը՝ այս լոյս քաղաքներուն մէջ կը պտըտիք, բայց գիտցած եղէք, որ այս ճրագները լոյս չեն տար ձեզի, ձեր հայրենի տան ձէթի ճրագը աւելի լոյս կուտայ ձեզ : Մի՛ մոռնաք ձեր հայրենիքը» :

Մշակները մէկ–մէկ մօտենում են Հայրիկի աջը համբուրելու : Մի քանիսը լալով փռւում են նրա ոտքերի տակ, ուզում են ոտքը համբուրել « Հայրիկ, ոտացդ ղուրբան» բացագանչութիւններով : Հայրիկը յուզուած, ինքն էլ լալով, կռանում բարձրացնում է մշակներին : Տեսարանը ցնցող տպաւորութիւն է գործում ներկաների վրայ :

Ներսիսեան դպրոցի քառաձայն խումբը, երաժշտագէտ Մակար Եկմալեանի ղեկավարութեամբ, երգում է Թադիադեանի « Տէ՛ր, կեցո՛ դու զՀայս» եւ մի քանի ուրիշ երգեր : Աշակերտներից մէկը երգում է « Հայրիկ, հայրիկ» երգը, որ ամէնքի բերանին էր այդ օրերին : Հայրիկը դառնում է բազմութեան յուզուած խօսքերով . «Թադիադեանը ըսեր է . « Տէ՛ր, կեցո դու զՀայս» : Ես ալ Սաղմոսէն առնելով կ'ըսեմ . «Կեցո՛, Տէր, զժողովուրդս քո և պահեա զժառանգութիւնս քո յայսմհետէ մինչեւ յաւիտեան» : Հայ ժողովուրդը ապրեր է ու նորէն կ'ապրի : Լուսաւորիչ Ներսէսներ վերէն կը նային, երկնից պատուհաններ բացեր՝ ձեզ կը տեսնեն : Այսօր Կայսեր տօնն է, իմ ալ տօնն է : Ես ճնճղուկ մըն եմ անոր առաջ : Կեցցէ՛ կայսրը ժողովրդի համար, կեցցէ՛ ժողովուրդը կայսեր համար, երկուքն ալ՝ Աստուծոյ համար : Կեցցեն Ռուսիոյ բոլոր ժողովուրդները » :

Ներկաները բուռն ծափահարութիւններով ընդունում են Հայրիկի խօսքերը :

Մոսկուայի ուսանողութեան պատուիրակներին Հայրիկը խօսում է ուսման եւ գիտութեան մասին . «Աստուած կը ստեղծէ, ուսուցիչը կը կերտէ : Աստուած քանի մը գործեր թերատ թողած է . ուսեալներու պարտականութիւնն է կատարելագործել : Սոցիալիստներ կ'ըսեն՝ հաւասարութիւն : Ատ չըլլար » : Եւ իբրեւ օրինակ, պատմում է Անգլիայում իր տեսածը : Ածխահանքերի բանուորները ծանր աշխատանք են կատարում, եթէ բոլորը հաւասար լինէին՝ ո՞վ պիտի կատարէր այդ գործը : Մեր Հայաստանի մէջ առած մը կայ . «Ես աղա, դուն աղա, մեր աղունը ո՞վ աղայ» : Յետոյ հարցնում է ուսանողներին՝ «Ըսածիս հաւնեցա՞ք » :

Ուսանողների կողմից պատասխանում է Տիգրան Յովհաննիսեանն այն իմաստով, թէ այո՛, այժմ հաւասարութիւն չկայ, բայց պէտք է աշխատել, որ լինի : Ուսանողը մի քիչ շփոթած է խօսում : Հայրիկը դառնում է իր մօտ կանգնած Խորէն Եպս. Ստեփանէին, որ Թարմանի պաշտօնով ուղեկցում էր Հայրիկին .

— Ես բան մը չհասկցայ... Հա՛յր Խորէ՛ն, դուն բացատրէ՝ ի՞նչ ըսել կ'ուզէ...

Այս միջադէպը բաւական անախորժ տպաւորութիւն ձգեց ազատամիտ երիտասարդութեան վրայ, իսկ պահպանողականները մեծ հրճուանք զգացին :

Հայրիկը, ի հարկէ, գիտէր թէ ի՞նչ էր անում : Նրա նպատակը ընկերվարութեան դէմ խօսել չէր, ոչ էլ ուսանողներին վիրաւորել էր : Նա տեղեակ էր ժամանակի երիտասարդութեան տրամադրութիւններին, ինչպէս եւ ռուս կառավարութեան վերաբերումին՝ ընկերվարականների եւ ազատամիտ ուսանողութեան հանդէպ : Եւ ուզում էր ցոյց տալ ռուս կառավարութեան, թէ ինքը օրինապահ, պետութեան հնազանդ Կաթողիկոս պիտի լինի : Այդ պատճառով էլ իր ճառերում եւ քարոզներում, յաճախ, յիշում եւ արեւշատութիւն էր մաղթում Ռուսաստանի Կայսեր :

Քահանաների դասին խրատում է, որ քահանաները կրթուած եւ ժողովուրդին նուիրուած լինեն : Լաւ քահանայ չունեցող ժողովուրդը չի կարող յառաջդիմել : Եւ խոստանում է քահանաների հետ խօսել առանձին . «Ձեզ հետ խօսելիք շատ բաներ ունիմ » :

Ներկայանում են պատուիրակութիւններ Շուշիի երիտասարդութեան, Թիֆլիսի գործակատարների, բժիշկների, հրատարակչական ընկերութեան կողմից : Վերջինիս ներկայացուցիչներին մի լաւ լուսացողական է տալիս որ առանց իրենից արտօնութիւն առնելու հրատարակել էին իր գրքերը, այն էլ սխալներով լեցուն, եւ նոյն իսկ մէկ օրինակ չէին ուղարկել հեղինակին : Յանկարծակիի եկած, պատուիրակները, ամօթահար, խոստանում են Ընկերութեան բոլոր հրատարակութիւններից մի – մի օրինակ փառակազմ մատուցանել Հայրիկին :

Թիֆլիսում Հայրիկը պաշտօնական եւ անպաշտօն այցելութիւններ է տալիս : Այցելում է հայկական դպրոցները : Ամէն տեղ խօսում է, քաջալերում է, ոգեւորում է եւ ամէն տեղ ընդունւում է ցնծութեամբ : Եւ Սեպտեմբեր 6ին, առանձին սալոն – վագոնով ուղեւորւում է Աղստաֆա, այնտեղից Դիլիջանի վրայով՝ Երեւան ու Էջմիածին : Աղստաֆայում նրան ներկայանում են Գանձակի հայ եւ թուրք պատուիրակութիւնները : Ճանապարհին, բոլոր հայ եւ թուրք գիւղերից ընդառաջ էր գալիս ժողովուրդը, ձիաւոր խմբեր, աշակերտութիւն : Մատաղ էին մորթում : Երիտասարդները ջիրիդ էին խաղում : Երգ, նուագ, պար : Ժողովրդի ցնծութիւնը անսահման էր : Ամէն տեղ, Հայրիկը, վայրկեանին պատշաճ, խրատական խօսք էր ուղղում ժողովրդին :

Արտակարգ հանդիսաւորութեամբ Հայրիկը ընդունուեց եւ Երեւանում, ապա՝ եւ Էջմիածնում : Հայ ժողովուրդը, իր բոլոր խաւերով, Հայրիկի անձի մէջ մի տեսակ Նոր Մեսիա էր տեսնում :

Կաթողիկոսական օծումը տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 26ին : Անհաշիւ բազմութիւն էր հաւաքուել ամէն կողմից : Ուխտաւորներ էին եկել ամենահեռաւոր վայրերից անգամ : Նոյնիսկ պատգամաւորութիւններին եւ պաշտօնական անձանց չէր կարող տեղաւորել Մայր Տաճարը : Հայրիկի պատուէրով դուրսը ամբիոն է շինւում եւ օծումը կատարւում է բաց երկնքի տակ, բոլորի աչքի առջեւ : Այնուհետեւ պաշտօնական հանդէսներ եւ ժողովրդական խրախճանք՝ մինչեւ ուշ գիշեր : Աշուղները երգում էին .—

Խրիմեան Հայրիկ, իմն է փառաւոր .
Դո՛ւն պիտի օծես, Հայրիկ, Հայոց
թագաւոր ...

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

—o—

— Ատ է նէ բան մը չէ, կ'ըսեմ : Խօսք տուի գնաց :

Այդ վիճակին մէջ, մարդ երկնքի աստղերն ալ բերել կը խոստանայ : Խե՞նթ էի որ մերժէի ատանկ չնչին բան մը :

Ժամանակը կ'անցնէր : Ուտել – խմելէ ետք, Զարդարեանին հետ իրենց տունը գացինք ու գիշերը հոն մնացի :

Յաջորդ օրն ալ նորէն Ատափազարցիներու քով տարին զիս, բայց բոլորն ալ չէի ճանչնար . — Յովհաննէս Աճէմեան, Միսաք Գապաղայեան, Յովնաթան Կոմիկեան՝ երկրաչափ, եւ Պաղտասար Անունով մէկը : Բոլորն ալ շատ տարիներ առաջ հոս եկած : Հօրս տարիքի եւ անոր բարեկամ մարդիկ : Բոլորն ալ յարգանք ու պատիւ չխնայեցին : Բացսիրտ մարդիկ :

×

Մինչ այս մինչ այն, կամաւոր երթալիք երիտասարդները կը շատնան, 25 եղած են արդէն, ու մեր մեկնելու օրը յետաձգուած է Երեքշաբթիի, որովհետեւ նոր գալիքներու կը սպասեն : Միեւնոյն ատեն Կիրակի օրը դաշտահանդէս մը ընելու պատրաստութիւն կը տեսնեն, կամաւորներու ճանապարհածախսին համար :

Քանի մը գիշերէ ի վեր, ընկերներով Զարդարեանին պարտէզը կը պառկինք :

Ըսին թէ մեզմէ երեք հոգի դաշտահանդէսին պիւֆէին պիտի սպասարկենք : Կիրակի առաւօտ կանուխ արթնցուցին մեզ ու պիւֆէի կազմածներուն եւ ուտելիքներուն հետ ղրկեցին հանդէսին վայրը : Մինչեւ ժողովուրդին հաւաքուիլը ամէն բան պատրաստեցինք :

Հանդէսին վայրը յարմար է, կանաչութիւն եւ ծառեր : Մօտ չորս հարիւր հոգի բազմութիւն մը : Մինչեւ իրիկուն կերան ու խմեցին : Մենք, երեք կամաւորներ, ճերմակ գոգնոցներով սպասարկեցինք : Յերեկին բաւական ժամանակ ալ Յովելիայենց սեղանը ժամանակ անցուցի :

Հանդէսը վերջանալուն, դեռ բաւական ուտելիք եւ խմելիք աւելցած էր : Ժամանակը ուշ ըլլալուն չկրցան փոխադրել : Մենք երեք հոգի հոն մնացինք մինչեւ առտու : Ժամը 10ին կառքով եկան ու փոխադրեցին : Կէսօրին քաղաք հասանք :

Անցագրի համար լուսանկարուեցայ եւ տուի Կոմիտէին : Ներսէսին նամակ կար, տուին : « Հայաստան »ի կողմէ քանի լեվանոց տոմսակ մը առեր ու ղրկեր էր ինծի համար : Գացի գործակալէն գանձեցի : Ներսէսէն հազիւ թէ ասոր կէսը կը սպասէի : Շահածը մեծ բան մը չէր :

Սելանիկէն եւ Ճուրճովայէն մօտ քսան կամաւորներ հասան, ամբողջ թիւը 45ի բարձրացնելով : Ատոնց մէջ է նաեւ հայրենակիցներէս մէկը, Ֆիլիպէէն՝ Ներսէս Պաքըրեան : Ինչպէս նաեւ Լեւոն Պարոնեանը եւ Փիլոսը, որ չոզենաւով ետ դարձուած էին դէպի Ռուսճուք : Թորոսը եւ Եղիշէն Ռուսճուքէն դեռ չեն կրցած անցնիլ :

Կոմիտէին կողմէ ինծի յայտնեցին թէ բոլոր կամաւորներուն լուսանկարները եւ անուանացանկերը ինծի տալով՝ Կալաց պիտի ղրկեն զիս, որպէսզի տեղւոյն Կոմիտէն անցագիրները առաջուընէ պատրաստէ : Համաձայնեցայ : Գացի քանի մը գնումներ ընելու : Հայկական խանութէ մը տաք շապիկ ու վարտիք գնեցի : Խանութպանը, երբ իմացաւ որ կամաւոր կ'երթամ, շապիկին մէջ երեք հատ թաշկինակ փաթթեց իսկ վարտիքին մէջ ալ երկու զոյգ բրդէ գուլպայ, «ասոնք ալ նուէր » ըսելով : Գնածիս չափ ալ նուէրածները կ'արժէին :

Քանի տեղը եկաւ, ըսեմ, որ Պուլկարիոյ Հայերը շատ լաւ Հայեր են, ազգասէր, հայրենասէր, զոհաբերող : Անտարբերներ գրեթէ չկան : Մեծամասնութիւնը պանդուխտ մարդիկ են արդէն : Բայց այն քանի մը օրուան մէջ՝ որքան տեսայ, Ռումանիոյ Հայերը բան մըն ալ աւելի են : Բոլորը, կարծես, ծրարները կապած, պատրաստ կը սպասեն Անկախ Հայաստանի կազմութեան, որպէսզի անմիջապէս փոխադրուին : Շատեր արտայայտուեցան այդպէս, մեզի բարի ճանապարհ եւ յաջողութիւն մաղթելով :

Քանի որ իրիկունը պիտի մեկնիմ, Յովելիայենց գացի մնաք բարով ըսելու : Որքան Ներսէս Պաքըրեանն ալ հետս է : Որքան ալ գիտէին թէ իրիկունը պիտի մեկնէի, սակայն այլայլեցան ամէնքն ալ, մայրիկէն սկսեալ՝ Յովլիան, Տիկ. Փամբիսը, տղաքն ու Մամբրէն : Ընդդիմաբեան, ջանացին համոզել որ ետ կենամ երթալէս, դաները վրաս կգպեցին, բայց ի հարկէ զուր էր այդ բոլորը : Բոլորս ալ շատ ազդուած էինք : Հարազատ ընտանիք էր, որ կը տեսնէի : Ու բէ–դուրգուրանք էր, որ կը տեսնէի : Ու թէ եւ դժուար, բայց բաժնուեցանք :

Կոմիտէին տուած ժամադրութեան համաձայն հասայ : Անմիջապէս տուին լուսանկարներն ու թուղթերը ու ճամբայ ելայ դէպի Կալաց, Դանուբի եղերքը, ռումանեւ ռուսական սահմանը : 10 լէյ տուին իբր ճանապարհածախս :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԵՐԵԱՆ

(14 Շար.)

—o—

ԿԱՏԱԿ

ՓԱՆՍՆԱՆԸ ՃԻՒՂՍՆԱՏՅԱՆ

— Շատ յոգնեցիր չէ՞ այսօր, դուստրիկ։ Ինչո՞ւ ես այդքան տխուր, ի՞նչ է պատահել։

— Ոչ, տատ ջան, ոչինչ էլ չէ։ Ես ուղղակի չեմ ուզում խոսել։

— Ուրեմն ինչո՞ւ ես այդքան տխուր։

— Ոչ, պատասխանեց Փանսնանը, աչքերը սրբելով։ Ես ուղղակի ուզում եմ մենակ մնալ։

— Ինչպե՞ս կարող եմ քեզ մենակ թողնել, երբ դու այդքան տխուր ես։ Ասա, ի՞նչ է պատահել։

— Ոչինչ, ոչինչ, պատասխանեց Փանսնանը, ոտքի թռչելով։ Ես ուղղակի ուզում եմ մենակ մնալ։

— Ինչո՞ւ ես ուզում մենակ մնալ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան դաշտահանդէս, կազմա – կերպուած Ռոմանի Ընկերակցական Մի – ութեան կողմէ :

Այս կիրակի (Օգոստոս 6) ամբողջ օրը «Մօրա» կոչուած զովասուն ծառաստանի մէջ :

Տեղւոյն վրայ կը դանկք զովացուցիչ ըմպելիներ, չամփուրով խորոված, մատ – չելի ղիներով :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբ· Յակոբ Պետրոսեանի մահուան առթիւ ի նպաստ Սէն Ժերոմի դպրոցին :

Արշամ Պապայեան 30 ֆրանք, Տէր – Մինասեան ընտանիք, Պերճ Կարապետ – եան, Բիւզանդ Փափազեան, Մինասեան ընտանիք, Աւետիս Սանտալեան 20ական, Կիրակոս Վարդանեան, Զիլէքեան ընտա – նիք, Թորիք Նիկողոսեան, մի ոմն, Այրի Տիկին Թագուհի Գուլումեան, Հայկ Մը – կըրտիչեան, Բիւզանդ Զօրպաճեան, Եր – ուանդ Ճըրըղեան 10ական ֆրանք :

(Շար·)

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Սրբուհի Վարդան – եանի իր մօր ընկերուհի Թելիկ Սէօլէօզ – եանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկե – պակի 30 ֆրանք կը յատկացնէ տեղւոյն կարօտեալներուն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յովակ Ներսէսեան եւ Անիչկա Ներսէս – եան կը փնտռեն իրենց հայրը Հմայեակ Ներսէսեան որ ծնած է 1908 Մայիս 17ին, ·րթիքի չրջանի Եկանչատ գիւղը : Լուր կայ որ Ֆրանսա գտնուած է : Տեղեկացը – նել հետեւեալ հասցէին ,

Achot AREGIAN
rue de la Chaine n° 7
CHARVIEU (38)

×

Հայաստանէն Հայկազ եւ Գէորգ Սար – գսեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Գը – րիգոր Սարգսեանը, ծնած Թալինի չրջանի Մաստարա գիւղը: Հայրենական պատե – րազմին կորսուած է եւ կը կարծուի թէ Ֆրանսա մնացած է :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղե – կացնել հետեւեալ հասցէին . —

ALLOYAN Maurice
5, Bd Emile Zola
84 Avignon

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ար – ձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն ա – նոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկ – ները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէ – նութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Արձակուրդի առթիւ՝ Յուլիս 31ն մին – չեւ 5 Օգոստոս՝ Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ· Առաջնորդարանի դրասեն – եակը բաց կը մնայ միայն Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրեր՝ ժամը 9–12:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՏԱՓԱՋԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ԱՊԱ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ

Գրեց՝ ՅՈՎՀ· ԴԱՊԱՔԵԱՆ

Ահա դիրք մը, զոր պէտք է կարդայ ամէն Հայ: Քաղաք մը, պարծանքը Բիւ – թանիոյ չրջանի Հայութեան, որ մարտի – րոսացաւ ենթարկուելով թրքական հրէ – շային աներեւակայելի վայրագութեանց : Գինը 5 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել « Ցառաջ »ի խմբագրութեան, Մերիկեան դրատուն (13 Բիւ տէ Տոմինիքէն , Մար – սէյլ), հեղինակին (9 Բիւ տէ Էոս , Մար – սէյլ) :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի առթիւ այն բաժանորդնե – րը որոնք կ'ուզեն իրենց հասցէն փոխել, պէտք է ԵՐԵՔ ՕՐ ԱՌԱՋ դիմեն վարչու – թեան ԱՆՁԱՄԲ ԿԱՄ ԳՐԱԻՈՐ: (Հեռա – ձայնով դիմումները կը մերժուին), տա – լով իրենց ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ հասցէները, ընթեռնլի եւ 5 ֆրանք:

Միայն արձակուրդի չրջանի համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 12 ֆրանք :

×

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր· կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր· կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին: Դիմել Վարչութեան :

ՑՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԻԿ ԲԱԺԻՆ – ԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարե – կիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանու – թեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեծ պարահանդէս կազմակերպուած Փարիզի Հաճնոյ Հայր· Մխիթեան կող – մէ Հոկտեմբեր 29ին :

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

FRIEDRICHSCHAFEN
ՔՈՆՍԹԱՆՍԻ ԼԻՃԻՆ ԱՓԻՆ

400 մեթր բարձր ծովէն, Սեւ – Անտա – ռին եւ Բարձր Պավարիոյ միջեւ :

Մեկնում Օգոստոս 10ին :

Աւելի հանդստաւէտ պայմաններու հա – մար, ճամբորդութիւնը կը կատարուի կառախումբով ·—

Հաւաքուիլ Օգոստ· 10, Հինգշաբթի ժամը 22ին կառ տը Լ'Էսթի, Կռանտ Լին – եը մեկնումի վայրը, Պիւրօ տը Ռանսէն – եըմանին առջեւ (աջին):

Օգոստոս 11ին առաւօտ ժամը 10ին մեկ – նում դէպի Ֆրիտրիխշաֆըն, Ֆրայպուր – կէն (ճաշ) եւ տեսարժան վայրերէ անցնե – լէ ետք, ժամանում Ֆրիտրիխշաֆըն, հանգստաւէտ պանդոկ մը: Պաղ եւ տաք ջուր ամէն սենեակ, լաւ ճաշ, բազմաթիւ զուարճութեան վայրեր: Նախատեսուած են նաեւ պտոյտներ՝ Աւստրիա, Միւնիխ, կարմիչ եւն· :

Վերադարձ Օգոստ· 23 :

Մասնակցութիւն 450 ֆրանք, ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն եւ պտոյտներէն :

Կանխավճար 100 ֆր· , Սահմանափակ տեղեր :

Դիմել՝ ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՁԱՄԲԱՐ **Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ** ՁԱՄԲԱՐ

SERIGNAN (HERAULT)

ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

Նոր եւ բոլոր յարմարութիւնները ներկայացնող շէնք մը: Ծովեզերքէն 3000 մեթր հեռաւորութեամբ

Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ, ինչպէս եւ զանազան խաղեր : Երեք շաբաթէն պակաս օրական 15 ֆ.

ECOLE
NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս ման – կապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նա – խակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով :

Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն:

Կ'ընդունուին յերեկօթիկ եւ դիշերօթիկ աշակերտներ: Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն :

Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ:

Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ:

Արձանագրութիւնները սկսած են:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յանուն Մեսրոբ Մաշտոցի

(ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻԻՆ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ)

Ա· ՀԱՏՈՐ

ԿՈՂՔԸ ԶԱՐԴԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԹՌՉՆԱԳԻՐՆԵՐՈՎ

Գին 15 ֆրանք

Ակադեմական գործ մըն է, ժողովուր – դին ոչ մատչելի: Ուստի պիտի ղրկուի միայն փափաքողներուն : կը խնդրուի համակիրներէն՝ նուիրել ղպրոցներու եւ մատենադարաններու :

Դիմել հեղինակին՝ Յառաջի հասցէով :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	50 Ֆ·	միչեւ 1/4 սիւեակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ·	միչեւ 1/8 սիւեակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱՊԱՀԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի

32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒԻՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՐԱՁԱԳ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,30

ՇԱԲԱԹ
5
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
5 AOUT
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10978 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — N°10.978

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ո՞ՒՐ Կ'ՈՒԶԷ ԵՐԹԱԼ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ՝ ԼԻՈՒ – ՇԱՕ – ՇԻ

Թոքիոյի «Եոմիուրի» թերթը կը հաղորդէ որ փեքինի յեղափոխական կոմիտէն կը պահանջէ որ իրեն «յանձնեն» պուէթհան ղեկավարը նախագահ՝ Լիու – Շաօ – Շի, մինչեւ Շաբաթ կէս գիշեր։ Այն կարծիքը կայ թէ կոմիտէն միտք ունի զայն քննադատելու, մեծ հանրաժողովի մը ընթացքին, ժողովուրդին առջեւ։

Ճափոնական ուրիշ թերթ մը՝ «Ազահի» արձագանգ կը հանդիսանայ Լիու – Շաօ – Շիի երրորդ «ինքնաքննադատութեան», որ ուելի «զոհացուցիչ» չէ եղած Մաօ – ականներուն համար քան նախորդները։ Ներկայիս կը զարդարէ փեքինի պատերը։ Լիու – Շաօ – Շի ընդունելով հանդերձ կարգ մը սխալներ, գործուած տասը տարի առաջ, անոնց պատասխանատուութիւնը կը ձգէ կեդրոնական կոմիտէին վրայ։

Մերձաւոր կարգադրութիւն մը ինչ կը վերաբերի Հանրապետութեան նախագահին կապ կրնայ ունենալ հաշտարար քաղաքականութեան հետ որ կը տարուի Վուհանի չրջանը վերջին միլիոնատէրէն ետք, որոնց ընթացքին Զ«ր. Ֆուշիչ բանտարկուած, ծեծուած, նախատուած է»։ Յեղափոխական չրջանային ղեկավարները կը հաստատեն հիմա «թէ հարուածը կուտանք եւ թէ փրկութեան նճամբան։ Կը բաւէ որ դէչ ղեկավարները, որոնք խաբեցին զանգուածները, բանակին եւ կուսակցութեան մէջ այլեւս չդրաւեն դրական ներկայացուցիչի դերը, ընդունին իրենց սխալները եւ վերադառնան պրոլետարական ճամբուն վրայ։

Վուհանի ըմբոստութիւնը երեւոյներէն մէկն է միայն տիրող տագնապին զոր կ'ապրի չինական բանակը։ Յարդ ոչ մէկ բան կրցած է համոզել Վուհանի ապստամբները։

Ընդհանուր ձեւով կացութեան ծանրութիւնը կ'արդարացնէ միասնականութեան բազմաթիւ կոչերը որ կ'ըլլան ամէն օր, բանակին։

Ճափոնական մամուլին համաձայն ներկայիս փեքինի պոլիտբիւրօն նիստի մէջ է ինչ որ կարծել կուտայ թէ կարեւոր որոշումներու նախօրեակին կը գտնուինք։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՒԱԳԱՀ ՃՈՆՍԸՆ յայտարարեց Քոն – կրէսին թէ դէմ դնելու համար պատերազմին օրէ օր աւելի ծանր ծախքերուն, եկամուտի տուրքը հարիւրին տասը պիտի աւելնայ։ Նոյն առթիւ յայտնեց նաեւ նոր ուժեր պիտի ղրկէ Վիէթնամ, 500 հազար թիւը անցնելով։ Զօր. Ուեսթմորլան մօտ հարիւր հազար զինուոր կ'ուզէր, բայց պաշտպանութեան նախարարը՝ Մք. Նամարա, քննութենէ մը ետք աւելի չափաւոր եղած է։ (Հնդկաչինի մէջ Ֆրանսա միայն 150.000 զինուոր ունեցած է, որոնց պարտականութիւնն էր պաշտպանել ամբողջ Վիէթնամը — հիւսիս եւ հարաւ — սակայն հետզհետէ ան ալ ստիպուեցաւ կռիւը տանիլ Լաոսի եւ Քամպոճի վրայ, թուաներ ալ չունէին իրենց տարածքին վրայ։ Վիէթքոնկի չափ մարդուժ մը եղած է առջի օր, Սայկոնէն 15 քիլոմեթր հեռու։

ԼԻԲԱՆԱՆ վերջապէս ընդունեցաւ զի – նադուլի հրահանգը զոր տուած էր ՄԱԿը, ուր շաբաթ առաջ Իսրայէլի եւ արաբական երկիրներու։ Յարդ Լիբանան չէր կրնար ընդունած ինչպէս չէ ընդունած նաեւ Ալ – ժերիա։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ՆՈՐ ՇԱՐԺԵՐ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ

ԹԵԹԵՒ ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ ԸՆԴՀԱՏԱԲԱՐ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Ամերիկեան երկրաբանական հետազօտութեանց տնօրէն Ճէյմս Լէնտըը յայտարարեց թէ Թուրքիոյ մէջ նոր երկրաշարժներ պիտի պատահին, դիտուններըը 60 – 65 ցնցումներ նախատեսած էին եւ անոնցմէ 35ը արդէն իսկ տեղի ունեցած է։ Երկրաբաններըը հաստատած են թէ ամէն տարի մէկ միլիոն երկրաշարժ կը պատահի աշխարհի մէջ, միայն թէ անոնց մէկ մասը այնքան աննշան է որ չարժա – չափ գործիքներն անգամ չեն կրնար արձանագրել զանոնք։

Ատափազարի մէջ եւ չրջակայքըը 6 – դոստոս մէկին ալ երկրաշարժի թեթեւ ցնցումներ տեղի ունեցան, եւ առտուան դէմ պատահած երկրաշարժը ցնցեց նաեւ Պոլիսը։ Գանտիլլիի դիտարանը կը հաղորդէ թէ նախընթաց դիչեր եւ երէկ, 24 ժամուան ընթացքին 130 ցնցումներ արձանագրուեցան, երկուքը զգալի եղաւ Պոլսոյ մէջ։ Դիտարանին համաձայն, այս թեթեւ ցնցումները առանն մը եւս պիտի չարունակուին, առանց լուրջ աւերներ գործելու։

Գօճաէլիի մէջ ալ երկու անգամ երկրաշարժ պատահած է եւ տեւած է մէկ երկվայրկեան։ Որեւէ վնաս չկայ։

ԲԵՐՈՒԻ ՄԷՋ

Բերուի մէջ 6 դոստոս մէկին պատահած է նոր եւ սաստիկ երկրաշարժ մը։ Մեռաւորներու թիւը յայտնի չէ տակաւին։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Վերջին ցնցումներուն հետեւանքով, Պոլսոյ ելեկտրակայանները վնասուեցան, հոսանքը չափազանց տկարացաւ, գործատուներ եւ փոխադրական միջոցներ անշարժութեան դատապարտուեցան։

Ձեռնհաս չրջանակները կ'ըսեն թէ ելեկտրական այս խանգարումները երեք ամիս եւս պիտի չարունակուին, որովհետեւ Պոլսոյ ելեկտրակայանները քաղաքիս ելեկտրական պահանջներուն մէկ երրորդը միայն կրնան գոհացնել։ Բազմաթիւ կայաններ վնասուած են, եւ ամբողջ բեռը կը ծանրանայ Անպարլըի եւ Սիլահտարագայի ելեկտրական կայաններուն վրայ։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԾԱԼՔԵՐԸ ԿԱՄ ՍԵԻԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ա.

Շատ հարցեր կան, զորս Ամերիկա չէ կրցած լուծել, որոնց կարգին առաջին տեղը կը դրաւէ Սեւերու հարցը։

Հաւանաբար աւելի դիւրին է հարցը լուծել հեռուէն։ Աժանցած կարգախօսքերը կ'օգնեն, որպէսզի ողբերգութենէ մը հազարաւոր մղոն հեռու ապրողները ի յառաջագունէ դատապարտեն սպիտակամորթը, յանուն ցեղերու ազատութեան, մարդոց հաւասարութեան ու բոլորին եղբայրութեան։

Տարբեր կ'ըլլար անշուշտ ասոնց տեսակէտը, եթէ իրենք ապրէին ամերիկեան պայմաններու մէջ։ Ու անոնք որ կը գայթակղին ցեղային խտրականութեան լուրեր լսելով, առաջին գայթակղողը կ'ըլլան՝ եթէ օր մը իրենց զաւակը ամուսնանալ ուզէ սեւի մը հետ։ Դիւրին սովորութիւն է խօսիլ ուրիշներու մասին ու անոնց հաշուոյն։

Ճիշդ է որ ազատութիւն քարոզող այս հսկայ պետութիւնը դեռ երէկ ֆրէդնոյի մէջ ունէր վայրեր, ուր կը դրուէր «մուտքը արգիլուած է Հայերուն եւ չուներուն»։ Բայց ողբերգութիւնը, զոր կ'ապրի այսօր եւ պիտի ապրի վաղը, Հայու կամ չունի խնդիր չէ։ Քսանեւմէկ միլիոն սեւ կայ Միացեալ Նահանգներու մէջ, որոնց գլխաւոր զբաղումներէն մէկն է զաւակ ունենալ։

×

Ֆրանսացի լրագրող մը՝ Ատալպէր տը Սեկոնզաք, որ տասնեւերկու տարի է կ'ապրի Ամերիկա կը փորձէ բացատրել կատարուածը։

«Սեւ կեթօներու փտախտը, ի վեր – ջոյ, կրնար դարմանուիլ միայն իր բնակիչներուն կողմէ։ Իրենց կը մնայ ճարը դանել», կը յայտարարէր ամերիկացի ընկերաբան մը, ի տես այն ըմբոստութեանց, որոնք արիւնլուայ ըրին Միացեալ Նահանգները։

Առաջին առթիւ Եւրոպացիին համար, հակասական կը թուի այս տեսակէտը։ Արդարեւ տպաւորութիւնն այն է որ լուծմանց բանալին սպիտամորթներուն մօտ է։ Անոնք միայն միջոցներն ունին բնակութեան, աշխատանքի լաւագոյն պայմաններ ստեղծելու սեւերուն համար։

Բայց, կ'ըսէ ֆրանսացի լրագրողը, երբ մտածէք կը տեսնէք թէ ամերիկացի ընկերաբանը իրաւունք ունի։

Լքուած քաղքենիութեան մը կողմէ, որ չի հետաքրքրուիր իրենց ճակատագրով, սեւ կեթօներու զանգուածը կը շահագործուի հակամարտ հոսանքներու կողմէ, խառնակիչներու ինչպէս մահմետական Սթոքլի Քարմայքըլ, որ «Սեւ իշխանութեան» դիմակին տակ յեղափոխութիւն կը քարոզէ, կամ պարզապէս արկածախնդիրներու՝ ինչպէս Հարլէմի երեսփոխան՝ Ատամ Քլայթըն Փաուըլ, որոնք, իրենց կռնակէն կը հարստանան։

Ցորչափ սեւերը չկազմակերպուին եւ իրենց շարքերուն մէջ չգտնեն ղեկավարներ կարող՝ իրենց շահերը պաշտպանելու, լուծում չի դտնուիր ամերիկեան ցեղային տագնապին։ Այդ պատճառով «սեւ իշխանութիւնը» դուցէ ի վերջոյ չըլլայ «ցաւը», ինչպէս կ'ուզեն համոզել – ուիլ սպիտակամորթները եւ այս խառնակութենէն որ կայ ներկայիս, ծնի քաղաքական կայուն հիմնարկութիւն մը։

Միացեալ Նահանգներու ցեղային բոլոր փոքրամասնութիւնները (Իրլանտացի, Իտալացի, Լեհ) սկիզբը նոյն նախապաշարմունքները կրեցին։ Ցեւտագային համախմբուելէ ետքն է վատահելի ղեկավարներու չուրջ որ կրցան իրենց ձայնը լսելի դարձնել։

Անշուշտ «սեւ» հարցը նոյնը չէ։ Սեւերու եւ Սպտակամորթներու միջեւ, հիմնական խնդիրներ կան՝ ցեղային եւ սեռային։

Սպիտակամորթները չեն ուզեր Սեւերը իրրեւ դրացի ունենալ, այն վախով որ խառնակեցութիւնը ամուսնութիւններու առաջնորդէ եւ ի հարկին, Ամերիկան վերած է խառնածիններու երկրի մը։ Եւ երկու ցեղերուն խառնուածքը երկու ծայրերն են։

Ամերիկայի մէջ, Եւրոպացի գաղթողները կազապարուած են անգլեւսաքսոն աշխարհի օրինակին վրայ, նեռուած գոմաքամասի մը նուաճումին։ Սեւերը, ընդհակառակն, պահած են նախ դերու – թեան մէջ, ապա ազատագրման մէջ, իրենց ծննդավայր Ափրիկէի թեթեւութիւնը ու անհոգութիւնը։

Այդ պատճառով, պէտք է որ քանի մը սերունդ անցնի, մինչեւ որ Սեւերը, զատնելէ ետք կարող ղեկավարները, որոնք իրենց ցաւը կարենան արտայայտել, ձեռք ձգեն իրենց ուզած նիւթական առաւելութիւնները։ Բայց ինչ որ ալ պատահի, ընկերային եւ բարոյական դետնի վրայ երբեք պիտի չընդունուին սպիտակամորթներու կողմէ։ Ցեղային տարբերութիւնները չատ խոր արմատ ձգած են, այնքան որ դժուար է ջնջել, նոյնիսկ երկար ժամանակուան ընթացքին։

Սեւերը կ'ըմբոստանան, որովհետեւ կարեւոր յառաջդիմութիւններ արձանագրած են արդէն իրենց ուզած ճամբուն վրայ, բայց իրենց աչքին՝ չատ դանդաղ ձեւով։ Կ'ուզեն, ինչպէս սպիտակամորթները, բարգաւաճում մը վայելել, որ իրենց քովէն կ'անցնի առանց իրենց հասնելու։ Եւ որովհետեւ այն տպաւորութիւնն ունին թէ կ'անտեսուին, կ'օգտագործեն միակ միջոցը զոր ունին տարբերն ու ճնշուածները իրենք զիրենք լսելի դարձնելու համար,—բռնութիւնը, որ եղաւ նաեւ, անցեալ դարուն, ուրիչ ցեղային համայնքներու զէնքը, որ իրենց տեղը կը փնտռէին ազգին մէջ, յետոյ, քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ, սենթիքանեռունը՝ իրենք զիրենք պարտադրելու համար։

Իրաւական դետնի վրայ, Սեւերու ճակատագիրը բաւական բարելաւուած է Գերագոյն Ատեանի որոշումէն ետք, որ դերն էր մեկնաբանել Սահմանադրութիւնը, որ 1954ին հռչակեց թէ զպրոցները պէտք է բաց ըլլային բոլոր երախաներուն առջեւ, ինչ որ ալ ըլլայ անոնց ցեղը։ Այս եւ այլ ազատական միջոցներ, բացատրեցինՍեւերու ճակատագիրըհարաւի մէջ, զիրենք ազատելով այլազան սեղմումներէ ինչպէս սպիտակամորթներու վերապահուած տեղերը նստիլ օթոպիւսներու մէջ եւ իրենց չնորհելով քուէի իրաւունքը։ Բայց հիւսիսի մէջ, Սեւերը ունին արդէն քաղաքական այս ազատութիւնները։ Աւելին կ'ուզեն։ Թչուառ կեթօներու մէջ սեղմուած, առնէտներով լեցուն (Ներհրդարանը մերժեց անհրաժեշտ քառասուն միլիոնի վարկը, մաքրելու համար) կ'ուզեն հոնկէ դուրս ելլել, ապրիլ ուր որ ուզեն, համապատասխան իրենց միջոցներուն։

(Շար.)

ՄԵՐ ՏՈՀՄԻԿ ԱՐՀԵՍՏՆԵՐԸ

—o—

Հայ Ազգագրութեան նուիրուած վաստակաւոր մշակը՝ Ե. Լալայեան յատուկ ծրագրով եկած էր Վան, առանձնապէս զբաղելու իր մասնագիտութիւնը կազմող գործով: Այն է՝ ծանօթանալ Վասպուրականի հայ ժողովրդի ազգագրական հարուստ նիւթերի հետ: Գրի առնել զանոնք, իբրեւ թանկագին ատաղձներ հայկական ժողովրդային մշակոյթի դարաւոր կեանքի ու պատմութեան վերաբերեալ: Եւ մասնագիտական մեթոտներով դասաւորած, խմբագրած՝ լոյս ընծայել «Ազգագրական Հանդէս»ի մէջ:

Այս նպատակով նա իր քննական ու-սումնասիրական շրջագայութեամբ, առաջին առթիւ շրջեց Վան – Տոսպի որոշ գիւղեր, պատմական նշանակութիւն ներկայացնող վայրերը, Վանայ բերդը, Լէօկի քարաժայռը, Ակոռու քարը, Մհերի դուռը, Զըմբ Զըմբ Մաղարան, նաեւ սրբավայրերը՝ վերին եւ ներքին Վարագները, Կարմրուորը, Ս. Գրիգորը, Շուշանց, Ս. Խաչ, Կոունկ վանք եւայլն: Նոյն առաքելութեամբ պտոյտ գործեց Վանի նահանգի հարաւային գաւառները մինչեւ Շատախ – Ջերմաձորը:

Մօտ երկու – երեք ամիս տեւողութեամբ ժամանակամիջոցին նա պրպտեց, հաւաքեց իր նախընտրած ազգագրական նիւթերի մի հարուստ պաշար: Երբ պատրաստւում էր վերադառնալ Թիֆլիս, առիթ ունեցայ նրան հանդիպելու Վանի Հայոց Առաջնորդարանում, ուր ականջալուր եղայ իր կատարած աշխատանքների ու ձեռք բերած նիւթերի հակիրճ ամփոփման աշխատանքներին:

Հայ Ազգագրութեան նուիրուած այդ բարեխիղճ հայ մշակը պատանու ոգեւորութեամբ ապրում էր նոյն ժողովրդի ծոցից, բերնից ու հողից հաւաքածներով: Զմայլանքով գծում էր իր կազմած ծրագիրները, շարունակական դարձնելու իր այցելութիւնները Վասպուրականին: Նոյն մտադրութիւնը նաեւ Տարօն – Տուբերանի աշխարհին ու ժողովուրդին համար:

Այն վայրերը, ուր այցելած էր ազգագրագէտ մշակը ու ծանօթացել ժողովրդի նիստ ու կացին, վարք ու բարքին, հաւատալիքներին, գտնում էր խիստ հետաքրքրական, խիստ հարուստ եւ արժէքաւոր ազգագրական նիւթերի կողմից, առաւել կշռոյթով Կովկասահայ շրջանների հետ համեմատած նոյնիսկ:

Կրօնա – բարոյական հաւատալիքները, աւանդութիւնները, սնոտիապաշտական ծէսերը, ժողովրդական անգիր բանահիւսութեանց բազմատեսակութիւնը, որոնց կարգին նաեւ հողամշակութիւնը, արհեստներ, տնայնագործական աշխատանքներ, գաւառ առ գաւառ իւրայատուկ տարազներ, զարդարանքներ եւայլն, մէկ խօսքով Ազգագրութեան բազմահարուստ նիւթերի բնաշխարհ էր նկատում Վասպուրականը: Բոլորը հաւաքելու համար Թիֆլիսի իրենց կենտրոնում ներկայացնելու էր ծրագիրներ, իսկ գործադրութեան համար էլ նիւթական բաւարարող միջոցներ կամ աղբիւրներ:

Նրա վերջին խօսքերն էին, մօտաւորապէս որ կը մտաբերեմ այսօր էլ, — «Այսպիսի հրաշալի բնութիւն, լեռ, ծով, ծառաստաններ, ջինջ երկինք, առողջարար կլիմայ, զմայլելի տեսարաններով, ու մեր անցեալ պատմութեան պանծալի վայրերով հպարտութիւն ունեցող այս ժողովուրդը իրաւամբ ստեղծագործութեան շնորհքով լեցուն է: Սրանք ի յայտ են գալիս նրանով, որ խորապէս աչքի է խփում, Վանի հայ տարրը — գիւղացի թէ քաղաքացի — բոլոր գերակշռութեան ազգակները՝ արհեստները, երկրագործութիւնը, մեղուապահութիւնը, տնայնագործութիւնը, անասնապահութիւնը, այգիների եւ ծառատունկերի մշակութիւնը սեփականութիւն են կազմում ձեռնէ-րէց Հայութեանը: Անհրաժեշտ է բոլոր եղած այս մշակութային թանկագին ժառանգութիւնները՝ դարերի կնիք կրող գանձերը, գիտական մեթոտներով հաւաքուին, համադրուին եւ փոխանցուին գալիք սերունդին ու պատմութեան, փրկելով կորստեան վտանգից»:

Նա մեկնեց այդ տարին, յոյս ունենալով որ յաջորդ տարիներին նորից պիտի հանդիպէր Վասպուրական, իրեն լծակիցներ եւ գործակիցներ պատրաստելով տեղի ուժերից, ապահովելու էր ազգագրական նիւթերի հաւաքման, ուսումնասիրութեան ճիւղը:

Ափսոս սակայն վրայ հասաւ առաջին համաշխարհային աւերիչ պատերազմը, որի ընթացքին համայն Արեւմտահայութեան տեղահանման ու բնաջնջման հետ, աւերածութեան ու ամայացման ենթարկուեց չքնաղ Վասպուրական մեր աշխարհը: Սրա հետ 180.000 Հայութիւնը արմատահան լինելով, ապաստանեց Արեւելեան Հայաստան, ու մասամբ էլ ցրուեց ի սփիւռս աշխարհի:

Ահա այս դժխեմ պայմանների բնական հետեւանքով, ժողովուրդը կորսնցնելով իր պապենական հայրենի հող ու ջրից, ունեցաւ նաեւ մշակութային, պատմական եւ ազգագրական մարզերի մէջ անդարմանելի կորուստներ, որոնք անվերականգնելի են առայժմ:

Ունենալով որոշ ծանօթութիւններ Վասպուրականի հայ ժողովրդական տոհմային կնիք կրող արհեստներից մի քանիսերի հետ, ձեռնարկած եմ զանոնք հակիրճ նկարագրութիւններով, իբրեւ հում նիւթ, ազգագրական կալուածին վերաբերեալ, գրի առնել: Կը յուսամ ապաժամ աշխատանքովս թերեւս նպաստած կը լինեմ մասնակի չափով ազգագրութեան կորուստի մի փոքր մասին, իմ ուրուագծային նկարագրական վերարտադրումով: Բանգի անհնար է այն վերարտադրել այլ կերպ, երբ հայրենի հող ու ջրի վրայ չենք գտնւում, երբ ժողովուրդը վայրատուած ու այդ օրերի սերունդն էլ մեծ տոկոսով հրաժեշտ տուած է աշխարհից, երբ ձեռքի տակ չունենք գործիքներ, առարկաներ վերցնելու նրանց նկարները կազմուածքով. կամ գրի առնել նկարագրականները կենդանի եւ իրական նկարչականութեամբ, հաղորդակցութեան մէջ լինելով կենդանի գործի ամբողջ ընթացքին: Իմ այս աշխատութեանս նիւթ կազմում են հետեւեալ կարեւոր արհեստները.

Ա.— Շալագործութեան արհեստը:

Բ.— Տիր կամ շարքացան ցորենի մշակութիւնը:

Գ.— Ծովի ջրից բորակ (Պարակ) աղ պատրաստելու եղանակը:

Դ.— Ոսկերչութեան արհեստի հետեւեալ ճիւղերը.—

1.— Կաղ անել կամ խառնուրդ արծաթից հարիւր տոկոս յարգիով արծաթ ըստանալը:

2.— Ինչպէս ստանալ մաքուր ոսկին 24 տոկոս յարգիով:

3.— Թանձր խաւով կամ սնդիկով ոսկեպատում:

4.— Հող հալել կամ հողից արծաթ զատելը:

5.— Եռուածքի տեսակները (լէհիմ):

6.— Պուտուկի ոսկեջուր:

7.— Սեւադ:

ՀԱՅԿԱԿ ԿՈՍՈՅԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԵԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՒԱԴՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԺԴ.

Ալի Ֆուատ.— Բաւական լուսաբանուեցայ: Պիտի աշխատիմ ձեր մտքերը եւ ձեզ հաշտեցնել Անգորայի հետ: Անգորայի տեսակէտը հետեւեալն է.— Ազգային Ուխտի սահմաններով, առանց որեւէ պայմանի եւ սահմանափակումի, Թուրք պետութիւն մը հաստատել, ազատ եւ անկախ, եւ զայն ճանչցնել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ: Պայման է որ յունական բանակն ալ պարտութեան մատնուի եւ դէշ վիճակի մը (փէրիշան) հասնի: Անկէ ետքն իսկ, եթէ արեւմտեան պետութիւնները չճանչնան մեր ակնյայտնի իրաւունքները, պիտի ճնշենք անգլիական եւ ֆրանսական իմպերիալիզմը, արեւելեան եւ իսլամական աշխարհին օժանդակութեամբ: Պիտի աշխատինք ճանչցնել անոնց մեր իրաւունքները: Կը նշանակէ, թէ մեր պայքարին նպատակը յայտնի է եւ որոշ՝ ընդդէմ անգլիական եւ ֆրանսական իմպերիալիզմին: Բոլշեւիկներուն նման, տեւական եւ վերջնական չէ: Երբ մենք հասկացողութեան գանք Արեւմտեան իմպերիալիզմին եւ կապիտալիզմին հետ, մեր ջանքերը կրնանք միացնել: Մեր եւ ձեր միջեւ, տնտեսական կամ ընկերային սկզբունքի հակասութիւն չկայ եւ պէտք չէ ըլլայ: Մենք երբեք յոռետես ազգ մը չենք: Երբ մեր դարը լուծուի, չենք կրնար լքել նաեւ արեւելեան եւ իսլամ ազգերու դատը, որ նոյնպէս՝ տնտեսական կամ ընկերային պայքար չի կրնար ըլլալ: Եթէ իսլամը յեղափոխական ընկերութիւններու միութիւնը կոչուած ըլլար «Իսլամ Սոցիալիստական Ընկերակցութեանց Միութիւն», այն ատեն, արեւմտեան պետութիւններուն հետ աւելի դիւրութեամբ հասկացողութիւն կրնար յառաջ գալ: Այժմ դուք, Երրորդ Միջազգայնականին եւ Ռուս Խորհ. Հանրապետութիւններուն՝ իրարու հանդէպ ունեցած դիրքին նման, Թուրքիան ալ մէջ առնելու եւ խալիֆայութիւնը եւ սուլթանութիւնը եւս պաշտպանելու նպատակով, Արեւելեան եւ իսլամական ազգերու դաշնակցութիւն մը կ'ուզէիք: Ձեր նպատակը դուրսէն Անգլիական իմպերիալիզմը տապալել, եւ մեր երկրին ներսն ալ պետութիւնը ժողովուրդին յանձնել է, այդպէս չէ՞»:

Էնվէր.— Այո՛:

Ալի Ֆուատ.— (Շարունակելով) «Ռուսիոյ մէջ, նոր վարչաձեւի շարունակութիւնը, ինչպէս նաեւ, առնէ հինգ տարի ետքն ալ, ամերիկեան նաւատորմին անգլիականէն աւելի զօրաւոր յայտնուելու պարագան նկատի առնելով, բոլոր գաղութներու մէջ կռիւներ պակաս պիտի չըլլան, ընդդէմ նուաճող պետութեանց: Եւ, օր մը, անգլիական իմպերիալիզմը, կամայ – ակամայ պիտի սահմանափակուի: Կը վախնամ, որ ուրիշ տիրապետող իմպերիալիզմ մը յաջորդէ անոր: Ամէն պետութիւն դէպի ժողովուրդ դառնալու հարց ունի: Անոր (իմպերիալիզմի) մասնակցութիւնով, միջամտութիւն կ'ըլլայ: Եթէ մեր կազմակերպութեան կեդրոնը Մոսկուա մնայ, մտահոգ եմ որ Ռուսիոյ ազդեցութեան ենթակայ պիտի մնայ»:

Էնվէր.— «Ըստ ձեզի, ո՞ւր յարմար է կեդրոն ըլլալու»:

Ալի Ֆուատ.— «Եթէ ինծի մնայ, մեր մեծ կեդրոնը պէտք է ըլլայ Աֆղանիստանի մէջ, եւ մէկ ճիւղն ալ Հնդկաստանի մէջ: Ուրիշ ճիւղ մը՝ Պարսկաստանի մէջ: Իսկ Հռոմի մէջ ձեր հաստատելիք կեդրոնին մասնաճիւղերը կ'ըլլան Հիւսիսային Ափրիկէի զանազան կեդրոններուն մէջ: Կը խորհիմ, թէ Ռուսերը պիտի ուզեն օժանդակել ձեր Աֆղանիստանի կեդրոնին» (էջ 183):

«Էնվէրի հետ ամբողջ օրը եւ նոյնիսկ գիշերն ալ տեսակցութիւնը շարունակուեցաւ: Վերջին կարեւոր խնդիրքն ան-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

—o—

Հասնելով Կալաց, կոմիտէի տուած հասցէին գացի անմիջապէս, որ սրճարան մըն էր ու Գասպար Մելոյեան անունով ընկերոջ մը յանձնեցի, ինչ որ ինծի տըրուած էր, նաեւ կոմիտէին նամակը: Լուսանկարներուն ցուցակը պատրաստեցինք, հայերէն ու ֆրանսերէն: Ֆրանսերէն ցուցակը եւ լուսանկարները ռուսական հիւպատոսին տարին, որպէսզի կամաւորներուն հոս հասնելէն առաջ պատրաստ ըլլայ եւ աւելորդ ուշացում չպատճառէ:

Գործս վերջացնելէ ետք քաղաքին մէջ պտոյտի ելայ: Գեղեցիկ եւ մաքուր քաղաք է, փողոցներն ու շէնքերը փառաւոր, հանրային գեղեցիկ պարտէզներով, որոնք Պուլկարիա տեսածներէս ետ չեն մնար:

Պուքրէշ թէ հոս, նկատելի էր որ, քաղաքացի բնակիչները շատ կիրթ, մաքուր, աղնուացեղ ու զարգացած մարդեր են: Իսկ ընդհակառակն, գիւղացիները աղտոտ, կոպիտ, գինով, հայհոյող մարդիկ են, արտաքինով ալ այլանդակ: Այր մարդիկ կիներու նման, մէջքէն վար ճերմակ շրջազգեստով: Բայց սեռային բարոյական տեսակէտով ... մի՛ հարցնէք:

Ցովլէխային յանձնարարութիւնով Ատափազարցի Կարապետ Գամպէրեանը կը փնտռեմ, համոզելու համար, որ Պուքրէշ վերադառնայ: Սրճարանապետէն տեղեկացայ թէ այս օրերս չաշխատիր եղեր եւ երբեմն երկու ընկերներու հետ այդ սըրճարանը կուգայ: Բայց մինչեւ գիշեր չյաջողեցայ հանդիպիլ, որեւէ տեղ: Գիշերը սրճարանը պառկեցայ: Առաւօտուն տեսայ Գամպէրեանը, ճանչցայ ու կանչեցի: Արդէն Վիքթոր Անտոնեանէն ալ բացիկ մը հասած էր, ճիշդ այդ խնդրին համար: Տուի բացիկը, եւ մանաւանդ խօսեցայ Ցովլէխային պատուէրին մասին: Կրցայ համոզել, ու պիտի վերադառնայ այս գիշեր իսկ:

Սոֆիա՝ Ներսէսին, Պուքրէշ՝ Ցովլէխային ու Մամբրէին նամակ գրեցի:

Ուրբաթ առտու ժամը 8ին կայարան գացինք տղաքը դիմաւորելու համար: Ճիշդ ժամուն հասան ընկեր Զարգարեանի առաջնորդութեամբ: Վերջնական թիւով 48 հոգի ենք: Հաւաքական անցագիր պատրաստուած է լուսանկարներով, առաստանով իրար կապուած եւ կնքուած: Շոգենաւն ալ արդէն եկած, պատրաստ է: Դանուբի միւս եզերքը, քիչ մը վարօք, Ռենա քաղաքը պիտի ելլենք, ռուսական Պեսարապիա:

Տղաքը ամբողջ սրճարան հաւաքեցին ու չորս խումբի բաժնեցին: Իւրաքանչիւր խումբի համար պատասխանատուներ նըշանակուեցան քսանեւհինգական անունով, իրենց օգնականներով: Իւրաքանչիւր կամաւորի, Պուքրէշէն մինչեւ Կալաց, ճամբու ծախքը տրուած ըլլալէ զատ, մինչեւ Թիֆլիս մանր ծախքերու համար ալ իւրաքանչիւրին 15 րուբլի հաշուով գումար մը յանձնեցին քսանըհինգապետներուն, ճամբու ընթացքին մաս առ մաս տալու համար իւրաքանչիւրին բաժինը: Ու յորդորներ՝ ճամբու ընթացքին կարգապահ ու բարեկիրթ մնալու համար: Մէկ խումբին պատասխանատուն ալ զիս նշանակեցին, օգնական տալով Երզնկացի Կարապետ Սարաֆեան անունով համակրելի երիտասարդ մը, որ դեղագործական ուսանող է եղեր: Անոր մէկ ընկերն ալ, Պոլսեցի Հրանտ Կարապետեան, մեր խումբին մէջն է: (Իմացած եմ, որ այս Հրանտ Կարապետեանը այժմ Փարիզ կ'ապրի բայց բնաւ չեմ հանդիպած): Մեր խումբին մէջ են նաեւ ինծի հայրենակից Ներսէս Պաքըմեան, Սոֆիայէն Լեւոն Պարոնեան, Երուանդ Պարոնվարդեան եւ Փիլոսը:

Երբ նաւ մտանք, բազմաթիւ Հայեր նաւամատոյց եկեր էին, մեզ ճամբու դնելու համար: Կային, որ կամաւորներու ազգականներ էին եւ գիրկընդխառնումով կը բաժնուէին իրարմէ, կուլային, մեր նպատակը եւ ճանապարհը կ'օրհնէին: Մանաւանդ Հայաստանցի գաղթական կիներ: Կամաւորները կ'երգէին, ներկաները «կեցցէ՛» կը պոռային: Իւրաքանչիւրը երգէ ետք Դաշնակիցներուն եւ Ռումանիոյ համար ուռռա՛ կը պոռային:

Ցուցիչ էր տեսարանը:

Շոգենաւը կ'ուշանար, ու մեր նոյն կացութիւնը կը շարունակուէր երկար:

Յուզումս գագաթնակէտին հասած էր եւ փղձկեցայ:

Կամաւորներէն շատերը իրենց ազգականը, եղբայրը կամ նոյնիսկ ծնողքը ունէին, վերջին պահուն ողջագուրուելով, համբուրուելով, բարեմաղթութիւններով բաժնուելու համար:

Իսկ մենք, մեծամասնութիւնը, մեր ընկերներէն երկար ատենէ ի վեր բաժնըւած, կարօտով մաշած, այժմ լուր իսկ չունէինք անոնց ողջ կամ մեռած ըլլալու մասին, եւ առանց վերջին անգամ մը զանոնք տեսնելու, գոնէ անոնց մասին լուր մը առնելու, մեկնելու կ'երթայինք ...: ու

Շարժեցաւ վերջապէս շոգենաւը, ու մէկ ժամէն Ռենա հասանք:

Ալ հիմա ռուսական հողի վրայ ենք: Ռուս պաշտօնեաներու կողմէ խիստ քննութեան մը ենթարկուեցանք: Նոր լուսանկարները մեր դէմքերուն հետ բաղդատեցին: Յետոյ գոյքերու խիստ քըննութիւն:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԻՐԵԱՆ

(15 Շար.)

ՎԻՑԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՈՒՆԱՎՈՐՎՈՂ

— * —

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ (Զարեհ Սեւակ — 1900-1937)

Ծնած է Կ. Պոլսի Գում-Գափու թաղամասը։ Հայրը՝ Գրիգոր Սեւակ, ազգանունով Գրիգորյան, եղած է Կ. Պոլսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ հիւանդանոցի տնօրէնը։ Մայրը՝ Սիրանոյշ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան դաշտահանդէս, կազմա – կերպուած Ռոմանի Ընկերակցական Մի – ութեան կողմէ :

Այս կիրակի (Օգոստոս 6) ամբողջ օրը «*Մօբա*» կոչուած զովասուն ծառաստանի մէջ :

Տեղւոյն վրայ կը գտնէք զովացուցիչ ըմպելիներ, չամփուրով խորոված, մատ – չելի դիներով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Վերժին Պետրոսեան եւ զաւակները խորապէս ազդուած, չնոր – հակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ կազմակերպութիւններ թէ անհատ, ո – րոնք հեռագրով, նամակով, կամ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

անակնկալ մահուան առթիւ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչու – թիւնս, չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպը – սակի, Տէր եւ Տիկին Փերճեանէ 20 Ֆր., ողբացեալ Յարութիւն Սանթուրեանի մահուան առթիւ : Պ. Յակոբ Մխիճեանեանէ ողբ. Կարապետ Աճէմեանի մահուան առ – թիւ քսան ֆրանք :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Յակոբ Պետրոսեանի մահուան առթիւ :

Ի ՆՊԱՍՏ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻՆ

Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէ 30 ֆրանք, Սէն Ժեռոմի Հայաստան ենթակոմիտէն 30, Սամուէլեան ընտանիք 20, Սեպուհ Ճանիկեան 15, Վարդեվար Գամպէրեան, Յարութիւն Նիկողոսեան, Մկրտիչ Զօր – պաճեան, Ալպէռ Զօրպաճեան, Կարապետ Ճանիկեան, Յակոբ Մարզարեան, Թիրայր Ոսկիեան, Մանուկ Գասպարեան 10ա – կան : Այրի Տիկ. Վերժին Պետրոսեան 50, Տիրատուրեան Պաղտասար տասը Ֆր. ի նպաստ կապոյտ Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղին :

Ի նպաստ Հ. Ց. Դ. Սէն Ժեռոմի Հա – յաստան ենթակոմիտէի, Այրի Տիկ. Վեր – ժին Պետրոսեան յիսուն ֆրանք :

ՆՈՒԷՐ

Ալֆորվիլլէն Պ. Քէպէլեան 50 Ֆր. կը նուիրէ տեղւոյն հայկ. դպրոցին Թելիկ Սէօլէօզեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

×

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Ուզունեան ի – րենց զաւկին Արմանի ամուսնութեան առ – թիւ յիսուն Ֆր. կը նուիրեն Յառաջի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յուլիս Ներսէսեան եւ Անիկա Ներսէս – եան կը փնտռեն իրենց հայրը Համայեակ Ներսէսեան որ ծնած է 1908 Մայիս 17ին, Երիվանի չրջանի Եկանչատ գիւղը : Լուր կայ որ Ֆրանսա գտնուած է : Տեղեկացը – նել հետեւեալ հասցէին ,

Achot AREGIAN
rue de la Chaine n° 7
CHARVIEU (38)

×

Հայաստանէն Հայկազ եւ Գէորգ Սար – գսեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Գր – իգոր Սարգսեանը, ծնած Թալինի չրջանի Մաստարա գիւղը : Հայրենական պատե – րազմին կորսուած է եւ կը կարծուի թէ Ֆրանսա մնացած է :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղե – կացնել հետեւեալ հասցէին .—

ALLOYAN Maurice
5, Bd Emile Zola
84 Avignon

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ար – ձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն ա – նոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկ – ները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէ – նութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի առթիւ այն բաժանորդնե – րը որոնք կ'ուզեն իրենց հասցէն փոխել, պէտք է ԵՐԵՔ ՕՐ ԱՌԱՋ դիմեն վարչու – թեան ԱՆՁԱՄԲ ԿԱՄ ԳՐԱՒԱՐ : (Հետա – ձայնով դիմումները կը մերժուին), տա – լով իրենց ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ հասցէները, ընթեռնլի եւ 5 ֆրանք :

Միայն արձակուրդի չրջանի համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 12 ֆրանք :

×

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԻԿ ԲԱԺՆԵ – ԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՒԱՋ»Ի

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարե – կիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանու – թեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեծ պարահանդէս կազմակերպուած Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան կող – մէ Հոկտեմբեր 29ին :

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

FRIEDRICHSCHAFEN
ՔՈՆՍԹԱՆՍԻ ԼԻՃԻՆ ԱՓԻՆ

400 մեթր բարձր ծովէն, Սեւ – Անտա – ռին եւ Բարձր Պավարիոյ մէջեւ :

Մեկնում Օգոստոս 10ին :

Աւելի հանգոստաւէտ պայմաններու հա – մար, ճամբորդութիւնը կը կատարուի կառախումբով .—

Հաւաքուիլ Օգոստ. 10, Հինգշաբթի ժամը 22ին կառ. տը Լ'էսթի, Կռանտ Լին – եը մեկնումի վայրը, Պիւրօ տը Ռանսէն – երմանին առջեւ (աջին) :

Օգոստոս 11ին առաւօտ ժամը 10ին մեկ – նում դէպի Ֆրիտրիխչաֆըն, Ֆրայպուր – կէն (ճաշ) եւ տեսարժան վայրերէ անցնե – լէ ետք, ժամանում Ֆրիտրիխչաֆըն, հանգստաւէտ պանդոկ մը : Պաղ եւ տաք ջուր ամէն սենեակ, լաւ ճաշ, բազմաթիւ զուարճութեան վայրեր : Նախատեսուած են նաեւ պտոյտներ՝ Աւստրիա, Միւնիխ, Կարմիչ ևն. :

Վերադարձ Օգոստոս 22 :

Մասնակցութիւն 450 ֆրանք, ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն եւ պտոյտներէն :

Կանխավճար 100 ֆր. , Սահմանափակ տեղեր :

Դիմել՝ ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՁԱՄԲԱՐ

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՁԱՄԲԱՐ

SERIGNAN (HERAULT)

ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

Նոր եւ բոլոր յարմարութիւնները ներկայացնող շէնք մը : Ծովեզերքէն 3000 մեթր հեռաւորութեամբ

Մմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ զեղարուեստական երեկոյթներ, ինչպէս եւ զանազան խաղեր : Երեք շաբաթէն պակաս օրական 15 ֆ.

ECOLE
NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս ման – կապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նա – խակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով :

Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն :

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ դիշերօթիկ աշակերտներ : Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն :

Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ :

Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ :

Արձանագրութիւնները սկսած են :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յանուն Մեսրոբ Մաշտոցի

(ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻԻՆ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ)

Ա. ՀԱՏՈՐ

ԿՈՂՔԸ ԶԱՐԴԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԹՌՉՆԱԳԻՐՆԵՐՈՎ

Գին 15 ֆրանք

Ակադեմական գործ մըն է, ժողովուր – դին ոչ մատչելի : Ուստի պիտի ղրկուի միայն փափաքողներուն : Կը խնդրուի համակիրներէն՝ նուիրել դպրոցներու եւ մատենադարաններու :

Դիմել հեղինակին՝ Յառաջի հասցէով :

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻԻՆ

ԴԷՊԻ ԵՐԵՒԱՆ

ԼԱՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՈՒ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ԱՄԱՌԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երկրորդ ճամբորդութիւն՝ Օգոստոս 13ին (երթուդարձ օդանաւով) :
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ : ԳԻՆ՝ 1900 ՖՐԱՆՔ

Երրորդ ճամբորդութիւն՝ Սեպտեմբեր 2ին (երթուդարձ օդանաւով)
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ : ԳԻՆ 1900 ՖՐԱՆՔ

Եւ բացառիկ ճամբորդութիւն մը , Մարսէյլէն – Մարսէյլ երթուդարձ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՐՕՍԱՆԱՒՈՎ ՄԸ

Մեկնում 1 Օգոստոսին, 8 Օգոստոսին՝ Օտեսա, ետքը օրը մեկնում երեւան : 14 Օգոստոսին՝ երեւան – Սոչի : 22 Օգոստոսին՝ Մարսէյլ :

TRANSTOURS
22, Rue du 4-Septembre, Paris — Tél. RIC. 77-40 — C. C. P. 5974-66 Paris.
Ջորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18
Թղթակցութիւն՝ ԿԱՐՊԻՍ ՈՒՆՃԵԱՆի անուան, վերոյիշեալ հասցէով :
ՄԱՐՍԻԼԻԱՅի մէջ դիմել Յարութիւն Ստեփանեանի, 13 Բիս տը լա Ֆառ, ժամը 15էն 18, (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 48 – 94 – 75) :

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղչ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջիա – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու – թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,30

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE 6 AOUT 1967
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10979 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 43e ANNÉE — N°10.979

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎ

ԽԱՐԹՈՒՄԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Արաբ Արտաքին Նախարարներու ժողովին գլխաւոր որոշումը եղաւ վեհաժողովի մը գումարումը Օգոստոսի ընթացքին: Այս, արդէն կարեւոր քայլ մը կը նկատուի որուած ըլլալով որ այս ժողովը մեծ յոյսեր չէր ներշնչեր ընդհանուր ձեւով :

Հակառակ նիւթերուն գաղտնի բնոյթին, յստակ է որ չափաւորները յաղթած են եւ մթնոլորտը մեղմ է :

Գահիրէի կիսապաշտօնական «Ալ Ահրամ»ը կը գրէ « կենսական է որ Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը դիւանագիտական յարաբերութիւններ պահէ Միացեալ Նահանգներուն հետ , երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը հաւասարակշռելու համար: Ճակատ ճակատի ընդդիմանալ Միացեալ Նահանգներուն եղած է եւ կը մնայ սխալ մը զոր իրաւունք չունինք ընելու»:

Երբ յիշուի որ «Ալ Ահրամ»ի խմբագիրը Նասրի մտերիմն է եւ անոր բանբերը կը նկատուի ալ աւելի յատկանշական կը դառնայ թերթին գրութիւնը :

Սուտանի Արտաքին նախարարը յայտարարած է թէ նախարարները իրեն դիմած են որպէսզի Սուտանի պատուիրակութիւնը պատրաստէ այդ վեհաժողովին օրակարգը : Թէեւ Թուականը որոշ չէ , բայց կը կարծուի թէ Օգոստոս 25էն առաջ կը գումարուի :

Նշանակալից է նաեւ ուրիշ կէտ մը : Ինչ կը վերաբերի Իսրայէլի «ջնջում» բառը լուծած է : Ճիշդ է որ սահմանուած էր նախ հերքելու սուտանական Ալ Այյամ օրաթերթին լուրը ըստ որուն արաբական պետութիւնները կը խորհին Իսրայէլը ճանչնալ, կարգ մը պայմաններու տակ : «Նման հարց չկայ, ինչ որ ալ ըլլան անոր փոխարէն առաջարկուած պայմանները » ըսած է արաբ ներկայացուցիչ մը, աւելցնելով սակայն. — « Արաբ աշխարհի ջնջումները մինչեւ հող չեն երթար » :

Ասոնց կողքին կայ նաեւ «Պրաւդայի» գրութիւնը «առարկայական չենք ըլլար, եթէ արձագանգ չըլլանք ազգայնամոլ հոսանքի մը, որ թէեւ պաշտօնական քաղաքականութիւն չէ, բայց գոյութիւն ունի արաբական աշխարհին մէջ » :

Խորհրդային «Ճշմարտութիւնը » (Պրաւդա) աւելի հեռու ալ կ'երթայ.— «Արաբ կարգ մը անձնաւորութիւններ շատ վնասեցին արաբ Պետութեանց ժողովուրդներուն իրենց «անխորհուրդ» կոչերով եւ Իսրայէլի պետութեան ջնջումի իրենց ծրագիրներով : Բայց Գահիրէի տեսակէտը ոչ մէկ հասարակաց գիծ ունի պոռոտախօսներու հիսթերիք կոչերուն հետ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բողոքական Դաշնակցութիւնը պաշտօնապէս դիրք կը ճշդէ Երուսաղէմի Ս. վայրերու մասին հետեւեալ գիծով .— Ռեֆորմի եկեղեցիները չեն խորհիր թէ պէտք է պահանջեն Ս. վայրերու միջազգայնացումը : Քրիստոնեայ հաւատքը Աստուածաշունչին մէջ կը գտնէ բաւարար հիմ մը, վասնզի ան կը վկայէ անհերքելի ձեւով, Քրիստոսի պատմական իրականութիւնը : Ասոր համար, Ռեֆորմի Եկեղեցիներուն համար Ս. վայր չկայ : Հնագիտական հետքերը, որոնք մշակութային անդին արժէք ունին, ինչպէս պաղեստինեան վայրերը, կրնան միայն շեշտել Աստուածաշունչին վկայութիւնը: Անոր տեղը չեն կրնար բռնել »:

ՋԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ կացութիւնը բաւական լուրջ է : Հասած լուրերու համաձայն հիւանդանոցները լեցուած են վիրաւորներով եւ բախումները կը շարունակուին ամէն կողմ, մաոյականներու եւ հակամաոյականներու միջեւ : Շատ մեծ մաքրագործում մըն ալ կը կատարուի բանակին մէջ :

ՄՈՆԱՔՈՅԻ իշխան Ռենիէն ալ կը քննադատէ տը Կոլը : Իշխանը որ Քանատա կը գտնուի յայտարարած է. — «Կը նախընտրեմ այս ցաւալի հարցէն հեռու մնալ: Բայց կ'ընդունիմ որ ցաւալի հարց մըն է : Երբ երկրի մը հիւրն ես, պէտք է հիւրի պէս վարուիս »: Միջազգային մամուլը կը շարունակէ ձաղկել: Սթոքհոլմի Տակբըս Նիէթեր կը գրէ .— «Նախագահ տը Կոլ Գերմանիոյ Վիլհելմ Բ. կայսրը կը յիշեցնէ, որ հոս հոն կը թափառէր, ամէնէն յիմար գաղափարներով, քաղաքական մարզին մէջ »:

ԿԻՊՐՈՍԻ մասին տրուած լուրերը այն տպաւորութիւնը կը թողուն թէ ի մօտոյ լուծում մը պիտի ըլլայ : Արդարեւ բանակցութիւնները որ կը տարուին Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ եղրակացութեան մը հասնելու վրայ են: Աթէնքի քաղաքական շրջանակներու համաձայն , ներկայ լուծումը էնոսիս (կցում Յունաստանի) կը նախատեսէ , կարգ մը հատուցումներով Թուրքիոյ : Կը նմանի 1964ի «Աչիսըն » ծրագրին, զոր Աթէնք մերժած էր : Թուրքիոյ կը տրուի կղզիին բրիտանական երկու խարիսխներէն մին : Միացեալ Նահանգները, ըստ հաւաստի աղբիւրներու, կրցած են համոզել Անգլիան այդ ուղղութեամբ: Բայց մարդ չի գիտեր թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Գերպ. Մակարիոսի դիրքը այն պարագային երբ համաձայնութիւն գոյանայ Աթէնքի եւ Անգարայի միջեւ : Կ'ըսուի թէ գաղտնի խօսակցութիւններ ունի Թուրքերուն հետ ,առժամապէս կարգադրելու համար անկախութեան ներկայ վարչակարգը :

ԱԼԺԷՐԻ հասած լուրերու համաձայն Ալժերիոյ Ֆրանսական դեսպանը միջամտած է Պումետիէնի մօտ, թելադրելով որ Չոմպէն չյանձնէ Լէոփոլտվիլի կառավարութեան :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդուժը անխնայ կը շարունակէ իր ռմբակոծումները հիւսիսային Վիէթնամի վրայ : Առջի օր ամէնէն կարեւոր յարձակումը գործած է :

ՓԱՐԻԶ – ՊԷՅՐՈՒԹ քառավէլը անսովոր արկածի մը հանդիպած է, Ուրբաթ օր, Ալպեաններու վրայ: 8000մեթր բարձրութեան մէջ, «օդի ծակի» մը հանդիպած է եւ օդանաւը հարիւր մեթր ինկած : Օդաչուին պաղարիւնին շնորհիւ, կացութիւնը վերահաստատուած է եւ օդանաւը իջած Հռոմի Ֆիումիչինոյի օդակայանը, քանի մը վիրաւորով միայն :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԾԱԼՔԵՐԸ
ԿԱՄ
ՍԵՒԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կառավարութիւնը փորձած է համոզել սենտիքաները , որ այլեւս Սեւերը ներս առնեն: Փորձած է օրէնքներ քուէարկել տալ՝ արգիլելով սպիտակամորթերուն տուն չծախել Սեւերուն, բայց բախած է սեփականատէրերու շահերուն եւ նախապաշարումներու : « Փոքր սպիտակամորթները » , որ կէտ մը բարձր են Սեւերէն տնտեսական աստիճանի վրայ, իրաւացի կերպով կը վախնան որ իրենց բնակարանները կ'արժեզրկուին , եթէ սեւերը իրենց թաղերը հաստատուին: Կը դիմադրեն քարերով եւ մղելով «թըշնամին» , երբ ներկայանայ : Եթէ ձախողին, կը նախընտրեն մեկնիլ, հողը ձգելով: Իբրեւ հետեւանք նոր կեթօ մը կը կազմուի : Կարգ մը թաղապետութիւններ կը փորձեն ստիպել ծնողքները որ իրենց զաւակը շարունակեն նոյն դպրոցը ղրկել, ինչ որ ցեղային նոր տարակարծութիւններ կը ստեղծէ: Նոյն պատմութիւնն է գործատուներու մէջ, աշխատավայրերու վրայ , ուր կառավարութեան բոլոր ջանքերը որոշ տոկոս մը սեւ տեղաւորելու դժգոհութիւն կը ստեղծեն :

Մեքենայացումը աւելի խորացուցած է երկու ցեղերը բաժնող տնտեսական փոսը: Սեւերը, մեծ թիւով կը գաղթեն հարաւէն ուր աշխատանքը պակսած է այդ պատճառով : Կը խուժեն հիւսիսի կեթօները , հակառողջապահական եւ խճողուած : Իրենց յոյսերը շուտով ի դերեւ կ'ելլեն : Գործ չկայ իրենց համար: Ելեկտրոնիքը անհետացուցած է այն պաշտօնները, զորս կրնային կատարել առանց մասնաւոր պատրաստութեան եւ որոնք աւանդութեամբ իրենց ցեղին վերապահուած էին , ինչպէս օրինակ Նիւ Եորքի մէջ , վերելակի սպասաւոր (այսօր բոլորն ալ ելեկտրոնիկ) կուգան աւելցնել անգործներու թիւը, լայն ապրելով շնորհիւ ընկերային ապահովութեան , տրոկին մէջ փնտռելով իրենց յուսահատութիւնը խեղդելու միջոցներ, աւելցնելով նաեւ գողերու եւ ոճրագործներու թիւը , մեծ մասամբ սեւ՝ քաղաքներու մէջ եւ բարդացնելով սեւ ընտանիքներու վիճակը, ուր այրը կը մնայ միայն զաւակ մը չինելու չափ ժամանակ եւ ուր կիները 13 տարեկանէն կը սկսին զաւակ աշխարհ բերել :

Կեթօներու այս դանդուածը դիւրին որս է խռովարարներուն համար եւ զարմանալի կը թուի որ ասոնք չեն կրցած աւելի շուտ ոտքի հանել այդ ամբոխը : Սեւը, որ կը յաջողի բարձրանալ պրոլետարիատէն վեր միջին դասակարգին մէջ — Սեւերն ալ իրենց միլիոնատէրներն ունին — միայն մէկ ձգտում ունի՝ մոռնալ այն սարսափելի աշխարհը , ուրկէ փախած է կրցածին չափ շուտ: Ինք ալ առանձին թաղամասերու մէջ կ'ապրի , բայց փարթամ կեթօներ են ուր սպիտակամորթներու հետ ձուլումը միակ նպատակն է: Կրնայ նաեւ ղեկավար մը ըլլալ իր ցեղին դժբախտ եղբայրներուն համար: Կը մերժէ այդ պատասխանատուութիւնը: Ի չգոյէ լաւագոյնի, դանդուածը կը դառնայ դէպի այնպիսի մարդիկ, որոնք ծանօթ չեն այդ հարցերուն, վասնզի իր շարքերէն չեն ելած :

Օրինակ մը .— Մարթին Լութըր Քինկ: Հարաւէն, յաջողութեամբ պայքարեցաւ բամպակամշակներու քաղաքացիական իրաւունքներուն համար, բայց ոչ մէկ կապ ունի կեթօներուն հետ : Ձախողած է երբ փորձած է անոնց դժուարութիւններով զբաղիլ : Նոյն լեզուն չի խօսիր: Նոյնիսկ այս տարօրինակ սեւ աղանդներու պատուելիները իրենց համայնքէն դուրս կ'ապրին եւ կորսնցուցած են շփումը իրենց հօտին հետ :

Այս պարագայութեան մէջ է, որ մտած են Քարմայքըլի նման մարդիկ ,— դժգոհութիւնը կար արդէն : Ինչ որ Քարմայքըլ եւ միւսները կը քարոզեն , սեւ յեղափոխութիւնը չէ կամ ոչ ալ ցեղերու բաժանումը : Զուգահեռ կեանք մըն է , զոր կը փնտռեն եւ կեթօներու բնակչութեան յեծ մասը համաձայն է այս տեսակէտին :

Խռովարար փոքրամասնութիւն մը կայ սակայն, կազմուած գլխաւորաբար երիտասարդներէ, որ չեն ուզեր սպասել եւ չեն հասկնար թէ քանի մը տարիէն կարելի չէ սերունդներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող սովորութիւններ եւ նախապաշարումներ ջնջել : Այս երիտասարդներուն համար սպիտակամորթին հողը չէ սեւին շահը : Հարկէ ուրեմն հասկցնել ասոնց որ Սեւը գոյութիւն ունի : Ըմբոստութիւնը իրենց սրտին մէջ է եւ ատելութիւնը վառ : Այդ իսկ պատճառով կեթօներու ճնշող տաքին մէջ, ամառը, փոքր միջադէպ մը բաւարար է, ինչպէս գինովի մը ձերբակալութիւնը, կիրքերը հրահրելու համար :

Թալանի տալով իրենց թաղերուն խանութները, որոնց տէրը սպիտակամորթ է եւ նաեւ վաշխառու մը, որ զիրենք կը շահագործէ , Սեւերը կը խորհին թէ ճնշումէ մը կ'ազատագրուին , բայց , ի վերջոյ, տուժողը իրենք են՝ քանի որ իրենց կեանքըն է զոր կը քանդեն :

Հակասական զգացումներ են ասոնք , քանի որ Սեւերը, խումբ խումբ կազմակերպուիլ ուզելով հանդերձ , չեն ուզեր մէկը միւսին վրայ ապրիլ :

Սպիտակամորթերը կատղած են Սեւերու ուժին, քանդումի կամքին դէմ :

Խորհրդարանի իրենց ներկայացուցիչները տրամադիր չեն պիւտճէ տրամադրելու նոր ձեռնարկներու համար ի նպաստ Սեւերուն : Յիմար բան է բայց այս այսպէս է, եւ սակայն միայն կրնայ աւելի դառնացնել եւ աւելի թշնամական զգացումներով լեցնել կեթօներու բնակիչները :

×

Գալով « Սեւ իշխանութեան » համագումարին, որ մօտ հազար պատուիրակներ իրարու քով բերաւ Նիւարքի մէջ , Յուլիս 23ին, հոն կը քուէարկուէր բանաձեւ մը, որ կը հաստատէր «Սեւերու իրաւունքը ըմբոստութեան » եւ կ'առաջադրէր «սեւ ազգի մը հաստատումը » :

Այդ է որ կ'առաջարկէր արդէն սեւ մահմետականներու հերձուած պարագլուխը՝ Մաքըմ Իքս , սպաննուած 1965 Փետրուար 21ին :

Իրենց համար, կը գրէ Էքսփրէսի աշխատակիցը, երեք լուծում կայ, երեքն ալ «անկարելի » :

Ձուլո՞ւմ .— Բայց Գերագոյն Ատեանի 1954ի հրովարտակէն տասը տարի ետք (դպրոցներու վերաբերեալ) մէկ Սեւ կար հազար սպիտակամորթի համար Ալապամայի, Լուիզիանի եւ Միսիսիփիի դպրոցներուն մէջ :

Եւ 1960էն 1965 քուէարկուած բնագրերու հսկայ յառաջդիմութիւնները այնքան քիչ արդիւնք տուին որ համադրող մեքենային համաձայն 97էն 2283 տարի պէտք է ձուլումը իրագործելու համար :

« Մեզ չէ՞ք ուզեր, կ'ըսէր Մաքըմ Իքս: Այն ատեն ձգեցէք որ առանց ձեզի ապրինք: Պուտ մը տուէք մեր հասարակաց երկրէն, ամէնէն աղքատը, ապա օգնեցէք, ինչպէս կ'օգնէք ուրիշ ազգերու »: Բայց գիտէր թէ ոչ մէկ սպիտակ Ամերիկացի կ'ընդունէր որ իր հայրենիքը անդամահատուի :

Իբրեւ երրորդ լուծում, Մաքըմ կը խօսէր այդ խորհրդաւոր օրուան մասին, « Արմէյճտըն» վերջնական ըմբոստութեան օրը, «միակ միջոցը՝ ազատելու համար սեւ ամերիկեան գոյավիճակին անվայելութենէն » :

Մաքըմ Իքսի «երրեակ ծրագիրը » ոչնչութեան կը յանգի : Եւ այդ է որ կը բացատրէ սեւ ծայրայեղներու անձնասպանութեան տանող պայքարը : «Քանի որ ամէն բան անկարելի է, քաոսին մէջ կործանենք այս պերճ ընկերութիւնը որու մուտքը կ'արգիլուի մեզի : Զբօղօքենք : Մոխիրի վերածենք »:

ՄԵՐ ՓՈՒԽ - ՎՐԷԺԸ

ԽՄԲ.— Այս գրութիւնը լոյս տեսած է Սուրիահայ պատանիներու օրգան «Ովասիս»ի 1925 Օգոստոս 11ի թիւին մէջ :

Թիւրքը չի ուզում, որ աշխարհը մոռանայ, թէ ինքը Թիւրք է :

Վախ ունի բնազդական, չլինի թէ մարդիկ դադարին նրան վայրագ ու արիւնարբու համարել :

Ուրիշ բացատրութիւն չի կարող ունենալ վերջերս Անգարայում մի հայ անմեղ որբուկի կախաղան հանուելը :

Երեք օր է կարդացել եմ այդ քաղմնելի լուրը, երեք օր է ապրում եմ մի մութ սարսուռ եւ չեմ կարողանում մոքիցս վանել տասնըվեց – տասնեւեօթը տարե – կան որբուկի կախաղան բարձրանալու տեսարանը :

Մեղքն ի՞նչ է այս դժբախտ տղայի :

« Քեմալին սպաննելու էր դնացել այդ երեխան», ասում է Թիւրքական մեղադ – բականը :

Սո՛ւտ է, թշուառականներ, սուտ է, հազար անգամ սուտ :

Տիեզերքը կը վառեմ ու կը ճչամ՝ սո՛ւտ է ...

Լսո՞ւմ էք, մի փոքրիկ պատանի, մի անտէր որբուկ, մենմենակ դանակը ղըրպանն է դրել եւ սար ու ձոր անցել, խաբել Թիւրք իշխանութիւններին, ոտիկաններին, անցել բոլոր բորենիների եւ դայլերի վոհմակների միջով եւ հասել ... Քեմալին սպաննելու :

Ո՞ւմ էք ուզում հաւատացնել այս դառնիկօրէն ոճրամիտ յերիւրանքը :

Սուտ է :

Տարաբախտ երեխան, մէկն այն հարիւր հազարաւոր հայ որբերից, որոնք տակաւին մնում են Թրքական որջերում, խեղճ – լահաս դարձած ու հայրենի կարօտով բռնուած՝ խոյս է տուել եւ սար ու ձորի ճամբան բռնել :

Եւ Թիւրքերի ձեռքն է ընկել :

Այս է ճշմարտութիւնը :

×

Եւ յետոյ, ընդունենք, թէ ճիշդ է մեղադրանքը հայ որբուկի դէմ :

Ընդունենք մի պահ, որ իրօք նա խորհել է իր մէկուկէս միլիոն մորթոտուած արիւնակիցների վրէժն առնել մի հատիկ Թիւրքից, որ սակայն չի իրագործել :

Ո՞ր աշխարհում է տեսնուած — եթէ նրա վարիչները մարդակերպ բորենիներ չեն — ո՞ւր է տեսնուած, որ 16 – 17 տարեկան անչափահաս յանցաւորը կախաղան հանուի : Չէ՞ որ ուղղիչ հիմնարկութիւններ կան փոքրահասակների համար : Ի՞նչպէս է որ «ֆրանսական մեծ Ցեղասպանութիւնից ծագում առած Նոր Թիւրքիան» , ինչպէս ասում են Եւրոպայում իրենց դեսպանները, մոռացան այդ պարզաղան :

Մոռացա՞ն ...

Ոչ : Լաւ դիտեն, որ քաղաքակիրթ երկրներում անչափահասին մահու պատիժ լինել չի կարող : Եթէ այդ երեխան Թիւրք լինէր, անչուշտ մահապատիժ չէր ստանայ : Ձեռք անցածը սակայն Հայ, «էրմէնի», անտէր ու անպաշտպան որբուկ է, որ չի կամեցել Թիւրք մնալ, որ հայրենասիրական ցաւի ձեռքից, մահն աչք առած, նետուել է դուրս Թրքական որջից ու յայտնուել է կախաղանի տակ :

Եւ Անգարան, « հանրապետական Թիւրքիայի» մայրաքաղաքն է :

Եւ մայրաքաղաքների բնակչութիւնը սովորաբար նուրբ, բարձր ճաշակի տէր է լինում եւ համապատասխան դաստիարակութիւններ ունի :

Եւ Անգարան դաստիարակում է կախաղանով հայ փոքրիկ որբուկի :

×

Ու երեւակայում եմ Թիւրք վայրագ խուժանի հրճուանքը մահապատժի օրը :

Զարչաֆատար կանայք, իրենց մեծ ու փոքր երեխաների ձեռքից բռնած՝ վազում են դէպի հրապարակը, ուր բարձրանում է մահասարսուռ փայտը կախաղանի, ու «էրմէնի ասասքլար», տանում են փոքրիկ մանուկներին կրթիչ «Թամաշայի» :

Հօջաները ծալապատիկ նստած, փուչների մէջ, միրուքին են չփում դոհու – նակութեամբ :

Մի վաշտ զօրք չրջապատում է հրապարակը, հրացանները կաղմ ու պատրաստ :

« Սալամ տուր » — լսւում է հրամանը վաշտապետի : Քաղաքի հրամանատարն է դալիս իր չքախումբով ու դատաւորնե – րով :

Շրջակայ բոլոր կտուրները ծածկուած են հոհոացող, դուարճացող շնական ամբոխով :

Ու այդ բոլորը, մի անմեղ երեխայ կախելու համար :

Եւ հրապարակի կենարոնում, կախաղանի տակ կանդնած է մի դունատ, վըշտախտ, չսմած երեխայ, միակ հայ տղան, որ դանուել է Անգարայում ...

Գտնուել է ու պիտի կախուի ...

Չի լալիս երեխան, արցունքը վաղուց է մոռացել :

Չի աղերսում : Գիտէ, որ Թիւրքին աղերսելն անօգուտ է :

Տասնըվեց զարուն է միայն տեսել, վեցը՝ հայրենի յարկի տակ, տասը սեւ զարուն – ներ — Թիւրքական հարեմում :

Վեց տարեկան փախցրին նրան Թիւրքերը, — յիշում է հօրը, յիշում է մօրը, ո – րի ստինքները դեռ երկի էր իր չրթներին :

Ո՞ւր ենք նրանք ...

Ի՞նչ լմնայ ...

Գիտէ միայն մի բան, որ պիտի մեռնի, որովհետեւ Հայ է ու մեն – մենակ, ան – պաշտպան, ընկել է Թիւրքերի ձեռքը :

Մտածկոտ նայում է մի կէտի : Դահիճը նրա ուսը բռնեց, երեխան ցնցուեց ու քայլեց դէպի մահարբը փայտը, եւ երբ դահիճը պարանը նրա վղին ձգեց, փոքրիկ մարմինը բարձրացաւ պետնից վեր, բա – րակ ոտները տարածուեցան մէջ այլազան ու ջլուտ կիսաչրջաններ արին ու թափահարեցին, ամբոխը՝ զաղրելի Թիւրք ամբոխը հըռհըռաց վայրագ, կատաղի հա – ճոյքով :

Ու ոչ ոք, ոչ ոք այդ բաղմահազար խուժանից, այս կանանցից, որ վերջապէս մայրեր են, այս դինուորականներից ու զաւակաւորներից, որ ֆրանսերէն են խօսում, ոչ ոք, ոչ ոք ճչաց :

— Կա՛նգ առէք, թշուառականներ : Ի՞նչ էք անում, ախր երեխայ է, մեղք է ... :

Ոչ ոք, ոչ ոք ...

Ինչպէս որ ոչ ոք չէր բողոքել Թիւրքերից, երբ պատերազմի ընթացքին հարիւր հազարներով ջարդում էին մեր առաքինի ցեղը :

Ու փոքրիկ դիակը ճօճւում է օդի մէջ, եւ զաղրելի ամբոխը հոհոում ...

×

Երեք օր չեմ մոռանում այս ազեկտուր պատկերը, որքի փոքրիկ, վախ մարմնը կախաղանից քաչ ընկած հովերի առ – ջեւ ճօճելիս ...

Կը խնդան վրաս ջրապինդ ու «երջանիկ իմաստուններ » ...

Մըլիոն ու կէս ջարդեցին, թող սա էլ լինի միլիոն ու կէս ու մէկ, կ'ասեն հեղնանքով, ի՞նչ է փոխւում :

Արդարեւ ի՞նչ է փոխւում, մի Հայ պակաս կամ աւել, աշխարհում : Ի՞նչ է փոխւում ... :

Բայց արցունքը կոկորդս է սեղմում այս մենակ, անտէր, անճար որբուկի համար :

Հեծկլտանքս խեղդում եմ ու դրում ...

Գրում եմ ու նզովում դահիճներին իմ ցեղի :

Մարդու հոգին անդունդ է, չէ՞ ...

Ցիմարական արցունքն է կրծքիս տակ եռում այս մի հատիկ զոհի համար : Հապա հարիւր հազարնե՞րը ... հապա մըլիոնը՞ :

Ինչ իմանամ, այս մէկը իմ հոգու « անծանօթ զինուորն » է :

Մըլիոններ ընկան այս պատերազմին եւ ամէն երկրում մի հատիկ դերեզման մի – այն կայ, մի « անծանօթ զինուորի » , ուր ուխտի են գնում բոլոր այրիները, բոլոր որբերը, բոլոր սգաւոր մայրերը, բոլոր մխացող հոգիները :

×

Երեք օր չեմ մոռանում այս ազեկտուր պատկերը, որքի փոքրիկ, վախ մարմնը կախաղանից քաչ ընկած հովերի առ – ջեւ ճօճելիս ...

Կը խնդան վրաս ջրապինդ ու «երջանիկ իմաստուններ » ...

Մըլիոն ու կէս ջարդեցին, թող սա էլ լինի միլիոն ու կէս ու մէկ, կ'ասեն հեղնանքով, ի՞նչ է փոխւում :

Արդարեւ ի՞նչ է փոխւում, մի Հայ պակաս կամ աւել, աշխարհում : Ի՞նչ է փոխւում ... :

Բայց արցունքը կոկորդս է սեղմում այս մենակ, անտէր, անճար որբուկի համար :

Հեծկլտանքս խեղդում եմ ու դրում ...

Գրում եմ ու նզովում դահիճներին իմ ցեղի :

Մարդու հոգին անդունդ է, չէ՞ ...

Ցիմարական արցունքն է կրծքիս տակ եռում այս մի հատիկ զոհի համար : Հապա հարիւր հազարնե՞րը ... հապա մըլիոնը՞ :

Ինչ իմանամ, այս մէկը իմ հոգու « անծանօթ զինուորն » է :

Մըլիոններ ընկան այս պատերազմին եւ ամէն երկրում մի հատիկ դերեզման մի – այն կայ, մի « անծանօթ զինուորի » , ուր ուխտի են գնում բոլոր այրիները, բոլոր որբերը, բոլոր սգաւոր մայրերը, բոլոր մխացող հոգիները :

Հողիս լռելեայն ուխտի է գնում դէպի անծանօթ, նզովուած հորիզոններ, դէպի այն անյիշատակ փոսը, ուր թաղուած է հայ փոքրիկ որբուկը :

Ասացի, որ իմ հոգու « անծանօթ զինուորն » է այս պատանին :

×

Հեծկլտանքս խեղդում եմ եւ մխքս է դալիս մի թուրք երեխայ :

Այդ 1918 Թուին էր, Դեկտեմբեր ամսին, հայ Թիւրքական յարաբերութեանց ամենաքինախնդիր օրերին :

Ձիւն ձմեռ էր : Մեր պատուիրակութիւնը մեկնեց Երեւանից արտասահման գնալու համար : Ուշ գիշեր էր, գնացքը կանգ առաւ Ալի կայարանում, չորեմ – քսնան փոքրիկ չոհումի պէտք ունէր : Երկար սպասեցինք : Վար իջանք գնացքից ու աստղազարդ, պարզկայ գիշերին չրջում էինք ձիւնի վրայ :

Այնպէ՞ս գուրս էր, այնպէ՞ս սառնամանիք : Եւ յանկարծ մօտակայ կիսաւեր ու լքուած մթերանոցից մի երեխայի նուագ լսուեց : Կանգ առինք, ականջ դրինք :

Չե՞նք սխալւում, արդեօք երեխա՞յ է, թէ վիրաւոր քաղցած գազան :

Նուագը աղեխարչ չեշտով նորից լսուեց, կասկած չկար, մարդկային ձայն էր :

Մեր քարտուղար Մխիթարեանը վազեց դէպի աւերակը, ներս մտաւ ու յետ եկաւ յուղուած, շնչակտուր :

— Եօթը – ութ տարեկան մի Թիւրք երեխայ է, ասաց, որ կծկուած է պատի տակ ու նստում է :

Ամէնքս յուզուեցինք :

Պէտք է փրկել այս չարաբախտ երեխան :

Եւ Մխիթարեանն առանց սպասելու, ցատկեց վազեց, տաք ծածկոցներ, սպիտակ սիրոցներ Թեւի տակն առած դուրս եկաւ ու կրկին նետուեց դէպի աւերակ չնքը եւ քիչ յետոյ այնտեղից դուրս եկաւ մի տղայ գրկած ու նուալից :

Պահեցինք Թիւրք երեխան, ջերմացրինք, կերակրեցինք, խնամեցինք, ուշի բերինք : Ալեքսանդրապոլ տարանք, հայկական որբանոցին յանձնեցինք եւ ըստ սպով լուր տուինք Բաղուի մահմետական Որբախնամ ընկերութեան, որ ընդունեն իրենց ցեղակից երեխան :

×

Ցիշեցի այս անցքը այս տրտում տողերը գրելիս : Ցիշեցի նոյնպէս որ մեր փրկած Թիւրք երեխան ճիշդ այն տարիքն է ունենալու այսօր, ինչ Անգարայում կախաղան հանուած հայ որբուկը ...

Լաւ փոխանակութիւն է, այնպէս չէ՞, Ղա՛դի Քեմալ փաշա՛ ...

Ահ, ես գիտեմ, դուք կը խնդաք մեր յիմարութեան վրայ, բայց մենք որոնով է, որ պիտի յաղթենք ձեզ ...

Արիւնն ու կախաղանը՝ ձեզ ...

Կարեկցութիւնն ու որբանոցը՝ մեզ :

Այս է մեր փոխ – վրէժը :

Եւ հաւատք ունենք, անխախտ հաւատք, որ կը ՅԱՂԹԵՆՔ ձեզ :

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

Կամաւորներէն մէկը, դոյքերու քննութենէն առաջ իր ունեցած տասնոյ «մաուզէր» տարբանակը դոյքերուն մէջէն հանած ու վրան կապած էր, որով խուզարկուներուն ձեռքը չանցաւ : Ու մեկնելոյն առանց որեւէ մէկուն քովէն բան մը դանելու :

Անոնց մեկնելէն ետք, երիտասարդը դէնքը դարձեալ դոյքերուն մէջ տեղաւորեց :

Այդ մէջօրին մեր քովը պոզա ծախող Ալպանացի մը կար, որ իր առեւտուրէն ետք մեկնեցաւ :

Պոզաճիին մեկնելէն քանի մը վայրկեան ետք քննիչները դարձեալ եկան, եւ իրենց ձեռքով դրածի պէս, դէնքը տեսին ու դացին : Պարզ է թէ ինչ կատարուեցաւ : Պոզաճիի լրտես է եղեր :

Մեր դիմումներն ու պահանջները դէնքը ետ տտանալու համար, բանի մը չծառայեցին : Պատասխանեցին, որ մենք թիֆլիս ձեր Բիւրոյին կը դրկենք, ու իրը թէ տիրոջ անունը տուին :

Մեր անցագիրները տալին վիզա ընելու համար, բայց չատ ուշ վերադարձուցին, մինչ մենք կը սպասէինք մեկնելիք չոգեկառքին քով : Շոգեկառքը դնաց, մենք մնացինք :

Շատ փոքր դիւղ մըն է : Ոչ կանոնաւոր չուկայ ունի, ոչ պանդոկ : Ուտելիքի եւ դիչերելու տեղի համար չատ նեղուեցանք, մանաւանդ որ լեզու ալ չենք դիտեր :

Ոստիկանութեան դիմեցինք, որ մեզի տրամադրեց երկու վակոն՝ պահելու համար, ու կերպով մը դիչերը անցուցինք :

Անցնելով Ռումանիա, դղացեր էինք արդէն մեր ազատութեան պակիտը : Իսկ հիմա, ռուսական հողի վրայ մեր ոտք կոխելուն առաջին օրէն իսկ, քաղաքացիներու եւ պաշտօնեանե – րու հետ չփումէն դատելով տեսակ մը ճնշում զդալի կ'ըլլայ : Այլեւս կարծես, բարեկամներու մէջ չենք :

Յաջորդ օրը, 25 Յուլիս, Շաբաթ, չոգեկառք կ'առնենք վերջապէս : Ռուսական վակոնները աւելի լայն են եւ հանդիստ – տաւէտ : Եւ որովհետեւ այս երկրին մէջ, չոգեկառքով, չարաթներով ճամբորդելիք հեռաւորութիւն կայ, ամէն ճամբորդի պահելիք տեղ եւս կայ, նստարաններուն եւ պատերուն վրայ : Մերճամբորդու – թիւնն ալ, մինչեւ երեւան, պիտի տեւէ ութ – տասը օր :

Ամէն ճամբորդ թէյի կազմած ունի, ամէն կայարան ալ խոշոր ամանով եռացած ջուր կայ, ճրի, ճամբորդներուն համար : Եռացած ջուրը առնելով քանի մը վայրկեան կանգ կ'առնէ գնացքը, ու ամէն մարդ կրնայ իր թէյը պատրաստ կ'ունենալ : Ուտելքն ալ ամէն կայարան կը ծախուի :

Գիւղացիները, ճիշդ ժամուն, ծախելու համար ամէն բան բերած կը սպասեն, եփած հաւ կամ միս, հաւկիթ, պանիր, կարագ, մեղր, փոքր պատուկներով եռացուած կաթ, հաց, պտուղ : Շոգեկառքը կայարած հասած ժամուն՝ ժողովուրդը կը խուժէ դուրս, գնումի : Այսպէսով, չորթներ տեւող ճամբորդութիւնը տանելի կը դառնայ :

Քանի մը օրէն կը հասնինք Նովոչէրկասկ, ուր կը հանդիպինք, չոգեկառքի մը մէջ, խումբ մը Ամերիկահայ կամաւորներու, որոնք եկեր են Մոսկուայի ճամբով ու կ'երթան Երեւան : Մեզի կը միացընեն եւ միասին կը չարունակենք ճամբան : Լաւ երիտասարդներ բոլորն ալ, առաւելապէս Սեբաստիոյ չրջանէն, (ո – րոնց մէկը, այժմ Թուրն, պատուական Հայ մը՝ Լեւոն Թաշճեան) : Այս երիտասարդները, — որոնց մէկ մասը դիտեմ թէ հիմա ողջ են եւ Ամերիկա կ'ապրին — որքան կ'ուղէի իրենց անուններով յիշատակել. բայց դժբախտաբար չյաջողեցայ վերյիշել բոլորին անունները եւ հրաժարեցայ :

Շարունակելով մեր ճամբան, Օգոստոս 4ի կիրակի օրը կը հասնինք Թիֆլիս, ու երկուշաբթի կը ներկայանանք Շտապ :

Մեզմէ առաջ հոն կը դտնուէին բազմաթիւ կովկասահայ երիտասարդներ, որոնք կեանքէն թէյը պատրաստ կ'ունենան : Ուտելքն ալ ամէն կայարան կը ծախուի :

Գիւղացիները, ճիշդ ժամուն, ծախելու համար ամէն բան բերած կը սպասեն, եփած հաւ կամ միս, հաւկիթ, պանիր, կարագ, մեղր, փոքր պատուկներով եռացուած կաթ, հաց, պտուղ : Շոգեկառքը կայարած հասած ժամուն՝ ժողովուրդը կը խուժէ դուրս, գնումի : Այսպէսով, չորթներ տեւող ճամբորդութիւնը տանելի կը դառնայ :

Քանի մը օրէն կը հասնինք Նովոչէրկասկ, ուր կը հանդիպինք, չոգեկառքի մը մէջ, խումբ մը Ամերիկահայ կամաւորներու, որոնք եկեր են Մոսկուայի ճամբով ու կ'երթան Երեւան : Մեզի կը միացընեն եւ միասին կը չարունակենք ճամբան : Լաւ երիտասարդներ բոլորն ալ, առաւելապէս Սեբաստիոյ չրջանէն, (ո – րոնց մէկը, այժմ Թուրն, պատուական Հայ մը՝ Լեւոն Թաշճեան) : Այս երիտասարդները, — որոնց մէկ մասը դիտեմ թէ հիմա ողջ են եւ Ամերիկա կ'ապրին — որքան կ'ուղէի իրենց անուններով յիշատակել. բայց դժբախտաբար չյաջողեցայ վերյիշել բոլորին անունները եւ հրաժարեցայ :

Շարունակելով մեր ճամբան, Օգոստոս 4ի կիրակի օրը կը հասնինք Թիֆլիս, ու երկուշաբթի կը ներկայանանք Շտապ :

Մեզմէ առաջ հոն կը դտնուէին բազմաթիւ կովկասահայ երիտասարդներ, որոնք եկած էին կամաւոր արձանագրուելու համար : Տեղական տարադով եւ փափախներով, որոնք Շտապի առջեւի պարտէզին մէջ, դինիով զուարթացած, կ'երդէին ու կը պարէին : Մենք, որ մեր տղաքը պրոցական կարգապահութեամբ բերած կինք, որքան անկարդ կը համարէինք, — դէթ այդպէս կը թուէր մեզի, — ինչ որ կը տեսնէինք : Մենք կ'ակնկալէինք, որ կամաւոր ըսուած մարդիկ խիստ կարգապահ եւ բարեկիրթ ըլլային :

Նոյն օրն իսկ մեզ դրկեցին Երեւան :

Յաջորդ օրը, իրիկուան մօտ, հասած էինք էջմիածնի կայարանը, ուր տեղացի Թաթարներ ու Հայեր առատ ձմերուկ, պտուղ եւ ուտելիք կը ծախեն ու մենք դրաղած ենք գնում ընելով : Այդ միջոցին կը հանեն փոքր խումբ մը Հայեր, փոշոտ, յոդնած, չարաչարներով չածելուած եւ ապտոտ : Կը հետաքրքրուինք թէ ո՞վ են, ուրկէ՞ կուգան : Եւ ահա թէ ինչ կը պատասխանեն մեզի .

— Աղբերներ, մենք վանեցիներ ենք, վանէն կը դանք : Թուրք զօրքեր դրաւեցին Վան :

ԱՐՏԱՇԵՍ ՊԻՊԼՈՒԵԱՆ

(16 Շար.)

ՀԱՅՐ

ՅԱՎԱՏՈՎԱ ԴՈՒՀՏՈՎՓՈՓ

— Ի՞նչ, ձեռ տա՞կ էք, բայց ես ինչպես կ՚երևայ որ ամբողջ գիշեր չեք քնացել : Ես ալ ձեզի պես չեմ կրնար քնանալ, երբ ուրիշ մը կամ ինքս ալ հիվանդ եմ : Ա՛հ, այս ինչ ցավ է, ինչ տանջանք : Ես ալ ձեզի պես ամբողջ գիշեր չեմ կրցած աչքս կպցնել : Ա՛հ,

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Պ. Կարապետ Խաչատուրեան, իր կնոջ մահուան քառասունքին առթիւ 50 Փրանք եկեղեցիին: Օ. Նալպատեան, իր կնոջ մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ 10ական եկեղեցիին եւ դպրոցին: Պ. Տ. Պէյեան իր աղջկան ամուսնութեան առթիւ 30 եկեղեցիին: Հանգուցեալ Արշալոյս Սէթեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Ինէքճեան տասը եկեղեցիին: Հանգուցեալ Վահան Յակոբեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գարագիւլահեան, փոխան ծաղկեպսակի երեսուն փոն որ Շէրիփ եւ քսանական դպրոցին եւ Կապոյտ Խաչի կայանին: Այրի Տիկին Մ. Քիւլարճեանի մահուան առթիւ, Գ. Քիւլարճեան քսան դպրոցին, Մ. Գէորգեան տասը եկեղեցիին: Այրի Տիկին Սանդուխտ Մառուկեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզէն Տիկին Գօլօնճոյեան յիսուն դպրոցին: Տիկին Տիրուհի Մառուկեան յիսուն եկեղեցիին: Այրի Տիկին Սողոմոնեանի մահուան առթիւ, Պ. Կ. Փափազեանի միջոցաւ, Փ. ծղկ.ի 23 դպրոցին: Ա. Խրիմեան, իր աղջկան Սուլթանիկի ամուսնութեան առթիւ 50ական եկեղեցիին եւ դպրոցին: Արիստակէս Պետրոսեան, Մարսէյլէն քսան եկեղեցիին: Ոմն Փարիզէն տասը եկեղեցիին: Ա. Համամճեան տասը եկեղեցիին:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

FRIEDRICHSCHAFEN

ՔՈՆՍԹԱՆՍԻ ԼԻՃԻՆ ԱՓԻՆ

400 *մեթր բարձր ծովէն, Սեւ-Անտառին եւ Բարձր Պավարիոյ միջեւ:*

Մեկնում Օգոստոս 10ին:

Աւելի հանգստաւէտ պայմաններու համար, ճամբորդութիւնը կը կատարուի կառախումբով.—

Հաւաքուիլ Օգոստ. 10, *Հինգշաբթի ժամը 22ին Կառ տը Լ'էսթի, Կռանտ Լիւնը մեկնումի վայրը,* Պիւրօ տը Ռանսէնեըմանին *առջեւ (աջին):*

Օգոստոս 11ին առաւօտ ժամը 10ին մեկնում դէպի Ֆրիտրիխշաֆըն, Ֆրայպուրկէն (ճաշ) եւ տեսարժան վայրերէ անցնելէ ետք, ժամանում Ֆրիտրիխշաֆըն, հանգստաւէտ պանդոկ մը: Պաղ եւ տաք ջուր ամէն սենեակ, լաւ ճաշ, բազմաթիւ զուարճութեան վայրեր: Նախատեսուած են նաեւ պտոյտներ՝ Աւստրիա, Միւնիխ, կարմիչ եւն.:

Վերադարձ Օգոստոս 22:

Մասնակցութիւն 450 Փրանք, ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն եւ պտոյտներէն:

Կանխավճար 100 փր., Սահմանափակ տեղեր:

Դիմել՝ ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի առթիւ այն բաժանորդները որոնք կ'ուզեն իրենց հասցէն փոխել, պէտք է ԵՐԵՔ ՕՐ ԱՌԱՋ դիմեն վարչութեան ԱՆՁԱՄԲ ԿԱՄ ԳՐԱՒՈՐ: (Հեռաձայնով դիմումները կը մերժուին), տալով իրենց ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ հասցէները, ընթեռնլի եւ 5 Փրանք:

Միայն արձակուրդի շրջանի համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 12 *Փրանք:*

×

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 փրանք
Վեցամսեայ 40 փրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 փր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 փր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին: Դիմել Վարչութեան:

ՅՈՒԼԻՍ 1էն Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան:

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեծ պարահանդէս կազմակերպուած Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան կողմէ Հոկտեմբեր 29*ին:*

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

34ՐԴ ՏԱՐԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Բժշկութիւն... բանաստեղծութեամբ (ԽՄԲ.): Օդ կլլել (ՏՈՔԹ. ԱՁԱՏԱՆԻ): Նիհարնալ կայ, նիհարնալ ալ կայ,— մտային ախորժաթափութիւն, Սայմընդի հիւանդութիւն ՏՈՔԹ. ՊՈՌՔՍ: Երկարակեցութեան մասին (Ա. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ): Երախայի մը կեանքին առաջին վեց ամիսները (ՏՈՔԹ. ՄԵՆԾ-ՀԱՅՐԻԿ): Ցղութեան նպաստաւոր դերը կնոջ կազմին վրայ (ՏՈՔԹ. ԿԷՕՐԿԻՈՒ): Հիւլէական ռումբերու մասին (ՄԵՏԻՔԻԽՍ): Սրտի կաթուած (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ): Սննդառութիւնը մարսողական հիւանդութեանց ընթացքին (ՏՈՔԹ. ԲԱՄՊՈՒՔՃԵԱՆ): Տիկինը բժիշկի չ'երթար (Ե. ԱՐՄԷՆ): Կը դիմեն... դեղագործի եւ ոչ բժիշկի (ՔԱՂՀԱՆ): Էկզեման բուժելի է (ՏՈՔԹ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ): Արագած (Ս. ՏԱՐՕՆՑԻ): Ուշադրութիւն ձեր զաւկին աչքերուն (ՏՈՔԹ. ԼՕՊՈՒ): Վիրաբուժական գործողութիւն սրտի վըրայ (Ք.): Միսը ո՞րքան օգտակար է (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ): Ծխեցէք... բժիշկին եւ տէրտէրին երթալու համար (Ե.): Մարդոց թիւը աշխարհի վրայ:

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են.—

ՀԱՅ-ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 Փրանք, արտասահման 5 տոլար:

Հատավաճառ չի ծախուիր:

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով:

Ch. Aïvazian chez HARATCH
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՃԱՄԲԱՐ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

SERIGNAN (HERAULT)

ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

Նոր եւ բոլոր յարմարութիւններն ներկայացնող շէնք մը: Ծովեզերքէն 3000 մեթր հեռաւորութեամբ

Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ, ինչպէս եւ զանազան խաղեր: Երեք շաբաթէն պակաս օրական 15 ֆ.

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՏԱՓԱՋԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ԱՊԱ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ

Գրեց՝ ՅՈՎՀ. ԳԱՊԱՔԵԱՆ

Ահա գիրք մը, զոր պէտք է կարդայ ամէն Հայ: Քաղաք մը, պարծանքը Բիւթանիոյ շրջանի Հայութեան, որ մարտիրոսացաւ ենթարկուելով Թրքական հրէշային աներեւակայելի վայրագութեանց: Գինը 5 Փրանք: Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Ծերիկեան գրատուն (13 Րիւ տէ Տոմինիքէն, *Մարսէյլ), հեղինակին* (9 Րիւ տէ Էռօ, *Մարսէյլ):*

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յանուն Մեսրոբ Մաշտոցի

(ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ)

Ա. ՀԱՏՈՐ

ԿՈՉՔԸ ՋԱՐԴԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԹՌՉՆԱԳԻՐՆԵՐՈՎ

Գին 15 փրանք

Ակադեմական գործ մըն է, ժողովուրդին ոչ մատչելի: Ուստի պիտի ղրկուի միայն փափաքողներուն: Կը խնդրուի համակիրներէն՝ նուիրել դպրոցներու եւ մատենադարաններու:

Դիմել հեղինակին՝ Յառաջի *հասցէով:*

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE

Deuxième édition revue — avec une carte d'Arménie

Գին 30 փր., առաքման ծախքով՝ 32 փրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՂԹԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph. : 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	50 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
8 AOUT
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10980 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No10.980

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐԴԸ ՈՐ ՍՊԱՆՆԵԼ ՁԵՐ ԳԻՏԵՐ

Բրիտանական մայրաքաղաքին մէջ է որ լոյս կը տեսնեն Սվետլանա Սթալինի յու-շերը։ Բայց չենք կարծեր թէ այդ պարա-գան այնքան ազդած ըլլայ հեղինակին վրայ որ անգլիական հիւմքը զործածէ ։

Ոչ մէկ տեսակի հիւմքը կրնայ զործա-ծել արդէն ան՝ որ զժբախտութիւնն ունե-ցած է Սթալինի զաւակն ըլլալու ։

Ու Սվետլանա Սթալին կը խօսի իր հօ-րը մասին , կը նկարագրէ անոր բնաւո-րութիւնը ու կ'ըսէ · «Ձեր գիտեր սպան-նել » ···· ։

Յարդ կարելի չէ եղած հասկնալ թէ ի՞նչ պահանջ ունէր, այս կինը, հասուն տարիքի մէջ եւ չափահաս զաւակներու մայր, արտազաղթի ճամբան բռնելու ։

Բացատրութիւնները զոյս փնտռեցին իր մտերիմները, չեն կրնար տրամաբա-նական ըլլալ։ Հաւատա՞լ տ'Աթիէ Տը Լա Վիժըրիի մը, որ նեղ կացութեան մատ-նուած , պարտք կը սեպէ պաշտպանել , ինչպէս յաճախ , չպաշտպանուելիք դատեր ու կը փորձէ համոզել թէ մեծ տպաւոպ մը կ'ապրի Սվետլանա Սթալին եւ հարկ է զայն հանդիսատ ձգել ։

Չի կրնար համոզել, վասնզի ինք ալ չէ համոզուած եւ իր խօսքը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ յուսահատ բարեկամի մը ձախող պաշտպանողականը ։

Ի՞նչ կը փնտռէ Սվետլանա Սթալին ա-րեւմտեան կողմն աշխարհի։ Հաւանաբար ոչ ազատութիւն, ոչ ալ հաւատք ինչպէս կ'ըսէ, զուցէ պարզապէս հարստութիւն եւ ամերիկեան փիւլիսիթէ ։

Կախարդական այդ ուժը, զոր ունի Ա-մերիկան։ Իրեն կը քաշէ բոլորը ու մա-նաւանդ անոնք որ տարիներ չարունակ ձաղկած են «կապիտալիզմը» օր մը անոր դիրկ իյնալու համար, ի սէր կանանչ տոլարներու եւ պերճ օրերու։ Ամերիկա՛, Ամերիկա, որ օր մը կը դառնայ ապաս-տանը Սթալինի աղջկան։ Շքեղ պանդոկ-ներու մէջ, մամուլի ասուլիսներու ըն-թացքին Սվետլանա կը պատմէ համայնա-վարութեան ու Աստուծոյ մասին։ Դար-ձած է վըտէք, համաշխարհային բեմին վրայ ու ցոյց կուտայ որ փնտռածը ոչ քաշուած հանդիսատ կեանք մըն էր, ոչ ալ Աստուած եւ հաւատք։ Աստուած գտնելու համար ոչ մէկ տեղ երթալու հարկ կայ, մանաւանդ ոչ Ամերիկա ։

Կարելի էր իրեն համար չարունակել խորհրդային իր լուռ կեանքը, մինչեւ ան-ւոք վախճան մը, բայց նախընտրեց Ա-մերիկան ։ Հոն սուզ կրնար ծախել յուշեր ճնշուածէրի մը մասին, ապրիլ ծանօթ ու հարուստ ։ Հոն միայն կրնար «ծախել» իր հօրը աղջիկին ըլլալու տխուր հանգամանք-ը, ու այդ դինով չվարենացաւ նոյնիսկ դրելու թէ «Սթալին սպաննել չէր գի-տեր » ։

Ըլլալ քաններորդ դարու մեծագոյն դահիճը, Սիբիր մը լեցնել դիակներով, ճամբաներ խճողել հալածուած ամբոխ-ներով, հայրենիքներ պարպել , աքսորա-վայրեր լեցնել եւ գերեզման կառուցանել յանուն ընկերվարութեան , բայց··· սպաննել չէիտնալ ։

Նստած մէկ անկիւնը խորհրդ-ային իր հայրենիքին , եւ այս բառը աւելի իմաստ ունի Սվետլանայի մը համար, Սթալինի աղջիկը լուռ կրնար ապրիլ։ Ու լաւ էր որ այդպէս ըլլար ։ Հոն ոչ ոք յուշ կ'ուզէր իր հօրը մասին , ոչ ոք յուշ կը գնէր իր հօրը մասին , բո-լորը վճարած էին այդ յուշերը։ Ոչ տո-ւարով , այլ արիւնով ։

Եւ իրեն կը մնար լռել վանդի միայն լուռթիւնը մնած է ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՅՑ
ԼԻՈՒ - ՇԱՕ - ՇԻ ԴԷՄ

—o—

Զանդուածային ցոյց մը տեղի ունեցած է առջի օր, Փեքինի մէջ, որու նպատակն էր նշել մշակութային յեղափոխութեան առաջին տարեդարձը եւ պայքարը Հան-րապետութեան նախագահ Լիու Շաօ Շիի դէմ, Մաոյի թիւ մէկ թշնամին ։

« Ժողովրդական խանդավառութիւնը » կարեւոր դեր մը խաղացած է այս ցոյցին մէջ, որ կատարուած է Նանհայ պալատին առջեւ եւ Թիէն – Ան – Մէն հրապարա-կին վրայ։ Բարձրախօսներով քաղաքին ամէն կողմը կը լսուէին ամբաստանու-թիւններ Լիու Շաօ Շիի դէմ, որ ներկայ չըլլալով հանդերձ, վկան կ'ըլլար հրա-պարակային իր դատավարութեան ։

Բեմադրութիւնը կատարեալ եղած է եւ Մաոյական դեկավարները արդելք հան-դիսացած են որ կարմիր պահակները ձեռք անցընեն Հանրապետութեան նախա-դահը ։ Այս առթիւ կը յիշուի սակայն թէ Փեքինի յեղափոխական կոմիտէն զօրա-վիզ եղած էր կարմիր պահակներու մէկ վերջնագրին, ուր կը պահանջէին որ Լիու Շաօ Շին իրենց յանձնուի Ուրբաթ դի-շեր ։

Մութ կը մնայ սակայն կարեւոր կէտ մը։ Ինչո՞ւ Մաոյի խմբակը որոշում չի տար Լիու Շաօ Շին տապալելու , քանիցս կրկնելէ եւս թէ մշակութային յեղափո-խութեան թիւ մէկը թշնամին է ։ Մէկ յստակ կէտ կայ սակայն, այն է որ, յե-ղափոխութենէն տարի մը ետք, Մաոյա-կանները տէրը չեն կացութեան եւ հակա-համաչնաւար չարժումները չեն զադրած հոս թէ հոն ։

Այս տարեդարձին առթիւ, «Ժողովուր-դին Օրաթերթը» խմբագրականով մը կ'ընդունի արդէն թէ հակամաոյական չարժում մը կայ որ կը տիրապետէ Պե-տութեան եւ բանակին մէկ մասին վրայ։ « Վերջին երկու ամիսներու ընթացքին , կը զրէ կուսակցական պաշտօնաթերթը , կեդրոնական եւ չրջանային կարգ մը պա-տասխանատուներ յամառօրէն չարունա-կեցին հետեւիլ զրամատիրական ճամբուն եւ փորձեցին ընդդիմանալ պրոլետարա-կան յեղափոխութեան սարսափով եւ սու-տով։ Վու Հանի լուրջ միջադէպը ցոյց կուտայ որ քաղքենի զծին ռահվիրաներն ու անոնց զործակալները երթալով աւելի ուժգին կերպով հակայարձակումի անցած են։ Անոնց զլուխն է «Զինաստանի Խրուշ-չեւը» չին պրոլետարիաթի ամէնէն վատա-զաւոր թշնամին՝ Լիու Շաօ Շի, որ մեղ-սակիցներ ալ ունի։ Այս մարդոցը ձեռքը երկար էր եւ եթէ ձգէինք որ զործեն կու-սակցութեան ծոցը, զրամատիրութիւնը չէր ուշանար վերահաստատուելու Զինաս-տանի մէջ »։

Բայց կ'եղրակացնէ թերթը, մշակու-թային յեղափոխութիւնը յաղողեցաւ դի-մակազերծ ընել իսկական անձնաւորու-թիւնը եւ ձեռքէն առնել զրեթէ բոլոր ի-րաւասութիւնները, զրեթէ բոլորը, բայց ոչ բոլորը »։

ԽԱՐԹՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Ինչպէս զրած էինք Խարթումի ժողովը վերջացաւ առանց մեծ արդիւնքի ։ Ա-տաքին նախարարները կրկին պիտի հա-ւաքուին Օգոստոս 25ին պատրաստելու համար վեհաժողովը, որ պիտի բացուի Օգոստոս 29ին ։

Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցին մէջ կը չեշտուի ·— « Նախարարները ու-մանաւանդ են ներկայ կացութիւնը եւ որոշած են իրենց ճիգերը միացնել ջրի-ջելու համար աչխարհակալ եւ սիոնիսթ յարձակման հետքերը ։ Ժողովին մաս-նակցողները անհրաժեշտ թելադրութիւն-ներ բերին մաքրելու համար արաբա-կան մթնոլորտը եւ զինուորական , քա-ղաքական եւ տնտեսական միջոցներն ձեռք առնելու տադնապին մէջ զոր կ'ապ-րին արաբական երկիրները ։ Այդ թելա-դրութիւնները պիտի ենթարկուին մեծե-րու եւ արաբ զեկավարներու համազու-մարին » ։

Օգոստոս 15ին , Քարիւղի Տնտեսութեան եւ Ելմտական նախարարները պիտի հա-ւաքուին Պաղտատի մէջ ճշդելու համար արաբական տնտեսութեան դերը ։

Խարթումի այս ժողովէն ետք , Եգիպ-տոսի Արտաքին նախարարը , ի պատաս-խան իրեն եղած հարցումի մը , բաւակա-նացած է յիշելով · — «Արաբ· Մ· Հան-րապետութեան դիրքը չէ փոխուած ։ Մենք մեզ կը նկատենք իրրեւ մարդիկ որ Իս-րայէլի կողմէ յարձակումի ենթարկուե-ցան եւ այդ հանդամանքով, կը պահան-ջենք որ Իսրայէլ պարզէ դրաւած մեր հողերը, առանց պայմանի եւ առանց նա-խապէս բանակցութեանց »։

× Իսրայէլ – արաբական առաջին պաշ-տօնական հանդիպումը տեղի ունեցած է առջի օր ։ Կը վերաբերէր իրենց տուներէն հեռացած Ցորդանանցիներուն վերադար-ձին ։ Յարդ պայմանաժամը՝ Օգոստոս 10 էր։ Կարմիր Խաչի հովանիին տակ ե-ղած խօսակցութիւններէ ետք համաձայ-նութիւն զոյացաւ եւ նոր թուական որոշ-ուեցաւ՝ Օգոստ· 31։

Նախապէս Ցորդանանցիք մերժած էին առարգրել համաձայնագիրը, որու վրայ Իսրայէլի պետութեան զինանշանը կար , մինչ Արաբները չեն ճանչնար այդ պե-տութիւնը ։ Իվերջոյ միջին ճամբայ մը գտնուած է, առարգրած թուղթին վրայ դնելով նաեւ արաբական զինանշան ու մանաւանդ՝ Կարմիր Խաչ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՄԿԱՍՏԱՆԻ մէջ, երեսփոխանական ընտրութիւնները տեղի ունեցած են ։ Կի-սամպաչխոնական առաջին արդիւնքները կը հաստատեն իշխանութեան դլուխ եղող «Նոր Պարսկաստան» կուսակցութեան յաղթանակը։ 217ի աթոռի վրայ «Նոր Պարսկաստան» 180 հատ չահած է, 29 հատ թողլով ընդդիմադիր (Մարտում) կուսակցութեան ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ Արտաքին նախարարին խօսակցութիւնները ռումանացի դեկա-վարներուն հետ, Պուքրէշի մէջ, ցոյց տը-ւա ծեն թէ երկու կողմերը բուռն փոփոք-ունին բարեկամական զործակցութեան ։

ԱՂՋԻԿ ՄԸ ՀՕՐԸ ՄԱՍԻՆ ԿԱՄ ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՍԹԱԼԻՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

—o—

«ՍԹԱԼԻՆ ՍՊԱՆՆԵԼ ՁԵՐ ԳԻՏԵՐ » Կ'ԸՍԷ ԱՂՋԻԿԸ

«Քսան նամակներ բարեկամի մը» խո-րագրին տակ է որ լոյս տեսած են Սվետ-լանա Սթալինի յուշերը Լոնտոնի մէջ, ռուսերէն լեզուով ։ Ըստ հրատարակիչին փոփոքին այդ զիրքէն ոչ մէկ էջ հրա-տարակուած է ։ Տէյլի Մէյլի դրական աշ-խատակցուհին հետեւեալը կը զրէ հատորին մասին ։ — « Ոչ մէկ քաջա-լերանք եւ չատ քիչ զոհունակութիւն պի-տի բերէ Խորհ· Միութեան թշնամինե-րուն ։ Բոլոր հերոսները նկարագիր եւ մեծութիւն ունին ։ Իրենց քաջութիւնը , յարատեւութիւնը եւ խելացիմը անհեր-քելի են» ։ Տիկին Ֆրանքլինն հետեւեալ ձեւով կը նկարագրէ Սթալինի անձը այն-պէս ինչպէս կ'երեւի աղջկանը զրքին մէջ ։— « Սթալին, սարսափելի իր անդու-թութեան մէջ երբ երկու անդամ աղջիկը կ'ապտակէ , որովհետեւ տասներեւօթը տարեկանին սիրահարած է չափահաս հրեայ թատերագրի մը։ Սթալին չուզեր դուրս ելլել որովհետեւ ամբոխը պիտի դայ դինքը ծափահարելու, ոտքի, «բե-րանները բաց, չիմարները » կ'ըսէ ·

« Սթալին քենոտ, որովհետեւ չէր կըր-նար հանդուրժել Կրեմլինի կարգ մը անձնաւորութեանց կիներուն կամ աղ-ջիկներուն «օտար» հագուստներով , ո-րովհետեւ Սվետլանա անուշահոտութիւն կը զործածէ «կարելի չէ չնչել այստեղ»։

« Սթալին պռոալով անդրանիկ զաւկին դէմ, որովհետեւ ինքզինքը վիրաւորած էր, բայց չէր յաջողած մեռնիլ իր առա-ջին ամուսնութեան ձախողանքէն ետք ·— «Զեղա՞ւ, , հը, ապուշ »։

Միշա ըստ Տիկին Ֆրանքլինի , Սվետ-լանա կը պատմէ հօրը մահը՝ «հաւատր մահ մը» ։ «Վերջին տասներեքու ժամե-րը դանդաղ չնչահեղձութիւն մը եղաւ ։ Հիւանդը կը խեղդուէր, դէմքը կը սեւ-նար։ Կը կարծէր թէ բժիշկներու դաւ մը կայ իրեն դէմ ։ Վերջին ամիսներուն ըն-թացքին , ոչ մէկ բժիշկ ուզեց կրեմլինի մէջ։ Իտիոնի հապեր կը կլլէր ։ Ուղեղա-յին արիւնահոսութեան նախօրեակին, տաք բաղնիք մը առաւ , ինչ որ բժիշկները երբեք չէին արտօներ »։

Ինչ կը վերաբերի այն վարկածին ըստ որուն Սթալին սպաննած է իր երկրորդ կինը՝ Սվետլանայի մայրը, Սվետլանա կը զրէ ·—

« Ոչ մէկ բան կայ բացատրելիք եւ ի-րողութիւն է թէ ինք անձնապէս ոչ մէկը սպաննած է, բացի որսի կենդանիներէ եւ չէր զիտեր սպաննել »։

Սվետլանա կը պատմէ թէ երկրորդ աչ-խարհամարտի ընթացքին հօրը զործա-կալները իրեն կը հետեւէին երբ տղոց հետ ժամադրութիւն ունէր, որոնք զինքը կը համբուրէին Մոսկուայի փողոցներուն մէջ։ Բայց երբ զործակալները կը վերա-դառնային, կը վախնային Սթալինին ը-սելու իրենց տեսածը »։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓ· ԿԱՑԱՆ

Լիոնի խումբը հանդիստ հասած է Պել-ֆոնթէն, Հինդշաբթի ։

ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍՈՎԻ

Հակառակ այն բոլոր ձեռնարկներուն եւ ծրագիրներուն, որոնց նպատակն է ապահովել մարդոց կեանքի պայմանները, դարձեալ չեն պակսիր աղէտներ, որոնք պատճառ կը դառնան ընդհանուր թշուառութեան: Այդ աղէտները, զորս պատուհաս կ'անուանէին հիները, երեք են գլխաւորաբար.— Սով, համաճարակ, պատերազմ:

Համաճարակն ու պատերազմը թողունք մէկ կողմ, գրադինք սովին պատմութեամբ:

Սով կ'անուանենք սնունդ հայթայթելու այն անկարելիութիւնը, որ կը ծագի տարերային աղէտներու, տնտեսական փլուզումներու հետեւանքով: Օրինակ, երաշտի, սաստիկ եւ երկար ձմեռներու, տեղատարափ անձրեւներու, ինչպէս եւ արտադրական միջոցներու հաւասարակշռութեան խանգարման հետեւանքով:

Սնունդներու առաջին կարգին վրայ կուգայ հացը: Ցորենի պակասութիւնն է մասնաւորաբար, որ կը ստեղծէ անօթութիւնը:

Սնունդի այս նուազութեան կ'ընկերանան հիւանդութիւնները, իրական պատուհասի մը ձեւը տալով սովին: Այս հիւանդութիւնները արդիւնք են ոչ միայն անսուազութեան, սննդաղրկեալ մարմիններու տկարութեան, այլեւ այն պատճառով որ սովահար մարդիկ խտրութիւն չեն դներ այլեւս ու կ'ուտեն որեւիցէ բան, բուսական արմատներ, տերեւներ, նոյնիսկ հող: 1625ին, Ֆրանսայի մէջ սովի հետեւանքով ճերմակ կաւ կերած են գիւղացիները, Մալայեցիք՝ կարմիր կաւ: Հողակերութիւնը սակաւադէպ չէ ժողովուրդներու պատմութեան մէջ: Օթոմաքները օրը մէկ լիտր պարարտ եւ երկաթային կաւ կ'ուտեն: Պրազիլիոյ մէջ շրջաններ կան, ուր բնակիչները տեսակ մը անուշահոտ կաւ կ'ուտեն: Սիպերիոյ մէջ «լերան կարագ» կոչուած հողը կ'ուտեն:

Գլափէր, որ կ'ապրէր ԺԱ. դարուն, 48 սով կը հաշուէ 75 տարուան ընթացքին՝ Ֆրանսայի մէջ: Ցամին 1000՝ հարուստները նիհարցան, կը գրէ, եւ գունաթափ եղան, աղքատները կը կրծէին ծառերու արմատները: Մարդկային մարմինը ուտողներ եւս պակաս չեղան: Ճամբաներուն վրայ կանգնած՝ զօրաւորները կը բռնէին տկարները, կը յօշոտէին, կը խորովէին ու կ'ուտէին: Մսավաճառի մը տան մէջ 48 մարդու գլուխ գտնուած է: 1031 Թուականին, գտնուեցան մարդիկ, որոնք կը փորէին գերեզմանները, հանելու եւ ուտելու համար դիակները: Ուրիշներ փոքրիկ տղայ կ'որսային, անտառներու մէջ պահուըտած՝ ճամբորդները կը բռնէին ու կը տանէին յօշոտելու, ճիշդ գիշակեր անասուններու նման: Մէկըրէյ կը գրէ թէ մարդ մը, Հուփնոս քաղաքին մէջ, նոյնիսկ մարդու միս ծախած է:

1356ին դարձեալ սով ինկաւ Ֆրանսայի մէջ: Գիւղացիները, Անգլիացիներէն ընկճուած, չկրցան ցանել եւ այն տարին շատեր մեռան անօթութենէ:

1418 – 1422 այնչափ մեծ էր թշուառութիւնը, կը գրէ Մոնստըլէ, որ կաշեգործներ երկու ամսուան ընթացքին 1800 հոգի զոհ տուին, եւ այնքան շատ մեռան, որ մեծ փոսեր բացին 30 – 40 հոգի միասին թաղելու համար, ժամը 8ին հացագործներուն առջեւ այնքան խռնուած կ'ըլլար բազմութիւնը, որ կարելի չէ երեւակայել: Այս տխուր թուականին Փարիզի մէջ 24 հազար պարապ տուն կար: Գայլերը մօտեցած էին քաղաքին եւ գիշերները կը մտնէին տուներէ ներս:

1638ին ձմեռը շատ խիստ էր Մէցի շրջակայքը: Պատմագիր մը կը վկայէ թէ փոքրիկ մանչ մը տաքնալու համար գացած էր դրացիին տունը, երբ տանտէրը սպաննեց զայն ուտելու համար: Գիւղի մը մէջ որդի մը կերած էր իր մեռած հայրը, ժամանակ մը ետքը՝ մայրն ալ կերած էր իր մեռած զաւակը: Երբ կը բռնէին մեռած ձիեր կամ էշեր, կ'ուտէին հոտած միսը՝ առանց խորշելու, բայց շատ չանցած կը մեռնէին իրենց կարգին:

Քահանայ մը կը գրէ յիշատակարանի մը մէջ թէ շատ աղքատներ խաչած եղիճով կ'ապրին: Տղայ կը կրծէր մեռելի մը ոսկորը: Պուրժի մէջ տղայ մը իր նոր մեռած մօրը ձեռքը կը կրծէր:

1693 Յունիս 3ին Լիմոժի մէջ այնքան աղքատ մեռած էր, որ թեմերու բնակչութեան երրորդն անգամ չէր մնացած: Ցորէն պահանջուած էր մայրաքաղաքէն, բայց Հոկտեմբեր 7ին դարձեալ կը գրեն՝ ըսելով որ աւելի չղրկեն, քանի որ բնակչութիւնը նուազած է: Մէկ տարուան մէջ գաւառը կորսնցուցած է 60.000 հոգի:

Ֆէնըլոն 1693ին կը գրէր Լուդովիկոս ԺԴ.ին. «Տէր արքայ, ժողովուրդը կը մեռնի անօթի, հողամշակութիւնը երեսի վրայ թողուած է, քաղաքները եւ գիւղերը հետզհետէ անմարդաբնակ կը դառնան»:

1689էն մինչեւ 1715, ուրեմն 26 տարուան ընթացքին 10 միլիոն կը հաշուեն երկրին զոհերուն թիւը: Երբ թագաւորը կը հարցնէ Շարթրի եպիսկոպոսին թէ ինչպէս կ'ապրի ժողովուրդը, պատասխան կը ստանայ. «Մարդիկ խոտ կ'ուտեն գառան պէս, ու կը սատկին ճանճերու պէս»:

Լուդովիկոս ԺԵ. հաստատեց ռէժի մը նպատակ ունենալով ցորեն հաւաքել շտեմարաններու մէջ՝ առատութեան ժամանակ, յետոյ ծախել սովի տարիներուն:

1847ին սով պատահեցաւ Ֆլանտրի մէջ, ժողովուրդը կերաւ անանկ բաներ, զորս կենդանիներն ալ պիտի չուտէին, ու մեռան ղանդուածովի, սովահար: Այս մեռնողներուն թիւն էր 95.000:

1816 – 17 սով պատահեցաւ նաեւ Իրլանտայի մէջ: Ի զուր գաղթեց ժողովուրդը: Վեց միլիոն բնակչութենէն կորսուեցան 737.000 հոգի: 1728ին քսան հազար հոգի մեռան Տըպլինի մէջ: 1836, 1843, 1846 տարիներուն 120.000 Իրլանտացի թողուցին իրենց երկիրը եւ գաղթեցին անօթութեան պատճառով:

Հնդկաստան եւս սովէն տառապեցաւ այդ դարուն: Ամէնէն սարսափելին 1768ի սովն էր սակայն: Լորտ Կրիվ որոշած էր որ տուրքերը բրինձով վճարուին: Բնիկները անօթի կը մեռնէին, աւելի յանդուգն տեղացին յարձակեցաւ շտեմարաններուն վրայ, բայց բրինձը պարպուած եւ Անգլիա փոխադրուած էր արդէն:

Յաճախ մարախն է որ պատճառ կը դառնայ հունձքի պակասութեան: Այս միջատները ամպ կը կազմեն երբ կը յարձակին երկրի մը վրայ, այնքան որ կարծես կը խափանեն արեւը, իրենց թեւերուն բախումը սարսափ կը պատճառէ: Կը նստին հունձքերուն վրայ, քանի մը ժամ ետքը կանաչութենէն հետք չի մնար, անհուն եւ անծայրածիր տարածութիւններ կը մերկանան: Հնդկաստանի յիշեալ սովը տեւեց 18 ամիս տեւեց եւ 239.000.000 բնակչութենէն 3.500.000 մեռան, 1.500.000 հոգի եւս գաղթեցին: 1878ին Չինաստան անհաշւելի զոհ տուաւ ահաւոր այդ սովին, որ հետեւանք էր երաշտին: 700 հազար քլմ.ի վրայ 70 միլիոն բնակիչ տարիներով կաթիլ մը անձրեւ չտեսաւ: Քսան հազար հոգի «անօթի ենք» գոռալով յարձակեցան քաղաքին վրայ: Ապրիլ ամսուն՝ 85.000 մուրացիկներ մեռան անօթի: 1878ին մեռել թաղուած էր ամէն տեղ: Այս երկրին մէջ, ուր մեռելներու պաշտամունքը այնքան խոր է, ապրիլ ուզողները սկսեր էին ուտել իրենց մեռելները անօթութեան պատճառով:

Ռուսիոյ մէջ եւս կը յիշուին տեղական սովեր, օրինակ՝ 1865ին Փեթերպուրկի մէջ: 1855ին, Խրիմի պատերազմին ժամանակ, պատմագիր մը կը վկայէ. «Բանակը ընդարձակ ծովի մը մէջտեղ ճամբորդող նաւի մը կը նմանէր, Խրիմի հողը ամուլ եւ մերկ էր ամբողջովին»:

ԱՀՈՒՐԱՄԱԶԴԱ

ԹՈՒՐՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՒԱԴՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԺԵ.

Էնվէր փաշային նամակը ուղղուած Մուսթաֆա Քեմալ փաշայի (*նամակը պայծառ կերպով ցոյց կուտայ Մեւրի եւ Լօզանի Դաշնագրէն առաջ կատարուած խլրդային աշխատանքները*):

Մոսկուա, 16 Յուլիս, 1921 (էջ 231 – 235):

« Ազգային Մեծ Ժողովի Նախագահ Մուսթաֆա Քեմալ փաշային,

1.— *Երկրէն դուրս ելլելէս ետք, Կովկասի մէջ մնալու համար Իդդէթ փաշայի դաչլիճին միջոցով ապահովութիւն ստացած էի*, հոն գտնուած ուժերուն մօտ երթալու համար: *Միւս ընկերներս ալ, երկրէն դուրս գտնուելով, քաղաքական աշխատանք պիտի կատարէին, եւ երկրէն ներս գտնուող ընկերներն ալ պիտի աշխատէին, թշնամիներու կողմէ ըլլալիք ճնշումներու թեթեւացման համար:* Ընդհանուր ժողովի (*Իթթիհատ*) որոշումով, այդպէս աշխատանքներ կատարելու պաբազան ծանօթ է ձեզի:

2.— *Ես Խրիմ մնալով, ջանացի Կովկաս անցնիլ, հակառակ բազմաթիւ վտանգներու: Զաչողեցայ: Յետոյ, Պերլին գտնուող ընկերներու հետ տեսակցելու համար, Թալէաթ փաշայի բաղձանքին համաձայն, հոն (Պերլին) գացի: Մեր խորհրդակցութեանց եզրակացութիւնը այն եղաւ որ*, այդ պահերուն, միակ օգնութիւնը որ կրնար գալ մեզի, Ռուսիայէն էր:

*Այդ պարագան ըմբռնելով, Պէհաէտտին Շաքիր պէյի հետ Ռուսիա գացինք, սակայն, մէկ տարուան ընթացքին երկու անգամ ձերբակալուեցայ: Հինդ ամիս բանտարկուեցայ եւ վեց անգամ ալ օդանաւէն ինկայ: Ի վերջոյ Մոսկուա հասայ: Մինչեւ վերջին բանտարկութեանս առտեն, ինչպէս որոշած էինք, Ճէմալ փա*շան ալ տարբեր ճամբաներով, Մոսկուա եկած էր: Եւ իր ընկերները եւ Խալիլ փաշան ալ միասին պիտի աշխատէին Անատոլուի օգնելու համար:

Տրուած որոշման համաձայն, մէկ կողմէ (մեզ) պիտի ապահովցնէին եւ միւս կողմէն ալ Անգլիոյ դէմ շարժում մը յառաջ պիտի բերէին, Խալիլ փաշան Պարսկաստան պիտի երթար, եւ Ճէմալ փաշան ալ, Աֆղանիստան: Այդ ձեւով ալ գործած են:

Այն ատեն Ճէմալ փաշա ձեզի նամակ գրած էր եւ զինուորական տեղակալ Իբրահիմ էֆէնտի պատասխանը բերած էր: Դուք հրամայած էիք, որ Խալիլ եւ Ճէմալ փաշաները Անատոլուի մասին քայլ չառնեն: Ատոր վրայ, բնականաբար անոնք ալ, թերեւս անժամանակ նկատած են եւ պաշտօնապէս, առանց Անատոլուի կապուելու, շարունակած են աշխատիլ, այդ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

———o———

Բոլոր ժողովուրդը, ռուս զօրքը ու հայ կամաւորները կը նահանջեն, կուգան Երեւան: Մենք առաջին հասնողներն ենք»:

Ի՞նչ նահանջ, ի՞նչ Թուրք զօրք, կը զարմանանք: Դեռ նոր Վանեցիք տէր դարձան իրենց երկրին, փախուստի մատնելով Թուրքերը: Հայ կառավարութիւն, հայ կամաւորներ, ռուս զինուոր ... եւ նահա՞նջ: Չենք կրնար հաւատալ: Ով գիտէ ի՞նչ մարդիկ են ասոնք: Ինչո՞ւ կ'ուզեն մեզ խաբել: Ի՞նչ նպատակ ունին: Ու մեր տղաքը սկսած են նեղել զանոնք, նոյնիսկ պիտի ծեծեն, երբ հեռուէն ուրիշներ ալ կ'երեւան: Այլեւս կը հաստատուի բօթը: Մեր տրամադրութիւնները կ'իյնան: Ցոյսերն ու ակնկալութիւնները կը ցնդին, կարծես, յանկարծ:

1915, Օգոստոս 4ի Երեքշաբթին է այդ օրը:

Աւելի ետք՝ կը պարզուի, որ ամէն ճակատի վրայ տեղի կ'ունենայ նահանջը:

Հասանք Երեւան: Մեզ տարին զօրանոց մը: Կը սպասենք անորոշ վիճակով:

Քանի մը օրուան մէջ կը լեցուին Երեւանի, Էջմիածնի, Աշտարակի, Օշականի, Իկտիրի փողոցներն ու ազատ տարածութիւնները: Իբր գոյք ու կարասի՝ քուրջեր միայն ունին շատերը: Ու քուրջերով կը գիշերեն ուր որ ալ պատահի: Ամենգեղէնն ու խմելու ջուրը շուտով կը ըսկսի պակսիլ: Ամէն բան դժուար կը ճարուի: Կը ծագին հիւանդութիւնները: Մեռնողին հաշիւը չկայ: Բարենպատակ հաստատութիւնները տենդագին գործունէութեան լծուած են, բայց ո՞ր մէկին հասնին: Կը կազմուին նոր օգնութեան մարմիններ, կը վազեն ամէն կողմ՝ հասնելու համար բազմութիւններու գոնէ անմիջական կարիքներուն, սնունդ, բժշկական օգնութիւն, դեղ ու դարման, գէշ աղէկ տեղաւորել, փոշիէն, արեւէն եւ անձրեւէն պաշտպանելու համար: Բոլոր հանրային հաստատութիւնները շուտով կը լեցուին, պայթելու չափ:

Այս նիւթէն դուրս է, ի հարկէ, աւելի մանրամասնութիւններ տալ այս մասին: Բայց անհրաժեշտ կը գտնեմ, չեղումով մը, հաստատութիւն մը ընել:

Ժամանակի ընթացքին, այս բոլոր թըշուառները գիւղերը ցրուելով տեղաւորուեցան: Գիւղացիները իրենց տուներէն, գոմերէն, արտերէն մաս մը տրամադրելով նորեկներուն, հնարաւորութիւն տուին անոնց ինքզինքնին գտնելու: Բարեգործական հաստատութիւնները, Կովկասի Հայոց Բարեգ. Միութիւն, Մոսկուայի Հայկ. Միութիւն, պետական կամ եղբայրական օգնութիւն հասցուցին, ամէն անձի ամսական նպաստ մը յատկացուցին, սնունդի համար աժան խանութներ բացին, ուրկէ բաժնեչափով զանազան պաըէններ կուտային, եւ որմէ տեղացին օգտուելու իրաւունք չունէր: Հագուստի համար, երբեմն, քանի մը մեթր կերպաս կը բաժնէին: Նաեւ մաս մը սերմնցու, որ գիւղացիներուն տրամադրած բաժին մը հողին վրայ, որոչ ժամանակուան համար փոխ տրուած լծկանով կը ցանէին: Դպրոցներ բացին երախաներուն համար: Այսպէս, բոլոր անհրաժեշտ կարիքները նկատի առնուած եւ հնարաւոր չափով բաւարարուած էին:

Այս բազմապիսի գործերու ամբողջութիւնը հսկայական էր: Պետական միջոցներով իրագործելի: Մեր արեւելահայ եղբայրներուն ի պատիւ՝ պէտք է արձանագրուի ասիկա:

Ամսոյն 15ին, մեր տղոցմէն մաս մը գտնելով տարին Ջուլֆայ, աւելցնելու համար Քեռիի խումբին վրայ, որ այդ միջոցին կը գտնուէր հոն: Հայ կամաւորական բոլոր խումբերն ալ նահանջած էին ռուս զօրքին հետ եւ վերադարձած Երեւանի շրջանը, ոմանք ալ արդէն վերակազմելու ձեռնարկած:

Անդրանիկի տղաքը կը մնան Աւան գիւղը, Դրոյինները՝ Նորք, Իշխանինները՝ Քանաքեռ:

Ատափազարցի տղաքը, Միհրան Փորթուգալեանի միջոցով, Նժդեհին կապուած, Դրոյի բանակը կը գտնուին, բայց Ատոնց մէկ մասը առժամաբար կ'ապրի Երեւան: Քանի մը օր է անոնց քով կը գտնուիմ: Պարսիկի մը արճարանին ետեւի սենեակը: Այդտեղ էր, որ կատաղի ջերմ մը սկսաւ: Մէկ ամբողջ շաբաթ չկրցայ դուրս ելլել:

Այդ օրերուն, Դրօն, կարճատեւ արշաւի մը համար, ձիաւորներու փոքր խումբ մը կը կազմէր: Լեւոն Պարոնեանն ու Երուանդ Պարոնվարդեանը ժամանակին տեղեկանալով, գիմում ըրեր եւ ընդունուեր են: Երբ տեսայ զիրենք, քանի մը օրէն արդէն պիտի մեկնէին:

Տեսայ նաեւ Կարապետ Սարաճեանը եւ Հրանտ Կարապետեանը, որոնք յայտնեցին թէ Քանաքեռի մէջ Իշխանին կազմած խումբին արձանագրուած են եւ առաջնապահ կազմին մէջ կը գտնուին: Երբ տեսան, որ հիւանդ եմ, թելադրեցին երթալ իրեն հետ, իրենք կը կարգադրեն, որ գիւղ ալ իրենց կազմին մէջ ըլլամ, ուր դիւրութիւն կ'ունենամ նաեւ դարմանուելու,

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓԻՓԵՐԵԱՆ

(17 Շար.)

———o———

ՎԱՍԿ

ՀՅՈՒՆԿՈՎԱ ԳՈՒՆԱՏՈՎՈՓ

Մեզ ոչի՛նչ չէր մնում անելու, քան ինքներս մեզ հանգստացնել, որ մենք ոչ մի հանցանք չունենք, որ մեր ձեռքերը մաքուր են, որ մենք ոչ ոքի չենք դավաճանել, որ մենք ոչ ոքի չենք ատում, որ մենք ոչ ոքի չենք նախանձում, որ մենք ոչ ոքի չենք ուզում ոչնչացնել, որ մենք ոչ ոքի չենք ուզում ստրկացնել, որ մենք ոչ ոքի չենք ուզում ոտնատակ տալ, որ մենք ոչ ոքի չենք ուզում ոչ ոքի վրա իշխել, որ մենք ոչ ոքի չենք ուզում ոչ ոքի վրա ոտքերս գցել, որ մենք ոչ ոքի չենք ուզում ոչ ոքի գլխին նստել, որ մենք ոչ ոքի չենք ուզում ոչ ոքի ոտքերը լիզել, որ մենք ոչ ոքի չենք ուզում ոչ ոքի ոտքերը համբուրել, որ մենք ոչ ոքի չենք ուզում ոչ ոքի ոտքերը սրբ

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

ԵՒ ԽԱՂՈՂՕՐՀՆԷՔ

ՊՈՒԼՂ. ՕՏՏՕ

Այս կիրակի, Պուլղ. Օտտոյի Ս. Յա – կոբ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի Ե – պիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ։ Եւ կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէք։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Սկիզբը ժամերգութեան ժամը 8·30ին, Պատարագ 10ին, քարոզ 11·30ին, Խա– ղողօրհնէք 12ին։

×

ԼԻՈՆ·— Ս. ՅԱԿՈԲ

Այս կիրակի, Ս. Աստուածածնայ վե – րափոխման տօնին առթիւ, Ս. Յակոբ ե– կեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հանդիսա– ւոր Ս. պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՏԻՐ ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ խաղողօրհնութիւն եւ մատաղօրհնութիւն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Աղդ. Մի ութեան վարչութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է Արման Ուզունեանի ա– մուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուէրնե – րը.— Տէր եւ Տիկին Ն. Ուզունեան հազար ֆր. եկեղեցիին, 200 երգչախումբին, 150 դպրոցին, 100ական Աղք.ին, կարմիր եւ կապոյտ Խաչերուն։ Տէր եւ Տիկին Ա. Յովհաննէսեան (Թէլէ Կլոպ) 500 եկեղե – ցիին։

×

Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Աղդ. Ա – ռաջնորդարանը շնորհակալութեամբ ըս – տացած է հետեւեալ նուէրները.

Գաբրիէլ Գաբրիէլեանի մահուան առ – թիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Մեսրոպ Գասպարեանէ քսան ֆր., Տէր եւ Տիկին Տօլպաչեանէ քսան։ Արամ Նիկողոսեանէ եւ քրոջմէ՝ Տիկին Կարապետեանէ՝ քսան, Գեղամ Լուսարարեանէ տասը, Տիկին Գորտոչեանէ տասը, Տիկին Ազնիւ Պար– սամեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղ – կեպսակի՝ Տէր եւ Տիկին Թիւթիւնճեանէ՝ քսան, Սահակ Գաբրիէլեանէ քսան, Գրի– գոր Թիւթիւնճեանէ քսան, քաղաքի կ. Խա– չէն քսան։ Քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Պ. Պարսամ Յակոբեանէ 50, Տէր եւ Տիկին Պօղոսեանէ տասը, Պուլ. Օտ – տոյի կ. Խաչէն քսան, Սուլթանէ 20։ Արաքսի Սուքիասեանէ տասը, Յակոբ Պետրոսեանի մահուան առթիւ՝ Վարդի – վառ Գամպէրեանէ տասը, Յար. Նիկո – ղոսեանէ տասը, Մ. Զորպաճեանէ տասը, Ալպէռ Զորպաճեանէ տասը, կ. Ճանիկ – եանէ 10, Ս. Ճանիկեանէ 15, Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին 30, Յ. Մարգարեանէ 10, Ժ. Ոսկեանէ 10, Սէն Ժեռոմի Հայաստան ենթակոմիտէին 30, Մ. Գասպարեանէ 10, Յարութիւն Սանթուրեանի մահուան առ– թիւ՝ Յակոբ Խաչիճեանէ հինգ, Տորում – եան եղբայրներէն քսան։ Կիրակոս Ալ – բունարեանի մահուան առթիւ՝ Տիգրան Ղազարեանէ յիսուն ֆրանք։

×

Պուլվ. Օտտոյի Թաղ. Խորհուրդը չը – նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Մխաք Հիւրիւրեանի հոգե – հանգստեան առթիւ Ա. Պաչատուրեան 10 ֆր. եկեղեցւոյ, 10 կ. Խաչին, Արամ Նի– կողոսեան եւ Մերկեր Սուքիասեան տաս– նական եկեղեցւոյ, Օր. Խորանեան իր ա– մուսնութեան առթիւ 50 եկեղեցւոյ։

Աչոտ Յակոբեան, իր զաւկի ամուսնու– թեան առթիւ 50ական ֆր. եկեղեցիին, դպրոցին եւ կ. Խաչին։ Ազնիւ Յակոբ – եանի մահուան քառասունքին առթիւ.— Լուսարարեան տասը, Պ. Յակոբեան 50, Ութուզեան քսան, Տէր–Կարապետեան 10, Տէր – Կարապետեան տասը կ. Խաչին, Գիւլքասեան քսան, Պ. Սուլթանեան քսան, Պ. Սուլթանեան տասը կ. Խաչին։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓ· ԿԱՅԱՆԻՆ

Տէր եւ Տիկին Սերժ Սարեան 100 ֆր., Տէր եւ Տիկին Մինթաճեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արիմեան յիսուն, Տիկին Տիգրանուհի Սապունճեան քսան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յակոբեան 50 ֆրանք։

ՆՈՒԷՐ

Պ. Մեհրան Թէրզեան 50ական ֆր. կը նուիրէ կարմիր եւ կապոյտ Խաչերու Օ – դափ. կայաններուն։ (Մտանալ «Յա – ռաջ»էն) եւ տասը ֆր. «Յառաջ»ի բար – գաւճման։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ
Ա. ԿԱՅԱՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին կը ներկայացուի՝

FAÇADES
(Թատերգութիւն)
Հեղինակ՝ ԺԱՆ – ԺԱՔ ՎԱՐՈՒԺԱՆ
(Ուզուեեան)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի առթիւ այն բաժանորդնե– րը որոնք կ'ուզեն իրենց հասցէն փոխել, պէտք է ԵՐԵՔ ՕՐ ԱՌԱՋ դիմեն վարչու– թեան ԱՆՁԱՄԲ ԿԱՄ ԳՐԱԻՈՐ։ (Հեռա – ձայնով դիմումները կը մերժուին), տա– լով իրենց ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ հասցէները, ընթեռնլի եւ 5 ֆրանք։

Միայն արձակուրդի չրջանի համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 12 ֆրանք։

×

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին։ Դիմել վարչութեան։

ՑՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԻԿ ԲԱԺՆԵ– ԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

FRIEDRICHSCHAFEN
ՓՈՆՏԹԱՆՆԻ ԼԻՃԻՆ ԱՓԻՆ

400 մեթր բարձր ծովէն, Սեւ – Ալտա– ռին եւ Բարձր Պավարիոյ միջեւ։

Մեկնում Օգոստոս 10ին։

Աւելի հանգստաւէտ պայմաններու հա– մար, ճամբորդութիւնը կը կատարուի կառախումբով.—

Հաւաքուիլ Օգոստ. 10, Հինգշաբթի ժամը 22ին կառ. տը Լ'էսթի, Կռանտ Լին– եը մեկնումի վայրը, Պիւրօ տը Ռանսէճ – երմանիճ առջեւ (աջին)։

Օգոստոս 11ին առաւօտ ժամը 10ին մեկ– նում դէպի Ֆրիտրիխշաֆըն, Ֆրայբուր– կէն (ճաշ) եւ տեսարժան վայրերէ անցնե– լէ ետք, ժամանում Ֆրիտրիխշաֆըն, հանգստաւէտ պանդոկ մը։ Պաղ եւ տաք ջուր ամէն սենեակ, լաւ ճաշ, բազմաթիւ զուարճութեան վայրեր։ Նախատեսուած են նաեւ պտոյտներ՝ Աւստրիա, Միւնիխ, կարմիչ եւն.։

Վերադարձ Օգոստոս 22։

Մասնակցութիւն 450 ֆրանք, ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն եւ պտոյտներէն։

Կանխավճար 100 ֆր., Սահմանափակ տեղեր։

Դիմել՝ ժամը 15էն 19։

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՃԱՄԲԱՐ **Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ** ՃԱՄԲԱՐ
SERIGNAN (HERAULT)
ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31
Նոր եւ բոլոր յարմարութիւնները ներկայացնող շէնք մը։ Ծովեզերքէն 3000 մեթր հեռաւորութեամբ
Մարքական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ զեկոյցներ, ինչպէս եւ զանազան խաղեր։ Երեք շաբաթէն պակաս օրական 15 ֆ.

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարե– կիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ։
Արձանագրութեան եւ լուսաբանու – թեան համար դիմել Տեսչութեան։
3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ար– ձանագրութիւնները սկսած են։ Ամէն ա– նոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկ – ները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէ – նութեան,
1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
Մեծ պարահանդէս կազմակերպուած Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան կող – մէ Հոկտեմբեր 29ին։

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՏԱՓԱԶԱՐ
ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ
ԱՊԱ ՆԱԶԱՏԱԿԵԱԼ
Գրեց՝ ՅՈՎՀ. ԳԱՊԱՌԵԱՆ
*Ահա գիրք մը, զոր պէտք է կարդայ ամէն Հայ։ Քաղաք մը, պարծանքը Բիւ – թանիոյ չրջանի Հայութեան, որ մարդ – րոսացաւ ենթարկուելով Թրքական հրէ – շային անխեղճակայելի վայրագութեանց։ Գինը 5 Ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Պերկեան դրատուն (13 Բիւ տէ Տամինիէէն, Մար– սէյլ), հեղինակին (9 Բիւ տէ Էռօ, Մար– սէյլ)։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԹՈՒՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...
Դիմեցէք
« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60
ՄԱՔՈՒԻՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ԼՈՑԸՍ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
նքէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06
Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ուենալ։
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնա – կարգ ներկեր։ Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու – թիւն։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն։ Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլաստիք — ծածկոցներ.—
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։
ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,30

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
9 AOUT
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10981 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — N°10.981

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ ԱՆԴԱՄԱԼՈՅԾ

—o—

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԸՆԴԷ· ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԸՐԻՆ

Չէ պարզուած թէ ի՞նչ հրահանգի հե– տեւած են հին Երուսաղէմի Արաբները, ընդ· գործադուլ ընելու համար : Կը կարծուի թէ յորդանանեան հրահանգ մըն է որ տրուած էր, քիչ մը հանդարտե– ցնելու համար Արաբները որոնք զայրա– ցած էին, նոյն առտուն ստորագրուած համաձայնագրէ մը Իսրայէլի եւ Ցորդա– նանի միջեւ :

Ուրիշ բացատրութիւն մըն ալ կայ, զոր Իսրայէլցիք կուտան : Նոյն օրը կը հա– նէր Նիլս Կըսինկ Ու Թանի անձնական ներկայացուցիչը եւ Արաբները կ'ուզէին միացեալ ճակատ մը ցոյց տալ ՄԱԿի պատուիրակին : Բողոք մը՝ Իսրայէլի դէմ, որ ցարդ չէ գործադրած Ազգա– ժողովին որոշումը Երուսաղէմի պարպումը պահանջող :

Բոլոր խանութները փակուած են, պաշ– տօնատեղինները՝ ամայի, փոխադրու– թեան միջոցները՝ դադրած, վերջապէս գործադուլի չարժումին հետեւած են հարիւր առ հարիւր : Կազմակերպողը կը նկատուի «արաբ երուսաղէմի պաշտպա– նութեան կոմիտէն » որ իր հրահանգները կուտար Ամմանի ձայնասփիւռի կայանէն ու նաեւ Գահիրէի ձայնասփիւռէն :

Քաղաքին մէջ, կազմակերպութիւնը թուղթիկներ բաժնած էր ուր կոչ կ'ըլլայ խանութպաններուն որ տուրքերը չվճա– րեն :«Արաբները պէտք չէ տեղի տանդաղ– թասիրութեան եւ Հրեաներուն առջեւ : Արաբները պէտք է արաբական քաղաք պահեն, Երուսաղէմը որ կը պատկանի յորդանանի թագաւորութեան, դեմին երկու կողմերը »:

Անցեալ շաբթուն հրեայ իշխանութիւն– ները Իսրայէլի զանազան շրջանները աք– ցուած են արաբ չորս անձնաւորութիւն– ներ հակիսրայելեան գործունէութեան համար : Այն առեն արդէն փորձ մը եղած է ընդ· գործադուլի , բայց ձախողած է : Նոր կը հաստատուի թէ Ցորդանան թողաքաղիր մը ղրկած էր Ապահովու– թեան Նորհուրդին այդ աքսորներուն առ– թիւ, «երուսաղէմի կառավարիչը եւ իր պաշտօնակիցները իրենց քաղաքէն քշե– ցուեցան որովհետեւ ըսած էին իրենց ժո– ղովուրդին որ հաւատք ունենան ՄԱԿի եւ մերժեն ընդունիլ ինչ որ Միացեալ Ազգերը մերժած էին», այսինքն Երուսա– ղէմի հին քաղաքին կղզումը , յայտարա– րած է ՄԱԿի յորդանանեան ներկայացու– ցիչը :

« Բացայայտ է որ եթէ Ապահովու– թեան Նորհուրդը հարկ եղած միջոցները ձեռք չառնէ վերջ դնելու համար Իսրա– յելցիներու ապօրինի արարքներուն , ներկայ անկայուն վիճակը աւելի կը վտանգաւորուի :

Ընդ· գործադուլի յաջողութենէն զատ, Իսրայէլցիք ընդունած են նաեւ թէ յորդանանեան վինուորական թափանցում կատարուած է առջի պիչեր եւ Ցորդա– նանցիք զէնք պարպած են իսրայելեան բեռնատար կառքի մը վրայ :

Միւս կողմէ Ցորդանան ամէն ջանք կը թափէ որ իրենց տեղը վերադառնան այն Արաբները, որոնք տուն – տեղ ձգած փա– խած ձեն երբ Իսրայէլ իրենց հողերը գը– րաւած է : Այս առընչութեամբ , երես – փոխանական ժողովին նախագահը յայ – տարարած է .— Ազգային պարտականու– թիւն է ինչպէս նաեւ կրօնական բոլոր

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՆՈՐ ԻՆՔՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

—o—

« Փրկենք Աշխատաւորական կուսակ– ցութեան ինքնութիւնը : Չձգենք որ Պահ– պանողական կուսակցութենէն պայն բաժ– նող գիծը ջնջուի : Պահենք յառաջդիմա – կանութեան մէջ իր յառաջապահութիւնը : Թոյլ չտանք որ մոռցուին աշխատաւորա – կան չարժումին մեծ անունները՝ Անիու – րին Պիվանը , Էրնէսթ Պեվինը, Հերպըրթ Մորիսընը, Քլիմէնթ Էթլին : Վերար – ծարծենք աշխատաւորական դաշափարա– բանութիւնը : Կրկին մեր ներկայութիւնը զգացնենք, նոր մղում տալով բարենորո– գումներուն : Որովհետեւ , կուսակցու – թեան ծրագիրներուն չնորհիւ որքան ալ խոր եղան փոփոխութիւնները բրիտանա– կան ընկերութեան մէջ, այդ ընկերութիւ– նը կը չարունակէ անհաւասարութեան ըն– կերութիւն մը ըլլալ : Ընկերութիւն մը՝ լեցուն չատ մը հակադրութիւններով ու ներհակութիւններով : Երիտասարդու – թիւն մը՝ որ Աշխատաւորական կուսակ – ցութենէն չատ բան կը սպասէ » :

Աշխատաւորական կուսակցութեան ղե– կավարութեան ուղղած իր կոչը այս խօս– քերով կ'ընդգծէ անոր ղեկավար դէմքե – րէն մէկը — Անթընի Քրոսլանտ : «Օպ – զէրվըր»ի մէջ կը գրէ «Բրիտանիա՝ դեռ ընկերութիւն մըն է, ուր բաւական ա – նարդարութիւններ կան : Հակառակ տի – րող ընդհանուր կարծիքին , հարստու – թեան վերաբաշխումը վերջին քսան տա – րիներու ընթացքին, թէեւ կարեւոր ծա – ւալով եղաւ , բայց անջատման պարիսպ– ները բոլորովին չէչեզոքացուց : Անշուշտ կարելի չէ կատարեալ հաւասարութիւն մը իրագործել : Աւելի փաստուած իւ – թոպի մըն է : Այնուհանդերձ, դէպի ա – ռաջ չարժումի թուլացում մը կը նկատ – ուի : Հարուստները իրենց բաժինը չեն վճարեր , որպէսզի բարօրութեան պե – տութիւնը հաստատուի : Ընդհանուր հարկատուութեամբ կարելի չէ աւելի լայն արդարութեան կարիքը դիմագրաւել , ո – րովհետեւ, հարկատուութիւն մը գլխա – ւորաբար միջակէն վեր եկամուտները պիտի հարուածէ ու մեծերուն գրեթէ պի– տի չդպի : Հարուստները կը չարունակեն խոյա տալ » :

Հին աշխատաւորական դաշափարաբա – նութեան բեկում մը գրալի է ամէն տեղ , թէեւ երբեմն – երբեմն գրեթէ չնչացուցիչ ցոլացումները կը յայտնուին : Ատեն մը ա– ռաջ, Պահպանողականները ամապարե – ցին յայտարարել թէ կառավարութիւնը եւ իրեն զօրավիգ կանգնող կուսակցու – թիւնը ճակատագրի ողորմութեան յանձ– նեցին հանգստեան թոշակաւորները — եւ դաղթողներուն համար որ իրենց տեղը վերադառնան Ցորդանան գետին արեւ – մտեան ափը : Այդ ձեւով Իսրայելցինե – րուն ձեռքէն կ'առնենք մեր երկրին մէջ մեր տեղը նստելու առիթը : Եթէ չընենք, հրեայ նոր յարձակողներ կուգան մեզ փո– խարինելու » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԴԱՐԱՁԻՆ կը հաղորդեն որ խոր – հրդային դեսպան Սմիրնով Օգոստոս 4ին այցելած է Թուրքիոյ արտաքին նախա – րար Ջաղլայմանկիլի եւ երեք ժամ տեւակցած հետը : Նիւթը եղած է վար – չապետ Տէմիրէլի Ռուսիա կատարելիք այցելութիւնը որ պիտի տեւէ մէկ չաբաթ եւ զոր Սմիրնով «չատ կարճ » կը դտնէ :

Անգլիոյ հանդստեան թոշակաւորները 7 միլիոն 750 հազարի կը հասնին : Քանի մը օր անց՝ կառավարութիւնը հաղորդեց թէ հանդստեան թոշակները ընդհանուր յաւելում պիտի կրեն յառաջիկայ աշու – նէն : Անմիջապէս յետոյ , Պահպանողա – կան կուսակցութիւը փութայ անուղղակի կերպով դատապարտել ձեռք առնուած այս միջոցը , որովհետեւ, իբր թէ դինե– րու բարձրացում յառաջ պիտի բերէ եւ հանդստեան թոշակներու յաւելումը ինք– նաբերաբար պիտի չեզոքանայ :

Ներկայիս, կառավարութիւնը յատուկ միջոցներ կ'ուսումնասիրէ միանգամ ընդ միշտ դարմանելու համար կարիքները 150 հազար ընտանիքներու, որոնք բաւին բո– վանդակ իմաստով թշուառութեան մէջ կ'ապրին եւ անդլիական ներկայ ընկերու– թեան սեւ խարանը կը հանդիսանան : Սակայն, այս միջոցները պէտք է այնպէս մը ըլլան, որ այդ ընտանիքներուն արժա– նապատուութիւնը չվիրաւորեն : Անոնց պահանջածը ողորմութիւն չէ : Արեւուն տակ տեղ մը՝ կը նշանակէ գործ եւ լաւ բնակարան : Շատ մը տղաք, հարիւր հա– զարաւորներ թերեւս , կը մեծնան չատ դէշ չարկերու տակ, ոչ բաւարար անըն – դառութեամբ, առանց միւս տղոց նման ուսման կարելիութիւններ ունենալու :

Ուիլսընի կառավարութիւնը եւ Աշխա– տաւորական կուսակցութիւնը չեն ուղեր հարցը այս տեսակ հիմի վրայ դնել : Թշուառութեան դէմ պայքար որակումը չեն սիրեր կամ կը զայրացնէ զիրենք : Բրիտանացի Աշխատաւորականները աւելի լայնածիր որակումներ կը սիրեն : Ընկե – րային արդարութիւն, ընկերային խնա – մատարութիւն, քաղաքացիներու հաւա – սարութիւն, ընկերվարական դասակարդ, ընկերվարական ընկերութիւն : Սակայն, այս բոլորը տեսարանական են : Այսօր Անգլիոյ մէջ ընկերային արդա – րութեան պետութիւնը կայ : Սա – կայն որպէսզի ընկերային ար – դարութեան սպասարկութիւնները կա– րենան գործել համապատասխան չա – փով պէտք է դրամ ունենան : Եւ միշտ նոր պայմաններուն պատչաճին, միշտ դաղափարապաշտութեան հոսանքէն ե – լեկտրականանան : Ներկայիս կացութիւնը չատ զոհացուցիչ չէ : Եթէ վերակենդա – նացում մը չըլլայ, եթէ նոր մղում մը չտրուի, այս ընկերային պետութիւնը դիւանատիրական ուռթին մը պիտի ըլ – լայ ու պիտի փլի :

Պիտի փլի ըսելով, ըսել չենք ուզեր՝ թէ իրրեւ կազմակերպութիւն պիտի անհետ– նայ այլ՝ իրրեւ տպաւորութիւն եւ իրրեւ յարդանք ժողովուրդի մտքին մէջ Ընկե – րային պետութիւնը, Բրիտանիոյ մէջ , ի– րականութիւն մըն է, որ չի ջնջուիր , կառոյց մըն է, որ կանգուն կը մնայ եւ որ ամուր հիմեր ունի : Սակայն ոչ ոք իր ձեռք ձգած տունով կը բաւարարուի : Ա– մէն մարդ իր բնակարանին անդադար հոգ կը տանի, անդադար կը նորոգէ զայն, կ'ընդարձակէ եթէ կրնայ, հետզհետէ ա – ւելի չատ միջոցներով կ'օժտէ, կը ջանայ զայն աւելի արեւտո դարձնել , աւելի օ– դաւէտ, ամէն կողմէ լայն եւ անարդել հորիզոններով : Չի ձգեր իր առածին պէս :

Աշխատաւորականներու եւ Պահպանո – ղականներու միջեւ անջատման գծի ան – հրաժեչտութիւնը ձայնի բոլոր աստի – ճաններով կը չեչտեն նաեւ մտաւորա – կանները , որոնք մեծամասնութեամբ կառավարական կուսակցութեան կը հե – տեւին : Եւ անջատման սահմանագիծը կ'ուզեն ոչ միայն ներքին հարցերու մէջ, ընկերային ու տնտեսական, այլ նաեւ արտաքին հարցերու մէջ :

Կուսակցութիւնը, կառավարութիւնը , իւրաքանչիւր աշխատաւորական երեսփո– խան՝ պարտի գործքով ու խօսքով իր ինքնութիւնը ապացուցանել եւ քողար – կուած պահպանողականի տպաւորութիւ – նը չտալ :

Սթերլինը եւ բարօրութեան պետութիւ– նը ամրապնդելու համար դինուորական ծախքերը կրճատելու կառավարական ո – րոշումը՝ Պահպանողականներուն կարե – լիութիւն տուաւ կրկին յարձակելու Աչ – խատաւորականներուն վրայ, իբրեւ թէ Անգլիոյ պաշտպանողական դիրքը խախ – տած ըլլալուն համար : Այսուհանդերձ , Անգլիոյ պաշտպանողական դիրքը, չի կրնար անջատուիլ Արեւմուտքի պաշտ – պանողական դիրքէն , ընդհանուր առ – մամբ : Ասկից զատ, Անգլիա ներկայիս կը դառնայ Հասարակաց Շուկային կողմը եւ պարտի եւրոպականանալ : Եւրոպացի – ները — յատկապէս Ֆրանսացիները — պիտի չընդունին Անգլիա մը որ Միացեալ Նահանգներուն պիտի նմանի եւ որ ամ – բողջական անկախութիւն պիտի չունենայ Միացեալ Նահանգներու հանդէպ :

Աշխատաւորական կուսակցութիւնը նոր բան մը պէտք է տայ եւ Ուիլսըն նոր բան մը պէտք է հնարէ : Արեւմտեան Գերմա– նիա եւ Ֆրանսա առանց ընկերվարական կուսակցութիւններէ կառավարուող եր – կիրներ ըլլալու, իրենց աղգային եկամու– տէն աւելի մեծ տոկոս կը յատկացնեն ընկերային պետութեան գործունէու – թեան համար : Պահպանողականներու Անգլիոյ հետ բաղդատմամբ՝ անգլիական ընկերութիւնը աւելի առողջ եւ աւելի ար– դար է , սակայն վախ կայ, որ, եւրոպա– կան ուրիշ ընկերութիւններ իրմէ աւելի առաջ անցնին : Աշխատաւորական կառա– վարութիւնը չի կրնար ու պէտք չէ որ ձգտի քաղաքացիներու բացարձակ հա – ւասարութեան , որովհետեւ, տարիա պի– տի նշանակէ թէ լաւերն ու վատերը , կա– րողներն ու անկարողները , աշխատա – սէրներն ու ոչ – աշխատասէրները , յա – ռաջդիմասէրներն ու յետադիմականները , նոյն բարիքները պիտի վայելեն , պատ – ճառ դառնալով որ դոյութիւն ունենալէ դադրի բարձրանալու խթանը : Սակայն, չի ալ կրնար հանդուրժել անգլիական ըն– կերութեան կարգ մը երեւոյթներուն՝ ո– րոնք կը մատնեն խաղաղ յեղափոխու – թեան ամբողջացման համար կուսակցու– թեան հետաքրքրութեան թուլացում մը : Բրիտանական ընկերվարութիւնը, պէտք է նորէն իր «ներկայութիւն»ը յայտնէ նոր գրոհով մը, որ ցոյց տայ իր ուժը : Մասնաւորաբար պէտք է ուշադրութիւն դարձնէ բարօրութեան պետութեան կա – րիքներուն : Ընկերային մատուցումնե – րուն :

Անշուշտ , այդ պետութեան պէտք չէ տրամադրէ այնքան մեծ դումարներ՝ որ արգելք ըլլայ տնտեսութեան ծաւալման : Բայց նաեւ՝ չի կրնար ծնած օրէն ձեռք ձգած ուժերով թողուլ զայն :

Թարգմ· ՍԷ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին .—

Գարեգին Եպիսկ· Սարգիսեան, տեսուչ Անթիլիասի դպրեվանքին, որ Ժընեւ կը գտնուէր եկեղեցական ժողովի մը առթիւ եւ նոյն ճամբով Պէյրութ կը վերադառ – նայ :

Ներսէս Վրդ· Թոսունեան, Պարսկաս – տանէն, որ չրջապտոյտ մը կը կատարէ Եւրոպա :

Ընկ· Կարօ Թաշճեան, Պէյրութէն որ Ֆրանքֆուրթէն փարիզ եկած է քանի մը օրուան համար Պէյրութ վերադառնալէ առաջ :

Ընկ· Սահօ Շատախունի, Պարսկաս – տանէն, որ քանի մը ամիս է Լոս–Անճը– լըս կը գտնուէր :

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆԻ ՀՈԳԵՎԱՐՔԸ

— * —

Ա.

Մակեդոնական Տան պանծալի շրջանէն ետք, բիւզանդագէտ Շլիւմպերժէի բառով «Բիւզանդական դիւցազնութիւն»էն ետք, կայսրութեան քայքայումը կը շեշտուի, ներքին կազմալուծումը կը յառաջանայ, գահին շուրջ պայքարները ոճիրներու կը յանգին, նահանգները կը կառավարուին ընչաքաղց կառավարիչներով, ընդհանուր անապահովութիւն կը տիրէ ամենուրեք, տկարները, փոքր կալուածատէրերը հզօրներու, մեծ կալուածատէրերու պաշտպանութեան կ'ապաւինին, կը կորսնցնեն իրենց ազատութիւնը :

Ազատ գիւղացին եւ փոքրիկ սեփականութիւնը կ'անհետանան, կը կազմուին զօրաւորներու եւ աղքատներու դասակարգերը : Կայսրեր կը պայքարին մեծ հողատիրութեան դէմ, բայց ի զուր, որովհետեւ աւատապետները կայսրութեան պաշտօնեաներ էին միանգամայն, զինուած մարդիկ ունէին, կը հեստէին օրէնքներն ու կայսերական իշխանութիւնը : Անխիղճ եւ անգութ, այս բարեպաշտ, եկեղեցիներ կառուցանող, վանքերու նուէրներ տուող հողատէրերը չնչին գիներով կը գնէին գիւղացիներու հողերը, կը գրաւէին պարտականներու կալուածները :

Հետեւանքը կ'ըլլայ տուրքերու զգալի նուազում, զինուորական ծառայութեան հանդէպ անտարբերութիւն : Հողազուրկ գիւղացին հողը, կալուածը պաշտպանելու պատրաստութիւն չունի : Կատոնէն մինչեւ այսօր հողատէր գիւղացին է լաւագոյն զինուորը, որովհետեւ նոյնացած է հողին հետ, որ իր փոքրիկ հայրենիքն է :

Հզօր էր եկեղեցին, պատրիարքին իշխանութիւնը բացարձակ էր, վտանգաւոր էր պետութեան հակառակորդ պատրիարք մը, որ նզովքի զէնքն ունէր : Պատրիարքին մականին տակ վանականներու բանակ մըկար, եկեղեցին մեծ աւատապետութիւն մըն էր, աւատապետութեան պաշտպան, մոլեռանդ ու ընչաքաղց, կրօնքը միջոց մըն էր հարստանալու, կեղեքելու : Պատրիարքը մերժեց թաղադրելու յաղթական Զմշկիկը, որովհետեւ դաւադրութեամբ գրաւած էր գահը : Զմշկիկ տեղի տուաւ, աքսորեց սիրուհին եւ մեղսակիցները :

Անկումի այս շրջանին կ'արշաւեն Սելճուքները : Պատմական օրէնքի մը համաձայն դարձեալ Արեւելքէն կ'արշաւեն վաչկատուն ցեղախումբեր հուր ու աւեր տարածելով բարձրաւանդակէն Միջերկրական : Արեւելքի պատնէշը խորտակուած էր արշաւանքի ուղիները լայնօրէն բաց էին :

Սելճուք բանակ մը 1059ին կը թալանէ Սեբաստիան, Սենեքերիմի Ատոմ եւ Աբուսահլ որդիները կը փախին քաղաքէն : 1065 թուականէն ի վեր իւրաքանչիւր տարի Սելճուքներ կ'արշաւեն դէպի Եդեսիա եւ Անտիոք, կ'ասպատակեն գիւղերը, կը փճացնեն հունձքերը, կը թալանեն Անտիոքի դաշտերը 1068ին, բիւզանդական բանակը անկարող եղաւ դիմադրելու սելճուք շարժական բանակին : Կայսերական երկու բանակներու հրամանատարները հակառակորդներ էին : Անտիոքի դուքսը, Խաչատուր, Հայ էր, մինչդեռ Եդեսիոյ կառավարիչը Յոյն էր, կը փափաքէր որ Անտիոքի դուքսը պարտուի : (Լորան, Պիզանս է լէ Սելճուսիտ, էջ 41) :

Ուռհայեցի Մատթէոս դայրոյթով կը գոչէ. «Ո՛վ ուխտադրուժ Յոյներ, ահա անգամ մըն ալ ձեր սովորական մատնութիւններէն մէկը» :
Ամէն կողմ աւերում եւ թալան էր, բայց Եդեսիան կը դիմադրէր միշտ ամէն յարձակումի, շնորհիւ հայ բնակչութեան քաջութեան :

1070ին Սելճուքները կրկին Սեբաստիա կուգան, կը պարտուի Մանուէլ Կոմնենոս զօրավարը, Արծրունի եղբայրները կ'ամբաստանուին, որպէս դաւադիր զօրավարին դէմ :

Բիւզանդական քաղաքականութիւնն էր դատարկել արեւելեան նահանգները : Ակամայ գաղթերուն կը յաջորդեն կամաւոր, զանգուածային տեղափոխութիւնները : Վասպուրականի Սենեքերիմը կը հաստատուի Սեբաստիա : Ապլղարիպ Արծրունի իշխանը 1042ին կը ձգէ իր երկիրը եւ Բիւզանդիոնի կայսրէն կ'ընդունի Տարսոն : Գագիկ թագաւոր կը բռնադատուի Կեսարիոյ մէջ դաւառը մնալու 1045ին : Գագիկի Դաւիթ որդին կ'ամուսնանայ Ապլղարիպի աղջկան հետ : 1072ին Գանձակէն եկող Օշին իշխան կը տիրանայ Լամբրոնի, կ'օգնէ Ապլղարիպի՝ Րոպէր Կիշարի դէմ պատերազմած ատեն : Ասկուրասյի մէջ կը հաստատուին Նաթանայէլեաններ : Ասոնք եւ Հեթումեաններ հաւատարիմ կը մնան բիւզանդական կայսրութեան եւ պիտի դառնան հակառակորդ Ռուբինեան իշխանութեան, որ պիտի մերժէ Բիւզանդիոնի գերադասութիւնը :

Երուսաղէմի մէջ կային Հայեր, ունէին առանձին թաղամաս, հիւրանոց եւ վանք : Անտիոք հայկական կեդրոն մըն էր, Եդեսիոյ բնակչութեան մեծամասնութիւնը Հայ էր : Հայ թեմեր կային Անտիոք, Եդեսիա, Մարաշ, Տարսոն, Միսիս, Անարզաբա : Եգիպտոսի Հայերուն թիւը կը հասնէր երեսուն հազարի :

Բոլոր կեդրոններուն մէջ բնակչութիւնները խառն են Յոյն, Հայ, Ասորի, տարբեր լեզուներով, դաւանանքներով եւ ցեղով : Մոլեռանդութեան այդ դարուն անշուշտ հակամարտ պիտի ըլլան իրարու : Սելճուք վտանգին առջեւ Բիւզանդիոն չի դադրիր հալածելէ ոչ-քաղկեդոնականները, Յոյներն ու Ասորիները կ'ատեն Հայերը : Սիրով պիտի ընդունին Սելճուքները, որոնք աւելի թոյլատու են, յետոյ խաչակիրները :

Ժամանակի պատմող Մատթէոս Ուռհայեցի գոհ կը թուի Մանազկերտի պարտութենէն : Կը յիշէ կայսրութեան գործած չարիքները իր հայրենիքին դէմ, արեւելեան պատնէշը քանդելու անխոհեմութիւնը :

Հազարաւոր Հայեր կը հեռանան բնագաւառէն, կը ցրուին Կապադովկիայէն Կիլիկիա, Սեւ Լեռներէն Միջերկրականի նաւահանգիստները, կեանքի եւ ինչքի ապահովութիւն գտնելու յոյսով :

Հայկական այս կեդրոնները հայ կառավարիչներ ունին : Խաչակիրները կռուաններ պիտի գտնեն հայ բնակչութեանց մօտ, օժանդակներ պիտի ունենան հայ իշխանները :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ԹՈՒՐՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՒԱԴՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

(ԺԶ. եւ վերջին մաս)

4.— «Պերլինէն վերադառնալէս ետք, Մոսկուայի մէջ գտայ Ալի Ֆուատ փաշան եւ իր միւս ընկերները : Ես Անատոլուի ձեռք ձգած յաջողութեան փառքը ոչ ինծի սեփականացնելու ձգտած, եւ ոչ ալ որեւէ ատեն, պաշտօնապէս Անատոլուի կառավարութեան անունով, որեւէ գործի միջամտած եղած չեմ :

Բայց եւ այնպէս, Անատոլուի կառավարութեան կողմէ Մոսկուա եկող պատուիրակները ճամբան իրենց հանդիպած Ռուսին ըսած են թէ Էնվէր փաշա եւ ընկերները մեզի հետ որեւէ կապ չունին : Դարձեալ նկատի չառի : Միաժամանակ, երբ նկատի ունեցայ Ռուսերուն բռնած դիրքը եւ հասկնալէ ետք, որ Լոնտոնէն ալ օգուտ չէ հասած, առանց սպասելու Լոնտոնի որոշումները լսելու, ընկերներուս թելադրեցի որ ջանան Ռուսերէն բատանալ առաւելագոյն օժանդակութիւնը :

« Խալիլ փաշային հետ, ճնշում բանեցուցինք Գարախանի վրայ, ինչպէս նաեւ Չիչերինի : Երբեք սանճաքները (Կարս, Պաթում, Արտահան) եւ առաւել Իկտիր գազան, մեզի ձգուելու համար, աշխատանք կատարեցինք : Մեր այդ ջանքերը երբեք պաշտօնապէս, կամ ձեր անունով չէին, այլ որպէս երկրին մէկ անհատ քաղաքացին :

« Յետոյ, նոյնիսկ երբ ընկերներուս շարժանկարը պիտի առնուէր, Ռուսերը պնդեցին որ ես ալ մէջը ըլլայի. ես մերժեցի, ըսելով թէ բոլոր փառքը կը պատկանի անոնց :

« Ռուսիոյ հետ այլեւս խնդիրը լուծուելէ ետք, ընկերները, իրենց մեկնումի միջոցին, ինչպէս ձեզի ալ գրեցի, մեր երկրին օգտակար ըլլալու նպատակով ըսին, թէ դուրսի մեր կազմակերպութեան միջոցով, յառաջիկային գումարուելիք իթթիհատ – Թէրաքքը Քոնկրէին մէջ, վճռական կերպով, ծրագիր մը պիտի կազմուի եւ կուսակցութեան ձեւի տակ, ընկերներու մէկ մասը, իբրեւ հակա – իմպերիալիստներ, ըստ այդ ծրագրին պիտի ծառայեն երկրին : Անգլիացիներու եւ Ֆրանսացիներու դէմ պայքարելու ազդու միջոցներով, աւելի նպաստաւոր դիրքի մէջ կ'ըլլանք. այդպէս կը մտածէինք :

« Այդ գործելակերպով, Անատոլուն աւելի մեծ օգուտ կ'ապահովէր, ու խաղաղութիւնը հաստատուելէ ետք իսկ, իսլամ երկիրներու համար կրայինք աշխատիլ : Տարբեր որեւէ նպատակ չունենալով, այս ամէնը բացայայտ գրեցի, յիշատակելով նաեւ անունները մեր ընկերներուն : Այս բոլորը պարզած էի նաեւ Եուսուֆ Քեմալ պէյի եւ Րիզա Նուր պէյի եւ Ալի Ֆուատ փաշային :

« Այժմ, հակառակ այս բոլոր բացատրութիւններուն, դուք՝ մեզ թշնամի նկատելով կը վերաբերիք : Ինչպէս առաջ ալ ըսած եմ, ես եւ ընկերներս, երկու տարիէ ի վեր հետապնդած ենք մեր երկրին եւ իսլամներուն փրկութեան գործը : Միաժամանակ, կողմնակից ենք երկրի ժողովուրդին յենած եւ լրջօրէն անոր շահերը հետապնդողներուն հետ աշխատելու :

« Եթէ դուք մեզ կ'ընդունիք որպէս մրցակիցներ, կը սխալիք : Ատիկա մեր մտքէն իսկ չանցնիր : Մեզի համար գլխաւոր կէտը երկրին փրկութիւնն է : Ատիկա ոչ թէ ձեզի համար, ձեզի պէս ընկերոջ մը, որուն հետ տարիներով միասին գործեր ենք, այլ նոյնիսկ Ֆէյզի փաշային նման փառասէր ծերունի մը ըլլար, անոր եւս պիտի օժանդակէինք :

« Աստուած մինչեւ հիմա օգնեց ձեզի եւ բախտաւոր եղաք : Մենք ալ ձեզի հանդէպ յարգանք ունինք :

« Ձեր կարողութիւնը ասկէ առաջ գնահատած էի, երբ պատերազմական նախարար էի եւ յետագային եւս, բռնած դիրքս յայտնի է : Այդ մասին աւելորդ է խօսիլ :

« Միայն մէկ խնդրանք ունիմ : Անկեղծ երեւակայութեանց եւ զգացումներու անձնատուր մի ըլլաք : Կը խնդրեմ սափիկա, ձեզ անկեղծօրէն եւ սրտանց սիրող եղբօր մը պէս :

« Այժմ, ձեր գիրքին նայելով, ձեզ մօ-

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

———o———

Համաձայնեցայ, ու հայրենակիցներէս հրաժեշտ առնելով, գացի անոնց հետ : Մեր զօրանոցն ալ հանդիպեցայ, ուր շատ մարդ չէր մնացեր : Երբ հասանք Քանաքեռ, ժամանակը ուշ էր եւ իրենց վրանը պառկեցայ : Հազիւ պառկեր էինք, սկսաւ դողս, այս անգամ աւելի բուռն : Ստամոքսիս մէջ ալ այրուցք ու խիթեր կը զգամ : Մինչեւ լոյս, ինծի հետ տղաքն ալ չկրցան քնանալ :

Մածուն կ'ուզէի, առտուն կանուխ Սարաֆեան գնաց գիւղացիներէն գտաւ ու բերաւ :

Խումբին բժիշկը քինին յանձնարարեց, բայց չունին, դեռ բոլոր դեղերը չեն ըստացած : Ստիպուած կամաց – կամաց Երեւան կ'իջնեմ ու քինին կը գնեմ, իսկ վերադառնալու համար՝ չեմ համարձակիր այդ վերելքը բարձրանալ : Նորէն հայրենակիցներուս քով կ'երթամ : Ամբողջ հինգ օր պառկած կը մնամ, չեմ կրնար գլուխս բարձրացնել : Տղաքը ինծի զինուորական հիւանդանոց կը տանին, բայց տասը օր հազիւ կը պահեն, եւ աւելի ծանր հիւանդներու տեղ բանալու համար կը ճամբեն :

Սրճարանին ետեւի սենեակը կ'ապրինք նորէն, ուր շատեր կ'այցելեն ինծի : Բոլորն ալ կը թելադրեն, որ ջերմէն ազատելու համար մեկնիմ Երեւանէն :

Հայրենակիցներէս քանի մը հոգի ալ Նորք կը գտնուին, Դրոյի անունով կաղմուելու վրայ եղող խումբին մէջ : Քանի մը օրուան համար զիս հիւր տարին իրենց մօտ : Տուներու եւ դպրոցին մէջ կ'ապրին, զօրանոց չկայ : Գիշեր մը, ընթրիքէն ետք՝ նստեր կը խօսինք : Դուռը բացուելով գլուխ մը ներս երկարեցաւ :

Ներսէս Ճամպեանն է : Նոր հասեր է Երեւան, եւ երբ զիս հարցուցեր է ծանօթներու, զրկեր են Նորք, բացատրելով ճամբան, առանց հասցէի :

Գիւղին մուտքին վրայ էր մեր տունը : Ճիշդ հոն հասնելուն, ես կը խօսիմ եղեր բարձր ձայնով, լսեր ու վեր ելեր է, դարմանք պատճառելով բոլորիս : Գիշերը մեր մօտ կը պահենք, ու առտուն իրեն հետ կ'իջնեմ Երեւան :

Այսօր, Սեպտեմբեր մէկ, Երեւան հասան նաեւ Թորոս Նաղիկեան, Յարութիւն Գարիպեան եւ Յակոբ, Սոֆիայէն : Իրիկունը Սոֆիայէն եկածներս կը հաւաքուինք : Խօսակցութեան ընթացքին, խօսքը նորէն հիւանդութեանս վրայ բերելով, կրկին – կրկին կը թելադրեն, ժամանակ մը գոնէ, հեռանալ Երեւանէն : Ու կ'որոշենք, որ վաղն իսկ մեկնիմ Թիֆլիս :

Ներկայ Քեմախցիները (Սոֆիայէն եկած) արձանագրուած են Անդրանիկին խումբին, որ Աւան գիւղ կը մնայ : Զօրս Նորեկներն ալ իրենց հետ կը տանին արձանագրելու : Իսկ ես, յաջորդ օրը կը մեկնիմ Թիֆլիս : Սենեակ մը կը վարձեմ, բժիշկի կ'երթամ, որ կը յանձնարարէ դեղ առնել ու պառկած մնալ : 15 օր դարմանուելէ եւ հանգստանալէ ետք, բաւական կը կազդուրուիմ :

Նորէն բժիշկին դիմեցի՝ հարցնելու համար թէ կրնա՞մ քիչ մը աշխատիլ : Կը դժուարանայ արտօնել, բայց, կ'ըսէ.

— Փորձէ :

Այն օրերուն «Հայրենիք» օրաթերթ մը կար : Դիմեցի եւ սկսայ աշխատիլ : Սակայն հազիւ 15 օր աշխատած էի, կը տեղեկանանք որ Անդրանիկի գունտ վերակազմուած մեկնած է ճակատ : Շատ չի տեւեր Դրոյինն ալ կը մեկնի :

Ալ ինչո՞ւ ամիսներով ճամբայ կարեցի, եթէ խումբերը պիտի մեկնին, իսկ ես պիտի մնամ Թիֆլիս : Անմիջապէս կը մեկնիմ Երեւան ու կ'երթամ ուղղակի Նորք, ու Դրոյի խումբին կ'արձանագրուիմ : Նոյն խումբին մէջ գտնուող հայրենակիցներէս Օննիկ Շաքարճեան, Ներսէս Սամէլեան, ու նաեւ Կէյվէցի Պետրոս Քէմիքեան ջերմէ կը տառապին : Քանի մը օր ետքը՝ իմ ջերմս ալ կը սկսի, ու չորս հոգի կարգով պառկած նոյն սենեակին մէջ, կը դողանք : Այս անգամ աղիքի հիւանդութիւն ալ ունինք, բոլորս ալ : Կը տառապինք : Ուժաթափ ենք : Ոտքի վրայ իսկ չենք կրնար կանգնիլ : Հիւանդանոցները լեցուն ըլլալով մեզ չեն ընդունիր :

Եւ ահա, գունդը ճամբայ կ'ելլէ, մեզ՝ հիւանդներս թողլով մեր գտնուած տունը :

Ինծի հետ գտնուած երեք ընկերներս Դրոյի նախկին գունդէն են, նահանջին ատեն ճակատէն՝ գունդին հետ վերադարձած Երեւան :

Այժմ, գունդը մեկնելէ առաջ՝ մեր վաշտապետ Լուդվիկը մեզի խոստում տուած էր, որ Երեւանի մէկ զօրանոցին մէջ, հրամանատար Վարդանի նոր կազմած գունդին արձանագրուինք : Այս գունդը դեռ շատ չի կրնար մեկնիլ ճակատ, այնպէս որ ժամանակ կ'ունենանք դարմանուելու : Բայց վախնալով որ այդ վիճակով չեն ընդունիր մեզ, մտածեցինք ժամանակ մը հեռանալ Երեւանէն,— ջերմի բոյնէն,— յետոյ աւելի լաւ վիճակով ներկայանալու համար : Ու բռնեցինք Էջմիածնի ճամբան, ոտքով, հանդարտ քայլերով, նստելով – ելլելով :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

(18 Շար.)

ԿԱՏԱ

ՓԱՍՏԱԿԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

Մեծն սիրաշահության մը իրաւատիրոջ մը հետ ամուսնացած եւ ամուսնական կեանքի ամէն տեսակ ուրախութիւններ վայելած Կատա, ինչպէ՞ս կրնայ ան ապրիլ ամուսինէն հեռու, տարիներ շարունակ, ամուսինին ալ չիմանալով թէ ինք ողջ է եւ կամ մեռած :

Ահա այս հարցումին պատասխանը կու տայ վէպը, որ ամէն կողմէ հետաքրքրութեան առարկայ եղած է :

Ֆրանսերէնէ թարգմանեց Ա. Ս.

Կը գտնուի ծախքով 1 ռուբլի :

Կը խնդրուի դիմել Ա. Ս. Ա. Ա. Ա

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

ԵՒ ԽԱՂՈՂՕՐՀՆԷՔ

ՓԱՐԻԶ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, 13 Օգոստոս, Տօն է վե–րափոխման Ս. Աստուածածնի : Այս առ–թիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր ե–կեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողի օրհնութիւն :

×

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— 14 Օգոստոս , Ցիչա–տակ է Մեռելոց : Կը մատուցուի պատա–րագ ժամը 10·30ին : Պատարագի աւար–տին պիտի կատարուի հոգեհանգիստ վա–սըն համօրէն ննջեցելոց :

×

ԼԻՈՆ.— Ս. ՅԱԿՈԲ

Այս կիրակի, Ս. Աստուածածնայ վե–րափոխման տօնին առթիւ , Ս. Ցակոբ ե–կեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հանդիսա–ւոր Ս. պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՏԷՐ ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ խաղողօրհնութիւն եւ մատաղօրհնութիւն :

×

ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ

Այս կիրակի , Պուլվ. Օտտոյի Ս. Ցա–կոբ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի ե–պիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ : Եւ կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէք :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին , պատարագ 10ին, քարոզ 11·30ին, Խա–ղողօրհնէք 12ին :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր պա–տարագ ժամը 10ին :

Կը քարոզէ ՆԱՐԵԿ ՔՀՆՑ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ *եւ պատարագէն ետք՝ Խաղողօրհնէք , իսկ Վալանսի հայ գաղութը , մասնաւո–րապէս կը հրաւիրուի 15 Օգոստոս Գչ.ի օր յատկապէս մատուցուելիք Ս. պա–տարագին , ի յիշատակ Բ. պատերազմի ռմբակոծութեան զոհ գացած Վալանսի բնակչութեան :*

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Այս կիրակի Վերափոխում : Հանդիսա–ւոր ճայնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհ–նէք ժամը 10·30ին :

Երկուշաբթի՝ Մեռելոց : Ջայնաւոր պատարագ , հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցեալներուն համար ժամը 10·30ին :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Որոշ ժամանակէ մը ի վեր բազմաթիւ հայ ընտանիքներէ կը տեղեկանանք որ կարգ մը հայ երիտասարդներ զեղծարա–րութեամբ հրապարակ հանած են հայկ. երաժշտութեան սալեր — սխալ — զորս կը ծախեն ընդհանրապէս հայ ուսանո–ղութեան եւ մասնաւորաբար Համալսա–րանական Ոստանի Հայ Ուսանողներու Տան անունով եւ անոնց իբրեւ թէ ի նը–պաստ :

Ցանուն Համալսարանական Ոստանի Հայ Ուսանողական Տան Վարչութեան եւ Եւրոպայի Հայ Ուս. Միութեան , կը տեղեկացնենք բոլոր հայ ընտանիքներուն որ յիշեալ անպատասխանատու երիտա–սարդները որեւէ հանգամանք եւ իրաւա–սութիւն չունին հայ ուսանողութեան կամ Հայ Ուս. Տան անունը օգտագործելու իւ–րենց չահադիտական անվայել նպատակ–ներուն համար :

Ի դիմաց Ե. Հ.Ո.Մ.Փ. կեդր. վարչութեան
(ԿՆԻՔ)

Ի դիմաց Հայ Ուս. Տան վարչութեան
(ԿՆԻՔ)

«ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ, ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ...»

ԳՐԵՑ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՋԱՑՆԱԿՅՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Տպ. «Համազգային», Պէյրութ, 1967

2000 *օրինակ տպուած եւ արդէն ըս–պառած : Քանի մը օրինակ միայն մնա–ցած :*

Գին 2 ֆրանք

Դիմել «Ցառաջ»ի խմբագրութեան :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ

Պ. Շնորհք Միքայէլեան (Փուաթիէ) կը նուիրէ յիսուն ֆրանք ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու ֆոն–տին, փոխան հոգեհանգիստի , իր ող–բացեալ քրոջը՝ Տիրուհի Միքայէլեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ
Ա. ԿԱՑԱՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին կը ներկայացուի՝

FAÇADES
(Թատերդութիւն)
Հեղինակ՝ ԺԱՆ – ԺԱՔ ՎԱՐՈՒԺԱՆ
(Ուզուներան)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի առթիւ այն բաժանորդնե–րը որոնք կ'ուզեն իրենց հասցէն փոխել, պէտք է ԵՐԵՔ ՕՐ ԱՌԱՋ դիմեն վարչու–թեան ԱՆՁԱՄԲ ԿԱՄ ԳՐԱՒՈՐ : (Հեռա–ձայնով դիմումները կը մերժուին), տա–լով իրենց ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ հասցէները, ընթեռնլի եւ 5 ֆրանք :

Միայն արձակուրդի չրջանի համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 12 ֆրանք :

×

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՑՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺԻՆ–ԳԻՆ ԿԸ ԴԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՑԱՌԱՋ»Ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեծ պարահանդէս կազմակերպուած Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան կող–մէ Հոկտեմբեր 29ին :

ԱՐԻԻՆՈՏ ԷՋԵՐ

Գին 15 ֆր.

Հեղ. ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ–ԿԻՒՐՈՐԵԱՆ
Ականատեսի վկայութիւններ
եւ
ԱՊՐԻԼ 11-24, 1915
(Գին 2 ֆր.)

կը գտնուին
Գրատուն ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
եւ ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Ծերիկեան
13, Rue des Dominicaines, MARSEILLE
ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ
77, Rue Robert Dupont — 92 - Asnières
Tél. : 733-11-00

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՁԱՄԲԱՐ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԱՄԲԱՐ

SERIGNAN (HERAULT)

ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

Նոր եւ բոլոր յարմարութիւնները ներկայացնող շէնք մը : Ծովեզերքէն 3000 մեթր հեռաւորութեամբ

Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ զեղարուեստական երեկոյթներ, ինչպէս եւ զանազան խաղեր : Երեք շաբաթէն պակաս օրական 15 ֆ.

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարե–կիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :
Արձանագրութեան եւ լուսաբանու–թեան համար դիմել Տեսչութեան :
3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ար–ձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն ա–նոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկ–ները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէ–նութեան,
1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՏԱՓԱԶԱՐ
ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ
ԱՊԱ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ
Գրեց՝ ՅՈՎՀ. ԳԱՊԱՌԵԱՆ

Ահա գիրք մը, զոր պէտք է կարդայ ամէն Հայ : Քաղաք մը, պարծանքը Բիւ–թանիոյ չրջանի Հայութեան, որ մարտի–րոսացաւ ենթարկուելով Թրքական հրէ–չային աներեւակայելի վայրագութեանց : Գինը 5 ֆրանք : Ստանալու համար դիմել « Ցառաջ »ի խմբագրութեան, Ծերիկեան գրատուն (13 Բիւ տէ Տոմինիքէն , Մար–սէյլ), հեղինակին (9 Բիւ տէ Էռօ , Մար–սէյլ) :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅ ԲՈՑԺ
ԺՈՂ. ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
34ՐԴ ՏԱՐԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Բժշկութիւն... բանաստեղծութեամբ (ԽՄԲ.) : Օդ կլլել (ՏՈՒԲ. ԱԶԱՏԱՆԻ) : Նիհարնալ կայ, նիհարնալ ալ կայ, — մտային ախորժա–թափութիւն, Սայմընդղի հիւանդութիւն (ՏՈՒԲ. ՊՈՈՒԱ.) : Երկարակեցութեան մա–սին (Ա. ՄԱՐԴԱՐԵԱՆ) : Երախայի մը կեանքին առաջին վեց ամիսները (ՏՈՒԲ. ՄԵՆՇ–ՀԱՅՐԻԿ) : Ցղութեան նպաստաւոր դերը կնոջ կազմին վրայ (ՏՈՒԲ. ԿԻՕՐ. ԿԻՈՒԻ) : Հիւլէական ռումբերու մասին (ՄԵՏԻՒԻՒՍ) : Սրտի կաթուած (ՏՈՒԲ. ԱՇՃԵԱՆ) : Սննդառութիւնը մարսողա–կան հիւանդութեանց ընթացքին (ՏՈՒԲ. ԲԱՄՊՈՒՃԵԱՆ) : Տիկինը բժիշկի չեր–թար (Ե. ԱՐՄԷՆ) : Կը դիմեն... դեղա–գործի եւ ոչ բժիշկի (ՔԱՂՀԱՆ) : Էկզե–ման բուժելի է (ՏՈՒԲ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ) : Արագած (Ս. ՏԱՐՕՆՑԻ) : Ուշադրութիւն ձեր զաւկին աչքերուն (ՏՈՒԲ. ԼՕՊՒԻ) : Վիրաբուժական գործողութիւն սրտի վր–րայ (Ք.) : Միսը ո՞րքան օգտակար է (ՏՈՒԲ. ՍԵՐՈՐԵԱՆ) : Ծխեցէք... բժիշ–կին եւ տէրտէրին երթալու համար (Ե.) : Մարդոց թիւը աչխարհի վրայ :

Բաժանորդագրութեան պայմանները են .—

ՀԱՅ – ԲՈՑԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտա–սահման 5 տոլար :

Հատավաճառ չի ծախուիր :

Դիմել խմբագրին անունով, «Ցառաջի խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aïvazian chez HARATCH
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԹՈՒՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՑԱՑՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...
Դիմեցէք
« ՑԱՌԱՋ » Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60
ՄԱՔՈՒԻՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
10
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
10 AOUT
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 10982 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — N°10.982

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՀԱՆՋԱՏԻՐ ԿԸ ՄՆԱՆՔ

(ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ)

1920 Օգոստոս 10 :

Պատմական թուական մը, որ ոսկի տառերով արձանագրուած է հայ ազգի ժամանակակից տարեգրութեանց մէջ, 1918 Մայիս 28էն ետք :

Մայիս 28ին հայ ժողովուրդը Արարատեան դաշտի իր յաւէտ յիշատակելի դիւցազնամարտով անկախութիւն էր հռչակած :

Հինգուկէս դարու տարկուէնէն ետք ստեղծած էր ազատ հայրենիք՝ իր պատմական հողերու մէկ մասին վրայ :

«Հայաստանի Հանրապետութիւն»ը արձակելէն էր զարճած վերածնող Հայուքեան, հաստատուն կռուանը նոր կեանքի մը, փայլուն հեռանկարներով բեռնաւոր :

Շնորհիւ տոկալու, համբերելու, յուսալու եւ վերապրելու իր աննկուն կամքին եւ ղիմադրական անքակնճելի կորովին, հայ ժողովուրդը կուրծք էր տուած աշխարհասասան պատերազմի մը ահաւոր ցնցումներուն եւ Մեծ Եղեռնի անասելի արհաւիրքներուն :

Ու համառաւած աւերակներու եւ մահափուռ համաճարակներու մէջէն կեր – ած էր մանրանկար սեփական հայրե – նիք :

1920 Օգոստոս 10ին Սեւրի դաշնագիրը եկած էր հանդիսաւորապէս ու պաշտօնապէս նուիրագործելու ո՛չ միայն Հայաստանի անկախութիւնը իր այդ օրուան սահմաններուն մէջ, այլև հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքը՝ ունենալու Միացեալ Հայաստան :

Ու ճղած էր նաեւ Միացեալի սահմանները՝ Վանի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն մէջ՝ դէպի Սեւ Ծով ելքով մը, մանրամասնութիւնները ձգելով նախագահ Ուիլսընի իրաւարարութեան :

Սեւրի դաշնագիրը ստորագրած էին յաղթական մեծ դաշնակիցները , — Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Իտալիա եւ Ճապոն, իրենց կողքին ունենալով փոքր դաշնակիցները : Ստորագրած էին նաեւ պարտուած Թուրքիոյ լիազօրները :

«Փոքր դաշնակից»ներու չարքին էր նաեւ Հայաստան, որու անունով ստորագրած էր Աւետիս Ահարոնեան, իբրեւ նախագահ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան :

Շատ ջուրեր անցան այդ օրէն ի վեր կամուրջներու տակէն :

Նոր ցնցումներ հիմնայատկ փոխեցին մեր նորագոյտ հայրենիքի դիմագիծը :

Յաղթական դաշնակիցները մրցումի եւ յաղթական դաշնակիցները մրցումի եւ յաղթական դաշնակիցները մրցումի եւ – ան իրարու հետ՝ ոտքի կանգնեցնելու համար մահուան դուռը հասած Թուրքիան :

« Համերաշխարհային յեղափոխու – թեան » ապստեմները առաջինն էին եղած այդ ճամբուն վրայ : Մինա «մեծ»երը չէին ուզեր ետ մնալ Մոսկուայէն, կարծելով որ Թուրքին օգնելով պիտի արդիւնէին համայնավարութեան ծաւալումը դէպի Մերձաւոր ու Միջին Արեւելք, մինչեւ Հնդկաստան :

Մեծ դաշնակիցները բարձր դիւանագիտութեան հետամուտ՝ ուրացան մեր Դատը եւ մոռցան մեր ծառայութիւնները ու զոհողութիւնները : Անտեսեցին մեր մկկուկէս միլիոն նահատակներու թափած արիւնը իրենց Դատին համար :

Լոզանի մէջ Մուսուլի քարիւղին զոհեցին հայկական արիւնը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԻԹՕ ԳԱՀԻՐԷ Կ'ԵՐԹԱՅ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻ ԾՐԱԳԻՐ ՄԻԶԻՆ – ԱՐԵ – ԻԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ամէն կողմ կը չարունակեն ճար մը գտնել լուծելու համար Միջին Արեւելքի տագնապը : Այս ուղղութեամբ պատրաստուած վերջին ծրագրին հեղինակն է՝ մառեչալ Թիթօ , կամ առնուազն առաջարկողը :

Ըստ Ուաշինկթըն Փոսթի հրատարակած լուծումը հետեւեալն է .—

Ա) Զինեալ ուժերը կը քաշուին այն դիրքերուն վրայ որ կային պատերազմը սկսելէն առաջ, ՄԱԿի ուժերու հակակշռին տակ, որոնք կը մնան հին սահման – ներու երկու կողմերը (Իսրայէլի հին սահմանները կ'երաշխաւորուին մեծ պատութեանց կողմէ) :

Բ) Պատերազմի դադրեցման մասին ա. բար Պետութեանց հանդիսաւոր յայտարարութիւն :

Գ) Սուէզի ջրանցքին վրայ, ազատ նաւարկութիւն : Իսրայէլեան նաւերը կրնան նաւարկել ուրիչ պետութեան մը կամ ՄԱԿի դրօշակին ներքեւ :

Դ) Ազատ նաւարկութիւն Ակապայի ծոցին մէջ, եգիպտական իշխանութեան ներքեւ :

Ե) Հատուցում Իսրայէլի կողմէ արաբ գաղթականներուն :

Պեկիրատի մէջ այն կարծիքը կը տիրէ թէ այս ծրագրին յաջողութիւնը միայն արաբ ղեկավարներէն կախում ունի եւ թէ մառեչալ Թիթօ ամէն բան պիտի ընէ Նասրը համոզելու համար : Այս առթիւ կը յիշուի Նասրի եւ Թիթոյի հին բարեկամութիւնը եւ երկու երկիրներու տնտեսական եւ քաղաքական սերտ գործակցութիւնը :

Կը մնայ սակայն որ, եթէ նոյնիսկ ինք համաձայն է, Նասր կարենայ համոզել « քոյր » երկիրները : Ասկէ զատ կը մնայ սակայն Իսրայէլի անխուսափելի մերժումը :

Իսրայէլեան չրջանակներուն մէջ, կը մերժեն նոյնիսկ ընդունիլ Թիթօն իբրեւ միջնորդ, նկատի առնելով Եուկոսլաւիոյ

Ու իրենց խիղճը հանդարտեցուցին ծրնեւի մէջ ստեղծելով զաղթականներու մարզպանութիւնը՝ Նանսէնի նախագահութեան տակ :

« Հայաստանի fաղաfացի » էինք զարձանք « հայ գաղթական» :

Տարիները կը սահին անտարբերութեան մէջ : Ո՛չ մէկ լոյս հորիզոնին վրայ : Ցոյսի ո՛չ մէկ նշոյլ աշխարհի ճակատագիրը վարողներուն մօտ :

Սակայն չէ՛նք յուսահատիր երբեք : Չէ՛նք կորսնցներ տակալու, դիմանալու , համբերելու , հաւատալու եւ յուսալու մեր կամքն ու կորովը :

Պահանջատէր կը մնանք մեր արդար իրաւունքներուն՝ նուիրագործուած Սեւրի դաշնագրով , որ անկորնչելի եւ անժամանցելի միջազգային մուրհակ մըն է հայ բազմաչարչար եւ անիրաւեալ ազգին համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

բացէ ի բաց թշնամական դիրքը Իսրայէլի նկատմամբ , պատերազմի ընթացքին ու նաեւ Ազգաժողովին նիստերուն առեն :

Ուրիշ ծրագիրի մը մասին ալ կը խօսուի : Հռոմի Իլ Մեսաճեռօն է որ կ'ընէ « յայտնութիւնը» : Արդարեւ իսկական յայտնութիւն մը կարելի է նկատել վաստակն կը վերաբերի «գաղտնի համաձայնութեանց» զոյացած կոսիկինի եւ Ճոնսընի միջեւ :

Երկու մեծերը համաձայնած կ'ըլլան ճնշել Իսրայէլի եւ արաբ պետութեանց վրայ որպէսզի ընդունին ուղղակի բանակցութիւններ, Իսրայէլեան ուժերու քաշուելու հիման վրայ, նաեւ հրեայ պետութեան ճանաչման արաբ երկիրներու կողմէ, Սուէզի եւ Ակապայի ազատ նաւարկութեան : Մեսաճեռօն կ'աւելցնէ սակայն թէ Իսրայէլեան զօրքին քաշուիլը պէտք է յաջորդէ եւ ոչ թէ կանխէ Իսրայէլի ճանաչումը Արաբներու կողմէ : Տըրամաբանական չի թուիր որ Կոսիկին ընդունած ըլլայ նման պայման մը :

Կ'ըսուի նաեւ թէ Թիթօ Բրեժնեւէն ստացած է այս տեղեկութիւնները Փեչայի մէջ եւ չատ դժգոհ մնացած :

× *Լիբանանեան Ալ Անուար օրաթերթին համաձայն Հիւսէյն Թաքաւորը Մոսկուա պիտի երթայ :*

× *Երուսաղէմի մէջ իսրայէլեան իշխանութիւնները սկսած են պատժական խիստ միջոցներ ձեռք առնել Արաբներուն դէմ : Երկուշաբթի օրուան ընդհ. գործադուլին առթիւ է որ առաջին միջոցները ձեռք առնուեցան : Արդէն իսկ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են ի չարս որոնց ապահովութեան ընկերութեան մը տնօրէնը եւ փաստաբան մը :*

Իսրայէլացիք արդիլած են նաեւ փոխադրութեան ընկերութեան մը որ գործէ :

Կարգ մը չրջանակներու համաձայն Իսրայէլ կը վերաքննէ իր քաղաքականութիւնը եւ չարդ ընտրութիւն չէ կրցած կատարել երկու տեսակէտներու միջեւ : Նախ կայ այն տեսակէտը որ ոչ մէկ բան պէտք է ընել տկարացնելու համար Թագաւորին դիրքը ու երկրորդը որ ընդհակառակն կը ձգտի ամրապնդելու պաղեստինեան անջատողական ոգին եւ օգնել ինքնաւար «պաղեստինեան ամրողջութեան » մը հաստատման, առանց նը – կատի առնելու Հիւսէյնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Փեճինի ձայնասփիւռին համաձայն բախումները կը չարունակուին օդային բանակին մէջ Մաոյականներու եւ հակամաոյականներու միջեւ :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄի մէջ ձերբակալուած են 18 – 20 տարեկան հինգ հրեայ երիտասարդներ Ս. Ցարութեան տաճարին մէջ եղած զողութեան իրրեւ հեղինակ : Ըստ ոստիկանութեան երիտասարդներէն երեքը Հինգշաբթի դիշեր ժամը 10·30ին մտած են զպարիսկան մատուռին տանիքին վրայ զտնուող բացուածքէ մը, իսկ երկուքը պահակ կեցած են դուրսը : Պահ մը զողերը դժուարութիւն ունեցած են , դիշերուան պատարագին եկած վարդապետներու ներկայութեան պատճառով : Գողութիւնը նկատուած է առտուան ժամը 2ին երբ աղօթքի եկած են յոյն վանականներ : Հինգ երիտասարդներ դատարան պիտի քաշուին : Գողոնը՝ աղամանդապատ ոսկեայ թագ մը դեռ չէ գտնուած :

ՍԱՅԿՈՆի մէջ, Զօր. Վան Թիէօ որ թեկնածու է Հանրապետութեան նախագահութեան, յայտարարած է թէ ըմբոստութեան երեք տարի ետք պիտի ընէ ամէն բան պետութեան ամբողջականութիւնը վերահաստատելու համար :

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԱՒ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

ԱԶԴԱԿ, (Օգոստ. 7).— Պատերազմի զոհերուն համար կազմուած Ազգային Յանձնախումբը Ուրբաթ առտու ընդունեցաւ այցելութիւնը Լիբանահայոց առաջնորդ Տաճատ Արք. Ուրֆալեանի, որ 75·512 լիր. ոսկիի չէք մը յանձնեց Ազգ. Յանձնախումբի նախագահ Հիւսէյն Ուէյնիի :

Այս դումարը, որ զոյացաւ ազգային Առաջնորդարանին կողմէ կազմուած նուիրահաւաք մարմնին ջանքերով , պիտի բաժնուի հետեւեալ ձեւով :

— 50·000 լ. ոսկի՝ յորդանանցի աղէտեալներու :

— 15·000 լ. ոսկի՝ սուրիացի աղէտեալներու :

— 10·512 լ. ոսկի՝ ազգային ճիղին :

Առաջնորդը Յանձնախումբին յանձնեց նաեւ նամակ մը՝ ստորագրուած Լեւոն Գասապեան եւ որդի հատատուածեան կողմէ : Այդ նամակով, Պէյրութի մաքսային դրասենեակէն կը խնդրուէր յանձնախումբին տրամադրութեան տակ դնել Պէյրութի նաւահանգիստին մէջ գտնուող վեց հակ վրան, որոնք Ցորդանան պիտի ղրկուին :

Պ. Ուէյնի, յանուն յանձնախումբին ջերմ չնորհակալութիւն յայտնեց Առաջնորդին եւ մեծ յարգանքով խօսեցաւ հայ համայնքին մասին, որ ամէն անգամ, նմանատիպ առիթներու, տուած է վկայութիւնը իր անխախտ հայրենասիրութեան եւ անսահման նուիրումին :

(Վիէթքոնկը), առարկելով թէ ան ըլլալով ամբողջովին Հանոյի հակակշռին ներքեւ , բանի չի ծառայեր անոր մասնակցութիւնը , որեւէ բանակցութեան :

ՎԱՏԻԿԱՆի եւ Զեխոսլովաքիոյ միջեւ բանակցութիւնները ձախողած են : Նպատակն էր երկու պետութեանց յարաբերութեանց բարելաւումը : Փրակայի կառավարութիւնը չընդունիր եպիսկոպոս – ներ զրկս Վատիկանը նշանակէ : Ասիկա հիմնական պատճառ մը կը նկատուի Ս. Աթոռին կողմէ խօսակցութիւնները չշարունակելու համար :

Փեճինի « Ժողովուրդին Օրաթերթը » կոչ կ'ընէ Ամերիկայի Սեւերուն որ հետեւին Մաօ Ցէ Թունկի գծած ճամբուն, որ կը գատապի թէ «իշխանութեան տիրանալը բռնի ուժով յեղափոխութեան առաջին նպատակն է եւ գերագոյն ձեւ.» :

ՄՕՐԻՍ կղզին, հնդկական ովկիանոսի բրիտանական գաղթավայր 1810էն ի վեր անկախութիւն ընտրեց : Արդարեւ երես – փոխանական ընտրութեանց արդիւնքը ցոյց կուտայ թէ մեծ յաղթականն է անկախութեան կուսակցութիւնը : Կղզին անկախութեան պիտի տիրանայ քանի մը ամիսէն :

ՍԻՈՒՏԱԿԱՆ Արաբիոյ Արտաքին նախարարը յայտարարած է թէ Եմէնի խնդրին կարգադրութեան առաջին պարմանն է եգիպ. ուժերու ամբողջական պարպումը : Քանի մը օրէն պիտի դումարուի Սուտան – Եգիպտոս – Արաբիա երրեակ կոմիտէն, զոր Խարթումի ժողովը հաստատեց կարգադրելու համար Եմէնի հարցը :

ԻՐԱՔի կառավարութիւնը որոշած է հիւպատոսարական մը բանալ Արեւելեան Պերլինի մէջ :

ՊՐԱՆՑ ռումանական օգանաւով վերադարձած է Պոն, այն վախով թէ իրը սապոթէ եղած է :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՄԵԾ ՔՈԱԼԻՍԻՈՆԻ ՋԱՆՔԵՐԸ

— * —

Ութ ամիս է որ գաշնակցային վերման կառավարութիւնը կը զործէ Սոցիալ Դեմոկրատներու մասնակցութեամբ, որով կը կոչուի Մեծ Քոալիսիոնի Քիզինկըր–Պրանտ կառավարութիւն։ Այս բացառիկ հանգամանքը ունի իր ներքին եւ արտաքին քաղաքական ծալքերը։ Առանց Սոց. Դեմոկրատ կուսակցութեան, վրեթէ անկարելի պիտի ըլլար անտեսական բարւոք վիճակը պահպանել եւ արտաքին քաղաքական մարզին մէջ վստահութիւն եւ զործակցութիւն ապահովել։

Ութ ամսուան մէջ օրէնքներ պատրաստուեցան տուրքերու յաւելման համար, եւ անոնց քաւէարկութեան յաջողութիւնը ապահով է, որովհետեւ երեսփոխանական ժողովին մեծամասնութիւնը կառավարութիւնը կազմող Քրիստոնէական երկու կուսակցութիւններն ու Սոցիալ Դեմոկրատներն են։ Օրէնքը կը նախատեսէ մասնաւորաբար վաճառքի չորս առ հարիւր տուրքին տեղ, (զոր պէտք է վճարէին արտադրողը, մեծաքանակ վաճառորդը եւ փոքրաքանակ ծախողը՝ քանի անգամ որ ապրանքը ձեռքէ ձեռք անցնէր), առ այժմ 11 առ հարիւր վճարել, բայց ամէն ապահովուած պետական մուտքը աւելի կանոնաւոր կը համարուի։ Ամէն զատ չհատուորքի օրէնքը կը փոփոխի՝ չատ չհողէն համեմատաբար աւելի տուրք դանձելու ուղղութեամբ։ Իսկ ելեւմուտքի հակակշիռը կառավարութեան պիւտճէի խնայողութիւն մը կը պարտադրէ, որուն ամէնէն կարեւոր կէտը կը ներկայացնէ զինուորական ծախսերու նուազեցումը, եւ այս պատճառով զերմանական բանակին թիւը պիտի նը–ւազի փոխանակ աւելնալու՝ հակառակ այն խոստումին որ Դաշնակցային Գերմանիա Ատլանտեան կազմակերպութեան պիտի տրամադրէր 500·000 հոգինոց զինուորական բանակ մը։ Այժմ 430·000ին վրայ յաւելում պիտի չըլլայ եւ նախատեսուած 50–60 հազար նորակոչիռները ուրիչ կերպ պիտի ծառայեն կամ վարժուին։ Դահլիճը կ'ուզէ այս տարի 6,– 7 միլիառ մուտք խնայել։

Ֆրանց Ժոզէֆ Շթրաուս, որ չատ ազդեցիկ նախարարն է ելեւմտական զործերու, կը պնդէ խնայողութեան անհրաժեշտութեան վրայ, բայց զինուորական զործերու նախարար Շրէօտէր այս խնայողութեան ձեւին այնքան համամիտ ըլլալ չի թուիր, եւ Քիզինկըրի հետ բախումներ ունեցաւ՝ հակառակ անոր որ Շրէօտրը եւ Քիզինկըրը նոյն կուսակցութեան կը պատկանին։ Սոցիալ Դեմոկրատները միշտ համակարծիք ըլլալ կը թուին զինուորականութեան զեղչումին եւ կը ջանան լեզու գտնել խորհ. Միութեան հետ՝ ինչպէս նաեւ հաշտարար ոգի մը ընդգրկել արեւելեան Գերմանիոյ եւ արեւելեան Եւրոպայի բոլոր կառավարութիւններուն հանդէպ։ Մասնաւորապէս Վիլլի Պրանտ կը յուսայ կարգ մը «անճնական» տեսակցութիւններու հետեւանքով՝ խորհ. Միութեան դեսպանին հետ, (Պերլինի քաղաքապետ եղած ատեն) կարելիութիւն մը դտնել ռուսական սառոյցը հալեցնելու եւ հաչտ ընթացք մը ապահովելու զէթ բաժնուած զերմանիա–կան երկու հատուածներու «մարդկային մերձեցման» տեսակէտէն։

Եւ զեռ յայտնի չէ թէ խորհ. Միութեան իսկական քաղաքականութեան համար աւելի նպաստաւոր չէ՞ Դաշնակցային Հանրապետութեան հետ բարեկամա–կան զործակցութեան ձեռնարկել եւ նը–պաստաւորուիլ քան թէ չարունակ իրենց «վրէժխնդիր» «փաչական» եւ այլ որակումներով յաճախակի երկարած ձեռքը մերժել։

Ամէն պարագայի տակ, այս օրերուն, Պրանտ յաջողած ըլլալ կը Թուի Զեխոսլովաքիոյ հետ առեւտրական եւ մշակութային համաձայնութիւն մը զոյացնելու եւ երկուստեք ներկայացուցչութիւններ պիտի հաստատուին, որոնք իրաւունք պիտի ունենան նաեւ «վիզա» տալու փոխադարձաբար երկու երկիրներու քաղաքացիներուն։ Զեխոսլովաքիա ներկայիս չորս հարիւր միլիոն մարքի ապրանք կը դնէ եւ նոյնքան ալ կը ծախէ Գերմանիոյ։ Այս առեւտուրը պիտի բարձրացուի մին–չեւ մէկ միլիառի։

Այս կարգի համաձայնութիւններ ունի Դաչն. Գերմանիա բոլոր միւս արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն հետ, բաց ի Ալպանիայէն։ Իսկ Ռումանիոյ հետ սկսած են դիւանագիտական յարաբերութիւններ եւ դեսպաններ կը զործեն Պուքրէշտ եւ Պոնի մէջ։ Այնպէս որ Պրանտ այժմ այցելելով Պուքրէշ՝ արդարեւ է աւելի սերտ զործակցութեան ճամբայ բանալու, եւ կը յայտարարէ թէ այս չարժումները Խորհ. Միութեան դէմ չեն ուղղուած։ Ընդհակառակն կը ցանկայ Մոսկուայի հետ բարեկամական հասկացողութեան մը զալու եւ ապացուցանելու որ անհիմն են տեղի –անտեղի արհամարհանքի եւ վրէժխնդրութեան խօսքերը դաշնակցային Գերմանիոյ հասցէին։

Պրանտի փորձերը Արեւելեան Գերմանիոյ հետ, որոշ համաձայնութեան մը սկիզբ դնելու մասին, ցարդ անվստահութեան խօսքերով պատասխանուած են, բայց Պրանտ անյողդողդ կը կրկնէ իր համեստ փորձերը՝ յուսալով որ օր մը Խորհ. Միութիւնը պիտի տայ հաչտ վերաբերումունքի ազդանշանը։

Նախազահ տը Կոլի Գերմանիոյ մէջ ունեցած տեսակցութիւնը զերման մամուլին առիթ տուած է ըսելու որ՝ հիմա ալ մեզի խրատ կուտայ Լեհաստանի հետ ահմանի խնդիրը վերջնական կորսուած

ԲԻԻԶԱՆԴԻՈՆԻ ՀՈԳԵՎԱՐՔԸ

— * —

Բ.

Հայ կեդրոնները հայ իշխաններով ու վասխաններ էին բնակչութեան նուազում, արտաղաղթով ամայացած երկրին մէջ։ « Քաղաքներ եւ զիւղեր զատար – կուած էին և Սելճուքները վրաններով կը զեղերէին կարծես անապատներու մէջ։ Արեւելքէն անցան Կապադովկիա, Փոքր – զիա, Գոնիա եւ Հասան Բիւթանիա։ Բար–զատաճումի մէջ էր՝ երբ Վասիլ Երկրորդ որոշեց կոչել Հայաստանը, ինչ որ զիւ–րին էր արքայիկներու միջեւ ներքին հա–կամարտութեան չնորհիւ։ Արշաւանքը պատճառ եղաւ որ Հայերը նետուին Բիւ–զանդիոնի զիերկը։ Յոյն ընչաքաղց եկե–ղեցականներ տիրացան Հայաստանի հա–րուստ եպիսկոպոսական Թեմերուն, աբ–բայարաններուն եւ անվերջ հալածանք հանեցին Հայերու դէմ, Սելճուք արշա–

յտատարելու, որովհետեւ ինք Լեհաս–տան պիտի այցելէ, բայց «նախազահը պիտի ընէ» ըսելով սպասողական զիրքի վրայ մնալու հարկ չկայ այլեւս։ Ամէն զատ, մանաւանդ Գոնատայի միջադէպէն ետք, ակնարկութիւններ կան զերման մամուլին մէջ թէ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի կողմ պէտք կենալ, որոնք վստահելի բարեկամներն են դաշնակցային Գերմա–նիոյ։ Քիզինկըրի մօտալուտ այցելու–թիւնը Ուաշինկթըն, պիտի ծառայէ Ամե–րիկայի մէջ արթնցած կասկածները փա–րատելու, որոնք յառաջ եկած են զեր–ման կառավարութեան կողմէ զինուորա–կան պիւտճէն նուազեցնելու ծրագրէն եւ այս պատճառով ալ զերման զինուորներու թիւը պակսեցնելու հեռանկարէն։

Մեծ Քոալիսիոնի կառավարութիւնը արտաքին եւ ներքին ճակատներուն վրայ ունի ամէն կարելիութիւն ցարդ չետա–ձգուած հարցերը արագօրէն լուծելու։ Միայն թէ հասկացողութեամբ վարուէին այն պետութիւնները եւ յաղթականի ի–րաւունքներով չպնդէին իրենց արտակարգ պահանջներուն վրայ։ Քիզինկըր – Պր – րանտ կառավարութիւնը ինքզինք պատ–րաստակամ կը յայտարարէ բանակցու–թեան համար։ Հարկ է «չանս» մը տալ անոր ,որովհետեւ որքան ուշանայ խա–ղաղութեան դաշնագրութիւնը, այնքան կը չատնայ հաւատնականութիւնը որ խո–հեմութեան դէմ մարդիկ ցցուին եւ ար–մատականութիւնը հող զտնէ զերման ի–րականութեան մէջ, ինչպէս կը տեսնենք զանազան պոռթկումներու առթիւ եղած արտայայտութիւններէն։

Պ. ՓՐՈՒՆՃԵԱՆ

ւանքը մղեց Սենեքերիմը, փոխանակելու զաւառը 1021ին, Գաղիկ Թ–զուց կարսը եւ ստացաւ Ամասիան։ Բիւ–զանդիոն կը կարծէր պաշտպանել սահ–մանները, հակառակը պատահեցաւ, դռները բացաւ Սելճուքներու առջեւ, դի–մադրութեան պատնէշը խորտակելով (Շ. Լորան, Պիգանիս է լէ Սելճուսիտ, էջ 16 – 21)։

Ուռհայեցի զրած կը պզտէն բիւզան–զական քաղաքականութեան հետեւանք–ներու մասին։ Ռամպօ, Լորան, կրուսպիսի կրկնեն Ուռհայեցին։

Մանազկերտի պատերազմը 1071ին կը վճռէ կայսրութեան ճակատագիրը։ Պար–տուած կայսրը՝ Ռոմանոս Դիոգինէս պա–հը նկէց կ'ըլլայ, Միքայէլ մը զահը կը յափշտակէ։ Ռոմանոս կը փորձէ վերագ–րաւել զայն, քաղաքացիական կռիւ, կը սկսի։ Երկրորդ պատերազմ մը, Ռոմա–նոս կը ձերբակալուի, յաղթական Մի–քայէլ Պոլիս կը տանի տարաբախտ կայ–սրը, աչքերը կը կուրցնէ, վանքի մը մէջ կը բանտարկէ, ուր կը մահանայ Թուռ–ուը, կրած անգութ հարուածներէն խոր–տակուած։

Դէպի ռազմադաշտ մեկնած ատեն, Սերաստիայէն անցքին, մահ սպառնացած էր Սենեքերիմի որդիներուն։ Ռոմանոս տեսաւ թէ Մանազկերտի ճակատամարտին ամէնէն աւելի հայ զունդերը հատ–տարմաբար եւ արիաբար ճակատած էին թշնամիին դէմ եւ Անտիոքի իշխան հա–յազգի Խաչատուր օդնութեան կուզար Միքայէլի բանակին դէմ, հայ իշխաններ հաւատարիմ կը մնային իր զահին։

Արշաւող ցեղախումբերը կը չարունա–կէն իրենց յառաջացումը եւ քառասուն տարիէն, 1056 – 1096 կը տիրեն Փոքր Ա–սիոյ մեծ մասին։

Մանազկերտի ճակատամարտէն ետք մինչեւ պատուած Ռոմանոսի եւ զահ յափշտակող Միքայէլի բանակները կը պատերազմէին, Սելճուքները կ'արշաւէին դէպի ներսերը։ Բիւզանդական բանակին մէջ ծառայող Նորմանացի Բուսել, որ մասնակցած էր Մանազկերտի ճակատա–մարտին, առիթէն օգտուելով կը փորձէ անկախ իշխանութիւն մը հիմնել Սել–ճուքներու եւ Բիւզանդիոնի միջեւ։ Կը հաստատուի Իկոնիոյ եւ Գալատիոյ մի–ջեւ եւ կը յարձակի թէ Բիւզանդիոնի եւ թէ Սելճուքներուն վրայ։ Իսահակ Կոմ–նենոս զերի կը բռնուի Սելճուքներէն՝ կեսարիոյ մօտ։ Միքայէլ բանակ մը կը զրկէ հօրեղբօր Յովհ. Տուքասի հրամա–նատարութեան տակ, Տուքաս կը պար–տուի, զերի կ'իյնայ, յաղթական Ռուսել կը հասնի Պոլսոյ զռներուն առջեւ, կը պաշարէ Սկիւտարը, կայսր կը հռչակէ զերի առած Յովհ. Տուքասը։

Փորձանքէն ազատելու համար, Միքա–յէլ կայսրը կը զիմէ Սելճուքներու օգ–նութեան։ Հարիւր հազար Սելճուքներ կը հասնին Նիկոմիդիա, մինչեւ Վոսփոր, կը կոտորեն քրիստոնեաները, Սիւլէյման մայրաքաղաքը կը հաստատէ Նիկիոյ մէջ,

ՀԱՅԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

—o—

Քանի մը օր էջմիածին հանդստանալէ ետք, անցանք Աչտարակ, Օչական, մին–չեւ Բաչ – Ապարան եւ Արագածի չրջանի մէկ քանի զիւղերը, միշտ մէկ երկու օր միայն մնալով իւրաքանչիւր զիւղ, ան–կից ալ չոզեկառքով հասանք Ալեքսան–դրաբոլ, օր – օրի աւելի կազդուրուած եւ վերջապէս բաւական առողջացած։

Երեք չաբաթ Ալեքսանդրապոլ մնալէ ետք՝ կը վերադառնանք Երեւան։

Դիմելով Վարդանի զօրանոցը, ուր արդէն անգամ մը տարած էին մեզ խումբով, Օգոստոս ամսուն, Երեւան հասած մեր առաջին օրն իսկ կ'արձանագրուինք։

Տակաւին հոս էին Ամերիկայէն եկած այն տզաքը, որոնց հետ հասած էինք Ե–րեւան։ Անոնցմէ զատ՝ նաեւ Վահան Չե–բազը եւ ուրիշ քանի մը Թրքահայեր։ Մնացեալը բոլորը Ռուսահայեր են։

Այս զունդին ճակատագիրը, սակայն, տարբեր եղաւ միւսներէն։ Ճակատ մէկ–նումի օրը միշտ կ'ուշանար, կը ձգձգուէր։ Կամաւորները անհամբեր էին։ Հրամանատարն ու սպաները համբերու–թեան յորդորներ կը կարդային, բայց

ուշացումին պատճառը միշտ անյայտ եւ խորհրդաւոր կը մնար մեզի։ Շշուկներ միայն չրջան կ'ընէին, թէ ռուս իշխա–նութիւններն են, որ կ'օրօրեն ու կը խաբխբեն։ Մինչեւ որ ձմեռն ալ եկաւ ու անցաւ։

(Ձմեռ ըսելս եղանակը բնորոշելու հա–մար է միայն, ձիւն ու ցուրտ զրեթէ չըտեսանք այդ տարին)։

Զօրանոցին ձմրան կեանքը նկարագրել երկար պիտի ըլլար։ Կը զոհանամ ընդ–հանուր կարգ մը տեղեկութիւններու հետ՝ չահեկան պարագաներ միայն արձանագ–րելով։

Զօրանոցը կը զտնուի Երեւանի այն ծայրը, ուրկէ կը սկսի էջմիածին տանող խճուղին։ Կամուրջէն ասդին։

Մուտքին երկաթաչէն մեծ զուռ մը։ Շուրջանակի՝ դիրքով կարգ մը չէնքեր, զօրանոց, զրասենեակներ, խոհանոց, մառան, պահեստներ, ախոռներ են., մէջտեղը ընդարձակ բակ մը՝ զինուորա–կան մարզանքներու համար։

Զուռը կը բաղկանայ երեք վաչէ, ո–րոնց վաչտապետներն են՝ Համբարձում Մելքումեան, Գարեգին Նժդեհ եւ Շարամ։

Ընկերը Մելքումեան, ասպարէզով իրա–ւաբան, յետոյ զինուորական զարձած եւ վկայուած սպայ է։ Հայ – Թաթարական կռիւներու ընթացքին՝ Մուրատի զինուոր։

Նժդեհը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Սո–ֆիայի զինուորական դասընթացքը ա–ւարտած, պուլկարական սպայ։

Իսկ Պ. Շարամ, ռուս բանակի աստի–ճանաւոր։

Արդէն այս զունդը միւսներէն կը տար–բերի անով, որ 90 առ հարիւր Ռուսահա–յերէ կազմուած՝ չատերը, պատերազմէն առաջ, իրենց զինուորական ծառայութի–նը ռուսական բանակներու մէջ կատա–րած, մարզուած զինուորներ են, տասնա–պետներ, ենթասպաներ եւն.։

Ռուս զին. իշխանութիւնը աչք կը դո–ցէր, երբ գտնուէին այդպիսիներ, որոնք նախընտրէին հայ զունդերու մէջ ծառա–յել։ Այդ պատճառաւ այս զունդը միւս–ներէն աւելի յարմարութիւն ունեցաւ խա–կան զինուորական մարզանք տեսնելու։ Մինչդեռ մեզի հետ Պուլկարիայէն ու Ռումանիայէն եկած երիտասարդներէն մաս մը, զրեթէ առանց մարզուելու, ճակատ մեկնեցան մէկ կամ միւս զունդին հետ։ Կայուն թիւ երբեք չունեցան մեր զունդերու զինուորները, որով նաեւ այս զունդը։ Որովհետեւ օգտուելով այն թոյլտուութենէն՝ որ վերը յիշեցի, տե–ղացի չատ երիտասարդներ, որոնք պար–տաւոր էին ռուսական բանակներու մէջ ծառայել, կուզային կ'արձանագրուէին մեր զունդերուն մէջ, եւ ալ հետապնդումի չէին ենթարկուեր։ Հայ զինուո–րին այս նախընտրութիւնը արդար էր ան–չուշտ։ Քանի որ կուտիւ մը կայ, աւելի արեան մօտ պիտի ըլլար՝ Հայերու հետ,

Հայերու համար, հայ հողի վրայ կռուիլ զաւառար Թշնամի Թուրքին դէմ, քան երթալ Հայուն համար բոլորովին անծա–նօթ հեռաւոր ճակատներ։

Կային սակայն, ուրիչ հաչիւով մտած–ցողներ ալ, որոնք մեր զունդերուն մէջ արձանագրուելով՝ անգամ մը հետապն–դումէ ազատելէ ետք, քիչ մը ուշ, քիչ մը կանուխ, օր մը կ'անհետանային։

Հասկնալի է թէ այդ մասին պատա–ճառը օրէնքները եթէ խստիւ զործադրուէին, դիւրին չէր ըլլար խուսափիլ։

Եթէ մեր ամէն մէկ զունդի զինուորին թիւը զանազան պարագաներու մէկտեղ պատերազմներու մէջ պակսած տարբեր տարիներ պատճառով տարբեր թուերով հաշուած են, պատճառը այդ երեւոյթն է։ Արձա–նագրուածներու թիւը եւ իսկապէս ծա–ռայողներու թիւը չատ տարբեր էին իրարմէ, եւ ոչ մէկ կարելիութիւն կար ճշդելու։

×

Վերը յիշուած վաչտապետներէն՝ Համ–բարձում Մելքումեանի վաչտին կը պատ–կանինք մենք, Թրքահայերս։

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

(19 Շար.)

—o—

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՓԱՆՍՏԱՒՈՒԱՑՒ

—ՕՆ, ԱՀաւոյ, ՏՐ՞ՆԴԵՍ ԵՒ, ՏՐ՞ՆԴԵՍ ԵՒ ՀՒՆ ՄԱՐԴՈՑ ՄԱՀՈՒՆ ԵՒ ՀՈՐ ՄՈՂՈՄՆԻՑ, ՎԵՐՇՈՒՄԸ ԵԿԱՒ ՕՆՈՒՆ ԵՒ ՄԱՐԴԻԿ ՄԸ ՉԻՄԱՑԱՒ, ՊԱՏՄԵՑԻ ՄԵԶ ՀՈՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԴ ՓԱՆՍՏԱՒՈՒԱՑՒԻ ՎՐԱՅ ԵՒ ՄԵՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ։

ՕՆՔ ՓԱՆՍՏԱՒՈՒԱՑՒ ՏԻՐԱՊԵՏ ԱՄՍ ՄԸ ԿՈՉԵՒՐ ԶԻՆՔԸ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱԹՈՌ, ՀԱՍԱՐԱԿ ՄԸ ԱՄՓՈՓԵՑԱՒ ՀՈՒՐՔԸ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁՈՎ ԵՒ ՀԱՐՍԱՆԻՔՈՎ ՄԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՑԱՒ ՀԱՐՍԱՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ։ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ ՈՒՆԵՑԱՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԻՐ

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

ԵՒ ԽԱՂՈՂՕՐՀՆԷՔ

ՓԱՐԻԶ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, 13 Օգոստոս, Տօն է Վե – րափոխման Ս· Աստուածածնի : Այս առ – թիւ փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր Ե – կեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողի օրհնութիւն :

×

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— 14 Օգոստոս , Ցիչատակ է Մեռելոց : Կը մատուցուի պատարագ ժամը 10·30ին : Պատարագի աւար – տին պիտի կատարուի հոգեհանդիստ վասըն համօրէն ննջեցելոց :

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Այս կիրակի Վերափոխում : Հանդիսաւոր ճայնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնէք – նէք ժամը 10·30ին :

Երկուշաբթի՝ Մեռելոց : Ճայնաւոր պատարագ , հոգեհանդիստ համօրէն ննջեցեալներուն համար ժամը 10·30ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ : ԼԱՍԻՈՒԹ

Վերափոխման տօնին առիթով , այս կիրակիին Փրատոյի Ս· Սահակ – Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, իսկ 15 Օգոստոսի Երեքշաբթի օր՝ Լասիոթայի Ս· Կարապետ մատրան մէջ, հանդիսաւոր Ս· պատարագ կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ յետ պատարագներուն , կը նաղապահէ Խաղողօրհնէքի արարողութեանց :

Սկիզբը Ս· պատարագի 10, քարոզ՝ 11·45, Խաղողօրհնէք 12 :

×

ԼԻՈՆ·— Ս· ՅԱԿՈԲ

Այս կիրակի, Ս· Աստուածածնայ Վե – րափոխման տօնին առիթ , Ս· Յակոբ Ե – կեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր Ս· պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԴԱՒԻԹ Ծ· ՎՐԴ· ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ խաղողօրհնութիւն եւ մատաղօրհնութիւն :

×

ՏԻՍԻՆ

Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ : Այս առիթ հանդիսաւոր Ս· պատարագ , խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաչխում : Սկիզբը ժամերգութեանց ժամը 8·30ին :

×

ՊՈՒՀՎ· ՕՍՏՕ

Այս կիրակի , Պուլվ· Օտտոյի Ս· Ցա – կոբ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի Ե – պիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ : Եւ կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէք :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ· ԹՐԹՌԵԱՆ

Սկիզբը ժամերգութեան ժամը 8·30ին , Պատարագ 10ին , քարոզ 11·30ին , Խաղողօրհնէք 12ին :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի Ս· Աստուածածնայ տօնին տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին :

Կը քարոզէ ՆԱՐԵԿ Ռ·ՀՇՆՑ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ պատարագէն ետք՝ Խաղողօրհնէք , իսկ Վալանսի հայ գաղութը , մասնաւոր – պապէս կը հրաւիրուի 15 Օգոստոս Գչ·ի օր յատկապէս մատուցուելիք Ս· պատարագին , ի յիշատակ Բ· պատերազմի ռմբակոծութեան զոհ դացած Վալանսի բնակչութեան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Գոհարիկ Ա – հարոնեան եւ զաւակը՝ Ալիս չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր կամ ծաղկեպատկով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ Ա.ՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

Մասնաւոր չնորհակալութիւն Տօքթ· Տիկիրեանի իր անձնուէր խնամքներուն համար :

×

Փարիզի Ազգ·ի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը – ւէրները .— Պ· Ց· Աչճեան 300 ֆրանք , Մխաքեան եւ Նիկողոսեան ընտանիք (իսկ լէ Մուլինօ) 250, Պ· Ի· Գալուստեան (Պուրճ Համուտէն) 243, Տիկին Օհանեան իր ողբ· ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ 200, Պ· Գ· Պարտիզպանեան , ողբ· Ցարուհիւն Սրապեանի մահուան առթիւ հարիւր , նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Մելիք Ամիրայեան 30, Տիկին Ն· Կորկորեան , մայրերու տօնին առթիւ 100, Ա· Սարգսեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Ա· Յովհաննէսեան, ողբ· Փանոս Բարսեղ – եանի մահուան առթիւ 50, Տիկին Բ· Եսայեան իր ողբ· ամուսնոյն մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ իր հարսին՝ Տիկ· Հռիփսիմէի եւ եղբօր՝ Պ· Պարպուլեանի յիշատակին հարիւր , Գ· Պարտիզպանեան , փոխան ծաղկեպսակի ողբ· Եսայի Եսայեանի մահուան առթիւ հարիւր, Փոքրիկները Մարի – Թէրէզ եւ Գաբօ Ֆէ – տի իրենց մեծ հօր, Ցարութիւն Սրապեանի յիշատակին հարիւր, Պապիկեան , ողբ· Արմենակ Համբարձումեանի յիշատակին հարիւր , Ն· Հայթայեան, ողբ· Տիկին Տօլմաճեանի մահուան առթիւ 50 ֆրանք : Նոյն առթիւ դրացիներէն հաւաքուած 40, Պ· Զաղմըչեան, փոխան ծաղկեպսակի ողբ· Տիկին Տէմիրի մահուան առթիւ յիսուն, Պ· Գ· Ճորթեան, փոխան ծաղկեպսակի ողբ· Ղազարոս Փափազեանի մահուան առթիւ 50, նոյն առթիւ Պ· Տօլմաճեան 30 ֆրանք :

ՄինասօկլուՄարաիրոս, ողբ· Տիկ· Մաղլումեանի մահուան առթիւ քսան, Տիկին Մերճանեան, փոխան ծաղկեպսակի ողբ· Խիկար Դաւիթեանի մահուան առթիւ 20, Տիկին Ռոզ Գըրըգճեան տասը, Տիկին Ա – ղաւնի Պիւյիւքեան 15, Շահպազեան 10 :

«ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ, ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ...»

ԳՐԵՑ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՁԱՑՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Տպ· «Համազգային», Պէյրութ, 1967

2000 օրինակ տպուած եւ արդէն ըս – պառած : Քանի մը օրինակ մխայն մնա – ցած :

Գին 2 ֆրանք

Դիմել «Ցառաջ»ի խմբագրութեան :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ
Ա· ԿԱՑԱՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին կը ներկայացուի՝

FAÇADES

(Թատերգութիւն)
Հեղինակ՝ ԺԱՆ – ԺԱՔ ՎԱՐՈՒԺԱՆ
(Ուզուեեան)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր· կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր· կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՑՈՒՅՍ 1ԼՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԻԿ ԲԱԺԱՆԴԻՆ ԿԸ ԴԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՑԱՌԱՋ»Ի

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊԷԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի (Օգոստ· 15)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԽԱՂՈՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ձոխ յայտագիր , երգ, պար : Խնջոյք

Հաճելի օր մը բոլորին համար

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրք եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

—o—

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան ,

1, Bld. du Nord — 93· LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

Լոյս տեսաւ
«Համազգային»ի տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ
Ա· հատորը՝
"ԳԻՒՂԸ" ԵՒ "ԱՆՁՐԵՒ"
Մաճուր թուղթ, շքեղ տպագրութիւն
լաթակազմ, 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ· ոսկի
Դիմել «Համազգային»ի գրատունը

Մամուլի տակ են
եւ շուտով լոյս կը տեսնեն
Ա) Ս· ՎՐԱՑԵԱՆԻ
"ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ"Ի
Զ· ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»
Բ) Ց· ՄԱՍԵՃԵԱՆԻ
ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ
ցարդ անտիպ թարգմանութիւնները

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
՝ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ՝ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը ներկրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջին – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիֆ — ծածկոյթներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI 11 AOUT 1967
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10983 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — N°10.983

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ԱՐԱՐԱՏԸ ՉԵՆՔ ՏԵՍԱԾ

Ան որ Արարատը չէ տեսած, չի նմանիր այն Ֆրանսացիին՝ որու համար մասնաւոր իմաստ մը չունի Մոն – Պլանը չտեսնել :

Հայը եղած է այն եզակի ժողովուրդը, որ իմաստ տուած է լերան մը : Դարերէ ի վեր կ'երգէ իր լեռը :

Այդ լերան կապած է իր սէրը, իր բանաստեղծութիւնը, իր պատմութիւնը, ու մանաւանդ իր ցաւը :

Պատմած են մեզի անոր վեհ անտարբերութիւնը, անոնք որ Երեւանի պողոտաներէն միշտ կը նային անոր, ոխ մը իրենց սրտին մէջ :

Պատմած են մեզի թէ ի՛նչ հրաշալի է Ան, երբ դիտես զայն արշալոյսին այն օդանաւէն որ քեզ Երեւան կը տանի :

Մենք Արարատը չենք տեսած :

Սերունդը որ իր առաջին արեւը տեսաւ պայծառ Ֆրանսայի երկինքին մէջ, որ դպրոցներու գրասեղաններուն վրայ Ա – Բէ – Սէ սորվեցաւ՝ Ռասինն կարդալու համար, մնաց միշտ քննադատութեան առարկան այն սերունդին որ հասակ նետած է Սեւանի ափին, ու նաեւ այն միւս սերունդին որ արաբական հայրենիքներու մէջ, նախակրթարանի գրասեղանէն ըմբռնեց Այբուբեն սերտած է՝ Մեծարենց կարդալու համար :

Հայրենիքէն եկած ուսանողներ նոյնիսկ կը քննադատեն ու կը դատապարտեն, մինչ նախ հարկ է հասկնալ ու հասկնալէ ետք գնահատել :

Ի՞նչ կը սպասուի համայնակուլ ափերու վրայ ծնած տղոցմէ, սնած քարթէզեան տրամաբանութեամբ, միտքն ու սիրտը լեցուցած պատմութիւնովը Յեղափոխութեան մը, որ ազատութեան դաս տուած է Մարդկութեան :

Կը սպասուի որ լաւ հայերէն խօսի, Րաֆֆի կարդացած ըլլայ ու իր կիրակնօրեայ դրօշակը վերապահէ հայապահպանման : Ու դատավճիռը ծանր է երբ թերացած է :

Խօսիլ, քննադատել ու դատապարտել : Հայկական անուշ սովորութիւն մը : Մակերէսէն տարուելով դատավճիռը արձակել՝ դատաւորութիւնը չսկսած :

Բայց առաքինութիւն չէ հայերէն խօսիլ, կարդալ, գրել, մտածել՝ երբ ծնած ես Հալէպ, Պէյրութ, Պոլիս, ու մանաւանդ Երեւան : Առաքինութիւն չէ Վարուժանէ կամ Սեւակէ ճառել անոր որ Մալարմէ եւ Վինեի կ'արտասանէ :

Բայց առաքինութիւն է երբ ան որ Մաթերնելէն բոմբիւնալ անցած է, ապա լիսէ պաշօն պատրաստելու համար, զիջած է զոհել իր օրերն ու ժամերը Վարդաններ ու Անդրանիկներ ճանչնալու կամ Ապրիլեան զրիչներու ողբը զգալու համար : Զոհած է զարնանային կիրակիները Փարիզի՝ իր ժողովուրդին սուգը ապրելու համար, զոհած է քաղցր գիշերներ Մաշտոցը սիրելու համար :

Հայրենի այս ուսանողները շատ խիստ էին Ֆրանսահայ երիտասարդութեան նըկատմամբ : Աբովեանի վրայ տեսած էին իրենց գաղափարակից երիտասարդական Ֆրանսահայ միութիւն մը որ հայերէն չի խօսիր : Չէին տեսած ուրիշներ, որ չեն վայելեր հայրենիքի մենաշնորհը, բայց ամառնային իրենց արձակուրդին իսկ ծովին ու արեւին անբաժան ընկերը դարձուցած են Հայ Գիրն ու Երգը :

Հարկ է անդրադառնալ, փորձել հասկնալ, վասնզի մենք Արարատը չենք տեսած :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀՈԳԵՐ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՁԵՌՔ ԱՌՆՈՒԱԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Նախարարաց Խորհուրդը վերջնապէս վաւերացուց ընկերային եւ տնտեսական միջոցները զորս վարչապետը իրաւասու է ձեռք առնելու պարզ հրամանագրերով :

Ընկերային Ապահովութիւն

Ընկերային Ապահովութեան սակը 21էն կ'անցնի 23,50 առ հարիւր (ամսաթոշակին) Յաւելումին 0·5 առ հարիւրը կը գանձուի աշխատաւորէն, այսինքն իր բաժինը վեցէն 6·50 առ հարիւրի կ'անցնի եւ երկու առ հարիւրը գործատէրէն որու բաժինը 15էն կ'անցնի 17 առ հարիւրի :

Աւելին, այն ամսականներուն համար որ 1·140 Ֆրանքը կ'անցնին (ցարդ այս գումարը սահմանափակ առաւելագոյն սակն էր որու համեմատական կը վճարուէին ընկերային տուրքերը = փլաֆոն), ընկերային տուրքի սակը պիտի բարձրանայ մէկ առ հարիւր գործաւորին համար եւ երկու առ հարիւր գործատէրին : Սահմանափակման այս ջնջումը կը վերաբերի միայն հիւանդութեան – ապահովութեան : Փլաֆոնը կը պահուի ծերութեան, արկածի եւ ընտանեկան նպաստներու համար : Ասոր փոխարէն ընտանեկան նպաստի սակը երկու առ հարիւր զեղչ պիտի կրէ գործատէրին համար : Այսինքն փոխանակ 13·50 առ հարիւրը ներկայացնելու վճարուած ամսականին վրայ, պիտի իջնէ 11·50 առ հարիւրի :

Բժշկական խնամքներու վճարումը հիւանդին կ'իջնէ 80էն 70 առ հարիւրի : Սուղ դեղերու հատուցումը չի փոխուիր (90 առ հարիւր), բայց անոնց ցանկը պիտի վերաքննուի :

Շահաբաժին՝ աշխատաւորին

Աշխատաւորներու մասնակցութեան դրութիւնը տնտեսական ծաւալման պարտաւոր պիտի ըլլայ միայն այն հաստատութեանց համար որ հարիւր կամ աւելի պաշտօնեայ ունին : Կրնայ նաեւ կիրարկուիլ աւելի փոքր հաստատութեանց մէջ, փոխադարձ համաձայնութեամբ : Այս օրէնքը բարեփոխուած ձեւն է «Վալոն» ծրագրին :

Ընդհ. ձեւով այս բոլոր հրամանագիրները շատ պաղ ընդունելութիւն գըտած են եւ բաւական դժգոհութիւն ալ ստեղծած թէ գործատէրերու թէ աշխատաւորներու մօտ :

Հանրային կարծիքի քննութիւն մը զոր կատարած է ԻՖՈՓԸ (Հանրային Կարծիքի Ֆրանսական Հաստատութիւն) Օգոստոս 4էն 8, Ընկերային Ապահովութեան, աշխատաւորներու շահաբաժինին եւ նախագահ տը Կոլի Քէպէք ճամբորդութեան վերաբերեալ հետեւեալ արդիւնքը տուած է. — Հարցաքննուած անձերուն 51 առ հարիւրը յայտարարած է թէ աշխատաւորներու շահաբաժնի մասնակցութիւնը անտարբեր կը թողու, մինչ 41 առ հարիւրը կը հետաքրքրուի : Ընկերային Ապահովութեան համար, 66 առ հարիւրը կը գտնէ թէ անբաւարար տեղեկութիւններ ունի կարենալ կարծիք կազմելու համար : Իրենց զինացածին չափով, սոնց յիսուն առ հարիւրը կը գտնէ թէ ձեռք առնուած միջոցները արդար չեն մինչ 13 առ հարիւրը գոհ է եւ 37 առ հարիւրը կարծիք չունի :

Վերջապէս, Ֆրանսացիներու 45 առ հարիւրը համաձայն չէ նախագահ տը Կոլի դիրքին Քէպէքի առթիւ, 18 առ հարիւրը համաձայն է եւ 37 առ հարիւրը կարծիք չունի :

Այս քննութիւնը կատարուած է տը Կոլի ճառէն առաջ, չահեկան կ'ըլլայ անշուշտ նման քննութեան մը արդիւնքը ճառէն ետք :

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿԸ ՊԱՏԺԷ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, իսրայէլեան իշխանութիւնները սկսած են պատժական շատ խիստ միջոցներ ձեռք առնել Արաբներուն դէմ : Ձերբակալութիւն, ծանր դատապարտութիւններ եւն. :

Ամմանի կառավարութիւնն ալ յայտարարած է ձայնասփիւռին միջոցաւ թէ պիտի վճարէ ամսականները այն բոլոր Պաղեստինցիներուն որոնք մերժեն ծառայել իսրայէլեան վարչութեան հրամաններուն ներքեւ :

Միւս կողմէ հրեայ միջազգային ժողով մը գումարուած է Երուսաղէմի մէջ, որ կը համախմբէ տասնեւչորս երկիրներու եօթանասուն հրեայ մեծահարուստ անձնաւորութիւնները : Ֆրանսայի Ռոչիլտ խումբն ալ երկու ղեկավար ղրկած է : Ժողովը կը զբաղի ճարտարարուեստի ծաւալման կարելիութիւններով, որոնք արդէն գոյութիւն ունին Իսրայէլի մէջ կամ նոր ճիւղեր հաստատելու ծրագիրներով :

Զօր. Մոշէ Տայեան, իր կուսակցութեան (Ռաֆի) համագումարին առջեւ յայտարարած է թէ որեւէ վիճաբանութիւն հաշտութեան մասին, պէտք է մեկնի Իսրայէլի ներկայ սահմաններէն : «1948ի սահմանները անիմաստ էին, փորձած է ապացուցանել Տայեան, պատճառ դարձան երեք վտանգաւոր պատերազմներու մեր դրացիներուն հետ : Մեզի, Հրեաներուս համար, պատմական պատասխանատուութիւն է ճշդել Իսրայէլի մշտական սահմանները, սահմաններ որ երաշխաւորեն իր ապահովութիւնը : Չենք ուզեր տեւաբար, որպէս մեր դրացիներուն յարձակման ենթակայ ըլլալ » :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՊԱՅԱՐ ՃԱՇ ԿՈՒՏԱՅ ՄԵՆՏԵՐԷՍԻ, ՓՈԼԱԹԳԱՆԻ ԵՒ ՋՈՐԼՈՒԻ ԱՅՐԻՆԵՐՈՒՆ

ԺԻԼՊԷՌ ՊԷՔՕ ԵՐԳ ՄԸ ԿԸ ՅՕՐԻՆԷ ՄԵՆՏԵՐԷՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն (Օգոստ. 6).

Հանրապետութեան նախկին նախագահ Ճէլալ Պայար, Թարապիոյ պանդոկին մէջ ճաշ մը տուաւ ի պատիւ այրիներուն Ատնան Մէնտէրէսի, Հասան Փոլաթքանի եւ Ֆաթին Ռիւշտիւ Զորլուի, որոնք կախուեցան Արդարութեան Գերագոյն Ատեանին որոշմամբ : Պայար որ այդ ատեանին կողմէ մահուան դատապարտուած էր ինք ալ, յետագային պատիժը ցկեանս բանտարկութեան փոխուած, ի վերջոյ ներման արժանացած եւ ազատ ձգուած էր՝ Ազգ. Միասնականութեան Կոմիտէին որոշմամբ :

Մահավճիռներու գործադրումէն վեց տարի ետք, առաջին անգամ ըլլալով բոլորը մէկ իրարու քով կուգային : Նախապէս, բանտէն ելլելէ ետք, Ճէլալ Պայար առանձին առանձին այցելեր էր բնակարանները իր երբեմնի ընկերներուն եւ անոնց այրիներուն ու պարագաներուն ցաւակցութիւն յայտնած :

Տիկին Պէրրի Մէնտէրէս, Ճէլալ Պայարի ճաշին գացած էր իր կրտսեր զաւկին՝ Այտըն Մէնտէրէսի ընկերակցութեամբ : Զորլու ընտանիքը կը ներկայացնէր Ֆաթին Ռիւշտիւ Զորլուի մայրը՝ Տիկին Կիւզիտէ Զորլու, իսկ Փոլաթքաններ ը՝ Հասան Փոլաթքանի այրին Տիկին Մութահհարա Փոլաթգան : Ասոնցմէ զատ, ներկայ էին նաեւ Ճէլալ Պայարի փեսան՝ Ահմէտ Կիւրսոյ, աղջիկը՝ Նիլիւֆէր Կիւրսոյ եւ Պայարի Եասսը-ատայի փաստաբանը՝ Օրհան Ճէմալ Ֆերսոյ :

Կիւզիտէ Զորլու, Պէրրին եւ Այտըն Մէնտէրէս նոյն ինքնաշարժով գացին Թարապիա, ուր դիմաւորուեցան Ճէլալ Պայարի կողմէ :

Տիկին Մէնտէրէս, որ սրճագոյն տէօփիէս մը հագեր էր, շատ յուզուած կ'երեւէր, կը խուսափէր խօսելէ եւ երկչոտ ակնարկներով շուրջ բոլորը կը դիտէր :

Պայար եւ իր հիւրերը, նախ արտաքին սրահը քիչ մը հանգստացան եւ պտուղի հիւթ խմեցին, ապա անցան ներքին սրահը ուր ճաշեցին : Սեղանին գլուխը բոլորը զրոյց ունեցան եւ Տիկին Մէնտէրէս ըսաւ, որ թէեւ շատ կը փափաքէր միջոց մը Պոլիս մնալ, բայց Գուշատասը պիտի երթայ եւ վերադարձին երկար ժամանակ կը մտածէ մնալ այստեղ :

ԱՅԼԱԶԱՆ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Միւս կողմէ, նախկին Դեմոկրատ կուսակցութեան շրջանակներուն համաձայն, Պայար, Մէնտէրէս, Զորլու եւ Փոլաթգան ընտանիքներու այս մէկտեղումը կը ստանայ մասնաւոր իմաստ եւ այլազան մեկնաբանութիւններ կ'ըլլան : Կ'ըսուի, թէ մօտ օրէն Ճէլալ Պայար մամլոյ հաւաքոյթ մը պիտի կազմակերպէ եւ ապա շրջապտոյտ մը պիտի ձեռնարկէ դէպի Եգէական, ուր 9 Սեպտեմբերին ներկայ պիտի գտնուի, Իզմիրի ազատագրման տարեդարձի հանդիսութեանց :

Դարձեալ նոյն շրջանակներուն համաձայն, կը կարծուի թէ այդ մամուլի ասուլիսի ընթացքին Ճէլալ Պայար պիտի առաջարկէ իրենց ընտանիքներուն յանձնել Մէնտէրէսի, Փոլաթգանի եւ Զորլուի աճիւնները, որոնք այժմ կը գտնուին թաղուած՝ Իմրալըի մէջ : Կ'ըսուի, թէ Պայար այս կարգի հանդիպումներու ընթացքին պիտի ջանայ հաւանութիւնը առնել վերոյիշեալ ընտանիքներու ներկայացուցիչներուն, նման առաջարկ մը կարենալ բերելու համար պաշտօնապէս եւ հըրապարակաւ :

ՊՏՈՅՏ ՎՈՍՓՈՐԻ ՎՐԱՅ

Ճաշէն ետք, Ճէլալ Պայար, Տիկիններ՝ Մէնտէրէս, Փոլաթգան, Զորլու եւ իրենց միւս ընկերակիցները, պտոյտ մը կատարեցին Վոսփորի մէջ, Նուրի Օղլաղճըի «Ինճիմ» անուն շարժանաւով, որուն մէջ առաջին ունկնդրութիւնը տեղի ունեցաւ Ֆրանսացի ծանօթ երգիչ Ժիլպէր Պէքօյի յօրինած երգին «Լ'Ալպան» (Բացական), որ նուիրուած էր Ատնան Մէնտէրէսի յիշատակին :

Մինչ նաւը կը նաւարկէր Վոսփորի կապոյտ ջուրերուն վրայ, Տիկին Պէրրին Մէնտէրէս եւ Տիկին Մութահհարա Փոլաթգան կ'արտասուէին հեկեկաձայն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՔԱՎՈՒԷՆ (Քոնկօ) Աթէնք հասած է 90 հոգինոց խումբ մը : Ասոնք պատմած են թէ ի՛նչ ոճիրներ, սպանութիւններ, բռնաբարումներ, կողոպուտներ կը կատարուին : Ըստ իրենց 12 Եւրոպացիներ սպաննուած են Քոնկոլեան բանակին կողմէ : Պուքավու կրկին վարձկաններու ձեռքն ինկած է :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ յայտնեց թէ 1955էն 1965 Մոսկուա 130 միլիոն ռուբլի տուած է Հանոյի եւ այդ թուականէն ետք օգնութիւնը աւելցած է հսկայ համեմատութիւններով :

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Սարդարապատի պատմական ճակատամարտի նախօրեակին էր գտնւում Հայութիւնը՝ Արեւելեան Հայաստանում :

Բովանդակ Արարատեան աշխարհում Հայութիւնը կազմ ու պատրաստ կանգնել էր՝ կեանքի եւ մահուան օրհասական դիմադրութիւն ցոյց տալու Տաճիկներին, որոնք որոշել էին բնաջնջել նաեւ Արեւելեան Հայաստանի հայ ժողովրդին :

Հայ ժողովրդի բարոյական կորովն անընկուն պահելու համար, Հայաստանի Ազգային Խորհուրդը՝ նախագահութեամբ սքանչելի ղեկավար – գործիչ Արամ Մանուկեանի եւ իր անձնուէր գործակիցներ, գիշեր – ցերեկ քուն ու հանգիստ չունէին եւ լծուած էին գալիք արիւնոտ օրերը դիմագրաւելու սրբազան աշխատանքին :

Արագութեամբ կազմակերպւում էին ժողովրդական կամաւորական խմբեր եւ հայթայթում նրանց ռազմամթերք ու կենսամթերք :

Զինուորական իշխանութիւնը՝ հրամանատարութեամբ Զօր. Սիլիկեանի՝ մեծ պատրաստութեան մէջ էր Թրքական բանակների յարձակումներին դիմագրաւելու համար :

Ղամարլուի ճակատի ընդհանուր հրամանատար նշանակուեց Զօր. Դանիէլ Բէկ Փիրումեանը, իսկ Հայաստանի գերագոյն զինուորական հրամանատարն էր Զօր. Սիլիկեանը, որի սպայակոյտը Երեւանից փոխադրուեց Էջմիածին :

Զօր. Բէկ – Փիրումեանը անմիջապէս կարգադրեց, որ առաջին առթիւ գրաւենք Խորվիրապի վանքը, որ Թաթարների ձեռքն էր :

Այս կարգադրութեան համաձայն, յաջորդ օրն իսկ, մեր զօրամասերը յառաջացան դէպի Խորվիրապի վանքը :

Մեր զօրամասը հասաւ Եուվա գիւղը : Ես զինուորական գործով Ղամարլու գիւղում թէեւ մէկ ժամ ուշացայ, բայց անմիջապէս եկայ եւ հասայ զօրամասին : Եուվայի եւ Խորվիրապի մէջտեղում մի ճահիճ կայ :

Իմ բացակայութեան ժամանակ, մեր թնդանօթները պիտի կրակէին, իսկ զինուորները շղթայ կազմած պիտի յառաջանային դէպի բարձունքը, որը բռնել էին Թաթարները :

Սակայն ես փոխեցի այս ծրագիրը. զօրքն ու թնդանօթները ճահիճներից դուրս բերինք եւ անցնելով թշնամու թիկունքը, կրակի տակ առինք :

Նախքան այդ, կարգադրեցի որ մեր զօրամասը շղթաներ կազմած՝ յառաջանայ դէպի Քիւչիւկ Վեդի, Շիրլար, Ալիմահ – մադ, Խալիսա եւ այլ մի քանի Թաթարական գիւղերը, որոնց տղամարդիկը հաւաքուել էին Խորվիրապի վանքում եւ շրջակայքում, մեզ դիմադրելու համար :

Մեր զօրամասերը, հետեւակ եւ ձիաւոր, արագութեամբ յառաջացան եւ առանց դիմադրութեան գրաւեցին յիշեալ Թաթարաբնակ գիւղերը, որոնց բնակիչները հեռուից նկատելով մեր զօրամասի յառաջանալը՝ սարսափահար փախուստի դիմեցին :

Այս յարձակողական կռիւների ընթացքում շրջանը մաքրուեց թշնամի ուժերից, մենք ունեցանք մի քանի վիրաւոր : Անհուն հրճուանքի եւ ուրախութեան մէջ էր մեր զօրամասը : Յաղթանակը կատարեալ էր :

Ղամարլուի ճակատի ընդհանուր հրամանատարը՝ Զօր. Դանիէլ Բէկ – Փիրումեանը ժամանեց ռազմաճակատ : Գովեստի խօսքեր ուղղեց զինուորական պատուի կանգնած զօրամասին եւ ապա ինձ իր մօտ կանչելով, յայտարարեց.

— Այս փառաւոր յաղթանակի համար ձեր հրամանատար Ասլանին պարգեւատրում եմ առաջին աստիճանի Գէորգեան ոսկի չքանշանով :

×

1918 *թուի Մայիսի կէսերին յանկարծ լուր առինք, որ Անդրանիկն իր զօրամասով Դիլիջան — Նոր Բայազէդ գծով անցնելու է Զանգեզուր : Այդ օրերին ես իմ զօրամասով գտնւում էի Ղամարլու, երբ Բիթլիսցի Արսէն Խաչիկեանի միջոցով Անդրանիկից ստացայ մի նամակ, որի բովանդակութիւնը, շատ լաւ յիշում եմ, հետեւեալն էր.*

« Իմ սիրելի զինուոր Ասլան,

« Ես իմ զօրամասով պիտի անցնեմ Զանգեզուր եւ ապա Ջուլֆայի կամուրջի վրայով պիտի մտնեմ Պարսկաստան :

« Անմիջապէս, ձեր զօրամասով շարժուեցէք դէպի Շարուր – Նախիջեւան եւ Ջուլֆայում միանալով իմ զօրամասին, յառաջանանք դէպի Խոյ – Սալմաստ եւ ապա Ուրմիայի վրայով միանանք անգլիական բանակներին »:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Անդրանիկի այս մտադրութեան մասին արդէն լուրեր տարածուած էին, զօրամասերն ու ժողովուրդը ծանօթ էին, եւ մենք նոր միայն ստանում էինք այդ նամակը :

Անդրանիկի նամակին մասին խորհրդակցելու համար կանչեցինք զօրամասի զինուորականներին եւ ժողովի նստեցինք : Նամակը կարդալով, սկսեցինք խօսել եւ վիճել այդ մասին : Ի վերջոյ, ժողովի ընդհանուր ցանկութիւնն ու տրամադրութիւնն այն էր, որ անցնէինք Ջուլֆա եւ միանայինք Անդրանիկի զօրամասին :

Լուր ունէինք, որ նոյնիսկ Վաղարշապատի շուրջ հազար զինուորներ պատրաստւում էին Երեւանից Ղամարլու գալ եւ մեր զօրամասին միանալ՝ Պարսկաստան անցնելու ցանկութեամբ : Նկատելի էր, որ զինուորական խորհրդակցութեան մասնակցող սպաները եւ զինուորների մեծ մասը համաձայն էին, որ գնանք Ջուլֆա եւ միանանք Անդրանիկի բանակին :

Ես, անձնապէս, ամբողջ հոգիով ու սրտով դէմ էի Անդրանիկի այդ առաջարկին եւ մեր զօրամասի սպաների ու զինուորների մեծամասնութեան տրամադրութեան՝ Անդրանիկի բանակին միանալու համար, մտածելով, որ մեր այդ քայլը կատարեալ դաւաճանութիւն կը լինէր հայ ժողովրդի հանդէպ : Մեր առնելիք այդ քայլն ընդհանուր բարոյալքում պիտի յառաջացնէր ժողովրդի եւ զօրամասերի մէջ :

Սպաներին եւ զինուորներին հրաւիրեցի, որ հաւաքուեն մի տեղ : Անմիջապէս հաւաքուեցին :

Բարձրացայ մի քարի վրայ եւ իմ պարզ ու անզարդ լեզուով, յուզուած ձայնով, մօտաւորապէս խօսեցի հետեւեալը.—

« Սիրելի զինակից ընկերնե՛ր, ա՛յժմ, այս րոպէիս, բոլորս էլ հաւասար ենք, հայրենիքի եւ հայ ժողովրդի պաշտպանութեան եւ ազատութեան՝ անձնուէր զինուորներ ենք բոլորս էլ : Տասնապետ, վաշտապետ ու գնդապետ չկայ : Բոլորս էլ հայ ժողովրդի զաւակներ ենք, որ պատրաստ ենք մեր կեանքը զոհաբերել նրա ազատութեան համար :

« Դուք ուզում էք որոշում կայացնել, որ գնանք Պարսկաստան եւ միանանք Անդրանիկի բանակին : Դուք գիտէք, որ Վանից Ատրպատական է անցել աւելի քան քսանեւհինգ հազար Հայութիւն : Նոյնքան Հայութիւն էլ այժմ Ատրպատականում է գտնւում : Ուրեմն, դուք գնում էք փրկելու եւ ազատելու յիսուն հազար Հայութիւն : Սակայն նկատի ունեցէք, որ այժմ Հայաստանում շուրջ մէկ միլիոն Հայութիւն, տասնեակ հազարներով կանոնաւոր զօրախմբեր կան, որոնք վճռական կերպով որոշել են դիմադրել եւ յետ մղել Թրքական յարձակումները :

« Հայ ժողովրդի այս ծանր եւ օրհասական օրերին դուք որոշում էք կայացնում լքել նրան, յուսահատութեան մատնել մեր զօրամասերին, խորտակել հայ զինուորականութեան եւ զինուորի բարոյական հասկացողութիւնները եւ գնալ Պարսկաստան :

« Իմ շա՛տ սիրելի զինակից ընկերներ, ձեր այդ որոշումն ու ցանկութիւնը ես համարում եմ նամարդութիւն՝ մեր բազմաչարչար ժողովրդի եւ պաշտելի հայրենիքի հանդէպ :

« Ես վճռական եւ կտրուկ կերպով առաջարկում եմ, որ մնանք մեր տեղում եւ սպասենք Հայաստանի գերագոյն զինուորական հրամանատարութեան կարգադրութեան »:

Իմ խօսքերը կարծես ընդհանուրի տրամադրութիւնը փոխեցին, մի մասը ծափահարեց, մի մասն էլ դժգոհ հեռացաւ : Այսպէս լինելով հանդերձ, Պարսկաստան գնալու ծրագիրը վիժեց եւ ի վերջոյ բոլորն էլ համաձայնուեցին մնալ Հայաստանում :

Ընդհանուր ոգեւորութիւն էր նկատւում զինուորների մէջ եւ բոլորն էլ պատրաստ էին կռուելու ընդհանուր թշնամու դէմ :

ԽՄԲԱՊԵՏ ԱՍԼԱՆ

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆԻ ՀՈԳԵՎԱՐՔԸ

— * —

(Դ. եւ վերջին մաս)

Զախաս էմիրը կը պատրաստէ տորմիղ մը Իզմիրցի մը օգնութեամբ, կը գտնէ նաւաստիներ, կը զինակցի Փեչենիկներուն հետ : Կայսրութիւնը կը մնար երեք թշնամիներու միջեւ : Կը փորձէ գրաւել նեղուցին արեւելեան ափերը, մինչդեռ Ալեքսիս կը պատերազմէր արեւմտեան թշնամիներուն դէմ : Կայսեր ազգական Կոստանդին 1090ին ծովէն եւ ցամաքէն կը հարուածէ Զախասի ուժերն ու տորմիղը : Էմիրը կը փախի Իզմիր :

Բարսեղ Ա. Կաթողիկոս (1081 – 1113) Թանկագին ընծաներով կը դիմէ Մելիքշահին, որ ազատ կը կենէ վանքերը, եկեղեցիները, եկեղեցականները տուրքէ եւ կը խոստանայ պաշտպանել Հայ եկեղեցին : « Ուռհայեցի կը գովէ սուլթանին վեհանձնութիւնը, մանաւանդ որ հայ ժողովուրդը սաստիկ իշխանութեան տակ խաղաղութիւն կը վայելէ »:

Կարոլոս Մեծի օրով արեւմտեան պետութիւնը կը պաշտպանէր Ս. Գերեզմանը, ուխտաւորները : Բիւզանդիոն կը փափաքէր ազատագրել, բայց չյաջողեցաւ : Այնուհետեւ լատինները կը սկսին հետաքրքրուիլ Ս. Վայրերով :

Երուսաղէմի գրաւումը, Արեւելքի տագնապները, Սելճուքներու գրաւումները կը սարսափեցնեն Եւրոպան, մանաւանդ երբ Հռոդոս, Քիոս, Սամոս կ'իյնան իսլամներու տիրապետութեան տակ : Ամրանալով այդ կղզիներուն վրայ, կրնային անցնիլ Պալքանները եւ սպառնալ Եւրոպայի կեդրոնին :

Խաչակիրները պիտի ջանան յետաձգել տալ, երկու դար պիտի պայքարին, բայց Օսմանցիները պիտի յաջողին ոտք դնել եւրոպական հողի վրայ :

Իսլամութեան վտանգը յստակօրէն կը տեսնուէր, Պալքանները սպառնալիքի տակ էին, Երուսաղէմ օտար լուծի տակ կը մնար, ուխտաւորներ դժուարութեամբ կը մերձենային Սրբազան Վայրերուն :

Կացութիւնը մտահոգութիւն կը պատճառէր քրիստոնեայ աշխարհի հոգեւոր պետին : Ուրբանոս Երկրորդ պապը 27

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

—o—

Այս առթիւ մօտէն ճանչցած ըլլալով արժանաւոր այդ Հայը, կ'ուզեմ քիչ մը խօսիլ իր մասին :

Կը պատմէր թէ Թրքական Սահմանադրութենէն ետք ժամանակ մը Պոլիս ապրած ըլլալով, ծանօթ էր մեր բարքերուն ու սովորութիւններուն, լաւ կը հասկնար մեզ եւ ինք ուզած էր որ մենք իր վաշտին մէջ ըլլանք:

Զինուորական կատարեալ կարգապահութիւն կը տիրէր այստեղ, ամէն բան կարգ կանոնի տակ էր :

Քանաքեռ՝ Իշխանին, Նորք՝ Դրօյի գունդերուն մէջ ես որքան ատեն որ գտնուեցայ, զինուորները գրեթէ պարտականութիւն չունէին : Քանի մը օրը անգամ մը, քանի մը ժամ պահակ կենալ այս ու այն պահեստին վրայ, հրամանատարին բնակարանին շուրջ կամ զանազան ճամբաներու վրայ : Ոչ մարզանք, ոչ ներկայութեան ստուգում : Ուզողը քաղաք կ'երթար, կամ որեւէ տեղ, առանց ժամ հաշուելու, եթէ պահակութեան կարգը իրը չէր :

Մինչդեռ մեր գունդին մէջ առտու եւ իրիկուն ստուգում կար : Դուրս ելլելը արտօնագրով էր եւ որոշ ժամերու համար :

Առտուն, նախաճաշէն ետք, որոշ ժամուն վաշտապետը ներկայ էր ստուգումի եւ մարզանքի համար : Մարզանքէ ազատ էին անոնք, որ այդ օրուան պարտականութիւններու կարգը իրենցն էր, — աւլել, մաքրել, խոհանոցի աշխատանք, պահակութիւն, եւ այլն : Նաեւ հիւանդները :

Մարզանքէն ետք զինուորական դասախօսութիւն՝ կարգապահութեան, զինուորական կանոններու եւ օրէնքներու, զանազան կռիւներու ձեւերուն, զէնքերը քանդելու, մաքրելու եւ վերակազմելու մասին :

Քանի մը անգամ ալ մանէօվրի *տարին մեզ, քաղաքին մէջէն փառաւոր անցքով, հայերէն քայլերգներով :*

Մեզմէ շատեր կը կարծէին թէ, քանի որ կամաւորներ ենք, այսինքն մեր ազատ կամքով եկած, առանց պարտաւոր ըլլալու, ուրեմն մեր ծառայութեան ընթացքին ալ ՝ուզածնիս կ'ընենք, չուզածնիս ալ չենք ըներ, միշտ մեր կամքին համաձայն :

Այս դասախօսութիւններով հազիւ թէ կրցան մեր գլխուն մէջ մտցնել թէ մեր կամքը մինչեւ արձանագրութեան պահն է, անկէ անդին այլեւս զինուորը՝ զինուոր է, կամքը հրամանատարինն է :

Բայց եւ այնպէս, Պ. Մելքումեանին «վերի արտի ցորեն»ներն էինք, մեզի հանդէպ վերաբերումը ուրիշ էր : Պարտականութիւններու ժամերէն դուրս, կը սիրէր մեր մէջ ըլլալ, եւ մեզմէ շատերուն ծննդավայրի կամ մեր եկած երկիրներու մասին խօսիլ ու խօսեցնել, մանաւանդ եթէ ինք ալ գտնուած է այդ տեղերը :

Մեր բարքերուն ու սովորութիւններուն քիչ շատ ծանօթ ըլլալը քանի մը առիթներով մեզի օգտակար եղած է : Կ'ուզեմ յիշել երկու պարագայ :

Առաջին . — *Պարապոյ ժամերուն՝ երբ դուրս երթալու արտօնութիւն ունէինք, կ'ուզէինք շուկան պտըտիլ, սինեմա երթալ կամ սրճարանի մը մէջ ժամանակ անցընել, որովհետեւ ոչ հօրեղբայր ունէինք, ոչ ալ մօրաքոյր, որ այցելութեան երթայինք :*

Օր մը, Պ. Վարդան կ'իմանայ թէ սրճարան կը յաճախենք : Երեւանի մէջ «քաֆէխանէ» կ'ըսեն, տէրերը գրեթէ բոլորը տեղացի Թուրք – Թաթարներ են :

Խիստ գայթակղած մեր այդ արարքէն, կ'ուզէ արգիլել խստիւ, ու կը յայտնէ այդ մասին Պ. Մելքումեանին, յանձնարարելով, որ մեզ հաւաքէ առանձին, որպէսզի երկուքով գան ու խօսին :

Խնդիրը այն է, որ «քաֆէխանէ» կոչուած տեղերը Երեւանի մէջ անբարոյութեան որջեր են եղեր : Հաշիշ ծխել, խումար *խաղալ, սեռային անբարոյականութեան ամէն տեսակը, գողութիւն եւ ոճիր կազմակերպել, եւայլն : Այդ բոլորին վայրը «քաֆէխանէ»ներն են, սրճարանի բաժինէն ներս իրենց առանձին տեղերով եւ սրճարանի մուտքէն տարբեր դուռներով :*

Մենք, անգիտակ, մեր բնակավայրերուն սովորութեան համաձայն, կ'երթանք սուրճ ու թէյ խմելու, նարտի ու թուղթ խաղալու կամ հաւաքուելու եւ խօսակցելու :

Պ. Մելքումեանն էր, որ բացատրեց Պ. Վարդանին թէ մեր սրճարանները պարզ զբօսավայրեր են եւ երբեք անպատիւ արարք մը չէ սրճարան յաճախելը : Ու մեզի համար բոլորովին անհասկնալի է իր զգացած սարսափն ու գործ դնել ուզած խստութիւնը :

Երկրորդ . — *Մեր գունդէն երեք հոգինոց շրջուն պահակախումբ մը հերթով պարտականութիւն ունէր հսկողութիւն կատարելու քաղաքին ամէն կողմը, թէ զանազան անկարգութիւններ կանխելու եւ թէ արտօնութեամբ դուրս ելած զինուորներու ընթացքին հետեւելու համար :*

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

(20 Շար.)

—o—

ՎԱՏԱ

ՓՈՒՇԿԻՆԻ ՊՈՒՇԿԻՆՅԱՆ

Ես իսկը ոտքերս սեղմեցի ծնկներիս տակ, որպեսզի չդողան, եւ աչքերս սեւ ու սպիտակ մորս նկարին յառեցի, որ ինձ կը նայէր պատից։ Ան ինձ ձեռքի հակով կանչեց, ես ալ ոտքի ելայ, ու մեր աչքերը իրար հանդիպեցան։ Ան ինձ ժպտեցաւ, ես ալ ժպտեցայ։ Ան ինձ ձեռքով ըրաւ, որ մօտենամ, ես ալ մօտեցայ։ Ան ինձ ձեռքերովը գրկեց, ես ալ ձեռքերովս գրկեցի զինքը։ Ան ինձ համբուրեց, ես ալ համբուրեցի զինքը։ Ան ինձ նստեցուց իր ծունկերուն վրայ, ես ալ նստեցայ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչպէ՞ս կ՚անցնի կեանքս, ես ալ պատասխանեցի, թէ շատ լաւ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչպէ՞ս կը սիրեն զիս հայրս եւ քոյրերս, ես ալ պատասխանեցի, թէ շատ լաւ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչպէ՞ս կ՚անցնին օրերը տանը մէջ, ես ալ պատասխանեցի, թէ շատ լաւ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչպէ՞ս կ՚անցնի կեանքս դպրոցին մէջ, ես ալ պատասխանեցի, թէ շատ լաւ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչպէ՞ս կը սիրեն զիս ուսուցչուհիներս, ես ալ պատասխանեցի, թէ շատ լաւ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչպէ՞ս կ՚անցնին օրերը դպրոցին մէջ, ես ալ պատասխանեցի, թէ շատ լաւ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչպէ՞ս կը սիրեն զիս ընկերուհիներս, ես ալ պատասխանեցի, թէ շատ լաւ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչպէ՞ս կ՚անցնի կեանքս եկեղեցւոյ մէջ, ես ալ պատասխանեցի, թէ շատ լաւ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչպէ՞ս կը սիրեն զիս քահանայ հայրերս, ես ալ պատասխանեցի, թէ շատ լաւ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչպէ՞ս կ՚անցնին օրերը տանը

CH. MISSAKIAN

Օրեր եւ Ժամեր

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրք եւ ուսումնասէր աշակերտներ:
Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան:
3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

ԵՒ ԽԱՂՈՂՕՐՀՆԷՔ

ՓԱՐԻԶ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, 13 Օգոստոս, Տօն է Վերափոխման Ս· Աստուածածնի: Այս առթիւ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐԲ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողի օրհնութիւն:

×

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— 14 Օգոստոս, Ցիշատակ է Մեռելոց: Կը մատուցուի պատարագ ժամը 10·30ին: Պատարագի ատեն պիտի կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց:

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Այս կիրակի Վերափոխում: Հանդիսաւոր ճայնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնէք նէք ժամը 10·30ին:

Երկուշաբթի՝ Մեռելոց: Ճայնաւոր պատարագ, հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցեալներուն համար ժամը 10·30ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ: ԼԱՍԻՈԹԱ

Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակիին Փրատոյի Ս· Սահակ – Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, իսկ 15 Օգոստոսի Երեքշաբթի օր՝ Լասիոթայի Ս· կարապետ մատրան մէջ, հանդիսաւոր Ս· պատարագ կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ յետ պատարագներուն, կը նաղագահէ Խաղողօրհնէքի արարողութեանց:

Սկիզբ Ս· պատարագի 10, քարոզ՝ 11·45, Խաղողօրհնէք 12:

×

ԼԻՈՆ·— Ս· ՅԱԿՈԲ

Այս կիրակի, Ս· Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր Ս· պատարագ:

կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԴԱՒԻԹ Ծ· ՎՐԴ· ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ խաղողօրհնութիւն եւ մատաղօրհնութիւն:

×

ՏԷՍԻՆ

Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ: Այս առթիւ հանդիսաւոր Ս· պատարագ, խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաչխում: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին:

×

ՊՈՒԼՎ· ՕՍՏՕ

Այս կիրակի, Պուլվ· Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ: Եւ կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէք:

կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ· ԹՐԹՌԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին, Պատարագ 10ին, քարոզ 11·30ին, Խաղողօրհնէք 12ին:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի Ս· Աստուածածնայ տօնին տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին:

կը քարոզէ ՆԱՐԵԿ Ռ.ՀՇՑ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ պատարագէն ետք՝ Խաղողօրհնէք, իսկ Վալանսի հայ գաղութը, մասնաւորապէս կը հրաւիրուի 15 Օգոստոս Գ.ի օր յատկապէս մատուցուելիք Ս· պատարագին, ի յիշատակ Բ· պատերազմի ռմբակոծութեան զոհ զացած Վալանսի բնակչութեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Կ· Ալբու-Նարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ (Մեռելոց) ժամը 11ին Փրատոյի Ս· Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿԻՐԱԿՈՍ ԱԼԲՈՒՆԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Էլիզ Քէօսէեան իր եղբօր Տոքթ· Տուտի – Փափազեանի յիշատակին 50 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարեաճման:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

Բ· ԿԱՅԱՆ

Այս Շաբաթ Իրիկուն ժամը 20·30ին կը ներկայացուի՝

FAÇADES

(*Թատերդութիւն*)

Հեղինակ՝ ԺԱՆ – ԺԱՔ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

(Ուգուենեան)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր· կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր· կամ 10 $

Օգանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին: Դիմել Վարչութեան:

ՑՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՋ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԴԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Լոյս տեսաւ

«Համազգայինի տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ

Ա· հատորը՝

''ԳԻՒՂԸ'' ԵՒ ''ԱՆՁՐԵՒ''

Մաճուր քուղք, շքեղ տպագրութիւն լաթակազմ, 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ· ոսկի

Դիմել «Համազգայինի» վաճառատունը

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս· ՎՐԱՑԵԱՆԻ

''ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ''Ի
Զ· ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»

Բ) Յ· ՄԱՍԵՃԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ցարդ անտիպ Թարգմանութիւնները

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի (Օգոստ· 15)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԽԱՂՈՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ճոխ յայտագիր, երգ, պար: Խնջոյք

Հաճելի օր մը բոլորին համար

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն առնելիք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93· LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

«ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ, ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ...»

ԳՐԵՑ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՁԱՑՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Տպ· «Համազգայինի», Պէյրութ, 1967

2000 *օրինակ տպուած եւ արդէն ըսպառած: Քանի մը օրինակ միայն մնացած:*

Գին 2 ֆրանք

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՅԱՆՈՒՆ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ

(ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑ ԼԵԶՈՒԻ)

Ա· ՀԱՏՈՐ

ԿՈՂՔԸ ԶԱՐԴԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԹՌՉՆԱԳԻՐՆԵՐՈՎ

Գին 15 ֆրանք

Ակադեմական գործ մըն է, ժողովուրդին ոչ մատչելի: Ուստի պիտի ղրկուի միայն փափաքողներուն: կը խնդրուի համակիրներէն՝ նուիրել դպրոցներու եւ մատենադարաններու:

Դիմել հեղինակին՝ Յառաջի հասցէով:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՇԱԲԱԹ 12 ՕԳՈՍՏՈՍ

SAMEDI 12 AOUT 1967

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,30

Le Numéro : 0,30 Fr.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10984

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — No10.984

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆ, ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ, ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ

—o—

ՏԸ ԿՈԼԻ ՀԱՒԱՏՈՑ ՀԱՆԳԱՆԱԿԸ

Ընդհ. ձեւով յուսախաբութիւն կայ, նախագահ տը Կոլի ճառին առթիւ: Բոլորը աւելին կը սպասէին: Կը յուսային բացատրութիւններ, լուսաբանութիւններ, նոյնիսկ արդարացումներ ընկերային ու նաեւ արտաքին քաղաքականութեան մասին:

Տը Կոլ հաւատարիմ իր անձին, չի բացատրեր, չի լուսաբաներ, չարդարացըներ: Մի անգամ ընդ միշտ Ֆրանսայի ժողովուրդը պէտք է գիտնայ թէ ինչ որ կ'ընէ ճիշդ է ու համապատասխան Ֆրանսայի կոչումին: Կը մնայ միայն «ամէն» ըսել: Նախագահը ծանր կերպով կ'արտայայտուի բոլոր անոնց նկատմամբ, որոնք կրնան իրեն հետ համաձայն չըլլալ: Անոնք «անկումի առաքեալներն են», «Ազգ. հրաժարումի դպրոցը», նոյնիսկ՝ մեֆիսթօ:

Պարզելէ ետք, իր յառաջաբանին մէջ, ընդհ. երեւոյթներ, տը Կոլ կը ծանրանայ խաղաղութեան անհրաժեշտութեան վրայ, ու կ'ըսէ. — «Վասնզի, ինչ որ խաղաղութիւնը կը պահանջէ, դուրսը, չարունակել եւ բուռն գործունէութիւն մըն է, յորչափ աւելի դժուար որքան գաղափարական եւ չահադիտական բախումներու մէջ տեղ, որ կը լեցնեն աշխարհը, հարկ է որ ազատ ըլլայ օտար ենթարկումներէ եւ կարծիքի պարբերական հոսանքներէ: Միեւնոյն ատեն, խաղաղութիւնը կը պահանջէ, ներսը, մեր դարաշրջանին համապատասխան պաշտպանութեան միջոցներու պատրաստութիւնը, ինչ որ, նոյն պատճառներով շատ դժուար է: Ըսել է թէ այսօր Ֆրանսայի համար, խաղաղութիւնը պէտք է, ոչ միայն փափաք մը ըլլայ, այլեւ պահանջ մը»:

Տը Կոլ ապա կ'անդրադառնայ, օտար միջամտութեանց. — Ահաւասիկ թէ ինչու, որքան ալ աղմկալի ըլլան կողմնակցութիւնները, կը դատապարտենք, որեւէ պետութեան կողմէ, որեւէ զինեալ միջամտութիւն ուրիշներու հողամասերուն վրայ, ինչպէս ատիկա կը պատահի Հարաւ-Արեւելեան Ասիոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ, վասնզի հրդեհը, ծագումէն իսկ, աւելի է եւ երբ վառի, վտանգ կայ որ աւելի հեռուն տարածուի»:

Վերջապէս տը Կոլ կը ծանրանայ «ազգային նահանջողականութեան դպրոցին» վրայ:

«Յառաջդիմութիւնը, անկախութիւնը, խաղաղութիւնը, ասոնք են միացեալ նպատակները զորս կը հետապնդէ մեր քաղաքականութիւնը: Պարզ է որ ամբողջութեան այս քաղաքականութիւնը կը դատապարտուի անոնց կողմէ զոր պէտք է կոչել ազգային նահանջողականութեան դպրոց: Մտայնութեանց, կուսակցութեանց, թերթերուն որոնք իրենց կը պատկանին, գաղափարն իսկ որ Ֆրանսա կրնայ դեր մը խաղալ որ իրը ըլլայ անկարելի կը թուի, նոյնիսկ զայթակղելի»:

Ու տը Կոլ կ'եզրակացնէ. — «Կէօթէի համածանօթ ողբերգութեան մէջ, Մեֆիսթօ այսպէս կը ներկայանայ. — «Ոգին եմ որ ամէն բան կ'ուրանայ»: Արդ, մտիկ ընելով Մեֆիսթօյի խրատներուն, Տօքթ. Ֆաուսթը դժբախտութենէ դժբախտութիւն կ'երթայ մինչեւ վերջնական նզովում: Ֆրանսացիներ, Ֆրանսացինե՛ր, այդպէս պիտի չընենք: Եւ մերժելով տարակոյսը, բոլոր անկումները այս սատանան, չարունակենք մեր ճամբան: Ճամբան է Ֆրանսայի մը որ կը հաւատայ ինքն իրեն եւ անկէ կը բացուի ապագային: Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ՛ Ֆրանսան»:

Այս ճառը պատճառ դարձած է աննախընթաց դէպքի մը Խորհ. Միութեան մէջ: Սկսելէն հազիւ քանի մը վայրկեան ետք, «Թաս» գործակալութիւնը զայն սփռած է գրեթէ ամբողջութեամբ:

Խորհրդայինէն զատ, օտար մամուլը շատ խիստ եւ հեգնական է նախագահին ճառին հանդէպ: Դժգոհ է մանաւանդ՝ Իսրայէլ: Ներքին ճակատի վրայ ալ մեծ խանդավառութիւն չկայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ միշտ անել կացութեան մէջ է: Տայեանի անզիջող ճառը ազդած է ժողովուրդին վրայ: Զօրավարը ըսած է նաեւ «եթէ Աստուածաշունչի գիրքը կայ, եւ Աստուածաշունչի ժողովուրդը, պէտք է ըլլայ նաեւ Աստուածաշունչի հողը: Հողը դատաւորներուն եւ նահապետներուն, Երուսաղէմի, Հեբրոնի, Երիքովի հողը: Արաբական ոչ մէկ գործադրութիւն կրնայ արգելք ըլլալ Երուսաղէմի վերամիացման: Երուսաղէմը Ադէն չէ: Արաբներուն պէտք չունինք: Իրենց շնորհիւ չէ որ հոս ենք, իրենք որ կ'երազէին Թել Ավիվ ըլլալ: Ոչ մէկ բան աւելի կարեւոր է քան նախնեաց հողը, մեր օրրանը: Գուցէ քաղաքական ծրագիր չէ, բայց ժողովուրդի մը երազն է»: Իսրայէլ մասնաւոր կոչ կ'ընէ ներգաղթի:

ՀԱՅԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ՄԵԹՐ ՄՈՒՍԱ ՓՐԷՆՍԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

—o—

ԽՄԲ. — Գրած էինք մեթր Մուսա Փրէնսի մասին երբ Փարիզ եկած էր, մասնակցելու ցեղասպանութեան նախազգուշական համագումարին, ուր քաջաբար պաշտպանեց՝ իր բառերով «անպատիժ մնացած ցեղասպանութիւն մը՝ Հայասպանութիւնը»:

Վերադարձին մամուլի ասուլիս մը տրուած է Պէյրութի մէջ, որու մանրամասնութիւնները կը քաղենք *Ազդակ*ի Օգոստ. 8ի թիւէն:

Զարմանալի պիտի չթուի երբեք, եթէ ըսենք, թէ ներկայիս հայ ժողովուրդի եւ անոր արդար դատի ամէնէն անկեղծ բարեկամը Լիբանանցի մըն է, զաւակը այն երկրին, ուր Հայութիւնը, իր ընդունակութիւններուն հարազատ արտայայտութեամբ կը ներկայանայ թէ՛ անհատական եւ թէ հանրային կեանքին մէջ:

Այդ բարեկամը, երիտասարդ, կենսունակ Լիբանանցի մը, որուն համար Քորնէյ պիտի կրկնէր իր նշանաւոր խօսքը.

Բարեծնունդ հոգիներուն համար,
Արժէքը չ'սպասեր տարիներու թիւին:

Մեթր Մուսա Փրենս, որու մասին առիթը ունեցած էինք խօսելու ամիս մը առաջ, երբ կը մեկնէր Փարիզ՝ Ցեղասպանութիւնը Կանխարգիլող Համագումարին ներկայացնելու համար արդի ժամանակներու առաջին ցեղասպանութիւնը, որ առաջին աշխարհամարտի ընթացքին գործուեցաւ Հայութեան դէմ, քանի մը օր առաջ իր գրասենեակին մէջ ընդունեցաւ հայ մամուլի ներկայացուցիչները եւ զեկուցում տուաւ համագումարին ու մանաւանդ իր աշխատանքներուն մասին:

Խանդավառ, լաւատես, բայց նոյն ատեն իրապաշտ՝ մեթր Փրենս աւելի քան երկու ժամ խորացաւ իր նիւթին մէջ, գերազանցապէս մարդկային հարցով մը նուաճուած մարդու զեղումով, ուր թէեւ իրաւաբանի պերճախօսութիւնը առիւծի բաժինը ունեցաւ, բայց անկեղծութիւնը տիրապետող գիծն էր անկասկած:

Զեկուցաբերը նախ բացատրեց, թէ ինչու եւ ինչպէս ԻՐ ԴԱՏԸ դարձուցած է հայասպանութիւնը, այդ բառին ֆրանսերէն թարգմանութեան — լ'Արմէնօսիտ *— հայրը ըլլալու արդար հպարտութեամբ: Յիսուն տարի առաջ, հայ ժողովուրդին հաւաքական գոյութեան դէմ գործուած այդ ոճիրը, որուն գերակատարը հանդիսացաւ Երիտասարդ Թուրքերու Թուրքիան, Խաչակիրներու սերունդին պատկանող այս երիտասարդ լիբանանցին կը ներկայանայ իբրեւ մեծագոյն ցեղասպանութիւնը, որ այսօր կը ծանրանայ — պէտք է ծանրանայ — մարդկութեան խղճին, արդար հատուցումի մը ակնկալութեամբ:*

« Հայասպանութեան մէջ, *ըսաւ Մեթր Փրենս*, կը տեսնենք իսկական ցեղասպանութեան մը բոլոր յատկանիշները, ցեղ մը իր արմատէն չորցնելու, ամբողջութեամբ անոր հետքը ջնջելու ծրագրուած դաւ մը, որ իր նախընթացը չունի մարդկութեան մէջ: Ու եթէ ատոր վրայ ալ աւելցնենք այն իրողութիւնը, որ Հայութեան դէմ գործուած այդ անպատմելի ոճիրը մնաց ու կը մնայ անպատիժ, կը տեսնենք, որ ցեղասպանութեան հարցով զբաղող միջազգային մարմինները ու անձնաւորութիւնները առաջին հերթին պէտք է իրենց օրակարգին վրայ ունենան հայասպանութիւնը, *սուի ժէնէրիս* յետագայ բոլոր ցեղասպանութիւններուն »:

Անշուշտ Մեթր Փրենսի այս նախաձեռնութիւնը հաճելի չէ թուած միջազգային կարգ մը շրջանակներու, որոնցմէ ոմանք շատ հասկնալի պատճառներով, կ'ուզեն որ երբեք չխօսուի Հայասպանութեան մասին, որպէսզի աշխարհ միայն Աստուծոյ «ընտրեալ ցեղը» նկատէ առաջին եւ միակ զոհը ցեղասպանութեան, առանց անդրադառնալու, որ նոյն ինքն Հիթլէրի խոստովանութեամբ, երկրորդ աշխարհամարտի ցեղասպանութիւնները կարելի պիտի չըլլային, առանց հայկական երկու միլիոն նախընթացին:

Արդարեւ, ութ հարիւր էջերէ բաղկացած ստուար հատորը, որ պատրաստուած է Մեթր Փրենսի կողմէ, առաջին էջին վրայ կուտայ կապը քսաներորդ դարու երկու ցեղասպանութիւններուն, Թալէաթի եւ Հիթլէրի հրահանգներուն մէջէն:

Այո, եղերականօրէն ճիշդ էր Հիթլէրի ինքնավստահութիւնը, որ կուգար մարդկային անարդար մոռացումէ մը: Ու ճիշդ է նաեւ այն, որ եթէ այսօր մարդիկ կ'ուզեն ցեղասպաններուն պատուհասումը եւ զոհերուն հատուցումը, ատիկա կ'ըլլայ այն հիմնական մտահոգութեամբ, որ այսուհետեւ ոչ մէկ ցեղասպանութիւն անպատիժ մնայ եւ այդ իսկ պատճառով քաջալերէ գալիք ոճիրները, ինչպէս Հիթլէր քաջալերուեցաւ Հայասպանութեան հանդէպ աշխարհի քար անտարբերութենէն:

Լիբանանցի իրաւաբանը վճռական է այս կէտին շուրջ: Անզիջող՝ միջազգային կարգ մը շրջանակներու գայրոյթը իր անձին ու գործին դէմ գրգռելու պատասխանատուութեամբ, եւ այս՝ ոչ թէ իբրեւ հայասէր, ինչ որ բաւարար չի նկատեր այնքան սրտով կապուելու համար հարցի մը — եւ շատ անկեղծօրէն — այլ իբրեւ արդարութեան ծարաւի մարդ, որուն համար որեւէ ազգի դէմ գործուած ոճիրը ամբողջ մարդկութեան, մարդոց էութեան դէմ գործուած արարք մըն է, եւ դատապարտելի որպէս այդպիսին:

« Անցեալ տարի երբ հրաւէր ստացայ Ոճրային Կանխարգիլումի Միջազգային Բ. Համագումարին մասնակցելու, անմիջապէս մտածեցի հայասպանութեան մասին, երբ տակաւին մէջս թարմ էր յիշատակը Յիսնամեակի այն արարողութեան, որ 1965ի Ապրիլ 25ին տեղի ունեցաւ Պէյրութի Մարզաւանին մէջ, բազմահազար լիբանանահայերու մասնակցութեամբ: Իսկոյն գացի Փարիզ եւ պահանջեցի ըլլալ Համագումարին զեկուցաբերներէն մէկը, ներկայացնելով նիւթս. ՀԱՅԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ: Առարկուեցաւ, թէ հայկական ջարդերը ցեղասպանութիւն չեն, ուստի չեն կրնար նիւթ ծառայել Համագումարին: Պայքարեցայ եւ տեսակէտս պարտադրեցի: Առաջին յաղթանակը շահուած էր:

« Երկրորդը շահուեցաւ անցեալ ամիս, Համագումարին մէջ, ուր ներկայացուցի գիրքիս ներածականը, վաւերաթուղթերու պատկառելի շարքով մը: Լսեցին բոլորը տպաւորիչ լռութեան մը մէջ, մինչ ես, հոգիներէն ներս, կը տեսնէի, յստակօրէն, պատասխանատուութեան գիտակցութիւնը, որ թէեւ յաճախ անխոստովանելի, կ'արմատանար իրենց մէջ, իբրեւ ներկայացուցիչները մարդկային խղճին:

« Բայց այդ յաղթանակը դիւրութեամբ չշահուեցաւ: Հարկ եղաւ մանաւանդ պայքարիլ բանաձեւին մէջ մտցնելիք իւ-բաժանչիւր բառին համար :Ի վերջոյ 67ի դէմ 72 ձայնով — կը տեսնէ՞ք որքան դժուարութեամբ — կարելի եղաւ քուէարկել հետեւեալ բանաձեւը.

« Համագումարը կը դատապարտէ ցեղասպանութիւնը եւ կը պահանջէ, որ պատուհասուի եւ հատուցում ըլլայ ԱՆՊԱՏԻԺ ՄՆԱՑԱԾ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆՑ *համար:*

« Այդ «ԱՆՊԱՏԻԺ ՄՆԱՑԱԾ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ» ոչ մէկ կասկած որ հայասպանութիւնն է, ինչպէս խորագրած եմ գիրքս.

« Համագումարը որոշեց նաեւ ստեղծել մնայուն դատարան մը՝ բաղկացած միջազգային օրէնսգէտներէ եւ դատաւորներէ՝ ջնջելու համար ցեղասպանութիւնը կամ դատելու համար ցեղասպանութեան որեւէ պարագայ, օգտուելով Նիւրեմպերկի դատարանին նախընթացէն, բայց այս անգամ, մնայուն հանգամանքով եւ ոչ թէ պարագայական:

Որոշուեցաւ նաեւ գոյացնել մատենադարան մը, ուր պիտի ամփոփուին ցարդ կատարուած ցեղասպանութեանց վերաբերեալ բոլոր փաստաթուղթերը:

« Վերջապէս, որոշուեցաւ այս բանաձեւը յանձնել Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղար Ու Թանին՝ առ ի գործադրութիւն »:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ յետ վիրաբուժական գործողութեան Նիսի մէջ իր մահկանացուն կնքած է ընկեր Շահան Ջօտեան:

Բնիկ Շապին — Գարահիսարցի հազիւ 60 տարեկան, մեր տարաբախտ ընկերը եղած է հիմնադիրներէն տեղւոյն Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զաւուչ խումբին: Մէկը Ապրիլեան սերունդէն, Շահան Ջօտեան պահած էր Հայու կորովն ու քաջութիւնը: Նիսի մէջ, երկար տարիներու ընթացքին եղած է գլխաւոր սատարողներէն մէկը ազգային եւ կուսակցական կեանքին: Շ. Սեւան սատարողութեամբ ալ կ'ապահովէր «Յառաջ»ի թղթակցութիւնը:

Անձնուէր ընկեր մըն է որ կը թաղուի:

Մեր ցաւակցութիւնները իր այրիին եւ զաւակներուն:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ԵՒ ՎԷՃԵՐԸ

Հին ու Նոր կտակարաններու մէջ ծնունդներու յիշատակութիւնը տեսակ մը օրօր է, վկայութիւն՝ Հրէից անպատմական կեանքին միօրինակութեան : Օրինակներ՝

Հին Կտակարանէն.— « Եղիազար ծնաւ զՓենեէս, Փենեէս ծնաւ զԱբեսսու, Աբեսսու ծնաւ զԲոկկի, Բոկկի ծնաւ զՈզիա, Ոզիա ծնաւ զԱրէսս, Արէսս ծնաւ ...» ու կը շարունակուի այսպէս երկար, երկա՜ր (Ա. Մնաց. Զ.) :

Կարծես կը քալէք անապատին մէջ, — միշտ նոյն հորիզոնը, միշտ նոյն աւազը, միշտ բացակայ՝ ջուրին ծիծաղը, միշտ բացակայ՝ անձրեւին շաղփաղփը :

Նոր Կտակարանէն.— « Աբրահամ ծնաւ զԻսահակ, Իսահակ ծնաւ զՅակոբ, Յակոբ ծնաւ զՅուդայ, Յուդայ ծնաւ զՓարէս, Փարէս ծնաւ զԵզրովն, Եզրովն ծնաւ զԱրամ, Արամ ծնաւ ...» (Մատթ. Ա.) :

Շարունակութեան մէջ՝ «Յակոբ ծնաւ զՅովսէփ, զայրն Մարեմայ, յորմէ ծնաւ Յիսուս» : Յանկարծ՝ «Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն էր այսպէս ...» : Եւ հրաշապատում ծնունդի մը պատմութիւնն է որ կը սկսի, համր անպատմականացութեան կշռոյթը կը փոխուի, երկնային երաժշտութիւն մը կը լսուի :

Հին Կտակարանը եւս ունի նման ... ճայնական ովասիս մը, բայց նախերգանքը՝ նոյնը :

Մանովէ կը կոչուէր այր մը (Դատ. ԺԳ.), «եւ կին նորա ամուլ էր եւ ոչ ծնանէր» : Հրեշտակ մը կ'երեւի այս կնոջ եւ կ'ըսէ. « Ահաւասիկ դու ամուլ ես եւ ոչ է քո ծնեալ, եւ յղասցես եւ ծնցիս որդի, Ուխտաւոր Աստուծոյ եղիցի մանուկն անդստին յորովայնէ» : Կինը կ'երթայ կը պատմէ էրկանը թէ «այր Աստուծոյ» այցելեր է իրեն եւ ըսեր թէ «յղասցի եւ ծնցի որդի» : Էրիկը կը սկսի աղօթել՝ խնդրելով Աստուծմէ որ այցելողը անգամ մը եւս այցելէ :

Եւ այցելուն, «այր Աստուծոյ», անգամ մը եւս կուգայ կը գտնէ կինը՝ երբ կ'աշխատէր արտին մէջ, ու «Մանովէ այր նորա չէր առ նմա» :

Կինը կը պատմէ թէ մարդը դարձեալ այցելեց : Ուստի Մանովէ բարուք կը համարի միշտ ընկերանալ իր կնոջ :

Այցելուն երրորդ անգամ կուգայ : Ու Մանովէ, որ կը գտնուէր իր կնոջ կողքին, կը հարցնէ.

— « Դո՞ւ իցես այրն որ խօսեցար ընդ կնոջն » :

— Ես եմ :

Այցելուն, որ հրեշտակ մըն է, ըստ այլոց՝ նոյնինքն Աստուած, կը կրկնէ աւետիսը եւ կուտայ նոյն պատուէրները, որպէսզի «Ուխտաւոր Աստուծոյ » դառնայ մանուկը որ պիտի ծնի : Դեռ ծանօթ չէ «Որդի Աստուծոյ » տարազը : Ժամանակ մը ետքը՝ «ծնաւ կինն որդի, կոչեաց զանուն նորա Սամփսոն, եւ աճեաց մանուկն, եւ օրհնեաց զնա Տէր, եւ սկսաւ հոգի Տեառն շրջել ընդ նմա» :

Ս. Ռենան սքանչելի ուսումնասիրութիւն մը ունի այս դրուագին մասին (տպ. Շալոն — Սիւռ — Սոն, 1912),— կարկտան մը՝ փոխ առնուած եւ աւելցուած Հին Կտակարանին վրայ : Աւետում եւ հրաշագան ծնունդ իբրեւ նախերգանք : Այժմ թողունք Հին Կտակարանին այս դրուագը :

Նոր Կտակարանին մէջ եւս նման աւետում մը եւ ծնունդ մը կը պատմուի երկու անգամ, — բայց Մանովէի կնոջ պատմութենէն մինչեւ Զաքարիայի կնոջ պատմութիւնը (Ղուկ. Ա.) փոփոխութիւն չէ կրած աւետումի եւ ծնունդի դրուագը : Այլ սակայն յանկարծ կ'աճի, կը զարգանայ, կը ճոխանայ նոյն դրուագը, երբ կը պատմուի Յովսէփի կնոջ պարագան՝ միակ տարբերութեամբ,— կուսութեան յաւելեալ վկայութեամբ :

Այս յաւելումը, յետագային, փորձաքար պիտի դառնար անոնց համար՝ որո՛նք «աստուածածին» պիտի կոչէին Մարիամը :

« Անհարսնացեալ» (այր չտեսած), կամ «միշտ փակ արգանդով» Մարիամը չէ որ կը գայթակղեցնէ Եկեղեցւոյ Հայրերը, (անոնք հրաշքներ են որ կրնան պատահիլ, կ'ըսեն) : Ուրիշ տեղ է գայթակղութեան հարցը : Եկեղեցւոյ Հայրերը կ'ընդվզին ու կ'ըմբոստանան՝ երբ ... Աստուածածին կամ Աստուածամայր անունը կը տրուի Մարիամի :

Ի՞նչ, մի՞թէ կարելի է Աստուած ծնիլ : Մի՞թէ կարելի է արարածին տալ արարիչ ծնելու փառքը :

Նեստորիոս, մին մեծագոյն աստուածաբաններէն, կը մերժէ աստուածածին (թէոթոքոս) կոչել Մարիամը, առանց երբեք ուրանալու Յիսուսի աստուածային բնութիւնը :

Եւ տեղի կ'ունենայ լեզուական ճակատամարտ մը՝ աստուածաբանական խրթնութեանց տալու համար... տոտժէի ձեւ :

Ի՞նչ կը նշանակէ ծնիլ,— պարզ է իմաստը, եղանիլ, լինիլ : Արդ, ի՞նչպէս կը յանդգնի ոք ըսել աստուած ծնիլ, երբ Ն. Շնորհալի կ'ըսէ.

Թէ Աստուած էր ի սկզբանէ ,
Եւ ոչ եղեալ ի յումեքէ :

Վասնզի աստուածածնութիւնը պիտի նշանակէր ծնիլ Աստուած մը, որ «ոչ էր ի սկզբանէ » : Զարմանալին այն է որ Նիկիոյ Համդանակին մէջ եւս կը յայտարարուի «Աստուած յԱստուծոյ, ծնունդ եւ ոչ արարած» :

Բան մը կը փոխուի՞, կ'ըսէք, եթէ Հայոց սքանչելի լեզուն, գայթակղութիւնը բառնալու փորձով մը, աստուածաբանական վէճին կը խառնէ քիչ մը ... բանաստեղծութիւն, երբ «աստուածարոյս» կ'անուանէ պտուղը՝ որ կը հասուննայ Մարիամի տաք արինով :

Քրիստոնէութիւնը, իբրեւ կրօնական վարդապետութիւն, կ'ուզէ որ Աստուած մարդանայ՝ չեմ գիտեր ինչո՛ւ : Այդ պարագային եթէ Մարիամի պտուղը կոչենք անթրոփոթոքոս, քիչ է : Բայց կը կոչենք թէոթոքոս, որ շատ է, նոյնիսկ գայթակղեցուցիչ, որովհետեւ հեթանոսական : Այսպէս կը պատճառաբանէր Նեստորիոսի դարը :

Ահա թէ ինչո՛ւ առաջարկուած է կոչել քրիստոթոքոս, կամ թէոփոռ՝ բոլորովին չնուազեցնելու համար Մարիամի փառքը :

Թոքոս յունարէն բառ է, որ կը նշանակէ ծնիլ, բառ մը որ նեղ կացութեան կը մատնէ քրիստոնէութիւնը՝ երբ կ'ըսենք աստուած ծնիլ : Ֆորոս յունարէն բառ է, որ կը նշանակէ կրել, տանիլ, վերցնել, բառ մը որու գործածութեամբ՝ մասամբ կը դարմանուի գայթակղութիւնը, որովհետեւ Մարիամ կը դառնայ բարձակ մը որ կը կրէ ինչ որ դրուած է իր վրայ : Ահա թէ ինչո՛ւ «աստուածաբարձ» (թէոփոր) կոչուած է Մարիամ, եւ ոչ միշտ աստուածածին : Մեր շարականները բազմաթիւ վկայութիւններ կը բերեն այս բացատրութեամբ : Դժբախտաբար շարականներու աշխարհաբար թարգմանութեանց մէջ, սխալ հասկացողութեան հետեւանքով, նկատի չէ առնուած այս նրբութիւնը, եւ օրինակ՝ գրուած է «անտանելի» :

Բացատրեմ սխալին մեծութիւնը :

« Տանիլ» գրաբար կը նշանակէ « կրել »,— Յիսուս, իբրեւ Աստուած, երկինքի ու ծովերու անհունութեան հետ բաղդատելով, այնքան անպարփակելի համարուած է, ինչպէս դիտել կուտայ Նարեկացի՝ գործածելով Յոբի խօսքերը, որ առաջին անգամ՝ զարմանք կը պատճառէ փրոփանին, երբ Մարիամի կը տրուի Յիսուսը կրելու փառքը : Շարականներու մէջ՝ «անտանելի» բառը, որ աշխարհաբար եւս թարգմանուած է ... անտանելի(՞.), պէտք է ուրեմն թարգմանել անպարփակելի, կրելը կամ բառնալը անհընար : Այստեղ, թէոփորոսը կամ աստուածաբարձութիւնը կը դառնայ հրաշքի համազօր բան մը, բայց ոչ քար գայթակղութեան :

×

Հեթանոսական շրջանի կրօնքներու վիպական փաբուլան չա՜տ հարուստ է : Օրինակ, հելլենական մտածողութիւնը գեղարուեստի կը վերածէ ծնունդներու պատմութիւնը, կ'աշխատի ոսկերիչի պէս, առարկային կամ նիւթին իրականութեան տալով գերիրական երեւոյթ, ընդհակառակն սեմական մտածողութիւնը երախաներու գծագրածպատկերէն աւելին չկարենալով տալ, կը մնայ իփոռէալիսթ, իփոնաթիւռէլ :

Ահա թէ ինչո՛ւ աստուածածնութիւնը, որ քրիստոնէութեան մանկութեան գործ չէ, ոչ եւս երրորդութեան տարազը, ըստեղծած է այնքան վէճ, որ քրիստոնէութեան պատմութեան կէսը վէճերու նկարագրութիւն է դարձած : Օրինակ, երրորդութեան գաղափարը, կազմութեամբ՝ քաղածոյ, խորութեամբ՝ փաթրիսթիք յաւակնութեանց աճում, այնքան տանջած եւ խոշտանգած է մարդկային միտքը, որքան Հրէից սինեդրիոնը չարչարած է Յիսուսը՝ խաչի ճամբուն վրայ : Բայց աստուածածնութիւնը, հակառակ նոյնքան չարչարալից գործիքի մը ձեւերուն, սիրելի դարձած է ժողովուրդին, որ գըրուած է գայն, սրտին վրայ սեղմած, ի՜նչ խանդաղատանքով փայփայած, ինչ փոյթ թէ ամէն ոք անձնապէս կրնայ հաստատել թէ փաբլ մը չէ՞ միթէ այս փաբուլան :

Աստուածածնութեան նիւթը քրիստոնէական ժառանգութիւն չէ անշուշտ : Հելլադայի մէջ, ժամանակին, այնքան աստուածներ կը ծնէին, որքան ծաղիկ կը բացուէր գարնանային եղանակին : Տարբերութիւնն այն է որ, դառնալով ըստ հրէական միաստուածութեան պաշտամին, քրիստոնէութեան ընդունած աստուածածնութիւնը ժխտումն իսկ է աստուածութեան գաղափարին :

Եւ եթէ աստուածածնութիւնը, աստուածամօր պատմութեամբ, շատ սիրելի է ժողովուրդներուն, (մեր կաթողիկոսներն իսկ աստուածամայր երգած են ու ...նկարագրած), պատճառն այն է որ կինը կը գրաւէ կարեւոր տեղ մը :

Եւ մասնաւորաբար հայ ժողովուրդի հոգւոյն մէջ Յիսուսէն աւելի Յիսուսի մայրն է որ կը թագաւորէ : Ի՜նչ աւանդութիւններ հիւսուած են, ի՜նչ երգեր ու շարականներ ունինք, ի՜նչ ժողովրդական ասացուածքներ կամ բացատրութիւններ, — անոնց մասին՝ յաջորդով :

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԱԶԳԸ

... Եթէ կ'ուզենք մեկնակէտ մը առնել, Մարիամի հանդէպ Հայերուն ունեցած պաշտամունքին, հարկ է նախ նկատի առնել աւանդութիւնը : Արդարեւ, կը պատմուի թէ Ղուկաս Աւետարանիչը տուած ըլլայ Հայաստանի առաջին աւետարանիչ Ս. Թադէոսի՝ իր ձեռքով գծուած Ս. Կոյսին նկարը : Միշտ նոյն աւանդութեան համաձայն կը պատմուի թէ խումբ մը քրիստոնեաներ, — որոնցմէ էր Ս. Հռիփսիմէ — հալածուած՝ Հռովմայեցիներէն, կը թողուն իրենց ծննդավայրը եւ կ'ապաստանին Հայաստան, հոն յարգելու Ս. Կոյսին նուիրական նկարը : Քրիստոսի հաւատքին եւ Մարիամու պաշտամունքին այս անվեհեր պաշտպանները կը մարտիրոսանան Գ. դարուն վերջերը : Ուրեմն, Հայաստանի մէջ Մարիամու պաշտամունքին առաւել կամ նուազ ճշգրիտ թուական մը գտնելու համար, հարկ է որ երթանք մինչեւ Դ. դար :

Միւս կողմէ, ստոյգ գիտենք որ Ե. դարէն մինչեւ Միջին դար, Հայաստանի մէջ կը կառուցուին բազմաթիւ վանքեր, յարակից ուխտավայրերով, բոլորն ալ նուիրուած Աստուածածնայ : Վասպուրականի վանքերը կը հասնէին 83ի : Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել ուրիշ հարիւր հատ, որոնք մեր երկրին այս կամ այն նահանգին մէջ նուիրուած էին Ս. Կոյսին : Կը կրէին նաեւ անունը քաղաքին՝ ուր շինուած էին, (ինչպէս ներկայիս Լուրտ կամ Ֆաթիմա ուխտավայրերը) : Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է Բագրատունեաց թագաւորութեան մայրաքաղաք՝ Անիի Մայր Տաճարը : Ասոր նմանութեամբ շինուած էր Դրազարկի վանքին ուխտավայրը, որ միաժամանակ կեդրոնն էր հայ արքայական գահին եւ պատրիարքական Աթոռին :

Հաղբատի եւ Սանահինի վանքերէն իւրաքանչիւրը ունէր երեք եկեղեցիներ, որոնց նպատակն էր դիւրացնել, վանականներուն համար, Պատարագի մատուցումը, քանի որ իւրաքանչիւր եկեղեցի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

Ամերիկայէն եկած Սեբաստացի երեք կամաւորներ, իրենց պահակութեան հերթին, քաղաքին մէջ շրջագայութեան ընթացքին, իրիկուան պահուն կը նշմարեն, որ աչքէ հեռու տեղ մը՝ երկու Թուրք — Թաթարներու եւ երկու գաղթական երիտասարդ հայ կիներու միջեւ կասկածելի խօսակցութիւն մը տեղի կ'ունենայ : Զօրսը մէկ կը բռնեն ու կը բերեն զօրանոց, ուր, մինչեւ առաւօտ, հսկողութեան տակ վար կը դրուին, այրերը զատ, կիները զատ խուցերու մէջ :

Առտուն կանուխ, հրամանատարը զօրանոց մտնելու պահուն, հերթապահ յիսնապետը, երբ ձեռքը ճակտին, զինուորական բարեւի կեցած, իր տեղեկատուութեան կարգին կը յայտնէ նաեւ չորս բանտարկեալներու մասին, Պ. Վարդան այլայլած, ամէնէն առաջ այդ խնդիրով կը զբաղի :

Նախ կանչել կուտայ ձերբակալող պահակները ու բացատրել կուտայ ամենայն մանրամասնութեամբ, ի ներկայութեան Պ. Մելքումեանի, քանի որ պահակները իր վաշտէն էին :

Ի զարմանս իրեն, բան չի փոխուիր, ճիշդ է յիսնապետին տեղեկատուութիւնը : Ուրեմն, ըստ իրեն, պահակները իրենց չվերաբերող պատասխանատու գործ մը ըրեր են, ինչ որ կրնայ փորձանք բանալ իր գլխուն : Եւ բարկութենէն մինչեւ ականջները կարմրած, կը սկսի յանդիմանել պահակները .—

«Ո՞վ ձեզի իրաւունք տուեր է, որ ուրիշներու անհատական գործերուն միջամտելու ըլլաք, երբ երկու կողմերը առանց բռնութեան՝ համաձայն կ'ըլլան : Դուք ուրիշներու վրայ բռնութիւն գործ դրեր էք, ամբողջ գիշեր մըն ալ բանտի մէջ պահեր էք զանոնք : Կառավարութիւն կայ, օրէնք կայ, ի՞նչ պատասխանենք՝ եթէ արդարութեան դիմեն, եւայլն » : Քարոզ մը, որ մեզի՝ Թրքահայ զինուորներուս ապշութիւն պատճառեց :

Բայց մեզի համար շատ պարզ էր խնդիրը .— Թուրք մարդիկ հայ կիներու հանդէպ ցանկութիւն ունեցեր են, մեզ չի հետաքրքրեր համաձայնութիւնը հայի համար թէ դրամի համար : Նման պարագայի մը առջեւ հայ մարդուն խղճին համար՝ մէկ օրէնք միայն կար. — Պատժել երկու կողմն ալ : Ուէ հայ մարդու կողմէ տարբեր դատաստան անհասկնալի էր մեզի համար : Եթէ զինուորը բարոյական ոստիկան չէ, մեզի համար հայ զինուորը Հայութեան պատիւը պէտք է պաշտպանէ հակառակ բոլոր օրէնքներուն եւ կարգապահութեան կանոններուն :

Եւ ահա, մեր շատ յարգած հրամանատարը, որուն անունով շինուած երգը գըրեթէ ամէն օր մեծ ոգեւորութեամբ կ'երգէինք, պատժելու այդ իրաւունքը, անարդարանալի յանցանք կը նկատէր՝ այս կամ այն օրէնքին անունով :

Այդ յարգելի, լուրջ հրամանատարը, «աջից Վարդանը, ձախից Իշխանը», որ երբեմն կատակներ ալ ըրած է մեզի հետ, կերած Պոլսոյ քըզարթմաճ, զարնը խարըգը եւ թավուգ կէօքսիւճ յիշելով, հիմա ինչո՞ւ չուզեր հասկնալ «մեր օրէնքը», որ շատ պարզ բան մըն էր :

Զինուորը հրամանատարին դէմ ի՞նչպէս պաշտպանէ իր տեսակէտը, «իր օրէնքը », իր խղճին խօսքը :

Ճիշդ այդ փափուկ կէտին վրայ, նորէն Պ. Մելքումեանն էր որ փրկեց կացութիւնը, պատշաճ եղանակով Պ. Վարդանին բացատրելով մեր մտայնութիւնն ու հասկացողութիւնը, իսկ մեր տղոց առջեւ ալ արդարացնելով վրդովումը Պ. հրամանատարին, եւ յետոյ բանտարկեալներուն հետ եւս կերպով մը կարգադրելով խնդիրը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԷՌԵԱՆ

(21 Շար.)

ՎԱՏՎԱ

ՓՈՍՏԱՏՈՒՓՈՓ ՅՏՅՈՒՆԿՈՎԱ

Ոչ, Տաքի մոտ չէր։ Ես ինքս էի նրան տարել մեր տուն, ինքս էի նրան հագցրել իմ հագուստները, որովհետև նրա հագուստները թրջված էին։ Ես ինքս էի նրան տաքացրել իմ անկողնում, ինքս էի նրան կերակրել, ինքս էի նրան հանգստացրել, երբ նա ուզում էր ինձ հեռանալ։ Ես ինքս էի նրան ուղարկել Ռոստով, ինքս էի նրան գնացքի վագոնում տեղավորել, ինքս էի նրան հրաժեշտ տալ։ Ես ինքս էի նրան ուղարկել Պետերբուրգ, ինքս էի նրան հանդիպել Պետերբուրգում, ինքս էի նրան ուղարկել Մոսկվա։ Ես ինքս էի նրան ուղարկել Ռոստով, ինքս էի նրան հանդիպել Ռոստովում, ինքս էի նրան ուղարկել Մոսկվա

CH. MISSAKIAN

Օրեր եւ Դէմքեր

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրք եւ ուսումնասէր աշակերտներ:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ՆԻՍ.— Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զավուշ խումբը կ'ողբայ իր սիրելի ընկերոջ՝

ՇԱՀԱՆ ՉՕՏԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 10ին, յետ ծանր զործողութեան :

Այս տխուր առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալ ընկերոջ այրիին եւ զաւակներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 50 ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան :

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ
Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

ԵՒ ԽԱՂՈՂՕՐՀՆԷՔԻ

ՓԱՐԻԶ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, 13 Օգոստոս, Տօն է Վե – րափոխման Ս. Աստուածածնի : Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողի օրհնութիւն :

×

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— 14 Օգոստոս, Ցիշատակ է Մեռելոց: Կը մատուցուի պատարագ ժամը 10·30ին : Պատարագի աւար – տին պիտի կատարուի հոգեհանդիստ վասըն հանգուցեալներ :

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Այս կիրակի Վերափոխում : Հանդիսաւոր ճայնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնէք ժամը 10·30ին :

Երկուշաբթի՝ Մեռելոց : Ճայնաւոր պատարագ, հոգեհանդիստ հանգուցեալներուն համար ժամը 10·30ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ : ԼԱՍԻՈՒԹ

Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակիին Փրատոյի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, իսկ 15 Օգոստոսի Երեքշաբթի օր՝ Լասիոթայի Ս. Կարապետ մատրան մէջ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ յետ պատարագներուն, կը նաղադահէ Խաղողօրհնէքի արարողութեանց :

Սկիզբը Ս. պատարագի 10, քարոզ՝ 11·45, Խաղողօրհնէք 12:

×

ԼԻՈՆ.— Ս. ՅԱԿՈԲ

Այս կիրակի, Ս. Աստուածածնայ Վե – րափոխման տօնին առթիւ, Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎԱՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ խաղողօրհնութիւն եւ մատաղօրհնութիւն :

×

ՏԻՍԻՆ

Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ : Այս առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ, խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում : Սկիզբը ժամերգութեանց ժամը 8·30ին :

×

ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ

Այս կիրակի, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի եւ պիհկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ : Եւ կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէք :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Սկիզբը ժամերգութեան ժամը 8·30ին, Պատարագ 10ին, քարոզ 11·30ին, Խաղողօրհնէք 12ին :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին :

Կը քարոզէ ՆԱՐԵԿ ԿԶՆԾ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ պատարագէն ետք՝ Խաղողօրհնէք, իսկ Վալանսի հայ գաղութը, մասնաւորապէս կը հրաւիրուի 15 Օգոստոս Գչ.ի օր յատկապէս մատուցուելիք Ս. պատարագին, ի յիշատակ Բ. պատերազմի ռմբակոծութեան զոհ դացած Վալանսի բնակչութեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Կ. Ալբու – նարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Երկուշաբթի առաւօտ (Մեռելոց) ժամը 11ին Փրատոյի Ս. Սահակ – Մես – րոպ Մայր եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿԻՐԱԿՈՍ ԱԼԲՈՒՆԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները կ'ողբան մահը մասնաճիւղին հիմնադիր ընկերուհիներէն

ՓԱՅԼՈՒՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

եւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն : Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի չիսուն ֆր. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի խումբին :

×

Զ. Ո. Միութեան կեդր. վարչութիւնը խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Շահան Չօտեանի մահուան առթիւ՝ իր ընտանեկան պարագաներուն, եւ 20 ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Օգափ. կայանին եւ տասնական ֆր. «Ցառաջ», «Հայ – Բոյժ» եւ «Հայաստան» թերթերուն :

(Ստանալ «Ցառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Մութաֆեան եւ Նալա – բեխեան ընտանիքները չնորհակալութիւն կը յայտնեն Կրընոպլի եւ Լանսէի Հայութեան, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք հեռագրով, նամակով եւ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծմօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ

մահուան տխուր առթիւ :

×

Սէն Ժեռմի Թաղ. Խորհուրդը չնորհակալութեամբ ստացած է.— Ողբ. Մարիամ Գրիգորեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցիին, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Այնաճեան, Մանուէլ Նալբանտեան, Ժագ Մարկոսեան, Տիկին Թաշճեան 10ական ֆրանք, Փանոս Գայսէրլեան հինգ, եւ հինգ ղպրոցին :

Ողբ. Սարգիս Ահարոնեանի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.— Յ. Պէ – պէրեան եկեղեցիին 10, Ս. Յովսէփեան 30, Տիկիրեան Դօռօեան ընտանիքներ, Գ. Միհճեան, Պարսամեան տասնական, Այրի Տիկ. Ահարոնեան 10, Կ. Խաչին 10, Առաջնորդարանին երեսուն, Օննիկ Սարեան տասը եկեղեցիին :

ECOLE
NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին սկսեալ պիտի ունենայ նախակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով :

Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն :

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ : Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն :

Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ :

Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ :

Արձանագրութիւնները սկսած են :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի (Օգոստ. 15)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԽԱՂՈՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Աւանդական խաղողօրհնէքը կը կատարէ՝ Հարաւ. Ֆրանսայի Թեմին առաջնորդ՝
ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Ճոխ յայտագիր, երգ, պար : Խնջոյք
Հաճելի օր մը բոլորին համար

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՓՐԱՆՍԱԿԱՆ

Տարեկան 75 փրանք
Վեցամսեայ 40 փրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 փր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 փր. կամ 10 $

Օգանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՑՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺԵՆԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՑԱՌԱՋ»Ի

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ
Բ. ԿԱՑԱՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին կը ներկայացուի՝

FAÇADES

(Թատերգութիւն)
Հեղինակ՝ ԺԱՆ – ԺԱՔ ՎԱՐՈՒԺԱՆ
(Ուզուկեան)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԼՈՑԸՍ ԳՈՑՆ Է.... ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
նոր ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ուներնալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլաստիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE 13 AOUT 1967

43րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10985
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
43e ANNÉE — No10.985

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՅՐ ՅՈՅՍԻ ԵՒ ԼՈՅՍԻ

Ընտրեալը բոլոր մայրերուն մէջ, ան որ մայրն էր Յիսուսի :

Խորհրդանիշ մը, որ կը սրբացնէ կինը, կ'անմահացնէ մայրը ու իր սիրոյ նայուածքով, աշխարհի բոլոր խորաններէն, խաղաղութեան հրաւէր կը կարդայ ամբողջ մարդկութեան :

Պաշտամունքը, զոր ներշնչած է Մարիամ, չի գար անպայման կրօնասիրութեան կամ կոյր հաւատքի դերի սրտերէ :

Ժողովուրդը, որ կուռքի վերածած է մայրն Աստուծոյ, իր տառապանքն ու իղձերը պատմելիք՝ անոր որ իր զաւկին խաչելութիւնը տեսաւ :

Ժողովուրդը, որ այնքան եկեղեցի ձօնած է իր անունին, իր աղօթքն ունէր ըսելիք, Անոր : Աղօթք մը՝ դառն ու կրսկիծով լի, վասնզի շատ էր աղօթած Աստուածորդին Ռաս–Իւլ–Այն : Ու շատ էր սպասած որ աղօթքը լսուի :

Ժողովուրդը որ պաշտպանութիւն փնտռեց նկարին առջեւ այս մօր, իր մայրերն ունէր, խոնաւ աչքերով, ու խաչուած զաւակներով :

Ու ժողովուրդը Հայոց պաշտեց Մարիամը : Ոչ ոք անկէ աւելի, ոչ ոք անկէ լաւ կրնար հասկնալ ցաւը հայ մամիկին, ողբը հայ որբին, խօսքը հայ քերթողին :

Բարի ժպիտը, զոր արուեստագէտը շընորհած է իրեն՝ խորանէ խորան, ուժ տուած է բոլոր տկարներուն, յոյս բերած է բոլոր լքուածներուն, լոյս սփռած է մութ խրճիթներուն :

Ոչ ոք աւելի արուեստ տուած է Վինչիի, Ռաֆայէլի, Թիցիանոյի, Ֆռա Անճելիքոյի, Քոռեճիոյի եւ այն բիւր նկարիչներուն, որոնք ուրիշ դիմագիծներ չեն փնտռած, իրենց կարգին անմահանալու համար :

Ու քերթողը որ սիրած է կինն ու մայրը, երգած է Կոյսը : Ու Նարեկացիէն մինչեւ Պուտէլ, Աստուածամարն եղած է, մնայուն ներշնչարանը բոլոր տաղանդներուն :

Երեւոյթը այլապէս յատկանշական է, վասնզի մասնաւոր տեղ մը չէ գրաւած Ան, երբեմն հազիւ յիշատակուած, յաճախ անտեսուած, ու մնացած անծանօթ իր կեանքին վերջին օրերուն :

Ուխտատեղիները Ֆաթիմայէն Եփեսոս պապեր տեղափոխած են, բայց իր յաւիտենականութիւնը գտած է առաւելաբար արուեստին մէջ : Ու մինչ Եկեղեցին իր նորագոյն պատմութեան մէջ սկսած է յատուկ տեղ մը տալ անոր, մարդը, որ յաւիտենական որբ մըն է, հինէն փընտռած է Անոր մէջ իմաստն իր կեանքին, իմաստն իր վախճանին :

Անտարբեր կը թուի Աստուածամայրը՝ ծունկի եկած ամբոխներուն, որ կուգան աղօթքի շրթներով ու պաղատագին աչքերով՝ ողորմութիւն հայցել ու փրկութիւն սպասել :

Բայց իր ոսկի լռութիւնը բաւարար եղած է, դարերու երկայնքին, որ տկարը զօրանայ :

Խորհրդանիշ անմեղութեան ու սիրոյ, ամէն բանէ առաջ, ու ամէն բանէ վեր եղած է Մայր : Մայր՝ յոյսի եւ լոյսի :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԷ ԹԻԹՈՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻՆ

ՀԻՒՍԷՅՆ Կ'ՈՒԶԷ ՄԵՌՆԻԼ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՄԱՐ

Միջին Արեւելքի թնճուկը կը մնայ թընճուկ : Թէեւ որեւէ պաշտօնական յայտարարութիւն չէ եղած, բայց կը թուի թէ Նասր ո՛չ ըսած է Թիթոյի : Արդարեւ, Թիթոյի առաջարկը շատ տարբեր չէր Կոսիգին – Ճոնսըն ծրագրէն, Կլասպորոյի մէջ պատրաստուած : Գահիրէի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը չեշտեն թէ անկարելի է որ արաբական պետութիւնները նախաձեռնարկ ըլլան հանդիսաւոր յայտարարութիւն մը ընելու պատերազմի դադրեցման մասին մինչ իսրայելեան ուժերը կը մնան եգիպտական, սուրիական եւ յորդանանեան հողերու վրայ :

Բայց եւ այնպէս Շաբաթ օր ալ Նասր – Թիթօ խօսակցութիւնները կը շարունակուէին, ծանրանալով մանաւանդ ՄԱԿի անօգուտութեան վրայ :

Միւս կողմէ, կացութիւնը կը ծանրանայ Յորդանանցիներու եւ Իսրայելցիներու միջեւ : Իր գահակալութեան 15րդ տարեդարձին առթիւ Հիւսէյն ճառ մը խօսած է որու մէջ շեշտած է թէ իր ժողովուրդը պատրաստ է մեռնելու Իսրայէլի ձեռքէն ետ առնելու համար Երուսաղէմի արաբական մասը : «Վճռած ենք պուտ՝ մը հող չզիջիլ մեր պաշտելի երկրէն, ոչ ալ մէկ քար մեր նուիրական Երուսաղէմէն : Երուսաղէմ Արաբներու, Մահմետականներու եւ աշխարհի բոլոր հաւատացեալներուն Ս. Քաղաքն է » :

Թագաւորը յիշած է նաեւ որ Արաբները դարեր շարունակ պաշտպաններն եղած են Ս. վայրերու «պիտի չվարանինք մեր կեանքերու զոհողութեան առջեւ անոնց պահապանները մնալու համար : Սկիզբը կ'ըլլայ երկար պայքարի մը փայլուն ապագայի մը համար : Այդ պատճառով արաբական վեհաժողով մը հրաւիրեցինք : Այդ ժողովը պիտի ճշդէ Արաբներու կեանքի նոր պայմանները մեզ զօրութեան ու յաղթանակին առաջնորդելու համար » :

Ու Թանի ուղղուած նամակի մը մէջ, Յորդանանի պատուիրակը արձագանգ կ'ըլլայ իսրայելեան իշխանութեանց «ահաւոր նոր ոճիրի մը «գործուած արաբ քաղաքացիներու դէմ» Յորդանան կ'ամբաստանէ Իսրայէլը որ ութ հարիւր արաբ քաղաքացի ջարդած է : Վերջապէս Իսրայելացիք ամէն բան կ'ընեն որպէսզի հեռացած Արաբները իրենց տունը չվերադառնան, մնացողներն ալ մեկնին : Իսրայելցիք որոշած են չգրաւել Արաբներու արտադրութեանց առեւտրականացումը եւ կը ձգեն որ անոնք գտնեն գնորդը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ տը Կոլի ճառը նպաստաւոր ընդունելութիւն գտած է՝ Լեհաստան, Ալժերիա, Եգիպտոս, Սենեկալ, Խորհ. Միութիւն : Աննպաստ՝ Միացեալ Նահանգներ, Մեծն Բրիտանիա, Պելժիա, Իտալիա, Զուիցերիա, Իսրայէլ : Վերապահ՝ Գերմանիա, Քանատա եւ Պելժիոյ ու Իտալիոյ կարգ մը այլ թերթեր :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ռմբակոծեցին Հանօյը, ինչ որ չէր պատահած Յունիս 10էն ի վեր եւ կարծել կուտար թէ Ամերիկացիներու եւ Հիւսիսային Վիէթնամի միջեւ գաղտնի բանակցութիւնները կրնան նպաստաւոր արդիւնքի մը յանգիլ : Քանդուած է Հանոյի Փօլ – Տումէռ կամուրջը :

Ա Ս Ք
ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻ ԳԻՆՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ. — Խաղողի տօն է, միաժամանակ, Աստուածածնայ տօնը : Աստուածամօր հետ, Եկեղեցին կը տօնէ նաեւ որթատունկը՝ կարծես հաստատելու համար խօսքը, զոր արտասանած է Աստուածամօր որդին (Յովհ. ԺԵ. 1). «Ես եմ ճշմարիտ որթը» (խաղողատունկ) : Եւ, ուրեմն, այս առթիւ կը հրատարակենք նաեւ Արարատեան դաշտի «խաղողի արեան» (գինի) նուիրուած այս քերթուածը, թերեւս քերթողին վերջին այգեկութքին արտադրութիւնը :

Ով Արարատեան դաշտի գինիով
Երբեք չի օծել բաժակը սրտի ,
Ի՞նչ գիտի կեանքից :
Ով Հրազդանի ափին չի նստել ,
Սայաթ – Նովայից չի լսել գովքը
գոզալ եարի,
Եւ ջերմոտ ձեռքով չի քաղել միրգը
սիրածի կրծքից ,
Ի՞նչ գիտի կեանքից :
Ահա եկել է ճակատը ոսկէ լոյսերով
լուացուած՝
Կիզիչ ամառը ,
Հուրհրան խանդով ցնցել է արտը ,
Դաշտերը ծաղկած, բացատ եւ սարը :
Հովը պառկել է, իր բաշը դրել ճշենու
ճիւղին :
Արեւն էլ ոտքը սեղմել է լերան այրուող
գագաթին :

Ժամը հինգի մօտ,
Քնած այդ հովը ոտքի է կանգնում ,
Այգին օրօրում :
Երեր են գալիս, շշնջում կամաց
թթենիները:
Քայլում են ուրախ թեքուած բոյսերի
կանաչ ոտքերը :
Քարերի վրայից ցատկում է, անցնում
գետը երգելով ,
Եւ մենք նստում ենք, ջան ու սաղութիւն
ուրախ ասելով :

Ի՛նչքան հնչում է այս ժամը կեանքի:
Բացել են սփռոց
Ջով խոտի վրայ :
Մեզ պատսպարել է հին ընկուզենու
մի լայն հովանոց:
Դհոլ ու զուռնան
Սրտերի խորքից մտերիմ վշտի հոյզ են
ժողովում ,
Խաղի վերածում :
Մորթուած գառնուկը կախել են ծառից:
Վառել են կրակ, անցրել շիշերը :
Մսերի վրայից ճզզում է, թափւում
կարկրող ազաթ ,
Այրուող իւղերը :
Շո՛ւտ, գինի՛ լցրէք, եւ թող ցնծութեան
երջանիկ պահին
Ծնունդ սրտերի խորքում թաքնուած
ոսկէ մեղեդին :
Մութը իջնում է: Նրա եռեւից,
երկնքի ծայրին
Կախւում է կախարդ ,
Նոր խփած մի մեծ կոպէկի նման,
պղնձէ մի լուսին :
Ծառերը, հմայուած ,հիւսում են
նազով մի հէքեաթ արծաթ,
Եւ այդ հէքեաթը մեր լի թասերում
դառնում է ազաթ,
Ազաթ եւ ոսկէ բոցերով լուացուած
երազանք մի բարդ :
Ա՛հ, թող օրերի խօլ ձմոյցները սանձը
բաց թողած,
Կեանքը սմբակեն:
Ամէն ինչ անց է: Օրերի ետեւ օրեր են
դիզուած ,
Անցայտ եւ հրազէն ,
Եւ իմաստունը նա է, ով գիտի
յանձնուել զալիքին ,

ԱՂԱՉԵՄ ԶՔԵԶ, ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ԽՄԲ. — Երգ մըն է այս տաղաչափեալ կտորը, «գովեստի ու պաղատանքի երգ մը, այբբենական կարգով յօրինուած Մխիթար ... սարկաւագէ » , պատանեկութեան երախայրիք : Իւրաքանչիւր քառեակի չորրորդ տողերուն սկզբնատառերով կը կազմուի Մխիթար անունը :

Հ. Ղեւոնդ Տայեան, հրատարակութեան տալով այս երգը կը գրէ .— «Աղաչեմ զքեզը մինչեւ այսօր կ'երգուի Ս. Ղազարու եկեղեցւոյն մէջ Ս. Աստուածածնի տօներուն, ինչպէս նաեւ նեղութեան օրերու մէջ : Ժամանակին տարածուած էր մինչեւ իսկ հայ գաւառներու մէջ, ու տեղ տեղ՝ եկեղեցական պաշտամունքի առեն» :

Աղաչեմ զքեզ, Աստուածածին ,
Որ ես տաճար անեղ բանին :
Բարձր եւ պայծառ որպէս զարփին
Մաղթեա՛ վասն իմ առ քո որդին :

Գոչեմ առ քեզ արտասուագին ,
Կո՛յս Մարիամ , տուր զհայցուածս իմ ,
Դու ես աթոռ աստուածային ,
Խնդրեա վասն իմ, կո՛յս տիրածին :

Երանելի եւ հրաշալի
Դու հրեշտակաց զարմանալի :
զԱստուած ծնար մարմնով յերկրի
Իսկ կուսութիւն քո ոչ խախտի :

Երանուհի կոյս տիրուհի ,
Դու օթարան ես Միածնի :
Ընտրեալ յազգէս հոգեղինի ,
Թագ եւ պարծանք քրիստոնէի :

Թագաւորին մեր Քրիստոսի ,
Դու տաղաւար ընդունելի :
Ժուժկալեալ քում յորովայնի
Առեալ զընութիւնս հողեղինի :

Ի հրեշտակաց անիաս էր նա ,
Ծնաւ ի քէն վասն Ադամայ :
Լուսածին մայր, ի քեզ անկայ ,
Բաքունեայդ քոյ վասն իմ հայցեա՛ :

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ

Ինչպէս որ նաւը յանձնւում է ծովի
փոթորիկներին :

Թամադա՛ քէֆի, հրամայի՛ր, խմենք :
Դհոլ ու զուռնան ձայները աշնան
Տարել են բլրան կատարին ցցել ,
Որպէսզի ծագող այգը սարսռող
Գայ իր լոյսերում, թաղի մեր յոյզի
Թռիչքը անմեռ
Եւ օրը բացուի շրթներով պայծառ ,
գեղ ու շիկահեր :
Ով Արարատեան դաշտի գինիով երբեք
չի հարբել ,
Եւ արշալոյսի թափուող կրակը
սրտին չի սեղմել ,
Ի՞նչ գիտի կեանքից :
Ի՞նչ գիտի կեանքից այն որ աշխարհի
ոսկէ խորհրդից
Երգ չէ յօրինել
Եւ այդ երգովը իր հոգու բերքը
գինել, պաշտպանել :

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ տօներու «կամուրջին» առթիւ, հանրային սպասարկութիւններն ալ փակ ըլլալով, «Յառաջ» լոյս չի տեսներ : Մեր յաջորդ թիւը՝ Հինգշաբթի Օգոստ. 17 : Խմբագրատունը գոց է Երկուշաբթի եւ Երեքշաբթի :

ԲՕՓԵ ՏԱՀ ՍՏՏԱՎԴՈՒՄ

Ա. ՀԱՅԿԱԶՆ

Ա

Հետ գտայ Արտեմը, Պարույր, Եվրոպա ուղեկցելիս, բայց ինչ որ բան փոփոխեր եւ գնացքի ընթացքին ես ոչինչ չնկատեցի։ Ճանապարհորդությունը հաճելի էր։

Ուշ կեսգիշեր, երբ մենք հասանք Իշխանաձոր, Ռուբեն Իշխանյանը, Ռուբոն, Արտեմը եւ Պարույրը ինձ ընդունեցին ջերմ ողջույններով։ Ես ինձ տանը զգացի։ Ռուբոն ինձ ներկայացրեց իր ընտանիքին։ Ես ծանոթացա նրա կնոջ, Ռուբոնի մայրիկի, Ռուբոնի քրոջ եւ Ռուբոնի եղբոր հետ։ Ռուբոնի մայրիկը ինձ հարցրեց, թե ինչ եմ ուզում ուտել։ Ես պատասխանեցի, որ ինձ համար միեւնույն է։ Ռուբոնի մայրիկը ասաց, որ ինքը ինձ համար ամեն ինչ կանի։ Ես ասացի, որ ինձ համար ամենալավ ուտելիքը տանը պատրաստված ուտելիքն է։ Ռուբոնի մայրիկը ինձ համար պատրաստեց ամենալավ ուտելիքները, որ ես կերել եմ իմ կյանքում։ Ես ուրախ էի, որ ինձ համար ոչ ոք ոչ մի բան չի խնայում։

Ռուբոնի մայրիկը ինձ ասաց, որ ես կարող եմ ամեն ինչ անել, ինչ ուզում եմ։ Ես ասացի, որ ինձ համար ամենալավ հանգիստը ընթերցանությունն է։ Ռուբոնի մայրիկը ինձ համար գրադարան կազմակերպեց։ Ես ամեն օր կարդում էի։ Ռուբոնի մայրիկը ինձ համար ամեն օր նոր գրքեր էր գնում։ Ես կարդում էի ամեն օր 48 էջ։ Ես ինձ տանը էի զգում։ Ռուբոնի մայրիկը ինձ համար ամեն ինչ էր անում։ Ես ամեն օր ուտում էի ինչ որ համեղ բան։ Ռուբոնի մայրիկը ինձ համար ամեն օր նոր զգեստներ էր գնում։ Ես ամեն օր նոր զգեստներ էի հագնում։ Ռուբոնի մայրիկը ինձ համար ամեն օր նոր կոշիկներ էր գնում։ Ես ամեն օր նոր կոշիկներ էի հագնում։ Ռուբոնի մայրիկը ինձ համար ամեն օր նոր գլխարկներ էր գնում։ Ես ամեն օր նոր գլխարկներ էի դնում։ Ռուբոնի մայրիկը ինձ համար ամեն օր նոր ուրիշ բաներ էր գնում։ Ես ամեն օր նոր ուրիշ բաներ էի ունենում։ Ռուբոնի մայրիկը ինձ համար ամեն ինչ էր անում։ Ես ամեն ինչ ունեի

ԱՄԱՆԱՐ

ԱԽՄԱՏՈՎԱ ՂՈՒԿԱՍՏԱՆ

ԿՅՈՒՂՈՎԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ա

Ամառ էր։ Ուրախ էին գյուղացիները։ Ամեն տեղ կարկաչում էին առուները։ Ծաղկած էին ծառերը։ Ամեն տեղ կանաչ էր։ Ամեն տեղ ծաղիկներ էին բուսել։ Ամեն տեղ ուրախ էին։ Ամեն տեղ երգում էին։ Ամեն տեղ ծիծաղում էին։ Ամեն տեղ ամառ էր։

Ամառ էր, և ամեն ինչ ուրախ էր։ Ամառ էր, և ամեն ինչ ծաղկած էր։ Ամառ էր, և ամեն ինչ երգում էր։ Ամառ էր, և ամեն ինչ ծիծաղում էր։ Ամառ էր, և ամեն ինչ ամառ էր։

Ամառ էր, և ամեն ինչ ամառ էր։

ՓԱՐԻԶ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ· — 14 *Օգոստոս , Յիշատակ ի Մեռելոց : Կը մատուցուի պատարագ ժամը* 10·30*ին : Պատարագի աւարտին պիտի կատարուի հոգեհանգիստ վասըն համօրէն ննջեցելոց :*

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 փրանք
վեցամսեայ 40 փրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 փր· կամ 18 $
վեցամսեայ 50 փր· կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ECOLE
NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նախակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով : Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն : *Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ : Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն : Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ :* Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ : *Արձանագրութիւնները սկսած են :*

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

CH. MISSAKIAN

Ծ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ոսկեր եւ Ժամեր

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

Դիմեցէք

ԽԸՏԸՐԵԱՆԻՆ
ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

Նախ քան որեւէ գնում, հարցուցէ՛ք,

ԽԸՏԸՐԵԱՆԻՆ

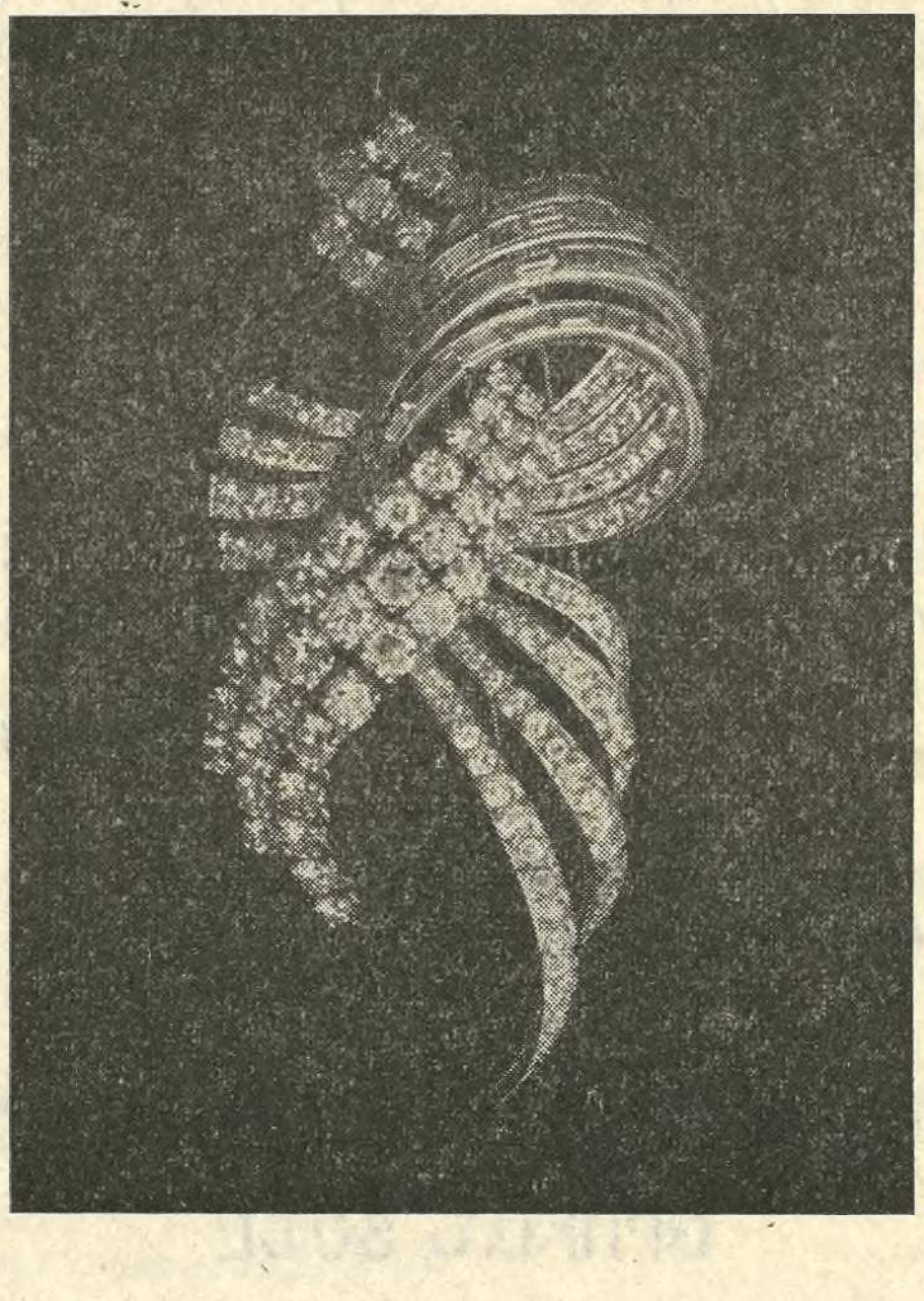

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊԷԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի (Օգոստ· 15)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԽԱՂՈՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Աւանդական խաղողօրհնէքը կը կատարէ՝ Հարաւ· Ֆրանսայի Թեմին առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ· ԹՐԹՌԵԱՆ

Ճոխ յայտագիր, երգ, պար : Խնջոյք
Հաճելի օր մը բոլորին համար

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc.	125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p.	35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages	15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.	35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte	42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien	9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés	60 Fr.
Յ· ՊԱՊԷՍԵԱՆ, *ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ*, *Լոս-Անճելըս, մեծադիր* 328 *էջ, լաթակազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեդրուագ նկարներով եւ քարտէսներով : Շքեղ տպագրութիւն :*	175 *Ֆր·*
Յ· ՔԱՋԱՉՆՈՒՆԻ, *Յետ մահու, հրատ· Ս· Վրացեան, լաթակազմ*	10 *Ֆր·*
ԵՂԻՇԷ Յ· ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-Խնուս, *Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ*, 584 *էջ*	15·00 *Ֆր·*
ԷԼԻԶ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, *Փարիզ*	13,00 *Ֆր·*

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ճոխ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին փրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 փր·, առաքման ծախսով՝ 32 փրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

«ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ» ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոյթներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՂԹԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph. : 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
17
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
17 AOUT
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10986 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — N°10.986

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՓԻՐԷՆՆԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Առաջին անգամ Կիրակի գիշեր է, որ երկրաշարժ պատահեցաւ Ֆրանսայի Հարաւ-Արեւմտեան մասը ու նաեւ Սպանիոյ հիւսիսային քաղաքներուն մէջ։

Ամէնէն վնասուած գիւղաքաղաքն է՝ Արէթ, որ Փոյէն լիսուն քիլոմեթր հարաւարեւմուտք կը գտնուի եւ ունի հազար բնակիչ։ Առէթ հարիւրէն հարիւր կործանած է, բայց բարեբախտաբար միայն մէկ մեռեալ եւ քանի մը վիրաւորներ կան։

Հողը ուրիշ ցնցումներ ալ ունեցած է ամբողջ գիշերը եւ Երկուշաբթի առաւօտ աւելի զօրաւոր ցնցում մը տեղի ունեցած է։

Ամէն կողմէ օգնութեան փութացած են եւ գիւղը անմիջապէս պարպուած է, արդէն բնակելի տուն ալ մնացած չըլլալով։ Հետաքրքիր զրոսաշրջիկներ որոշ չափով խանգարած են օգնութիւնը եւ իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առած են այդ ուղղութեամբ։

Միջին դարէն ի վեր բազմաթիւ նման աղէտներ պատահած են Ֆրանսայի մէջ։ 1227ին ձմրան ամբողջ Փրովանսը զոհ գացած է ծանր երկրաշարժի մը եւ հինգ հազար հոգի մեռած են։ 1248ին Մօրիէնի շրջանի հինգ գիւղեր, 9000 բնակիչով քարուքանդ եղած են։ Ֆրանսայի մէջ, 1909ին գարուն ամէնէն զօրաւոր շարժը պատահած է Էքսի շրջանը եւ յիսուն հոգի մեռած են։

Մանթօնի մէջ 1885ին բազմաթիւ տուներ փլած են։ 1959ին է որ շարք մը ցնցումներ ալ պատահած են Սաւոյին – Ալպեաններու մէջ։

Փարիզեան շրջանը մօտ երկու հարիւր ցնցումներ պատահած են, ամէնէն հինը 303ին։ Փոնթուազի մէջ ցնցումներ եղած են 1316ին եւ 1580ին, ինչպէս նաեւ Փուասի, Սէն – Ժերմէն եւ Մանթ։ Փարիզի մէջ իսկ ցնցումներ զգալի եղած են 1356ին, 1580ին, 1692ին, 1760ին, 1868ին, 1878ին եւ 1938ին։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԹԻԹՕ ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ ՊԱՂՏԱՏ ԱՆՑԱՒ

Թիթօ Գահիրէէն Դամասկոս մեկնած էր առջի օր։ Կարելի չէր եղած սակայն ծանօթանալ Նասրի հետ ունեցած խօսակցութեանց արդիւնքին։ Կը կարծուի սակայն թէ Թիթօ մէկ ապահովութիւն կըրցած է առնել Արաբ Մ. Հանրապետութեան ղեկավարէն։ Արդարեւ Նասր նախընտրած է սպասել դիւանագիտական կարգադրութեան մը Միջին – Արեւելքի տագնապին համար քան պատերազմը վերսկսիլ։ Թիթօ ուրիշ ապահովութիւն մըն ալ ձեռք ձգած է։ Եգիպտացիք տրամադրութիւն ցոյց տուած են լսելու Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի թելադրութիւնները կորս Եուկոսլաւիոյ նախագահը բացատրած էր Գահիրէ մեկնելէն առաջ։ Դամասկոսի մէջ, Թիթօ տեսնուած է Տոքթ. Աթասիի հետ։ Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցին մէջ կ՚ըսուի թէ Թիթօ եւ Աթասի «քննած են աշխարհագրական, որուն երեւոյթներէն մէկն է սիոնական յարձակումը արաբական հայրենիքին վրայ»։

Դամասկոսէն ետք Թիթօ Պաղտատ անցած է ուր երկու օր մնալէ ետք միայն կը վերադառնայ Գահիրէ, ապա միայն՝ Պելկրատ։ Սուրիական գործակալութիւնը կը հերքէ որ Թիթօ լուրջ առաջարկներ բրած ըլլայ ինչ կը վերաբերի հաշտութեան հաւանական ծրագրի մը Իսրայէլի եւ արաբական երկիրներու միջեւ։

Արաբական երկիրները չեն սիրեր արդէն մեծ տեղ տալ Թիթոյի այս գործին մէջ։ Գահիրէի կիսապաշտօնական «Ալ Ահրամ»ը կը գրէ.— «Մառեշալ Թիթոյի հիմնական առաքելութիւնն է ուսումնասիրել թէ ի՛նչ չափով ոչ – յանձնառու երկիրները կրնան արդիւնաւոր կերպով օժանդակել յարձակման հետեւանքներու ջնջումին»։

Իսրայելեան կողմն ալ սակայն տրամադրութիւնները անզիջողական բնոյթ ունին։ Իսրայէլի Արտաքին նախարարը Ապպա Էպան մամուլի ասուլիս մը տուած է եւ մերժած միջնորդութեան որեւէ փորձ Իսրայէլի եւ արաբական երկիրներու միջեւ։ «Աշխարհագրական կարելի երկու քարտէզ կայ միայն, Միջին Արեւելքի համար։ Առաջինը զինադուլի գիծերն են։ Երկրորդը այն գիծն է որ կրնայ ծնիլ ուղղակի բանակցութենէ մը արաբական Պետութեանց հետ»։ Նախարարը համոզուած է որ նման բանակցութեան մը մէջ, շահակից բոլոր երկիրները իրենց շահը կը գտնեն։ Էպան կրկնած է թէ Երուսաղէմը իսրայելեան պիտի մնայ, բայց անդրադառնալով Մոշէ Տայեանի վերջին յայտարարութիւններուն մնացեալ հողերու կցումին մասին, նախարարը յայտնած է թէ կառավարութեան ոեւէ մէկ անդամ կրնայ անձնական կարծիքներ ունենալ։

Երուսաղէմի մէջ կացութիւնը բաւական բարդ է։ Օրթոտոքս շրջանակները Երկուշաբթի կը տօնեն 9 Աբի տարեդարձը հրէական օրցոյցին մէկ տխուր թուականը։ Այդ տարեդարձը մասնաւոր իմաստ մը կ՚առնէ այս տարի քանի որ կը նշէ Երուսաղէմի երկու տաճարներուն քանդումը։ Քրիստոսէ առաջ 586, Աբ ամսու 9ին է որ Սողոմոնի տաճարը քանդուած է բաբելոնեան բանակներուն կողմէ ու նաեւ Աբ ամսու 9ին է 70ին (Յ. Ք.) որ Տիտոս Թալանի տուաւ երկրորդ տաճարը։

Հրեաները 1900 տարի ետք կրկին տէրն են Մորիա լերան ուր բարձրացած են երկու տաճարները եւ չեն գիտեր թէ իրաց ներկայ կացութեան մէջ, պէտք է՞ շարունակեն սուգ պահել, թէ ոչ տօնել «ժողովուրդին եւ իր իրական օճախին հանդիպումը»։

Երկար խօսակցութիւններէ ետք սինակոկներու եւ ժողովարաններու մէջ, րաբբունական մեծ խորհուրդը որոշած է պահել սուգը յատուկ աղօթքներ նախատեսելով սակայն, որոնք կ՚ոգեկոչեն յաղթանակը «որ ազատագրեց Դաւիթի քաղաքը»։

Միւս կողմէ ծանօթ է որ համաձայնագիր մը ստորագրուած էր յորդանանեան եւ իսրայելեան իշխանութեանց միջեւ Արաբներու վերադարձին համար, Յորդանան գետի արեւմտեան ափը, որ ներկայիս գրաւուած է Իսրայէլի կողմէ։ Ասոնց վերադարձին պայմանաժամը երկարաձգուած էր մինչեւ Օգոստոս 31, բայց իսրայելեան կարգ մը շրջանակներ, գլխաւորութեամբ Մոշէ Տայեանի ուզած եւ ջնջել այդ կարգադրութիւնը եւ արգելք հանդիսանալ Արաբներու վերադարձին, իրենց տուները։

Գաղթականներու նոր հարցը որ ծագած է երբ հինը դեռ չէ լուծուած, շատ ծանր կացութիւն մը ստեղծած է։

Իսրայէլի նախարարները համաձայն չեն գտնուած ծայրայեղներուն հետ, բայց որոշած են մօտէն քննել վերադարձողներու դիմումները եւ ի հարկին մերժել վերադարձը անոնց, որոնք կասկածելի են իրենց աչքին։

ԿԻՊՐՈՍ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՄԻՇՏ ԴԷՄ Է ԷՆՈՍԻՍԻՆ

Թուրքիոյ Արտաքին նախարարը՝ Չաղլայանկիլ յայտարարած է թէ Թուրքիա երբեք պիտի չընդունի լուծում մը Կիպրոսի վերաբերեալ, որ հիմնուած ըլլայ էնոսիսի, այսինքն Յունաստանի կցումին վրայ։ Չաղլայանկիլ այս յայտարարութիւնը ըրած է, Մակարիոսի եւ յոյն նախարար՝ Փափատոփուլոսի խօսակցութեանց առթիւ, Նիկոսիոյ մէջ։ Շեշտած է նաեւ.— «Մեծ ուշադրութեամբ կը քննենք գնդ. Փափատոփուլոսի յայտարարութիւնը եւ Նիկոսիոյ ու Աթէնքի մեր դեսպանատուներէն լրացուցիչ տեղեկութիւններ ուզեցինք այդ յայտարարութեան իմաստին եւ տարողութեան մասին։ Ըստ մեր եզրակացութեան, մենք ալ հարկ եղած դիրքը կը բռնենք։ Ամէն պարագայի մէջ, կ՚ուզեմ յիշեցնել թէ ամէն ոք եւ մանաւանդ մեր դրացի Յունաստանը եւ Կիպրոսի յոյն ղեկավարները քաջ գիտեն թէ Թուրքիա ոչ մէկ լուծում կ՚ընդունի էնոսիսի վրայ հիմնուած։ Իսկ եթէ Յունաստան եւ Կիպրոսի յոյն ղեկավարները կը խորհին էնոսիսը ձեռք ձգել բռնի ուժով կամ Թուրքիան կատարուած իրողութեան առջեւ դնելով եւ եթէ տրամադիր են տալ հետեւանքները քաշելու, այն ատեն բոլորս միասին, կը տեսնենք թէ ինչպէս կը լուծուի Կիպրոսի հարցը»։

Յիշենք թէ գնդ. Փափատոփուլոս, Մակարիոսի հետ տեսնուելէն ետք իր «խանդավառութիւնն ու լաւատեսութիւնը» արտայայտած էր, «ինչ կը վերաբերի ելքին այն պայքարին որ կը տարուի էնոսիսին համար»։ Իր կարգին Մակարիոս յայտարարած էր.— «Էնոսիսը միակ վերջնական լուծումն է որ կայ Կիպրոսի հարցին լուծումին համար»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՎԻԷԹՆԱՄԻ վրայ ամերիկեան ռմբակոծութիւնները օրէ օր կը սաստկանան եւ կը պարզուի որ մաս կը կազմեն ընդհանուր ծրագրի մը։ Վերջին օրերուն ռմբակոծուած նշանակէտերը շատ մօտ են չինական սահմանին։

ՓԵՐՈՒԻ Հանրապետութեան նախագահը՝ Մանուէլ Փռատօ մեռած է առջի օր։ Մեծ բարեկամ մը եղած է Ֆրանսայի։

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը շատ սիրալիր տեսակցութիւններ ունեցած է Սպիտակ տան մէջ, նախագահ Ճոնսընի հետ։ Խօսակցութիւններէ ետք որոշած են որ Ամերիկա եւ Գերմանիա աւելի սերտ գործակցութիւն ունենան եւ աւելի յաճախ խորհրդակցին։ Մէկը կամ միւսը այլեւս առանձին որոշումներ պիտի չտայ, ինչպէս կը պատահէր վերջերս։

ԼԱ ՓԱԶԻ (Պոլիվիա) մէջ սկսաւ Ռեժիս Տըպրէի դատավարութիւնը։ Ամբաստանեալ երիտասարդը յայտարարած է թէ ձերբակալութեան առաջին երկու օրերը չարչարած են զինքը եւ 48 ժամ անգիտակից վիճակի մէջ մնացած է։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Հիւսէյն Թագաւորը Ամմանէն Քուէյթ գացած է, որ առաջին հանգրուանն է տասը օրուան շրջապտոյտի մը, զոր վեհապետը պիտի կատարէ արաբական երկիրներու մէջ։ Քուէյթէն ետք, Հիւսէյն պիտի անցնի Սէուտական Արաբիա, Պարսկաստան, Սուտան, Լիբիա, Թունուզ, Մարոք եւ Լիբանան։

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ արաբ նախարարները (ելմտական, քարիւղի եւ տնտեսութեան) կ՚ուսումնասիրեն տնտեսական այն միջոցները զորս ձեռք պիտի առնեն արեւմուտքի դէմ։ Ծայրայեղներ (Իրաք, Սուրիա) կ՚ուզեն որ երեք ամիս կաթիլ մը քարիւղ չծախուի Արեւմուտքի։ Կ՚առաջարկեն նաեւ պօյքոթի ենթարկել արեւմտեան ապրանքները։ Ուրիշ միջոցի մը մասին ալ կը խորհին՝ անգլիական եւ ամերիկեան դրամատուներէն քաշել արաբական դրամները ինչ որ անշուշտ բաւական ծանր կացութիւն մը կրնայ ստեղծել, մանաւանդ Մեծն Բրիտանիոյ համար։

ՄՈՊՈՒԹՈՒ վերջնագիր մը տուաւ վարձկաններուն՝ տասը օր կուտամ Պուքավուն պարպելու համար։

ՄԱԿ-Ի ընդհ. քարտուղարը Ու Թան Երուսաղէմ ղրկելիք իր ներկայացուցիչը նշանակեց։ Էրնէսթ Թալմանի գլխաւոր պաշտօնը պիտի ըլլայ.— Ա) Տեղեկագիր մը պատրաստել Երուսաղէմի ընդհ. կացութեան մասին։ Բ) Քննութիւն պիտի չկատարէ, ուրեմն պիտի չզբաղի ՄԱԿի որոշումին Իսրայէլի կողմէ չգործադրըուելու հարցով։ Գ) Ներկայացուցիչը իր պաշտօնը պիտի կատարէ Իսրայէլի իշխանութիւններուն կողմէ։ Դ) Ներկայացուցիչին տեղեկագիրը Ու Թանի պիտի յանձնուի անձնական ձեւով եւ ՄԱԿի պաշտօնական փաստաթուղթ մը պիտի չնկատուի։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ կը շարունակէ քալել «յեղափոխութեան» ճամբուն վրայ, որ մինչեւ ծննդեան հասած է։ Արդարեւ առջի օր, խոշորական նաւահանգիստը հասած է չին փոխադրանաւ մը, որ դրօշակէն զատ, քարոզչական զանազան վերատուութիւններ ալ կը պարզէր ինչպէս՝ «ողջոյն իտալացի աշխատաւոր ժողովուրդին» եւ Մաօ Ցէ Թունկէ մտածում մը՝ «քար մը վերցնելու համար, իր ոտքին վրայ նետեց»։ Այս առթը, Չինացիներուն համար կը բնորոշէ խենթերը եւ բոլոր երկիրներու յետադիմականները նման խենթեր են։

ԱԹԷՆՔԷՆ հասած լուրերու համաձայն զաղտնի դիմադրական շարժում մը սկսած է կազմակերպուիլ երկրին մէջ։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ տօնին առթիւ, Պապը Քասթելկանտոլֆոյի իր ամառնային պալատէն խօսած է հաւաքուած հաւատացեալներուն եւ թելադրած որ «աղօթեն աշխարհի համար ուր ցարդ պատերազմ կայ եւ խաղաղութիւնը կը մթագնի»։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ խորհրդաւոր պայմաններու տակ սպաննուած է Ատլանտեան Կազմակերպութեան մէկ թարգմանը Սաֆիրշթայն, 28 տարեկան Ռուէ Փերկոլէզի իր բնակարանը։ Ոստիկանութիւնը չի հաւատար լրտեսական խնդրի մը եւ աւելի կը քննէ երիտասարդին անձնական ու մտերիմ կեանքը։

ՏԱՐԻՈՅՆ ամէնէներկար Ուիք – էնտը շատ անձրեւոտ եղաւ ընդհ. ձեւով։ Կառքի արկածներու թիւը միշտ մեծ է։ Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն 98 մեռեալ եւ 1050 վիրաւոր կայ։ Զոհերու շարքին կը յիշուի Փարիզէն Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Պօյաճեան 48 եւ 45 տարեկան, որոնք ճակատագրական արկած մը ունեցած են Լը Մանի։

ՆՈՐՈՏՈՄ ՍԻՀԱՆՈՒՔ իշխանը ֆիլմ մը կը դարձնէ տը Կոլի վրայ։

ՔԱՆԱՏԱՅԻ վարչապետը Փիրսըն յայտարարած է թէ Քանատա եւ Խորհ. Միութիւնը համաձայն են արաբ – իսրայելեան պատերազմին շուրջ։ Վարչապետը չէ ուզած սակայն յայտնել Կոսիգինէն ստացած անձնական նամակին բովանդակութիւնը։

ՍԱՆԹԱ ՔՐՈՒԶԻ մէջ (Քալիֆորնիա) մարդ մը բողոքած է որ իրմէ քիչ տուրք կը գանձուի։ Ցարդ 2600 տոլար կը պահանջուէր իրմէ, բայց Ամերիկացին կ՚ուզէ ութ հազար տոլար վճարել որպէսզի «ողորմելիի» տեղ չանցնի իր դրացիներուն աչքին։

ԳՈՒՍԱՆ ՇԵՐԱՄ

—o—

Ջիւանիի հետ հայ դուսանական – ա – չուղական արուեստի Շերամի (Ալեքսանդրապոլ) դպրոցի կարկառուն ներկայացուցիչներէն է :

Այս արուեստը երկար պատմութիւն ունեցած է՝ ի յայտ բերելով նշանաւոր չատ դէմքեր եւ թողլով հարուստ ժառանգութիւն մը (Նաղաշ Յովնաթան, Բաղդասար Դպիր, Սայաթ – Նովա, Շերին, Նիրանի, Միսկին – Բուրջի, Գիւրջի – Նազէ, Ազբար Ադամ եւ ուրիշներ) : Մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին դուսանական – ա – չուղական դրականութեան եւ երաժշտութեան աւանդոյթները, որոնց ներկայացուցիչները կը հանդիսանան ժամանակակից հայ դուսանները (Հաւասի, Աչոտ, Շահէն եւ ուրիշներ) :

Իր երկարամեայ գոյութեան ընթացքին հայ դուսանական – աչուղական դրակա – նութիւնը մշակած է ոտանաւորի եւ երգի իւրայատուկ ձեւեր եւ եղանակներ, ո – րոնք ընդհանուր արեւելեան ծագում ու – նին եւ կը հանդիպին չատ ժողովուրդներու մօտ :

Գուսան Շերամ նորութիւններ բերաւ դուսանական – աչուղական արուեստի ասպարէզին մէջ : Ան հրաժարեցաւ կա – զապարուած ձեւերէն եւ եղանակներէն եւ ժողովրդական կենդանի խօսքին եւ երա – ժըշտութեան ոգիով ստեղծեց իր երգերը՝ դառնալով իսկական ժողովրդական երա – ժիշտ – երգահան եւ բանաստեղծ : Շերամի երգերը առաւել ձեւով կ'արտայայտեն Շերակի տեղադրական առանձնայատկութիւնները եւ երաժշտական կենցաղին դիծերը՝ հարազատ են նաեւ Հայաստեան ազգագրական այլ խումբերուն եւ հատուածներուն :

Ծնած է 1857ին, Ալեքսանդրապոլ : Պատկը եղած է օրուան նշանաւոր աչուղներէն մէկը՝ Քեամիլ անունով : Ձանչցուած դէմք էր հօրեղբօր որդին՝ Ջամալի (Մըկըրտիչ Տալեան) :

Պատանի, Շերամ հօրը սրճարանին մէջ, ուր կը հաւաքուէին աչուղներ եւ երգիչներ, կ'ունկնդրէ աչուղներու երգերը, ականատես կ'ըլլայ անոնց մրցումներուն :

1879ին Շերամ կը ստեղծէ իր աչուղական խումբը եւ չրջագայութիւններ կը կատարէ Անդրկովկասի եւ Ռուսաստանի հայաբնակ վայրերու մէջ : Անոր երգերուն համբաւը կը տարածուի Երեւան, Էջմիածին, Կարս, Թիֆլիս, Պաքու : Շերամ կը ծանօթանայ եւ մտերմական կապեր կը հաստատէ Ա. Իսահակեանի, Ց. Յովհաննիսեանի հետ : Գուսանի երգերուն կը ծանօթանայ Կոմիտաս եւ քանի մը նոմոյշներ կը ձայնագրէ : 1913ին Շերամ իր խումբով կ'երթայ Ատրպատական՝ հայ գիւղերու 1500ամեակին մասնակցելու : 1914ին կը մեկնի Պաքու՝ « Հայոց Մշակութային Միութեան » կազմակերպած հանդէսին մասնակցելու : 1927ին իրրեւ Հայաստանի ներկայացուցիչ կը մասնակցի Պաքուի աչուղական համագումարին : Կը մեռնի 1938ին :

Շերամ ձգած է գրական եւ երաժշտական արժէքաւոր եւ հարուստ ժառանգութիւն մը : Տպագիր եւ անտիպ երգերու թիւը 300էն աւելի է : Անոր առաջին գիրքը՝ « Քնար» , լոյս տեսած 1902ին Ա – լեքսանդրապոլ, կը պարունակէ պանդխտութեան , հարսանեկան, հայրենասիրական երգեր եւ աչուղական հանելուկներ (մուխամմաներ) : Երկրորդ գիրքը կը կոչուի «Գանգատի չանթեր» (1905 , «Պետերբուրգ» ծածկանունով) : Այնուհետեւ Ալեքսանդրապոլի մէջ լոյս կը տեսնեն երեք հատաքածոներ՝ «Սէր եւ կռիւ», «Անլոյր պարտէզ», «Անդուստ արշաւ» : Իսկ 1948ին եւ 1959ին կը հրատարակուին Շերամի երգերուն եւ ոտանաւորներուն ծաւալուն հատաքածոն՝ նօթագրութիւններով :

Շերամի երգերուն եւ ոտանաւորներուն նիւթերը հարուստ են : Այդ երգերուն մէջ սիրապետողը սիրոյ նիւթն է : Սիրոյ մէջ աչուղը տառապանք եւ տանջանք կը տեսնէ, բան մը որ կ'աղնուացնէ եւ կը բարձրացնէ մարդու հոգին : Սիրոյ այդ տառապանքը, որ մեծ արուեստով արտայայտած է նաեւ Սայաթ – Նովա, մարդասիրութեան եւ մարդկայնութեան լաւագոյն արտայայտութիւնն է : Շերամի երգերուն մէջ սիրոյ կարօտն է որ կ'իշխէ : Ահա ան դով դիչերին եարը կը փնտռէ .

Ափսոս էս գիշերին, որ մենակ
մաճ կուգամ,
կ'աղաչեմ դուրս չես գայ
առանց բեզ ո՞ւր գնամ,
Թէ հոգիս էլ ուզես, ազիզ ջան ,
բեզ կուտամ ,
Անուշ եար, շուտ արի, բնիուշ
եար, շուտ արի :

Շերամի երգերուն մէջ աչքի կը զարնեն իրատական – բարոյախօսական նիւթերը : Գուսանը կը քարոզէ բարոյական նութիւն եւ աղնուութիւն, ժողովրդական իմաստութեամբ կոչ կ'ընէ չվհատիլ դժուարութիւններէ, քանի որ «խաւարին միչտ լոյսն է յաղթողում » :

Շերամի երգերուն մէջ բարձր կը հնչեն ազգային, յեղափոխական տրամադրութիւնները : Երգեր ունի մեր յեղափոխական դէմքերուն եւ դէպքերուն նուիրուած :

Ա. ՆԱՋԻՆԵԱՆ

«ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՁԵՄԱՐԱՆ»Ի ՍԵՐՈՒՆԴԸ

—o—

Էջմիածնի «Գէորգեան Ճեմարան»ը հիմնած է Գէորգ Դ. կաթողիկոսը 1874 – ին :

Իր գոյութեան 44 տարիներու (1874 – 1918) ընթացքին, «Գէորգեան Ճեմարանը» չհետաւած մտաւորականներու սերունդ մը տուաւ, որ մեծ դեր կատարեց հայ ժողովուրդի կրթական – մշակութային եւ քաղաքական կեանքին մէջ :

Կը բաւէ յիչել մի քանի անուններ, որ – պէսզի պարզ ըլլայ պատկերացումը ա – նոնց անձին ու դերին :

Անմահ գրագէտ Ա. Ահարոնեան, ան – ուանի բանաստեղծ՝ Ա. Իսահակեան, հայագէտ – բանասէր՝ Ստեփան Մալխասեան, հայագէտ – բանասէր Գր. Ղա – փանցեան , բանասէր՝ Կ. Կոստանեան, բազմաթիւ բարձր հոգեւորական – ներ՝ կաթողիկոս եպիսկ. Տէր – Միքրտիչեան, Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս, Տիրայր Արքեպիսկոպոս, Յովհաննէսեան, Բազրատ եպիսկ. Աղաղարեան, Գ. Զէօրէք – ճեան կաթողիկոս Ամենայն Հայոց , Գարեգին Յովսէփեան կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եւ բազմաթիւ ուսուցիչներ, փրոֆէսէօրներ, կրթական եւ դրական գործիչներ, որոնք հայ մշակոյթի անդաստանը հարստացուցին իրենց աշխատութիւններով եւ կրթական – քաղաքական գործունէութեամբ :

Դերասան եւս տուած է Գէորգեան Ճեմարանը, յանձին եղիչէ Ցարութի, որ տասնամեակներ չարունակ ելոյթներ ունեցած է թէ հայ եւ թէ ամերիկեան բեմերու եւ չարժանկարի վրայ, իր երկու դուստրերով :

Վերջերս դերասան եղիչէ Ցարութ այցելեց Հայաստան : Հոն հանդիպեցաւ նախկին ճեմարանականներու , որոնք բոլորն ալ կրթական – դիտական եւ գինուորական գործիչներ են, կարեւոր պարտականութիւններով :

Ե. Ցարութ հաւաքոյթ մը ունեցած է ճեմարանական ընկերներու եւ ուսուցիչներու հետ , ուր խօսուած է Միութիւն մը կազմելու նախկին ճեմարանականներու եւ ամէն տարի, նոյն օրը՝ Սեպտեմբերի 30ին, Ս. Գէորգի տօնին օրը, ինչպէս երբեմն էջմիածնի «Գէորգեան Ճեմարան»էն ուխտի կ'երթային Օշական՝ Ս. Մեսրոպի դերեզմանին», այդ օրը ամենուրեք , ուր ճեմարանական կայ, տօնել ճեմարանի տօնը, հայ մշակոյթի տօնի առընչութեամբ :

Անոնք խոսած են նաեւ թէ նախկին սաները ամէն տարի համախմբում մը ունին :

Արդ, Սիւնեաց մէջ ապրող «Գէորգեան ճեմարանի» նախկին սաներուն համար հետաքրքրական է ծանօթանալ Հայաստանի մէջ ներկայիս գտնուող նախկին ճեմարանականներու անուններուն եւ անոնց զբաղումներուն :

Կը ներկայացնենք Ե. Ցարութի մեղմ յանձնած անուանացանկը.

1.— Մորէն Վարդանի Քարուկեան (Զէյթունցի), դիւղատնտես :

2.— Բարանեան Ռուբէն Յովհաննէսի , ուսուցիչ, միաժամանակ թարգմանած եւ հրատարակած է մօտ քառասուն անուն դասագրքեր :

3.— Փասպանդեան Սարգիս Աբրամի – սի , ճարտարապետ – չինարար :

4.— Զաքարեան Երուանդ, դիտական աչխատող – դասախօս :

5.— Մելիքսէթեան Սամուէլ Մամիկոնի, Երեւան քաղաքի չորրորդ փոխնախկի գլխաւոր բժիչկ :

6.— Կարախանեան Մոսրով Ղեւոնդի , հանդուստեան կոչուած :

7.— Աբրահամ Ղազարեան Արտաչէս Միքրդայի , գինուորական, այժմ հանդուստեան կոչուած :

8.— Մկրտիչեան Վահան Սամսոնի , դիւղատնտեսական դիտութիւններու թեկնածու :

9.— Ջաւէն Գրիգորի Այվազեան ճարտարապետ – չինարար :

10.— Ղազարեան Միքայէլ Գէորգի , կ'աչխատի « Կուլտուրայի մինիստրութեան» մէջ :

11.— Գրիգոր Աղբրէասեան Մինրանի , Երեւանի Վ. Բրիւսովի անուան Ռուսաց եւ օտար լեզուներու Համալսարանի դասախօս :

12.— Աւետիս Ճուղուրեան Սմբատի , վաստակաւոր ուսուցիչ , պանկավարժական դիտութիւններու դիտահետազոտական կաճառի աւագ դիտաչխատող, մանկավարժական բաժնի վարիչ, դասագրքերու հեղինակ – մանկավարժ :

13.— Սարգիս Մարտիրոսեան, հոչակաւոր զօրավար :

Հայաստանի « Գէորգեան ճեմարանական»ներու հաւաքոյթին ներկայ եղած է ճեմարանի նախկին ուսուցիչներէն՝ պատմաբան Աչոտ Յովհաննիսեան , որ ջերմ խօսքերով դնահատած է «Գէորգեան ճեմարան»էն ելած սերունդը :

Ա. ԱՄՈՒՐԵԱՆ

ԳԵՂԱՄ ԳՈՒՇԱԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

— * —

ՄՄԲ.— Տաղանդաւոր երիտասարդ մըն էր Գեղամ Գուշակեան, Պարտիզակցի : Մեռաւ վաղաժամ : Կը տողու փունջ մը էրբուածներ, պարբերականներու մէջ տպուած եւ դեռ անտիպ : Ընկերը Ս. Սարուսի ծրագրած է առնձին հատորով մը հրատարակել ողբացեալ երիտասարդ բանաստեղծին գործերը, անոնց կցելով Ծաշականի ուսումնասիրութիւնը, նուիրուած վաղամեռիկ էրբոդին : Ամբողջացնելու նոնց գբաղումները :

Կը ներկայացնենք Ե. Ցարութի մեղմ յանձնած անուանացանկը.

1.— Մորէն Վարդանի Քարուկեան (Զէյթունցի), դիւղատնտես :

2.— Բարանեան Ռուբէն Յովհաննէսի , ուսուցիչ, միաժամանակ թարգմանած եւ հրատարակած է մօտ քառասուն անուն դասագրքեր :

3.— Փասպանդեան Սարգիս Աբրամի – սի , ճարտարապետ – չինարար :

4.— Զաքարեան Երուանդ, դիտական աչխատող – դասախօս :

5.— Մելիքսէթեան Սամուէլ Մամիկոնի, Երեւան քաղաքի չորրորդ փոխնախկի գլխաւոր բժիչկ :

6.— Կարախանեան Մոսրով Ղեւոնդի , հանդուստեան կոչուած :

7.— Աբրահամ Ղազարեան Արտաչէս Միքրդայի , գինուորական, այժմ հանդուստեան կոչուած :

8.— Մկրտիչեան Վահան Սամսոնի , դիւղատնտեսական դիտութիւններու թեկնածու :

9.— Ջաւէն Գրիգորի Այվազեան ճարտարապետ – չինարար :

10.— Ղազարեան Միքայէլ Գէորգի , կ'աչխատի « Կուլտուրայի մինիստրութեան» մէջ :

11.— Գրիգոր Աղբրէասեան Մինրանի , Երեւանի Վ. Բրիւսովի անուան Ռուսաց եւ օտար լեզուներու Համալսարանի դասախօս :

12.— Աւետիս Ճուղուրեան Սմբատի , վաստակաւոր ուսուցիչ , պանկավարժական դիտութիւններու դիտահետազոտական կաճառի աւագ դիտաչխատող, մանկավարժական բաժնի վարիչ, դասագրքերու հեղինակ – մանկավարժ :

13.— Սարգիս Մարտիրոսեան, հոչակաւոր զօրավար :

Հայաստանի « Գէորգեան ճեմարանական»ներու հաւաքոյթին ներկայ եղած է ճեմարանի նախկին ուսուցիչներէն՝ պատմաբան Աչոտ Յովհաննիսեան , որ ջերմ խօսքերով դնահատած է «Գէորգեան ճեմարան»էն ելած սերունդը :

Ա. ԱՄՈՒՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԵՑԻՔ ՏԱՐԱԾՔՑԻՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

—o—

Ես հինգ հոգինոց խումբի մը մէջն եմ : Մենք հիւրասիրուած ենք, յայտնապէս բարեհեգիկ ընտանիքի մը տունը : Ճոխ սեղան, ուր գինին եւս պակաս չէր : Բայց ամէնուն չրջումը՝ անկողինները եղան : Ընդարձակ սենեակի մը յատակին վրայ 5 հատ անկողին, ապիտակ, մաքուր սաւաններով : Այս արդէն չափազանցութիւն էր, եւ բողոքեցինք : Նախ մենք գինուոր մարդիկ չենք կրնար այնքան մաքուր եղած ըլլալ, այդ անկողիններուն մէջ պառկելու համար : Ցետոյ ի՞նչ հարկ, երբ ամէն գինուոր փախնորդի տպարակ մը ունի իրեւ բարձ եւ գինուորական վերարկու՝ իրեւ վերմակ : Ու կը մերժենք պառկիլ : Բայց ո՞վ մտիկ կ'ընէ : Կը նեղուին, կը սպկին, կը խնդրեն, մինչեւ որ տեղի կուտանք : Այսչափ բացատրելէ եւս հիւրասէր ժողովուրդ ուրիչ տեղ չեմ տեսած : Հայկական հիւրասիրութիւնը հռչակուած է, բայց ասանք ուրիչ են , Սկյտավար – ցիք : Ափսոս, որ եարը եարաղանր հող ալ հասաւ եւ հող ու մոխիր միայն մնաց :

Ցաջորդ առտու կանուխ կը հասնինք Մոյ : Աչխարհի ամէնէն դղուելի քաղաքը թերեւս, դոնէ իմ տեսածներուս մէջ : Փոչոտ , աղտոտ փողոցներ, անչնորհք տուներ : Պատահմամբ մտանք դոց չուկայ մը, դարչահոտ, մութ ու տմարկոտ : Խանութները մուտքի տեղ չունին : Մարդու մը մէջքէն վեր բարձրութեամբ տախտակէ յատակ մը, որուն վրայ չարուած են փոքր պարկերով կամ անտուկներով ապրանքները, խանութպանն ալ, բաւական եաեւօք, ապրանքներուն մէջտեղը , ծալապատիկ նստած բազմոցի մը վրայ : Քովը կչիռքը եւ երկար կոթով փայտէ թիակ մը :

« Խալա՛ օղլի, ծխախոտ տուր, լուցկի տուր, սիկարէթի թուղթ, չաքար , չա – միչ, դրի թուղթ, դերձան եւայլն տուր» :

Թիակով ամէն ուղածէդ մաս մը կ'առնէ, մօտէն կամ հեռուէն, կը կշռէ, թուղթերու մէջ կը դնէ, փայտաչէն համրիչին վրայ հաչիւը կ'ընէ եւ.— «Ուչ մանէթ, տէօրթ ապպասի, իֆֆի շահի», հաչիւդ ըսելով կ'երկարէ թիակը : Դրամը կը դնես մէջտեղ, ապրանքներդ կը ստանաս նոյն թիակով, միչտ յաճախորդը դուրսը , ինքը ներսը : Առանց տեղէն չարժելու , առանց բազմոցին վրայէն ելլելու , առեւտուրը կատարուած է :

Բայց վա՛յ թէ անզգուչութիւնով կամ անգիտութիւնով՝ քրիստոնեայ յաճախորդը մատին ծայրով ուտելիք ապրանքի մը դպած ըլլայ : Այնպիսի կռիւ մը կը սարքուի, որ ամբողջ խանութպանները զըլխուդ կը հաւաքուին եւ կը ստիպեն որ դինը վճարես եւ այդ ապրանքը դնես : Ո – րովհետեւ քրիստոնեային հպումովը խառնուած է նաեւ խոզի մսի հետքը, անոնք կ'ուզեն որ դինը վճարես եւ այդ ապրանքը դնես : Ո – տեւ

ԿԱՏԱՐ

ՓԱՍՏԱՍԱՆ ԴԱՀԱՏԱՍՊԱՆ

Էմյլ Վեռհարնի ծանր հիվանդ էր, ծանր հիվանդ էր ու գիտեր, որ մահը մոտ է, ու ոչ ոք չէր կարող օգնել իրեն։ Ամեն առավոտ, երբ նրա ծերունի ծառան՝ Ժոզեֆը, ներս էր մտնում նրա ննջասենյակը, նա տեսնում էր, որ տերը ավելի ու ավելի է նիհարում, ավելի ու ավելի է դառնում նման մի ստվերի։ Ամեն առավոտ Ժոզեֆը հարցնում էր նրան, թե ինչպես է զգում իրեն, և ամեն առավոտ Վեռհարնը պատասխանում էր, որ ինքն ավելի վատ է զգում, քան նախորդ օրը։

Ժոզեֆը ոչ միայն ծառա էր, այլև ընտանի բժիշկ։ Նա ամեն առավոտ հիվանդին տալիս էր դեղ, որը նրան ոչ մի օգուտ չէր տալիս, և ամեն առավոտ Վեռհարնը հարցնում էր նրան, թե ինչ է դեղի անունը, որ ինքը խմում է։ Ժոզեֆը պատասխանում էր, որ դեղի անունը չգիտի, որ դեղը նոր է, և որ ինքը հույս ունի, որ նա շուտով կառողջանա։

Վեռհարնը ժպտում էր, ժպտում էր ու գիտեր, որ ինքը երբեք չի առողջանալու։ Նա գիտեր, որ ինքը մահանում է, և ամեն առավոտ, երբ Ժոզեֆը դուրս էր գալիս նրա ննջասենյակից, նա ասում էր ինքն իրեն.

— Ես մահանում եմ, ու ոչ ոք չի կարող ինձ օգնել։ Ոչ ոք չի կարող ինձ օգնել։

Ամեն առավոտ Ժոզեֆը գալիս էր նրա մոտ, և ամեն առավոտ Վեռհարնը նրան հարցնում էր.

— Ինչպե՞ս է անունը այն դեղի, որ դուք ինձ տալիս եք, Ժոզեֆ։

Եվ ամեն առավոտ Ժոզեֆը պատասխանում էր.

— Ես չգիտեմ, պարոն, ձեր անունը, բայց դեղը շատ լավ է։

Մի առավոտ Վեռհարնը հարցրեց.

— Ինչո՞ւ դուք չգիտեք դեղի անունը, որ տալիս եք ինձ։

Ժոզեֆը պատասխանեց.

— Որովհետև ես բժիշկ չեմ, պարոն, և ինձ չեն ասել դեղի անունը։

Վեռհարնը ժպտաց և ասաց.

— Ուրեմն դուք ինձ խաբում եք, Ժոզեֆ։

Ժոզեֆը զարմացավ և հարցրեց.

— Ինչպե՞ս, պարոն, ես ձեզ խաբո՞ւմ եմ։

— Այո, Ժոզեֆ, դուք ինձ խաբում եք, որովհետև դուք ինձ տալիս եք դեղ, որի անունը չգիտեք, և որովհետև դուք չգիտեք, թե ինչ է այդ դեղը։ Ինչպե՞ս կարող է դեղը օգնել ինձ, եթե դուք չգիտեք, թե ինչ է այդ դեղը։

Ժոզեֆը ժպտաց և ասաց.

— Ես չգիտեմ, պարոն, բայց գիտեմ, որ դեղը լավ է։

Վեռհարնը ասաց.

— Ես ուզում եմ, որ դուք ինձ տանեք այդ դեղի մոտ։

Ժոզեֆը ասաց.

— Ես կտանեմ ձեզ, պարոն, եթե ուզում եք։

Վեռհարնը ասաց.

— Ես ուզում եմ, Ժոզեֆ

ԼԻՈՆ

Պ. Նշան Կօշկարեան, Տէր եւ Տիկին Սեսիյոն եւ զաւակը (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Տոմինիք Տէպէյի եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Քորթօղեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Աճարոն Քորթօղեան եւ զաւակները (Սէն Մօրիս), Այրի Տիկին Նանօ Քորթօղեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Ֆրանքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Համբարձումեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Սիրուն Մարկոսեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Խորէն Այվազեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Տիրատուր Տիրատուրեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Գաբոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զ. Մալեէմազեան զաւակները եւ քոյրերը (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Ֆէսճանեան եւ զաւակը (Ամերիկա), Այրի Տիկին Մարթա Յովհաննէսեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ապունայեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէր-Աճարոնեան եւ զաւակը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծմօր, քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԿՕՇԿԱՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Քորթօղեան)

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստ. 12ին, երկար – երկու հիւանդանոցը, 58 տարեկանին յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Օգոստոս 17) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Կիյոթիէրի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ն. Ուզունեանէ հարիւր ֆրանք իրենց որդւոյն ամուսնութեան առթիւ։

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ իր դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Պ. Մութաֆեանէ յիսուն ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մ. Նազարէթեանէ յիսուն ֆր. իրենց մօր, Այրի Տիկին Մարի Նազարէթեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

Ինչպէս նաեւ Լանսէի Հայութեան կողմէ ծաղկեպսակէն աւելցած գումարէն 28 ֆրանք, Կապոյտ Խաչին, 28 ֆրանք Կարմիր Խաչին, (Կարմիր Խաչի գումարը ըստանալ «Յառաջ»էն)։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմեն ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

CH. MISSAKIAN — Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին։ Դիմել Վարչութեան։

ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ։

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ECOLE
NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նախակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով։

Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն։

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ։ Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն։

Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ։

Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ։

Արձանագրութիւնները սկսած են։

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՏԱՓԱՁԱՐ
ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ
ԱՊԱ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ

Գրեց՝ ՅՈՎՀ. ԳԱՊԱՔԵԱՆ

Ահա գիրք մը, զոր պէտք է կարդայ ամէն Հայ։ Քաղաք մը, պարծանքը Բիւթանիոյ շրջանի Հայութեան, որ մարտիրոսացաւ ենթարկուելով թրքական հրէշային աններեւակայելի վայրագութեանց։ Գինը 5 ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Ծերիկեան գրատուն (13 Րիւ տէ Տոմինիքէն, Մարսէյլ), հեղինակին (9 Րիւ տէ Էռօ, Մարսէյլ)։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՂԹԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵԻԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph. : 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ։

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան։

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE

Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր., առաքման ծախսով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc.	125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p.	35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages	15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.	35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte	42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien	9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés	60 Fr.
Յ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ, ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ, Լոս-Անճելըս, մեծադիր 328 էջ, լաթակազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեզրուագ նկարներով եւ քարտէսներով։ Շքեղ տպագրութիւն։	175 ֆր.
Յ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ, Յետ մահու, հրատ. Ս. Վրացեան, լաթակազմ	10 ֆր.
ԵՂԻՇԷ Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-Խնուս, Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ, 584 էջ	15.00 ֆր.
ԷԼԻԶ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, Փարիզ	13,00 ֆր.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ծոխ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին ֆրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու։

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ։

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ պաստառ – կարգ ներկեր։ Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն։ Նորոյթ խողաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն։ Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոյթներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ՈՒՐԲԱԹ
18
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
18 AOUT
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10987 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No10.987

ԳՈՐԾ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԱՄԱՐ

Որպէսզի հճահճանայ ազգային մեր կեանքը, որպէսզի նուազին քննադատու – թիւնները եւ դանդաղները, պէտք է գործի մղել բոլոր կենսունակ ուժերը :

Գործի մը փարած անձը կապուած իր պարտականութիւններուն՝ կը զգայի ու – բիներով զբաղելէ ու կը ջանայ իրեն յանձնուած՝ հակակշռի ենթակայ աշխա – տանք կատարել անթերի :

Ամբողջ, անզործ եւ հանրային պար – տականութենէ զերծ անհատը կը փնտռէ , լաւագոյն պարագային, հաճոյալի ժա – մանցներ :

Որքան շատ ըլլան հանրային, ազգային, միութենական գործերու կամ պարտակա – նութեանց նուիրուած անձերը, այնքան կը խորանայ համայնքի մը մէջ պատասխա – նատուութեան գիտակցութիւնը :

Հոն ուր որոշ աշխատանքներ կը կեդ – րոնանան քանի մը անձերու ձեռքը, ու մեծամասնութիւնը կը մնայ դիտողի դե – րին մէջ, տրտունջն ու քննադատութիւ – նը, բողոքն ու դժգոհութիւնը կը սկսին ծայր տալ :

Այդ բողոքներն ու քննադատութիւնները մերթ անտեղի, կը դառնան երբեմն ալ արդարացի , երբ ամէն կարգադրութիւն ծայրայեղ կեդրոնացումներու եւ սեղ – մումներու ենթարկած՝ կը գործուին ա – կամայ սխալներ եւ թերիներ :

Հանրային – ազգային գործունէութեան մէջ մասնակցութիւն չունեցող անհատ – ներ, կատարուած ամէն աշխատանքի մէջ՝ հոգեբանօրէն՝ սխալներ կամ թերիները տեսնելու հակամէտ են :

Ասիկ՝ յաճախ անտեղի քննադատու – թիւններ , — որոնք պիտի խնայուէին, եթէ պաշտօններ տրուէին նաեւ քննադա – տողներու :

Քննադատ մը նստած է իւրաքանչիւր տեղի գրողի մէջ :

Ստեղծագործող ուժեր հալիլ թէ ժա – մանակ ունենան տարաճնական գործերու մեկնաբանութեան լծուելու :

Մնունդով իրաւ քննադատներու համար եթէ հարիւր առ հարիւր ճիշդ չէ ասիկա, ճիշդ է եւ փաստուած ամէնդի գրիչներու համար :

Հանրային կեանքի մէջ ամբողջ բանակ մը կայ անգործութենէ կազմուած քննա – դատներու :

Անոնց դերը նոյնհետայն կը փոխուի խծբծանքի, երբ բոլորովին կ'անտեսուին :

Ղեկավարութիւն մը, ամէն գործի մէջ , պէտք է հեռատեսօրէն զբաղում ստեղծէ դանդուածին համար :

Երկրի մը ամէնէն վտանգաւոր տարրե – րը առօրեայ իրենց գործին լծուած քա – ղաքացիները չեն, այլ սրճարաններու , զուարճութեան սրահներու մէջ անգործ խմբուած անձերը :

Ուրիշներ, անզբաղ այս բազմութիւն – ներէն, կը դեղերին փողոցները, եթէ ան – գործ են եւ անձկութեան մէջ, ապօրէն ուղիներով իրենց համար բախտ չհնելու հետամուտ դատարկապորտներ կը դառ – նան :

Ընդունինք, որ աշխատանքի բաժանման լաւագոյն սիստեմով մը, կարելի է հազա – րաւորներու համար գործեր ստեղծել , ու դարձնել դանոնք հանրային գործերու հակակշիռը պահող օժանդակներ :

Գործեր , ազգակող աշխատանքներ կան ամէն կողմ, որոնք մնացած են բար – ձի թողի, մինչ մարզիկ, կը կարծեն թէ անթերիօրէն կ'ընթանայ ամէն ինչ :

Մինչեւ այսօր, Սփիւռքի մեր ոչ մէկ գաղութը կրցաւ կազմել իր անթերի մար – դահմարդը :

Ոչ մէկ գաղութ չպահեց եւ տարեչրջանէ տարեչրջան չտուաւ իր ծնունդներուն , մահացածներուն, խառն ամուսնութիւն

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

''ՊՐԱՒԴԱ,, ՁԻՆԱՍՏԱՆԻ ԴԷՄ

ԿԻՍԿԱՏԱՐ ԼՈՒՐԵՐ ՆԵՐՔԻՆ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԵՐԷՆ

Հինգ հազար բառերով, այլ խօսքով « Պրաւդայի» ամբողջ մէկ էջը, կուսակ – ցական պաշտօնաթերթը կը դատապար – տէ Չինաստանի «մշակութային յեղափո – խութեան » սարսափները: Ըստ խորհըր – դային թերթին, վերջին դէպքերը ցոյց կուտան «Մաոյի քաղաքական անկումը»:

Չինաստանի դէպքերու ամբողջ նկարա – դրութիւնը տեսակ մը ամբաստանագիր է « Մաօ Ցէ Թունկի խմբակին » դէմ եւ կուսակցական պաշտօնաթերթը չի խնա – յեր ոչ մէկուն : Մաոյի խմբակը սարսա – փի տակ կը պահէ ժողովուրդը եւ կու – սակցութիւնը բանակին եւ քաղաքական ոստիկանութեան վրայ կռթնելով : 1958էն ի վեր, կը գրէ «Պրաւդա» գործուած ո – ճիրներու թիւը, յանուն «մշակութային յեղափոխութեան » տպաւորիչ է : «Մի – լիոնաւոր մարդիկ անօթի կը մեռնին : Մաքրագործումներէ վնասուած են կու – սակցութիւնը, բանակը եւ Ինտելիկեն – ցիան : Համայնավար երիտասարդու – թիւնները եւ սենտիքալիսթները հալա – ծանքի առարկայ եղած են : Սարսափի տակ ապրած են յառաջապահ բանուորնե – րը : Մշակութային յեղափոխութիւնը

ունեցողներ եւ ամուսնացածներուն լրիւ եւ վաւերական պատկերը :

Զենք գիտեր, օրինակ, թէ Պ. Այրէսի մէջ ազգային վարժարաններ յաճախող հայ 1500է աւելի փոքրիկներուն դէմ, քանի՞ հազար ուրիշ փոքրիկներ կը մնան հեռու ազգային դպրոցներէ :

Նման եւ այլ գործեր հակակշռող մար – միններ պէտք են :

Կարելի է ստեղծել զանոնք, ու գործի լծել նոր խումբ մը ազգայիններ :

Ուրիշներու կարելի է պաշտօն յանձնել հետաքրքրուելու, թէ ութսունի սահման – ներուն մօտեցող որքա՞ն ազգայիններ կան հոս հոն, կարօտ լուրջ ծերանոցի մը ան – կիւնը խնամքի :

Ու տակաւին մեր մշակութային , տըն – տեսական , առողջապահական կեանքին հետ կապուած զանազան հարցերու մասին ստեղծել մարմիններ, որ զառնան գոր – ծօն աշխատանքով օգտակար ազգին :

Պահանջ չէ՞ր արդեօք ունենալ մարմին մը նմանապէս, որ դէթ ցուցմունքներով ու խորհուրդներով , օգտակար ըլլար այս ափերուն վրայ կամ այլուր, բնակու – թիւն հաստատելու նպատակով ժամանող ազգայիններու :

Հրեաներ եւ օտարներ ունին նման մար – միններ, մե՞նք՝ ոչ : Ու գիտենք որ տար – բական ծանօթութիւններու համար մերթ ազգային իշխանութիւնները փնտռող եկ – ուորներ , կը մնան ափ ի բերան , իրենց հանդէպ ցոյց տրուած անտարբերու – թեանց պատճառով :

Գործի լծել նոր ուժեր, կը նշանակէ միութեան մը ամբողջը աշխուժացնել եւ կանխել անախորժ քննադատութիւններ :

Ընդունինք, որ ամէն տեղ, պաշտօնի վրայ եղող պատասխանատու մարմինն – րու կողքին կան որակեալ ուժեր եւս , ո – րոնք գործի լծելով կարելի է ստեղծել նոր եւ անհրաժեշտ խանդավառութիւն :

Աւելի քան այսօր մեր կեանքին մէջ՝ պահանջ է ասիկա :

ԱՐՄԵՆԻԱ

զանգուածային ապստամբութեան մը ձեւ առած է միլիոնաւոր մարդոց դէմ : Չի – նաստան քաոսի մէջ լինկած է եւ կեր դար – ձած անիշխանական տարրերու : Փեքինի իշխող խմբակին գործունէութիւնը , ինչ – պէս կը սպասուէր, ամէն կողմ, դիմա – դրական չարժումներու ծնունդ տուաւ , մանաւանդ աշխատանքակ տարրերուն մէջ, որոնք իրաւազրկուած են իրենց կեն – սական չահերուն մէջ : «Պրաւդա» չըսեր սակայն թէ ի՞նչ պիտի պատահի Չինաս – տանի մէջ , բայց չանտեսեր «պատմական մեծ դիւկ – դակներ չին ընկերութեան զարգացման մէջ» :

Թերթը համոզուած կը թուի սակայն որ « ժամանակը կուգայ ուր Չինաստանի համայնավար կուսակցութիւնը եւ չին ժողովուրդը կը խղճն Մաօ Ցէ Թունկի եւ իր խմբակին ներկայ ինքնասպանութիւն – քաղաքականութեան հետ եւ կը վերա – հաստատեն եղբայրական յարաբերու – թիւններ Չինաստանի եւ Խորհ. Միու – թեան միջեւ » :

× «Իզվեստիա» արձագանգ կը հանդի – սանայ հրապարակներու կռիւներու որոնք տեղի ունեցած են Սէչուանի մէջ Մաո – յականներու եւ հակամաոյականներու մի – ջեւ : Սէչուանի դաւառը ամէնէն մեծն է Չինաստանի ութսուն միլիոն բնակիչով :

Միւս կողմէ ըստ Քանթոնի պատի թեր – թերուն քաղաքացիական պատերազմ ծա – գած է Չինաստանի Եունան դաւառին մէջ, որ սահմանակից է Վիէթնամի , Լաոսի եւ Պիրմանիոյ :

ՄԻԹԵՐԱՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՏԸ ԿՈԼԻ

Զախի դաշնակցութեան նախագահը , ըստ որդեգրած սկզբունքին, մամուլի ա – սուլիս մը տուաւ պատասխանելու համար Հանրապետութեան նախագահին անցեալ չաբթուան յայտարարութեանց :

Միթերան տասնեւերկու էջնոց յայ – տարարութիւն մը պատրաստած էր որմէ եօք պատասխանած է քանի մը հարցում – ներու : Նախկին թեկնածուն մանրամաս – նօրէն չէ ծանրացած սակայն ընկերային կարգադրութիւններուն վրայ զոր կառա – վարութիւնը ըրաւ : Ըսած է սակայն թէ ձեռք առնուած միջոցները մակերեսային բնոյթ ունին եւ կառավարութիւնը խու – սափած է հարցերը հիմնովին ուսումնա – սիրելէ :

Ինչ կը վերաբերի Քանատայի Զախի պարագլուխը յայտարարած է ի մէջ այ – լոց :— « Անվիճելի փաստերէ մեկնելով է, ինչպէս Ֆրանսայի եւ Քվեքէքի յատուկ յարաբերութիւնները, որ պէտք է անդ – րադառնալ Զօր. տը Կոլի միջամտութեան Քանատայի ներքին հարցերուն : Հարցե – րուն խորը երթալ, ինչպէս ուզեց Զօր. տը Կոլ, չի նշանակեր Ֆրանսացի Քանատա – ցիներուն տեղը բռնել եւ անոնց տեղ սահ – մանել թէ ի՞նչ ձեւ պէտք է առնէ ազատա – գըրման իրենց պայքարը » :

ՊԱՂՏԱՏԻ ԺՈՂՈՎԸ

Նիստերը տեղի կ'ունենան դռնփակ , բայց գլխաւոր նպատակը ծանօթ է : Կը փորձեն համաձայնութիւն դոյացնել «ծայրայեղներուն» եւ « մեղմ» նկատ – ուածներուն միջեւ, տնտեսական պատե – րազմ յայտարարելու համար արեւմուտ – քի «Իսրայէլի գինակիցը » : Գրած էինք թէ իրաք կ'առաջարկէ երեք ամիսով վա – կել քարիւղի խողովակները արեւմտա – եան պետութեանց :

Ուրիշ առաջարկներ ալ ուսումնասիրու – թեան նիւթ են :կ'ուզեն նաեւ տկարացնել տոլարին եւ սթերլինի համաշխարհային տիրապետութիւնը, արաբական երկիրնե – րու դրամագլուխը քաշելով բրիտանական եւ ամերիկեան դրամատուներէն, ինչ որ չորս միլիառ տոլար կը ներկայացնէ (20 միլիառ ներկայ Ֆրանք) : Ալժերիոյ, այս

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ 2 ՄԻԼԻՈՆ 280 ՀԱԶԱՐ

Կատարուած նոր մարզահամարի մը համաձայն, այս տարի մինչեւ Յուլիս մէկ՝ Հայաստանի բնակչութեան թիւը հասած է երկու միլիոն 280 հազարի, ինչ – պէս կը հաղորդէ Հայաստանի նախարա – րաց խորհուրդին կից վիճակագրական կեդր. վարչութիւնը :

աւընչութեամբ, երբած առաջարկը կը քննուի :

Թիթօ Պելկրատ վերադարձաւ կարճ տե – սակցութիւն մը եւս ունենալէ ետք Նասրի հետ : Ըստ Գահիրէի «Ալ Ահրամ»ին, Թի – թօ պիտի տեղեկացնէ նախագահ Ճոնսընի եւ խորհրդային դեկավարներուն ու նաեւ կարգ մը ոչ – յանձնառու պետութեանց արաբ պարագլուխներու տեսակէտը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿԱՅԻ կառավարութիւնը համայնա – վար կուսակցութենէն արտաքսած ու հը – պատակութենէ զրկած է սլովաք գրագէտ՝ Մնաքօ, որ բողոքած էր իր երկրի կառա – վարութեան արաբասէր քաղաքականու – թեան դէմ եւ Թէլ Ավիվի մեկնած իր հա – մակրանքը յայտնելու համար Իսրայէլի : Ի լուր վերոյիշեալ որոշումներուն , գը – րագէտը յայտարարած է Թէլ Ավիվի մէջ. — « « Ապչեցուցիչ լուր մըն է : Ոչ մէկ կառավարութիւն կրնայ ոեւէ մէկուն ազ – դութիւնը վերցնել : Պիտի պայքարիմ բոլոր ուժերովս այդ կամայական որո – շումին դէմ » : Գրագէտը հեղնանքով յի – շած է որ քանի մը չարաթ առաջ ամբողջ չեխ մամուլը ճակատած էր եւ մեծատիրու – թիւն վերագրած էր Ցոնաստանի որ վեր – յուցած էր Մելինա Մեռքուրիի յունական հպատակութիւնը : Մնաքօ բան է նաեւ. — « Իմ երկիրս ապօրինի կերպով չեմ ձգած : Անցագիրով դուրս ելայ , որ տա – կաւին ի զօրու է : Նման որեւէ ամբաս – տանութիւն բոլորովին սխալ է : Գալով համայնավար կուսակցութենէն արտաք – սումիս, իրաց ներկայ պայմաններու մէջ աւելի պատիւ է քան ամօթ : Համայնա – վար եղած եմ եւ կը մնամ» :

ՃՈՆՍԸՆ – ՔԻՍԻՆԿԷՐ խօսակցութիւն – ները վերջ գտան եւ այս առթիւ հրապա – րակուեցաւ ոչ թէ զեկոյց մը այլ միայց – եալ յայտարարութիւն մը : Այս խօսակ – ցութեանց գլխաւոր արդիւնքն այն է թէ Միացեալ Նահանգները այլեւս հաւասարէ հաւասար կը վարուին Գերմանիոյ հետ եւ կը զգալին հովանաւորութեան ձեւ տալու իրենց բարեկամութեան :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախկին նա – խարարը՝ Ավերոֆ հինգ տարի բանտար – կութեան դատապարտուած է : Եղած ամ – բաստանութիւնն այն է թէ տունը հինգ հոգիէն աւելի հաւաքած էր, առանց ար – տօնութեան : Ավերոֆ նախարար էր Գա – բրամանլիսի օրով :

ՄԱՐԿՐԻԹ պելժ գերիրապաշտ նկարիչը մեռած է առջի օր 69 տարեկանին : Շատ ինքնատիպ, Մարկրիթ հնարիչն ու զար – գացնողն էր բանաստեղծական արտայայ – տութեան նոր մեթոտի մը :

ԹՈՒՆՈՒՉի բեկանիչ Ատեանը ջնջեց բոլոր դատապարտութիւնները որոնք տր – ուած էին «Քոմպայի» անօրէն՝ Հանրի Սմաճայի դէմ : Կ'ըսուի թէ նախապէս Սմաճա Թունուզի տուած է հոն ունեցած բոլոր կալուածները : Անոնց մէջ կան եր – կու մեծ պանդոկներ , օրաթերթ մը եւ գործատուն մը : Պաշտօնական յայտարա – րութիւն չկայ այս մասին :

ԴՈՒՔՎՂՈՏՈՒ ՎԱՐՈՒ ՅՈՒՐԸ

—o—

Ա.

Բիւրեղեան կիրակուան տաքուկ ժամուկիսով, ըսաւ Հէյ, կարծես ինքնիրեն, ես ալ ոչինչ ըսի, միայն ականջ դարձայ անոր խօսքերուն, որոնք կը հոսէին անոր շրթներէն ու կը վերանային ամպամած երկինքին տակ։ Ան կը նայէր հեռուները, ուր ծովը կը միանար երկնքին, ու ես գիտէի, որ ան կը տեսնէ ոչ թէ ջուրն ու ամպերը, այլ՝ իր անցեալը, որ ինծի համար միշտ մնացած է խորհրդաւոր։

Հէյ ծնած էր Ֆրանսայի հարաւը, Մարսէյլ քաղաքին մէջ, ուր հայրը ունէր ծխախոտի մեծ գործարան։ Ան ինծի պատմած էր, որ մանկութեան տարիներուն ինք ամէն կիրակի ընկերացած է հօրը, որ կ՚երթար գործարանի պահեստները, ստուգելու համար, թէ ինչ քանակութեամբ ծխախոտ կայ պահեստաւորուած։ Հայրը կը սիրէր զինք, ու ան կը յիշէ այդ օրերը իբրեւ իր կեանքի ամենաերջանիկ ժամանակաշրջանը։

Հէյ ամուսնացած էր տասնհինգ տարի առաջ, ու կինը մեռած էր ծննդաբերութեան ատեն։ Ան ունէր աղջիկ մը, որ այժմ տասնչորս տարեկան էր, ու որ ապրելով հանդերձ՝ մեռած էր հօրը համար։ Ան կը պատմէր ինծի, որ աղջիկը ամէն առաւօտ կ՚երթայ դպրոց, ամէն կէսօրին կը վերադառնայ, ամէն շաբաթ օր կ՚երթայ պարի դասերու, ամէն կիրակի կը մնայ տունը, ու ամէն երեկոյ կը կարդայ։ Ան ոչինչ կը պակսէր իր հօրը, բացի հօրմէ։

Ես գիտէի, որ Հէյ ունի նաեւ կին մը, որ կ՚ապրի Փարիզ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր աղջիկը։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի ընկերուհի մը, որ կ՚ապրի Նիս, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր ընկերուհին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի սիրուհի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր սիրուհին։

Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի ծնողներ, որոնք կ՚ապրին Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր ծնողները։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի քոյր մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր քոյրը։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի եղբայր մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր եղբայրը։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի զարմիկ մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր զարմիկը։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի հօրեղբայր մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր հօրեղբայրը։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի մօրեղբայր մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր մօրեղբայրը։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի հօրաքոյր մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր հօրաքոյրը։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի մօրաքոյր մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր մօրաքոյրը։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի զարմուհի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր զարմուհին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի զարմիկուհի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր զարմիկուհին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի հօրեղբօրորդի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր հօրեղբօրորդին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի մօրեղբօրորդի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր մօրեղբօրորդին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի հօրաքեռնորդի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր հօրաքեռնորդին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի մօրաքեռնորդի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր մօրաքեռնորդին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի զարմիկուհիի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր զարմիկուհիին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի հօրեղբօրորդիի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր հօրեղբօրորդիին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի մօրեղբօրորդիի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր մօրեղբօրորդիին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի հօրաքեռնորդիի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր հօրաքեռնորդիին։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի մօրաքեռնորդիի մը, որ կ՚ապրի Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր մօրաքեռնորդիին։

Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի ընկերներ, որոնք կ՚ապրին Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր ընկերները։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի ծանօթներ, որոնք կ՚ապրին Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր ծանօթները։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի բարեկամներ, որոնք կ՚ապրին Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր բարեկամները։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի հարեւաններ, որոնք կ՚ապրին Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր հարեւանները։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի գործընկերներ, որոնք կ՚ապրին Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր գործընկերները։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի ուսուցիչներ, որոնք կ՚ապրին Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր ուսուցիչները։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի աշակերտներ, որոնք կ՚ապրին Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր աշակերտները։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի հիւանդներ, որոնք կ՚ապրին Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր հիւանդները։ Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի մեռելներ, որոնք կ՚ապրին Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր մեռելները։

Ես գիտէի նաեւ, որ Հէյ ունի ամէն ինչ, որ կարելի է ունենալ Մարսէյլ, ու որ ան ամէն տարի կ՚երթայ հոն, որպէսզի տեսնէ իր ամէն ինչը։

ՎԵՊ

ՓԱՍՏԱՍՈՒՐ ՈՒՍԱՑՉԻՆ

Ինչ ժամանակ է, մարտ ու կռիվ ու հերոսություններ... Ամեն մարդ ուզում է ապրել, ամեն մարդ ուզում է ուրախանալ, ամեն մարդ ուզում է սիրել, ամեն մարդ ուզում է ամուսնանալ, ամեն մարդ ուզում է ընտանիք կազմել, ամեն մարդ ուզում է երեխաներ ունենալ... Ամեն մարդ ուզում է ամեն ինչ անել, որ կյանքը հետաքրքրական լինի, որ կյանքը հարուստ լինի, որ կյանքը ուրախ լինի, որ կյանքը երջանիկ լինի, որ կյանքը կյանք լինի... Ամեն մարդ ուզում է ամեն ինչ անել, որ կյանքը կյանք լինի... Ամեն մարդ ուզում է ամեն ինչ անել, որ կյանքը կյանք լինի... Ամեն մարդ ուզում է ամեն ինչ անել, որ կյանքը կյանք լինի...

— Ամեն մարդ ուզում է ամեն ինչ անել, որ կյանքը կյանք լինի, — ասաց Վեպը, — բայց ոչ ոք չգիտի, թե ինչ է կյանքը, ինչ է նշանակում կյանք, ինչ է նշանակում ապրել, ինչ է նշանակում սիրել, ինչ է նշանակում ամուսնանալ, ինչ է նշանակում ընտանիք կազմել, ինչ է նշանակում երեխաներ ունենալ, ինչ է նշանակում ամեն ինչ անել, որ կյանքը կյանք լինի...

— Ես գիտեմ, թե ինչ է կյանքը, — ասաց Փաստասուրը, — կյանքը պատերազմ է, կյանքը կռիվ է, կյանքը հերոսություն է, կյանքը մահ է, կյանքը հաղթանակ է, կյանքը պարտություն է, կյանքը ամեն ինչ է, կյանքը ոչինչ է, կյանքը կյանք

ՆԻՍ .— Այրի Տիկին Շահան Զօտեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վերգին Հանճեան եւ զաւակը, Պ. Արտաշէս Պէզազեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Պէզազեան, Տէր եւ Տիկին Թփիկեան, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն՝

ՇԱՀԱՆ ԶՕՏԵԱՆԻ

անակնկալ մահը :

Թաղումը կատարուած է Ուրբաթ Օգոստոս 11ին, ընտանեկան սեղմ շրջանակի մէջ :

Այս տխուր առթիւ ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, հեռագրով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մասնակից եղան իրենց սուգին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շահան Զօտեանի կսկծալի մահուան առթիւ Նիսէն ընկեր Գեղամ Խօսրովեան եւ Հմայեակ Յարէթնազովեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն ողբացեալին ընտանիքին եւ յիսունական ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան : (Ստանալ Յառաջէն) :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսումնական տարեշրջանին :

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն համար իրենց զաւակը արձանագրել փափաքողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ գրելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon , 92 SEVRES
կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28 :

Լոյս տեսաւ

«Համազգային»ի տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ

Ա. հատորը՝

"ԳԻՒՂԸ" ԵՒ "ԱՆՁՐԵՒ"

Մաքուր թուղթ, շքեղ տպագրութիւն
լաթակազմ, 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ. ոսկի

Դիմել «Համազգային»ի գրասունը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

"ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ"Ի
Զ. ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»

Բ) Յ. ՄԱՍՆԷԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԲԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

չորդ անտիպ թարգմանութիւնները

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

CH. MISSAKIAN

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ
Տարեկան 75 փրանք
վեցամսեայ 40 փրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ
Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օժանդակ յատուկ սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՅՈՒԼԻՍ 1էն Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ECOLE
NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR
167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նախակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով :
Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն :
Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ : Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն :
Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ :
Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ :
Արձանագրութիւնները սկսած են :

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՏԱՓԱՁԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ԱՊԱ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ

Գրեց՝ ՅՈՎՀ. ԳԱՊԱՔԵԱՆ

Ահա գիրք մը, զոր պէտք է կարդայ ամէն Հայ : Քաղաք մը, պարծանքը Բիւթանիոյ շրջանի Հայութեան, որ մարտիրոսացաւ ենթարկուելով Թրքական հրէշային աներեւակայելի վայրագութեանց : Գինը 5 փրանք : Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Տէրիկեան գրատուն (13 Րիւ տէ Տոմինիքէն, Մարսէյլ), հեղինակին (9 Րիւ տէ Լոօ, Մարսէյլ) :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան։ Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տնօրէնութեան ;

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 փրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc.	125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p.	35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages	15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.	35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte	42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien	9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés	60 Fr.
Յ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ, ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ, Լոս-Անճելըս, մեծադիր 328 էջ, լաթակազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեզրուած նկարներով եւ քարտէսներով : Շքեղ տպագրութիւն :	175 ֆր.
Յ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ, Յետ մահու, հրատ. Ս. Վրացեան, լաթակազմ	10 ֆր.
ԵՂԻՇԷ Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-Խնուս, Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ, 584 էջ	15.00 ֆր.
ԷԼԻԶ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, Փարիզ	13,00 ֆր.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ճոխ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին փրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ ամէն կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ հիւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՂԹԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԻՐ – ԽԻԱՑԻՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՇԱԲԱԹ 19 ՕԳՈՍՏՈՍ

SAMEDI 19 AOUT 1967

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,30

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10988

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — N°10.988

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԻՍՔԱՌ Տ'ԷՍԹԷՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՄ ԿՈԼԻՍՏ ՄԸ ՈՐ ԳՈՀ ՉԷ ՏԸ ԿՈԼԷՆ

Միթերանէն ետք, Ժիսքառ տ'Էսթէնն է որ կը խօսի նախագահ տը Կոլի քաղաքականութեան մասին։ Անկախ հանրապետականներու պարագլուխը, որ ծանօթ է նաեւ «Այո, բայց» իր նշանաբանով, այս անգամ ալ փաստեց թէ հլու հնազանդ մը չէ ինչպէս կարգ մը ուղղափառ կոլիստներ։ Ժիսքառ տ'Էսթէն մէկն է նաեւ որ կը պատրաստէ «յետ-կոլեան» շրջանը կամ նոյնիսկ առանց տը Կոլի շրջան մը։

Միջին Արեւելքի մասին հանրապետական պարագլուխը կ'ըսէ.— «Ինչ կը վերաբերի Միջին Արեւելքի պատերազմին, երբ սկսաւ, զօրավիգ կեցանք Զօր. տը Կոլի որդեգրած չէզոքութեան։ Հանրային կարծիքին մէկ լայն խաւը, որ կը խորհէր թէ պատերազմին անմիջական ծագումը կարելի էր փնտռել Աքապայի ծոցին պաշարման եւ Իսրայէլը քանդելու սպառնալիքներուն մէջ, համամիտ չեղաւ որ այդ չէզոքութիւնը յետագային նախընտրութեան վերածուի, ՄԱԿի բանաձեւերու քուէարկութեան առեն, ինչպէս նաեւ ... ներու հայթայթումի վրայ դրուած արգելքին»։

Գալով Քանատա կատարած ճամբորդութեան «Համամիտ ենք եւ զօրավիգ կը կենանք այն ամէն ինչի որ կրնայ ձեռք առնուիլ օգնելու ֆրանսացի Քանատացիներուն չէշտելու եւ կազմակերպելու համար իրենց անհատականութիւնը ձուլման հսկայ զօրութեան դէմ, որ կը հըրապարէ։ Զօր. տը Կոլի ներկայութիւնը Քեպէք, Ֆրանսայի այդ քաջալերութեան ներկայութիւնն էր մեզի համար։ Բայց չենք ... պատճառներն ու պարագաները որ մղեցին տը Կոլը այդ քաջալերանքին ձեւ մը տալու, որ դիւրութեամբ կրնար ... վասնզի հակառակ էր Զօր. տը Կոլի սկզբունքներէն մէկուն եւ որ է ... միջամտութեան մերժումը ուրիշ Պետութիւններու ներքին հարցերուն մէջ»։

Ժիսքառ տ'Էսթէն կը խօսի նաեւ ընկերային հարցերու վերաբերեալ հանուած հրամանագրերու մասին եւ կը գտնէ թէ անհրաժեշտ սրբագրութիւններ կան։

Բայց ամէնէն կարեւորն այն է թէ Ժիսքառ տ'Էսթէն մտահոգ է, կը տառապի ... պժգանք մը եւ տագնապ մը կը զգանք։ Պժգանքն այն է որ մեզի կը ներշնչէ առելի վանչակարգը զոր Ֆրանսա ունեցաւ անցեալին եւ որու դէմ պայքարեցանք սկիզբէն։ ... Տագնապը՝ ... է որ իշխանութեան մենաւոր գործելակերպը, եթէ օրէնք դառնայ, թոյլ ... Ֆրանսայի որ անդորրութեան մէջ ... ապագային իր մշտական ուղղութիւնը»։

Ու Ժիսքառ տ'Էսթէն կը վերջացնէ կոչ մը ընելով տը Կոլի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՇԻՐԵԷՆ մեկնելու պահուն Թիթօ յայտարարեց թէ «ձեռնարկ մը կատարելու վրայ է տագնապին քաղաքական լուծում մը բերելու համար», առանց մանրամասնութիւն տալու։

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ տարակարծութիւն կայ ... միջեւ իրաքեան ծրագրին ... քարիւղի պայքարի մասին։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ դրաւեալ մասը սկսած են վերադառնալ հեռացած Արաբները։ Արդէն երկու հարիւր հազար գաղթականներ արձանագրուած են, բայց Իսրայէլեան իշխանութիւններն ալ շատ «տաք» չեն անոնց վերադարձին համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ չորս կաթողիկէ հոգեւորականներ կոչ մը ըրած են որպէսզի դադրին Վիէթնամի ռմբակոծութիւնները եւ բանակցութիւնները սկսին։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը թագաւորին դիմեց որպէսզի ազատ արձակուի Արտաքին Նախկին Նախարար՝ Ավերոֆ։ Գրած էինք թէ հինգ տարի բանտարկութեան դատապարտուած է, բայց ինք կը մերժէ շնորհ խնդրել։

ՓԵՔԻՆԻ խորհրդային դեսպանատունը թալանի տրուած է խումբ մը ցուցարարներու կողմէ։ Դեսպանը կ'ըսէ թէ չին ոստիկանութիւնը չէ պաշտպանած շէնքը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ կը շարունակուին ցեղային բախումները։ Ուսթընի եւ Սիրաքըզի մէջ է այս անգամ որ միջադէպեր պատահած են։ Երիտասարդ սեւամորթները թալանի տուած են խանութներ։ Քաղաքը ձերբակալուած է։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐԱԳԷՏԻ ՄԸ ՊՈՌԹԿՈՒՄԸ

ՎՈԶՆԵՍԵՆՍԿԻԻ ՆԱՄԱԿԸ «ՊՐԱՒԴԱ»ՅԻ

ԽՄԲ.— Վոզնեսենսկի, խորհրդային ամէնէն ժողովրդական երիտասարդ բանաստեղծներէն մէկը, Յունիս 21ին հրաւիրուած էր Նիւ Եորք, իր մասնակցութիւնը բերելու «Արուեստներու փառատօնին»։ Իր մասնակցութիւնը նախատեսուած էր երկար ատեն եւ անորոշ պատճառներով արգիլուեցաւ իրեն մեկնիլ։ Այս առթիւ, գրագէտը իր վրդովումը կը յայտնէ նամակով մը, զոր դրկած է «Պրաւդա»յի, պատճէն մըն ալ խորհրդային Գրողներու Միութեան։ Պրաւդա չէ հրատարակած այդ նամակը, զոր կուտանք ստորեւ, թարգմանելով Մոնտի Օգոստ. 11ի թիւէն.

×

Յարգելի ընկեր Զիմիանին (*)

Շաբաթ մըն է, որ կ'ապրիմ չանթաժի, շփոթութեան եւ գրգռութեանց մթնոլորտի մը մէջ։

Յունիս 16ին, Գրողներու Միութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց ինծի թէ Նիւ Եորք ճամբորդութիւնս, մասնակցելու համար Արուեստներու փառատօնին Յունիս 21ին, (միակ երեկոյթը նուիրուած բանաստեղծութեան եւ վերապահուած խորհրդային բանաստեղծի), անպատեհ է։

Տեղեկացուցի Միութեան ղեկավարութեան, թէ ինչ հետեւանքներ կրնան պատահիլ։ Վեց ամիս, ազմուկ եղած էր այդ երեկոյթին շուրջ, ազդեր փակցուած էին պատերուն վրայ եւ տոմսեր ծախուած եւ անկարելի էր այդ երեկոյթը փոխարինել։ Հակառակ իմ խոր համոզումիս թէ Միութեան որոշումը անխելք որոշում էր, խոստացութենէ մը ետք, հեռագիր մը ղրկեցի Միացեալ Նահանգները ըսելու համար թէ պիտի չկարենայի երթալ։

Գետնին տակը անցնի այդ երեկոյթը։ Մոռնանք թէ չենք գիտեր ի՛նչ ի՛նչ պատճառներով (16էն առաջ) ամէն ոք համամիտ էր, յետոյ յանկարծ միտք փոխեցին։ Ինչ որ անհանդուրժելի է, սուտ է եւ սկզբունքի պակաս որ կը շրջապատէն այս ամէնը։

Կ'աշխատիմ, կը մասնակցիմ Միութեան ձեռնարկներուն, թատրոն կ'երթամ, կը ստիպեն որ օտար գրագէտներ ընդունիմ եւ կը լսուի թէ Գրողներու Միութիւնը, երեք օր է, կ'ըսէ լրագրողներուն թէ ծանր հիւանդ եմ։ Անշուշտ, ղեկավարութիւնը աւելի լաւ գիտէ թէ ինչ պէտք է ընէ։ Բայց ինչո՞ւ գոնէ լուր մը չի տրուիր ինծի։ Կարելի չէ աւելի մեծ յիմարութիւններ հնարել։ Ասիկա կը նշանակէ ծաղրի առնել մարդկային արարածին ամէնէն տարրական արժանապատուութիւնը։

Խորհրդային գրագէտ մըն եմ, ողջ մարդկային արարած մըն եմ, միսէ եւ արիւնէ եւ ոչ թէ խամաճիկ մը զոր չուանով կը քաշեն։

Ինչո՞ւ յանկարծ պէտք է ձայնասփիւռէն լսեմ թէ իբրեւ թէ «Խորհ. Միութեան կառավարութիւնը արտօնած է Վոզնեսենսկիի որ փառատօնին երթայ։ Ելքի արգելքին որոշումը ջնջուած է։ Վիզաները տրուած են։ Օդանաւի տոմսի հա՞րց է միայն»։

Արդ, նոյն ատեն, Միութիւնը կ'ըսէ ինծի.— «Ճամբորդութիւնը տեղի պիտի չունենայ։ Կը պատասխանենք, որ հիւանդ էք»։ Ուրեմն ինծի սուտ կը խօսին մէկ կէտի վրայ եւ ուրիշներուն՝ ուրիշ կէտերու վրայ։ Ի՞նչ կացութեան մէջ եմ։ Ի՞նչ պէտք է պատասխանեմ մարդոց։ Ամբողջ այս ժամանակաշրջանին, Միութենէն ոչ մէկ ղեկավար գիս հրաւիրեց, որ տեսնուի հետս եւ բացատրէր թէ բանն ինչո՞ւմն է կամ առնուազն ըսէր թէ չմեկնելուս պաշտօնական բացատրութիւնը ի՞նչ էր։ Ինչո՞ւ։ Ամբողջական պլըֆ մըն է։ Ինչո՞ւ անգամ մը կ'ըսեն թէ հիւանդ եմ, ուրիշ անգամ մը թէ ուշ մնացած եմ օդանաւի տոմսակս առնելու, երբ ամէն ոք կ'անդրադառնայ թէ երեկոյթին թուականը շատոնց անցած է։ Ինչո՞ւ խնդրոյ առարկայ ընել խորհրդային բանաստեղծ մը խորհրդային բանաստեղծութեան հազարաւոր սիրողներու աչքին։ Ինչո՞ւ ըստիպել որ մարդիկ սպասեն հաւաքոյթի մը, որ տեղի պիտի չունենայ։ Ինչո՞ւ մղել կազմակերպիչները նոր ծախքերու։ Եւ ընդհանրապէս, ինչո՞ւ ստեղծել այսքան խառնաշփոթութիւն այն իրողութեան շուրջ՝ որ պիտի երթամ կամ պիտի չերթամ եւ ատիկա պատմութեան այսքան կարեւոր մէկ շրջանին։

Հարցը իմ մասիս չէ, կը վերաբերի խորհրդային գրականութեան ճակատագրին, անոր պատիւին եւ համաշխարհային վարկին։ Մինչեւ ե՞րբ մենք մեզ աղբերով պիտի ծեփենք։ Մինչեւ ե՞րբ նման մեթոտներ պիտի գործուին Գրողներու Միութեան մէջ։

Յայտնի է որ Միութեան ղեկավար մարմինը մարդու տեղ չի դներ գրագէտները։ Սուտի, խուսափումի նման գործելակերպ մը սովորական է։ Այսպէս կը վարուին իմ շատ մը ընկերներուս հետ։ Նամակները մեզի չեն հասնիր, երբեմն ուրիշներ է որ կը պատասխանեն։ Իսկական քամելէոններ, տարուած՝ ըբբութեամբ։ Շուրջը՝ սուտը, սուտը, անփութութիւնը եւ սո՛ւտը։

Կ'ամչնամ որ մաս կը կազմեմ այս մարդոց հետ նոյն Միութեան։

Ինչո՞ւ կը գրեմ այս նամակը ձեր թերթին, որ «Ճշմարտութիւն»(**)կը կոչուի։

ՎՈԶՆԵՍԵՆՍԿԻ

(*) Խմբագրապետը «Պրաւդա»յի։

(**) Պրաւդա ռուսերէն ճշմարտութիւն կը նշանակէ։

×

Ստորեւ իր քերթուածը, հրատարակուած Մոնտի նոյն թիւին մէջ, վերոյիշեալ յօդուածին հետ։

ԱՄՕԹԸ

Կոյր աղիքի մը նման
Մեզմէ կտրեցին Ամօթը։

Լրբութիւնը դարձուցինք արհեստ,
Մահը կը հեգնենք։
Բայց թէ ո՞վ կարմրեցաւ մեզմէ
Եւ ինչպէ՛ս ... մոռցանք։

Մեր այտերու փեղկերէն
Այլեւս լոյսը պիտի չթափանցէ։
Ուր գիշերը կոտտացող ապի մըն է,
Եւ փախուստը անկարելի։

Կը խորհիմ թէ Աստուած
Փոխան աչքի ու ականջի
Մեզի պարգեւեց այտերուն մորթը
Բարձրանալու համար հոգիներուն։

Դժբախտութիւնս կ'այրի,
Ամօթի երկու մարմին՝
Ոչ միայն — ածիլուելու,
Ոչ միայն — ապտակուելու։

Կը թաւալիմ մէկուն կեանքին մէջ,
Շուարած՝ կը դիտեմ շուրջս,
Ամօթը երեսներս կը ծեծէ
Ներսէն, երկաթով։

Ի՛նչ ամօթ, կը մնանք լուռ
Կամ շատ շատ — կը հեգնենք։
Կ'ամչնամ մրոտումներէն
Ելած իմ իսկ գրիչէն։

Սուտը նստած է երախներուն մէջ,
Հարկ է զայն ծածկել ամօթանքի պէս ...
Բայց շատ աւելի ամօթ է զուգէ
Երբ երկրին արքան
Կը վարանի, ցաւով,
Հանելէ առաջ իր ոտնամանը
Ազգաժողովի ամպիոնին առջեւ։

«Ֆլիւթ ու գլիթ». կը մտածէր։
«Եւ սակայն կը յիշեմ, վստահօրէն,
Թէ ոտքերէս մին լուացի երէկ։
Ո՞ր մէկը սակայն ... ձա՞խը թէ ա՞ջը»։

Ամօթ, ամօթ որ Յունաստանի մէջ
Գրաքննութիւն հաստատեն մարդիկ,
Եւ բոլոր թերթերն իրար նմանին։

Ամօթ է
Վիէթնամի հետ խաղալ զարի մը նման,
Եւ ստել, ստել, ամօթալի է։

Ամօթ է ձուկը
Պատառաքաղով ուտելու փոխան՝
Ուտել դանակով.
Ո՞րքան աւելի ամօթ է սակայն
Որ ուրիշ շատեր անօթի մնան
Երբ մենք կը լափենք ...

«Ինտելիգենցիա»,
Ինչպէ՛ս սուտին մէջ գլորեցար դուն։
Հերցէն կը կարդաս
Եւ կը մերկանաս ծեծը ուտելու։

Դեռ հազար անգամ ամօթալի է
Որ մեր աչքերուն նայէին այնպէս,
Իբրեւ թէ օտար ըլլային իրենց,
Բիւրեղանման երկրին ամօթխած
գեղեցկութիւնը,
Փափուկ դաշտերու մեղադրանքն
անուշ ...
Ջով թաւուտներու քնքուշ սարսուռը...
Քերթողին պարտքն է
Ըլլալ ամօթի գործիքը այսօր։

ԱՆՏՐԷՅ ՎՈԶՆԵՍԵՆՍԿԻ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Գեղարուեստական թարգմանութեան գործը ստեղծագործական աշխատանք ըլլալէ առաջ կազմակերպական բարդ աշխատանք է, պետական նշանակութիւն ունեցող գործունէութիւն, զոր Հայաստանի մէջ կ'իրականացնէ «Հայաստան» հրատարակչութեան թարգմանական բաժինը: Այս դիտողութիւնները կ'ըլլան անոր 1960 – 1967 թուականներու ծրագիրներու թերթատման հիման վրայ :

Թարգմանական բաժինը տարեկան կը մշակէ եւ կը հրատարակէ միջին հաշուով շուրջ հինգ հարիւր գիրք : Դժուար է ըսել, թէ բաւարա՞ր է այս ծաւալը ներկայացնելու համար մեր ժողովուրդին աշխարհի գրականութիւնը իր հիմնական ուղղութիւններով : Բնական է անշուշտ թէ ինչպէս ամէն բնագաւառի մէջ, հոս եւս կը պահանջուի աճ եւ զարգացում : Գոնէ այդպէս է մեր կեանքի տրամաբանութիւնը : Սակայն, եթէ 1960ի բաժինը մօտ 700 գիրքի հնարաւորութիւն ունեցած է, 1961ին՝ 644,5, ապա յաջորդ տարիէն սկսած, իջնալով, 1964ին հասած է 352,5 գիրքի: 1966ին դրութիւնը որոշ չափով բարելաւած է, սակայն 1967ին կրկին ինկած է մինչեւ 467ի:

Հայաստանի թարգմանական քաղաքականութիւնն այսօր կ'ընթանայ վեց կայուն ուղղութիւններով՝ ռուս դասականներ, ռուս խորհրդային գրականութիւն, Խորհրդային Միութեան ժողովուրդներու գրականութիւն, ընկերվարական երկիրներու գրականութիւն, արտասահմանեան գրականութիւն եւ հայ գրականութիւնը՝ ռուսերէն :

Գեղարուեստական թարգմանութեան գործը առաջ տանելու համար անհրաժեշտ է քիչ մը ետ երթալ: Նոր թարգմանութեան չձեռնարկած՝ հարկ է պարզել թէ ինչ կատարուած է մինչեւ օրս: Օրինակ, երբ կը ծրագրենք թարգմանել Տոստոյեւսկիի «Ոճիրն ու պատիժը», պէտք չէ՞ մտածենք թէ շուտով կը ծագի նաեւ «Ապուշը» թարգմանելու անհրաժեշտութիւնը: Ինչո՞ւ համար այս հեղինակը կը հրատարակուի պատահականօրէն, առանց ծրագրի, տարբեր չափ ու ձեւով, տարբեր ձեւաւորումով : Կամ, գրատուն կը մտնես եւ յանկարծ ... «Թերեզ Ռաքէն» : Կ'ուրախանաս: Բայց յուսախաբութիւնը կը պատէ քեզ. ո՞ւր են Զոլայի միւս հռչակաւոր վէպերը, պատմուածքները : Այս մէկ հատիկ «Թերեզ Ռաքէն»ով հայ ընթերցողը ի՞նչ գաղափար պիտի կազմէ Զոլայի մասին :

Այս պարագային պէտք է մօտենալ հարցի ողջ լայնութեամբ եւ հեռանկարով: Գործը սիստեմի մը մէջ պէտք է դընել: Այսօր արդէն անհրաժեշտ է պարզել, թէ ինչ կատարուած է, ինչպէս կատարուած է, ինչ կը մնայ կատարելիք : Դասական դարձած գրողներու կապակցաբար սկզբունքը մէկ պէտք է ըլլայ, ամբողջական հայերէնն ունենալու ձգտումը:

Անմիջապէս մէջտեղ կուգայ հեռանկարային ծրագրի հարցը :

Սիստեմով, չափանիշով, կարճ՝ պետականօրէն գործել անհնար է՝ առանց հեռանկարային ծրագրի: Կը պահանջուի առնուազն երեք տարիով առաջ նայելու իրաւունք եւ հնարաւորութիւն : Միաժամանակ անհրաժեշտ է նախագծել այնպիսի «մեծ» հեռանկար մը, որ ծագի ա– հասարակ գործը աւարտելու սկզբունքէն:

Երկերու ամբողջական ժողովածուներով գրողները տպագրելու ասպարէզին մէջ շատ ետ ենք մնացած : Հեղինակները հատորներով ներկայացնելը դժուարին գործ է : Մանաւանդ առանց հեռանկարային ծրագրի :

Պալզաքի 10 հատորներու լոյս ընծայումը, մեծ երեւոյթ մը ըլլալով, փաստօրէն, հետք չթողուց : Ձախողման պատճառներէն մէկը, հիմնականը, հեռանկարային ծրագրի բացակայութիւնն էր : Բան մը՝ որ պատճառ կը դառնայ առհասարակ հատորային գրականութեան լոյս ընծայումը ձգձգելու, ծրագրէ ծրագիր յետաձգելու սովորութեան : Սովորաբար տարեկան մէկական հատոր կը նախատեսուի, այդ նախատեսուածը կ'անցնի միւս տարուան: Օրինակ՝ Լերմոնտովի երեք հատորները :

Արտասահմանեան գրականութիւնը այն կէտն է, ուր կուգան կը միանան թարգմանական գրականութեան հետ կապուած բոլոր տեսական ու գործնական հարցերը:

Հրատարակչութիւնը միջին հաշուով նախատեսած է ընթերցողին տալ տարեկան 25 անուն, մօտ երեք հարիւր գիրք: Նկատելով մեր պայմանները, թերեւս կարելի է ըսել թէ քիչ չէ: Սակայն ի՞նչ ըսես, երբ 1967ի ծրագրով այդ միջինը ինկած է 165 գիրքի :

Թարգմանական բաժինը որոշ աշխատանք տարած է արտասահմանեան գրականութեան մարգարիտները մեզի նուիրելու ուղղութեամբ: Բազմաթիւ անուններ շլացուցիչ լուսապսակով կը փայլին : Բայց ... դասականները կը պահանջեն դասական մօտեցում : Մեր ձեռք բերած հարստութիւնը մեր աղքատութեան վկայութիւնն է նաեւ : Թարգմանուած մեծերէն ո՞րն է ամբողջապէս մերը: Ռ. Ռոլանէն «Ժան Քրիստոֆ» մը, Զոլայի հանրագիտարանէն՝ «Դրամ» եւ «Թերեզ Ռաքէն» մը, Ա. Ֆրանսէն՝ «Կարմիր շուշանը», «Սիլվեստր Պոնար» եւ մէկ երկու ուրիշ գործ : Այդ ուղղութեամբ շատ ուշացած ենք: Հարկ է մտածել քիչ շատ ամբողջական Զոլա եւ Ռոլան ունենալու մասին: Ալ չխօսինք այն անուններու մասին, զորս բնաւ կամ գրեթէ բնաւ չենք թարգմանած: Մենք չենք գիտեր օրինակ, թէ ո՞վ էր տը Լիլը: Պարզ թուարկումով յիշեցնենք, որ կ'ուզէինք իմանալ նաեւ, թէ ո՞վ են, օրինակ, նոյն Ֆրանսայէն՝ Պերանժէն, Վերլէնը, Պոտլերը, Փրուստը, Արթիւր Ռամպոյը, Եոնեսքոն, Անգլիայէն՝ Թոմաս Մուրը, Օսկար Ուայլդը, Ճ. Օլտրինը, Ճոն Պրիստլին, Միացեալ Նահանգներէն՝ Քալտուէլը, Ճոն Սթայնպէկը, Ա. Միլլերը, Իրլանտայէն՝ Ճէյմս Ճոյս, Օ'Նէյլը, Գերմանիայէն Թոմաս Մաննը, Հէնրիխ Մաննը, Պրեխտը, Պորխերտը : Նորվեկիայէն՝ Կնուտ Համսունը, եւայլն, եւայլն: Երկիրներ ալ կան, որոնց գրականութենէն ոչ մէկ նմոյշ տուած են հայ թարգմանիչները :

Առհասարակ, դասականներու համեմատութեամբ, ժամանակակիցներուն քիչ տեղ տրուած է : 1966ի ծրագրին մէջ, օրինակ, 13 անուններէն միայն չորսը արդի հեղինակներ են, 1967ի 11 անուններէն՝ միայն երեքը: Այստեղ մենք, կըրկին, աններելի կերպով կ'ուշանանք: Հոս հրամայական կը դառնայ ժամանակակիցները բնագրէն թարգմանելու պահանջը : Եթէ կ'ուզենք հաւասար քալել աշխարհի ժամանակակից գրականութեան հետ, պէտք է ձգտինք ինքնուրոյն ընտրութեամբ բնագրէն թարգմանելու : Սակայն ռուսերէնը միշտ օգնած եւ ասկէ ետքն ալ օգնելու է մեզի : Առ այժմ ... մինչեւ աճին մասնագէտները, որովհետեւ դեռեւս չենք լուծած թարգմանական մասնագէտներու հարցը : Այսօր բոլոր հնարաւորութիւնները կան այդ գործը պետական հիմքի վրայ դնելու համար: Մենք չենք խրախուսեր լաւ թարգմանութիւնը, ոչ ալ բնագրէն կատարուած թարգմանութիւնը: Մենք ամէնքը կը վարձատրենք (չվախնանք այս բառէն) նոյն չափանիշով: Յաջող թէ անյաջող, բնագրէն կամ այլ լեզուէ մը կատարուած թարգմանութեան համար : Անհրաժեշտ է աւելցնել բնագրէն կատարուած, ինչպէս եւ ընդհանուր գնահատմամբ յաջողած թարգմանութիւններու վարձքը:

Գրողներու Միութեան թարգմանչական բաժինը միակ պաշտօնական մարմինն է, որ, եթէ ոչ հաւասար չափով, ապա որոշակի պատասխանատուութիւն կը կրէ թարգմանական գործին համար: Դըժբախտաբար, բաժինը նոյնպէս իր դերին մէջ չէ : Մինչդեռ բաժնին եւ խմբագրութեան համագործակցութիւնը այնքան բընական կը թուի, այնքան օգտակար կըրնայ ըլլալ գործին :

Մեր ամէնէն ծանր մեղքերէն մէկն այն է, որ այսօր փաստօրէն չունինք թարգմանական տեսութիւն եւ քննադատութեան քիչ թէ շատ որոշ մակարդակ մը :

Հայ գրականութեան առուն իր հերթին կը շարունակէ լեցուիլ համաշխարհային ովկիանոսին մէջ: Մեր մամուլը պարբերաբար լուրեր կը հրատարակէ հայ դասական եւ ժամանակակից գրողները տարբեր երկիրներու մէջ տարբեր լեզուներով թարգմանելու եւ տպագրելու մասին: Սակայն այդ ամէնը հեռու է կազմակերպըւած ըլլալէ : Ժամանակը չէ՞, արդեօք, պետական հիմերու վրայ դնելու այս իրապէս սքանչելի գործը : Այսօր արդէն «Հայաստան» հրատարակչութեան մէջ «Հայ գրականութիւնը օտար լեզուներով թարգմանելու բաժին» պէտք է ստեղծել: Օտար լեզուներով հայ գրականութիւնը պէտք է ստեղծուի մեր ձեռքով :

Իր գրադարանին մէջ հրատարակուած Թումանեան ու Չեխովը, ինչպէս եւ այլ դասականներն ունեցող այսօրուան գրասէրը զանոնք իր պահարանի ներքեւի դարակներուն մէջ կը տեղաւորէ, որպէսզի.. չերեւին : Եթէ քսանական թուականներուն, ապա յետպատերազմեան տարիներուն ստիպուած էին հրատարակել ինչ որ պատահի, ինչ թուղթի վրայ պատահի եւ ինչպէս պատահի՝ ընթերցողը գիրք կը պահանջէր, գի՛րք, պէտք էր հասցնել, եթէ այն տարիներուն աղքատ էինք, ապա այժմ այնքան հարուստ չենք, որպէսզի ժամանակին եւ անորակ ժողովածուներ տպագրենք :

1965ին գեղարուեստական թարգմանութեան հարցերուն նուիրուած նոյեմբերեան խորհրդակցութեան մէջ շարք մը շատ գործնական եւ հրատապ առաջարկներ եղան, որոնց իրագործումը, կարելի է ըսել, ոչ ոք կը դրդէ : Բաւարարուինք քանի մը ամփոփ թուարկումով :

Ստեղծել (պատուիրել որ գրեն) հայ թարգմանական գրականութեան մատենագրութիւնը: Գրել հայ թարգմանութեան պատմութիւնը : Ղեկավար մարմիններու առջեւ պաշտպանել Ի. Դըլտենցի առաջարկները՝ նշելու հայ թարգմանչաց տօնը, թարգմանչաց փողոց ունենալու, երեք տարին անգամ մը լաւագոյն թարգմանութեան մրցանակ սահմանելու : Կազմակերպել նաեւ ռուս բանաստեղծ– կամ [illegible] թարգմանելու մրցանակաբաշխութիւններ : Բանասիրական համալսարանին մէջ մտցնել թարգմանութեան պատմութեան եւ տեսութեան յատուկ դասընթացքներ : Աւելցնենք, որ ժամանակն է մեր համալսարանի բանասիրական բաժնին մէջ գեղարուեստական թարգմանութեան ճիւղ մը ստեղծել :

ԱՆ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՀԱՅ ԻՇԽԱՆՆԵՐ

Բ.

Եղեսիոյ կառավարիչ Թորոս [illegible] կ'ընդունի Պաղտինը եւ որովհետեւ անզաւակ էր, կ'որդեգրէ զայն եւ յաջորդ կը նշանակէ :

Եղեսիոյ հայ բնակչութիւնը, որ մեծամասնութիւն կը կազմէր, հակառակ էր հայ կառավարիչին, որ սակայն քաջութեամբ պաշտպանած էր քաղաքը Սելճուքներու դէմ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

Սրճարանատիրոջ առաջարկեցի թաւլուն իրեն ծախել : — Կը գնեմ, ըսաւ, եթէ զառերը կան:Եթէ զառեր չկան՝ հէչ, ըսաւ:

Կէս – մութին մէջ կը չխրտկացնեմ չաքարէ զառերը եւ բացուած թաւլուին մէջ կը նետեմ: Շօշափելով փուլերն ալ կը համրէ, եւ երբ ճիշդ կը գտնէ, կ'առաջարկէ երկու ըուբլի :

Կեղծ բարկութիւնով մը կը պոռամ վըրան ,ու կ'ըսեմ , որ հինգ ըուբլի գոնէ ինչո՞ւ չէր ուզեր տալ :

Ու վերջապէս , երեք ըուբլիի համաձայնելով, դրամը կ'առնեմ ու կ'աճապարեմ հեռանալ : Ինքն ալ խանութը փակելով կ'երթայ տուն, ի սրտէ ուրախ, որ լաւ առուտուր մը ըրած է : Ես ալ ուրախ եւ հպարտ որ Վանեցի մըն եմ խաբած :

×

Յաջորդ առտու կանուխ կը թողունք Վանը : Մեզի հետ են Պ. Մուրատը, Դանիէլ վարդապետը, Կայծակ Առաքելը եւ Ցրօնքցի Մուրատը :

Պիթլիսը Թուրքերուն ձեռքէն գրաւուած է քանի մը ամիս առաջ: Վարդապետը կ'երթայ այնտեղի եկեղեցիներուն եւ վանքերուն վիճակը քննելու, անոնց գոյքերու մասին տեղեկութիւն հաւաքելու եւ եթէ կան՝ փոխադրելու համար զանոնք աւելի ապահով վայր :

Պ. Մուրատ, Կայծակ Առաքել եւ Դանիէլ վարդապետ ձիով են: Վանայ լիճին ձախ ափով կ'երթանք, Ոստանի վրայով՝ Դատուան եւ անկէ՝ Կիւզէլ – Տէրէ :

Ճամբուն ամբողջ երկայնքին կը հանդիպինք պատմական վայրերու, ֆէտայական կռիւներ մղուած գիւղերու եւ թաքստոցներու :

Ծովին մէջ կը տեսնենք կղզիները, վանքերը, զորս բոլորը մէկ մէկ ցոյց տալով մեզի, Կայծակ Առաքել, հմուտ պատմաբանի պէս, ամէն մէկուն մասին լայն տեղեկութիւններ կուտայ : Լրացումներ կ'ընեն նաեւ վարդապետը եւ երկու Մուրատները :

Այսպէս, չեմ յիշեր քանի օրէն, Մայիս ամսու սկիզբը կը հասնինք բանակատեղին: Բուն ռազմաճակատէն տասը քիլոմեթր ետեւ :

Հոս են, իրարմէ քանի մը քիլոմեթր հեռու, Անդրանիկի եւ Համազասպի կամաւորական գունդերը, ինչպէս եւ ռուս զօրամասեր, մեր աջին՝ շղթայաշար մինչեւ Մուշ ու Կարին :

Եկած ենք մաս կազմելու Անդրանիկի գունդին, որ ամենաձախն է այդ ճակատին վրայ :

Հազիւ հասած վրաններուն, բոլոր տըղաքը արդէն թափած են դուրս, շրջապատած են մեզ՝ նորեկներս : Բոլորը, բոլորս, հին ծանօթ ու հայրենակից կը փընտռենք : Իրար գտնողները կ'ողջագուրուին : Հարցումներ: Տեղեկութիւններ կ'ուզեն իրարմէ : Գոռում – գոչում :

Ես ալ գտած եմ հին բարեկամներ, հայրենակիցներ ու ծանօթներ.— Միհրան Փոթիկեանը, Արմաշցի Էֆէն (Յարութիւն), Յակոբ Խաչիկեանը, որուն ամէն մարդ Յակոբ էֆէնտի կ'ըսէր, Ռոտոսթոցի Յակոբն ու Պոյնիկին Գրիգորը, եւն. :

Հայ կամաւորական գունդերու մասին ըլլալիք նոր կարգադրութիւններուն լուրը հասած է մինչեւ այս տեղուանքը եւ բոլոր տղոց հետաքրքրութեան առաջին առարկան այդ խնդիրն է: Կը հարցնեն թէ, քանի որ կամաւորական գունդերը պիտի լուծուին ու ամէն մարդ ետ պիտի երթայ, դուք ինչո՞ւ եկաք :

Գոհացուցիչ պատասխան չունինք տալիք : Մենք ալ որոշ բան մը չենք գիտեր : Կը պատմենք ինչ որ լսած ենք, ինչ որ մեզի պատահած է : Բայց մեր բառերէն եզրակացութիւն կարելի չէ հանել : Մեզի համար կատարուած կարգադրութիւնը Երեւանի մէջ եղած է կողմնակի միջոցներով :

Կը գանգատին որ, ատենէ մը ի վեր անգործ նստեցուցած են զիրենք : Ոչ մեր կողմէ յարձակում կայ, ոչ ալ թշնամիին կողմէ: Կան ալ որ կ'ըսեն. «Լաւ որ կռիւ չկայ, ինչո՞ւ կռուինք, քանի որ գունդերը պիտի լուծուին» :

Նոյն բարոյալքումը նաեւ Համազասպի տղոց մօտ :

Համազասպ շատ խիստ չըլլալով իր զինուորներուն հետ, պատահած է եղեր նաեւ, որ քանի մը հոգի անոնցմէ, միացած, ըսեն.— «Պ. հրամանատար, քանի որ պայմանները այսպէս են, մենք չենք ուզեր մնալ, կ'ուզենք դառնալ Երեւան, մնաք բարով»: Եւ առած –քալած են իրենց զէնքերով: Համազասպն ալ.— «Տըղաք, ճամբան գիտէ՞ք, չկորսուիք» միայն պատուիրած է գացողներուն ետեւէն:

Իրաւ ալ, ինչպէս ետքը տեսանք, Համազասպ երբեք ալ պաշտօնական չէ իր յարաբերութիւններուն մէջ :

Անդրանիկ այս միջոցին բանակատեղին մեկնած էր Թիֆլիս : Փոխանորդ Սմբատը, գունդին Մշեցի զինուորներէն, շատեր, նոյն պատճառներով, իրենց զէնքերով եւ ձիերով, ղրկած է Մուշ, մեծ նահանջին Կովկաս ապաստանած բայց հիմա վերադարձած ժողովուրդը պաշտպանելու համար, զինուած քիւրտ խըմբակներու պարբերական յարձակումներուն դէմ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓԻՓԵՐԵԱՆ

(24 Շար.)

ՊԱՏՄ

ՓԱՍՏԱՍՈՒՐԱՓԱՓ

ՅԱՂՈՒՆՈՎԻ ԴԱՀԱՏՈՒԹԻՆ

Հետևյալ բանտարկյալները մահվան դատավճռով դատապարտվելով՝ ուղարկվեցան Ղարաբաղ, ուր պիտի կրեն իրենց պատիժը։ Ամենքն ալ ենթարկվեցան ծանր աշխատանքի։

Ա. Ղազարյան, Ա. Ղազարյան, Ա. Ղազարյան,

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսում – նական տարեշրջանին :

Տակաւին արամադրելի տեղերուն հա – մար իրենց զաւակը արձանագրել փափա– գողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ դի– մելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28 :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ար– ձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն ա– նոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկ – ները դնել վարժարան , այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէն – նուհիին ,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

«ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ, ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ...»

ԳՐԵՑ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՁԱՑՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Տպ· «Համագգայինի», Պէյրութ, 1967
2000 *օրինակ տպուած եւ արդէն ըս – պառած : Քանի մը օրինակ միայն մնա – ցած :*

Գին 2 ֆրանք
Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

Լոյս տեսաւ

«Համագգայինի» տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ

Ա· հատորը՝

''ԳԻՒՂԸ'' ԵՒ ''ԱՆՁՐԵՒ''

Մաճուր թուղթ , շքեղ տպագրութիւն
լաթակազմ , 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ· ոսկի
Դիմել «Համագգայինի» գրատունը

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս· ՎՐԱՑԵԱՆԻ

''ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ''Ի
Զ· ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒՆԱՐ 18»

Բ) Յ· ՄԱՍԵՃԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ՔԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ցարդ անտիպ թարգմանութիւնները

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

CH. MISSAKIAN **Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ**

Օրեր եւ Դէմքեր

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարե– կիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանու – թեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ
Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ
Տարեկան 90 ֆր· կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր· կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՑՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵ– ԳԻՆ ԿԸ ԴԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ECOLE
NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR
167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս ման– կապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նա– խակրթարանի իր բաժինը , մինչեւ 6րդ դասարան , պետական նոյն ծրագրով :

Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու , ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն :

կ'ընդունուին յերեկոթիկ եւ դիշերօթիկ աշակերտներ : Ճաշարան , արդիական ննջարան , մասնաւոր հոգածութիւն : Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ :

Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ :

Արձանագրութիւնները սկսած են :

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՏԱՓԱՋԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ԱՊԱ ՆԱԶԱՏԱԿԵԱԼ

Գրեց՝ ՅՈՎՀ· ԳԱՊԱՌԵԱՆ

Ահա գիրք մը , զոր պէտք է կարդայ ամէն Հայ : Քաղաք մը , պարծանքը Բիւ – թանիոյ չրջանի Հայութեան , որ մարտի – րոսացաւ ենթարկուելով թրքական հրէ – շային աներեւակայելի վայրագութեանց : Գինը 5 ֆրանք : Ստանալու համար դիմել « Յառաջ »ի խմբագրութեան , Մերիկեան գրատուն (13 Բիւ տէ Տոմինիքէն , *Մար– սէյլ*) , *հեղինակին* (9 Բիւ տէ Էոռ , *Մար– սէյլ*) :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc.	125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p.	35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages	15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.	35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte	42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien	9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés	60 Fr.
Յ· ՊԱՊԻԱՆ, *ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ*, *Լոս–Անճելըս*, *մեծադիր* 328 *էջ*, *լաթա– կազմ , բազմաթիւ դունաւոր եւ ոսկեդրուագ նկարներով եւ քարտէս– ներով : Շքեղ տպագրութիւն :*	175 ֆր·
Յ· ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ, *Յետ մահու , Հրատ. Ս· Վրացեան , լաթակազմ*	10 ֆր·
ԵՂԻՇԷ Յ· ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարբ–Խնուս , *Պէյրութ , պատկերազարդ , լաթակազմ , 584 էջ*	15·00 ֆր·
ԷԼԻԶ ՄԷՀԵՏԵՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս , *Փարիզ*	13,00 ֆր·

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՑ

Ձոխ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին փրանսերէն գրքերու եւ Հայաստան– եան հրատարակութիւններու :

ԼՈՑԸՍՔ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԻՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ՝ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը , որու շնորհիւ կրնայ 10–30 տո հարիւր գեղջ ուճեցնել :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական , նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաքեա – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու– թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր , պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիք — ծածկոցներ . —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒԻՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE 20 AOUT 1967
Le Numéro : 0,30 Fr.

43րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 10989
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
43e ANNÉE — N°10.989

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐԸ - ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Ա.

Զինադուլէն երկու-քուկէս ամիս ետք տակաւին չէ լուծուած արաբեւիսրայէլեան վէճը : Շատ յոյս ալ չկայ, որ շուտով կարելի պիտի ըլլայ գտնել հաշտութեան եզր մը, երկուստեք ընդունելի :

Սկզբունքի հիմնական տեսակէտներու շուրջ է անհամաձայնութիւնը : Կողմերը անզիջող դիրք են բռնած, դժուարացնելով — չըսելու համար անկարելի դարձնելով — տեւական խաղաղութեան վերահաստատումը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

Անհամաձայնութեան գլխաւոր խնդիրներէն մէկն է Երուսաղէմի ճակատագիրը :

Սուրբ քաղաքը դարձած է կռուախնձոր կողմերու միջեւ :

Իսրայէլի պատասխանատու վարիչները ի լուր աշխարհի կը յայտարարեն, որ ամբողջական Երուսաղէմը դարձած է պետութեան մայրաքաղաքը՝ վերջնապէս եւ անդառնալիօրէն : Այս կէտին շուրջ ոչ մէկ զիջում :

Ու խօսքէն գործի անցնելով, արդէն ըսկըսած են «շինարարական» աշխատանքի : «Լացի Պատ»ի նեղ փողոցը լայնցուցած են փլցնելով արաբական տուները : Սկսած են հրեայ ընտանիքներ տեղաւորել հին քաղաքին մէջ : Ծրագրած են վերստին կառուցանել Սողոմոնի տաճարը : Կը նորոգեն սինակոկները : Աստիճանաբար կը տեղաւորուին արաբական բաժնին մէջ, իբրեւ տէր ու տիրական :

Դարերէ ի վեր մէկ մաղթանք ունէին Հրեաները, — զիրար տեսնել Դաւիթի քաղաքին մէջ : «Գալ տարի յԵրուսաղէմ» :

Այժմ կը կարծեն թէ իրականացած է Եհովայի «ընտրեալ ժողովուրդ»ին դարաւոր երազը :

Քանի որ օրուան հրատապ հարց է, կ'արժէ ծանօթանալ թէ դարերու ընթացքին քանի՞ տէրեր փոխած է Երուսաղէմ, որուն պատմութիւնը կ'երկարի մինչեւ Քրիստոսէ առաջ երեք հազար թուականը : Սկսինք Իսրայելացիներու տիրապետութեան թուականէն :

Դաւիթ թագաւոր — մարգարէն է, որ 1050ին (Ք.Ա.) Երուսաղէմը գրաւեց Յեբուսացիներէն : Իսրայէլի տիրապետութիւնը տեւեց 464 տարի, մինչեւ Ք. Ա. 586 թուականը, երբ Բաբելոնի թագաւորը գրաւեց զայն : Ու դէպի իր երկիրը աքսորեց Պաղեստինի Հրեաները :

Բաբելացիք յիսուն տարի իշխեցին Երուսաղէմի վրայ, 586էն 538 (Ք. Ա.) :

Պարսից Կիւրոս աշխարհակալ թագաւորը գրաւեց զայն Բաբելացիներու ձեռքէն 538ին : Երուսաղէմ մնաց Պարսից տիրապետութեան տակ 206 տարի, Ք. Ա. 538էն մինչեւ 332, Մեծն Աղեքսանդր Մակեդոնացի իր բազում յաղթանակներու շարքին տիրացաւ նաեւ Դաւիթի մայրաքաղաքին :

Յոյներու տիրապետութիւնը տեւեց 166 տարի, 332էն 166 թուականը (Ք. Ա.) :

Մակաբայեցւոց թագաւորութիւնը (հրեական) տիրացաւ քաղաքին 166ին եւ զայն իր ձեռքը պահեց 103 տարի, մինչեւ Ք. Ա. 63 :

Հռոմէական կայսրութիւնը (հեթանոսական) գրաւեց Երուսաղէմը Ք. Ա. 63ին եւ պահեց զայն 386 տարի, մինչեւ յամի Տեառն 323 : Այդ թուականին Մեծն Կոստանդին կայսրը քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք հռչակեց եւ Հռոմի քրիստոնեայ կայսրութիւնը սուրբ քաղաքին տիրեց 291 տարի, 323էն 614 :

Ք. Ա. 37 թուականէն մինչեւ յամի Տեառն 6 Պաղեստին կիսանկախ հրէական պետութիւն էր, ենթակայ Հռոմի, Հերովդէս թագաւորի եւ յաջորդներուն օրով, 43 տարի :

Քրիստոսի 70 թուականին Հռոմի կայսր Վեսպասիանոսի որդի Տիտոս կործանեց Երուսաղէմը եւ քարուքանդ ըրաւ Սողոմոնի տաճարը :

Երկու հազար տարի առաջ քանդուած այդ սրբավայրի կանգուն մնացած պատի մէկ կտորն է, որ ուխտավայր դարձած է աշխարհի բոլոր Հրեաներուն համար :

Յունիս 7էն ի վեր «Լացի Պատ»ը ուրախութեան պատի վերածուած է :

Փաստօրէն Երուսաղէմ հռոմէական ու բիւզանդական կայսրութեան տիրապետութեան տակ մնացած է եօթը հարիւր տարի :

Պարսիկները գրաւեցին զայն 614ին եւ պահեցին մինչեւ 628, 14 տարի : Բիւզանդացիք կրկին գրաւեցին զայն, սակայն չկրցան երկար պահել, 11 տարի միայն, մինչեւ 637, արաբական գրաւումը :

Նոր կրօնք մը ծնունդ առած էր 622ին Արաբիոյ մէջ, իսլամութիւնը, որուն հիմնադիրն էր Քուրէյշիներու ցեղէն Մուհամմէտ, որ ճանչցուեցաւ իբր մարգարէ :

Մահմետականութիւնը շուտով ծաւալեցաւ Մէքքէ – Մէտինէէն (Հիճազ) դէպի Սուրիա ու Պաղեստին, մինչեւ Պարսկաստան, արեւմուտքէն դէպի Եգիպտոս ու Հիւս. Ափրիկէ, յետագային հասնելու համար մէկ կողմէ մինչեւ Հնդկաստան ու Ծայրագոյն Արեւելք, միւս կողմէ մինչեւ Սպանիա, որ երկար ատեն մնաց արաբական տիրապետութեան տակ :

Փուաթիէի ճակատամարտին շնորհիւ է, որ Շարլ Մարթէլ վերջ դրաւ իսլամ Արաբներու յառաջխաղացումին դէպի Եւրոպայի սիրտը :

Մուհամմէտի յաջորդներէն Օմար Խալիֆա 637ին գրաւեց Երուսաղէմը, որ իսլամ Արաբներու տիրապետութեան տակ մնաց մինչեւ 1072, այսինքն 435 տարի :

Սելճուքեան Թուրքերը գրաւեցին զայն 1072ին, սակայն քսան տարի ետք սուրբ քաղաքը կրկին անցաւ Արաբներու ձեռքը, 1092ին :

Այդ օրերուն սկսած էր Խաչակրաց քարոզչութիւնը Եւրոպայի մէջ : Ամէն կողմէ հաւաքուած ազնուական ասպետներ եւ քրիստոնեայ կամաւորներ բանակ կազմեցին՝ Երուսաղէմն ու Սուրբ վայրերը, մանաւանդ Քրիստոսի գամբարանը ազատագրելու համար մահմետականներու ձեռքէն :

Պաղեստին դարձաւ ռազմադաշտ :

Երկար պիտի ըլլար թուել խաչակիրներու իրերայաջորդ արշաւանքները, որոնք երբեմն պսակուեցան յաջողութեամբ :

Խաչակիրները գրաւեցին Ս. քաղաքը եւ հոն հաստատեցին «Երուսաղէմի թագաւորութիւն»ը, որ տեւեց 88 տարի, 1099 – 1187 :

Այդ օրերուն Կիլիկիոյ մէջ կը ծաղկէր հայկական թագաւորութիւնը, որ պիտի տեւէր երեք հարիւր տարի, 1080էն մինչեւ 1375 :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԵՔԻՆԻ

Խորհրդային կառավարութիւնը բուռն կերպով բողոքած է «ոճրային արարքներուն» դէմ որ գործուած են Փեքինի խորհ. ներկայացուցիչին դէմ : Յանձնուած բողոքագրին մէջ, որ հրատարակուած է «Իզվեստիայ»ի մէջ, կը շեշտուի թէ նման արարքներ «խոտոր կը համեմատին Պետութեանց միջեւ բնականոն յարաբերութիւններու հետ» : Պատահածը կը նկարագրուի հետեւեալ ձեւով . — «Խումբ մը աւազակներ խուժած է խորհ. դեսպանատան վրայ, թալանի տուած եղած – չեղածը եւ ծեծած խորհրդային դիւանագէտ մը՝ Եուրի Նիքմանճին, փողոցային հայհոյանքներ ընելով : Կրակի տրուած է խորհրդային կառք մը : «Այս ամբողջը, կ'ըսուի բողոքագրին մէջ, կանխամտածուած գրգռութեան բնոյթ ունի, կազմակերպուած Մաօ Ցէ Թունկի խմբակին կողմէ : Անկարելի է այլ կերպ խորհիլ : Նպատակն է զրկել Չինաստանի խորհրդային պաշտօնական մարմինները որ շարունակեն իրենց գործունէութիւնը» : Խորհրդային Միութեան համար յստակ է որ եղածը ապտակ մը տալ է Մոսկուայի, Կոսիգինի Շու Էն Լայի ուղղած նամակէն հինգ օր ետք :

Նոյն բողոքագրին մէջ, Մոսկուա կ'անդրադառնայ Օգոստոս 14ին, Փեքինի մէջ պատահած միջադէպերու . — «Երիտասարդ խուլիկաններ, նպաստաւորուած իշխանութեանց պաշտպանութենէն, կոտրեցին թափեցին ամէն ինչ այն շէնքերուն մէջ, որոնք վերապահուած են խորհրդային դեսպանատան անձնակազմին բնակութեան, ապա սկսան մաոյական երգեր երգել, մէջընդմէջ «ազդարարութիւններ» եւ «զգուշութեան հրաւէրներ» ընելով : Միջազգային օրէնքի նման ծաղրանքներ երկար ատենէ կ'ըլլան իշխանութեան գլուխ եղող ղեկավարներուն կողմէ » :

«Իզվեստիա» իր եզրակացութեան մէջ կը գրէ . — « Ամրապնդելով հակախորհրդային իրենց ջղագարութիւնը, Մաոյականները յայտնապէս, կը փորձեն առաւելագոյն չափով վատթարացնել չին – խորհրդային յարաբերութիւնները » :

Այս մասին համար, «Ֆիկառօ» կը գրէ թէ յստակ չէ թէ բողոքագրի՞ն մաս կը կազմէ թէ կառավարական պաշտօնաթերթին եզրակացութիւնն է :

Յատկանշական է նաեւ նկատել թէ հակառակ նախատեսուածին, Կարմիր Պահակներու հաստատման առաջին տարեդարձը մասնաւոր հանդիսութեան մը առիթ չէ տուած :

Ամէն պարագայի մէջ, խորհրդային իշխանութեանց համբերութեան սահմանները անցած են եւ այլեւս չեն վարանիր խիստ միջոցներ ձեռք առնելէ : Աւելի օր հանրաժողով մը եղած է Վլատիվոստոկ, խորհրդային Սվիրսկ քարկոյին վերադարձին առթիւ : Ծանօթ է որ փոխադրանաւը ինչ վնասներու ենթարկուած էր Չինացիներուն կողմէ, չին Տէյրէն նաւահանգիստին մէջ :

ՃՈՆՍԸՆ ՆՈՐ ԲԱՆ ՉԸՍԱՒ

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին զոր տուած է Ուաշինկթընի մէջ, Ճոնսըն նոր բան մը չէ ըսած :

Միացեալ Նահանգներու նախագահը չազդուիր ամէն պարագայի մէջ հանրային կարծիքէն, որ նոյնիսկ եւ մանաւանդ Ամերիկայի մէջ, գոհ չէ ամերիկեան կառավարութեան վիէթնամեան քաղաքականութենէն : Համոզուած է որ ըրածը ճիշդ է եւ պէտք է նոյն սաստկութեամբ շարունակել հիւսիսային Վիէթնամի ռմբակոծութիւնները : Կը կրկնէ Ամերիկացիներուն նպատակները . — «Հարաւային Վիէթնամի ժողովուրդին ապահովել ինքնորոշման արդար իրաւունքը : Միջոցները չեն փոխուած, ի՛նչ որ կը փնտռենք՝ առաւելագոյն ճնշում բանեցնել թշնամիին վրայ որպէսզի տեղի տայ, նուազագոյն վնաս պատճառելով մեզի » :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ «ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ» ՄԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն . —

Անգարայի մէջ կազմուեցաւ «Կիպրոսի Խորհուրդ» մը, մասնակցութեամբ Ուսանողական զանազան Միութիւններու, Անկարներու եւ Բանակային Միութեանց, Ուսուցչական, Արհեստաւորներու, Թուրք Օճաղի, Թուրք Ազգայնական եւ այլ Միութիւններու :

Խորհուրդը ղեկոյց մը հրատարակեց այս առթիւ, պարզելով իր նպատակն ու առաջադրութիւնը, որ է Կիպրոսի փրկութիւնն ու ազգային ինքնիշխանութիւնը :

Ղեկոյցը կ'ըսէ այս առթիւ . — Մեր նպատակն է թումբ կանգնիլ այն վայրագ եւ անմարդկային արարքներուն, որոնք ԷՆՕՍԻՍի ցնորքը իրագործել կ'ուզեն : Որոշած ենք պայքարիլ Հելլէններու անմարդկային վերաբերումին դէմ, հերքել Թրքութեան երեսին նետուած ամէն ցեխարձակութիւն եւ զրպարտութիւն, ամէն ստորին արարք, որ կը գործուի Քրիստոնէութեան դիմակին տակ : Ի լուր աշխարհի պիտի ծանուցանենք անոնց ըստորնութիւնը :

ԿԻՒԼԷՔ ԿԻՊՐՈՍ ԳՆԱՑ

Ատանայի անկախ երեսփոխան Գասըմ Կիւլէք Կիպրոս գնաց թրքական սաւառնակով մը, անձնապէս քննութիւն կատարելու համար կղզին խռովչեալ վայրերուն մէջ :

Կիպրոսէ կը հաղորդուի թէ Հանրապետութեան փոխ նախագահ Տոքթ. Ֆազըլ Քիւչիւքի պաշտօնավարութեան շրջանը երկարաձգուած է տեղւոյն Թուրք Երեսփ. Ժողովին կողմէ :

Միւս կողմէ Յունաստանի վարչապետ Քոլիաս, ընդունեցաւ Կիպրոսի պահեստի սպաներու պատուիրակութիւնը եւ ըսաւ . — Մեր զինուորական կառավարութեան գլխաւոր սկզբունքներէն մէկն է ԷՆՕՍԻՍը, զոր պիտի իրագործենք հաշտարար միջոցներով : Երբ դուք Կիպրոս վերադառնաք, ձեր մեծերուն հաղորդեցէք թէ ԷՆՕՍԻՍը փութով պիտի իրագործուի, իբր մեր ազգին յաւիտենական մէկ բաղձանքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ մէջ հրապարակուեցաւ հռոմէական վարչական մեքենային հիմնական բարեփոխման փաստաթուղթը : Ընդհ. ձեւով Պապին կառավարելու միջոցները կը շատնան, բայց կան նաեւ կարեւոր այլ փոփոխութիւններ, որոնց կ'անդրադառնանք առանձին :

«ՍԵՒ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ » պարագլուխը՝ Քարմայքըլ Հանօյ գացած է, կոչ մը ըրած է «ամերիկացի Սեւամորթներուն » «ամբողջական յեղափոխութեան համար», բայց յայտնի չէ թէ ուրկէ ըրած է այդ կոչը : Իր փոխանորդը յայտարարած է Նիւ Եորքի մէջ . — « Քարմայքըլ հիւսիսային Վիէթնամ կ'երթայ քննելու համար ամերիկեան վայրագ յարձակման մանրամասնութիւնները այդ երկրին դէմ : Ամերիկացի այլ անձնաւորութիւններ որոնք հիւսիսային Վիէթնամ այցելած են, յայտնած են թէ Միացեալ Նահանգները հոն զէնքեր կը փորձեն որոնք կրնան թոյլ տալ որ կեթօներու սեւ բնակչութիւնները ջարդեն, առանց վնասելու անոնց ինչքերուն » :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ նախագահը՝ Այուպ Խան, պաշտօնապէս Փարիզ հրաւիրուած է :

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒ

—*—

Ա.

ՄՄԲ.— Ստորագրողը մէկն է այն քի – չերէն, այժմ անդարձ մեկնած, որուն պաշտամունքն ունէին Ոսկեդարեան հա – յերէնին՝ գրաբարին: Ու գրաբարով իր տեսակէտներն է յայտնած Տոքթ. Յ. Թիրեաճեանի ,նոյնպէս սիրահար հին հա– յերէնի : Քաղելով Թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյց»էն (1925), կը հրատարակենք գրաբար գրուած այդ ճամակին աշխար – հաբար թարգմանութիւնը, իբրեւ խորհր– դածութիւն ասոնց որ մտահոգութիւնն ունին հայ լեզուի ճակատագրին եւ ի վայելումն կիրակիէ կիրակի՝ գրական խնջոյքներու սիրահարներուն :

... Ցանձին պատուականութեանդ, ես ալ վաղուց հետէ նշմարած էի սքանչելի ե– ռանդ մը նոյն գրականութեան հանդէպ, որմէ կ'եղրակացնեմ թէ մտաւոր զեղեցի– կին հանդէպ տածուած հոգեկան եռանդը գրաւած է, ինչպէս իմ կեանքիս թերեւս կէսը, նոյնպէս քու կեանքիդ ալ մեծա – գոյն կէսը: Եւ եթէ օրէնք է որ քիչը քիչ եւ շատը շատ յառաջ բերէ, կարելի է ը– սել որ իմ սակաւակեաց օրերս սակաւա– բեր արդիւնքներ , իսկ քու բազմակեաց օրերդ բազմատոհմ արդիւնքներ պէտք են բերած ըլլալ : Եւ բնաւ զարմանալի չէ որ հեռաւոր աշխարհի մը մէջ բնակիլդ, որ ոեւէ ուրիչի նուիրական աւանդներուն անյիշատակութեան դրդապատճառ դուցէ պիտի ըլլար, քու մէջդ , որ հնութիւննե – րով եւ հայրենի աւանդներով համակուած ես, կարող չէ եղած եղծանելու ազնիւ յի– շատակները :

Թէպէտեւ հոգեկան սէրը չի դիտեր ի սպառ դիջանել, ինչպէս որ կ'ըսես , սա– կայն նիւթական օրէնքներն ու պայման – ները, ինչպէս նաեւ աշխարհային կիրքե– րը, հոգւոյ բոլոր զեղեցիկ խղճերու իրա– զործման կրնան նոյնպէս արգելքներ յա– րուցանել : Շատոնց համոզուած եմ եւ հաստատ դիտեմ թէ աշխարհային իրերու հեռամուտները չեն կրնար ուսումնական դառնալ, որովհետեւ նիւթն ու չահագէ – տութիւնը խորագոյն եւ բարձրագոյն ու – սումներուն ընթացքը կը կասեցնեն : Քանիներ կան, որոնք բարձրագոյն ու – սումներ կը հետապնդեն, այլ սակայն հա– դիւ մէկն անոնցմէ կը յաջողի հասնիլ նը – պատակին, այն՝ որ ընչասէր չէ : Ճշմա – րիտ է առակը, որ կ'ըսէ թէ երկու բան միաժամանակ հետապնդողը մէկն ալ չի կրնար ձեռք անցընել :

Շատ ուրախացայ, որ ինծի հին լեզուաւ ես գրած, նման բան մը ուրիչ մէկէ մը չէի կրնար ակնկալել : Կասկած կը յայտ– նես թէ նոյն լեզուի հրահանգէն երկար – ժամանակեայ հրաժարում մը քեզի չատ բան տուժել կուտայ : Բայց իրողութիւ– նը ուրիչ կերպ կը վկայէ : Նամակիդ մէջ նման թերութիւն մը չեմ գտներ : Ինչ որ նախապէս համբարած էիր, նոյնը պնդո – րէն կը պահես դեռ : Մտքիս անկախու – թեան կը վերագրես ներկայ ժամանակիս մէջ նախնեաց լեզուաւ գրելու ձեռնարկս : Եւ իրապէս եթէ ոչ անկախութեան՝ գոնէ յանդուգն մտքի արտայայտութիւն է ա – տիկա : « Վարժապետ», «պատուելի», « տիրացու » մակդիրները, որոնք նոյն լեզուով գրողներու կը տրուէին, թէպէտ – եւ հիմա ալ դեռ երբեմն կը լսուին, բայց ոչ այնքան յաճախ, որքան երբեմն : Կամ անոր համար, որ սովորական գործած բառերը մաշած են այլեւս ու դունաթափ եղած, եւ կամ անոր համար, որ արդի անուանադիրները դիտեն թէ ներկայ վարժապետներու չեն յարմարիր յիշուած բառերը :

Հին հայերէնի դէմ արձակուած բողո– քներէն յիշեմ այստեղ նորագոյնն ու անց– նիմ , որով թերեւս կարենամ նաեւ յա – զուրդ տալ հետագրքիր մտքին սիրելի բարեկամիդ , որ այնքան հետաքրքիր վայ– րերէն կը ցանկայ տեղեկութիւններ հաւա– քել մեր անցուդարձի մասին :

Լրագրի մը մէջ երկու հոգի դրեցին թէ «քսաներորդ դարու մէջ դրաբար գրուե– լուն համամիտ չեն »: Շատ լաւ, բայց կարծեմ թէ այս նախադասութեան իմաս– տը պէտք է որոշել : Ո՞վ առաջարկեց ա– նոնց , որ հին հայ լեզուով գրեն քսանե– րորդ դարու մէջ : Մեր դարուն ոչ ոք է – լաւ փորձեց հաստատել հինը ու դնել զայն նորին փոխարէն, եւ ոչ ոք մեր օրերուն հրատարակեց հնաբարբառ մատենա – գրական գործ մը , որուն կարենային հակառակիլ պատրուակ պատճառողներն ու ըսէին թէ համամիտ չեն: Հին լեզուով գրուած մի քանի հատակոտորներ նորա – բարբառ մատենագրութեան ընդարձակ դաշտին մէջ այնքան ծաւալ չեն կրնար ներկայացնել, որ կարելի ըլլայ ըսել.— թէ նոր դարուս մէջ հինն է, որ կ'ողողէ հրապարակը: Մեր յիշած երկու դատա– խազներն ալ մէկը միւսէն, մանաւանդ թէ երկրորդն առաջինէն յափշտակելով բառե– րը , որոնք թերեւս մեծ լմաստութիւն կը թուին իրենց, կը չանան ու կը ճգնին կարծիք գոյացնել տալ լրագրի ընթեր – ցողներուն թէ հին հայերէնի իրերու ճա – չակ գրուած մանր հատուածները ամբող– ջական մատենագրութիւն մը ըլլան եւ գը– րագիտական թերթերու մէջ տեղ երեւան գալով՝ խանգարեն նորն ու բռնաբարեն անոր իրաւունքները: Ինդիրը սակայն այդպէս չէ: Ո՞վ պատմեց անոնց, թէ հը– նոյն հետ մի քիչ պարապելը նորին դէմ գանգատութիւն է, եւ կամ գրագէտ մը երբեմն հինը գործածելով՝ պատուիրա՞ծ կ'ըլլայ նորն անտեսել թողուլ եւ հինն ա– նոր տեղ առնուլ գետեղել : Երեխաներն անգամ դիտեն, թէ գրագէտի մը գրի ա – ռած գրաբար այս կամ այն հատուածներն ոգւոյն առհասարակ բոլոր գրագէտներուն դէմ արձակուած հրամաններ կամ թելա – գրութիւններ չեն բնաւ :

Ա Ր Մ Ա Ւ Ի Ր

—o—

Հայ ժողովուրդը Ուրարտացիներէն եւ հայկական այլ ցեղախումբերէն ժառան – գած է չարք մը քաղաքներ՝ Վան (Տաշ – պա), Արճէշ, Մանազկերտ, Արմաւիր (Արտիշատիսկերտ), Երեւան (Էրեբունի), եւայլն: Հնագոյն ժամանակներու քաղաք– ներու միւս մասը քանդուեցաւ եւ պատ– մական ասպարէզէն չկորուեցաւ ուրարտա– կան պետութեան եւ հայկական ցեղա – խումբերու միւս պետական միաւորումնե– րու անկման հետ :

Հնագոյն ժամանակներուն հիմնուած այդ քաղաքներէն մի քանին չարունակե – ցին ոչ միայն գոյատեւել, այլեւ նոր պայմաններուն մէջ ստացան նոր նշանա – կութիւն եւ բաւական յառաջդիմեցին : Այս պարագան կը վերաբերի յատկապէս Հայաստանի հնագոյն քաղաքներէն Արմա– ւիրին՝ բուն հայկական առաջին մայրա– քաղաքին :

Արմաւիր աշխարհի հնագոյն քաղաքնե– րէն մէկն էր: Կը դանուէր ներկայ Հա – յաստանի Հոկտեմբերեանի շրջանի Արմա– ւիր գիւղին քով , բլուրի մը վրայ, որ ներկայիս շրջապատուած է նոյն շրջանի քանի մը գիւղերու այգիներով եւ բանջա–

Ա յսպէս դատողները կը կեղծեն թէ կը հոգան եւ կը տրամին այն անպատեհու – թիւններուն առջեւ, զորոնք իբր թէ հինը՝ նորին մէջ խառնուելով՝ յառաջ կը բերէ, բայց այդ հոգերն ու կոծերը անիրաւ են եւ զուրկ ճշմարտութենէ , եւ անոնց արդիւնքն ալ կոկորդիլոսի արցունք է: Մեր նախնիքներուն լեզուով քանի մը տող կը– րողներուն խոկոյն իրրեւ մահավճիռ գը– րաքարեան մակդիրը կուտան, որով ընդ– հանրապէս աշխարհաբարի հակառակորդ մը կ'իմացուի: Սակայն, ինչպէս որ, սի – րելի բարեկամս, նամակիդ մէջ գրած է– իր, ներկայիս այդ գրաբարեան անունը երբեմնի գրագէտներու հասկցած իմաս – տը չունի : Բայ ասոնք, կարծեմ տարբեր բան է գրաբարեան ըսելը, որ չատոնց հը– րաժեշտ առած է մեր գրագէտներէն, եւ տարբեր բան՝ գրաբարագէտ ըսելը, որ տակաւին իր գոյութիւնը չէ կորսնցու – ցած : Ստոյգ է, ժամանակ մը եղան գրող– ներ, որոնք պահանջեցին , որ գրաբարը ոչ թէ սովորական խօսակցութեան մէջ, այլ գոնէ բարձրագոյն մատենագրութեան մէջ պահուի : Բայց այդ պահանջն այդ ժամանակ անհնարին բան մը նկատուեցաւ եւ հակառակ՝ լեզուագիտական օրէնքնե – րու, իսկ ներկայիս բոլորովին մոռացու – թեան ենթարկուեցաւ եւ մատնուեցաւ լը– ռութեան : Ա յս ամէնը դուն ալ, սիրելի բարեկամ , քու նամակիդ մէջ կը յիշա – տակես :

ՏԻԳՐԱՆ ԵԼՔԻՆՃԵԱՆ

(Շար.)

բանոցներով : Այս քաղաքը հիմնած է Ուրարտուի Արգիշտիս Ա. թագաւորը՝ Ք. դարու (Ք. Ա.) առաջին կիսուն՝ եւ իր անունով կոչած Արգիշտիխինիլի, այ– սինքն՝ «Արգիշտիսի քաղաք»: Արգիշտիսի համար նորակառոյց Արգիշտիխինիլին հիմնակէտ, ամրոց եւ հանդիսութեան էր՝ ու– րարտական պետութիւնը դէպի հիւսիս ընդարձակելու ճամբուն վրայ : Շուտով կը մեծնայ Արգիշտիխինիլիի քաղաքական նշանակութիւնը : Ան փաստօրէն կը դա– նայ կեդրոնը ուրարտական պետութեան այն ընդարձակ երկրամասերուն՝ որոնք կը տարածուէին Հայկական Պար եւ Փոքր Կովկաս լեռնաշղթաներու մէջտեղ: Քաղաքը այն ժամանակուան առումով բարեկարգ ճամբաներով կապուած էր Ուրարտուի մայրաքաղաք Տուշպայի հետ, իսկ միւս կողմէն կապեր ունէր պետութեան հիւսի– սային շրջաններուն հետ, որոնց ընորհիւ դարձած էր առեւտրական կարեւոր կեդ – րոն մը: Արգիշտիխինիլիի մէջ դործած են կարդ մը արհեստաւորներ, որոնք վե– րամշակած են տեղական բերքը : Քաղաքը միաժամանակ խաղողի մշակութեան եւ այդեղործական նշանաւոր շրջանի մը կեդրոն մըն էր: Քաղաքի աւերակներուն մէջ յայտնաբերուած սեպագիր արձանա– դրութիւններն ու հնագիտական նիւթերը բաւականաչափ կը պատկերացնեն քաղաքի կառուցման, շրջակայ ոռոգումներուն դը– րութեան, այդեղործութեան, արհեստնե– րու եւ առեւտուրի մասին: Սակայն քա – ղաքի պատմութեան ուրարտական ժամա– նակաշրջանին վերաբերող չատ հարցեր տակաւին կը մնան չլուսաբանուած եւ մե– ղի համար անդայտ : Օրինակ, յայտնի չէ իր տարածութիւնը , յատակագիծին ձե – ւը, ամրութիւններուն եւ միւս շինու – թիւններուն բնոյթը , բնակչութեան մա – տաւոր թիւը, եւայլն : Արգիշտիխինի – լին սարկատիրական ձեւի քաղաք էր: Քա– ղաքիբնակչութեան հիմնական զանգուած– ները կը բաղկանային սարուկներէ , զին– ուորականներէ , վարչական ծառայողնե– րէ եւ հոգեւորականներէ : Իրրեւ քաղա – քական կարեւոր կեդրոն եւ բերդաքաղաք, ունէր զօրաւոր կայազօր մը :

Սակայն ուրարտական պետութեան անկման շրջանին՝ Ք. դարէն սկսած սկիւ– թական արշաւանքներուն հետեւանքով Արգիշտիխինիլին կը կորսնցնէ իր նչա – նակութիւնը : Սկիւթացիները ուրարտա – կան պետութեան հիւսիսը գտնուող միւս բերդաքաղաքներուն հետ կ'աւերէին նաեւ Արգիշտիխինիլին : Մօտ երկու կամ երկու– կուկէս դար կը մնայ աւերած վիճակի մէջ :

Ուրարտական պետութեան անկման շր– ջանին արդէն կազմաւորուած հայ ժողո – վուրդը հայկական լեռնաշխարհի հիմնա – կան մասին մէջ կը ներկայացնէր բնակ – չութեան ճնշող մեծամասնութիւնը : Բայց նախքան ամուր եւ կազմակերպուած պե– տականութիւն ստեղծելը , հայ ժողովուր– դը Զ. դարու վերջերը բաւական երկար աեն կ'ապրէր Աքեմենեան Պարսկաստանի

(Շար. յ25)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

—o—

Այսպիսի խմբակները, դժբախտաբար , կրցած էին իրենց գոյութիւնը պահել զա– նազան որջերու մէջ, ազակցութեամբ եւ պաշտպանութեամբ ռուսական բանակնե – րու մէջ ծառայող , ծագումով Թուրք – թաթար, հայատեաց վրացի եւ ռուս ու նաեւ Ռուսիա բնակող գերման զինուորա– կան աստիճանաւորներու, յատկապէս Հայերուն վնասելու համար, որքան որ կրնան :

Մեր երկու դունդերուն մնացած զին – ուորները, ամբողջը 7 – 800 հոգի, 95 առ հարիւր Թրքահայ, այս անորոշ վի – ճակին պատճառով ընկճուած, առանց ո– դեւորութեան , օրերը իրիկուն կ'ընէին, սպասելով ելքին :

Թղթախաղ, նարտի ու ճատրակ խաղա– լը միակ միջոցը եղած էր ժամանակ ըս – պաննելու : Պայուսակիս մէջ դտնուող երկու հատոր «Հայ Գրողները» մեծ բա – րիք եղան ընթերցումով հետաքրքրուող – ներուն համար : Ու երբ տեսնուեցաւ, որ պահանջին համեմատ քիչ է երկու դիրքը, ինքնաբերաբար խմբական ընթերցում կազմակերպուեցաւ , ու նաեւ՝ կարդաց – ուած նիւթերու մասին կարծիքի փոխա – նակութիւն :

Կային դինուորներ, որոնք իրենց ծա – նօթներէն՝ նամակի հետ, պատահաբար , կը ստանային նաեւ թերթերու կապոց– ներ, Թիֆլիսէն կամ Երեւանէն : Ընթեր– ցասէրներուն համար այդ օրերը տօնական օրեր կ'ըլլային, թերթերը ձեռքէ ձեռք կ'անցնէին :

×

Գունդերը , թէեւ իրենց դինուորներու թիւով չատ պակասած, բայց կազմակեր – պական ձեւը պահած ըլլալու համար՝ բաժնուած էին երեքական վաշտի , վաշ– տերը՝ լիանեակներու եւ տասնեակներու : Իբր պաշտօնական դրադում՝ ունէին մի – այն առաջաւոր դիրքերը պահելու պար – տականութիւն եւ բանակատեղիին վրայ պահակութիւն , իւրաքանչիւր լիսնեակ իր հերթին : Ամէն լիսնեակ, դրեթէ ա – միսը անդամ մը դիրքերը երթալով , քա– նի մը օր իր պարտականութիւնը կը կա – տարէր ու կը վերադառնար բանակատե – դի, սովորականին պէս անցընելու համար իր ժամանակը :

Ձմեռուան ու գարնան եղանակին , մեր ապրած չրջաններուն համար՝ բանակին պարենաւորումը չափազանց դժուար էր ճամբաներու չգոյութեան պատճառով : Այնքան անկանոն կը ստացուէր ուտելիք նը, որ ամէն օր ստիպուած էինք գնել շուկայէ : Նամակիդ մէջ նման թերութիւն մը չեմ գտներ : Ինչ որ նախապէս համբարած էիր, նոյնը պնդո – րէն կը պահես դեռ : Մտքիս անկախու – թեան կը վերագրես ներկայ ժամանակիս մէջ նախնեաց լեզուաւ գրելու ձեռնարկս : Եւ իրապէս եթէ ոչ անկախութեան՝ գոնէ յանդուգն մտքի արտայայտութիւն է ա – տիկա : « Վարժապետ», «պատուելի», « տիրացու » մակդիրները, որոնք նոյն լեզուով գրողներու կը տրուէին, թէպէտ – եւ հիմա ալ դեռ երբեմն կը լսուին, բայց ոչ այնքան յաճախ, որքան երբեմն : Կամ անոր համար, որ սովորական գործած բառերը մաշած են այլեւս ու դունաթափ եղած, եւ կամ անոր համար, որ արդի անուանադիրները դիտեն թէ ներկայ վարժապետներու չեն յարմարիր յիշուած բառերը :

Հին հայերէնի դէմ արձակուած բողո– քներէն յիշեմ այստեղ նորագոյնն ու անց– նիմ , որով թերեւս կարենամ նաեւ յա – զուրդ տալ հետագրքիր մտքին սիրելի բարեկամիդ , որ այնքան հետաքրքիր վայ– րերէն կը ցանկայ տեղեկութիւններ հաւա– քել մեր անցուդարձի մասին :

Լրագրի մը մէջ երկու հոգի դրեցին թէ «քսաներորդ դարու մէջ դրաբար գրուե– լուն համամիտ չեն »: Շատ լաւ, բայց կարծեմ թէ այս նախադասութեան իմաս– տը պէտք է որոշել : Ո՞վ առաջարկեց ա– նոնց , որ հին հայ լեզուով գրեն քսանե– րորդ դարու մէջ : Մեր դարուն ոչ ոք է – լաւ փորձեց հաստատել հինը ու դնել զայն նորին փոխարէն, եւ ոչ ոք մեր օրերուն հրատարակեց հնաբարբառ մատենա – գրական գործ մը , որուն կարենային հակառակիլ պատրուակ պատճառողներն ու ըսէին թէ համամիտ չեն: Հին լեզուով գրուած մի քանի հատակոտորներ նորա – բարբառ մատենագրութեան ընդարձակ դաշտին մէջ այնքան ծաւալ չեն կրնար ներկայացնել, որ կարելի ըլլայ ըսել.— թէ նոր դարուս մէջ հինն է, որ կ'ողողէ հրապարակը: Մեր յիշած երկու դատա– խազներն ալ մէկը միւսէն, մանաւանդ թէ երկրորդն առաջինէն յափշտակելով բառե– րը , որոնք թերեւս մեծ լմաստութիւն կը թուին իրենց, կը չանան ու կը ճգնին կարծիք գոյացնել տալ լրագրի ընթեր – ցողներուն թէ հին հայերէնի իրրեւ ճա – չակ գրուած մանր հատուածները ամբող– ջական մատենագրութիւն մը ըլլան եւ գը– րագիտական թերթերու մէջ տեղ երեւան գալով՝ խանգարեն նորն ու բռնաբարեն անոր իրաւունքները: Ինդիրը սակայն այդպէս չէ: Ո՞վ պատմեց անոնց, թէ հը– նոյն հետ մի քիչ պարապելը նորին դէմ գանգատութիւն է, եւ կամ գրագէտ մը երբեմն հինը գործածելով՝ պատուիրա՞ծ կ'ըլլայ նորն անտեսել թողուլ եւ հինն ա– նոր տեղ առնուլ գետեղել : Երեխաներն անգամ դիտեն, թէ գրագէտի մը գրի ա – ռած գրաբար այս կամ այն հատուածներն ոգւոյն առհասարակ բոլոր գրագէտներուն դէմ արձակուած հրամաններ կամ թելա – գրութիւններ չեն բնաւ :

Կայսիսի խմբակները, դժբախտաբար , կրցած էին իրենց գոյութիւնը պահել զա– նազան որջերու մէջ, ազակցութեամբ եւ պաշտպանութեամբ ռուսական բանակնե – րու մէջ ծառայող , ծագումով Թուրք – թաթար, հայատեաց վրացի եւ ռուս ու նաեւ Ռուսիա բնակող գերման զինուորա– կան աստիճանաւորներու, յատկապէս Հայերուն վնասելու համար, որքան որ կրնան :

Մեր երկու դունդերուն մնացած զին – ուորները, ամբողջը 7 – 800 հոգի, 95 առ հարիւր Թրքահայ, այս անորոշ վի – ճակին պատճառով ընկճուած, առանց ո– դեւորութեան , օրերը իրիկուն կ'ընէին, սպասելով ելքին :

Թղթախաղ, նարտի ու ճատրակ խաղա– լը միակ միջոցը եղած էր ժամանակ ըս – պաննելու : Պայուսակիս մէջ դտնուող երկու հատոր «Հայ Գրողները» մեծ բա – րիք եղան ընթերցումով հետաքրքրուող – ներուն համար : Ու երբ տեսնուեցաւ, որ պահանջին համեմատ քիչ է երկու դիրքը, ինքնաբերաբար խմբական ընթերցում կազմակերպուեցաւ , ու նաեւ՝ կարդաց – ուած նիւթերու մասին կարծիքի փոխա – նակութիւն :

Կային դինուորներ, որոնք իրենց ծա – նօթներէն՝ նամակի հետ, պատահաբար , կը ստանային նաեւ թերթերու կապոց– ներ, Թիֆլիսէն կամ Երեւանէն : Ընթեր– ցասէրներուն համար այդ օրերը տօնական օրեր կ'ըլլային, թերթերը ձեռքէ ձեռք կ'անցնէին :

×

Գունդերը , թէեւ իրենց դինուորներու թիւով չատ պակասած, բայց կազմակեր – պական ձեւը պահած ըլլալու համար՝ բաժնուած էին երեքական վաշտի , վաշ– տերը՝ լիանեակներու եւ տասնեակներու : Իբր պաշտօնական դրադում՝ ունէին մի – այն առաջաւոր դիրքերը պահելու պար – տականութիւն եւ բանակատեղիին վրայ պահակութիւն , իւրաքանչիւր լիսնեակ իր հերթին : Ամէն լիսնեակ, դրեթէ ա – միսը անդամ մը դիրքերը երթալով , քա– նի մը օր իր պարտականութիւնը կը կա – տարէր ու կը վերադառնար բանակատե – դի, սովորականին պէս անցընելու համար իր ժամանակը :

Ձմեռուան ու գարնան եղանակին , մեր ապրած չրջաններուն համար՝ բանակին պարենաւորումը չափազանց դժուար էր ճամբաներու չգոյութեան պատճառով : Այնքան անկանոն կը ստացուէր ուտելիք նը, որ ամէն օր ստիպուած էինք գնել շուկայէ : Նամակիդ մէջ նման թերութիւն մը չեմ գտներ : Ինչ որ նախապէս համբարած էիր, նոյնը պնդո – րէն կը պահես դեռ : Մտքիս անկախու – թեան կը վերագրես ներկայ ժամանակիս մէջ նախնեաց լեզուաւ գրելու ձեռնարկս : Եւ իրապէս եթէ ոչ անկախութեան՝ գոնէ յանդուգն մտքի արտայայտութիւն է ա – տիկա : « Վարժապետ», «պատուելի», « տիրացու » մակդիրները, որոնք նոյն լեզուով գրողներու կը տրուէին, թէպէտ – եւ հիմա ալ դեռ երբեմն կը լսուին, բայց ոչ այնքան յաճախ, որքան երբեմն : Կամ անոր համար, որ սովորական գործած բառերը մաշած են այլեւս ու դունաթափ եղած, եւ կամ անոր համար, որ արդի անուանադիրները դիտեն թէ ներկայ վարժապետներու չեն յարմարիր յիշուած բառերը :

Հին հայերէնի դէմ արձակուած բողո– քներէն յիշեմ այստեղ նորագոյնն ու անց– նիմ , որով թերեւս կարենամ նաեւ յա – զուրդ տալ հետագրքիր մտքին սիրելի բարեկամիդ , որ այնքան հետաքրքիր վայ– րերէն կը ցանկայ տեղեկութիւններ հաւա– քել մեր անցուդարձի մասին :

Լրագրի մը մէջ երկու հոգի դրեցին թէ «քսաներորդ դարու մէջ դրաբար գրուե– լուն համամիտ չեն »: Շատ լաւ, բայց կարծեմ թէ այս նախադասութեան իմաս– տը պէտք է որոշել : Ո՞վ առաջարկեց ա– նոնց , որ հին հայ լեզուով գրեն քսանե– րորդ դարու մէջ : Մեր դարուն ոչ ոք է – լաւ փորձեց հաստատել հինը ու դնել զայն նորին փոխարէն, եւ ոչ ոք մեր օրերուն հրատարակեց հնաբարբառ մատենա – գրական գործ մը , որուն կարենային հակառակիլ պատրուակ պատճառողներն ու ըսէին թէ համամիտ չեն: Հին լեզուով գրուած մի քանի հատակոտորներ նորա – բարբառ մատենագրութեան ընդարձակ դաշտին մէջ այնքան ծաւալ չեն կրնար ներկայացնել, որ կարելի ըլլայ ըսել.— թէ նոր դարուս մէջ հինն է, որ կ'ողողէ հրապարակը: Մեր յիշած երկու դատա– խազներն ալ մէկը միւսէն, մանաւանդ թէ երկրորդն առաջինէն յափշտակելով բառե– րը , որոնք թերեւս մեծ լմաստութիւն կը թուին իրենց, կը չանան ու կը ճգնին կարծիք գոյացնել տալ լրագրի ընթեր – ցողներուն թէ հին հայերէնի իրրեւ ճա – չակ գրուած մանր հատուածները ամբող– ջական մատենագրութիւն մը ըլլան եւ գը– րագիտական թերթերու մէջ տեղ երեւան գալով՝ խանգարեն նորն ու բռնաբարեն անոր իրաւունքները: Ինդիրը սակայն այդպէս չէ: Ո՞վ պատմեց անոնց, թէ հը– նոյն հետ մի քիչ պարապելը նորին դէմ գանգատութիւն է, եւ կամ գրագէտ մը երբեմն հինը գործածելով՝ պատուիրա՞ծ կ'ըլլայ նորն անտեսել թողուլ եւ հինն ա– նոր տեղ առնուլ գետեղել : Երեխաներն անգամ դիտեն, թէ գրագէտի մը գրի ա – ռած գրաբար այս կամ այն հատուածներն ոգւոյն առհասարակ բոլոր գրագէտներուն դէմ արձակուած հրամաններ կամ թելա – գրութիւններ չեն բնաւ :

ԿԱՏՎԻ

ՓԱՍՏԱՍՏԱՆԻ ՂԱԽԱՍՏԱՆԻ

— Ի՞նչ, ասաո՞ւկ ...։

— Ի՞նչ, ասաո՞ւկ ...։

— Այո, ես ասում եմ, որ ես ուզում եմ ամուսնանալ Ձեզ հետ և ես ձեզ խնդրում եմ ինձ կին տալ ...։

Ես ոչ մի րոպե չէի կասկածում, որ նա ինձ սիրում է, բայց ես չէի սպասում, որ նա այդքան շուտ կխոստովանի իր սերը։ Ես ուրախությունից ոչ մի խոսք չկարողացա ասել, միայն նրա ձեռքը սեղմեցի իմ ձեռքերի մեջ ...։

Ես ուզում էի նրան համբուրել, բայց ամաչում էի։ Ես ուզում էի նրան ասել, որ ես նրան շատ եմ սիրում, բայց չէի կարողանում ...։

Ես ուզում էի նրան ասել, որ ես նրան շատ եմ սիրում, բայց չէի կարողանում ...։

— Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ ես ձեզ շատ եմ սիրում, բայց ես ամուսնացած եմ

Տէր եւ Տիկին Նազար Պեռիկեան, Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թորոս Պեռիկեան, Այրի Տիկին Անգինէ Աստուրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սրբուհի Շահպազեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մեծ մօր, մօրաքրոջ, զոքանչին եւ ազգականին՝

ՄԵՐԱՆԻԿ ԱՅՈՅԵԱՆԻ
(Զէնկիլէրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստ. 16ին, 87 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցին, այս Չորեքշաբթի, 23 Օգոստոս ժամը 15.30ին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Հանգուցեալի փափաքին համաձայն ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Շահան Ջօտեանի յիշատակին, փոխան ծաղիկի Մշակոյթի Տան կը նուիրեն ընկ. Արմենակ Գույումճեան (Սէն Շամոն) եւ Առաքել Ատալեան տասնական ֆրանք: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն կ'ողբայ ընկ. Շահան Ջօտեանի մահը եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն:

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը կ'ողբայ ընկեր ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆի մահը եւ այս առիթով իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այրիին եւ զաւակներուն:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսումնական տարեշրջանին:

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն համար իրենց զաւակը արձանագրել փափաքողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ գրելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon, 92 SEVRES
կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ԱՏԱՓԱՁԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ԱՊԱ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ

Գրեց՝ ՅՈՎՀ. ԳԱՊԱՔԵԱՆ

Ահա գիրք մը, զոր պէտք է կարդայ ամէն Հայ: Քաղաք մը, պարծանքը Բիւթանիոյ շրջանի Հայութեան, որ մարտիրոսացաւ ենթարկուելով Թրքական հրէշային աներեւակայելի վայրագութեանց: Գինը 5 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Տէրիկեան գրատուն (13 Րիւ տէ Տոմինիքէն, Մարսէյլ), հեղինակին (9 Րիւ տէ Էռօ, Մարսէյլ):

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Տիրատուրեան (Մարսէյլէն) տասնական ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի եւ «Հայաստան»ի, խմբագրատուն իրենց այցելութեան առթիւ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ
Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ
Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին: Դիմել Վարչութեան:

ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ:
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ECOLE NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նախակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով:

Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն:

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ: Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն:

Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ:

Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ:

Արձանագրութիւնները սկսած են:

Լոյս տեսաւ

«Համազգային»ի տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ

Ա. հատորը՝

“ԳԻՒՂԸ” ԵՒ “ԱՆՁՐԵՒ”

Մաքուր թուղթ, շքեղ տպագրութիւն
լաթակազմ, 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ. ոսկի

Դիմել «Համազգային»ի գրատունը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

“ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ”Ի
Զ. ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»

Բ) Յ. ՄԱՍԵՀԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ցարդ անտիպ թարգմանութիւնները

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան:

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél.: 927-01-72

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր., առաքման ծախսով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél.: DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35
Tél.: DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc.	125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p.	35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages	15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.	35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte	42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien	9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés	60 Fr.
Յ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ, ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ, Լոս-Անճելըս, մեծադիր 328 էջ, լաթակազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեզօծ նկարներով եւ քարտէսներով: Շքեղ տպագրութիւն:	175 ֆր.
Յ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ, Ցեռ մահու, հրատ. Ս. Վրացեան, լաթակազմ	10 ֆր.
ԵՂԻՇԷ Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-Խնուս, Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ, 584 էջ	15.00 ֆր.
ԷԼԻԶ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, Փարիզ	13,00 ֆր.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ծովս մեջեր հայերէն եւ Հայոց մասին ֆրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ պաստառ-կարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոյթներ.—

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՂԹԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԽԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI 22 AOUT 1967
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10990 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — N°10.990

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐԸ - ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Բ.

Սուլթան Սալահէտտին Էյուպի Դամասկոսէն մեկնելով 1187 Հոկտեմբեր 2ին առանց կռիւի գրաւեց Երուսաղէմը, որ 42 տարի մնաց կրկին արաբական տիրապետութեան տակ, մինչեւ 1229 :

Երուսաղէմ Հարէմ Էլ Շէրիֆի վրայ կանգնուած Օմարի հոյակապ մզկիթն ու Սողոմոնի տաճարին տեղը կառուցուած Մէսճիտ Էլ Աքսան եկեղեցիի վերածուած էին խաչակիրներու օրով :

Սալահէտտին հանդիսաւորապէս իսլամներուն վերադարձուց զանոնք, քանդելով մզկիթին վրայ տնկուած ոսկեզօծ մեծ խաչը, ամրոխին Ալլահ ու Էքպէր (Աստուած մեծ է) ուրախութեան աղաղակներուն տակ :

Խաչակիրներու երրորդ պատերազմին Առիւծասիրտ Ռիչարդի յաղթանակներուն շնորհիւ (1191 - 1192), քրիստոնեաները որոշ առաւելութիւններ ձեռք բերին սուրբ քաղաքին մէջ :

1229 Փետրուար 18ին Սուլթան Մալէք Էլ Քամէլի եւ Ֆրէտէրիք Բ.ի միջեւ կնքուած դաշնագրով Երուսաղէմ, Բեթղեհէմ եւ Նազարէթ կը վերադարձուէին Ֆըռանկներուն :

Տասը տարի ետք Արաբները վերագրաւեցին Սուրբ վայրերը, 1239ին :

Քրիստոնեաները 1243 - 44 կրկին մըտան Երուսաղէմ : Սակայն 1244 Օգոստոս 24ին Սուրբ վայրերը վերջնապէս անցան Արաբներու ձեռքը, մինչեւ 1517, շուրջ 275 տարի :

Սուլթան Սէլիմ Եաւուզ Եգիպտոսը գրաւելէ եւ Ֆաթիմներու ձեռքէն իսլամական խալիֆայութիւնը յափշտակելէ զատ գրաւեց նաեւ Պաղեստինն ու սուրբ տեղերը, որոնք ճիշդ չորս հարիւր տարի մընացին օսմանեան տիրապետութեան տակ, 1517 - 1917 :

Համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին է, որ անգլիական բանակը Եգիպտոսէն մեկնելով 1917 Դեկտեմբերին գրաւեց Երուսաղէմը :

Ազատագրուած Պաղեստինը Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ յանձնուեցաւ Մեծն Բրիտանիոյ հոգատարութեան : Երեսուն տարի տեւեց անգլ. գրաւումը, 1917 - 1947 :

ՄԱԿը 1947 Նոյեմբեր 29ին որոշեց երկու մասի բաժնել Պաղեստինը՝ երբ վերջանէր անգլ. հոգատարութիւնը (1948 Մայիս 14ին) :

Պաղեստինի բաժանումով Երուսաղէմի կէսը՝ հին քաղաքը իր սրբավայրերով, ինչպէս նաեւ Բեթղեհէմը միացան Յորդանանի, միւս կէսը՝ նոր քաղաքը մաս կազմեց Իսրայէլի :

Երուսաղէմ սրբավայր է երեք կրօնքներու համար ալ — քրիստոնէական, իսլամական եւ հրէական :

Իսլամական տիրապետութեան երկարատեւ շրջանին քրիստոնեաները ազատօրէն կրցած են ուխտագնացութիւն եւ պաշտամունք կատարել սուրբ վայրերուն մէջ :

Անգլիացիք իրենց հոգատարութեան շրջանին պահեցին գոյավիճակը, յարգելով բոլորին իրաւունքները :

Քսան տարուան իր տիրապետութեան օրերուն Յորդանանի կառավարութիւնը եւս ո՛չ մէկ փոփոխութիւն մտցուց իրաց կացութեան մէջ, գոհ ձգելով բոլորը :

Ի՞նչ ճակատագիր վերապահուած է այժմ սուրբ քաղաքին, որ իրական կռուախնձոր մըն է դարձած Իսրայէլի եւ Արաբներու միջեւ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ
ՍԵՒ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՑԵՂԱՅԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐԸ ԿԸ ԲԱԶՄԱՆԱՆ

Նիւ Եորքի մէջ առջի օր ձերբակալուած է Ռափ Պրաուն, որ յաջորդը կը նկատուէր Սթոքլի Քարմայքըլի : Սեւ պարագլուխը ձերբակալուած էր մամուլի ասուլիսէ մը ետք, որու ընթացքին յայտարարած էր թէ Քարմայքըլ ճամբայ ելած է դէպի Հիւսիսային Վիէթնամ : Կ'ամբաստանուի որ հրացան ունէր վրան : Զինքը առժամապէս ազատ ձգելու համար պահանջուած երաշխաւորագինը 25 հազար տոլար է, ինչ որ չափազանցեալ կը նկատուի ամբաստանեալին փաստաբանին կողմէ, որ յայտարարած է նաեւ.— «Այս ձերբակալութիւնը քաղաքական խաղ մըն է արգելք հանդիսանալու համար որ Ռափ Պրաուն խօսի, վասնզի միակ ոճիրը զոր գործած է սեւ չարքային մը ըլլալն է Միացեալ Նահանգներուն մէջ» : Բայց դատաւորը կը ճշդէ.— «Անհրաժեշտ է հանրութիւնը պաշտպանել չարագործէ մը, առանց մորթին գոյնին նայելու եւ տուած որոշումիս պատասխանատուութիւնը կը ստանձնեմ» :

Հաւանական չի նկատուիր որ «Սեւ իշխանութիւն» կարենայ վճարել երաշխաւորագինը, մանաւանդ որ շարժումը օրէ օր կը նուազի թիւի տեսակէտով, «ոչ-բիրտ ուսանողներու կապի կոմիտէին» մէջ, որու պարագլուխն է Քարմայքըլ :

Բայց ամէն կողմ մթնոլորտը լարուած է, գլխաւորաբար այս ձերբակալութեան պատճառով :

Մէկ կողմէ՝ Քու - Քլուքս - Քլանի ծայրայեղները, միւս կողմէ Սեւերու ծայրայեղները շատ ծանրակշիռ դարձուցած են երկրին վիճակը, ուր Վիէթնամի պատերազմը արդէն բաւական խոր տարակարծութիւններ ստեղծած է հանրային կարծիքին մէջ :

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Երկուշաբթի առաւօտ Արաբները գործադուլի նոր հրահանգ մը տուած են, բայց հասած լուրերու համաձայն այս անգամ կը թուի թէ ձախողած է : Մինչ առաջին անգամ բոլորը հետեւած էին հրահանգին եւ հարիւրէն հարիւր մեռած էր Երուսաղէմի հին քաղաքը :

Սինայի մէջ ալ Արաբները ասպարէզ կը կարդան Իսրայէլցիներուն : Եգիպտական դրօշ պարզած են Էլ - Առիշի մէջ, որ գրաւուած է իսրայէլեան զօրքին կողմէ : Ընդհ. գործադուլը զոր Եգիպտացիք սկսած են անշարժութեան դատապարտած է քաղաքին կեանքը :

Իսրայէլացիք անմիջապէս լուսարդել հաստատեցին եւ խուզարկեցին ամբողջ քաղաքը : Հրացանաձգութիւն ալ սկսած են, բայց զոհերու թիւը յայտնի չէ : Քսան հոգի ձերբակալուած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ հասած լուրերու համաձայն Արտաքին նախկին Նախարար՝ Ավերոֆ կրնայ ազատ արձակուիլ այս օրերս եթէ ցարդ չէ եղած :

ՊԱՂՏԱՏԻ քարիւղի ժողովը վերջ գտաւ առջի օր : Եւմսական եւ քարիւղային արաբ նախարարները «դրական յանձնառութիւններ» որդեգրած են, որոնց մասին ութ օր ետք պիտի խօսին Խարթումի մէջ : Այդ «յանձնառութիւններն» են.— Ա) Դադրեցնել քարիւղի արտածումը դէպի «թշնամի» երկիրներ (ասոնք են Ամերիկա, Անգլիա, Դաշնակցային Գերմանիա, եւն.) : Բ) Քաշել արաբական դրամագլուխները այդ երկիրներու դրամատուներէն : Գ) Սուէզի ջրանցքը գոց պահել : Դ) Արաբական հիմնադրամ մը հաստատել ամրապնդելու համար արաբ երկիրներու զինուորական եւ տնտեսական զարգացումի կարողութիւնը : Ե) Արաբականացնել արաբական երկիրներու տնտեսական օտար շահերը :

ՁՈՄՊԷԻ եղբօր զաւակը, Քոնկոյի Փաբլիզի դեսպանատան տանիքներէն փախած է եւ ոստիկանութեան պաշտպանութեան դիմած : Կ'ըսէ թէ ուզած են զինքը սպաննել մինչ դեսպանատունը կը հերքէ, «չինծու» պատմութիւն որակելով մարդուն պատմածները : Այս արկածախնդրութեան հերոսը, առայժմ Սէնթ - Անթուան հիւանդանոցն է :

ՕՐԼԻԻ օդակայանին մէջ շատ յանդուգն հոլտ - ըփ մը տեղի ունեցած է առջի օր : Ծրարներու սրահին մէջ, ուր պահակ մը կար միայն առանց զէնքի, առաւօտեան 2-ին երեք գողեր, ասոնք ալ առանց զէնքի, յարձակած են պահակին վրայ, եւ գողցած հոն դրուած գանձ մը, որուն արժէքն էր՝ մէկ միլիոն ֆրանք :

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ շաբաթավերջի կառքի արկածներու թիւը շատ աւելի մեծ է քան ինչ որ կը կարծուէր : Վերջին տեղեկութեանց համաձայն մեռեալներու թիւն է 171, վիրաւորները՝ 4922 : Իսկ այս շաբթու ալ 865 արկած պատահած է 59 մեռեալներ եւ 1356 վիրաւոր պատճառելով :

ԼՈՆՏՈՆԻ ամերիկեան դեսպանատան վրայ հրացանաձգութիւն մը սկսած է առջի գիշեր : Դրդապատճառը եւ հեղինակները ծանօթ չեն :

ԿԻ ՄՈԼԷ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած է Լիւքսամպուրկի կայանէն, հարցազրոյցի մը ընթացքին : Միջին Արեւելքի տագնապին լուծման համար, Կի Մոլէ երեք հիմնական պայման կը գտնէ.— Ա) Արաբական երկիրները պիտի ճանչնան Իսրայէլը : Բ) Լուծում մը պէտք է գտնել Պաղեստինցի գաղթականներուն : Գ) Կարգադրութիւն մը գտնել այդ շրջաններու տնտեսական տագնապին :

ՓՐԱՆՍԱՅԻ մէջ հրկայ Ամերիկացիի մը դիակը գտնուած է գետին մէջ : Ժորտան փոխ - նախագահն էր Ջեխոսլովաքիոյ Հրեաներուն Օգնութեան ամերիկեան պատուիրակութեան :

ՀԻՒՍԷՅՆ Թագաւորը, որ ինք կը վարէ իր օդանաւը, կը շարունակէ իր արաբական շրջապտոյտը : Առջի օր Թունուզ հասաւ :

ՌԵԺԻՍ ՏԸՊՐԷԻ բուն դատավարութիւնը պիտի սկսի Սեպտեմբերին : Ներկայիս կը շարունակուին դամփակ նիստերը, որոնք վերապահուած են հարցաքննութեան : Մարդկային Իրաւանց լիկայի երեք իրաւագէտներու յայտարարած է թէ յոռետես է եւ թէ պոլիվցի ոստիկանները կը նկարագրեն իրեն թէ ինչպէ՛ս պիտի սպաննեն զինքը, դատավարութենէն ետք :

ՓԱՐԻԶԻ ազատագրման 23րդ տարեդարձը ոգեկոչուեցաւ Փարիզի մէջ, կիրակի օր : Յիշատակի հանդիսութիւններ տեղի ունեցած են այլուր ինչպէս Տիէփի մէջ, ուր երեսուն հազար հոգի ոգեկոչած են 1942ի քանատական ցամաքահանումը :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ Քորթէսի (սպանական խորհրդարան) վերանորոգման ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Սեպտեմբեր 25ին եւ Հոկտ. 21ին : Ֆրանքոյի կողմէ ուղղակի նշանակուած երեսփոխաններու թիւը չորս հարիւրէն 143ի կ'իջնէ մինչ ժողովուրդին կողմէ ընտրուածներու թիւը 194էն 421ի կը բարձրանայ :

ԿԻՊՐՈՍ

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻ ԿԵԱՆՔԻ ԿՈՉԵԼ «ԿԻՊՐՈՍ ԹՈՒՐՔ Է» ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան Կիպրոսի մասին (Օգոստ. 19) :

ՆԻԿՈՍԻԱ.— Ատանայի անկախ երեսփոխան Գասըմ Կիւլէք, որ Կիպրոս եկաւ չորս օր մնալու համար, երէկ մէկ ժամ տեսակցեցաւ Մակարիոս Արքեպիսկոպոսի հետ : Այս հանդիպումէն ետք Կիւլէք յայտարարեց թէ՝ «տեսակցութիւնը աւելի քան շահեկան եղաւ եւ շատ օգտակար, եւ երկուստեք փափաք յայտնուեցաւ տեւական խաղաղութեան մը համար» :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԾՐԱԳՐԷ

ԱԹԷՆՔ.— Կիպրական կառավարութիւնը կը ջանայ դիւրացնել Մակարիոսի հաշտութեան «յարձակողական ծրագիրը», եւ այս նպատակով առինքնել Թուրքերը : Ինչպէս կը գրէ կիպրական թերթ մը, հաւանական է որ ջնջուին Թուրքերու վիճակուած առեւտրական կաշկանդումները եւ անոնց իրաւունք տրուի ծախել ցարդ արգիլուած ապրանքները : Հաւանական է որ նաեւ յաջորդական դիւրութիւններ ընծայուին Կիպրոսի Թուրքերուն, պատնէշները քանդուին եւ համակեցութեան մը մթնոլորտը ստեղծուի :

Կիպրոսի Թուրքերն ալ կը յայտնեն թէ մտադիր չեն իյնալու Մակարիոսի ծուղակին մէջ, եւ այս բոլոր յայտարարութիւնները խաբուսիկ բաներ են միմիայն :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ, ԿԻՊՐՈՍ ԵՒ ԷՆՕՍԻՍ

ԱԹԷՆՔ.— Աթենական թերթերը կը մեկնաբանեն զնդապետ Փափատոփուլոսի վերջին տեսակցութիւնը Մակարիոսի հետ, եւ կը գրեն թէ «պետական նախարարին Կիպրոս այցելութիւնը նպաստաւոր արդիւնքներ տուաւ, եւ պէտք է ծափահարել Աթէնքի եւ Կիպրոսի միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը՝ ԷՆՕՍԻՍԻ մասին : Զնդապետ Փափատափուլոս եւ Մակարիոս լիակատար համաձայնութեան մը յանգեցան, եւ այս որոշումը անփոփոխ պիտի մնայ այլեւս : Երկու պետական դէմքերը որոշեցին նաեւ բարւոքել Կիպրոսի յարաբերութիւնները :

ԿԻՊՐՈՍ ՄԱԿ-Ի ՄԷԿ ԽԱՐԻՍԽԸ Կ'ԸԼԼԱՅ

ԱԹԷՆՔ.— Ամերիկեան թերթ մը կը գրէ թէ հաւանական է որ Կիպրոս ՄԱԿի Հաշտարար Ուժերուն մէկ մնայուն խարիսխը ըլլայ, ինչպէս կը հաղորդէ արդէն իր Կիպրոսի թղթակիցը : Նոյն թերթին համաձայն : Իսրայէլացիք վերջին կռիւներու ընթացքին Արաբներէ գրաւեցին հրթիռներ, որոնք Կիպրոսի Հանրապետութեան կը պատկանէին :

«ԿԻՊՐՈՍ ԹՈՒՐՔ Է»
ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ Կ'ՈՒԶԵՆ

«Կիպրոս Թուրք է» Միութեան Ֆաթիհի մասնաճիւղին նախագահը, Ահմէտ Գափլանօղլու երէկ դատարանին դիմեց աղերսագրով մը, եւ պահանջեց որ առժամապէս փակուած Միութիւնը վերաբացուի : Ինչպէս կը յիշուի, 6 - 7 Սեպտեմբերի դէպքերուն առթիւ «Կիպրոս Թուրք է» Միութիւնը դատարանի որոշումով փակուած էր :

ԴՈՒԿՈՒՂՈՍՈՒ ՎԱՐԺ ՆՈՓԵՄ

—*—

Բ.

Մեզ շրջապատող միջավայրի հետ մեր հարաբերությունները մեծ մասամբ կախված են նրանից, թե ինչպես ենք մենք մեզ պահում։ Մենք ենք մեր միջավայրի ստեղծողը։ Մենք ենք մեր շրջապատի ճարտարապետը։ Եթե մենք մեզ պահում ենք ինչպես ստրուկներ, մենք ստրուկներ ենք դառնում։ Եթե մենք մեզ պահում ենք ինչպես ազատ մարդիկ, մենք ազատ մարդիկ ենք դառնում։ Մենք ենք մեր միջավայրի ստեղծողը։ Մենք ենք մեր միջավայրի ճարտարապետը։ Մենք ենք մեր միջավայրի ստեղծողը։ Մենք ենք մեր միջավայրի ճարտարապետը։

Ահա այն հիմնական գաղափարը, որ ես ուզում եմ ձեզ հաղորդել։ Ես ուզում եմ ձեզ համոզել, որ մեր միջավայրը մեր ստեղծածն է, որ մենք ենք մեր միջավայրի ստեղծողը։ Ես ուզում եմ ձեզ համոզել, որ մեր միջավայրը մեր ստեղծածն է, որ մենք ենք մեր միջավայրի ստեղծողը։ Ես ուզում եմ ձեզ համոզել, որ մեր միջավայրը մեր ստեղծածն է, որ մենք ենք մեր միջավայրի ստեղծողը։

Ինչո՞ւ եմ ես այդքան շեշտում այդ միտքը։ Որովհետև ես ուզում եմ ձեզ համոզել, որ մենք ենք մեր միջավայրի ստեղծողը։ Ես ուզում եմ ձեզ համոզել, որ մենք ենք մեր միջավայրի ստեղծողը։ Ես ուզում եմ ձեզ համոզել, որ մենք ենք մեր միջավայրի ստեղծողը։

ամանին մէջ աւելցնելով մաս մը ուժէ – լիքը, զոր չէ կրցած ուժել , կամ նոյնիսկ գոյն թափելով ապրամանին մէջ կամ փո – դային մէկ անկիւնը :

Դպրոցը , որուն պաշտօնն է նաեւ պար– բերաբար լուսաբանել ծնողքները , ցաւով կը տեսնէ իր յորդորներուն բախիլը ան – հակազդուժեան եւ նախապաշարում – ներու պատուարին :

Որքան պիտի ուզէի , որ հնարաւոր ըլ – լար տպաքը իրարմէ հեռու , առանձին փոքր սեղաններու վրայ նստեցնել ճաշի պահուն, որպէսզի չկարենայինն տեսնել ի– րարու կերածը : Որովհետեւ տգան ուրիշ տարօրինակ բնազդ մըն ալ ունի : Բազմալ ուրիշին ունեցածին, ուրիշին կերածին, որքան ալ նախընտրելի եղած ըլլայ իրը : Ասկէ զատ, կայ ուրիշ սրտակեղեք պարա– գայ մը, որուն հարկադրուած է ականա– տես ըլլալ ուսուցիչը՝ ամէն օր : Տեսնել տղաք, որ հարկադրուած ըլլան դոհանա – լու իրենց խեղճուկ ուտելիքով , տեսնե – լով հանդերձ իրենց քովի կամ դիմացի բնիկերոջ ճոխ կերակուրը, կամ հարկա – դրուած ըլլան դոհանալ քանի մը կնկոյ– վով , տեսնելով հանդերձ իրենց քովինին բարմնաձեւ եւ ախորժահամ պատուը :

Ձեմ դիտեր , թէ ինչ կը խորհին այս դրկուած խեղճերը մարդկային արդարու– թեան եւ ընկերային կարգուսարքին մա – սին: Գիտէ չգառնանա՞ն , պիտի չըմբոս– տանա՞յ իրենց դիտակցութիւնը աչխարհի հանդէպ :

Ցաճախ հաւաքած եմ այս դասակարդի աչակերտները , իրենց կարդալու համար մեծ մարդոց կենսագրութիւնը , ցոյց տա– լու համար, թէ ինչպէս շատ նչանաւոր մարդիկ թչուառ մանկութիւն մը ունեցած են, բայց ի վերջոյ տիրացած բարօր կեանքի, չնորհիւ իրենց աչխատութեան եւ զօրաւոր կամքին : « Դուք ալ, եթէ ուղէք, կրնաք նմանիլ այս մարդոց» , բան եմ իրենց , յոյս, ինքնավստահու – թիւն ե մխիթարութիւն չանաչով ներչըն– չել իրենց եւ զաղանօրէն սրբելով ար – ցունքի կաթիլ մը, որ կը հոսէր աչքերէս :

Բայց ինչ անընկճելի , ինչ անզսպելի ընդդէմ է տղուն խօսելու բնազդը : Շատ– կրասիրը հոգեկան անդիմադրելի պահանջ մըն է իրեն համար եւ հակառակ ամէն արգելքի՝ չի կրնար հրաժարիլ նեբքին այդ ցուժէն : Հերթապահ վարժուհիին սասար կը թուի պահ մը չքացնել ճաչա – րանին աղմուկը, որ տակաւ կը սկսի ինք – դինքը ղացնել դարձեալ :

Հակառակ կեանքի սղութեան եւ ուրիշ անհպատա պայմանները, յաւ կը տնտնի այսօրուան դպրոցականը : Ծնողքը իր կա– թիլին աւելին կ'ընէ , իր բերնէն կտրե – լով տնուցանելու համար զայն : Շատ քիչ են այն տղաքը , որոնք միջակ կամ անբա– տար չափով կը տնտնին :

Սրատրաւ եւ թեզադրիչ է տակայն ճա– շի պահը , երբ տեսնել ու խորհրդա– ծել դիտէ մարդ :

Ան չինարար ու ժրաչան ժողովուրդի զաւակները, որոնք վաղը միւս օր պի– տի մեկնին այս յարիկէն , ինչպէս թռչունի ճագերը իրենց բոյնէն , երթալ թռչելու համար ազատ մթնոլորտին մէջ, իրենց թեւերուն սեփական ուժովը , իրենց ժո – ռանդական եւ ստացական յատկութիւննե– րուն թողլատրած թափով , ոմանք տակաղ ոմանք եռ, ոմանք խիզախ , ոմանք վը – հատ, ոմանք բախտէն զօտեզնդուած , ու– րիչներ անոր հարուածներուն նչանակ :

Ու այսպէս՝ բոլորը պիտի երթան մղել դոյութեան յաւիտենական կռիւը ...:

ՎԱՀՐԱՄ ՊՈՒՐՄԱԵԱՆ

ԱՆՈՒՆՆ Է ''ՊԱՐՈՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ,,

— * —

ԱՆՐԻ ՎԵՐՆԷՕՑԻ ՆՈՐ ՖԻԼՄԸ

Երեք ամիս առաջ , Անրի Վերնէօյ Մեք – սիքա կը մեկնէր դարձնելու համար Մեթ– րօ – Կոլտուին –Մայրերի հետ իր երկրորդ ֆիլմը՝ Պատ մը Սան Սեպասթիանի հա – մար :

Մեկնումի առեն արդէն , ֆրանսական մամուլը երկար սիւնակներ նուիրած էր տաղանդաւոր արուեստագէտին, որու վերջին ժապաւէնը՝ «25րդ ժամը» կարելի էր իր դլուխ դործոցներէն մին նկատել :

Հինդշաբթի իրիկուն, ֆրանսական հե – ռատեսիլը , Ա. կայանի ժամը 8ի «Փուռ – նալ Թէլէվիղէ»ին «չերտ» մը կուտար վերնէօյի մեքսիքական ժամերէն : Բեմա– դիրը չրջապատուած իր դլխաւոր դերա – կատար՝ Էնթրինի Քուինէ եւ Ֆիլմին անձ– նակազմէն, կը բացատրէր իր աչխատան – քը , կը խօսէր իր նոր ֆիլմին մասին զոր չէր ուղեր ի յատաչադունէ դասուորել ժանրի մը մէջ, Ուեսթերն , պատմական կամ այլ :

×

Աչոտ Մալաքեան ցարդ դարձուցած է 24 երկար ժապաւէն, որոնց ոչ մէկը ձա – խողութիւն մը եղած է : Այդ իսկ պատ – ճառով կան չատեր ,որ «առեւտրական » բեմադիրի մակդիրը փակցուցած են ար – ուեստագէտին, ձեւով մը դուչէ արդարա– դրելու համար «մատուռական» յատակ – նոտ ֆիլմերու ձախողութիւնը :

Աչոտ Մալաքեան «առեւտրական» չէ այն դէչ իմաստով, որով ոմանք կ'ուղեն որակել բեմադիր մը, որ կրցած է, առանց խրնալու հասարակին ու դռեհիկին մէջ , պատրաստել ֆիլմեր, որոնք հաճոյքով կը տեսնուին :

«Նոր Ալիքը» որ ունի նաեւ իր տաղանդ– ները՝ բարմաթիւ ռաքէթներու կողքին , անոպիզմ մը ստեղծած է տարիներէ ի վեր եւ մասամբ յաղողած է համոդել ոմանք թէ ֆիլմ մը շատ մեծ է՝ երբ մարդ բան չի հասկնար կամ հանդիսատեսը երկու ժամ կը ձանձրանայ : Մալաքեան խելացի արուեստագէտ մըն է, որ դիտէ թէ ինչ որ

յաւակնոտ է եւ ձանձրացուցիչ, մեծ չէ : Ինք դիտէ լաւ ֆիլմեր պատրաստել , իր ինքնատիպ տաղանդին կողքին կ'ընտրէ ուրիշ տաղանդներ : Իբարու քով կը բերէ լաւ դրուցագիր մը, ներկայութիւն ունե – ցող դերասաններ, արհեստ եւ ճաչակ ու– նեցող թեքնիսիէններ , ու ամբողջը կը դեկավարէ վարպետի մը նման :

Այդ է պատճառը որ Լա Թապլը Օ Քոե– վէէն սկսեալ մինչեւ 25րդ ժամը , յիչելով ամէնէն յաջող ֆիլմերու կարդին նաեւ՝ Լը Մուբոն Ա Սէճ Փաք , Մելոտի Ան Սու Սոլ , Լը Փրէզիտան , Լ'Ափէռ տ'Իւն Նիւյի , Մալաքեան կը մնայ արհեստի ու արուեստի դիտակցութիւնն ունեցող մեծ բեմադիր մը :

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՎԵՐԱԲԱՂ

ԼԻՈՆ .— Վերջին Յունիս – Յուլիս ա – միսները եղան, լիոնահայ դաղութին հա– մար, բեղնաւոր չրջան մը, չնորհիւ իր մէջ թաքնուած համերաչխ ոդւոյն :

Արդարեւ Լիոնահայ դաղութը , Յունիս չորսին , Ազդ . Միութեան ընտրութեան կապակցութեամբ, կը դտնուէր հաւանա – կան փոթորկոտ նախօրեակի մը առջեւ , որովհետեւ, փորձառաբար ականատես ե– ղանք, 1961ի ընտրութեան առիթով տեղի ունեցած ընտրապայքարի անախորժ դէպ– քերուն, որոնք բացուած էին ոմանց կող– մէ յատկապէս մշակուած յերիւրանքնե – րով :

Որպէսզի կրկին նոյն ցաւոտ հոդեվիճա– կը չստեղծուի , ամիսներ առաջ տեղի ունեցան բանիմաց տարրերու մէջեւ խոր– հրդակցական ուղիով հանդիպումներ , համաձայնութեան եզրեր փնտռելու եւ դաղութիս խաղաղ դոյավիճակը պահելու նպատակով :

Նախկին Ազդ . Միութեան վարչութիւ– նը , իր մշակած ծրադիր կանոնադիրը , հանրային կարծիքին ենթարկելու եւ ի հարկին փոփոխութիւններ կատարելու ա– ռաջադրութեամբ պատեհութիւն տուաւ դաղութին : Այդ առիթ առաւելաբար հե– տաքրքրուեցաւ տեղւոյս Հ . Ց . Դ . Կոմի– տէն, եւ դաղութիս անդորրութիւնն ու համերաչխութիւնը պահելու մեկնակէտէն տարուած՝ իր ներկայացուցիչներուն եւ Ազդ . Միութեան պատասխանատու անձե– րուն միջեւ եղան քանիցս տեսակցութիւն– ներ, որոնք վերջացան լայնախոհ տրա – մադրութեամբ :

Օրուան հարցն էր, ոչ միայն Ազդ . Մի– ութեան ընտրութեան խաղաղ անցնիլը , այլեւ ցանկութիւն կար որ, վարչակազմը բաղկանար բանիմաց եւ դիերաբ հասկցող անձերէ , որպէսզի կարենային իրենց աչ– խատակցութիւնը միասնաբար բերել ի նը– պաստ դաղութիս չահերուն :

Այս միտումով , անկախ «Ընտրողական Յանձնախումբի» կողմէ հանուած եռա – պատիկ ցանկէն , «Համաձայնական խում– բը» իր կարդին պատրաստեց 11 հոդինոց անուանացանկ մը, յանձնելու համար դա– դութիս ուչադրութեան, իրրեւ ընտրելի ցանկ, առանց սահմանափակելու անհա – տին ազատ կամքը :

Բարեբախտաբար , նախկին Ազդ . Մի – ութեան հինդ անդամները (Պ . Պ . Պահա– տուրեան , Օպողեան , Եղիչէեան , Ծա – ռուկեան , Պօյաճեան) անձնազոհութեան չափանիչով , տրամադիր եղան կրկին քա– ռամեայ չրջան մը եւս ծառայելու Լիոնի դաղութին, եւ անոնց վրայ եօթը ուրիչ անձեր աւելցան , լրացնելով 11 հոդինոց ընտրելի անուանացանկը, որոնց երկուքը կոմիտէին կողմէ նչանակուածներն էին :

Այս առիթ, կարեւոր է ըսել թէ կոմի– տէն ընդառաջ երթալով «համաձայնական խումբ»ին կողմէ իր թեկնածուներու նը – կատմամբ եղած փափաքին , պատուարեր որոչում մը առնելով անդամ մը եւս ապա– ցոյցը տուաւ իր համակեցութեան ոդիին :

Այսպէսով , « համաձայնական խումբի» ընտրացանկը կազմուեցաւ լիակատար եւ ներդաչնակ անձերէ , եւ քուէարկութեան օրը , արդիւնքը եղաւ դրական 85 առ հա– րիւր համեմատութեամբ :

« Ընտրողական Յանձնախումբ»ն ալ իր կարդին , նախադահ ունենալով Դաւիթ Վրդ . Սահակեանը, որ աչխատեցաւ հա – մերաչխութեան համար , անկողմնակալ կերպով կատարեց իր պարտականութիւ – նը :

Ուրեմն համաձայնութեան դետնի վրայ տարուած աչխատանքը Լիոնի հայ դա – դութին վրայ թողուց բարերար ազդեցու– թիւն :

Քուէարկութեան օրը , պարտականու – թեան դիտակցութեամբ , դաղութը ունե– ցաւ լուրջ կեցուածք, ու բարոյական ապ– տակ մը տուաւ դատաթ մը չուրի մէջ փո– թորիկ հանել փորձողներուն, որոնք չքա– ցան ի տես չախչախիչ մեծամասնութեան մէջ տիրող համերաչխական ոդւոյն :

Ընտրութեան արդիւնքը ժամանակին հաղորդուած է մամուլով : Այժմ արձա – կուրդի չրջան է, բեղնաւոր աչխատան – քը կը սկսի վերամուտին, եւ վստահ ենք որ նորընտիր վարչութիւնը, որ կը բաղ – կանայ բոլոր խաւերէ յարդուած անձերէ, կորովի չարժումով մը պիտի դործադրէ իր հանրօդուտ ծրադիրները :

ՀՐ . ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊՈՆՏՈՍԻ , պատմագրեց Յովակիմ Յովակիմեան (Արչակունի) , Պէյրութ , 1967 :

ԾԱՂԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (145)

ՎԻՏՕՔ

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԹԻԱՊԱՐՏԸ

Բայց Վիտոք կ'ներեւի թէ անոնց ողջ ըն– թրթռանալով, երկուքին ալ օձիքէն քաչեց ... : Երկու դաղա– նի ատիկանները փայտէ խամաճիկներու պես անշիրդ ու անկեանք, թուլցած ու թմ– կան դլուխնին երերցնելով մէկ կողմ իյնալ ...:

Վիտոք, բարկութեամբ դանոնք իրարու — Ապուշ արարածներ ..., լեռնէն ի – ջնաք..., անմխիթար ..., սատկելու պրծանի էք .., կատր կատր ընելու է ձե – զի.., դլուխիդ ճղմելու է ....:

Բայց երկու անբաժան ընկերները այս խոսքերը կարծես թէ չէին լսած ... ի – րենց վրայ թաւալելով դեսին կը պրտկին դինամիներու պէս ... : Երկուքն ալ ցնցուած էին ...: Անցած զարճածէն նուչիկ մը կը քնանային ...:

Վիտոք զանոնք չարթնցուց եւ հրամա – յեց իր մարդոցը որ բակին մէջ պատկե – ցընեն զանոնք ...:

Երբ պատկեցնելու դործողութիւնը տե – ղի կ'ունենար , զաղանի ոստիկանը ճեր – մակ բան մը նչմարեց Պիպիի թեւին վը – րայ ...: Մօտեցաւ ... նամակ մըն էր ան որ զնդասեղով մը Պիպիի դդեստին փակ– ցուած էր ...:

Վիտոք առաւ նամակը, բացաւ եւ հե – տեւեալ տողերը կարդաց .

« Սիրելի պարոն Վիտոք ,

« Անչուշտ կը ներէք ինծի ... : Էհ , ինչ ընես, բարեկամս, պարտաւորուեցայ այս խաղը խաղալ ... : Քու երկու դործակից– ներդ խելօքիկ մը ծրարած քեզի կը դրէր – կեմ , յանուն մեր բարեկամութեան , կը խնդրեմ, դէչ ընդունելութիւն մը չընես անոնց ... , երեսներուն չպոռաս, չչա – խես , եաքը խատրըս կը մնայ ... : Դի – տե՞ս թէ ինչու աճապարեցի զանոնք ժամ առաջ քեզի դրկել, դիտէի թէ անոնց պէաք պիտի ունենաս՝ անոր համար ... : Իրաւ որ շատ կը ցաւիմ քանի մը ժամ զանոնք վար դնելուս համար, արդեօք որ– քան փնտռեցիր եւ մատհոդութեան մատ– նուեցար ... : Ներողութիւն, սիրելիս : Զանոնք չպատժես հա ..., ինչ յանցանք ունին խեղճերը ..., խօսքը մէջերնիս , միակ յանցաւորը դուն ես, բայց ինչ որ է, այս անդամ քեզի ալ ներեցի ..., ու – րիչ անդամ ատանկ բան չընես , վերջը չատ կը վչտանամ , եւ դիտցած եղիր որ ինծի պէս բարեկամ մը կորսնցնելը քեզի համար անհատնելի մը պիտի ըլլայ : Երբեմն անանկ տարօրինակ բաներ կ'ան – ցընես միտքդ որ , մարդ կը զարմանայ : Եղբայր , ինծի ի՞նչ կարծեցիր , ես ոչ – խա՞ր եմ որ ելար դիս սպանդանոց քչել ուղեցիր ... : Չէ, բարեկամս, չէ , ես քու դիտցած բարեկամներէդ չեմ ... : Տե – սա՞ր , ես ամէն բան առաջուընէ պատ – բաստած էի ... եւ դիտցած եղիր որ աս– կէ ետքը ինքզինքս քու դդեստներէդ հեռու պահելու համար ամէն առեն ա – սանկ առաջուընէ ամէն բան պիտի պատ – բաստեմ ... :

« Համչիր ընդունիլ, սիրելի Վիտոքս , քեզի տուած ձանձրութեանս մասին իմ լաւագոյն ցաւակցութիւններս եւ խորին յարգանացս հաւաստիքը

ԱՐԻՍԹՕ» :

— Մեծխօսիկ անդամ , մոլաց Վի – տոք : Դիտցած եղիր որ խաղացած այս խաղդ վերջինը պիտի ըլլայ , ալ այս ան – դամ օձիքէդ բռնած եմ եւ ձեռքս պիտի չկրնաս ազատիլ ...:

Եւ այն միջոցին երբ ոստիկան մը ա – մօնեաքի սրտակ մը ձեռքը Պիպիի եւ Քօքոյի քիթին կը մօտեցնէր եւ երբ երկու ընկերները կամաց կամաց ինքզինքնուն դալ կը սկսէին, Վիտոք անոնց նայելով դոհունակութեամբ ըսաւ .

— Հիմա փառք տանք որ Արիսթօ չէ սպանած սա խեղճ մարդիկը եւ մէջտեղ ելան, սա ալ բան մըն է ...:

Քանի մը անդամ փռնգտալէ , յօրանջե– լէ , ճապկռտելէ եւ աչքերնին չիչխելէ ետք, տակաւին կէս մը թմրեցուցիչ դե – պին ազդեցութեան տակ , Պիպի եւ Քօքօ , ելան դետնին վրայ նստան եւ աչքերնին խոչոր խոչոր բացած, ապուչի պէս , ըս– կըսան իրենց չուրջը աչքէ անցընել ...:

— Վարպետն է, դոչեցին նչմարելով Վիտոքը եւ սկսան երկուքը մէկ դողդը – դալ :

— Այո , վարպետն է, ըսաւ Վիտոք ազ– դու չեչտով մը :

Երկու ընկերակիցները իրենց պետը տեսնելով մէկէն ի մէկ կարծես թէ սթա– փեցան :

Երկուքը մէկ ոստումով մը ոտքի ցատ– կեցին ... բայց պայթելիք փոթորիկին առջեւ ծռեցին իրենց դլուխը ...:

— Տխմար արարածներ , նո՞ր դործի սկսած էիք որ ատանկ Արիսթոյին լարած դուդակին մէջը խնկաք, դոչեց Վիտոք : Դուք ձեռք ոտք չունի՞ք , ինքզինքնիդ պաչտպանելու համար դէնք չկա՞ր վրա – նիդ ...:

ԱՐԹԻՒՐ ՓԼՐՆԷՏ

(Շար .)

Տէր եւ Տիկին Նազար Պետիկեան , Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թորոս Պետիկեան , Այրի Տիկին Անգինէ Աստուրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սրբուհի Շահպազեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մեծ մօր , մօրաքրոջ , զոքանչին եւ ազգականին՝

ՄԵՐԱՆԻԿ ԱՅՈՅԵԱՆԻ
(Ջէնկիլէրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստ. 16ին , 87 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցին, այս Չորեքշաբթի, 23 Օգոստոս ժամը 15·30ին , ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը , ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Հանգուցեալի փափաքին համաձայն ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը խոր շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները :

Ողբ. Տիրան Թէքէեանի մահուան քառասունքի առթիւ տեղի ունեցած հոգեհանգստեան , Ա. Զրբաչեանէ յիսուն ֆրանք եկեղեցիին եւ Ն. Օհանեանէ 10 Ազքատախնամին :

Ողբ. Կիրակոս Ալփունարեանի յուղարկաւորութեան առիթով, Պ. Պ. Յ. Փափազեանէ եւ Ն. Մազմանեանէ քսական , Եկեղեցիի դպրոցին Ժաք Զարզավաթճեան յիսուն, Ատամն. Դաւիթեան քսան , Գաբրիէլեան յիսուն եկեղեցիին եւ յիսուն Աղքատախնամին : Տիգրան Ղազարեան 50 Առաջնորդարանին :

Ողբ. Պարտիզակցի Այրի Տիկին Սիրանոյշ Ալիքսանեանի (ծնեալ Նալպանտեան) յուղարկաւորութեան առթիւ. — Տէր եւ Տիկին Զ. Ալիքսանեան յիսուն, Հ. Մըսրեան քսան, Ն. Էլլէզեան քսան , Ժ. Ակինեան, Գ. Ահարոնեան եւ Տիկին Ա. Մարկոսեան տասնական եկեղեցիին :

Իր զաւկի ամուսնութեան ուրախ առիթով Պ. Յ. Մովսէսեան յիսուն եկեղեցիին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Անահիտ Խաչիկեանէ յիսուն ֆրանք, իր ամուսնոյն ողբ. Պարգեւ Խաչիկեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսումնական տարեշրջանին :

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն համար իրենց զաւակը արձանագրել փափաքողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ գրելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon , 92 SEVRES
կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28 :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՅՈՒԼԻՍ 1էն Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Sœurs de l'Immaculée Conception
73, Ave. Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպրոցը կը բացուի Սեպտեմբեր 15ին : Պետական արտօնութեամբ , այս տարի դպրոցը ունի մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններ :

Դասաւանդութիւնը կը կատարուի համաձայն ֆրանսական կրթական ծրագրին, յաւելեալ՝ հայերէնի դասերով :

Դպրոցը ունի խնամակալ մարմին մը որ մօտէն կը հետեւի ծրագրի գործադրութեան :

Կ'ընդունուին գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ : Վճարման պայմաններու համար, դիմել տեսչութեան : Արձանագրութիւնները սկսած են : Դիմել ամէն կէսօրէ ետք :

Լոյս տեսաւ

«Համազգային»ի տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ
Ա. հատորը՝
"ԳԻՒՂԸ" ԵՒ "ԱՆՁՐԵՒ"

Մաքուր թուղթ, շքեղ տպագրութիւն
լաթակազմ, 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ. ոսկի

Դիմել «Համազգային»ի գրատունը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

"ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ"Ի
Գ. ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»

Բ) Յ. ՄԱՍԵՀԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ
ցարդ անտիպ թարգմանութիւնները

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան
Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան ,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախսով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc.	125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p.	35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages	15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.	35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte	42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien	9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés	60 Fr.
Յ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ, ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ, Լոս-Անճելըս, մեծադիր 328 էջ, լաթակազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեզրուագ նկարներով եւ քարտէսներով : Շքեղ տպագրութիւն :	175 Ֆր.
Յ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ, Ցետ մահու, հրատ. Ս. Վրացեան, լաթակազմ	10 Ֆր.
ԵՂԻՇԷ Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-Խնուս, Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ, 584 էջ	15·00 Ֆր.
ԷԼԻԶ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, Փարիզ	13,00 Ֆր.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ձոխ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին ֆրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ ասուի – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ խղանկրկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոյթներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՂԹԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՑԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph. : 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,30

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
23 AOUT
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10991 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — N°10.991

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՍՐԲԱՎԱՅՐԵՐԸ

Ա.

Երեք կրօնքներ իրենց սրբավայրերն ունին Պաղեստինի մէջ :

Ժամանակագրական կարգով հրէականը կուգայ առաջին դիծի վրայ : Հին կտակարանը պատմութիւնն է Իսրայէլացւոց : Ու Պաղեստին դլխաւոր թատերաբեմն է այդ պատմութեան :

Երկրորդ դիծի վրայ է քրիստոնէական կրօնքը : Նոր Կտակարանը պատմութիւնն է Յիսուսի կեանքին, ծնունդէն մինչեւ խաչելութիւնն ու յարութիւնը՝ Պաղես - տինի մէջ :

Իսլամութիւնը մուտք գործեց Պաղես - տին յամի Տեառն 638, երբ Օմար Խալիֆան զրաւեց Երուսաղէմը, արաբական բանակի մը գլուխն անցած :

Սակայն Պաղեստին գերազանցապէս սրբավայր է քրիստոնեաներուն համար, ի սիրուս աշխարհի, առանց յարանուա - նութեան խորութեան : Իսկական ուխ - տատեղիներ են Երուսաղէմ ու Բեթղեհէմ :

Իսլամներու ուխտատեղիներն են Մէք - քէն ու Մէտինէն, Սէուտի Արաբիոյ մէջ, Օրրանը մահմետական կրօնքին : Երուսա - ղէմի մէջ իսլամական սրբավայրեր են Մէսճիտը Աքսան եւ Օմարի մզկիթը :

Արաբեւիսրայէլեան վերջին պատերազ - մը կրկին օրակարգի վրայ դրաւ Պաղես - տինի Սուրբ Տեղեաց հարցը, որուն շուրջ երկար վիճաբանութիւններ ու սակարկու - թիւններ տեղի ունեցեր էին 1948 Մայիս 14էն սկսեալ, երբ Պաղեստին երկուքի բաժնուեցաւ, ծնունդ տալով Իսրայէլի անկախ պետութեան :

« Սուրբ Տեղեր»ը քրիստոնէական են : Ու մեծ մասամբ կը պատկանին երեք եկե - ղեցիներու , — օրթոտոքս, լատին եւ Հա - յաստանեայց առաքելական :

Այն տեն ՄԱԿի կողմէ կատարուած քննութեանց առթիւ բոլորն ալ յայտնեցին իրենց տեսակէտը , յանգելով Երուսաղէ - մի եւ Սուրբ Տեղեաց միջազգայնացումի գաղափարը : Հայերն ալ պաշտպանեցին նոյն գաղափարը :

Քրիստոնէական գլխաւոր սրբավայրերն են՝ Բեթղեհէմի Ծննդեան այրը (քա - րայր), պատմական Մուսրը, որուն վրայ եկեղեցի կառուցուած է, չորքափակին մէջ ալ կան չէնքեր : Հայերը կարեւոր բաժին ունին երկու մասերուն մէջ ալ :

Երուսաղէմի Սուրբ Յարութեան Տաճա - րը, ուր կը գտնուին Քրիստոսի գերեզմա - նը, Golgոթան, Յովսէփ Արեմաթացիի դամբարանը, Չարչարանքներու, Հանդերձ - ման եւ դատավարութեան յատ - կացուած խորանները, Խաչը գտնող Ս. Հեղինէի մատուռը (հայապատկան) եւն. :

Երկրորդական սրբավայրեր են՝ Աստ - ուածընկի գերեզմանին վրայ կառուցուած եկեղեցին՝ Երուսաղէմ , Կեդրոնի հովիտ - ին մէջ, Գեթսեմանի պարտէզին մօտ : Սուրբ Վերնատունը, ուր Իջաւ Հոգին Սուրբ առաքեալներուն վրայ, Քրիստոսի յարութենէն յիսուն օր ետք (Պենտեկոստէ = Հոգեգալուստ) :

Կան նաեւ բազմաթիւ ուրիշ սրբավայ - րեր եւ ուխտատեղիներ՝ ցրուած Գալի - լիոյ (Նազարէթ, Կանա, Թաբոր լեռ) եւ Յուդայի երկրին (Երուսաղէմի չորքան) մէջ :

Հայերը Սուրբ երկրի գլխաւոր ուխտա - տեղիներուն մէջ կարեւոր բաժիններ ու - նին, գարերէ ի վեր : Օսմանեան կայս - րութեան օրով հայկական իրաւունքները հաստատուած են սուլթանական ֆէրման - ներով :

1917էն ետք հողտատար Անգլիա յարգած է բոլոր կրօնքներու սեփականութիւնները Ս. Տեղեաց վրայ եւ պահպանած է գոյա - վիճակը :

Ս. Յակոբայ վանքը Սիոնի բարձունքին վրայ — գուտ հայկական սեփականութիւն է եւ ունի իր առանձին պատմութիւնը :

Քրիստոնէութեան առաջին դարերէն սկսեալ Երուսաղէմ , Բեթղեհէմ եւ այլ սրբավայրերը կը գտնուէին հոսմէական կայսրութեան տիրապետութեան տակ :

Բիւզանդական քրիստոնեայ կայսրու - թիւնը պիտի յաջորդէր հեթանոս Հռոմի : Մեծն Կոստանդիանոսի օրով մասնաւոր հոգածութեան առարկայ պիտի դառնային Յիսուսի կեանքին հետ սերտ կապ ունե - ցող վայրերը :

Կայսրուհի Հեղինէի երազին չնորհիւ պիտի գտնուէր Յիսուսի խաչը՝ թաղուած աղբիւրներու տակ, Գողգոթայի բարձուն - քին վրայ, ուր պիտի կանգնուէր յետա - գային Ս. Յարութեան տաճարը :

Մինչեւ եօթներորդ դարու սկիզբը քր - իստոնեայ Բիւզանդիոնի մականին տակ էր Պաղեստին եւ սրբավայրերը ենթակայ էին կեսարիոյ յոյն օրթոտոքս պատրիար - քին, մինչեւ 422 թուականը, երբ Երու - սաղէմ դարձաւ անջատ պատրիարքու - թիւն : Փիւլէնտիոս եպիսկոպոս դարձաւ պատրիարք (422 – 458) :

Պարսից Խոսրով Բ. թագաւորը 614ին արշաւեց Երուսաղէմի վրայ : Գրաւեց Ս. քաղաքը եւ աւարի տուաւ զայն , այրեց Անաստասիոսի մայր եկեղեցին , գերի բռնեց Զաքարիա պատրիարքը եւ ճշմա - րիտ Խաչը տարաւ Տիզբոն :

Խոսրով Բ. զրադաշտական էր — Պար - սիկները իսլամացած չէին դեռ եւ բիան սուրբ պատերազմ յայտարարած էր Բիւ - զանդիոնի դէմ :

Երկար պատերազմներէ ետք Հերակլիոս կայսրը յաջողեցաւ պարտութեան մատնել մաղդէական Իրանը եւ 23 Մարտ 630ին վերադրաւեց Երուսաղէմը, ուր փոխադ - րեց Յիսուսի Խաչը :

Բիւզանդիոնի յաղթանակը ուղղ տարի միայն պիտի տեւէր :

Մուհամմէտ իր «Քուրան»ով նոր իդէալ մը պիտի տար Արաբներուն, որոնք չու - տով կազմակերպուեցան եւ մեծ ուժերով արշաւեցին բիւզանդական կայսրութեան հողերուն վրայ եւ հետզհետէ գրաւեցին զանոնք :

Հերակլիոսի բանակը՝ Տրիքրիոսի հր - բամանատարութեան տակ՝ չախչախուե - ցաւ Եարմուքի մէջ 26 Օգոստոս 636ին : Երուսաղէմ դիմադրեց որոշ ատեն : Սա - կայն Խալիֆա Օմար գրաւեց զայն 638 փետրուարին :

Դարձեալ մը կազմեց այս թուականը :

Խալիֆան յարգանքով վերաբերուեցաւ Յունաց պատրիարք Սոփրոնիոսի հետ եւ հանդուրժողական ոգի ցոյց տուաւ քրիս - տոնեաներու հանդէպ :

Այդ ոգին չարունակուեցաւ Դամասկո - սի Իմմէուի առաջին խալիֆաներու օ - րով, մինչեւ Օմար Բ. (717 – 720) : Այս վերջինը որոշ խստութիւններ ի գործ դը - րաւ : Մեծ թիւով իսլամներ բնակեցուց Երուսաղէմի մէջ եւ պարտադիր դարձուց արաբական դրամը :

Շարլըմաններ բարեկամական յարաբե - րութիւններ մշակեց Աբբասեան խալիֆա - ներուն հետ եւ դեսպանութիւն ղրկեց Պաղտատ Հարուն էլ Րաշիտի մօտ :

Շնորհիւ քրիստոնեայ եւ իսլամ երկու մեծ դէմքերու սիրալիր կապերուն՝ Պա - ղեստինի քրիստոնեաները խաղաղ չրջան մը բոլորեցին : Ուխտագնացութիւնները չատցան ղէպի Սուրբ Տեղերը , առանց սեղմումներու :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՆԱՍՐ ԿՂ ՀԵՏԵՒԻ ԹԻԹՈՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հակառակ այն տպաւորութեան զոր կ'ուղէին ձգել կարգ մը արաբական եր - կիրներ , մեծ կարեւորութիւն չընծայելով Թիթոյի առաքելութեան, կը թուի թէ Եուկոսլաւիոյ ղեկավարը բաւական խօսք կրցած է հասկցնել Նասրի , որ չափաւո - րութեան ճամբան կը բռնէ : Կը թուի թէ Նասր թիթոյի միջոցաւ պատրաստ է համաձայնելու Ամերիկայի եւ Անգլիոյ հետ, Իսրայէլի դլխուն վրայէն : Կ'ըսեն թէ տրամադիր է կարգ մը դիջումներու եթէ Իսրայէլ պարպէ Սինայը : Այս դի - ջումներու կարգին, Նասր կրնայ ձգել որ դէպի Իսրայէլ ազատ անցք ունենան այն օտար նաւերը (ոչ – իսրայելեան) որ ապ - րանք կը տանին Հրեաներուն, ինչ որ ցարդ արգիլուած չէ : Աքապայի ծոցին համար ալ, Նասր առանց հրաժարելու իր դերիչխանութենէն , կրնայ վերցնել հաս - տատած պաշարումը, ուրկէ ծնաւ ամէն բան : Ասկէ զատ , կարելի է նաեւ յուսալ որ «ոչ – պատերազմի » հանդիսաւոր յայ - տարարութիւն մը ըլլայ : Կ'ըսուի թէ Պաղտատ նպաստաւոր կարծիք յայտնած է այս դիջումներուն մասին, Դամասկոս չատ դէմ չէ եղած , միայն Ալժէն է որ « կարծր » դիրք մը կը պահանջէ եւ « Ափրիկեան Ցեղափոխութիւն » , էֆ էլ էնի պաշտօնաթերթն ալ կը յար - ձակի արաբ ղեկավարներուն վրայ «որոնք իրենց ժողովուրդը խաղաղութեան կը պատրաստեն » :

Միւս կողմէ, Պելկրատ կը սպասուի ա - մերիկացի կարեւոր անձնաւորութիւն մը : Կը մնայ անչուչա դիտնալ նաեւ թէ ի՞նչ կը խորհի Իսրայէլ, այս բոլորին մասին, ինչ որ անտեսելիք կէտ մըն ալ չէ :

× Հիւսէյն Թագաւորը Թունուզէն Ռա - պաթ անցած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ցեղա - յին միջադէպերը կը չարունակուին : Բանտէն, Ռափ Պրաուն կը հրահանդէ Սեւամորթներուն որ դլնուին «Ամերիկա ինք իսկ մարդկութեան թշնամին դար - ձուց, իր անմարդկայնութեամբ , ցեղաս - պաչտութեամբ, ճնչումով Սեւերու եւ Սպիտակամորթերուն, ներսը թէ արտա - սահմանի մէջ» : Ք. Ք. Ք.ն ալ (Քլու Քլուքս – Քլան) հանրաժողով մը ըրած է ես ասպետներու «կայսերական» նախարա - րը ճառ մը խօսած է «Ցիսուս , սպիտակ ցեղը եւ Միացեալ Նահանգները» նիւթին չուրջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդուժը կը չարունակէ ան - խնայ ռմբակոծել Հանոյը : Ռումբեր ինկած են հիւանդանոցի մը բակը : Չինացիք կը յայտարարեն թէ երկու ամերիկեան օդա - նաւ վար առած են , որոնք Չինաստան անցած էին : Ամերիկացիք ալ կը խոստո - վանին արդէն թէ երկու օդանաւ , որոնք անհետացած են , չին սահմանը անցած են բայց ոչ մէկ ցաւ կը յայտնեն փեքինի , այդ առթիւ :

ՊԱՐՍԻՑ Շահը Ուաչինկթըն մեկնած է, ուր տեսակցութիւն պիտի ունենայ նա - խագահ Ճոնսընի հետ :

ՔՈՆԿՈԼԵԱՆ բանակը սպաննած է երեք պելժ զբօսաչրջիկները, որոնք սխալմամբ Քոնկօ մտած էին : Պրիւսէլի կը Սուարէ թղթակիցը կը գրէ թէ Պուքաւուի վար - ձականներու պետը՝ Շոամ, լսած է սպան որ կը հրամայէր՝ «սպաննեցէք այն եւ - րոպացիները, զորս ձերբակալած էք» :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱԿԱՐԳԸ

—o—

Գրած էինք առջի օր թէ Վատիկանի վարչական մեքենան հիմնական փոփո - խութիւններու ենթարկուեցաւ : Այդ ա - րընչութեամբ հրապարակուած փաստա - թուղթը կարեւորագոյններէն մին կը նը - կատուի հռոմէական եկեղեցւոյ կեանքին մէջ, ըստ ձեռնհաս դէտերու :

Կարեւոր հանդրուան մըն է մանաւանդ Ա.Ճիոռնեմենթոյին (արդիականացում հին կանոններու), զոր մէջտեղ դրաւ Յով - հաննէս ԻԳ. եւ զոր կը չարունակէ Պօղոս Զ. : Նման վերջին քայլը առնուած էր 1908ին Պիոս Ժ.ի օրով :

Պաշտօնական բնագիրը հրատարակուած է լատիներէն, բաղկացած է 42 էջերէ եւ ունի մեկնաբանութեան բաժին մը , զոր ստորագրած է Գերպ. Փիննա, քարտու - ղար Քահանայապետական վարչութեան (Քիւրի) բարեփոխման յանձնախումբին : Գերպ. Փիննա կը չեչտէ .— « Բացար - ձակ անհրաժեչտութիւնը պապական վար - չութեան՝ իբրեւ կենսական մարմին մը արդիւնաւոր կերպով օգնելու Պապին իր դերագոյն հեղինակութիւնը դործադրե - լու համար ամբողջ եկեղեցւոյ վրայ , պատեհութիւնը անոր Աճիոռնեմենթոյին, ժամանակներու նոր պայմաններուն , վե - րանորոգման դրութիւնով մը նման անոր, զոր եկեղեցին լրներեց Տիեզերական ժո - ղովէն ետք» :

Այս բարեփոխումը ի գործու կը դառնայ 1968 Յունուար մէկէն սկսեալ եւ կը կազ - մէ «Առաքելական Սահմանադրութիւն մը » :

Ընդհանուր կերպով եպիսկոպոսներու տրուած դերը ամրապնդուած է եւ վերը՝ Պապին կառավարելու միջոցները կ'աւել - նան : Գլխաւոր կէտերէն մէկը կը վերա - բերի «արտաքին նախարարութեան » : Ե - թէ այդ պաշտօնը վարողը կը մնայ Պապին դլխաւոր գործակիցը (ներկայիս՝ կարդի - նալ Զիքոնիանի) , «նախարարութիւնը » կը բաժնուի երկու մասի : Առաջինը՝ Պապին քարտուղարութիւնը , պիտի օգնէ Պապին մանաւանդ ներքին հարցերու մէջ : Երկրորդը՝ «Հանրային գործերու Խոր - հուրդ» զուտ արտաքին գործերով պիտի զբաղի :

Ամփոփ դիծերու մէջ, 1968ին, հռոմէա - կան Քահանայապետական վարչութիւնը հետեւեալ պատկերը կը պարզէ . — վերը՝ Պապը եւ յաջորդաբար՝ կարդինալ - վարչապետ մը , երկու մարմիններով . — Պապին քարտուղարը (նախապէս ընթացիք հարցերու պետական դիւան) եւ հանրային գործերու Խորհուրդ (նախապէս կղերա - կան արտակարգ հարցերու ժողով) :

Կան ինը ժողովներ, որոնց մէկ մասը պարզապէս անուն փոխած են : Այսպէս նախկին Հաւատաքննութեան ժողովը (Սէն Թ'Օֆիս) եղած է Հաւատոյ վարդա - պետութիւն : Հաւատոյ տարածման ժողո - վը (Փրոփականտա Ֆիտէ, որու նախա - գահն է կարդինալ Ագագեանեան) յետ այսօրիկ կ'ըլլայ Ժողովուրդներու աւե - տարանում : Ասկէ զատ կան երեք այլ «նախարարութիւններ » .— Քրիստոնեա - ներու Միութիւն (արեւմտեան , արեւել - եան , հրէական) : Ոչ – քրիստոնեաներու (չփում Իսլամի հետ) , ծիսական : Ցետոյ կան երեք դատարաններ , վեց այլ դրասենեակներ եւ հինգ տարուան փորձի չրջանի մը համար՝ աչխարհականներու խորհուրդ մը եւ Արդարութիւն ու Խա - ղաղութիւն յանձնախումբ մը :

ՀԱՅ ԻՇԽԱՆՆԵՐ

—o—

Գ.

Խաչակիր Տանկրիտ 1112ին Թեսունի վըրայ կը յարձակի, Գող Վասիլ հինգ հազար զինուորով կը դիմաւորէ արշաւողը, որ խոհեմութիւն կը համարի խաղաղութիւն կնքել :

Վասիլ կը մեռնի 12 Հոկտեմբեր 1112-ին, իր մահը «ազգային սուգ մը եղաւ, իր արքունիքը կ՚ապրէին արքայազուններ եւ զինուորական ազնուականութիւնը : Անոր մօտ կ՚ապրէր Բարսեղ Անեցի կաթողիկոսը, իր չուրջ կը մնային եկեղեցականներ» (Ուռհայեցի) :

Հայերը Եդեսիայէն կ՚արտաքսուին 11 Մայիս 1113ին, կէսօրուան մօտ : «Հայրը չճանչցաւ որդին, որդին մերժեց հայրը, ամէն կողմ հեծեծանք, ամենուրեք ողբ, ամէն տուն սուգի մէջ ինկած էր, յուսահատ վշտով, ողբագին աղաղակներով կը հեռանային քաղաքէն : Հայերը խաչերով դիմաւորեցին Ֆրէնկները՝ երբ իբրեւ մուրացիկ երկիր մտան, այժմ բարիքներու փոխարէն, անարժան վարմունքի ենթակայ կ՚ըլլան» :

Պաղտին փեսան էր Մալաթիոյ կառավարիչ Գաբրիէլի, որուն Մորֆիա աղջըկան հետ ամուսնացած էր : Տարի մը ետք, 1114 Փետրուարին, ետ կանչեց արտաքսուած Հայերը, որոնք ուրախութեան աղաղակներով գտան իրենց տուները :

Գող Վասիլին կը յաջորդէ Վասիլ Տղայ, քեռորդին Վասիլին : Ժամանակ մը Գող Վասիլին կինը կը կառավարէ հողամասը մեծ յաջողութեամբ :

Վասիլ Տղայ, տեսնելով որ Տանկրիտ աչք ունի իր կալուածներուն՝ Աթաբեկ Պուրսաղիի պաշտպանութիւնը կը խնդրէ : Այս վերջինը կը ղրկէ պատուիրակ մը, որ սիրալիր ընդունելութիւն կը գտնէ Վասիլ Տղայէն եւ Գող Վասիլի կնոջմէն : Ֆրէնկները կը լսեն խրողութիւնը, կը յարձակին Սելճուքներու վրայ, բայց կը պարտուին Հայերու օգնութեամբ : Ֆրէնկները կը հեռանան Վասիլ Տղայէն եւ կը վերադառնան Անտիոք :

Եդեսիոյ կոմս Պաղտին տը Պուրկ 1115-ին կը պաշարէ Րապանը, Վասիլ Տղայի ամրոցը : Պաղտին չի կրնար գրաւել զայն անառիկ ըլլալուն պատճառով : Վասիլ Տղայ Թորոս Ա.ի օգնութեան կը դիմէ, բայց Կիլիկիան այս պարոնը կը փափաքէր միակ հայ իշխանն ըլլալ, անջատ մնալ այլ հայկական իշխանութիւններէ, ուստի կը հրաւիրէ Վասիլը իր մօտ, կը ձերբակալէ զայն եւ Եդեսիա կը տանի Պաղտինի յանձնելու համար : Անակնկալ պարգեւը հրճուանք կը պատճառէ հայ իշխանի մը փեսային, հայահալած Ֆրէնկին, կը գանկոծէ հայ իշխանը եւ բռնի կը գրաւէ Քեսունն ու Րապանը : Ցափշտակիչը մոռցած էր Գող Վասիլի օգնութիւնները :

Վասիլ Տղայ կը դիմէ Բիւզանդիոն (1116), հերոս Թորոսը մոռցած էր Վասիլի Հայ ըլլալը, մանաւանդ եղբօրը փեսան ըլլալը : Քանի մը տարի առաջ Գող Վասիլի բանակին երկու քաջարի պետերը, Ապլաստ եւ Տիգրան օգնած էին Րուբինեան այս Թորոսին՝ Սելճուքներու դէմ պտերազմած ատեն :

Պաղտին յետոյ կը պաշարէ Ապլղարիպի ամրոցը : Պերեճիկ ռազմական արժէք ունէր Եդեսիոյ եւ Այնթապի ճամբուն վըրայ : Ապլղարիպ կը դիմադրէ տարի մը, վերջապէս կը յանձնէ ամրոցը, աղջիկն ալ կնութեան կուտայ Ժոսլինի մէկ զարմիկին, քաղաքն ալ որպէս օժիտ եւ կը մեկնի Վահկա, Թորոսի գթութեան ապաւինելու համար (1117) :

Պաղտին գրաւած էր նաեւ Կարկարի տէր Կոստանդինի կալուածը : Ապլղարիպ եւ Կոստանդին Պաղտինի օգնած էին Աթաբէկ Մաւլուտի դէմ : Հինգ հազարի մօտ Հայեր կոտորուած էին :

Պատր էլ Ճեմալի որդին, խլամացած հայ մը, Եգիպտոսը կը կառավարէ 1073-1094, երկրին տէրը կը դառնայ 1094-1121 : Կը մերձենայ Ֆրէնկներուն, որովհետեւ հասարակաց թշնամի մը ունէին, Սելճուքները, որոնց առջեւ ամբարտակ մըն էին :

Ալ Աֆտալ կ՚առաջարկէր բաժնել Սուրիան երկու մասերու, Անտիոքը ձգել Ֆրէնկներուն, Երուսաղէմը թողուլ Ֆաթիմեաններուն : Եգիպտոսի վարչապետը կը կարծէր թէ Ֆրէնկները Արեւմուտքէն եկած են Արեւելքը գրաւելու համար եւ ոչ թէ Երուսաղէմը : Եգիպտացիին դեսպանները սիրալիր ընդունելութիւն կը գտնեն Ֆրէնկներու մօտ : Ասոնք Անտիոքը կը պաշարեն, բերդերէն մէկուն հրամանատարն էր խլամացած Ֆիրուզ անուն Հայ մը : Ասիկա ցորեն ամբարած էր, կառավարիչը կը գրաւէ մթերքը, Ֆիրուզ կը զայրանայ, բանակցութեան կը մտնէ Պոհեմոնտի հետ, կը խոստանայ ամրոցը յանձնել՝ եթէ պարգեւ մը ստանայ :

Ֆրէնկները երկու Ցունիսի իրիկունը կը մեկնին դէպի Անտիոք, ամբողջ գիշերը կը քալեն, առաւօտ կը կեդրոնանան ամրոցին առջեւ, Ֆիրուզ իրենց կը սպասէր : Կը մտնեն ներս, Հայեր ու Յոյներ կ՚ընկերանան Ֆրէնկներուն, Սելճուքները կը քաշուին միջնաբերդը : Կառավարիչը կը փախի, ճամբան ձիէն վար կ՚իյնայ, կը մարի : Հայերը գլուխը կը կտրեն եւ Ֆրէնկներուն կը տանին :

Անտիոքի գրաւումը Հայերու օգնութեամբ փրկեց Ֆրէնկները, որովհետեւ յաջորդ օրը Որոնդէսի վրայ կը տեսնուի Սելճուք բանակը, որ ուշ հասաւ, Եդեսիա ուժգին դիմադրութիւն ցոյց տուաւ, գրաւեցուց զայն, յապաղեցուց արշաւանքը եւ փրկեց Անտիոքը :

Ալ-Աֆտալ օգտուելով պատեհութենէն՝ կը գրաւէ Երուսաղէմը, կը խոստանայ Ֆրէնկներուն ամէն դիւրութիւն տալ քրիստոնեաներուն Երուսաղէմ գալու : Ֆրէնկերը կը մերժեն, կը գրաւեն քաղաքը, կը կոտորեն իսլամները, Եգիպտոսի եւ Ֆրէնկներուն միջեւ խրամատ մը կը բացուի այսպէս : Կիյոմ Տիւրացի, արքեպիսկոպոս Երուսաղէմի, ժամանակի պատմաբանը, կը դատապարտէ Ֆրէնկներուն ընթացքը : «Ասոնք չմբռնեցին, թէ վտանգը Սելճուքներէն էր, ոչ թէ Եգիպտոսէն, որ կը փափաքէր բարեկամ մնալ : Կոտորածն ալ քաղաքական սխալ մըն էր, ընդհակառակն Ֆաթիմեաններ եւ Ֆրէնկներ գինակցելու էին Սելճուքներու դէմ» :

Ֆրէնկները կողոպտեցին Երուսաղէմը :

Եգիպտացիները կը պատրաստուէին յարձակելու Ֆրէնկներուն վրայ : Արաբ մը, որ երախտագիտական պարտականութիւն մը ունէր Պաղտինի, լուր կուտայ եգիպտական պատրաստութիւնը : Պաղտին գիշերանց կը փախի արագավազ երիվարով մը, մինչդեռ իր ընկերները կը սպաննուէին եւ առտուն կը գրաւուի Րամլան : Կը սպաննուէին ասպետները, սարսափի կը մատնուէին Երուսաղէմի քրիստոնեաները : Ֆրէնկները բախտաւոր եղան, որովհետեւ Եգիպտացիները չքալեցին անմիջապէս Երուսաղէմի վրայ, Ֆրէնկները ժամանակ ունեցան կազմակերպուելու : Ալ Աֆտալ 1105ին կը փորձէ Երուսաղէմը գրաւելու, բայց բանակը կարգապահութիւնը կորսուած էր, ինչպէս նաեւ վէզիրը՝ իր հեղինակութիւնը :

Ֆաթիմեան իշխանութիւնը կը քայքայուի հետզհետէ, մանաւանդ Ալ Աֆտալի սպանութենէն ետք (5 Դեկտ. 1121) : Խալիֆ Ամար (1101 – 1130) վէզիրին խնամակալութենէն ձանձրացած՝ սպաննել կուտայ հարստութեան տիրանալու համար : Ալ Աֆտալ ամբողջ քսան հինգ տարի միահեծան կառավարած էր Եգիպտոսը (095 – 1121) :

Երկիրը կը կորսնցնէր պետական կարող եւ ձեռնհաս վարիչ մը :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒ

—*—

(Գ. եւ վերջին մաս)

Պատուական տէր, չատ կը կասկածիմ, որ «ուրիշ ժամանակ, ուրիշ պէտք ու ուրիշ լեզու» խօսքը՝ ոմանք իրապէս այսպէս իմանան՝ «ոչ պէտք եւ ոչ լեզու» :

Ի՞նչ յոյս կրնանք ունենալ այն անձէն, որ մայրենի լեզուն այնքան միայն գիտէ, որքան որ պէտք է ստորագրութիւն մը նետելու համար լրագրական յօդուածներու ստորոտը : Անոնց յերիւրածոյ խօսքերէն ակնյայտնի կը տեսնուի, որ հին լեզուն ամբողջ կը նկատեն եւ կ՚ուզեն յայտարարել թէ հնութիւններու մէջ յարատեւելը՝ յառաջադէմ մարդկութիւնը դէպի ետ կը տանի : Ասոր հակառակ՝ խոհական մարդիկ կը յանձնարարեն լաւ տեղեակ ըլլալ անցեալին՝ անով լուսաւորելու ու ճոխացնելու համար ներկան : Քննենք հոս այն պատճառները, որոնք հնոյն զործածութեան դէմ կը բերուին :

Եթէ մօտի նոր յղացումներուն պէտք ըլլար հնոյն մէջ գիւղերիլ մնալը, եւ եթէ հնութեան հետեւող այն ամէն ազգերը՝ նոյն պատճառներով ետ մնացած ըլլային ազգի ուսումներէն, այն ատեն Գերմանները, որոնք եւրոպական բոլոր ազգերու մէջէն զարերէ ի վեր հնութեամբ կը զբաղին եւ ունին բազմաթիւ կարող մասնագէտներ հին լեզուներու, ուսմունքներու, գրականութեան եւ ամէն ազգի հնագիտութեան, պէտք էին ուրեմն այդ Գերմաններն ամէնէն աւելի յետամնաց ըլլալ նորագոյն ուսումներու եւ գործածութիւններու մէջ : Եւ կամ եթէ հին ծանօթութիւններէն աղատ մնալն ու միայն առօրեայ ներկայ իրերով զբաղիլը պատճառ է ազգի մտաւոր ու բարոյական յառաջդիմութեան, այն ատեն մենք որ չատ յետամնաց ենք հին գիտութիւններու մէջ, մինչեւ այն աստիճան, որ Եւրոպացիներէն սորվելու կ՚ըլլենք մեր նախնի կեանքին քննական պատմութիւնը, անոնցմէ կը սորվինք մեր լեզուին հնագոյն ծագումն ու պարագաները եւ անոր ուրիշ լեզուներու հետ ունեցած կապն ու առնչութիւնը, մենք ուրեմն միւս բոլոր օտարներէն գերազանց պիտի ըլլայինք արդի գիտութիւններու եւ գործնական յառաջդիմութիւններու մէջ :

Որքան հակառակ է բանականութեան նման մտայնութիւն մը : Պէտք է ընդունիլ, որ անցեալն այն համեմատութիւնն ունի մտաւորին, ինչ որ ճարտարապետութեան, արուեստի եւ գիտութեան մէջ գործնականը՝ տեսականին : Եթէ հին գիտութիւնը նորին հետ չմիանայ, տեսականն ու գործնականը չզուգուին իրարու, թէ արուեստներու, թէ գիտութիւններու եւ թէ մտաւոր ու բարոյական ամէն խնդիրներու մէջ անպայման խառնակութիւն յառաջ կուգայ : Որովհետեւ ինչպէս որ գործնականը լաւ չընթանար եթէ տեսականին հետ չհամընթանայ, նոյնպէս նորը կը գայթի կ՚իյնայ՝ եթէ հինն իրեն չընկերանայ : Անցեալն ու ներկան յաջորդապէս ու նիւթապէս չեն կրնար իրարմէ բաժնուիլ : Հնոյն ու նորին բաժանումը մտօք միայն կարելի է, եւ ոչ թէ առարկայաբար : Իսկ անոնք որ հինն ու նորն իրարմէ բաժնել կ՚ուզեն՝ մէկ կողմ ձգելով նորին վրայ տեսնուած հնութիւնները, պիտի տեսնեն ակնյայտնի, որ կամ բան մը պիտի չմնայ ձեռքերնին, որուն նոր անունը կարենան տալ, եւ կամ նորն ալ հնոյն հետ պիտի ստիպուին անտեսել, այնքան անքակտելի ու անբաժան են իրարմէ այդ երկուքը :

Մենք եւ ինչ որ մերն է՝ այն ենք, ինչ որ անցածները ըրին : Անցողներն ալ կը մնան տակաւին մեր ապրած վայրկեաններուն մէջ : Իսկ գալիքներն ուրիշ բան պիտի չըլլան, բայց եթէ ինչ որ անցածներն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

—o—

Մեր այնտեղ գտնուած միջոցին բնակչութիւն չկար, բայց կը հասկցուէր թէ գիւղերուն մէկ մասը հայաբնակ են եղեր, իսկ ուրիշներ՝ քրտաբնակ : Ասիկա կը հասկցուէր անկէ, որ ցանկապատ տարածութիւններով ու պտղատու ծառերով գիւղեր կային : Կը նշանակէ թէ հայկական էին : Քիւրտը ծա՞ռ կը տնկէ, կամ պարտէ՞զ կը մշակէ : Բնակարաններուն տարբերութիւնները մեծ չէին : Բոլորն ալ գետնափոր, հողէն քիչ մը բարձր :

Հողէն դուրս յարկ ունեցող շէնքեր շատ քիչ կային : Թերեւս պէկերու, աղաներու տուներ : Մեր նստած գիւղը Պիթլիսէն մէկ ժամ ասդին՝ հայկական գիւղ մըն էր : Մէկ կողմէն՝ գետակ մը, միւս կողմէն յիշեալ առուն կը հոսէր : Դրախտէն կըտոր մը : Քանի մը ակնաղբիւր : Դաշտերըն ու լեռները կանանչ ու զոյնզգոյն ծաղիկ, ուր մայր կաքաւներ իրենց բազմաթիւ ձագերով չրջապատուած կը չրջին եւ ոտքերուդ տակէն կը թռին սարսափահար :

×

Պ. Մուրատ կանոն ըրած էր, ժամանակ ժամանակ, զինուորները կարգի չարելով, նամակով, հեռագրով կամ հեռաձայնով ստացած կարեւոր լուրերը զեկուցումի ձեւով հաղորդել :

Այսպէս, օր մը, չարք կազմած զինուորներուն հաղորդեց նոր ստացած գոյժը, կամաւորական Դ. գունդի հրամանատար Քեռիի նահատակութիւնը, Ռէվանտուզի կռիւներուն մէջ : Մինչեւ խօսքը վերջացնելը, հեկեկալէն, քանի մը անգամ ընդհատելով, բոլորիս աչքերէն ալ արցունք խլելով : Այդ միջոց պայծառ ու ժպտուն դէմքը քանի մը օր մնաց մռայլ :

×

Ֆրանքեւդերման կռիւներու եւուն չըրջանին, Վերտէօնի ճակատագրական օրերուն, երբ ամէն մարդ հեւքով կը սպասէր ելքին, վերջապէս ստացուեցաւ Ֆրանսական յաղթանակի հեռագիրը : Նորէն չարք կազմելով, Մուրատ կը հաղորդէ մեզի եւ կը բացատրէ թէ ինչ անդրադարձում կ՚ունենայ այդ յաղթանակը, պատերազմի ընդհանուր վիճակին վրայ :

Ուրախ լուրը եւ Մուրատի բացատրութիւնները կ՚ոգեւորեն զինուորները ու դաշնակից բանակներու համար «ուռա»-ներով, հանդէսի մը պէս կը վերջանայ տեղեկատուութիւնը :

Երբեք պիտի չմոռնամ այս առթիւ Վահան Զերազի մէկ արարքը.— Երբ Վերտէօնի կռիւները դէչ կ՚ընթանային, չաբաթներով լուռ ու երեսը թթուած էր Վահանը : Այդ օրը, սակայն, կոկորդը ցաւցընելու չափ ուռա պոռալէն զատ, իր հրացանի կոթին վրայ Վերտէօն փորագրեց : Մարսէյլէն եկած էր կամաւոր, եւ Հայաստանի չափ կը սիրէր Ֆրանսան :

Քանի Զերազի մասին կը խօսիմ, դարձեալ, յիշեմ նաեւ որ, օր մը, բանակատեղիին մօտերը պտոյտի մը ընթացքին, գետնին վրայ տեղ մը աչքին զարկաւ փոքրիկ լճացած ջուր մը, խոր ժանգի կարմիր գոյն ունէր : Հետաքրքրուեցաւ, մօտեցաւ, քննեց ու հետեւցուց որ չատ խորունկը պէտք է երկաթի հանք գտնուի : Եթէ մեր գործը չէ հանքէն օգտուիլ, կրնանք գոնէ ջուրէն օգտուիլ, ըսաւ եւ իր հետ վեց – եօթը հոգի բահ ու բրիչով կը գտնենք ջուրին ակը : Ջուրը կուգայ առատ : Բաւական մեծ աւազան մը կը փորենք, քարեր կը չարենք ու կ՚ունենանք հանքային ջուրի բաղնիք, ուր ամէն օր լոգանք կ՚առնէինք :

Պ. Մուրատի հայրենակից, Հնչակեան Վահագն Նալպանտեան օր մը եկաւ բանակատեղի, մնալու համար մեզի հետ եւ նշանակուեցաւ մեր Գ. վաշտին վաշտապետ :

Ուրիշ օր մըն ալ հասաւ Նժդեհը, նըրմանապէս մնալու համար, ու նշանակուեցաւ ընդհանուր մարզիչ : Նժդեհին ամէնէն աւելի սիրած զբաղումն էր այդ կա, մասնագիտութիւնը : Երեւանի ու Ալեքսանդրապոլի փողոցներուն, հրապարակներուն եւ դաշտերուն ու բլուրներուն վրայ փայլած ու փառաւորուած էր այդ վերապարէզով, երբ գունդերը կը վերակազմուէին : Այստեղ սակայն, այս պայմաններուն մէջ, անօթի փորով, տղաքը չատ տրամադրութիւն ցոյց չէին տար եւ քանի մը փորձերէ ետք ստիպուեցան լքել ծրագիրը :

Երրորդ վաշտի երրորդ ջոկատն է մեր : Ցիսնապետնիս է Պարտիզակցի Մէլքոն, աստղձագործ :

Օր մը, առաջին դիրքերը պահելու կարգը նորէն մեր ջոկատինն էր, քանի մը օրէ ի վեր դիրքերը կը գտնուէինք : Ձախերնիս, ձորին մէջ կամուրջ մը կայ : Կէսօրին մօտերը, դիմացէն քանի մը չուքերու չարժիլը նկատեցինք դէպի կամուրջ, որոնք սկսան հետզհետէ կերպարանք առնել : Հեռադիտակը չո՞րս հոգի ցոյց կուտայ, առջեւի երկուքը փոքր տըղաք :

Ցիսնապետը մեր տասնեակը կը ղրկէ կամուրջ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓԻՓԷՐԵԱՆ

(27 Շար.)

ՎԵՊ

ՓԱՓՈՒՏՈՎԻՉ ԴՈՒԽՈՏՈՎԻՉԸ

Եւ ամէն ինչ ձեր խօսքերուն համաձայն կատարուեցաւ։ Ընկերներդ ո՞ւր են, ո՞ւր են հրաւիրեալները։ Պատրաստութիւնները, ձեր տաղանդաւոր ձեռքերով կատարուած, ձեր հրաշալի ճաշակը կը վկայեն, որ ամէն ինչ պիտի յաջողի։ Ինչո՞ւ կը նստիք, ինչո՞ւ կը մտածէք։ Ի՞նչ կայ ձեր մտքին մէջ։

— Ոչինչ, սիրելի Փափուտովիչ։

— Ոչինչ... ոչինչ... ոչ, ոչինչ չէ։ Ես կը տեսնեմ, որ ձեզ ինչ-որ բան կը տանջէ։ Ձեր ներսը ինչ-որ բան կայ, որ ձեզ կը տանջէ։ Ես կը տեսնեմ, որ ձեզ ինչ-որ բան կը տանջէ։

— Ոչինչ, ոչինչ, ինչպէս կ'ուզէք։

— Ներողութիւն, որ ձեզ կը նեղացնեմ, բայց ես ձեզ կը ճանչնամ։ Ես ձեզ կը ճանչնամ։ Ես ձեզ կը ճանչնամ։

Այրլ Տիկին Վարդուհի Մեծմօրեան , Պ. Ժան Մեծմօրեան , Պ. Ալպէր Մեծմօրեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մտուտնոյն եւ հօր՝

ԳԱՒՌԻԿ ՄԵԾՄՕՐԵԱՆԻ
(Պիլեճիջիկ)

մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ Օգոստոս 19ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Օգոստոս 23) ժամը 16·15ին Սանուայի գերեզմանատունը :

Հաղորդակից՝ միջոց՝— կառախումբ Սէն Լազարի կայարանէն , իջնել Սանուա (Վալ ա'Ուազ) :

Մահազդ չստացողներէն , կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ՝— Պ. Նշան Կօշկարեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Սէսիլեան եւ Տէր եւ Տիկին Տըպէլի չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին, անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԿՕՇԿԱՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Քորքոշեան)

մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեան կայան իրենց այցելութեան առթիւ 40 ֆրանք :

×

ՕԳՈՍՏՈՍ 15ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍԻՆ ԱՌԹԻՒ Արտ. եպիսկ. Թրթռեան (Մարսէյլ) 60 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կ. Յակոբեան (Փարիզ) 250, Տէր եւ Տիկին Տէրոյեան (Մարսէյլ) 210, Տէր եւ Տիկին Տմխ Սանճեան (Լիոն) 160, Տէր եւ Տիկին Ու – զունեան (Փարիզ) հարիւր, Տէր եւ Տիկին Էլմայեան (Փարիզ) հարիւր, Տէր եւ Տի – կին Ազաչեան (Փարիզ) հարիւր , Տիկին Փափազեան (Լիոն) հարիւր , Տէր եւ Տի– կին Կէնճեան (Լիոն) յիսուն, Տէր եւ Տի– կին Յովհաննէսեան (Տէսին) 50, Կորիզ – եան (Լիոն), Թուէլեան (Լիոն), Պասմա– ճեան (Լիոն) 50ական, Էֆղանեան (Փա– րիզ) 60, Պ. Գալբրիէլեան (Մարսէյլ) 50, Տիկին Քոսթիկեան (Փարիզ) 50, Տիկին Գըլճեան (Լիոն) 30, Տիկին Սապոն – ճեան (Փարիզ) քսան, Լինտա Սապոնճեան (Փարիզ) տասը, Ռոստոմ Սարըկարա – պետեան (Լիոն) քսան, Տիկին Էլմայեան (Փարիզ) 15, Տիկին Ազաչեան (Փարիզ) հինգ ֆրանք :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Պ. Տարօն Պօղոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Տարօն Կարապետեանի (Լիոն) :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսում – նական տարեշրջանին :

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն համար իրենց զաւակը արձանագրել փափա– քողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ զը– րելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28 :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր· կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր· կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՑՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺԻՆԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՄՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Sœurs de l'Immaculée Conception
73, Ave. Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպրոցը կը բացուի Սեպտեմբեր 15ին : Ազատական արտօնութեամբ , այս տարի դպրոցը ունի մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններ :

Դասաւանդութիւնը կը կատարուի համաձայն ֆրանսական կրթական ծրագրին, յաւելեալ՝ հայերէնի դասերով :

Դպրոցը ունի խնամակալ մարմին մը որ մօտէն կը հետեւի ծրագրի դործադրութեան :

Կ'ընդունուին դիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ : Վճարման պայմաններու համար, դիմել տեսչութեան : Արձանագրութիւնները սկսած են : Դիմել ամէն կէսօրէ ետք :

Լոյս տեսաւ

«Համազգայինի» տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ

Ա· հատորը՝

''ԳԻՒՂԸ'' ԵՒ ''ԱՆՁՐԵՒ''

Մաճուր թուղթ, շքեղ տպագրութիւն
լաթակազմ, 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ· ոսկի

Դիմել «Համազգայինի» գրատունը

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս· ՎՐԱՑԵԱՆԻ

''ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ''Ի
Զ· ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»

Բ) Յ· ՄԱՍԵՃԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ցարդ անտիպ թարգմանութիւնները

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒՄԸ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրք եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են : Այն նոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան , այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան ,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc. 125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p. 35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages 15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p. 35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte 42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien 9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés 60 Fr.
Յ· ՊԱՊԻԵԱՆ, *ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ, Լոս–Անճելըս, մեծադիր* 328 էջ, *լաթակազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեդրուագ նկարներով եւ քարտէսներով : Շքեղ տպագրութիւն :* 175 ֆր·
Յ· ՔԱՋԱԶՈՒՆԻ, *Յետ մահու, հրատ. Ս· Վրացեան, լաթակազմ* 10 ֆր·
ԵՂԻՇԷ Յ· ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարբ–Խնուս, *Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ*, 584 էջ 15·00 ֆր·
ԷԼԻԶ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, *Փարիզ* 13,00 ֆր·

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ձեզ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին փրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒԻՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ԼՈՑՍԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ'Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ'Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 տո հարիւր գեղջ ուներնալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ խղանկարներ, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլաստիք — Ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI 24 AOUT 1967
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10992
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
43e ANNÉE — N°10.992

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՍՐԲԱՎԱՅՐԵՐԸ

Բ.

Տասներորդ դարուն մինչ Թունուզի Շիի Ֆաթէմիները ըմբոստանալով Պաղտատի Աբբասեաններուն դէմ կը գրաւէին Եգիպտոսն ու Պաղեստինը եւ անջատ խալիֆայութիւն մը կը հիմնէին (969ին), բիւզանդական կայսրութիւնը կը զօրանար շնորհիւ Մակեդոնական հարստութեան, որուն հիմնադիրները հայկական ծագում ունէին :

Հայազգի Նիկեփորոս Փոկաս կայսրը կարեւոր յաղթանակներ տարաւ Արաբներուն դէմ : Իր յաջորդը՝ Յովհաննէս Ձմշկիկ, նոյնպէս Հայ, 975ին արշաւեց Սուրիոյ վրայ :

Այս դէպքերը խստացուցին Ֆաթէմիներու դիրքը Պաղեստինի քրիստոնեաներուն հանդէպ : Խալիֆա Հաքիմ, Ազիզի յաջորդը, շատ դէշութիւններ ըրաւ : Մեծ մասամբ քանդեց Ս. Յարութեան տաճարը :

Բիւզանդիոնի կայսր Վասիլ Բ. (հայազգի) Եւրոպայի մէջ զբաղած ըլլալով չկրցաւ օգնութեան հասնիլ : Հալածական քրիստոնեաները բիւզանդական հողերը ապաստանեցան :

Հաքիմի յաջորդներուն՝ Խալիֆա Զահէրի եւ Մուսթանսըրի օրով Բիւզանդիոնի կայսրերը՝ Կոստանդին Ը., Միքայէլ Դ. եւ Կոստանդին Մոնոմախ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատեցին Արաբներուն հետ :

Քրիստոնեաները խաղաղ շրջան մը բոլորեցին : 1027ին արտօնուեցան նորոգելու Ս. Յարութեան տաճարն ու աւերուած եկեղեցիներն ու վանքերը :

Հռոմի եւ Բիւզանդիոնի եկեղեցիները բաժնուեցան 1054ին («Մեծ Հերձուածը»), տկարացնելով քրիստոնէութեան հմայքը :

Արաբներէն ետք նոր ուժ մը հրապարակ պիտի գար Փոքր Ասիոյ մէջ :

Սելճուքեան Թուրքերը կեդրոնական Ասիայէն խուժելով դէպի արեւմուտք, 1064ին Բիւզանդիոնի ձեռքէն կը խլէին Անատոլուն, մէջն ըլլալով Հայաստանը :

Ռոմանոս Դ. Դիոգինէս կայսրը ուզելով վերագրաւել Հայաստանը, ճակատեցաւ Ալփասլանի բանակին դէմ եւ չարաչար պարտութիւն կրեց Մանազկերտի պատմական ճակատամարտին մէջ, 1071ին :

Այդ Թուականին Մեծ Հայաստան կորսնցուց իր անկախութիւնը : Ինը տարի ետք՝ 1080ին Ռուբէն իշխան Կիլիկիոյ մէջ հիմը պիտի դնէր Ռուբինեան հարստութեան :

Մանազկերտի յաղթանակի տարին սելճուքեան Թուրքերը Եգիպտոսի Արաբներուն ձեռքէն առին Երուսաղէմը : Քրիստոնեաներու վիճակը վատթարացաւ :

Երուսաղէմ գացող ուխտաւորները կը խոշտանգուէին եւ կը կողոպտուէին : Հռոմէն եւ Իտալիոյ այլ քաղաքներէն Ս. Քաղաքը գացող կարաւանները ճամբան կը բնաջնջուէին, ինչպէս կը վկայէ Միխայէլ Ասորի, Անտիոքի պատրիարքը (1166–1199) իր «Ժամանակագրութեան» մէջ :

Քրիստոնեաներու կրած հալածանքները, միացած առեւտրական ու քաղաքական նպատակներու՝ պատրուակ դարձան Խաչակիրներու շարժումին :

Ուրբանոս Բ. Պապը Քլէրմոն – Ֆէրանի եկեղեցական ժողովին մէջ Խաչակրութիւն քարոզեց, նպատակ ունենալով Քրիստոսի գերեզմանն ու Սուրբ Տեղերը ազատագրել «անհաւատ»ներու ձեռքէն :

Խաչակիրները 1099 Յուլիս 15ին գրաւեցին Երուսաղէմը, մեծ զոհողութիւններու գնով : Հիմնեցին Ս. տեղեաց Ֆրանկ թագաւորութիւնը : Խաչակիրներու հրամանատարը թագաւորի տիտղոս առաւ՝ Պոտուէն Ա. անունով : Լատին պատրիարք մը նշանակուեցաւ օրթոտոքսին տեղ, որ փախած էր Կիպրոս, ուր եւ մեռաւ :

Խաչակիրները հասան իրենց նպատակին : Քրիստոսի գերեզմանը առին Իսլամներու ձեռքէն եւ լատինական պետութիւն մը հաստատեցին :

Կրօնական եւ աշխարհական իշխանութեանց միջեւ գերագահութեան վէճեր ծագեցան : Լատինական թագաւորութիւնը 88 տարուան կեանք ունեցաւ միայն :

Սուլթան Սալահէտտին Էյուպի, ծագումով քիւրտ, 1187 Հոկտ. 2ին առանց կռուի գրաւեց Երուսաղէմը, որ կրկին անցաւ իսլամներու ձեռքը :

Ֆրէտէրիք Բ., սիկիլիացի, ամուսնացած ըլլալով Ժան տը Պրիէնի աղջկան՝ գահաժառանգուհի Իզապէլի հետ՝ դարձած էր Երուսաղէմի թագաւոր : Կը մնար գրաւել զայն :

Ֆրէտէրիք Բ. նզովուած էր Հռոմի Գրիգոր Թ. Պապին կողմէ : Ճանչցուած էր իբրեւ հակաֆրանկ եւ իսլամասէր : Իր բանակով ճամբայ ելաւ դէպի Պաղեստին : Գրաւեց Կիպրոսը, զինուորները ցամաք հանեց Աքքիա եւ յառաջացաւ մինչեւ Եաֆա :

Սուլթան Մալէք Էլ Քամէլի հետ բանակցելով 1229 Փետրուար 18ին կնքեց դաշնագիր մը, որով Երուսաղէմ, Նազարէթ եւ Բեթղեհէմ առանց կռիւի կը յանձնուէին քրիստոնեաներուն :

Կը սկսէր խաղաղ համակեցութեան շրջան մը, որ երկար պիտի չտեւէր :

1244 Օգոստոս 23ին Երուսաղէմ վերջնապէս կը գրաւուէր իսլամներուն կողմէ : Խաչակիրներու բոլոր զոհողութիւնները ձախողութեամբ կը վերջանային : Մինչեւ 1917 Պաղեստին իր սրբավայրերով պիտի մնար իսլամներու տիրապետութեան տակ՝ Արաբներէն Թուրքերուն անցնելով 1517ին :

Արաբները մեծ հանդուրժողութիւն ցոյց տուին քրիստոնեաներու հանդէպ, որոնք կրցան ազատօրէն կատարել իրենց ուխտագնացութիւնները :

ԺԳ. դարուն նոր աշխարհակալ մը կ'իջնէր ասպարէզ, սպառնալով Մերձաւոր Արեւելքի, արաբական եւ իսլամական աշխարհին : Ճինկիզ Խանի Մոնկոլական ահռելի բանակն էր, որ անսանձ կ'արշաւէր, աւերելով ամէն բան իր առջեւ :

Խաչի եւ մահիկի կռիւը մեղմացած էր մոնկոլական վտանգին պատճառաւ :

Խաչակիրները նոր փորձեր չկատարեցին այլեւս Ս. Տեղերը գրաւելու համար : Բարեկամական յարաբերութիւններ մշակուեցան քրիստոնեայ պետութեանց եւ իսլամներուն միջեւ :

Օսմ. կայսրութեան օրով «կապիտիւլասիոն»ներու շնորհիւ քրիստոնեաները ազատօրէն կրցան տէր դառնալ իրենց իրաւունքներուն : Ու զոյավիճակը անխախտ պահպանուեցաւ մինչեւ այսօր :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԻՆԱՑԻՔ ԿՐԱԿԻ ԿՈՒՏԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ

ԸՆԴՀ. ԲՈՂՈՔ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Փեքինի կառավարութիւնը վերջնագիր մը ուղղած էր անգլիական իշխանութեանց վերաբանալու համար Հոնք–Քոնկ կի մամուլի չին գրասենեակները զորս փակած էին եւ ազատ արձակելու երեք չին լրագրողներ, զորս ձերբակալած էին :

Ասոր փոխարէն ինչ որ ըրած են Չինացիները, Փեքինի մէջ, աներեւակայելի է ըստ հոն գտնուող օտար թղթակիցներուն :

Ֆրանս – Փրէսի թղթակիցը կը գրէ թէ տասնեւութ ամիս է որ Փեքին կը գտնուի եւ նման բան չէր տեսած ցարդ : Ամէն ինչ կը սկսի ժամը 22·45ին, բրիտանական դեսպանատունը կ'այրի ամբողջովին, կարմիր պահակները դուրս կը հանեն ամբողջ կարասիները անոնք ալ կրակի տալու համար եւ նոյն ատեն Մոլոթով Քոքթէյլներ կը նետեն : Մինչեւ կէս գիշերը անց, հրդեհը սաստիկ է : Անգործածելի է նաեւ բրիտանացի գործավարին բնակարանը : Ցիշենք թէ Անգլիա չի ճանչնար Չինաստանը ինչպէս արեւմտեան միւս երկիրները, բացի Ֆրանսայէն եւ պարզապէս դիւանագիտական ներկայացուցչութիւն մը ունի : Բրիտանացի գործավարը վիրաւորուած ալ է եւ բոլոր Անգլիացիները ներկայիս բարեկամներու եւ այլ դեսպանատուներու մէջ ապաստանած են :

Եգիպտոսի դեսպանը, յանուն օտար դիւանագիտական մարմնին, անձնապէս գացած էր բողոք ներկայացնելու Չինաստանի Արտաքին նախարարութեան :

Միւս կողմէ, Լոնտոնի մէջ, բրիտանական կառավարութիւնը սկսած է փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել : Նախ Արտաքին նախարարութիւնը հաղորդած է չին գործավարին, որ դիւանագիտական մարմնի կամ այլ որեւէ պաշտօնական մարմնի պատկանող Չինացիներուն արգիլուած է երկրէն դուրս ելլել առանց կառավարութեան արտօնութեան :

Լոնտոնի իշխանութիւնները որեւէ լուր չունին Փեքինի Անգլիացիներուն մասին : Հեռաձայնի յարաբերութիւնները խզուած են Փեքինի անգլիական առաքելութեան եւ Լոնտոնի միջեւ : Լոնտոն լսուած վերջին խօսքերն եղած են «կը մտնեն, կը մտնեն ..» :

× «Նոր Չինաստան» մամուլի գործակալութիւնը յայտնել է թէ Չինաստանի վրայ վար առնուած ամերիկեան օդանաւերուն օդաչուներէն մին գերի բռնուած է, կը յայտնէ թէ ամերիկեան օդանաւերու մուտքը չին հողամասին վրայ ռազմական բացայայտ գրգռութիւն մըն է : «Եթէ կը համարձակիք պատերազմ պարտադրել չին ժողովուրդին, կը կռուինք ձեզի հետ, վճռապէս մինչեւ վերջը» :

× Զօր. Քլարք հերքեց իրեն վերագրըւած այն յայտարարութիւնը ըստ որուն ըսած կ'ըլլար թէ «ժամանակը եկած է գործի անցնելու Չինաստանի դէմ» : Ըստ նոյն աղբիւրին Քլարք ըսած էր նաեւ .— «Արդէն գործ ունեցած եմ համայնավարներուն հետ, մէկ բան կը հասկնան՝ ուժը» :

× Անգլիոյ վարչապետը կրճատեց արձակուրդը եւ Լոնտոն վերադարձաւ Փեքինի դէպքերուն պատճառաւ :

Մեծն–Բրիտանիոյ ձեռք առած միջոցները մեղմ են անշուշտ, եթէ բաղդատենք Փեքինի աննախընթաց վայրագութեանց, բայց պէտք չէ մոռնալ որ Լոնտոն կը վախնայ որ բան մը պատահի Հոնք Քոնկ, որ Չինաստանի կողմէ կրնայ գրաւուիլ, մէկ վայրկեանէն միւսը :

ՉԱՐԵՆՑԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Եղիշէ Չարենցի յիշատակը յաւերժացնելու նպատակով, ծննդեան 70ամեակին առիթով, Հայաստանի Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց Երեւանի մէջ բարձրացնել իր արձանը : Արձանին նախագիծը արդէն իսկ դրուած է մրցումի : Մեծ բանաստեղծին անունը կը կրէ Հայաստանի մշակոյթի նախարարութեան գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը : Չարենց, անունը պիտի դրուի նաեւ Երեւանի մէջ հրապարակի մը : Խ. Աբովեան մանկավարժական հաստատութեան մէջ պիտի հաստատուի Չարենցի անունով թոշակ մը : Որոշուած է նոյնպէս տուն – թանգարանի վերածել Չարենցի նախկին բնակարանը :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ Վ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ 90000 ՏՈԼԱՐԻ ԻՐ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿՏԱԿԵՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՂՔԱՏՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՈՐԲԵՐՈՒՆ

ԴՐԱՄԸ ՊԻՏԻ ՅԱՆՁՆՈՒԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի

ՍԱՆ ՌԱՖԱՅԷԼ .— Վարդիվոս Թադոսեան, որ քառասուն տարի Ամերիկեան բանակին ծառայելէ ետք հանգստեան կոչուեցաւ, 90·000 տոլար կտակեց Հայաստանի աղքատներուն եւ որբերուն :

Վարդիվոս Թադոսեան որ կ'ապրէր Սան Ֆրանսիսքոյի մօտակայքը փոքրիկ սենեակի մը մէջ, հանգստեան կոչուելէ ետք մեռաւ Յուլիսի 28ին 79 տարեկան հասակին մէջ : Բանակի բանբերը յայտնեց թէ Թադոսեան 251 տոլար կը ստանար, հետեւաբար պէտք է որ ան մեծ խնայողութեամբ ապրած ըլլայ : Թադոսեանի կտակը այն է որ այդ դրամը յանձնուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի, իսկ եթէ կարելի չըլլայ իրականացնել այդ փափաքը, իր հարստութիւնը ամբողջութեամբ պիտի տրամադրուի Սան Ֆրանսիսքոյի Ս. Յովհաննէս եկեղեցիին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ամէնէն կարեւոր ուսանողական շարժումը՝ Նեշընըլ Սթուտէնթ Էսոսիէշըն, 123ի դէմ 214 ձայնով բանաձեւ մը քուէարկեց որ հաւանութիւն կուտայ «Սեւ իշխանութեան» հակառակ սպիտակամորթ բազմաթիւ ուսանողներու ընդդիմութեան : Բանաձեւին բանալի – նախադասութիւնն էր՝ «Սեւ իշխանութիւնը, Ամերիկայի բոլոր Սեւերու միացումն է, բոլոր միջոցներով, իրենց ազատագրման համար» : Այս պարբերութիւնն է որ խզումի պատճառ կրնար ըլլալ երբ բարեփոխման առաջարկ եղած է : Ոմանք ջնջել ուզած են «բոլոր միջոցներով» մասը, որ կ'ենթադրէ բռնի ուժն ալ : Սեւ պատուիրակութիւնը այն ատեն ըմբոստած է ու յայտարարած «պիտի չթողունք որ այս Սպիտակամորթերը մեզի վերաբերող քաղաքականութեան մը ուղեգիծը ճշդեն» :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ դերասանուհի՝ Ժինի Ասթոր, առջի օր զոհ գացած է կառքի արկածի մը : 1967ի երկրորդ եռամսեայի ընթացքին, կառքի արկածներէ մեռած են 2932հոգի, վիրաւորներու թիւն է 77·340 :

ՊՈՒԿՈՎՑՈՍՈՒ ՎԱՐՁ ՆԺՈՂ

—o—

Ն.

Ոստանը ամառանոց էր ամբողջ ընտանիքի համար։ Ամեն տարի մայիսի վերջերին ամբողջ ընտանիքը տեղափոխվում էր ամառանոց, ու ես ամբողջ ամառ ազատ էի խաղալու համար։ Ես ունեի մի ընկեր, որի անունը Վոլոդյա էր։ Նա ինձնից մի քանի տարով մեծ էր, բայց ինձ հետ շատ էր սիրում խաղալ։ Մենք միասին ամբողջ օրը անց էինք կացնում։ Ես ու Վոլոդյան միասին էինք գնում ձկնորսության, միասին էինք լողանում, միասին էինք ծառ բարձրանում։

Մի անգամ ես ու Վոլոդյան գնացինք ձկնորսության։ Ես ձուկ չէի բռնում, որովհետև ձկնորսական գավազանի հետ կապված չէի։ Ես ուզում էի ինքս ինձ համար գավազան պատրաստել։ Ես ուզում էի գնալ անտառ, ուռենի կտրել, ինչպես Վոլոդյան էր արել։

— Ցիտրո՛ն, Ցիտրո՛ն, Ցիտրո՛ն, — գոռում էր Վոլոդյան, ինչպես միշտ, երբ ինչ-որ բան էր ուզում։

Ցիտրոնը Վոլոդյայի շունն էր։ Նա ամեն տեղ Վոլոդյայի հետ էր գնում։ Ցիտրոնը շատ խելոք շուն էր։ Նա ամեն ինչ հասկանում էր, ինչ որ Վոլոդյան ասում էր։ Ցիտրոնը ոչ միայն հասկանում էր, ինչ որ Վոլոդյան ասում էր, այլև ինչ որ Վոլոդյան մտածում էր։ Ցիտրոնը ամեն անգամ գիտեր, թե Վոլոդյան ինչ է ուզում անել։ Ցիտրոնը ամեն անգամ գիտեր, թե Վոլոդյան ուր է գնում։ Ցիտրոնը ամեն անգամ գիտեր, թե Վոլոդյան ինչ է մտածում։ Ցիտրոնը ամեն անգամ գիտեր, թե Վոլոդյան ինչ է ուզում անել։ Ցիտրոնը ամեն անգամ գիտեր, թե Վոլոդյան ուր է գնում։ Ցիտրոնը ամեն անգամ գիտեր, թե Վոլոդյան ինչ է մտածում։

Ես ուզում էի ուռենի կտրել, որպեսզի ինքս ինձ համար գավազան պատրաստեմ։ Ես ուզում էի գնալ անտառ, ուռենի կտրել, ինչպես Վոլոդյան էր արել։ Ես ուզում էի ինքս ինձ համար գավազան պատրաստել։ Ես ուզում էի գնալ անտառ, ուռենի կտրել, ինչպես Վոլոդյան էր արել։ Ես ուզում էի ինքս ինձ համար գավազան պատրաստել։

ՎԱՏԱ

ՓԱԽՍՏՈՎԻՆ ԴԱՀԱՒՈՍՈՒԹԻՒՆ

— Օ՜ն, Օ՜ն, ուշեց Պատճառաբանելով, որ ձեզի համար ձիու ետեւից վազելը դժուար է, ինչպէս նաեւ ձեր ծանր մարմինը տանելը, ուրեմն ես ձեզի համար ձի մը գնեցի եւ ահա ձեզ կը նուիրեմ զայն :

Եւ այդ խօսքերուն վրայ Պատճառաբանելով ձիուն սանձը Օ՜ն-ի ձեռքը դրաւ :

— Ես ձի չեմ ուզեր, ես ... ես ... Պատճառաբանելով ձիուն վիզը կը շոյէր ... Ես ձի չեմ ուզեր, ես ձի չեմ ուզեր ... Ես ձիուն ոտքերը կը տեսնեմ, որոնք ինծի համար շատ ծանր են ... Ես ձիուն ականջները կը տեսնեմ, որոնք ինծի համար շատ ծանր են ... Ես ձիուն պոչը կը տեսնեմ, որ ինծի համար շատ ծանր է ... Ես ձիուն ... ես ձիուն ... ես ձիուն ...

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մարսէյլէն ընկեր Աստուր Քէօսէեան 20ական ֆրանք կը նուիրէ «Ծառայ»ի, «Հայ – Բոյժ»ի եւ «Հայաստան»ի : (Ստանալ «Ծառայ»էն), ընկ· Շահան Զօհեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿԱՊ· Խաչի Կրքնոպլի մասնաճիւղը չը– նորհակալութեամբ ստացած է իր դպրոցի ֆօնտին յիսուն ֆր· Տէր եւ Տիկին (ոմն), Կրքնոպլը այցելութեան առթիւ :

ԳՈՐԾ ՓՆՏՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Կ'ուզուին 2 – 3 բանուոր (մաճէօվր) : Դիմել Օգոստոս 28ին Երկուշաբթի առա – ւօտ ժամը 8·30ին՝ Հուչինսոն հաստատու– թիւն՝

46, Quai National PUTEAUX
métro : Pont de Neuilly

Հարցնել Պ· ՄԻՍԱԿ ԵՐԱՆԵԱՆ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսում – նական տարեշրջանին :

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն հա – մար իրենց զաւակը արձանագրել փափա– գողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ զը– րելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

Կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28 :

Իմացէք

ԽԸՏԸՐԵԱՆԻՆ

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

Նախ քան որեւէ գնում, հարցուցէ՛ք,

ԽԸՏԸՐԵԱՆԻՆ

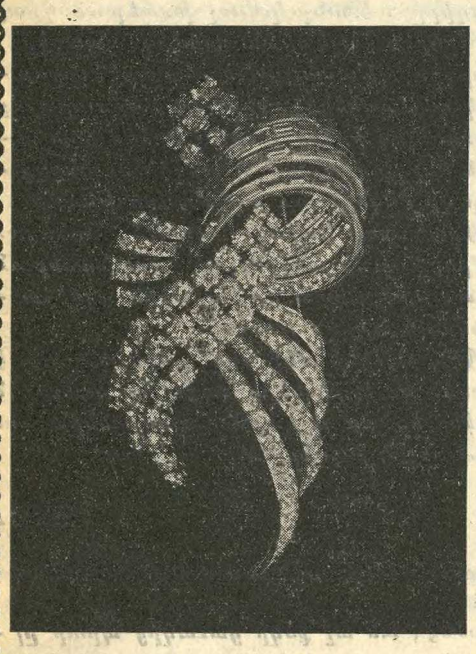

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԳՐԱՆՄԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր· կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր· կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ԳՈՒԼԻՍ 1ԼՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵ–
ԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՒԱՋ»Ի

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Sœurs de l'Immaculée Conception
73, Ave. Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպ – րոցը կը բացուի Սեպտեմբեր 15ին : Պե – տական արտօնութեամբ, այս տարի դպ– րոցը ունի մանկապարտէզի եւ նախակըր– թարանի բաժինները :

Դասաւանդութիւնը կը կատարուի հա – մաճայն ֆրանսական կրթական ծրագրին, յաւելեալ՝ հայերէնի դասերով :

Դպրոցը ունի խնամակալ մարմին մը որ մօտէն կը հետեւի ծրագրի գործադրու – թեան :

Կ'ընդունուին դիչերօթիկ եւ ցերեկո – թիկ : Վճարման պայմաններու համար, դիմել տեսչութեան : Արձանագրութիւննե– րը սկսած են : Դիմել ամէն կէսօրէ ետք :

Լոյս տեսաւ

«Համազգայինի տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ

Ա· հատորը՝

"ԳԻՒՂԸ" ԵՒ "ԱՆՁՐԵՒ"

Մաճուր թուղթ, շքեղ տպագրութիւն
լաքակազմ, 404 էջ
Գինն՝ միայն 8 լ· ոսկի

Դիմել «Համազգայինի» գրատունը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս· ՎՐԱՑԵԱՆԻ

"ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ"Ի
Զ· ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»

Բ) Յ· ՄԱՍԵՃԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ՔԱՏՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ
ցարդ անտիպ Թարգմանութիւնները

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի

32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒԻՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱՔ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարե– կիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանու – թեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ար– ձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն ա– նոնք որոնք կը փափաքին իրենց պզիկ – ները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէ – նութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc.	125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p.	35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages	15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.	35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte	42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien	9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés	60 Fr.
Յ· ՊԱՊԻԿՅԱՆ, *ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ, Լոս–Անճելըս, մեծադիր 328 էջ, լաթա– կազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեդրուագ նկարներով եւ քարտէս– ներով : Շքեղ տպագրութիւն :*	175 ֆր·
Յ· ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ, *Յետ մահու, հրատ. Ս. Վրացեան, լաթակազմ*	10 ֆր·
ԵՂԻՇԷ Յ· ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարբ–Խնուս, *Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ, 584 էջ*	15·00 ֆր·
ԷԼԻԶ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, *Փարիզ*	13,00 ֆր·

ԱՒԱՓՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ձոխ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին ֆրանսերէն գրքերու եւ Հայաստան– եան հրատարակութիւններու :

ԼՈՑՍԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
նէ՛ք ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ուենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջին – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու– թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիք — ծածկոցներ· —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻԿՆԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI 25 AOUT 1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10993 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 43e ANNÉE — N°10.993

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ ՉԻ ԽԶԵՐ ՄԻԱՅՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ «ՊԱՏԻԺՆԵՐ» Կ'ՈՐՈՇԷ

Չինացիները անշուշտ «չինական» ձեւով կը պատմեն անգլիական դեսպանատան վրայ եղած յարձակումը, զոր պարզ «ցոյց մըն է բրիտանացի աշխարհակալներուն փտական եւ հիսթերիք հալածանքին դէմ»: «Նոր Չինաստան» ժամուլի գործակալութիւնը հետեւեալ ձեւով կը պատմէ դէպքերը. — «Աւելի քան տասը հազար կարմիր պահակներ եւ յեղափոխական մասսաները Երեքշաբթի իրիկուն գացին բրիտանացի գործավարին գրասենեակներուն առջեւ եւ բուռն ցոյց մը կատարեցին անգլիացի աշխարհակալներուն հիսթերիք հալածանքին դէմ Հոնկ – Քոնկի չին հայրենասէրներուն դէմ: Միթինկ մը գումարուեցաւ գրասենեակներուն առջեւ եւ բարկացած ցուցարարները խիստ մի – ջոցներու ձեռնարկեցին այդ գրասենեակներուն դէմ»:

Կարգ մը ճառախօսներ ալ, անդրադառնալով Հոնք Քոնկ ձերբակալուած երեք չին լրագրողներու, շեշտած են «այն սրբազան եւ անբռնաբարելի իրաւունքը զոր Հոնք Քոնկի չին հայրենասէրները ունին Մաօ Ցէ Թունկի գաղափարները տարածելու, որոնք մշակութային յեղափոխութեան սկիզբէն ի վեր տարածուեցան համայն աշխարհի մէջ եւ հրահրեցին բոլոր յեղափոխականներու սրտերը: Հերոսական ճակատամարտը զոր չին հայրենասէրները կը տանին Հոնք Քոնկի մէջ, ցոյց տուաւ որ այս հողամասին ճակատագիրը չին ժողովուրդին ձեռքն է: Կողքին ունենալով 700 միլիոն Չինացիներ, Հոնք Քոնկի չին հայրենասէրները կրնան վստահ ըլլալ վերջնական յաղթանակին վրայ ընդդէմ բրիտանացի ճնշողին»:

Գալով բրիտանական կառավարութեան, որոշեց դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումի չերթալ, բայց տնտեսական գետնի վրայ ծանր սեղմումներու ենթարկել Չինաստանը: Վարչապետ Ուիլսըն որ արձակուրդի էր, Լոնտոն վերադարձաւ եւ Նախարարաց Խորհուրդի նիստէ մը ետք, ուր քննուեցան Փեքինի դէպքերը, կրկին արձակուրդի մեկնեցաւ:

Անգլիոյ մէջ թէ դուրսը բոլորը կը գովեն բրիտանացի գործավարը՝ Տոնալտ Հոփսըն, բացառիկ դիւանագէտ մը, որ ծանօթ է բրիտանական իր պաշարելու – թեան համար: Քիչ խօսող շատ բան հասկցնելով, վարպետ քաղաքագէտ, Հոփսըն, յաջողած է «արուեստի վերածել լռութիւնները տակ իր ելքը» ինչպէս կը գրէ «Թայմզ», որ կէս էջ նուիրած է առջի օր բրիտանացի գործավարին:

Բրիտանական կառավարութիւնը որոշեց նաեւ մայր հայրենիք փոխադրել Չինաստանի իր հպատակներէն անոնք որոնք յատուկ պաշտօն չունին, մանաւանդ կիներն ու երախաները:

× Ճափոնի չինագէտներուն համաձայն Չինաստանի երեւութական անիշխանութիւնը կրնայ ուրիշ բան չըլլալ քան քաոս մը զոր կը ղեկավարէ Մաօ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ սակերու յաւելումը ի զօրու կը դառնայ Հոկտ. մէկէն սկսեալ: Նախարարաց Խորհուրդը ոչ մէկ առնչութիւն ունի անոնց ժիսքառոնէութենէ յայտարարութեանց, բայց անոր կուսակցութեան (անկախ Հանրապետական) պատկանող երեք նախարարներ՝ Շաման, Պեթանքուր եւ Մարսըլէն յայտարարած են թէ իրենք համախոհ են կառավարութեան: Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց «հսկայ» յաւելում մը Ֆրանսական օգնութեան Քէպէքի:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը անդրադառնալով ամերիկեան յարձակման սաստկացման Վիէթնամի վրայ, կ'ըսէ թէ նման ամէն մէկ քայլի համապատասխան միջոցներ ձեռք պիտի առնուին:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ, մեծ իրարանցում կը տիրէ արաբական վեհաժողովին նախօրեակին: Եգիպտոսի կուսակցական պաշտօնաթերթը կը գրէ այս առթիւ. — «Զոհողութիւնները զորս կրնանք ընդունիլ ապագային համար, ջնջելու համար յարձակման հետքերը հազար անգամ նախընտրելի են նահանջէն կամ զիջումներու ճամբուն վրայ յանձնառութենէ մը: Անոնք որ այս տագնապին կը բախին զիջումներու շարքով մը, երաղ կը տեսնեն վասնզի այդ ճամբան վերջ չունի եւ թշնամին լաւ առիթ մը կը տեսնէ անդամալուծելու համար արաբ յեղափոխութիւնը եւ զայն դատապարտելու համար դանդաղ վախճանի մը»:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ շրջան կ'ընէ թռուցիկ մը որ կը հրաւիրէ սեւ ռազմիկները սպաննել իրենց սպիտակամորթ ընկերները, Վիէթնամի մէջ: Կը կարծուի թէ թռուցիկը Չինաստան տպուած է եւ կը կրէ «խաչակիր»ի խորհրդանշական անունը:

ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԼ – ԱՀՐԱՄԸ կը գրէ թէ Սուէզի ջրանցքը փակ պիտի մնայ մինչեւ որ իսրայելեան զօրքը քաշուի: Գահիրէի համաձայն իսրայելեան երկու օդանաւեր Եգիպտոսի երկինքը տեսնուած են:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Արտ. նախարարը՝ Ա. վերոֆ, ազատ արձակուեցաւ, Թագաւորին ներումով:

ԱՂԹԱՄԱՐԻ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ ԱՂՕԹՔ ԵՒ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

Վանէն կը գրեն Պոլսոյ թերթերուն (Օգոստ. 22). —

Ֆրանսացի եկեղեցական մը, Հայր Պոփէռ, որ վեցերորդ անգամ ըլլալով Թուրքիա եկած է, Վան այցելելով աղօթեց Աղթամարի պատմական եկեղեցիին մէջ, Կաթողիկէ եւ Բողոքականներու միութեան համար: Հայր Պոփէռ, որ կը նախագահէ 52 անձերէ բաղկացած գիտնականներու խումբի մը, յիշեցուց թէ իրենց միջեւ Կաթոլիկներ եւ Բողոքականներ կան, եւ ինք ջերմապէս կը փափաքի որ երկու դաւանանքներու լաւագոյն մասերը առնելով՝ բոլորովին նոր կրօնք մը հիմնուի:

Այս խումբին մէջ կան փրոֆէսէօրներ, պատմաբաններ, բժիշկներ եւ գրողներ, որոնք Ֆրանսայէն սաւառնակով Անգարա եկած եւ Վան գացած են: Նախ ուսումնասիրած են Վանայ բերդը, որ երեք դարու հնութիւն ունի, յետոյ շարժանաւ մը վարձելով գացած են Աղթամար կղզին, ուր եւս ուսումնասիրած են դարաւոր եկեղեցին, հիանալով անոր ճարտարապետական չքեղութեան եւ բարձր քանդակներուն վրայ, որոնց նմանը տեսած չեն աշխարհի որեւէ անկիւնը:

Ֆրանսացի գիտնականներու խումբը Վանէն պիտի անցնի Կարս, ուրկէ պիտի երթան Ռուսիա, նոր պրպտումներու համար:

ՀԻՒՍԷՅՆ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

Ա.

ԽՄԲ. — Յորդանանի թագաւորը շարաթ մըն է կ'այցելէ արաբական մայրաքաղաքները, համոզելու համար ղեկավարները, որ իրարու քով նստին խորհուրդի մէջ ու ձեւ մը գտնեն տագնապը լուծելու: Պատերազմէն ի վեր, Հիւսէյնի քաղաքական առաջին ընդհ. տեսութիւնը կարելի է նըկատել հետեւեալ տեսակցութիւնը, զոր թագաւորը տուած է *Էքսփրէս*ի աշխատակցին.

«Արքայական պալատը, ուր ընդունեցաւ զիս Թագաւորը, կը գտնուի քաղաքի եզրը բլուրներէն մէկուն վրայ: Յորդանանցի սպայ մը կ'ընկերանայ ինծի: 32 տարու երիտասարդ Թագաւորը կը յառաջանայ ժպտուն: Դէմքին գիծերը յոգնութիւն մը կը մատնեն, բայց մարզիկի քալուածքը կը պահէ: Թղթածրարներով ծանրաբեռնուած վեհապետին սեղանին ետեւ նկար մը, իր մեծ հայրը, Ապտալլահ, որ սպաննուեցաւ 1951ին: Դեռ պատանի Հիւսէյնին ուղղուած գնդակը դըպաւ շքանշանի մը:

Տասնեւչորս տարուան իշխանութեան շրջանի մը տասը մահափորձերու առաջինն էր իրեն դէմ:

ԷՔՍՓՐԷՍ. — Միակ արաբ պարագլուխն էք որ նակատ այցելեցիք: Որո՞նք են ձեզի համաձայն, արաբական պարտութեան գլխաւոր պատճառները:

ՀԻՒՍԷՅՆ ԹԱԳԱՒՈՐ. — Այսօր դիւրին է մատնանշել զանոնք: 1948էն մինչեւ օրս, եւ առանց մոռնալու 1956ը, արաբ ազգը չարունակած է նահանջել: 1965ին Մարոքի մէջ գումարուած արաբական վերջին վեհաժողովի ընթացքին, լուրջ քննութիւններ ցոյց կուտային թէ արաբ ազգը մինչեւ երեք տարի ի վիճակի չէր տակաւին պատերազմ մղելու, եւ ոչ իսկ պաշտպանուելու: Անհրաժեշտ այս նըւազագոյն ժամանակամիջոցէն մէկ տարի եւ երկու ամիս ետք պայթեցաւ Յունիս 5ի պատերազմը: Ահա առաջին պատճառը:

Միւս կողմէն, այդ ժամանակաշրջանէն սկսեալ, ուզեցինք որ պարբերաբար վեհաժողովներ գումարուին, միջ – արաբական մթնոլորտը յստականայ, զինուորական եւ տնտեսական միջոցներ գտնըւին: Այս ամէնը չկատարուեցաւ:

Արդիւնքը եղաւ ինչ որ կրնար ըլլալ, աղէտալի:

Կան նաեւ զուտ զինուորական պատճառներ: Իսկ ինչ կը վերաբերի Իսրայելացիներուն, շատ բան կը պարտին իրենց տեղեկատուութեանց գրասենեակին եւ օդային գերակայութեան:

— Զինուորական գետնի վրայ ի՞նչ ծաւալ կը ստանայ Յորդանանի կորուստը:

— Շատ ծանր եղաւ: Միայն տնտեսական գետնի վրայ կը հասնի շուրջ 70 միլիոն ոսկիի: (*): —

— Յորդանան կրնա՞ր խուսափիլ այս աղէտէն զոր դուք ստէպ եւ հրապարակաւ — նախատեսած էիք:

— Պարագաներ կան ուր կարելի է ընտրութիւն մը կատարել: Պարագան նոյնը չէր: Տեսնելով պատերազմը, մեր ամբողջ կարելին ըրինք առաջքը առնելու համար: Ապարդիւն:

Չենք գիտեր ինչ որ ըրինք՝ պաշտպանելու համար մեր երկիրն ու իրաւունքները: Կը ցաւինք միայն որ աւելի աղդու չեղանք:

— Արաբ առաջին ղեկավարը եղաք, որ Իսրայէլի հանդէպ Արաբական պետութեանց նոր քաղաքականութեան մը մասին խօսեցաք: Պապին հետ ձեր տեսակցութեան ընթացքին, «իրատես քաղաքականութիւն» բացատրութիւնը գործածեցիք: Ի՞նչ կ'ուզէք ըսել այդ բացատրութեամբ:

— Կը խորհիմ թէ արաբական յաջորդ «Վեհաժողովը» — զոր, կը յուսամ, տակաւին կարելի պիտի ըլլայ գումարել, եւ որ պէտք է համախմբէ բոլոր արաբ ղեկավարները, եւ կամ, նուազագոյնը, անոնց մեծ մասը կը խորհիմ թէ այս «վեհաժողովը» պէտք է լուրջ եւ խոր վերլուծումի ենթարկէ ինչ որ պատահեցաւ մինչեւ օրս եւ ինչ որ պէտք է կատարուի ապագային — այդ ուղղութեամբ ես իմ գաղափարներս ունիմ — մեր պատասխանատուութիւնները դիմագրաւելու:

Անթիւ սխալներ գործեցինք, որոնցմէ մեծագոյնն է արաբական աշխարհի այս կտրուիլը աշխարհի մնացեալ երկիրներէն: Անկարող եղանք ընդհանուր կարծիքին ներկայացնելու որոշ թիւով բացայայտ իրողութիւններ, օրինակ հետեւեալը. — 1948էն ի վեր անընդհատ եւ մղուեցանք մեր հողերէն: Պաղեստինի հարցը մարդկային ողբերգութիւն մըն էր: Բայց միշտ ալ աշխարհ այն տպաւորութիւնը ունեցաւ թէ մենք էինք որ չարունակ կը սպառնայինք այդ շրջանի թէ աշխարհի խաղաղութեան:

Արդի՞ւնք. — Միշտ ալ Իսրայէլ իր դատին համար ընդհանուր համակրանքի արժանացած է: Ինքնակամ այս կղզիացումը, կղզիացում՝ որուն վրայ աւելցան նաեւ արաբ շատ մը մարդոց անպատասխանատու յայտարարութիւնները, Իսրայէլի համար հանդիսացան քարոզչական սքանչելի զէնք մը՝ զոր համաշխարհային գետնի վրայ լաւագոյնս գործածեցին: Ներկայիս կացութիւն մը ստեղծուած է, զոր պէտք է նկատի առնենք տեղւոյն, թէ համաշխարհային գետնի վրայ:

— Այս ուղղութեամբ ձեր հարազատ կարծիքներուն մասին է որ կ'արտայայտուիք: Որո՞նք են անոնք:

— Առաջինը կը կայանայ արաբական միութիւնը փրկելուն մէջ, փորձելով միացնել մեր միջոցներն ու ուժերը: Ապա, վերատեսութեան ենթարկել ամբողջ արաբ աշխարհի դիրքը եւ որդեգրել աշխարհի մնացեալ երկիրներէն ընդունելի ուղեգիծ եւ քաղաքականութիւն մը: Հուսկ, ներկայացնել աշխարհին այդ հարցին շուրջ մեր թղթածրարը՝ լաւագոյն հիմերու վրայ հաստատելու համար մեր յարաբերութիւնները եւ ստանալու թիկունք ու նեցուկ մեր դատի համար՝ որ արդար է:

Աշխարհի գլխաւոր ղեկավարները կը խորհրդակցին մեր ճակատագրին, մեր ապագային, մեր հարցերուն մասին: Այդ ուղղութեամբ հարկ է մեր յատուկ բաժինը բերենք՝ մշակելով քաղաքականութիւն մը՝ զոր կարենանք պաշտպանել: Միեւնոյն ժամանակ, պէտք է աւելի հեռուն երթանք աշխարհի միւս երկիրներուն հետ մեր յարաբերութիւններուն մէջ:

(1 Շար.)

(*) Յորդանանի տարեկան պիւտճէն է 69 միլիոն ոսկի: Գալով մարդկային կորուստներուն պաշտօնական թիւերու համաձայն հինգէն վեց հազար մեռեալ կայ:

ԲՈՒՆԱՎԱԳՈՏՈՒ ՎԱՅՐ ՆՀՈՂ

Նուռը հինգին պատրաստ։ Գիշերվա ժամը երկուսն էր, ճաշարանն էլ սկզբից վատ չէր, միայն թե շատ ուռուց ։ Շատ ուրախ էի, որ ինձ հետ Վիրուսն էր գնում։ Ես ու նա ամենալավ ընկերներն էինք, ամեն ինչ միասին էինք անում։ Ես նրան շատ էի սիրում, նա էլ ինձ։ Ամեն ինչ ասում էր ինձ, ես էլ նրան։ Ես ու նա միասին էինք ապրում։ Ես նրան ասում էի «Վիրուս ախպեր», նա ինձ՝ «Ֆիլիպ ախպեր»։ Ինչո՞ւ էր ինձ «Ֆիլիպ ախպեր» ասում, չգիտեմ։ Ասում էր, ուրեմն ասում էր։ Ես էլ նրան «Վիրուս ախպեր» էի ասում

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ՓԱՆՍՆԱՆԻ ՀԻՆԱՍՏԱՆԻ

Ա՛հ, որքան ուրախ եմ, որ ձեզ տեսնում եմ, հոգե՛ս – ասում է Ալիքը՝ ներս մտնելով Ամերիկայի Ձայն հեռարձակման ծրագրերի խմբագրության սենյակը, ձեռքերը մեկնելով Ամերիկայի Ձայնի հիմնադիր տնօրեն Ռոբերտ Ռ. Մակորմիքին և նրա կնոջը՝ Ամելիային, որոնք ժպտալով նայում են նրան։

— Ես էլ եմ ուրախ, որ ձեզ տեսնում եմ, պարո՛ն Ալիք, – պատասխանում է Մակորմիքը՝ ձեռքը մեկնելով նրան։ – Ես ձեզ հետ եմ ուզում ծանոթացնել իմ կնոջը՝ Ամելիային։

— Ամելիա՛ն, – ասում է Ալիքը՝ համբուրելով տիկնոջ ձեռքը։ – Ես ձեզ շատ լավ գիտեմ, ձեր ելույթները ռադիոյով շատ եմ լսել։ Ես ձեզ հետ ծանոթանալու մեծ ցանկություն ունեի։

— Ես էլ, պարո՛ն Ալիք, – ասում է Ամելիան։ – Ես ձեզ հետ ծանոթանալու մեծ ցանկություն ունեի։ Ես ձեզ շատ լավ գիտեմ, ձեր ելույթները ռադիոյով շատ եմ լսել։ Ես ձեզ հետ ծանոթանալու մեծ ցանկություն ունեի։

— Ես էլ, տիկի՛ն Ամելիա, – ասում է Ալիքը։ –

CH. MISSAKIAN

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրէր եւ Ժամեր

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գարեգին Գէորգեան (Անթիպ) իրենց զաւակներէն Այրի Տիկ. Զօտեանի եւ զաւակներուն, Շահան Զօտեանի կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 30 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Զ. Գազանճեանէ երեսուն ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Մերանիկ Այոյեանի մահուան առիթով :

ԳՈՐԾ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Կ'ուզուին 2 – 3 բանուոր (մաճէօվր) : Դիմել Օգոստոս 28ին երկուշաբթի առաւօտ ժամը 8·30ին՝ Հուչինսոն հաստատութիւն՝

46, Quai National PUTEAUX
métro : Pont de Neuilly

Հարցնել Պ. ՄԻՍԱԿ ԵՐԱՆԵԱՆ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսում – նական տարեշրջանին :

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն համար իրենց զաւակը արձանագրել փափաքողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ դըրելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon , 92 SEVRES
կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28 :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն առնոք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ՄՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Sœurs de l'Immaculée Conception
73, Ave. Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպրոցը կը բացուի Սեպտեմբեր 15ին : Պետական արտօնութեամբ , այս տարի դպրոցը ունի մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններ :

Դասաւանդութիւնը կը կատարուի համաձայն ֆրանսական կրթական ծրագրին, յաւելեալ՝ հայերէնի դասերով :

Դպրոցը ունի խնամակալ մարմին մը որ մօտէն կը հետեւի ծրագրի դործադրութեան :

Կ'ընդունուին գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ : Վճարման պայմաններու համար, դիմել տեսչութեան : Արձանագրութիւնները սկսած են : Դիմել ամէն կէսօրէ ետք :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր· կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր· կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակադին : Դիմել Վարչութեան :

ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺԻՆԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Լոյս տեսաւ

«Համազգային»ի տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ

Ա· հատորը՝

''ԳԻՒՂԸ'' ԵՒ ''ԱՆՁՐԵՒ''

Մաճուր թուղթ, շէեղ տպագրութիւն
լաթակազմ, 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ· ոսկի

Դիմել «Համազգային»ի գրատունը

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս· ՎՐԱՑԵԱՆԻ

''ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ''Ի
Զ· ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»

Բ) Յ· ՄԱՍԵՃԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ցարդ անտիպ թարգմանութիւնները

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրք եւ ուսումնասէր աշակերտներ:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc. 125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p. 35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages 15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p. 35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte 42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien 9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés 60 Fr.
Յ· ՊԱՊԻՍԵԱՆ, *ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ, Լոս–Անճելըս, մեծադիր 328 էջ, լաթակազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեզրուազ նկարներով եւ քարտէսներով : Շքեղ տպագրութիւն :* 175 ֆր·
Յ· ՓԱՍԱԶՆՈՒՆԻ, *Ճետ մահու, հրատ. Ս· Վրացեան, լաթակազմ* 10 ֆր·
ԵՂԻՇԷ Յ· ՄԵԼԻՔԵԱՆ, *Հարբ–Խնուս, Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ, 584 էջ* 15·00 ֆր·
ԷԼԻԶ ՄԷՀԷՏԵՐԵԱՆ, *Ստուեր եւ Լոյս, Փարիզ* 13,00 ֆր·

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ձոխ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին փրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑ ՏՈՒԷ'Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
նոյնքան գեղեցիկ եւ դուրեկան
վերանորոգէք – զարդարէք – ներկէք

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով ալառասաուած՝ առաջին կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու մեծ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիֆ — ծածկոյթներ՝ —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e
166, AV. ARISTIDE BRIAND
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ՇԱԲԱԹ
26
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
26 AOUT
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10994 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — N°10.994

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

(« ՊԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆ»Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ)

—o—

Ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէին այն ալի մը ֆէտայիները, որոնք 71 տարի առաջ, 1896 Օգոստոս 14/26ին կը զբաւէին Պանք Օթոմանը :

Ընդամէնը 26 հոգի էին անոնք :

Իրենց մէջին տարիքը 25ը չէր անցներ : Բացի մէկ քանիէն , միւսները գրեթէ կարզալ – գրել չէին գիտեր :

Կային, որ հայերէն ալ չէին խօսեր :

Բարձին Սիւնի, ձեռնարկին գլխաւոր պատասխանատուն ու վարիչը, դաւառի հարազատ զաւակ, որ գրամատան սեմին վրայ առաջին զոհը պիտի ըլլար, դաղափարապաշտ մտաւորականի տիպար մըն էր :

Գարեգին Փասըրմաճեան (Արմէն Գարօ) կարնեցի եւ Հայկ Թիրեաքեան (Հըրաչ) Տրապիզոնցի՝ Եւրոպայի մէջ իրենց ուսումը կէս ձգած փութացած էին օս – մանեան մայրաքաղաքը, սիրայօժար , ինքնաբուխ կերպով, նուիրուելու համար հայ ժողովուրդի ազատութեան սրբազան գործին :

Միւս ֆէտայիները ալ — գրեթէ բոլո – րը — դաւառի զաւակներ , պանդուխտներ էին, Պոլիս զացած բախտ որոնելու , եր– կիր մնացած իրենց ընտանիքները պահե – լու համար :

Մտաւորական թէ համեստ աշխատա – ւոր, բոլորն ալ տոգորուած էին մեծ – նոյն գաղափարականով , հայրենասիրա – կան նոյն ոգիով , պատրաստ զոհելու ի – րենց անձը «սուրբ գործ»ին համար :

Հ. Ց. Դաշնակցութեան նուիրական դրօշն էր իրենց ապաւէնը , «մա՛հ կամ ազատութի՛ւն» նշանաբանով :

Ի՞նչ կը պահանջէին անոնք :

Ինչո՞ւ կը նետուէին կրակին մէջ :

Պարզապէս արդարութի՛ւն էր անոնց ուզածը :

Արդարութի՛ւն հայ բազմաչարչար ազ– գին համար :

Կարմիր սուլթանի արիւնոտ ձեռքերէն չհաբեր մենաշնորհներ խլելով , Հայ – կական բարենորոգումներու երաշխաւոր վեց մեծ պետութիւնները կը մոռնային իրենց հանդիսաւոր խոստումները : Կ'ու – զէին , որ առտուն կանուխ արթընցող Թուրքը, Քիւրտը կամ Չէրքէզը չըսպասէ պիմացն ելլող Հայը , չկողոպտէ անոր արդար քրտինքով վաստակած ինչքը եւ չարաշուրէ հայ կնոջ պատիւը :

Այս տարրական իրաւունքներն իսկ պացուեցան օսմանեան պետութեան ա – մէնէն հաւատարիմ , աշխատասէր ու պարկեշտ հպատակներուն, իրենց իսկ բառով՝ միլլէթը սատբէային :

Դաշնակցական հերոսները գրաւեցին Պանք Օթոմանը , միջազգային դրամա – տիրութեան այդ միջնաբերդը արիւնուչտ սուլթանի մայրաքաղաքին մէջ, երաչխա– ւորելու համար իրենց պարտականութիւնը, պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածը :

Զարդէ՞տ 61րդ յօդուած, որուն կատ– չեցանք ազդովին, 1878էն մինչեւ 1914 :

Ու երբ 1914ի Փետրուարին «Հայկ· բարենորոգումներ »ը նոր համաձայնա – գրով մը գործադրուելու յոյսեր կը ներ –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ - ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

—o—

Խորհ. Միութիւն եւ Միացեալ Նահանգ– ները կրցան համաձայնիլ հիւլէական զէն– քերու ոչ – բազմացման ծրագրի մը շուրջ, զոր միասնաբար կը ներկայացնեն ազա – զինման ժողովին : Անշուշտ միասնաբար ըսելով, պէտք չէ կարծել թէ երկու Մե – ծերը մէկ հասարակաց ծրագիր կը ներ – կայացնեն, այլ նոյն ծրագիրը կը ներկա – յացնեն, իւրաքանչիւրը իր կողմէ : Ընդ– հանուր ձեւով մեծ դժունակութիւն պատճառած է այս համաձայնութիւնը ա– մէն կողմ, լաւ զէնք մըն ալ ճոնսընի համար, որ վերջերս, օրէ օր, ժողովրը – դականութիւն կը կորսնցնէր :

Այս ծրագրին գլխաւոր յօդուածները հետեւեալներն են . — Ա.) Հիւլէական եր– կիրները յանձնառու կ'ըլլան ոչ մէկ ձե – ւով, հիւլէական զէնք տալ այն պետու – թեանց որոնք չունին : Արգիլուած է նա– եւ տեղեկութիւններ տալ , որոնք կրնան օգնել հիւլէական զինամթերք պատրաս – տելու : Բ) Ոչ – հիւլէական երկիրները կ'ընդունին նման զէնքեր չձեռնել : Դ) կա– րելիութիւն ունին սակայն հիւլէական լ– րենց խաղաղ գործունէութիւնը շարունա– կելու : Ե) Դաշնագրին ստորագրութենէն հինգ տարի ետք, նոր ժողով մը կը դու – մարուի ի Ժընեւ, որ կը կատարէ հարկ եղած քննութիւնները : Վեցերորդ յօդ – ուածը կը վերաբերի ստորագրումի ձեւա– կերպութեանց եւ համաձայնագրին զոր – ծադրուելուն :

Երկու պակաս կայ այս ծրագրին մէջ : Նախ Գ. յօդուածը որ կը վերաբերի հա –

չընչէին , պայթեցաւ աշխարհամարտը , որուն յաջորդեց Մեծ եղեռնը :

1896ին երաշխաւոր վեց պետութիւնները ո՛չ մէկ ձեռնարկ ըրին Ապտիւլ Համիտի մօտ՝ հայկական նահանգները բարեկար – դելու համար :

Ընդհակառակն անոնց դեսպաններու անտարբերը — եթէ ոչ մեղսակից — աչքե– րուն առջեւ եղլտըզի հրէշը վեց հազար Հայեր ջարդեց Պոլսոյ մէջ :

Վեց մեծ պետութեանց պահականաւե – րը՝ խարխափած Ոսկեղջիւրի եւ Վոսփորի մէջ, նոյնիսկ ձեւի համար ռումբ մը ան– դամ չարձակեցին իրենց ազդարարու – թիւն, որպէսզի վերջ տրուի մայրաքաղա– քի ջարդերուն, որոնք երեք օր տեւեցին :

Ռուսական դեսպանատան աւագ թարգ –ման Մաքսիմով խաբեբայ խոստումներով պարպել տուաւ Օսմ. Դրամատունը :

Հայ հերոսները եօթը հոգի զոհ էին տը– ւած , սպանեալ եւ ծանր վիրաւոր : Մը – նացեալները Ֆրանսական ժիրոնտ չոգե – նաւով տարուեցան Մարսիլիա աններելի պայմաններու մէջ :

Նոյն օրը Սամաթիոյ մէջ տեղի կ'ունե– նար ուրիշ տրամ մը : Ցանուն ազգին կը նահատակուէին Գնունի, Արտաչէս Մի – սաքեան եւ ընկերները :

Այնուհետեւ բազմաթիւ ուրիշ հայոր – դիներ պիտի զոհուէին յանուն ազգու – թեան :

Երախտագէտ Հայութիւնը յարդանքով կը խոնարհի յիշատակին առջեւ այն բոլոր հերոսներուն, որոնք իրենց արիւնը թա – փեցին ազատութեան ճանապարհին վրայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀԻՒՍԷՅՆ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

—o—

Բ.

— Ի՞նչ կը սպասէք արաբական «վեհա– ժողով»էն , որուն ամէնէն մեծ ջատա – գովներէն մէկն էք :

Հարցը պարզ է. կատարուած իրողու – թիւն մը կայ եւ կարելի քանի մը ելքեր : Կամ այն է որ պիտի հետեւիք այն ճամ– բուն՝ որուն անցեալին մեզմէ չատեր հե – տեւեցան, այսինքն՝ անպատասխանա – տուութիւն, մակերեսային վերլուծում , այն ամէնը՝ որ կը նպաստեն մեր հակա – ռակորդներուն, եւ կամ՝ հարկ է լրջօրէն

կակչոի ձեւակերպութեանց, բայց ճըշ – ուած է : Արդարեւ տարակարծութիւնը այս մասին , հին է : Միացեալ Նա – հանգներու դաշնակիցները , անդամ եւ – րոպական Հասարակապետութեան քննու – թեան դործողութիւնները կը տարածեն Եւրատոմի քննիչներուն : Ռուսերու կար– ծիքով այս «ինքնահակակշիռը » Օթանի անդամ երկիրներու կողմէ, անընդունելի է : Միայն Վիեննայի հիւլէական Գործա – կալութիւնն է որ կրնայ անկողմնակալ կերպով կատարել այդ հակակշիռը, ըստ իրենց :

Այս ծրագրին մեծ թերին կը նկատուի երաչխաւորութեան պակասը ոչ – հիւլէա– կան երկիրներու, որեւէ հիւլէական յար– ձակման առեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՄՍ տեղի տուաւ Եմէնի հարցին վը – րայ եւ ընդունեցաւ կարգադրութեան տուտանական ծրագիրը, որու մանրամաս– նութիւնները պիտի ուսումնասիրուին Խարթումի Վեհաժողովին , Օգոստոս 29– ին : Այս ժողովին կը մերժէ մասնկցիլ՝ Սուրիա եւ Ալժերիա ալ վերապահ է :

ՕՓԵՐԱՑԻ աստղ – պարուհին՝ Քլօտ Պէսի կառքի ծանր արկած մը ունեցած է առջի օր : Թէեւ կեանքը վտանգուած չէ , բայց իր արհեստին պատճառաւ, ապաքի– նումը երկար կը տեւէ :

ՀՈՆՔ ՔՈՆԿԻ մէջ կացութիւնը ծանր է եւ Անգլիացիք ամէն կերպ կը փորձեն ետ մղել այն Զինացիները, որոնք կը փորձեն սահմանն անցնիլ ու Հոնք Քոնկ մտնել :

ՓԵՔԻՆԷն բրիտանացի գործավարը՝ Հոփսըն, առաջին անդամ ըլլալով, դէպ – քերէն ի վեր, կրցաւ տեղեկութիւններ հաղորդել Լոնտոն եւ ապահովութիւն տալ թէ բրիտանական դիւանագիտական առա– քելութեան բոլոր անդամները լաւ են :

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ Իզվեստիան կը գրէ թէ փեքինի եւ Ուոշինկթընի միջեւ դաղտնի համաձայնութիւն կայ : Զինաստան յանձ – նառու եղած է չմիջամտել Վիէթնամի մէջ, որու փոխարէն Ուոշինկթըն համաձայն է չխանդարելու Զինաստանը, իր ներքին խռովութեանց այս չրջանին :

ԱՏԵՆԷՆ կը հաղորդեն թէ 14 հոգի ըս – պաննուած են Մալահա, Եմէնի սահմանէն 15 քիլոմեթր հեռու :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորն ու թագուհին Ամերիկա մեկնած են : Թագաւորը պիտի տեսնուի նախագահ Ճոնսընի հետ, ապա Քանատա անցնի :

ՀԱՐԱՒ . ԱՄԵՐԻԿԱՑիՆԵՐՈՒ խումբ մը, 9 միլիոնի (հին Ֆրանք) կեղծ թրավլըր – չէք բաժնած է Քոթ տ'Ազիւրի չքեղ պան– դոկներուն եւ պաքառայի սեղաններուն :

քննել կացութիւնը եւ անկէ դուրս դալու համապատասխան միջոցները :

— Արաբ միակ ղեկավարն էք որ տես – նուեցաք նախագահ Ճոնսընի, Ուիլսընի եւ Զօր. տը Կոլի հետ : Տեսնուեցաք նմանա– պէս Նասրի հետ : Ուրեմն մէկն էք անոնց– մէ, որ լաւագոյնս կը ճանչնան տագնա – պին թղթածրարը : Ի՞նչ է ձեր եզրակա – ցութիւնը :

— Ես լաւատես եմ : Կը խորհիմ թէ հաւա– նականութիւն կայ լուծում մը գտնելու տագնապին, ամբողջական ձեւով , ուչ կամ կանուխ : Ինչ կը վերաբերի Ցորդա– նանի արեւմտեան ափին եւ Ցունիս 5էն ետք գրաւուած հողերուն , կը խորհիմ թէ չատ հաւանական է որ մեղի վերադար – ձուին :

— Ի՞նչ են Ցորդանանի նուազագոյն պայմանները : Կ'ընդգրկէ՞ յատկապէս Երուսաղէմը :

— Պէտք է պարզեմ մեր դիրքը Երու – սաղէմի , Ցորդանանի արեւմտեան ա – փին, Ցունիս 5էն ետք գրաւուած բոլոր հողամասերուն մասին : Ասիկա հիմնա – կան պահանջ մըն է : Այս հողերուն վեր– դարձը — ըլլան Ցորդանանի արեւմտեան ափերը թէ յատկապէս Երուսաղէմ — ա – ռաջին քայլը պիտի կազմէ պաղեստինեան ամբողջ ողբերգութեան ընդհանուր լուծ– ման : Երուսաղէմ, մեղի համար, միայն Ցորդանանի եւ արաբական աչխարհի պատկանող բան մը չէ : Երուսաղէմ կը պատկանի իսլամութեան եւ հաւատաց – եալներուն : Մենք պահապաններն ենք ա– ւելի քան հազար տարիներու աւանդի մը : Այսպէս, ինչ կը վերաբերի Երուսաղէմի, անտեղի է որեւէ կարգադրութիւն՝ ի վը– նաս մեր դերիչխանութեան եւ սրբա – վայրերուն վրայ պահապանի մեր առա – քելութեան : Երուսաղէմի սրբավայրե – րուն ազատ մուտքը երբեք խնդիր պիտի չյարուցանէր , եթէ նախապէս պաղես – տինեան ողբերգութիւնը գտած ըլլար արդար եւ լուրջ լուծում մը : Կը խորհիմ թէ Ցունիս 5էն ետք գրաւուած դիրքերէն ետ քաչուիլը պարտաւորու – թիւն մըն է :

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ Ցորդանանի դիր – քը, եթէ Իսրայէլ ընդդիմանայ որեւէ կարգադրութեան :

— Այդ պարագային Իսրայէլ միակը պիտի կրէ պատասխանատուութիւնը բո – լոր հետեւանքներուն : Ուրիչ ընտրու – թիւն չունինք , բայց եթէ կարելին ընել վերադրաւելու Ցորդանանի մեր արեւ – մըտեան ափերը եւ Երուսաղէմը : Պարզ խօսքով, հաւանաբար նոր պատերազմնե – րու տեղի տար, բայց այդ պարագային , մենք պատասխանատու չենք եւ Իսրայէլ կը մնայ միակ դատապարտելին :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԱՐՁԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վերջերս Զօր. Անդրանիկի յուշարձա – նին բացումը կատարուեցաւ Աչտարակի չրջանի Ուճան գիւղին մէջ, ուր կ'ապրին ազգ. հերոսին բարեկամներն ու ազատա – դրական պայքարի իր զէնքի ընկերները : Բացման հանդիսութեան ներկայ եղած են աւելի քան երեսուն հազար հոգի : Այսօր Զօր. Անդրանիկի յուշարձանը զարձած է արդէն ուխտատեղի մը՝ ուր ամէն կիրակի Հայաստանի բոլոր չրջաններէն բազմու – թիւններ կը փութան՝ ի յարգանս մեծ հե– րոսի անթառամ յիշատակին :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ

— * —

Երկրագունդի Ճրդ աշխարհամաս կը կոչեն այն տաճարը՝ որ մարդկութիւնը կերտած է իր պատմութեան ընթացքին եւ իբրեւ մարմնաւորում մարդու մտային աշխարհի, իբրեւ գրականութիւն ու արուեստ ժառանգած սերունդներուն :

Ներքին հպարտութիւն մը կը համակէ մեզ, Հայերս, երբ կը մտածենք որ մեր ժողովուրդը իր առաւել քան երեք հազարամեայ ճամբուն ընթացքին մեծ ա-ւանդ մը բերած է այդ տաճարի կառուց-ման՝ խորհրդանշելով իր յառաջդիմ եւ լուսաւոր ոգին : Այդ նոյն ոգին է հան-դիսացած իր գոյատեւման պայքարի դէն-քերէն մին զարերու այնքան փշոտ ու ա-նանցանելի ճամբաներուն վրայ եւ այսօր ալ իր «կա՛մ ու պիտի մնամ»ի յուսալի պատուարն է :

« Մահկանացու ծնեալ, անմահ ղիւրն եթող յիշատակ, Յովհաննէս Կոստան-դինեան Այվազովսկի : 1817 – 1900» : Մե-րսպեան տառերով այսպէս գրուած է Թէոդոսիա քաղաքի Ս. Սարգիս հայկա-կան եկեղեցիի բակին մէջ գտնուող գե-րեզմանաքարին, քաղաք, ուր 150 տարի առաջ ծնաւ մին հայ ժողովուրդի այն զաւակներէն, որոնք անգնահատելի լումայ մը ձգեցին համամարդկային մշակոյթի դանձարանին մէջ :

Ծովը յատկանշական չէ հայկական բը-նաշխարհին, բայց հայ մարդը «Ծովու երկին» մէջ զղացած է այն՝ ինչ կը վերա-բերի իր ժողովուրդին , իր հայրենիքին : Ծովը յուզած եւ տեսակ մը ինքնուրոյն ներշնչում տուած է հայ արուեստագէտ-ներուն՝ նուիրական զգացումներով հիւս-ուած երգել յօրինելու , կտաւներ վրձի-նելու :

Բուն ծովանկարչութեան ասպարէզին մէջ մեր ժողովուրդը տուած է վրձինի վարպետներու պատկառելի սերունդ մը : Վարդան Մախոխեան, Մ. Մահտեսեան, Ա. Շարաննեան, Մ. Ճիւանեան, Ադամ-եան... Այս սերունդի սկզբնաւորողն ու աշխարհահռչակ ներկայացուցիչն է Յով-հաննէս Այվազովսկին :

Մինչ այդ, արուեստի պատմութեան յայտնի էին ծովանկարիչներ Պաֆիւղին (հալանտացի), Կ. Լորրէնը (ֆրանսացի), Թըրներըը (անգլիացի), Շչեդրինը (ռուս) եւայլն : Բայց անոնց ամէնուն ալ գործե-րուն մէջ ցամաքային, ծովափնեայ տե-սարանները գերիշխող են : Այվազովսկին առաջինն էր ու միակը, որուն նիւթը կազմեց ջուրին հզօր զանգուածը, անսահ-մանութեան մէջ թաւալող ալիքներուն երթը , երկնքի ու ծովու խելայեղ զո-հեմարտը ...

Սրբմի Թէոդոսիա քաղաքին մէջ հաս-տատուած հայ առեւտրականի երրորդ որ-դին էր Յովհաննէսը : 1833ին ժամանակէն առաջ աւարտելով Բեղերբուրգի գեղար-ուեստներու ակադեմիան, տաղանդաւոր պատանին կը գրկուի արտասահման՝ կա-տարելագործուելու, եւ կը վերադառնայ՝ արդէն իսկ աշխարհահռչակ ծովանկարիչ : Երիտասարդ նկարիչին «քառս» պատկերը կը զառնայ Վատիկանի թանգարանին սե-փականութիւն, ուրիշ կտաւներ չքանը-չաններ կը նուաճեն , իսկ աւելի ուշ՝ Ֆիրէնցէի Փիթթի թանգարանին համար կը պատուիրուի ինքնանկար մը ձգել :

Հայ մարդուն համար հայրենի օճախի մը ձգտիլը նաւերական զգացում է : Փառ-քը , եւրոպական վեց ակադեմիաներու անդամ ըլլալը , բազմաթիւ տիտղոս-ները չկրցան Այվազովսկիի այդ ըզ-գացումէն աւելի զօրաւոր ըլլալ : 1845ին տուն մը կը կառուցանէ իր ծննդավայրին մէջ : «Ապրիլ՝ լինձի համար կը նշանակէ աշխատիլ» նշանաբանով կը տքնի մինչեւ իր կեանքի վերջին օրը , սերունդներուն ձգելով չուրջ վեց հազար կտաւ : Իր կը-տաւներուն մէկ մեծ հատւածքան (աշ-խարհի մէջ երրորդը Թէոդոսիայի թան-գարանէն ետք) , չուրջ 70 գործ , կը պահ-ուին Հայաստանի պետական պատկերա-սրահին մէջ :

Ստեղծագործական տասպարէզ նետուե-լով անցեալ դարու 30ական թուականնե-րուն Այվազովսկին կը զառնայ արուեստի նոր հոսանքի՝ ռոմանթիզմի ներկայացու-ցիչ :

Ծովու սիրահար նկարիչը ամէնէն աւե-լի յուզուած է փոթորիկով : Պատահական չէ, որ իր ստեղծագործութեան հսկայա-կան ժառանգութեան կէսէն աւելին փո-թորկայոյզ ծովու տեսարաններ են : Եւ, իրբեւ կանոն, ահեղ փոթորիկները նկա-րիչը կը նկարէր տարերքին դէմ մաքառող մրցուն առարկայականութեամբ : Մարդը մինակ է, մարդը կը կռուի, մարդը կը յաղթանակէ — ահա՛ Այվազովսկիի ռո-մանթիկ երգին բովանդակութիւնը :

Ժամանակը լեցուած էր կիրքերով եւ արուեստագէտները կը մղէր յուզուած խօսքերու , ռոմանթիկ բանաձեւերու : Մարդը կը ծառանար բռնակալութեան դէմ, կը պայքարէր ազատութեան հա-մար : Պէհովէնն փոխեց դասական երա-ժշտութեան հանդարտահոս հունը : Տը-լաքրուան նկարչութեան նիւթ զարձուց գրական գործերուն մէջ նկարագրուած կրքոտ դէպքեր : Իսկ հայ նկարիչն իր դիրկն առաւ ծովը, ցոյց տուաւ անոր իր յուզուած հայելին : Նկարիչը կարծա-ցաւ «մարդկայնացնել» տարերքը, հնա-դանդեցնել սեփական կամքին :

Այվազովսկիի ստեղծագործութեան լա-տպոյն արժանիքը բնութեան այդ անեզր դանդուածին յատեան «անփոփոխ» , հուսական էութեան խոր ըմբռնումն էր : Ան կարզաց ծովու զազանի խորհուրդը , ինչպէս դիմանկարիչը՝ մարդու հոգեբա-նական ներքինը :

Ստեղծագործական ուշ շրջանին, «Ին-ներորդ ալիք»էն (1850) ու «Ծով»էն (1864) ետք, թէեւ նկարիչը ստեղծեց լա-բականութեան չատ աւելի մօտ պատկեր-ներ, դիմեց նիւթի աւելի իրական ցու-ցադրման, սակայն հաւատարիմ մնաց իր ռոմանթիկ խառնուածքին : Բաւական է դիտել իր «Սեւ Ծովը» (1881) կամ «Ա-լիքներու մէջ» (1898) կտաւները եւ զգալ, թէ ներքին յոյզերու ինչպիսի արտա-յայտչականութեան հասած է նկարիչը :

Այվազովսկիի ռոմանթիզմը ժամանա-կէն բխող անհատական ապրումներու ար-տայայտութիւն չէր միայն : Շատ խոր զգացումներ , անշուշտ, պիտի զօրացնէին իր վրձինը : Ասիկա արձագանգն է ճըն-շուած ժողովուրդներուն հանդէպ տածած իր մեծ սիրոյն : Այվազովսկին եւս, Պայ-րընի եւ Տըլաքրուայի նման, յուզուած էր յոյն ազատատենչ ժողովուրդին պայ-քարով : Կը նկարէ Յուներու ազատու-թիւնը պատկերացնող կարզ մը պատկեր-ներ : Նոյն զգացումն է որ մղած է զայն կիրքով վրձինելու Թուրքերուն դէմ ռու-սական նաւատորմին տարած փայլուն յաղթանակները : Այվազովսկիի ազատա-սիրական անհչերը չատ աւելի ցայտուն արտայայտութիւն կը ստանան՝ երբ կը տանջուի հայ ժողովուրդին հանդէպ կա-տարուած բարբարոսութիւններէն :

1868ին Այվազովսկին կ'անցնի Անդրկով-կաս եւ կ'այցելէ Հայաստան : Այս ճամ-բորդութիւնը կը ներշնչէ զինքը նկարելու Թիֆլիսի կենցաղը, Արարատն ու Արա-րատեան դաշտը : Սեւանայ լիճը պատ-կերացնող կտաւներու չարք մը : Տարբեր տարիներու ընթացքին ան նկարած է նա-եւ ծնողքներուն, կնոջ եւ եղբօր դիմա-նկարները, «Խրիմեան Հայրիկ», «Պայ-րընի այցը Ս. Ղազար», «Հայ ժողովուր-դի մկրտութիւնը » , «Երդում» (Վարդան Զօրավար) եւ հայկական նիւթերով այլ կտաւներ :

Հարազատ ժողովուրդին այնքան կապ-ուած հայ նկարիչը չէր կրնար արձա-գանգ չհանդիսանալ իր մեծ վիշտին : 1895ի համիտեան կոտորածներու ար-դիւնք են «Տրապիզոնի ջարդը», «Հայերը նաւերը կը լեցնեն», «Հայերը ողջ – ողջ կը նետեն Մարմարա» ցնցող նկարները : Արուեստագէտը պժգանքով կը նետէ տա-րիներ առաջ սուլթանին չնորհած չքան-չանը : Իր ամէնօրեայ հոգն է եղած Թէո-դոսիա ապաստանած հայ գաղթականները տեղաւորելը :

1900 Մայիս 2ին կ'աշխատէր «Թրքա-կան նաւին պայթումը» կտաւին վրայ , զոր սակայն չէրցաւ աւարտել : Երեկոյ-եան, հայրենասէր նկարիչին սիրտը կը դադրի բաբախելէ :

Հայաստանէն հեռու, նկարիչը միշտ ապրած է իր հայրենիքով , իր ժողո-վուրդով : Ազգային գիծը արտայայտու-թիւն է զառած ոչ միայն իր հայկական նիւթերով ստեղծագործութիւններուն , այլեւ իր լուսազոյն ծովանկարներուն մէջ՝ իրբեւ դեղանկարչական տեսք , յու-զական լեզու , ստեղծագործական մտա-ծելակերպ : Իր կենսագիրը, Թէոդոսիա-յի թանգարանին տնօրէնն Ն. Բարսամովը

ԵՂԻՐ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐԿԻՆ ՄԷՋ

Ամէն կիրակի կ'ընդհատեմ աշխատանքս եւ կը մեկնիմ քաղաքէն դուրս : Ասիկա իմ մարմնակրթութիւնս է : Քաղաքէն դուրս գալը երբեք կորսուած ժամանակ չէ ինձի համար : Շաբթուան մէկ մկն անդամ բնութեան գիրկին մէջ ըլլալը ուղղակի անհրաժեշտութիւն մըն է :

Այո, ան որ պիտակից է գործն հան-դիսացած, պիտին գերին ու նշանակութեան , անհ-պայման դրօսաշրջիկութիւն կը կատա-րէ, ինչ որ կը նշանակէ ճամբորդել, երթալ անծանօթ վայրեր, ճանչնալ նորը: Զրօսաշրջիկութեան նշանակութիւնը սա-կայն ատով մէյն չի սահմանափակուիր: Ան, միաժամանակ , մարդս կը թարմա-ցընէ , տրամադրութիւնը կը բարձրացնէ, գրական կերպով կ'ազդէ մարմնին գոր-ծունէութեան վրայ : Իսկ այս բոլորը, ան-կասկած , կ'ամբարտաղն մարդուս առող-ջութիւնը :

Հիմա, երբ արդէն հաստատուած է չա-բաթական երկու օր հանգստեան դրու-թիւնը, մարդոց գործօն հանգիստի ձիրք ու մտածուած կազմակերպման մէջ մեծ դեր կրնայ խաղալ նաեւ դրօսաշրջիկու-թիւնը :

Ինչպէս յայտնի է, դրօսաշրջիկութեա-նը իր մէջ կ'ընդգրկէ քանի մը ձեւեր՝ դրօսապատյանը, արշաւները, ճամբոր-դները, եւայլն : Անոնք կը կատարուին հե-տիոտն, ջրային, դահուկային, ինքնա-շարժային , հեծանուային , եւայլն : Ժամանակակից դրօսաշրջիկութեան, ինչ-պէս եւ կիրակնօրեայ արշաւանքներուն մէջ, կը կիրարկուին շարժական բոլոր ձեւերը : Հոս պիտի անդրադառնանք ա-ւելի հետիոտն արշաւներուն, քանի որ ա-նոնք աւելի մատչելի եւ օգտակար են, եւ դիւրաւորաբար անով որ առանց սահ-մանափակման կարելի է կիրարկել տար-ուան բոլոր եղանակներուն : Զրօսաշրջի-կային ճամբորդութիւններուն խորհուրդ կը տրուի , ընդհանրապէս , սկսիլ պարզ պտոյտներով , որոնք կարճատեւ են եւ մեծ լարում չեն պահանջեր : Բնակա-վայրերու շրջափակին մէջ միշտ ալ կարե-լի է գտնել դեղատեսիլ անկիւններ՝ բաւա-րար հանգիստի համար : Անթոյլատրելի կը դրէ . «Ան գունանկարը կը կերտէր ներկայանակի հիմնական գոյներու սուր հակադրութեամբ եւ կը հասնէր գոյներու հնչեղ գօրութեան : Գոյներու վառ, դրո-դրուիչ յարաբերութիւններու կրքոտ ներ-դրութիւն մէջ կարելի է տեսնել դաշնակութեան մէջ բնածին հակում, որ կը բացատրուի իր ծագումով եւ այն միջավայրով , ուր հա-սակ է առած : Անցեալ դարու կիսուն այն-պիսի երեւոյթ մըն է ասիկա , ինչպիսին է յիսուն տարի առք Մ. Սարեանի ար-ուեստը » :

Շ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

Քանի հրացաններ «անդադար կրակ» կը տեղան, մինչեւ որ դիմացը ամէն չար – ժուժ ու ադմուկ վերջ կը դանէ :

Ամէն բան ձգած փախած են :

Խաղին առաջին մասը չատ յաջող էր :

Կը մնար կռիւի մը բռնուիլ :

Հետապնդել դիրենք՝ պիտի նշանակէր ջարդուելու երթալ մեր ուքերով : Պէտք էր սպասէինք, որ գան փոխ վրէժ լուծե-լու :

Մեր ապաւէնը դիշերուան մութն էր : Զէինք կրնար սպասել լուսնալուն :

Ուռճապը անցնելէ ետք՝ Թուրքերը երբ հասկցան թէ խաղ էր եղածը, ծուղակի դիմեցին, — բայց ձգեցին ճակատը, իբ-րեւ ծուղակի դուռ, եւ անշշուկ անցնելով ծանծաղ դետակէն, ջանացին աջէն ու ձա-խէն անցնիլ մեր կռնակը, գչելու համար մեզ իրենց ուզած տեղը :

Մեր կռնակի իրենց անպաշտպան ձգած դիրքերը, ուրկէ մենք անցեր էինք, եթէ ձգէինք որ երթային բռնելու, վտանգը-ւած կ'ըլլայինք : Մեր վնտռած կռիւն ալ այդ էր արդէն : Զթողուլ որ մեզ պաշա-րեն՝ իրենց դիծերէն ներս առնելով , եւ անկորուստ վերադառնալ մեր տեղը :

Մեր ուժերը կը բաժնենք երկու կռմէ-բուն վրայ, ժամանակ չենք տար որ անց-նին մեր կռնակը, եւ առանց կրակը դադ-րեցնելու, քայլ առ քայլ նահանջելով ա-նոնց կրակին տակ , կը հասնինք մեր դի-ծերը, ուր մեր դիրքապահ յիսնեակները կան :

Թշնամին չէր կրնար աւելի յառաջա-նալ :

Մեզի համար մեր ստեղծած տպպնա-պալի վիճակը վերջ գտած էր : Առանց կո-րուստի՝ յաջղած էր արկածալի խաղը , եւ մեր յիսնեակը առացած էր իր կրակի մկրտութիւնը :

Թշնամին կորուստ ունեցա՞ւ թէ ոչ, ատոյգ բան չեմ ացանք: Ենթադրութիւն միայն կրցանք ընել :

Քանի մը ժամ կը հանգստանանք, յու-զումը կ'անցնի , լոյսն ալ կը բացուի : Նախաճաշէ մը ետք, բանական կազդուր-ուած՝ կը վերադառնանք բանակատեղի : Մեզի կը թուի թէ օրերով բացակայեր ենք մեր վրաններէն :

Այս արարքը մեզի՝ նորերուս համար հերոսական գործ մըն էր, ու չարաճճնե-րով մեր խօսակցութեան նիւթը եղաւ : Բայց հին զինուորները, որոնք բազմաթիւ կռիւներու մէջ մատած եւած էին, կատակի կը տանէին :

×

Գիշերային հաւաքական խօսակցու-թիւններու պահուն, զինուորներէն չա-տեր կը նախընտրէին հաւաքուիլ կայծակ Առաքելին չուրջ, որ գիտէր անդադար խօսիլ, նիւթէ նիւթ ցատկելով : Ազգա-յին պատմութենէն չատ բան գիտէր : Ցե-զափոխական չատ կռիւներու մասին, թը-ւականներով, թիւերով ու անուններով այնպէս կը պատմէր, որ կարծես մեր աչ-քին առջեւ կը կատարուէին այդ պա-հուն : Ընդհանրապէս զուարճախօս էր , բոլոր պատմածները գիտէր համեմել : Մանաւանդ, երբեմն, քիչ մը ... բացերն ալ կը գչէր ձին, զուարճալի դէպքեր պատմելով իր անձնական կեանքէն :

×

Երկու անդամ ծրարներ բաժնուեցան բոլոր կամաւորներուն անխտիր : Թիֆ-լիսէն, Բաքուէն, Ռոստովէն, Երեւանէն, Ալեքսանդրապոլէն եւ Հայաշատ քաղաք-ներէ նուէր գրկուած փոքր պարկիկներ , որոնց մէջ կային ծխախոտ, նամակի թուղթ, պահարան ու մատիտ, կարի դեր-ձան ու ասեղ, թաշկինակ մը կամ մէկ զոյգ գուլպայ, երբեմն քանի մը բուբլի ու նամակ մը՝ նուիրատուին կողմէ գրուած, որոնք Տիկին եւ առաւելապէս Օրիորդ կ'ըլլային : Բոլորն ալ քաջալերանքի, գո-վաբանութեան , գուրգուրանքի խօս-քերով : : Շատեր իրենց հասցէն կուտա-յին, խնդրելով որ գրեն իրենց թէ անձա-նօթ ստացողը ո՞վ է , ո՞ր տեղացի է , ի՞նչ վիճակի մէջ է, քանի մը պէտք ու-նի՞, իր գրկածները ճիշդ գտնուա՞ծ է նի՞, իր գրկածները ճիշդ գտնուած ծրարին մէջ, ինչպէս նամակին մէջ նա-կուած է :

Կային ալ որ, ողջ – առողջ վերադարձ մաղթելով, կը խնդրէին հանդիպիլ իրենց ու ժամանակ մը հանգստանալ իրենց մօտ :

Ստացողներէն ոմանք չնորհակալու-թեան գիր գրեցին, ուրիշներ ալ հանգի-պելու խոստում եւս աւելցուցին :

×

Պիթլիս քաղաքին մէջ սակաւաթիւ Թուրք բնակչութիւն մը մնացած է : Զէն կրցած կամ չեն ուզած փախչիլ, գրաւման պահուն :

Վերջերս առանց վրայ քիչ մը հակիլու պէտք տեսնուեր է : Եւ որովհետեւ առանց գործերէն Հայերը աւելի լաւ կը հասկնան քան Ռուսերը, յարմար նկատեր են որ Պ. Մուրատը ժամանակ մը պիթլիս մնայ, քանի որ մեր մօտ, կիւղէ – Տէրէ , մեծ բան չկայ ընելիք :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԵՐԵԱՆ

(30 Շար.)

ՊԱՏՎԱԿ

ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՒՆԴԻՑ

Ա՜հ, ես ինչպես չուզեի իմանալ այդ ամենը, թեկուզ իմ ինչի՞ն հարկավոր է այդ ամենը, ես էլ ուզում եմ ապրել, ես էլ ուզում եմ ունենալ ընտանիք, ունենալ տուն, ունենալ ամեն ինչ, ինչ որ ունեն ուրիշները, ես էլ ուզում եմ ունենալ իմ ընտանիքը, իմ տունը, իմ ամեն ինչը, ինչ որ ունեն ուրիշները, ես էլ ուզում եմ ապրել, ինչպես ապրում են ուրիշները, ես էլ ուզում եմ ապրել, ինչպես ապրում են մարդիկ, ես էլ ուզում եմ ապրել, ինչպես ապրում են բոլորը, ես էլ ուզում եմ ապրել, ինչպես ապրում են բոլոր մարդիկը, ես էլ ուզում եմ ապրել, ինչպես ապրում են բոլոր մարդիկը աշխարհում, ես էլ ուզում եմ ապրել, ինչպես ապրում են բոլոր մարդիկը աշխարհում, որոնք ապրում են ոչ թե ինչպես ես եմ ապրում, այլ ինչպես ապրում են մարդիկ

Գէորգ Հաճի – Պօղոսեան եւ զաւակնե-րը, Ժան Փօլ եւ Աննիկ, Տէր եւ Տիկին Վահան Զիչէքեան, Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Զիչէքեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Թագուհի Ղազարոսեան, Պ. Կարապետ Զիչէքեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Գնէլ Կօչկարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գոչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Իշխանեան, Տէր եւ Տիկին Ժօզէֆ Իշխանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մագսուտեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Մկրտիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Միհրան Հաճի – Պօղոսեան եւ զաւակնե–րը, Տէր եւ Տիկին Ղուկասեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Հաճի – Դաւիթեան, Օհանեան, Բարսեղեան, Պօղոսեան, Պըլըքեան, Գասպարեան (Ցունաստան), Հրանտ Գասպարեան, Նալպանտեան, Ճէպէճեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, աղջկան, եղբօր աղջկան, քրոջ, հարսին, կնքամօր, սանուհիին եւ ազգականին

ՄԱՌԻ ՀԱՃԻ – ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Զիչէքեան)

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 24ին, 50 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Շաբաթ (Օգոստ. 26), ժամը 15·45ին, Շաւիլի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցին (4 Րիւ տէ Թռուա – Շանբ-իէ) եւ թաղումը Վիրօֆլէի նոր գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսում–նական տարեշրջանին :

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն համար իրենց զաւակը արձանագրել փափաքողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ գրելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon, 92 SEVRES

կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28 :

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Sœurs de l'Immaculée Conception
73, Ave. Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպրոցը կը բացուի Սեպտեմբեր 15ին : Պետական արտօնութեամբ, այս տարի դպրոցը ունի մանկապարտէզի եւ նախակըրթարանի բաժիններ :

Դասաւանդութիւնը կը կատարուի համաձայն ֆրանսական կրթական ծրագրին, յաւելեալ՝ հայերէնի դասերով :

Դպրոցը ունի խնամակալ մարմին մը որ մօտէն կը հետեւի ծրագրի գործադրութեան :

Կ'ընդունուին գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ : Վճարման պայմաններու համար, դիմել տեսչութեան : Արձանագրութիւնները սկսած են : Դիմել ամէն կէսօրէ ետք :

CH. MISSAKIAN

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 փրանք
վեցամսեայ 40 փրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 փր. կամ 18 $
վեցամսեայ 50 փր. կամ 10 $

Օգնանւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՅՈՒԼԻՍ 1էՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Լոյս տեսաւ

«Համազգային»ի տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ
Ա. հատորը՝
''ԳԻՒՂԸ'' ԵՒ ''ԱՆՁՐԵՒ''

Մաքուր թուղթ, շքեղ տպագրութիւն
լաթակազմ, 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ. ոսկի

Դիմել «Համազգային»ի գրատունը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

''ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ''Ի
Զ. ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»

Բ) Յ. ՄԱՍԵՀԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ
ցարդ անտիպ թարգմանութիւնները

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 փր., առաքման ծախսով՝ 32 փրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc.	125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p.	35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages	15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.	35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte	42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien	9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés	60 Fr.
Յ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ, *ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ*, *Լոս-Անճելըս, մեծադիր* 328 *էջ, լաթակազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեզրուագ նկարներով եւ քարտէսներով : Շքեղ տպագրութիւն :*	175 *փր.*
Յ. ՔԱՉԱԶՆՈՒՆԻ, *Յետ մահու, հրատ. Ս. Վրացեան, լաթակազմ*	10 *փր.*
ԵՂԻՇԷ Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-խնուս, *Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ*, 584 *էջ*	15·00 *փր.*
ԷԼԻԶ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, *Փարիզ*	13,00 *փր.*

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ծախու մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին փրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ՋԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով ՝ ... ընտրութիւն : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն ; ծածկոցներ. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլաստիք —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՂԹԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԻՐ – ԽԻԱՅՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,30

ԿԻՐԱԿԻ
27
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
27 AOUT
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10995 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No10.995

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Դէպի Ազբիւրը Լոյսին

—o—

Մօտ չորս տասնեակ տարիներ են անցեր այն օրերէն՝ երբ Շահնուր կը գրէր թէ կիրակնօրեայ խմբագրականները միշտ նուիրուած են սերունդի փրկութեան :

Երկար տարիներու բոլոր կիրակիները անցան զայն, նահանջը աւելի խորացաւ, երբ լռեց ու սերունդը դեռ չէ փրկուած, հակառակ բոլոր խմբագրականներուն՝ կիրակիներու եւ միւս օրերու :

Սերունդը՝ Ապրիլեան, որ եկաւ ու ցրուեցաւ ի սիւրս աշխարհի, ուղեց փոխանցել հուրը հայրենեաց սա միւս սե – րունդին, մե՛ր սերունդին, որ Արարատը չէ տեսած , եւ զայն փրկել ուրիշ ջարդէ մը, այս անգամ սպիտակ որակուած : Ու բոլոր Ամերիկաներէն մինչեւ Եւրոպա , մինչեւ Պարսկաստան, խմբագրականնե – րու նիւթ դարձուց «օտար, այլ հիւրընկալ» ափերու վրայ ծաղկած երիտասարդութիւն մը, առանց որեւէ ձեւով փորձելու հասկնալ այդ երիտասարդութեան խառնուածքը , անոր տագնապը , անոր պահանջը :

Պէտք է խոստովանիլ, որ այդ երիտասարդութեան մէկ թեւը, ան որ Եւրոպա – կան ղպրոց տեսաւ , երբեմն մանաւանդ՝ համալսարան , հեռացաւ հայկ. կեանքի առօրեայէն, խրտչեցուցիչ դանելով ա – նոր ներկան, վանդի անտանելի է միջա – կութիւնը :

Մեղադրուեցաւ ու դատապարտուեցաւ այդ երիտասարդութիւնը : «Այլասերած» մակնիր մը իր ճակատին՝ ան դնաց եր – ջանկութեան ձեւ մը փնտռելու , հրաժա – րելով իր ծագումին պատճառած տառա – պանքէն : Հո՛ն ալ չգտաւ երջանկութիւն : Հասկցաւ հայ ծնած ըլլալու դժուարու – թիւնը : Եղաւ մէկը որ ինքզինքը փրան – ցուի ղրկեց Հայերով չբնակատուած էր, ու անդարմանելի կերպով՝ հայ երբ կը դտնուէր Ֆրանսական չրջանակի մէջ : Սրտին խօսեցան Կոմիտաս ու Սայաթ Նովան՝ երբ միտքը լեցուցած էր Ֆլօպէ – րով ու Փասքալով : Բայց ոչ ոք փորձեց հասկնալ զինքը : Մօտենալ իրեն , խօսիլ սիրտ սրտի, լսել անոր հոգերն ու ցաւե – րը : Ու իւրաքանչիւր սերունդ քալեց իր ճամբով, հինը իր միջնադարեան ըմբռնու – մով, նորը իր առանձնութեան տագնա – պով :

Տնած հեռաւոր հայրենքէն հեռու, աչ – քերը թրջեցան Հայոց Շարականը լսելով, վանդի չէր յուզուեր Ավէ Մարիայէն , բայց դժգոհ ձգեց անապատէն եկած սե – րունդը, որ իր արիւնը տուած էր թշնա – մին ու երդում ըրած Աստուծոյ որ պի – տի չմեռնի ժողովուրդն Հայոց :

Ժողովուրդն Հայոց տաժանակիր պայ – ծաններու տակ ապրեցաւ հայրենիքի մէջ, ու ճիւաղի մը մահէն եռք սկսաւ ծաղկիլ :

Ժողովուրդն Հայոց նեղ պայմաններու մէջ սկսաւ իր արտասահմանեան օրերը ու բարգաւաճ կեանքի մը մէջ , սկսաւ ապ – րիլ իր Հայութեան վերջալոյսը :

Երիտասարդութիւնն Հայոց ղգաց հօր մը ցաւը ի տես իր «այլասերման» , բայց հայրը չհասկցաւ թէ ջարդի մը անվեր – ջանալի ռանկէնը չի բաւեր որ տղան հը – պարտանայ իր ծագումով : Ու սերունդը սերունդէն հեռացնող փոսը խորացաւ :

Պիտի բաւէր սակայն, կը բաւէր սա – կայն որ հինը փորձէը քիչ մը հեռանալ իր հնօրեայ պիտէլիքներէն ու մօտենալ նոր ըմբռնումներու , ու նորը փորձէը հե – ռանալ արմատ ձգած իր քննադատական ոգիէն ու մօտենալ իր նախնեաց հոգիին , միասնաբար պահելու համար ճանա – պարհը՝ որ պիտի տանէր դէպի ազբիւրը լոյսին :

ՅԱՒԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՐԹՈՒՄԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

—o—

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ԶԱՓԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐ ՔԱՐՈԶԷ

—o—

Թունուզի նախագահը, որ ծանօթ է իր իւրայատուկ զաղափարներուն համար ա – բարեկան աշխարհի՛ն մէջ, քայլ մը աւելի առաջ երթալով, կոչ մը ըրաւ արաբ պե – տութեանց որ հրաժարին «առանց ելքի ի – րենց քաղաքականութենէն » :

Պուրկիպա այս յայտարարութիւնը ը – րաւ Թունուզի մէջ, Ուսանողական Միու – թեան առջեւ: «Իսրայէլի Պետութիւնը ճանչցուած է Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհ. Միութեան կողմէ, անդամ է Մի – ացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան եւ իր գոյութիւնը ժխտուած է միայն արա – բական Պետութեանց կողմէ: Այս պայ – մաններու տակ , ապարդիւն է յամառիլ այս իրողութիւնը ուրանալով : Ցաւակ – նիլ ջնջել Իսրայէլը աշխարհի քարտէզէն, կը նշանակէ դատապարտուիլ ամբողջա – կան կղզիացման մը: Դատողութեան սը – խալներու պատճառով է և որովհետև պա – հը դէչ ընտրուած էր ասպարէզ կարդալու հակառակորդին, որ արաբ երկիրները վատթարագոյն նուաստացումները կրե – ցին՝ պարտութիւն եւ ղբաւում » :

Պուրկիպայի այս խօսքերը մեծ աղմուկ հանեցին եւ Խարթումի քաղաքական չըր – ջանակներու համաձայն . — «Պուրկիպա բռնաբարեց Արաբներու միասնականու – թիւնը այն պահուն երբ կը հաւաքուինք ջնջելու համար իսրայէլեան յարձակման հետքերը : Պարզեւ մը տուաւ թշնամիին» :

Կ'ըսուի նաեւ թէ Հիւսէյն «զաղտնի ծրագիր» մը ունի եւ իր այցելութիւնները արաբական չարք մը մայրաքաղաքներու մէջ, իբրեւ նպատակ ունէր արաբական ղեկավարներու մտքերը չօչափել այդ ծը – րագրին չուրջ :

Այս ծրագրին հիմը կարելի է բաղդա – տել Թիթոյի ուսումնասիրած ծրագրին Գահիրէի մէջ : Նպատակն է դիւանդի – տական ճամբով ձեռք ձգել յորդանանեան հողերու պարպումը ինչպէս Եգիպտոսի համար, հիմն է՝ Սինային պարպել տալ :

Երուսաղէմի հին մասին պարպումին փոխարէն ալ, կ'ըսուի թէ Հիւսէյն տրա – մադիր է ընդունելու նրբացք մը ստեղծե – լու որ Երուսաղէմի իսրայէլեան մասէն երթայ դէպի Լացի Պատ: Հիւսէյն կըր – նայ նաեւ տրամադիր ըլլալ իրատես դիրք մը բռնելու Իսրայէլի նկատմամբ :

Կը մնայ սպասել Խարթումի ժողովին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻՄԱՍՈԼԻ (Կիպրոս) մէջ նոր հրացա – նաձգութիւն եղած է թուրք եւ յոյն կիպ – րացիներու միջեւ : Զոհ չկայ :

ԱԹԼՆԲԻ մէջ բաւական խիստ վճիռ տրուած է վարչակարգի ընդդիմադիրնե – րու դատավարութեան : Զայնասփիւռի նախկին անօրէնը իննը տարի բանտարկու – թեան դատապարտուած է : Միւս կողմէ նախկին երեսփոխան՝ Միքրոս Թէոտորա – խիս , հեղինակը «Զորպա յոյնը» հանրա – ծանօթ եղանակին՝ ձերբակալուած է :

ՈՒՈՇԻՆԿԹընի արուարձաններէն մէ – կուն մէջ սպաննուած է ամերիկացի

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀԻՒՍԷՅՆ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

—o—

(Գ. եւ վերջին մաս)

— Յուլիսի սկիզբը Լոնտոնի մէջ մամ – լոյ ասուլիսի մը մէջ ըսիծ. «բուն հարցը Իսրայէլի ապրելու իրաւունքը չէ, այլ պաղեստինեան ողբերգութիւնը :

— Այնքա՞ն բարդ է խնդիրը : Իսրայէ – լի գոյատեւման կամ գոյութեան հարց չէ — Իսրայէլ բաւականաչափ ցոյց տուաւ իր կարողութիւնը գոյելու եւ գոյատեւել շարունակելու — հարցը Պաղեստինի ողբերգութիւնն է՝ լուծում չգտած ող – բերգութիւն մը՝ որ կը կարօտի ամ – բողջական լուծումի, եւ ամբողջ աշխար – հին կողմէ :

— Ի՞նչ կը մտածէք Թել – Ավիվի վերա–

«Ֆիւրհերը»՝ Ռոքուէլ : Կ'ամբաստան – ուի իր կուսակցութեան մէկ անդամը :

ՄԻԱՅԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Պաշտպա – նութեան նախարարը՝ Մք. Նամարա նոր քննադատութիւն մը ըրաւ պինուորական – ներու քաղաքականութեան : «Թաս» խոր – հըրդային գործակալութեան համար ամե – րիկացի նախարարին յայտարարութիւն – ները կը փաստեն Միացեալ Նահանգներու ձախողութիւնը : Արդարեւ Մք. Նամարա ընդունած է թէ ռմբակոծութիւններն իսկ մեծ բանի չեն ծառայած :

ՀՈՆԿ ԿՈՆԿի մէջ կացութիւնը միշտ ծանր է : Զինաստանի կարմիր բանակը ազդարարութիւն մը ըրած է Հոնք Կոնկի իշխանութեանց սահմանին միւս կողմէ դրուած բարձրախօսներու միջոցաւ՝ «ձգե – ցէ՛ք որ չին գիւղացիները դան իրենց դաշտերուն մէջ աշխատելու համար, թէ ոչ ... » : Միւս կողմէ «ժողովուրդին Օ – րթերը» չատ խիստ ամբաստանագիր մը հրատարակած է Լիու Շաօ Շիի դէմ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի թագաւորը Նիւ Եորք կը դտնուի եւ պաշտօնական այցելութիւն մը տուաւ ՄԱԿի : Շարժանկարի դերասանու – հի՝ Մելինա Մեռքուրի փորձած է նամակ մը հասցնել թագաւորին, ուր կը բողոքէ Յունաստանի ներկայ վարչակարգին դէմ եւ կը խնդրէ թագաւորէն որ դուրս գայէ իր լռութենէն :

ՕՓՕ.ՀԷՍ որ դերման նոր նայիական – ներու ամէնէն աչքառու դէմքերէն մէկը կը նկատուէր անճնասպան եղած է առջի օր : 58 տարեկան էր եւ կը կարծուի թէ նիւթական դժուարութիւններ պատճառ եղած են իր անճնասպանութեան :

ՌԵԺԻՍ ՏԸՊՐԷ արտօնութիւն ստացաւ որ իր պաշտպանութիւնը ստանձնէն իր ուղած փաստաբանները : Հաւանաբար իր հայրը, որ փաստաբան է, կարենայ նաեւ իր զաւկին պաշտպանութիւնը ապահովել : Կ'ըսուի թէ ընտրուած է Պրիւսէլի մէկ ծանօթ փաստաբանը՝ մեթր Լալման :

ՖՐԱՆՍԱԶԻ խորհրդարանական »իւ Տէ Ե. Հանրապետութիւն» խմբակցութիւնը յայտարարութիւն մը ըրած է ժխտո – ւ՝ԼԺԷէի յայտարարութեան դէմ : Ժխ – քառ կ'ամբաստանուի կոլխոզներու կողմէ որ կը խղէ «մեծամասնութեան պայմանա – դրութիւնը » իր քննադատութիւններով :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ երաշխաւորութիւններ կ'ուզէ Փեքինի հիւլէական չանթաժին հակազդելու համար :

ՆԻԺԵՐԻՈՑ մէջ միշտ կոխիները կը չա – րունակուին նիժերական բանակին եւ պիաֆրէական բանակին միջեւ :

գրուած այն դիտաւորութեամբ, որով կը ձգտի պաղեստինեան դաշնակցային պե – տութիւն մը ստեղծել Իսրայէլի հետ :

— Ձեմ կարծեր թէ նման բան մը կայ կամ կրնայ գոյութիւն ունենալ : Շատ մօտ ենք մեր ժողովուրդին հոն, Յորդա – նան դեմի արեւմտեան ափին , ուր ցոյց կուտայ թէ Յորդանանցի է եւ պիտի մը – նայ :

Հպարտ եմ Յորդանան դեմի արեւմտ – եան ափի մեր հայրենակիցներով, որոնք իրենց փափաքին, իրենց իրաւունքին վը – րայ աշխարհի ուշադրութիւնը դրաւեցին : Այդ չարժումը ինքնաբուխ է : Այստեղէն չէ կազմակերպուած : Մենք թիկունք կը հանդիսանանք եւ հպարտ ենք անով :

— Ի՞նչ լուծում կը նախատեսէք գաղ – թականներու խնդրին :

— Ներկայիս , գաղթականները պէտք է կարենան վերադառնալ իրենց տեղը, ի – րենց տուները , իրենց երկիրը : Գաղթա – կաններու հարցին լուծումը, սակայն , կրնայ մէկ մասը կազմել միայն խնդրին ամբողջական լուծման :

— Օրական թերեւս 100 – 200 հոգի կը շարունակեն անցնիլ Ալէմպի կամուրջը , փախչելով իսրայէլեան հսկողութեան տակ գտնուող շրջաններէն : Ասիկա հա – կառակ չէ՞ Օգոստոս 7ի համաձայնու – թեան :

— Անշուշտ : Բայց դիտէք թէ ի՛նչ որ – դէլքներու բախեցանք Իսրայէլի կողմէն : Հակառակ իրենց պաշտօնական քաղաքա – կանութեան , բազմապատկեցին գաղթա – կաններու վերադարձը արգիլող դժուա – րութիւնները : Տակաւին չեմ խօսիր այն գաղթականներուն մասին , որոնք , իրենց վերադարձին , ոչինչ պիտի դտնեն : Լման դիւղեր ոչնչացած են :

— Պատերազմէն շատ առաջ, ըսիք թէ իսրայէլ ծաւալողական ծրագիրներ կը սնուցանէ՝ ի վնաս Յորդանանի : Ի՞նչ բանի վրայ հիմնուած էիք :

— Իսրայէլեան հողամասը չափազանց նեղ է , եւ Իսրայէլ առաջին քայլ մըն է՝ կոչուած ընդարձակուելու : Միւս կող – մէն, իրենց գործունէութենէն մաս մը ու – րիչ նպատակ չունէր , բայց եթէ մեզ ա – ռանձնացնել : Դժբախտաբար հակազդե – ցինք, առանց իրապէս դիտնալու թէ ինչ կը կատարուէր :

Օրինակի համար. Թիրանի նեղուցը փակելը ամբողջ աշխարհին ներկայացուե – ցաւ իրրեւ նախայարձակ քայլ մը : Ոչ ոք մտածեց սակայն, թէ տասնեւութը տարի – ներ չարունակ զրկուած մնացինք Միջերկ – րական մուտքի մեր իրաւունքներէն : Ցայտնի է թէ Իսրայէլ յարձակումի պիտի անցնէր ,նախ քան որ արաբ աշխարհըծա – ւալողական իր կամքը սանձելու չափ զօ – րաւոր ըլլար : Հաւատացած եմ որ Իսրա – յէլ ծաւալողական միտքեր ունէր եւ ունի դեռ աւելին :

Եթէ յաղողի նոյնիսկ այնպէս կարգա – դրել որ Յորդանանի արեւմտեան ափին վրայ մնայ, տակիկա պիտի ըլլայ պարզ հանդրուան մը միայն, եւ չուտով ուրիշ տենչեր պիտի սնուցանէ :

— Օրինա՞կ :

— Տիրել Նեղոսէն մինչեւ Եփրատ եր – կարող հողամասերուն : Գիտեմ որ ասի – կա չափազանցուած կը թուի : Բայց ի – րենց բոլոր գործունէութիւնը, այն իրա – ւունքը թէ մենք միշտ ընկրկեցանք , այս ամէնը ցոյց կուտայ թէ քաղաքակա – նութե՛ն մը եւ ծաւալողական ծրագիր մը ունին՝ զոր կ'իրագործեն աստիճանաբար :

— Կը խորհի՞ք թէ ձեր կեանքը վտան – գուած է :

— Կարեւորը այդ չէ :

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ
ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ՇՈՒՐՋ

Ա.

Իրողութիւն է թէ այսօր Հայաստան դարձած է ոչ միայն Հայագիտութեան օրրանը, այլեւ առհասարակ համաշխար - հային մտքի զարգացման ոչ աննկատելի կեդրոններէն մէկը : Հայաստանի գիտու- թիւններու ակադեմիան իր մէջ կ'ամփոփէ հայկական թէ համաշխարհային նշանա - կութեամբ գիտական - հետազօտական տարրեր, որոնք անուրանալի, իսկ երբե- մըն ալ՝ բացառիկ նշանակութիւն ունեցող բան մը կը բերեն ժամանակակից գիտու - թեան գանձարանին :

Զմոռնանք, որ գիտութիւններու ակա- դեմիայէն զատ, Հայաստան ունի նաեւ գիտական - հետազօտական այլ հաստա - տութիւններ՝ կոչուած նոյն նպատակին :

Ուժերու, միջոցներու, հնարաւորու - թիւններու այս աննախընթաց պայման - ներն են ահա, որ հիմք հանդիսացած են Հայագիտութեան ձեռք բերած նուաճումներուն եւս :

Անհրաժեշտ է նշել, սակայն, թէ աշ - խատանքի աւելի նպատակալից կազմա - կերպման պարագային այդ արդիւնքը, յատկապէս հայագիտութեան բնագաւա - ռին մէջ, կրնայ շատ աւելի արդիւնաւէտ ըլլալ : Այսպէս կ'ըսենք, որովհետեւ մեր կարծիքով, այստեղ, իրապէս, կան մը- տածելու առիթ տուող եւ մեզ մտահոգող հանգամանքներ : Ասոնց մէկ մասը ընդ- հանուր նկարագիր ունի, իսկ միւսը՝ կը վերաբերի միայն հայագիտութեան : Ա - ռանց այդ հանգամանքներուն ընծայ - ուած կարեւորութեան, անոնց ուսում - նասիրութեան եւ իրենց նկատմամբ յա - տուկ վերաբերումի՝ գիտութեան այդ ճիւղը կ'իյնայ զարգացման անբաւարար ընթացքի մը մէջ :

Յայտնի է թէ բնագիտութեան, քի - միագիտութեան, տեխերագիտութեան, ուսողութեան եւ այլ ճիւղերու գծով Հայաստանի մէջ տարուող աշխատանքնե- րը սերտօրէն կապուած են Խորհ. Միու - թեան, ինչպէս եւ համաշխարհային հա - մապատասխան հաստատութիւններու ընդհանուր ծրագիրներուն եւ յառաջդի - մութեան հետ, որով եւ հիմնականին մէջ պայմանաւորուած են անոնցմով : Հայա- գիտութիւնը այս առումով աւելի ներփակ « տնտեսութիւն » է : Հայագիտութիւնը ինքն է մշակողը իր ծրագիրներուն, իր տեսակէտներուն տէրն ու տնօրէնը, կանխորոշողը՝ իր ելման եւ հանգրուա - նելիք կէտերուն : Հետեւաբար, այս ա - ռումով է նաեւ որ այդ բնագաւառին մը - շակները աւելի աշխոյժ, որոնող եւ ըղ- ձոյշ պէտք է ըլլան :

Այս եւ նման այլ ընդհանուր առանձ - նայատկութիւններէ զատ, հայագիտու - թիւնը ունի նաեւ իրեն ու միայն իրեն յատուկ առանձնայատկութիւններ, որոնց վրայ աւելի քան հարկ է ուշադրութիւնը կեդրոնացնել : Հոս ամէնէն առաջ կ'ուզէ- ինք ուշադրութիւն հրաւիրել հայագիտու- թեան ընդգրկումներու մեծութեան եւ ի - րենց տրամադրուած ուժերուն ու միջոց - ներուն յարաբերական փոքրութեան, ա - նոնց բացարձակ անհամապատասխանու - թեան, անհաւասարութեան հարցին վը - րայ : Հայագիտութիւնը կ'ընդգրկէ ոչ մի- այն ներկայ Հայաստանի սահմանները : այլեւ ամբողջ պատմական Հայաստանը : Բաւական է յիշել թէ Կիլիկիան Հայաս- տանը ներկայ Հայաստանէն աւելի ըն - դարձակ էր : Իսկ քանի՞ Կիլիկիա կայ ո- տարներուն ձեռքը : Ճիշդ քննութեան մը պարագային կը պարզուի, որ իւրաքան- չիւր հայագէտի կամ հայագիտութեան բնագաւառի իւրաքանչիւր մշակին բաժին կ'իյնայ տասնապատիկ անգամ աւելի հե- տազօտելիք արժէք - միաւոր, քան ուրիշ երկիրներու մէջ : Իրապէս լուրջ այս խնդիրը ցարդ հանգամանօրէն չէ քըն - նուած՝ որպէսզի ըստ այնմ դասաւոր - ուին նաեւ ուժերը, միջոցները, ծրագիր - ները :

Յաջորդ առանձնայատկութիւնն այն է, որ պատմական Հայաստանի խլուած գա- ւառներուն մշակոյթի հետազօտութեան գործը կը գտնուի կրկնակի դժուար պայ- մաններու մէջ : Նախ, անհնար է տեղ - ւոյն վրայ նիւթեր հաւաքելը, պեղում - ներ կատարելը, իրենց աշխարհատիպ(?) բնակչութեան տարրալուծուող բեկորնե - րուն պատմութեան հետամուտ ըլլալը : Ապա, Հայաստանէն խլուած գաւառներուն նոր տէրերը այս յիսուն տարիներուն ըն- թացքին, իսկ որոշ տեղեր դեռ աւելի կանուխ ժամանակներէ սկսած, ատտի - ճանաբար, եկած են այն եզրակացու - թեան, թէ գիտականօրէն եւս հարկ է « նուաճուին » այդ երկիրները՝ իրենց ամբողջ մշակոյթով : Ըստ այնմ ալ կը ծնի նոր հակապատմական, հակագիտա - կան, կեղծ եւ ստապատում գիտութիւն մը՝ որ ոչ միայն կը շրջի համաշխար - հային շուկան, այլեւ յաճախ տարբեր ուղիներով կը թափանցէ Խորհ. գիտու - թեան մէջ : Այսպիսով, հայագիտու - թեան առջեւ կը բարձրանայ «ծրագրէ դուրս», չնախատեսուած մեծ աշխատանք մը եւս, պատասխանել վերոյիշեալ յե - րիւրանքներուն :

Հայագիտութեան առանձնայատկու - թիւններէն մէկն ալ իր ունեցած մտային եւ նիւթական մշակոյթին որակական հարստութիւնն է : Խորհ. երկիրնե - րուն մէջ պատմականօրէն հայ ժողովուր- դին էր վիճակուած առաջինը կերտելու իր գիրն ու դպրութիւնը եւ այն ալ՝ ան- կուդական դասականութեամբ : Պատմա- կան իրողութիւնը ցոյց տալու մեւումով(?) բաւական է վկայակոչել, օրինակ, մի - այն Մովսէս Խորենացին : Խորենացին ազ- գային ընդգրկումներու հեղինակ չէ մի - այն. որքան մեծ է այդ կաղնիին սա - ղարթը՝ տարածուած Հայաստանի եւ ու - րիշ երկիրներու պատմական անցեալին վրայ, նոյնքան խոր եւ տարածուն են իր արմատները՝ մխրճուած ոչ միայն կով - կասեան, այլեւ յունա - հռոմէական, ասորա - բաբելական եւ այլ ժողովուրդ - ներու մշակոյթի ու բանահիւսութեան հնամենի շերտերուն մէջ : Միայն այդ հեղինակը բաւականին վերլուծելու եւ իր հարուստ ժառանգութիւնը պատշաճօրէն բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է եթէ ոչ հաստատութիւն մը, գոնէ բաժին մը ստեղծել : Իսկ եթէ փորձենք պատշաճ բարձրութեան հասցնել հայկական ձեռա- գիրներու հարուստ բովանդակութեան հետազօտութեան գո՞րծը, հայկական բը- քանչելի մանրանկարչութեան կոթողնե՞ - րը ...

Արդ, ի՞նչ ընել:

ԱՍ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕԳՈՍՏՈՍԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Սիրելի Յառաջ. — Աշխատութիւնը ա - ռողջութիւն է, իսկ բան մը չընելը՝ պայն պահպանել : Ժողովրդական այս ասաց - ուածքը կը դառնայ աւելի ճշմարիտ ա - ձակուրդային այս շրջանին :

Մարդիկ կ'աշխատին, կը ջերմին լման տասնեւմէկ ամիս, որպէսզի առողջ մնան ... ու կը հանգստանան ամիս մը ... որ- պէսզի պահեն այդ առողջութիւնը : Գու- նաւոր պաստեր մը կը կազմեն հանգիս- տի եւ ազատութեան ի գին նախընտրուած այդ վայրերը : Ընդարձակ թիւ մը, որ ապահովաբար մեծամասնութիւն կը կազ- մէ, նախապատուութիւնը կուտայ ծովե- զերքին՝ իր գեղածիծաղ եւ նոյն ատեն խանդավառող ծովափներուն համար : Շատեր, կ'ուզեն ըմբոշխնել խաղաղա - բոյր լեռներու կախարդիչ լռութիւնը եւ վեհութիւնը : Կան ուրիշներ, որոնք կը սիրեն դոհանալ պարզապէս, գիւղերու ընդարձակ եւ դալարագեղ դաշտերով կամ մարգագետիններով :

Ահա եղերքն եմ Ատլանտեանի : Ան - ծայրածիր ջուրերու այդ արքան, որքան խաղաղ է այս օրերուս. յաւերժահարս մը զոգցես, որ հեշտօրէն փռուած, նշմարել իսկ չի տար փոքրիկ ալիքի մը պարուր - ուիլը՝ իր ընդարձակ այն սահմանին մէջ, զոր կարելի է տեսնել մինչեւ իր անհետա- նալը՝ հանդիպակաց կամ կողմնակի հո - րիզոններուն ի վար : Իջնուրոյն եւ տարօ - րինակ խորհրդածութիւն մը կը պատէ յանկարծ էութիւնս : Միթէ սա այն ով - կիանո՞ն է, որ աւելի քան կէս դար ա - ռաջ, ծովային աղէտներուն անտարակոյս ամէնէն ողբերգական էջը կ'արձանագրէր, երբ իր կատաղի կոհակներուն անձնա - տուր, ամէնի սառնակոյտ մը քալմքոլոր(?) կը թաւալէր մինչեւ որ ջրմոյն խորտա- կէր ծովերու հոկան՝ Թիթանիքը, խեղդելով — եթէ չեմ սխալիր — մօտ հազար եւ հինգ հարիւր հոգիներ, մանուկէն մինչեւ ծերունին : Բայց ... բայց բախտաւոր էի որ Ատլանտեանը լեզու չունէր : Թէ ոչ, ան գլխ պիտի սաստէր աղաղակելով. — այ մարդ որ սարմոս կը կարդաս, ... ինձ, իմ գոյութեանս անհաշուելի դա - րերէն ի վեր, ի սկզբանէ աշխարհի, մի- թէ խո՞րծ եմ ես մարդկութեանն դահերու գարհուրելի Թիւ մը այնքան՝ որքան մէկ ամսուան մէջ, ցեղի մը բարբարոսութիւնը խլեց ուրիշ անմեղունակ ցեղի մը զեր - կէն, դանոնք խեղդելով արեան ճապա - ղիքներու մէջ, անապատի ցամաքներուն վրայ եւ որոնց ի տես, իմ ամէնէն կա - տաղի ալիքներս պիտի սարսափէին ... Ովկէանոսին ապտակը շառաչուն պիտի ըլլար արդարեւ : Ու ես կ'երթամ ... արբեցուցիչ մտածումներով : Սիրելի « Յառաջ»ին «Տոկա՛լ, տոկա՛լ, դարձեալ տոկալ»ը նուիրագործելով . տոկացինք, այո, անբռնելի(?) ցեղի ... բուն վրայ : Տոկացինք Վասպուրականի պողո- տաններուն վրայ, գաղթական ցուպը փշրելով եւ ի վերջոյ դառնալով տեղա - ցի, բայց ցեղին ձայնը, գրոշմը միշտ մեր սրտին ու ճակտին : Վայրավաճին մեր կեանքի սկզբնաւորութեան շրջանին, այսինքն քառասուն եւ աւելի տարիներ առաջ ինչ անձշմարիտ յուսահատութեան մը ողբն է որ կ'արձակէինք եղեր, երբ կը դուշակէինք — ահաւարուած մտայնու - թեամբ մը անշուշտ — թէ քանի տարիներ ետք Հայութիւն պիտի չմնայ այս աշ - խարհներուն վրայ : Անցան քանի տարինե - րը, անցան քառասուն տարիները, անտա - րակոյս որ եկուոր Հայութիւնը իր հա - ւաքական ուժէն մեծ, շատ մեծ նահանջ մը արձանագրեց, երկու եւ միջին — այն տանուան — սերունդներուն բնական ան- հետացումով կամ նօսրացումով . եւ սա - կայն, այսօր, խանդաղատանքով է որ կը տեսնենք նորափթիթ ծիլերու ծաղկումը՝ հայկական շաղախով : Վկայ՝ «Նոր Սե - րունդ»ի եւ ուրիշ նոր սերունդներու պատկառելի թիւով խումբերը, որոնց հո - գիներուն մէջ կը վառի ամէն պարագայի մէջ հայ կայծը, հող չէ թէ ոչ այն ուժ- գնութեամբ որ հին սերունդներունն էր, եւ սակայն կրնայ յոյսի եւ մխիթարու - թեան բաւական ցայտուն ու զօրեղ պատ- ուանդան մը կազմել : Դուաճան տարի - ները չկարողացան իրենց երկարատեւ ժա- մանակովը թաղել հայկական հողին՝ անհարազատ երդիքներու տակ : Իրերու այս քաջալերիչ կացութեան մէջ, յոյսի եւ յոյզերու զգացումներով, աւելի քան երբեք վստահ ենք որ քառասուն տարինե- րէ ի վեր չմարող ճրագը, պիտի չմարի դարձեալ մեր ներկայ եւ գալոց սերունդ- ներուն սրտին մէջ, քառասուն տարիներ վերջն իսկ : Տոկա՛լ, Սրբութիւն հայ - կական :

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

Այդ պատճառով Պիթլիս գացած է, Սե- բաստիայէն իր հետ եկած քանի մը զին - ուոր միասին առած :

Գունդը մնացած է դարձեալ Սմբատին:

×

Օրերը այսպէս անցնելու վրայ էին, երբ գիշեր մը Թնդանօթներու դղորդը սկսաւ: Ու կը շարունակուի անդադար :

Հրամանը ելաւ, հասանք դիրքերը :

Թշնամին է յարձակողը, ամբողջ ճա - կատին երկայնքը, Կարինէն սկսեալ :

Մեր դիրքերը պահող պահակներուն տեղը զօրքը կը բռնէ անմիջապէս, ու կը սկսի երկու կողմէն բուռն կրակ : Հրացան, գնդացիր, Թնդանօթ, կը բանին անընդ - հատ :

Ճակատի դասաւորման մէջ՝ Ռուսերէն եւ ղազախներէն ետք, Համազասպի գունդը կը շարունակէ շղթային ձախ թեւը ու կը վերջանայ մեր գունդով, որուն ամենա - ծայրը իմ պատկանած յիսնեակս է : Մեր գտնուած տեղը բլուրի մը քարքարոտ բարձունքն է եւ ամէն քար բնական դիրքի տեղ կը ծառայէ :

Թշնամիին դիրքն ալ նոյն ձեւով բլուր մըն է մեր դիմացը, հինգ - վեց հարիւր մեթր հեռու, բաժնուած՝ ձորով մը :

Անոնք միշտ շարժման մէջ են : Յաճախ դէպի յառաջ քանի մը քայլ դիրք կը փո- խեն հակառակ մեր գնդակներու տարա - փին, նպատակ ունենալով աւելի մօտենալ մեզի :

Դիրք փոխել ուզողներէն շատերը կը հնձուին, ճանճի պէս կ'իյնան գետին, տեղ չեն հասնիր, բայց չեն վհատիր : Ուրիշներ կուգան, անդադար կուգան : Ստիպուած ենք ուրեմն բնաւ չդադրեցը- նել կրակը : Այդպէսով, մեր գունդը ճա- կատէն անմիջական վտանգի տակ չէ : Ճրափնէլին գնդակները միայն կրնան վը - նասել մեզի, որովհետեւ վերէն կ'իյնան, բայց բարեբախտաբար բան չպատահե - ցաւ :

Առաջին գիշերը երբ լուսցաւ, առտուն կանուխ, շատ մօտիկէն, 20 - 25 քայլ մեր դիրքերուն առջեւ հրացանի պայթիւն կը լսուի : Ես, անփորձ զինուոր, ենթադրե- ցի որ կամ մեր աղոցը մէկ մասը վարը դիրք բռնած է, կամ թշնամին եկեր մին- չեւ հոդ հասեր է, կէս - մութ գիշերէն օգտուելով : Եւ երբ, մտահոգ, քովս դիրք բռնած Պետրոսին հարցուցի. «Ծօ, չի - տե՞ս մէհէր, ըսաւ, դիմացէն նետած աըմ տըմ գուրշիններն են, որ, հոգ, խողին մէջը կը փաթին » :

Նախաճաշին առատ հաց, կարագ ու շաքար տուին : Թէյ չկայ : Մէկ կողմէ կրակելով, մէկ կողմէ ուտելով՝ կշտա - ցանք : Փամփուշտն ալ առատ բերած են, ուզածիդ չափ կրակէ : Տղաքը սկսան կա- տակել :

Պ. Համբարձում Մելքումեանցին խօ - սածները յիշեցի, երբ Երեւանի մէջ Վարդանի զօրանոցը վաշտապետ էր եւ զինուորական դասախօսութիւններ կ'ընէր մեզի. « Տղաք, կ'ըսէր, կռիւի մասին մը- տածելը վախ կը պատճառէ, բայց ան - գամ մը որ սկսի կռիւը, վախը կ'անհետա- նայ, կը դառնայ խաղ ու հարսանիք» :

Իրաւ ալ, ո՞ւր է հիմա վախը : Կարծէք գնդակ կը խաղանք : Սոֆիայէն մեզի հետ եկած Շապին - Գարահիսարցի Գառ - նիկը անգամ, որ թեթեւ վէրք մը ստա - ցած է, կը կատակէ ամէնուն պէս :

Դիրքերնիս լաւ է, փորերնիս կուշտ, փամփուշտը առատ : Յարձակողը մենք չենք, որ դիրքերէն ելլենք յառաջ երթա - լու համար : Կրակէ ու կրակէ : Հողը թշնամիին փորը :

Պետրոսը միշտ քովս է, երկու քայլ ան- դին. — «Արտաշ, նայէ հէլէ, ուռնք տեսա՞ր, կ'ըսէ, ու երկու թեւատակերը կապած երկու փոքրիկ կապոցները կը ցուցնէ, զարնուիմ նէ՝ առնէք ա, հինգ- հինգ ոսկի կայ երկու կողմս, թող չուննե- րուն կեր չըլլայ » :

— « Ատ գնդակները մինակ քեզի հա - մա՞ր են : Հապա ես զարնուիմ նէ գո՞ւն ինչ պիտի առնես», կ'ըսեմ :

(Ասկէ առաջ, թէ գետին մէջ, թէ Զե - րաղին չինած հանքային բաղնիքը լուաց - ուած ատեն՝ շատ ենք մերկացած, բայց բնաւ տեսած չէի այդ ծրարիկները, ով գիտէ ո՞ւր էր պահած):

— «Հա, տղերք ջան», կ'ըսէ Նժդեհը՝ մեր ետեւէն վեր ու վար, ձիով արագ անցնելով :

Այդ օրերուն՝ մեր վաշտապետը Յրոնք- ցի Մուրատն է, երբեմն ան կ'անցնի, եր- բեմն մեր յիսնապետը՝ Մերկեր :

Երկու գիշեր անցած է արդէն, երրորդ օրն է : Զինուորը անքուն, յոգնած է: Կը զանգատինք որ մեզ փոխողները չեն գար :

Հա կուգան, հա կ'երթան ըսելով՝ այդ օրն ալ իրիկուն կ'ըլլայ : Ոչ գացող կայ, ոչ եկող :

Այդ գիշերն ալ կերպով մը կը լուսնայ: Առտուն հաղիւ քանի մը պատառ բան ծա - մած, կ'իմանանք որ մեր կռնակէն, ա - րին դէպի միւս երեսը, զինուոր կ'անցնի, աջէն կուգան եւ կ'երթան :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓԻՓԵՐԵԱՆ

(31 Շար.)

ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀ

ՅՅՈՒՆԱԿՈՎ ՂՈՒԿԱՍՈՎՓԱՏ

— Ոչինչ սուտկեղծիք :
— Իսկ մի՞թե , հետաքրքրական վիճակ մը դուն ես ներկայացուցանես ինծի համար :
— Ես ինչ , ես ինչ որ ես եմ , սակայն ես ալ ունիմ իմ պատիւս , իմ անունս , իմ ընտանեկան պատիւս , որ ինծի համար աւելի թանկագին է քան կեանքս , եւ ես չեմ ուզեր որ ինծի համար ամենաթանկագին բանը ոտնակոխ ըլլայ :
— Ներողութիւն , պարո՛ն , ես ալ ունիմ իմ պատիւս , եւ ես ալ չեմ ուզեր որ ինծի համար ամենաթանկագին բանը ոտնակոխ ըլլայ :
— Ուրեմն ինչո՞ւ եկած էք ինծի մօտ , եթէ ոչ ինծի հետ մենամարտելու համար :
— Ես , պարո՛ն , ինչո՞ւ եկած եմ ինծի մօտ , ինչո՞ւ եկած եմ ինծի մօտ , ինչո՞ւ եկած եմ ինծի մօտ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսումնական տարեշրջանին :

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն համար իրենց զաւակը արձանագրել փափաքողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ գրելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28 :

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Sœurs de l'Immaculée Conception
73, Ave. Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպրոցը կը բացուի Սեպտեմբեր 15ին : Պետական արտօնութեամբ , այս տարի դպրոցը ունի մանկապարտէզի եւ նախակըրթարանի բաժիններ :

Դասաւանդութիւնը կը կատարուի համաձայն ֆրանսական կրթական ծրագրին , յաւելեալ՝ հայերէնի դասերով :

Դպրոցը ունի խնամակալ մարմին մը որ մօտէն կը հետեւի ծրագրի գործադրութեան :

Կ'ընդունուին գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ : Վճարման պայմաններու համար , դիմել տեսչութեան : Արձանագրութիւնները սկսած են : Դիմել ամէն կէսօրէ ետք :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան , այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան ,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ECOLE NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ Նախակրթարանի իր բաժինը , մինչեւ 6րդ դասարան , պետական նոյն ծրագրով :

Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն :

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ : Ճաշարան , արդիական ննջարան , մասնաւոր հոգածութիւն : Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ :

Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ :

Արձանագրութիւնները սկսած են :

CH. MISSAKIAN — **Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ**

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 փրանք
Վեցամսեայ 40 փրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 փր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 փր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Լոյս տեսաւ

«Համազգային»ի տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ

Ա. հատորը՝

''ԳԻՒՂԸ'' ԵՒ ''ԱՆՁՐԵՒ''

Մաքուր թուղթ, շքեղ տպագրութիւն լաթակազմ, 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ. ոսկի

Դիմել «Համազգային»ի գրատունը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

''ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ''Ի

Զ. ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»

Բ) Յ. ՄԱՍԵՀԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ցարդ անտիպ թարգմանութիւնները

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՈՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԽԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph. : 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 փր., առաքմամբ ծախքով՝ 32 փրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc.	125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p.	35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages	15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.	35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte	42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien	9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés	60 Fr.
Յ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ, *ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ*, *Լոս-Անճելըս, մեծադիր* 328 *էջ, լաթակազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեզրուած նկարներով եւ քարտէսներով : Շքեղ տպագրութիւն :*	175 *փր.*
Յ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ, *Ցետ մահու, հրատ. Ս. Վրացեան, լաթակազմ* 10	*փր.*
ԵՂԻՇԷ Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-Խնուս, *Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ*, 584 *էջ*	15.00 *փր.*
ԷԼԻԶ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, *Փարիզ*	13,00 *փր.*

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ծոխ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին փրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ ապակեդարդ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — *ծածկոյթներ. —*

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՕԳՈՍՏՈՍ

MARDI 29 AOUT 1967

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,30

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10996

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — No10.996

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՄԻՇՏ ԼՈՒԾՈՒՄ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ԻՍՐԱՅԵԼԱՑԻՔ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ՎԱՐ Կ'ԱՌՆԵՆ

Մինչ արաբական վեհաժողովի հարցը բաւական ջուր կը վերցնէ լուրջ միջադէպ մը պատահած է Սինայի վրայ, Շաբաթ օր :

Իսրայէլեան հակօդային պաշտպանութիւնը կրակ բացած է ցածէն թռչող երկու եգիպտական օդանաւերու վրայ եւ վար առած անոնցմէ մէկը : Օդաչուն մեռած է մինչ միւս օդանաւը յաջողած է փախչիլ : Այս երկու օդանաւերը շատ վարէն կը թռչէին խուսափելու համար ռատարներէն : Կատարելագործուած խորհրդային օդանաւեր են :

Բախումներ տեղի կ'ունենան նաեւ սուրիական սահմանին վրայ : Սուրիացի զինուոր մը մեռած է աւջի օր :

Գալով Խարթումի վեհաժողովին, ամէն բան այնքան ալ դիւրին չի թուիր : Արտաքին նախարարներու ժողովը վերջացաւ աւջի գիշեր : Նախարարները վաւերացուցին չորս կէտերէ բաղկացած օրակարգը զոր պիտի ներկայացնեն վեհաժողովին, որ սկզբունքով պիտի բացուի Երեքշաբթի կէսօրէ ետք : Օրակարգի չորս կէտերն են .— Ա) Պատրաստել համարակաց գործունէութիւն մը անհետացնելու համար իսրայէլեան յարձակման հետքերը՝ 1) Քաղաքական գետնի վրայ : 2) Զինուորական գետնի վրայ : 3) Տընտեսական գետնի վրայ : Այս երրորդ կէտը կը վերաբերի Պաղտատի ժողովին «յանձնարարութիւններուն » :

Բ) Արաբ Պետութեանց բոլոր տկարութեանց ու տարակարծութեանց քննութինը, որոնք պատճառ եղան յարձակման :

Գ) Արաբական հողամասերէն բոլոր օտար խարիսխներու լուծարքը :

Դ) Պատրաստել երկար շրջանի համար, արաբական ռազմավարութիւն մը, քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական մարզերու մէջ :

Ամէն պարագայի մէջ, տարակարծութիւնները կը մնան : Կ'ըսուի թէ Պումետիէն պիտի չերթայ եւ իր տեղը պիտի երկէ արտաքին նախարարը : Ոչ Պուրկիպա, ոչ Էլ-Աթասի ոչ ալ Մարոքի Թագաւորը ներկայ պիտի ըլլան Խարթում :

ՎԻԷԹՆԱՄ

Այցելութիւն մը տալէ ետք Սպիտակ Տուն, ծերակուտական Մենսֆիլտ յայտարարած է «յոյս ունիմ որ նախագահը ի ձեռայ Ապահովութեան Խորհուրդին պիտի տանի Վիէթնամի հարցը» : Մէնսֆիլտ ծանօթ է նաեւ Մեճորիթի Լիտըր (Մեծամասնութեան պարագլուխ) անունով եւ իր յայտարարութիւնը շատ կարեւոր կը նկատուի : Հինէն է որ Մէնսֆիլտ կողմնակից եղած է» զինուորական ոյժերու քաշուելուն ասիական հարաւարեւելքի մէջ եւ ուզած է միշտ ՄԱԿի միջամտութիւնը : Իր պնդումին վրայ է որ 1966ին, Ճոնսըն առաջին անգամ ըլլալով փորձած էր այդ ուղղութեամբ դիմում կատարել Ապահովութեան խորհուրդին :

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԹԷՅՆԻ «ՀԱՅԿԱԿԱՆ» ՕԹՕՊԻՒՍԸ ՁԱԽՋԱԽՈՒԵՑԱՒ ԺԱՅՌԻ ՄԸ ԶԱՐՆԸՒԵԼՈՎ, 35 ՎԻՐԱՒՈՐ, 7Ը՝ ԾԱՆՐ

«ԱԶԴԱԿ», (Օգոստ. 26).— Երէկ առտու, Մրուճ, Պոսա տը Պուլոներ, Տհուր Շուէր, Պիքֆայա գիծին վրայով Պէյրութ իջնողները ականատես եղան ճամբու ահաւոր արկածի մը, որուն զոհերը գրեթէ ամբողջութեամբ հայ գիւղացիներ են :

Մթէյն - Պէյրութ գիծին վրայ աշխատող օթօպիւս մը, զոր կը վարէր Գօզօ անունով հայ երիտասարդ մը, զարնուած էր Պիքֆայայի հայկական վանքին ստորոտը գտնուող ժայռի մը եւ ամբողջովին ճզմուած, հարուածին ուժգնութեան տակ :

Առաջին քննութիւններուն համաձայն, Պիքֆայայի էջքին, օթօպիւսին արգելակները չեն գործած եւ շարժավարը ուզած է երկրորդ վիթէսի վրայ դնել ինքնաշարժը, բայց յաջողած չըլլալով, նախընտրած է ժայռին զարնուիլ, քան թէ քիչ մը առաջ գտնուող խորխորատին մէջ իյնալ :

Արկածէն քանի մը վայրկեան առաջ, ոստիկան - զինուորներ կեցուցած են օթօպիւսը եւ կրկնակի տուգանք գրած, նկատի ունենալով որ օրինականէն շատ աւելի մեծ թիւով ճամբորդ առած էր : Այս տուգանքը աւելի ջղայնացուցած պէտք է ըլլայ շարժավարը եւ արագացուցած անոր ընթացքը :

Արկածին հետեւանքով, 35 հոգի վիրաւորուած են, եօթը կը գտնուին շատ ծանըր վիճակի մէջ : Շարժավարը, նոյնպէս վիրաւոր, փախած է : Վերջին լուրերուն համաձայն, ձերբակալուած է Պէյրութի մէջ :

Եօթը վիրաւորներէն չորսին վիճակը յուսահատական կը նկատուի :

Վիրաւորներուն մէջ են, Նազարէթ Թերճանեան, Եորկի Փանայոթի, Յարութիւն Մայքեան, Զապէլ Թամաքեան, Փանոս Պէնկեան, Եղիա Մեսրոպեան, Յասմիկ Պէնկեան, Յովհաննէս Մեսրոպեան, Եղիա Արմենակեան, Նեճիպ Քարամ, Գաբրիէլ Ժամկոչեան, Ֆուատ Սամրա, Ֆուաթ Տաղէր, Սիմոն Հատխոեան, Յովսէփ Համամճեան, Ժոզէֆ Պամաճեան, Մարի Ասատուրեան, Ժան Ասատուրեան, Ժորժ Ֆարհաթ, Գէորգ Ուրֆալեան եւ Անդրանիկ Մանսուրեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՔԻՆ կը դատապարտէ Խորհ. Միութեան եւ Ամերիկայի ծրագիրը հիւլէական զէնքերու ոչ-բազմացման վերաբերեալ, զոր «հակայ խաբէութիւն» մը կը նկատէ : Ըստ Փեքինի ծրագրուած դաշնագիրը նախեւ առաջ Չինաստանի դէմ ուղղուած է : Պարզ «գրական դէպք» մը կը նկատէ վերոյիշեալ ծրագիրը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նախկին վարչապետին որդին՝ Անտրէաս Փափանտրէու ամբաստանուած է «մասնակցութեան համար դաւի մը բարձր դաւաճանութեան դէպք մը պատրաստող» : Թորոնթոյի մէջ ցոյցեր եղած են Յունաստանի Թագաւորին եւ Թագուհիին դէմ, բողոքելու համար Յունաստանի մենատիրական վարչաձեւին դէմ :

ՓՕԼ ՄԻՒՆԻ շարժանկարի ամերիկացի տաղանդաւոր դերասաններէն մին, մեռաւ աւջի օր 71 տարեկանին : Իր ամէնէն ծանօթ ֆիլմերէն մէկն էր՝ Սէարֆաս :

Օրը Օրին

ՈՒՐ ԲԱՑԱԿԱՅ Է ԳՐԱԳԷՏԸ ԵՒ ՈՒՐ՝ ՆԵՐԿԱՅ...

Մեծանուն վիրաբոյժ եւ, իբրեւ մատենագիր, Մալարմէի եւ Վալերիի յարկի բնակիչ, Հանրի Մոնտոր կ'ըսէր յաճախ .

— « Ժընեւ կ'երթամ կարն արձակուրդներուս ընթացքին՝ թափառելու համար գրատունէ գրատուն » :

Ահաւասիկ ձեզի՝ ուղեցոյց գրագէտի :

Անխոհեմութիւն պիտի ըլլար կամ աճապարանք տգիտութիւն ցուցադրելու՝ ըսել թէ գրատո՞ւն կը պակսի Փարիզի մէջ :

Ուրի՛շ է Ժընեւ, ոչ անպայման «կով, դրամատուն ու ժամացոյց » :

Լեմանի աւազանին մէջ է որ իրար կը խառնուին գերմանական ու ֆրանսական մտածման գետերը՝ կը վկայէր Մոնտոր : Ու մտածման լման անկախութիւնը Լեմանն է որ կ'ընծայէ գրագէտին՝ կը հաւաստէր Ռոմէն Ռոլան, առաքեալ խղճի խաղաղութեան :

Եւ այժմ՝ յաւելում ուղեցոյցի :

Երաժշտագէտ Օննիկ Պէրպէրեան, գըրագէտին նիւթերու հարստութեան մասին արդար հետաքրքրութենէ մը մղուած, հարցնո՛ղն ալ ինք, պատասխանո՛ղն ալ ինք՝ այսպէս կ'ըսէր ինծի, հանդիպումի մը ընթացքին .

— Սնունդ չի պակսիր արածիլ գիտցող կենդանիին համար, որ կ'երթայ, ոչ թէ ճապաղանոյին խանութը, այլ դէպի պարարտ մարգագետինները :

Այստեղ զարմանալու ի՞նչ բան կայ :

Երբ գրագէտ մը, — անուանեցէք զայն «ներկայ» հոն ուր կաթողիկոս մը կայ,— Պէյրութէն ճամբայ կ'ելլէ ու մինչեւ Ժընեւ կ'երթայ՝ աջն համբուրելու համար իր կաթողիկոսին, ու կը տեսնէ որ «բացական», իր կարգին, Փարիզէն Ժընեւ կ'երթայ՝ ոչ թէ կով կթելու, ոչ ալ դըրամատունէ մը դրամ գանձելու, այլ միայն ու միայն հետեւելու համար իր վարպետին, որ կը սիրէր թափառիլ գրատունէ գրատուն, կը հարցնեմ ձեզի՝ այստեղ զարմանալու ի՞նչ բան կայ :

Ընկերացեր է թանկագին ընկերոջ մը կենդանի յիշատակին՝ իբրեւ իր հարազատին, որ նոյն ճամբան է առեր ու Ժընեւ գացեր՝ օրաթերթի մը հոգերով ու պահանջներով բեռնաւոր, բայց ընկերացող նոյն «բացական», Ժընեւի մէջ, ինքզինք անընդունակ է համարեր հարսնեւորի ներկայութիւն մը ցուցադրելու՝ կաթողիկոսին կողքին, այստեղ զարմանալու ի՞նչ բան կայ :

Արդա՞ր է որ «ներկան»,— իր թերթին պարապութիւնը լեցնելո՞ւ թէ պզտիկ գըրիչներու վայել սրամտութիւն մը փորձելու համար, — մեղադրէ «բացական », որ չէ ներկայացեր կաթողիկոսին, այսինքն հոն ուր ինք կ'ըլլա՜յ միասի՛ն, իբրեւ մոնթ, իբրեւ փոքրաւոր, կամ այլ ձեւով մը որ շուք մը կուտայ իր ներկայութեան :

Եւ սակայն, եւ սա՛-կա՛յն, գրագէտ կոչուելու համար՝ պայմա՞ն է ընդառաջ վազել Էջմիածնի գահակալին՝ ամէն անգամ որ Եւրոպա գայ, կամ փէշամպալ բռնել՝ եթէ բաղնիք առնելու գայ :

Վերջապէս, չեմ հասկնար, կաթողիկո՞սն է որ գրագէտ կը ձեռնադրէ, եւ ձեռնադրութի՞ւն կը խնդրէ «ներկան» որ բացակայ չէ երբեք :

Բայց թոյլ տուէք որ զարմանալով զարմանամ եւ հեգնելու ամէն իրաւունք վերապահեմ ինծի, երբ կը տեսնեմ որ գրագէտ մը ձեւ ու առիթ կը գտնէ իր ներկայութիւնը ցուցադրելու՝ օր մը կաթողիկոսին մօտ, օր մը մեծահարուստի մը մօտ, առանց զլանալու զուացող իր գովաբանութիւնները մեթալիք չարժող ոսկեձոյլ արձաններու առջեւ :

Օ՛ Պարոնեան, Պարոնեա՛ն, անմա՛հ Պարոնեան, մեր վարժապետները չհասկըցան քեզ, ոչ ալ գրական պիլլարտօն, երբ զարնելով Այբին՝ ուզեցին զարնել Բենին ու Գիմին, մինչդեռ Այբը միայն կը յիշուի, այսօր, ծաղրի եւ խնդուքի առարկայ, եւ ոչ մանաւանդ այն որ՝

Ողբա՛մ զքեզ, գրագէտ Հայոց :

×

Առաջին անգամ չէ որ, այսպէս, կը թափառի բացական : Թողունք Ֆրանսայի գաւառական գրատուները, կաթողիկոս փնտռելու չգնաց բացական՝ այցելելով Լոնտոնի, Պրիւսէլի, Ժընեւի, Միլանի, Հռոմի, Պէյրութի, Գահիրէի, աւելի անդին՝ Պոսթընի, Նիւ-Եորքի, Ֆիլատելֆիոյ գրատուները : Սպառած եւ հին գիրքերու գրացուցակ հրատարակող բազմաթիւ տուներ կան դեռ, հոս կամ այլուր, որոնց բաժանորդ՝ երբեք եւ երբեք չհարցուց բացական թէ ո՛ւր կրնայ գտնել Հայոց կաթողիկոսը :

Կաթողիկոս տեսնելու կամ փնտռելու այս հետաքրքրութիւնը, որ գրագէտ ըրած է ներկան՝ իր ծոյլ թերթն ալ յորանջող բերան, անտարբեր կը թողու բացական, բացարձակապէս անտարբեր,— ապացոյց իր յօդուածները, պրպտումները, ուսումնասիրութիւնները, որոնց գլխաւոր միտքն է,

Առաջին՝ հաստատել թէ ազգային պատմութիւնը կաթողիկոսական կալուած չէ, (ներեցէք՝ եթէ դժուարիմաց կամ դժուարամարս է այս տեսակէտը),

Երկրորդ՝ հանգանակի վերածել տարազը թէ տանուտէր է հայ գրագէտը (կը հասկնայ ով որ ունի գրագէտի dignité, ահա թէ ինչո՛ւ կաթողիկոսներէն կը սպասուի չանբարոյացնել, առնուազն չընուաստացնել հայ գրագէտը՝ մուսային պսակը հանելով գլխէն ու տուն-օրհնող տէրտէրի փակեղ դնելով գլխուն) :

Ա՛յս, ո՛րքան կ'ուզէի թոյլ չտալ գետնաստող թրթուրին պարծենալ թէ ինք, թրթո՛ւր, ծանր տքնութիւններով կը լրացընէ կեանքի իր սիքը՝ թիթեռնիկ դառնալու համար ի վերջոյ, մինչդեռ հայ գրագէտը մուսաներու սեղանակից կը դառնայ անմիջապէս՝ նախակրթարան մը աւարտելէ ետք, առանց կրելու որեւէ mue.

Այս բացատրութիւններէն ետք, ապահովութիւն տալով «ներկային» թէ «բացական» երբեք եւ երբեք աչք չունի Արեւմտացիներու եւ Մազդաղինացիներու բազմութեան մէջ իր ներկայութեան վրայ, կը մնայ հաւատարիմ «Նորին Սուրբ Օծութիւն Տեառն Տեառն Հայոց Գրականութիւն » կոչեցեալին, որու կոչին՝ երբեք բացակայ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օդաչուաց խումբը կը վերադառնայ այս Հինգշաբթի Օգոստոս 31 :

ԼԻՈՆԻ խումբը կը հասնի Փեռաշի կայարանը, Հինգշաբթի առտու ժամը 8.53-ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ խումբը Սէն-Շառլ կայարանը, Հինգշաբթի ժամը 14.28ին :

ՓԱՐԻԶԻ խումբը, Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 19ին, Սէնթ Մոնփոլն :

Ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները դիմաւորել :

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ
ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՇՈՒՐՋ

(Ր. եւ վերջին մաս)

Մէկ ճամբայ կայ : Հայապիտութեան մշակները եւ յատկապէս այդ ճիւղին ղեկավարները ու պատասխանատուները անհրաժեշտ է ձեռնարկեն արմատական յեղաշրջումի մը, այնպէս որ յառաջիկայ տարին զառնայ հայապիտութեան նոր փուլ մը : Որպէսզի կարողանանք պատշաճ ելք եւ ուղի մը գտնել, անհրաժեշտ է վերաքննութեան ենթարկել մեր աչխատանքի արդի եղանակները : Այստեղ, յիրաւի, կը նշմարուին մեծ թերութիւններ, որոնցմէ պէտք է օր առաջ ձերբազատուիլ :

Առաջին մեծ բացը՝ յատուկ ծրագրի բացակայութիւնն է : Հակառակ որ իրականութեան մէջ հայապիտութեան միտս նական բնազատ մը կայ՝ հայապիտութիւն մը՝ իր բազմապիսի ճիւղերով ու ենթաճիւղերով, չկայ սակայն այդ ամբողջութեան դիտական ընթացքը կանխորոշող, դիտակից, մշակուած եւ յանձնարարուած ծրագիր մը : Հասկնալի է, որ նման ծրագիր մը կը կազմուի հայապիտութեան բոլոր առանձնայատկութիւնները, նուաճումները եւ չլուծուած հարցերը հանդամանօրէն քննելէ ետք :

Գլխաւոր ծրագրի բացակայութիւնը ծնած է ու կը ծնի բազմաթիւ մերժելի հետեւանքներ՝ որոնց վրայ ծանրանալը չատ հետուները կը տանի մեզ : Եւ սակայն պիտի ուզէինք նշել մէկ երկու հանդամանք : Նման ծրագրի մը բացակայութիւնը կ'ենթադրէ հայապիտական մտքի ընդհանուր ըմբռնումի մը բացակայութիւնը, որուն պատճառով մեր ժողովուրդին ու իր մշակոյթի պատմութեան կարեւորագոյն հարցերը քմահաճօրէն կը մեկնաբանուին ոչ միայն տարբեր հաստատութիւններու, առանձին անհատներու աչխատութիւններուն մէջ, այլեւ նոյն հետզհետէ տարբեր դործերուն մէջ : Մտքի, հայեացքներու, տեսակէտներու ազատ զարգացումը դիտութեան միակ ճամբան է, սակայն այս պարագային «ազատութիւնը» պայմանաւորուած է ինքնահաւսով, իսկ երբեմն ալ անհանդուրժելի երեսվիճակներ, որոնցմէ պէտք է օր առաջ ձերբազատուիլ :

Առաջին մեծ բացը՝ յատուկ ծրագրի բացակայութիւնն է : Հակառակ որ իրականութեան մէջ հայապիտութեան միտս նական բնազատ մը կայ՝ հայապիտութիւն մը՝ իր բազմապիսի ճիւղերով ու ենթաճիւղերով, չկայ սակայն այդ ամբողջութեան դիտակից, մշակուած եւ յանձնարարուած ծրագիր մը : Հասկնալի է, որ նման ծրագիր մը կը կազմուի հայաթուղթերու ընդհանուր ըմբռնումի մը բացակայութիւնը, որուն պատճառով մեր ժողովուրդին ու իր մշակոյթի պատմութեան կարեւորագոյն հարցերը քմահաճօրէն կը մեկնաբանուին ոչ միայն տարբեր հաստատութիւններու, առանձին անհատներու աչխատութիւններուն մէջ, այլեւ նոյն հետզհետէ տարբեր դործերուն մէջ : Մտքի, հայեացքներու, տեսակէտներու ազատ զարգացումը դիտութեան միակ ճամբան է, սակայն այս պարագային «ազատութիւնը» պայմանաւորուած է ինքնահաւսով, իսկ երբեմն ալ անհանդուրժելի երեսվիճակներ, որոնցմէ պէտք է օր առաջ ձերբազատուիլ :

Ցաջորդ մեծ թերութիւնը պայմանաւորուած է ընդհանուր ծրագրի մը եւ ընդհանուր ըմբռնումի մը բացակայութեամբը : Ասոր կը վերաբերի աչխատանքի կազմակերպման : Հայապիտութեամբ կը զբաղին ոչ միայն Հայաստանի դիտական ակադեմիայի տարբեր ճիւղերը, այլեւ Մ. Մաչտոց Մատենադարանը, պետական համալսարանը, Ա. Աբովեան մանկավարժական հաստատութիւնը եւ բազմաթիւ այլ հաստատութիւններ : Քանի չկայ ընդհանուր մտածելակերպ՝ չկայ նաեւ դործակցութիւն, իւրաքանչիւր օղակ ինքը կը ծրագրէ իր աչխատանքը, երբեմն՝ տեղ տեղ ուրիշները կրկնելով, երբեմն՝ ի հեճուկս ուրիշներուն, երբեմն՝ դուրս դալով անհրաժեշտութեան սահմաններէն : Ամէն մեծ, էական հարցերը, մանաւանդ երբ մասնակի կերպով քաղաքական հակում ունին կամ այդպիսի տպաւորութիւն կը ձգեն, կը մնան կուսակական վիճակի մէջ : Ընդհանուր հակումը դէպի դիւրինն է, «թարմացումը», այն ալ՝ յաճախ անտեղի : Նման դործերու ուսումնասիրութիւններն ալ կը կատարուին մեկուսացած, ներքին անբաւարար հնարաւորութիւններու սահմաններուն մէջ : Ընդլայնուած, միացեալ ուսումնասիրութիւններ կամ չատ հազուադէպ են, կամ կը կրեն ձեւական բնոյթ : Չկայ նախապատուութեան, երկրորդականի խնդիր : Հարց մը կրնայ չատ անդամներ քննութիւն, իսկ ուրիշ մը՝ երբեք : Գործունէութեան ընդհանուր ծրագիր մը չկայ : Այս պայմաններուն մէջ չատ հարցեր կը վերածուին «յաւերժական» նիւթերու, իսկ հակասութիւնները, ինքնաժխտումները կը խորացնան՝ անդրադառնալով նոյնիսկ մասնագէտներու անհատական փոխ – յարաբերութիւններուն վրայ :

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐԸ

Ցակոբ Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբար»ը, իր յղացման առաջին օրէն իսկ, դարձած է տեսակ մը վորձաքար դերա-ասաններուն համար : Մեծանուն երգիծաբանին այդ տիպարը դպրոց մը եղած է արեւելահայ թէ արեւմտահայ բեմի մեծ ու պզտիկ դերասաններուն համար : Մինչեւ մեր օրերը տակաւին Պաղտասարի դերը կը մնայ իրրեւ աստիճանաչափ բեմական ստեղծադործութիւններու եւ կերպնայ կերտել համբաւը զայն ստեղծադործ – ծողին :

Բոլոր համեմատութիւնները նկատի առած, հայ դասական թատրոնի հիմնադիրին այս դործը կը նմանի Մոլիէրի դործերուն, որոնք, ինչպէս յայտնի է, հիմը կը կազմեն ֆրանսական fոնսերվատուարի դասընթացքներուն :

Հինդերուն մէջ Պաղտասարի դերով համբաւ չինած են Յովհաննէս Աբելեան, Յովհաննէս Զարիֆեան, հակառակ այն իրողութեան որ այս երկու մեծ վարպետները արեւելահայ էին եւ լիովին չէին տիրապետեր արեւմտահայ բարբառին : Այս իրողութիւնը, սակայն, ոչինչով կրցած է ստուերը մը ձդել վերոյիշեալ երկու արուեստադէտներուն նոյն դերի կատարողական ճարտարութեան վրայ, մանաւանդ Զարիֆեանի պարադային, որուն մասին ժամանակակից քննադատները կը վկայեն թէ Պաղտասարի դերին մէջ ան արեւմտահայ բարբառին արտասանու-թեան համար դոյդն սայթաքում մը իսկ ի յայտ չէ բերած :

Մեր օրերուն, Պաղտասարի տիպարը անմահացուց նաեւ երեւանի Սունդուկեան պետական թատրոնի դերասաններէն Հր. Բաչեայ Ներսիսեան, որուն նոյն դերին մէջ ձեռք ձգած յաղողութեան արձա-դանդները հասան մինչեւ Մոսկուա ուր ողբացեալ դերասանը իր անզուգական խաղով զարմացուց եւ հիացուց Մոսկուա-յի դժուարահաճ ռուս հասարակութիւնը : Հրաչեայ Ներսիսեանի մահէն ետք պահ մը այնպէս կարծուեցաւ թէ Պարոնեանի հերոսը որը պիտի մնար, ու այլեւս ոչ ոք պիտի կրնար լեցնել անոր թողուցած պարապը :

Բարեբախտաբար այս կարծիքը արմատ չդտաւ եւ չատ չանցած դարձեալ Սուն-դուկեանի բեմին վրայ ծնաւ նոր Պաղտասար մը, յանձին Մհեր Մկրտիչեանի, ո-րուն Լիբանանի մէջ վերջերս ձեռք բերած յաղթանակները, նոյն դերով, տակաւին թարմ են բոլորին յիչողութեան մէջ :

Գիտական հաստատութիւններու ներկայ կազմը եւ դիտական աչխատանքի լծուած արդի ուժերը կարող են չատ աւելի արդիւնաւէտ դործ կատարել՝ եթէ երբեք համախմբուին ընդհանուր հայապիտական ծրագրի մը չուրջ եւ դեկավարուին ընդհանուր կեդրոնի մը կողմէն : Թող այդ կեդրոնը կոչուի Հայապիտական Կոմիտէ կամ Հասարակական Գիտութիւններու Բաժան-մունք, միեւնոյնն է : Ան իր մէջ կը միացընէ հայապիտութեան բոլոր ուժերը : Այլապէս, կը չարունակուի այսօրուան վիճակը, երբ հայապիտական մեծ հարց մը «կը լուծուի» կամ «կը խորտակուի» պարզապէս անձի մը կողմէն, այն ալ երբեմն՝ առօրեայ քմահաճոյքներու դործօն պայմաններուն մէջ :

Պէտք չէ մոռնալ, թէ հայապիտութիւնը կը զարդանայ կամ կը մշակուի նաեւ հասարակութեան դուրս : Ստեղծածուելիք այդ ընդհ. մարմինը ի վիճակի պէտք է ըլլայ նաեւ օդնելու հայաստանէ դուրս այս հարցով դբաղողներուն :

Առ այժմ կը բաւարարուինք այսքանով եւ կը վերջացնենք՝ ընդդծելով, թէ հայապիտութեան դիտական, լարժէք եւ ճշմարտապատում դարդացման համար անհրաժեշտ է արմատապէս վերակառուցանել աչխատանքի արդի դործող եղանակները՝ որպէսզի հայագէտներու մասնագիտացած բանակը կարողանայ պատշաճօրէն կատարել իր ուսերուն դրուած չատ ծանր, բայց պատուաբեր պարտականութիւնները :

ԱՍ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

Հետաքրքիր է դիտնալ սակայն թէ ո՞վ է եղած հայ բեմերու վրայ Պաղտասարի տիպարին առաջին ստեղծադործողը :

Ամէն անդամ երբ առիթը կը ներկայանայ խօսելու Գ. Սունդուկեանի եւ Շեր-վանդզէի դրականութեան մասին, անմիջապէս մտքի առջեւ կուգան երկու անուններ՝ Գէորդ Զմշկեան եւ Յովհաննէս Աբելեան որոնք եղած են վերոյիչեալ երկու մեծանուն թատերադիրներուն տիպարներուն առաջին ստեղծադործողները : Գէորդ Զմշկեան եղած է առաջին Պապօն, իսկ Յովհաննէս Աբելեան՝ առաջին եւ անզերազանցելի Էլիզբարովը :

« Պաղտասար Աղբար»ի մասին, դէմ-դիմաբար, չկայ Հոյնօրինակ վճիռ մը, պարզ այն պատճառով որ Գ. Սունդուկեանց եւ Շիրվանզադէ իրենց տիպարներու առաջին ստեղծադործութեան չրջանին ապրած ըլլալով, յաճախ անձնապէս չնորհաւորած ու քաջալերած են իրենց հերոսները ներկայացնող դերասանները, մինչ Պաղտասարի դերին առաջին ստեղծադործողը դրկուած է այդ բախտաւորութենէն, վասնզի Յակոբ Պարոնեան մահացած էր ...

Արամ Վրոյր կը կոչուէր ան :

Արամ Վրոյր, արեւելահայ թատրոնի յայտնի դերասան, բնիկ Պոլսեցի էր : Վերին աստիճանի ուսեալ, տեղեակ համաչարհայինի թատրոնի պատմութեան, տէր եւրոպական բազմաթիւ լեզուներու, էր նաեւ մասնագէտ մը Մոլիէրի դասական թատերական դրականութեան :

Պատահական երեւոյթ մը չէ եղած Արամ Վրոյրի Պաղտասարի տիպարին մէջ ձեռք ձգած արտակարգ յաղողութիւնը, պարզ այն պատճառով որ, Արամ Վրոյր իր ծննդավայրին մէջ՝ Սամաթիա, Ասպիւղ, Բերա, Օրթագիւղ, որոնք միջավայրը եղած էին Պարոնեանի հերոսներէն Պաղտասարներու, Օգաչիններու, դատաստանական խորհուրդի անդամներու, խոշոր ուսումնասիրած եւ իրը չրջահայեաց արուեստագէտ չափած ու ճանչցած էր իր կատարողական կարկհը, իր ստանձնած տիպարին ստեղծադործութեան կերպնալ տալու համար ճչգրիտ տարազ մը :

Արամ Վրոյր խաղընկեր եւ դործակիցը եղած է Մեծ Սիրանոյշին, Ադամեանին եւ աւելի վերջերը՝ Վահրամ Փափազեանին, որ անդրադառնալով մեծ արուեստագէտին Պարոնեանի տիպարներուն ըստեղծադործութեան, դրած է. «Պարոնեանի տիպարներում Վրոյրը անկրկնելի էր» : Իսկ հայ դրականութեան մեծ մշակներէն Դերենիկ Դեմիրճեան այս առթիւ պատդամած է. « Պարոնեանը պարտական է Վրոյրին» :

Այսօր, ամէն անդամ որ կը բեմադրուի Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբար»ը, ամէն ոք պէտք է խորհի թէ Արամ Վրոյրը եղած է հիմնադիրը այն կրանիթեայ աստիճաններուն որոնց վրայէն ստեղծադործական փառքի կատարները կը բարձրանան այսօր բոլոր նոր Պաղտասարները :

Պատմութիւնը, սակայն, լաւագոյն ձախն էինք մենք ու բոլ-նակատաբար ամէնէն հեռուը պիտի մնանք :

Կիւղէլ – Տէրէն եղերդ երկու լեռնաչղթաներէն մէկուն վրայէն դէպի վանայ ծով՝ կը յառաջանանք զդոյշ : Մեր նախ-կին բանակատեղիին ուղղութիւնը չատոնց անցած ենք արդէն : Ցաջորդող առուն թչնամին պիտի ըլլայ այնտեղ :

Մեզ հետապնդող ձիաւորները յանկարծ մը հազիւ կան : Նոր ուժեր ալ դեռ չատով չեն կրնար հասնիլ : Մանաւանդ դիչերը մօտ է, վտանգն ալ պակասած ուրեմն : Բայց մենք ե՞րբ եւ ո՞ւր պիտի հասնինք նահանջող բազմութեան :

Մէկ ժամու չափ եւս անվտանգ քալելէ ետք, մեր ձախ կողմը, ձորին մէջ կը եւ մեր առջեւ հասած հոն, հարիւրաւոր տեսնենք լոյսեր : Քանի կը յառաջանանք՝ կը բազմանան լոյսերը, ու վերջապէս կը հասկնանք, որ ռուս զօրքն է, մեզմէ ժամ-դեր կրակ վառելով՝ թէյ կը պատրաստելին ընծրելու համար :

Կը զարմանայ եւ կը զայրանայ Սմբատ, ըսելով. « Չի բաւեր որ այդ վտանգաւոր ձորին մէջ լնարեր են հանդստանալ, ռեր են, ախմախնե՛րը :

Ծայրագոյն ձախն էինք մենք ու բոլ-

Թչնամիին յառաջապահ ձիաւորներէն մաս մըն է, որ չի կրնար մեր զտիվար ճամբէն իջնել ձիով : Կը կրակեն, բայց չեն կրնար մեզի վնասել : Կը ձգեն մեզ ու կը չարունակեն մեծ բազմութիւնը հետապնդել, մինչեւ որ կը հանդիպին մեր դունդերու յետապահներուն պաշտպանողական դիրքերուն :

Կը հասնինք ձորը՝ անվտանգ :

Մեր յետնապահը, Մէրկէրը, այդ քաջ ազան, երբ կը լսէ որ մեր վերջին յետնակին դիրքերէն տակաւին դէնքի ձայն կու դայ, բոլոր դինուորներուն քաչուելէն ետք ամէն վտանգ աչք առած՝ կը վերադառնայ ու կը փրկէ մեզ :

Վիրաւորուած իր օդնականը ճամբու դնելու զբաղած միջոցին, կարծեր է թէ ամէնուն հետ մենք ալ մեկնած ենք :

Առաւօն, Նժդեհ մեզի խարեր է, սկսած նահանջը ուրիչ կերպ ներկայացնելով, որպէսզի չուտ չլքենք դիրքերը :

Անմիջական վտանգէն այսպէսով ազատելէ ետք մեր դունդերուն մի քանալու ճամբայ մը կը փնտռենք՝ ոլոր մոլոր զտիվերներով : Կէսօրէն բաւական անց, իրիկուան մօտ կը դտնենք մեր դունդը, որ նահանջող զօրքին իբր յետապահ՝ այդ մաս մը ձիաւորները կը զբաղեցնէ, մինչեւ որ նահանջող զօրքը բաւական հեռացած ռուս զօրքին եւ մեր միջեւ քարքարուտ բլուրի մը վրայ՝ Քիւրտերը մեր երթալիք ճամբան կտրեր, դիրք բռներ են ու կը կրակեն մեր վրայ : Թուրք ձիաւորներուն եւ Քիւրտերուն միջեւ ենք մնացեր :

Սմբատ, Ցրօնքցի Մուրատ եւ միւս վաչտապետները զործի կ'անցնին : Սկսիմիջպէս լայն չրջանակով դիրքեր բռնել կուտան մեզի ու կը սկսի բուռն կռիւ մը :

Քիւրտերը այնքան ցրուած են որ զբաղուար է դլուխ ելլել :

Մեր ձիաւորներէն երկուքը չղթան անցնելով լուր կուտան մեր յառաջացած մէկ վաչտին, որոնք Քիւրտերուն կռնակը անցնելով փախուստի կը մատնեն զանոնք : Ու կը չարունակենք մեր ճամբան :

Կ'երթանք լեռնաչղթայի մը վրայէն : Մութը սկսած է արդէն ու կը թանձրանայ հետզհետէ :

Փախչող ռուս զինուորները, ծանրութենէ ազատելու համար, իրենց վրայի լեցուն փամփչտակալները հաներ նետեր են ճամբաներուն վրայ, ու մենք կրցածնուս չափ կ'առնենք կը կապենք մեր վրայ :

Փաստօրէն, հիմա, մեր առաջին դունդին երկու վաչտերն են մնացեր, նահանջող ռուս բանակին իրր յետապահ, մեր եռակ ունենալով թչնամի ձիաւոր խումբ մը եւ անապատեալի տեղերէ յանկարծ մէջտեղ ելլող Քիւրտերու վտանգը :

(32 Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

Նժդեհ կ'ըսէ.— Թարմ ուժեր են, վերջին՝ Ռուսերուն կողմէն սկսան փոխել, կարդը մեզի պիտի դայ, կրակեցէ՛ք :

Ռուսերը կ'անցնին կ'երթան անընդհատ, ժամեր կը տեւէ :

Մեր յետնապետի օդնական Բաբերդցի Միսակը, որ միջոց մը ոտքի էր, վտանգտակալին դնդակ մը կուդայ, բայց բարեբախտաբար չատ թեթեւ կերպով կը վիրաւորուի :

Մեր եռակէն անցնողները հիմա Համազասպին տպաքն են ալ : Կարդը չուտով մեզի պիտի դայ :

Մինչ այդ, մեր դիմացի չարժումը ասստկացաւ : Ալ խմբակներ չեն որ կը ջանան ձորը իջնել, բազմութիւններ են, Խելագարի պէս կը կրակենք, բայց կ'իջնեն : Ժամանակը եւ աչխարհը մոռացած՝ կը կրակենք : Որչա՞փ տեւեց : Ո՞վ դիտէ : Եւ ահա մեր Մէրկէրը ամբողջ ուժովը կը պոռայ . — « Ծօ դուք տահա հո՞դ էք, չուտ, փախէք, եկան, Թուրք ձիաւորները կը հասնին, փախէք : Եռեւէս եկէք» : Եւ որպէսզի մեզի օրինակ տայ, սարէն դէպի վար սկսաւ սուրալ, դիկ – դակ : Մենք ալ եռեւէն :

Մեր յետնապահը, Մէրկէրը, այդ քաջ ազան, երբ կը լսէ որ մեր վերջին յետնակին դիրքերէն տակաւին դէնքի ձայն կու դայ, բոլոր դինուորներուն քաչուելէն ետք ամէն վտանգ աչք առած՝ կը վերադառնայ ու կը փրկէ մեզ :

Վիրաւորուած իր օդնականը ճամբու դնելու զբաղած միջոցին, կարծեր է թէ ամէնուն հետ մենք ալ մեկնած ենք :

Առաւօն, Նժդեհ մեզի խարեր է, սկսած նահանջը ուրիչ կերպ ներկայացնելով, որպէսզի չուտ չլքենք դիրքերը :

Անմիջական վտանգէն այսպէսով ազատելէ ետք մեր դունդերուն մի քանալու ճամբայ մը կը փնտռենք՝ ոլոր մոլոր զտիվերներով : Կէսօրէն բաւական անց, իրիկուան մօտ կը դտնենք մեր դունդը, որ նահանջող զօրքին իբր յետապահ՝ այդ մաս մը ձիաւորները կը զբաղեցնէ, մինչեւ որ նահանջող զօրքը բաւական հեռացած ռուս զօրքին եւ մեր միջեւ քարքարուտ բլուրի մը վրայ՝ Քիւրտերը մեր երթալիք ճամբան կտրեր, դիրք բռներ են ու կը կրակեն մեր վրայ : Թուրք ձիաւորներուն եւ Քիւրտերուն միջեւ ենք մնացեր :

Սմբատ, Ցրօնքցի Մուրատ եւ միւս վաչտապետները զործի կ'անցնին : Սկսիմիջպէս լայն չրջանակով դիրքեր բռնել կուտան մեզի ու կը սկսի բուռն կռիւ մը :

Քիւրտերը այնքան ցրուած են որ զբաղուար է դլուխ ելլել :

Մեր ձիաւորներէն երկուքը չղթան անցնելով լուր կուտան մեր յառաջացած մէկ վաչտին, որոնք Քիւրտերուն կռնակը անցնելով փախուստի կը մատնեն զանոնք : Ու կը չարունակենք մեր ճամբան :

Կ'երթանք լեռնաչղթայի մը վրայէն : Մութը սկսած է արդէն ու կը թանձրանայ հետզհետէ :

Փախչող ռուս զինուորները, ծանրութենէ ազատելու համար, իրենց վրայի լեցուն փամփչտակալները հաներ նետեր են ճամբաներուն վրայ, ու մենք կրցածնուս չափ կ'առնենք կը կապենք մեր վրայ :

Փաստօրէն, հիմա, մեր առաջին դունդին երկու վաչտերն են մնացեր, նահանջող ռուս բանակին իրր յետապահ, մեր եռակ ունենալով թչնամի ձիաւոր խումբ մը եւ անապատեալի տեղերէ յանկարծ մէջտեղ ելլող Քիւրտերու վտանգը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

ՎԱՏԿ

ՓԱՆՍԻՈՆԱՀԱՍԱՐԱԿ ՅԱՅՈՒՆՈՎԱՑ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

— Իրաւունք չունիս, պարոն Թէնտ, ի՛նչպէս ուզես, ասանկ խօսելու մեր դուքսերուն հետ։ Ես ալ կրնամ ըսել, որ դուն ինծի հետ կը խաբես։ Ես գիտեմ

ԾՆՈՒՆԴ

Փոքրիկն Վաչէ Գազանճեան ուրախութեամբ կը ծանուցանէ, իր եղբօր՝

ՇԱՀԱՆԻ

ծնունդը, Օգոստ. 27, 1967, Ռոան:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսում-նական տարեշրջանին:

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն համար իրենց զաւակը արձանագրել փափաքողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ գրելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon, 92 SEVRES

կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28 :

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Sœurs de l'Immaculée Conception
73, Ave. Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպրոցը կը բացուի Սեպտեմբեր 15ին: Պետական արտօնութեամբ, այս տարի դպրոցը ունի մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններ:

Դասաւանդութիւնը կը կատարուի համաձայն ֆրանսական կրթական ծրագրին, յաւելեալ՝ հայերէնի դասերով:

Դպրոցը ունի խնամակալ մարմին մը որ մօտէն կը հետեւի ծրագրի գործադրութեան:

Կ'ընդունուին գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Վճարման պայմաններու համար, դիմել տեսչութեան: Արձանագրութիւնները սկսած են: Դիմել ամէն կէսօրէ ետք:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ECOLE NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նախակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով:
Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն:
Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ: Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն: Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ:
Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ:
Արձանագրութիւնները սկսած են:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԽԻԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»ի

32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

CH. MISSAKIAN — Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ:

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան:

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

—o—

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 փրանք
վեցամսեայ 40 փրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 փր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 փր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին: Դիմել Վարչութեան:

ՅՈՒԼԻՍ 1էՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Լոյս տեսաւ

«Համազգային»ի տպարանէն

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ
Ա. հատորը՝
"ԳԻՒՂԸ" ԵՒ "ԱՆՑՐԵՒ"

Մաքուր թուղթ, շքեղ տպագրութիւն
լաթակազմ, 404 էջ
Գին՝ միայն 8 լ. ոսկի

Դիմել «Համազգային»ի գրատունը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ա) Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

"ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ"Ի
Զ. ՀԱՏՈՐԸ «ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»

Բ) Յ. ՄԱՍԵՀԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԵԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ցարդ անտիպ թարգմանութիւնները

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 փր., առաքման ծախսով՝ 32 փրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc.	125 Fr.
ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p.	35 Fr.
MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages	15 Fr.
MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.	35 Fr.
J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte	42 Fr.
J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien	9 Fr.
Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés	60 Fr.
Յ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ, *ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ*, *Լոս-Անճելըս, մեծադիր* 328 *էջ, լաթակազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ ոսկեզրուազ նկարներով եւ քարտէսներով: Շքեղ տպագրութիւն:*	175 Ֆր.
Յ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ, *Յետ մահու, հրատ. Ս. Վրացեան, լաթակազմ* 10	Ֆր.
ԵՂԻՇԷ Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-խնուս, *Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ*, 584 *էջ*	15.00 Ֆր.
ԷԼԻԶ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, *Փարիզ*	13,00 Ֆր.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ծոխ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին փրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ ամէն կարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ խալանքներ, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,30

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 30 AOUT 1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10997

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — №10.997

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՐԾԴ ԿԷՍ ՄՆԱՑ

Այո՛, Զօրավար, գործդ կէս մնաց : Դեռ այսօր, մահէդ ճիշդ քառասուն տարի ետք, եթէ պահ մը կարենայիր դիտել հայրենի աշխարհը, նոյն թախիծով, նոյն դառնութեամբ, պիտի կրկնէիր՝ Գործս կէս մնաց :

Հայրենիքը երախտագէտ, արձանդ կը բարձրացնէ : Ու Փէր - Լաշէզէն ետք, այսօր Ուճանը կը հանդիսանայ նոր ուխտատեղի մը, բոլոր անոնց համար, որոնք երկիւղածութեամբ կուգան խոնարհիլ յիշատակիդ առջեւ : Ու օր մը, անկասկած, երկու ուխտատեղիները պիտի վերածուին մէկի, վասնզի Մեռելոց Մեռելոց կը պակսի թիւը անոնց՝ որոնք դեռ չեն մոռցած Փէր - Լաշէզի ճամբան :

Խորհրդանիշ՝ Յաղթանակի ·երբ ըՍփիւռքի Հայութիւնը կ'ապրի իր պարտութիւնը, Անդրանիկ կը մնայ անհրաժեշտ ազդակը ոգեւորութիւն ներշնչելու անցեալէն հեռացող հին սերունդներու, անցեալին անծանօթ նոր սերունդներու :

Խորհրդանիշ՝ Ազատութեան · երբ սթալինեան բռնակալութենէն նոր ազատած ժողովուրդ մը, կը յանդգնի վերջապէս իր արծիւը ողջեգրել, Անդրանիկ կը մնայ միակ ներշնչարանը ազատութեան ծարաւի տարաբախտ հողիներու :

Խորհրդանիշ Քաջութեան, երբ օրէ օր մարդոց մէջ կը մարի քաջ խօսքերու, քաջ գործերու լոյսը, ինք կը մնայ Անդրանիկը՝ քաջ ...

Խորհրդանիշ Հայկական Դատի : Այս մէկը արդէն ամէն բան կ'ըսէ : Եւ Նարդունին է որ կը խօսի մեզի, հերոսին մահուան մէկ տարեդարձին առթիւ

« ... — Անո՞ւնը այս հսկային :

« Անդրանիկ ...

« Սակայն թոյլ տուէք ինծի անուանել զայն ուրիշ անունով մը,— Թրքահայ Դատ :

«Այդ դատը կը տատանի, բայց չընկրկիր : Անոնք որ Անդրանիկի գերեզմանին վրայ կ'երթան սգալու մահ մը, թող լաւ գիտնան որ Անդրանիկի մահը տատանում մըն է միայն, բայց երբեք ընկրկում : Այդ դատը կայ ու պիտի ապրի օտար այս ափերուն վրայ :Անդրանիկ կը մարմնացնէ Թրքահայ Դատը, որու ժառանգորդն է, մեր բազմութիւնը, զոր ոմանք կը կոչեն հայմաթլըս : Սակայն թող գիտնան բոլոր վարանողները եւ նահանջողները որ, հայմաթլըս կոչեն մեզ թէ ուրիշ բան, նաւը կը տատանի, բայց չընկրկիր : Անդրանիկ կը տատանի, բայց դատը կը շարունակուի անձնկուն ու անվհատ » :

Տարիները անցած են ու բառերը դեռ կը մնան մնայուն պատգամը՝ հայրենիքի մէջ ծաղկող երիտասարդութեան մը, հայրենիքէն դուրս մաշող երիտասարդութեան մը :

Ու յանկարծ այս անգամ, մեծ Շ. Ն. է որ կը խօսի մեզի .— « Անդրանիկը թաղեցինք Փէր - Լաշէզի մէջ, կաղնեփայտէ սնտուկով, մեր ուխտը պիտի ըլլայ ոչ թէ ցուցադրել զայն իբրեւ հին փառքի ամուլ յիշատակարան մը, ինչպէս Լեւոն Լուսինեանը, այլ իբրեւ կենդանի մասունք մը, որ ուժ եւ հաւատք պիտի կաթեցնէ թըմբութեան դատապարտուած հոգիներուն մէջ» :

Կենդանի մասունք որ ուժ ու հաւատք պիտի կաթեցնէ, Փէր - Լաշէզէն մինչեւ Ուճան, բոլոր հոգիներուն մէջ՝ որոնք հազ դարուններէ ի վեր կը սպասեն լրացնելու համար «կիսատ թողած գործը» :

Ուժ ու հաւատք, վասնզի վաղը, այլեւս պէտք չէ ըսենք՝ Զօրավա՛ր, գործդ կէս մնաց :

ՅԱՌԱՋ

Ա Ն Դ Ր Ա Ն Ի Կ

1927

1967

Զօրավարին նորակառոյց արձանը Ուճանի մէջ (Հայաստան) զոր կը հրատարակենք իր մահուան քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ (30 Օգոստոս, 1927)

ԱՅՍ ՀՈՂԵՐՆ ԱԼ ՄԵՐՆ ԵՆ(*)

Ամէն անգամ որ կը յիշենք «Մեր Հողերը, մեր Հողերը », ներսի թէ դուրսի Հայութեան նայուածքը կ'երթայ Արարատէն անդին, Թուրքին ձեռք մնացած ու ամայացած մեր գիւղերուն : Թուրքն ալ գիտէ, թէ ուշ կամ կանուխ պիտի պարտադրուի օր մը վերադարձնել զանոնք իր տիրոջ, այն օրը երբ Հայը դադրի զոհն ըլլալէ միջազգային, արեւելեան թէ արեւմտեան, խարդախ քաղաքականութեան :

Կան սակայն ուրիշ հողեր, այս անգամ ներսը, պոկուած հայրենիքէն ու տրուած «քոյր» Հանրապետութիւններու :

Անցեալ տարի, ճիշդ այսօր («Յառաջ», Օգոստ. 30, 1966) Երեւանէն վերադարձած ճամբորդներ հաւաստիք կուտային թէ Հայաստանի կառավարութիւնը պաշտօնական դիմում կատարած էր Մոսկուա, պահանջելով Ղարաբաղի կցումը եւ Մոսկուա թելադրած էր հարցը կարգադրել երկու հանրապետութեանց միջեւ, որմէ ետք պիտի տրուէր մեծ քեռիին «օրհնութիւնը» :

Հարցը անշուշտ չկարգադրուեցաւ եւ ոչ մէկ հարց կրնայ կարգադրուիլ Հայուն եւ Ադրբէյջանցիին միջեւ, ցորչափ այս վերջինը վառ կը պահէ իր ատելութիւնը Հայուն դէմ եւ զայն կը տանի մինչեւ հոն ուր ադրբէյջանցի բանաստեղծը, այցելէ ետք Փէր - Լաշէզը, քերթուածով մը առիթը կը գտնէ նախատելու Անդրանիկը, հայ գիւղացին, «դարուց ի վեր սուր զէնք չտեսած», կուտայ սակայն իր պատասխանը՝ Ուճանի մէջ բարձրացնելով «Հայրենիքի տէր ու պաշտպան» անմահ հերոսին կիսանդրին :

Բայց Անդրանիկի ցասկոտ նայուածքը, դարձած դէպի հողերուն, դեռ կը կրկնէ իր վերջին խօսքը · «Գործս կէս մնաց» :

(*) Թարմացնելու համար յիշողութիւնները, մեր ներսի էջերուն մէջ կարդալ՝ «Ներսի» մեր բռնագրաւուած հողերուն համառօտ պատմականը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Վ Ի Է Թ Ն Ա Մ

ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ

Հարաւային Վիէթնամի ընտրութիւններէն քանի մը օր առաջ, երկու կողմերը կը սաստկացնեն իրենց յարձակումները :

Վիէթքոնկը մանաւանդ ամէն կողմէ կը յարձակի, եւ ամերիկեան խարիսխները աննախընթաց ռմբակոծութեան մը են - թարկուած են, տասը մեռեալ եւ մօտ հարիւր վիրաւորներ կան : Ահաբեկչական արարքներն ալ հինգ հարիւր զոհեր պատճառած են, երկու օրուան մէջ :

Այս պատճառով, ամերիկեան հրամանատարութիւնը հրահանգ տուած է զինուորներուն, որ խումբով միայն շրջագային Սայկոնի մէջ, եւ կարեւոր պատճառներով միայն : Հարաւային Վիէթնամի ներկայ ղեկավարը՝ Զօր. Թիէօ, յայտարարած է թէ պատրաստ է Վիէթքոնկի ռեւէ մէկ անդամի հետ — որ կը փափաքի — խօսիլ խաղաղութեան մասին, անձնական գետնի վրայ, բայց միշտ կը մերժէ ճանչնալ Ազատագրման Ազգ. ճակատը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ վարչապետը հեռացուց այն նախարարները, որոնք իր եւրոպական քաղաքականութեան դէմ էին : Անձամբ ձեռք առած է տնտեսական նախարարութիւնը :

ԽԱՐԹՈՒՄԻ մէջ, Երեքշաբթի օր բացուեցաւ արաբական վեհաժողովը, որմէ կը բացակային սակայն բազմաթիւ ղեկավարներ, մանաւանդ «կարծրերը » : Ասոնց կարգին, Խարթում չեն գացած Ալժերիոյ եւ Սուրիոյ ղեկավարները : Կը բացակային նաեւ չափաւորներ ինչպէս՝ Մարոքի թագաւորը եւ Թունիզիա : Միւս կողմէ Իսրայէլ չի հաւատար որ ժողովը մօտաւոր լուծում մը ունենայ :

ԹԷԼ - ԱՎԻՎԷՆ հասած լուրերու համաձայն, իսրայէլեան երեք կուսակցութիւնները պիտի ձուլուին :

ՌԱՓ ԲՐԱՈՒՆ, սեւ նոր պարագլուխը, կոչ մը ըրաւ առջի օր «այլեւս թալանի մի տաք, զէնք պարպեցէք » ըսելով :

ՅՈՅՆ 234 կիներ որոնք ձերբակալուած էին նոր իշխանութեանց կողմէ, ազատ արձակուելու համար մերժեցին ստորագրել յանձնառութիւն մը, ուր պիտի խոստանային այլեւս քաղաքականութեամբ չզբաղիլ :

ՇԻՐԼԷՅ ԹԷՄՓԼԸ, որ իր մանկութեան օրերուն եղած է շարժանկարի լաւագոյն դերասանուհիներէն մին, որոշած է քաղաքական կեանքի մէջ նետուիլ : Իբրեւ հանրապետական թեկնածու կը ներկայանայ խորհրդարանի յառաջիկայ ընտրութեանց :

ԹԻԹՕ ընդունած է Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Վալտէք -Ռոշէ :

ԳԱՀԻՐԷԻ խորհրդային դեսպան նշանակուեցաւ Վենոկրատով, որ ծանօթ է իբրեւ ճկուն եւ ժպտուն դիւանագէտ մը :

ՀՈՆԿ ՔՈՆԿԻ մէջ ցրուած թռուցիկով մը, համայնավար Չինացիները կը սպառնան իրենց հակառակորդ վեց Չինացիներու որ ողջ-ողջ պիտի այրեն, ինչպէս ըրին դերասան Լամ Պունի, առջի օր :

ՊԱՐՍԻՑ Շահը Փարիզէն անցաւ բայց ճամբորդութիւնը անձնական բնոյթ ունէր :

ՌԵԺԻՍ ՏԸՊՐԷԻ դատավարութիւնը կրնայ անգամ մը եւս յետաձգուիլ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարական պարագլուխ Ժիւլ Մոք, յայտարարած է Թէլ-Աւիվի թէ կը մաղթէ որ Իսրայէլ քիչ մը աւելի չափաւոր ըլլայ յաղթանակին մէջ, կայուն խաղաղութիւն մը ապահովելու համար :

ԱՆԱՍԹԱՍԻԱՅԻ փաստաբանը կը շարունակէ իր փորձերը, փաստելու համար թէ Անասթազիա Ցարին վերջին աղջիկն է : Դատավարութեան վերաքննութեան համար նոր դիմում պիտի կատարուի Քալիֆոռնիայի սահմանադրական Ատեանին առջեւ :

ՀԱՅ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆԵՐ

Ա.

Հայ իշխաններ եւ Եդեսիոյ, Մալաթիոյ, Կիլիկիոյ, Անտիոքի հայ բնակչութիւնները դրկարաց կ՚ընդունին խաչակիրները եւ անմիջապէս խնամութիւններ կը հաստատեն եկուորներուն հետ, առանց քննելու թէ որո՞նց հետ է իրենց յարաբերութիւնները։

Կոստանդին Ռուբինեան աղջիկը կ՚ամուսնացնէ կոմս Ժոսլինի հետ, Մարաշի կառավարիչ Թաֆնիւս կամ Թաթուլ Արտա անուն աղջիկը կը կարգէ այրիացած Պաղտին տը Պուլոնեի հետ։ Ինը իշխաններ հետզհետէ կ՚ամուսնանան օտարուհիներու հետ, տասնեւինը իշխանուհիներ՝ օտարներուն հետ։

Իշխանները փեսաներուն կուտան օժիտներ, Արտայի օժիտին գումարն է վաթսուն հազար սարակինոսեան Պըզանդ։ Լեւոն Առաջին Թագաւոր Բէթա աղջկան կուտայ երեսուն հազար, Հեթում Առաջին պիտի վճարէ հարիւր հազար։

Արեւելքի մէջ թեկնածու աղջկան ծնողքին կը վճարէր գումար մը, սակարկութիւնը կը կատարուէր իւրաքանչիւրին ընկերային դիրքին համաձայն։ Արեւմուտքէն եկող ասպետները օժիտի արեւմըտեան սովորութիւնը կը մտցնեն հայ բարքերու մէջ։

Արտայի ծնողքին մասին տարակարծութիւններ կան, տարբեր աղբիւրներէ քաղուած ծանօթութիւններ շփոթութեան մէջ ձգեր են պատմաբանները։ Լանկլուայի համաձայն, Արտա Թորոս Առաջինի աղջիկն է։ Կրուսէի համաձայն, Թաֆնիւսի աղջիկն է, Կոստանդին Ռուբինեանի եղբօր, Թորոսին աղջիկն է։ Բայց յայտնի չէ թէ Ռուբնեան իշխանութեան հիմնադիր Ռուբէնը ունէր Թորոս անուն զաւակ մը եւ ինչ կոչուած ունէր։ Ալպէր տ՚Էքս կը յիշէ Կոստանդին անուն իշխան մը, բայց սակայն Կարկայի իշխանն է։ Կրուսէ յետոյ կը գրէ. «Պաղտին ամուսնացաւ Կարկառի իշխան Կոստանդինի եղբօր Արտա աղջկան հետ»։ (էջ 205)։

Ուրիշ հեղինակ մը՝ Տիւ Կանժ կ՚ընդունի, որ Թաֆնիւսի աղջիկն էր, Ռուբէնի Թորոս զաւակին։ (Լէ Ֆամիյ տ՚Ուլթրը Մեր, 1869, էջ 11)։

Հոնիկման «Իսլամին Համայնագիտարան»ը, «Մարաշ» բառին տակ կ՚ընդունի Թաթուլ իշխանը, որ 1104ին Պոլիս քաշուեցաւ եւ իր աղջիկն ալ Արտա իր մօտ եկաւ։ Անգլիացի բիւզանդագէտ Թընսիմէն կ՚ընդունի Հոնիկմանի գաղափարը, բայց հարցականով։ (Ա. հատոր, էջ 209)։

Մորկան կը գրէ. «Պաղտին ամուսնացաւ Կոստանդինի եղբօր՝ Թորոսի աղջըկան հետ. — Թորոս որդի եւ յաջորդ՝ Կոստանդինի. — Թորոս երկար ատեն յապաղեցուց աղջկան օժիտը, որ կը հասնէր վաթսուն հազար ոսկի Պըզանդի»։ (էջեր 169, 170, 171)։

Եթէ Կոստանդինի եղբայրն էր Թորոս մը, յաջորդ չէր, յաջորդը Թորոս Առաջին որդին էր, ուրեմն եղբօրը աղջիկը չէր։

Պաղտին տը Պուլոնը մէկ կողմ կը հրէ մրցակից Տանկրետը, ծառայութեան կ՚առնէ երեք հարիւր ծովահէններ, կը յառաջանայ Արեւելք, Կորղիֆրուի Թորոսէն, որուն մահով, 10 Մարտ 1098, կը դառնայ Եդեսիոյ տէրը, կը հիմնէ առաջին Ֆրենկ իշխանութիւնը։ Մեկնած էր խաչակիր, որպէս «երկրորդ»՝ առանց դրամի, հարուստ եղբայրներու օգնութեամբ, կը դառնայ խաչակիրներու ամէնէն ուժեղ պետը։

Երուսաղէմի իշխան Կոտֆրուա կը մեռնի 18 Յուլիս 1100 թուին, ասպետներու ժողովը Պաղտինը կ՚ընտրէ թագաւոր, որովհետեւ նախորդին ամէնէն մօտ ազգականն էր։ Պաղտին իր զարմիկին՝ Պաղտին տը Պուրկի կը յանձնէ Եդեսիոյ կոմսութիւնը եւ Երուսաղէմ կը փութայ։ 1100ին Բեթղեհէմի մէջ, Ծնունդի օրը տեղի կ՚ունենայ թագադրութիւնը։

Արտա կ՚ըլլայ Երուսաղէմի առաջին թագուհին։

Զարմիկին նման խաղ մը կը խաղայ աներոջ գլխուն, կը գրէ թէ անկարող ըլլալով վճարումներ կատարելու, ասպետներու խոստումին համաձայն պիտի ածիլէ մօրուքը։ Աներոջ համար փեսին անմօրուս մնալը նախատինք մըն էր իրեն եւ աղջկան համար, ուստի կը փութայ Երուսաղէմ՝ օժիտին մնացորդ գումարն ալ վճարելու, քանի որ կանխավճար մը կատարած էր ամուսնութեան ատեն։

Գումարը կորզելէն ետք՝ Արտան կը բանտարկէ վանքի մը մէջ։ Ամուսնացաւ օժիտին համար, հայ բնակչութեան համակրութիւնը շահելու համար։ Այժմ օժիտը զանձած էր ամբողջովին, Երուսաղէմի մէջ հայ տարր մը չկար։

Մարաշի իշխան Թաթուլ 1104 թուին կը ձգէ քաղաքը Ժոսլինի՝ Կոստանդինի փեսային եւ կը մեկնի Պոլիս, մեծյարգի պատկերը Ս. Աստուածածնի բաղում ոսկիով ծախելով Թորոս Առաջինի։ «Թաթուլ, իշխան Մարաշոյ ի թողուլն զքաղաքն առ Ժոսլին, վաճառեաց Թորոս Ա.ի ընդ բաղում ոսկւոյ, եւ զպատկեր Ս. Աստուածածնայ ... բերին ի սուրբ ուխտըն Արքակաղնին» (Սիսուան, էջեր 49 եւ 546)։

Արտա արտօնութիւն առաւ Պոլիս երթալու՝ երբ իր ծնողքը Մարաշէն վտարուեցաւ Ֆրենկներէն։ Պաղտին երկրորդ անգամ այրիացաւ եւ ուրախութեամբ գըտաւ ամուրի կեանքը։

Ուզեց երրորդ ամուսնութիւն մը կնքել Ատելայիտ Սիկիլիացիի հետ, որ նոյնպէս այրի էր եւ որուն զաւակը, Ռոժէ Երկրորդ, կրնար օգտակար ըլլալ իրեն, մանաւանդ որ Ատելայիտ շատ հարուստ էր։ Բայց Արտա ողջ էր, ամուսնալուծուած չէր, Պաղտին կը մնար երկկին։ Ատելայիտ յուզուեցաւ, Պաղտին հիւանդցաւ եւ մեղքը քաւելու համար ճամբեց Ատելայիտը։ «Զէր կրնար Արտան Պոլսէն վերադարձնել, ուր հայուհին շատ քիչ պիտի մտահոգուէր հրաժարելու որդեգրած թեթեւ կեանքէն»։ (Կրուսէ, Ա. էջ 303)։

×

Պաղտին Առաջինի կը յաջորդէ զարմիկը՝ Պաղտին տը Պուրկ, թագադրութիւնը կը կատարուի 14 Ապրիլ 1118ին։ Մալաթիոյ Գաբրիէլ իշխանին աղջիկը՝ Մորփիա կ՚ըլլայ երկրորդ թագուհին։ «Պաղտին Բ.ի առանձնական կեանքը մաքուր է, իր Մորփիա կնոջ հետ կատարեալ համաձայնութեամբ ապրեցաւ»։ Բիւզանդագէտ Ըրնսիման սոյն վկայութիւնը կ՚առնէ Տիւրոսի արք.էն, որ սերտ յարաբերութիւն ունէր արքայական տան հետ։

Երբ ամուսինը գերի բռնուեցաւ, Մորփիա փութաց հիւսիս, բանակցութեան մտաւ էմիրին հետ, սակարկեց փրկագինը, մաս մը վճարեց, միւսին համար ալ պատանդներ տրուեցան։

Մորփիա լուռ կեանք մը վարած ըլլալու է, իր մասին քիչ խօսուած է, համակրելի կին մը եղած ըլլալու է, հակառակ իր երեք աղջիկներուն։ Կրտսերը, Յոյետ, որ ուրախութիւն կը նշանակէ, հինգ տարեկանին պատանդ գնաց, վերադարձին քաշուեցաւ վանք մը, եղաւ բարեպաշտ կրօնաւորուհի մը։

Պաղտին Երկրորդ Ալիս անուն երկրորդ աղջիկը ամուսնացուց Անտիոքի իշխան Պոհեմոն Երկրորդի հետ։ Իշխանուհին ալ իր ունեցաւ Կոնստանս անուն աղջիկ մը, ժառանգորդ իշխանական աթոռին։

Պոհեմոն լսելով Թորոսի մահը, ուզեց գրաւել Լեւոնէն Անարզաբան։ Արշաւեց դէպի հիւսիս, Լեւոն օգնութեան կանչեց Տանիշմենտ էմիր Ղազիը։ Պոհեմոն ծանօթ չէր Լեւոն–Ղազիր զինակցութեան։ Պոհեմոնի զունդը ջարդուեցաւ։ Պոհեմոնի գլուխը կտրեցին եւ նուէր ղրկեցին Խալիֆին։ (Փետրուար 1130)։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ՄԵՐ ՆԵՐՍԻ ՀՈՂԵՐԸ

Անդրկովկասի Հանրապետութիւններու սահծման շրջանին, երբ 1936ի Սթալինեան Սահմանադրութեամբ վերջնապէս ճշդուեցան Հայաստանի, Վրաստանի, եւ Ազրպէյճանի երեք Հանրապետութիւններու եւ ինքնավար շրջաններու սահմանները՝ մեծ անիրաւութիւններ գործուեցան մեր հայրենիքին հանդէպ։ Անդրկովկասի՝ 187 հազար քառ. քիլ. տարածութենէն՝

Հայաստանին տրուեցաւ երեսուն հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն։

Վրաստանին՝ 69 հազար քառ. քիլմ.։

Ազրպէյճանին 85 հազար քառ. քիլմ.։

Մինչդեռ՝ բնակչութեան տեսակէտէ՝ Անդրկովկասի ընդհ. բնակչութեան 24 առ հարիւրը Հայեր, 25 առ հարիւրը Վրացիներ եւ 22 առ հարիւրը Թաթարներ էին։ Մնացեալները զանազան ազգեր։

Ահա այն հողամասերը, որո՞նք Հայաստանի պատկանելով հանդերձ Ռուսաստան նուիրեց Ազրպէյճանի ու Վրաստանի։

Շարուր – Նախիջեւան Արարատեան դաշտի շարունակութիւնն է, որ միշտ պատկանած է Հայաստանի։ 1905ի հայ-թաթարական կռիւներու ատեն իսկ հոծ հայ բնակչութիւն կար հոն եւ մեր հայ-գիւղերը ծանր հարուած տուին համաթուրանական ծրագիրներուն։ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, 1919ին գրաւեց Շարուր Նախիջեւանը։ Հոնկէ սախպուեցանք աւելի ետ քաշուիլ, որովհետեւ, Ռուսաստան ուզեց այդ հողամասերով կաշառել Տաճկաստանի եւ Մոսկուայի (1921 Մարտ 10) եւ Կարսի (1921 Հոկտ. 13) դաշնագրերով՝ Նախիջեւանը, Նախկրայ անունով զարձուց ինքնավար շրջան, ենթակայ Ազրպէյճանի։ Մինչդեռ՝ երբ պարտէսին նայինք, պիտի տեսնենք որ այդ երկուքին մէջտեղ կայ Զանգեզուրը։ Նախիջեւանը միացած չէ Ազրպէյճանին։ Անարդարութիւն մը գործուեցաւ եւ սահեցուեցաւ անբնական վիճակ։

Նախկրայի տարածութիւնն է 5355 քառ. քլմ., բնակչութիւնը 1926ին 104.960 էր, որուն 17.276ը Հայեր։ Համաշխարհային Պատերազմէն առաջ, Հայերու թիւը 53.378 էր։ Ասոնք ցրուեցան Անդրկովկասի զանազան վայրերը։

Լեռնային Ղարաբաղ.— Հայ Մելիքներու այս երկիրը դեռ այսօր ալ բացարձակ մեծամասնութեամբ հայաբնակ է։ Նախկին Գանձակ նահանգին մէկ մասն է, 4200 քառ. քլմ. տարածութիւն եւ 153 հազար 900 բնակիչներով (ըստ 1930ի վիճակագրութեան)։

1920ին, երբ Ազրպէյճան խորհրդայնացաւ, Կարմիր բանակը Ղարաբաղ անցնելէ ետք մտաւ Նախիջեւանի շրջանը եւ պաշարեց Հայաստանը։

Հայաստանի մօտ գտնուող հայաբնակ այս շրջանը Ռուսերը չդարձուցին ինքնավար շրջան մեր հայրենիքին համար, այլ զայն ենթարկեցին Ազրպէյճանին։ Այս որոշումը տրուեցաւ 1923 Յունիս 7ին Ազրպէյճանի Կեդր. Գործադիր Կոմիտէի կողմէ, նախագահութեամբ Գ. Կ. Օրջոնիկիձէի եւ Յ. Մ. Կիրովի։

Ախալքալակ եւ Լոռի.— Պատմական Ջաւախքն է Ախալքալակը, իսկ Գուգարքի գաւառն է Լոռին։ Երկուքն ալ տրուեցան Վրաստանի։ Մօտ են աւելի Ալեքսանտրապոլի, քան թէ Թիֆլիզի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

Մարդ կը ղրկէ վար, լուր տալու համար, որ յետապահ վաշտերը եկած հասած են բարձունքին վրայ։ Պահակները թող վեր ղրկեն, որպէսզի մենք շարունակենք մեր ճամբան, հասնելու համար Դատուան, որ մօտ երկու ժամուան ճամբայ է։

Համաղապալին զունդը եւ մեր զունդին մէկ վաշտը եւս վարն են։ Նժդեհն ալ անոնց հետ։ Ռուս պաշտօն մեծաւորէն հրաման կուգայ, որ վար իջնենք։ Սըմբատ կը դժկամակի։ Կը ջանայ համոզել, որ ձորը վտանգաւոր է, լաւ է դուրս ելլել ձորէն։ Բայց կը պնդեն Ռուսերը եւ երկար բանակցութիւններէ ետք սախպուած վար կ՚իջնենք։

Թուխպ գիւղն ենք։

Վերը մութ էր, բայց վարը լոյս է՝ կըրակներու բոցերէն, եւ դժուար չըլլար մեր տղաքը գտնել։ Զայն մը, որ Յակոբ Էֆէնտիին ձայնն է, «մօրուք, մօրուք» կանչելէն կը վազէ քովս, կը բռնէ թեւէս, կը տանի իր տեղը, ուր մինակը կրակ վառեր, թէյ կը պատրաստէ։ Մինչեւ թէյին պատրաստուիլը, իրարու կը պատմենք օրուան անցքերը, թէ ինչ պատահեցաւ իրարմէ բաժնուելէ ետք։

Թէյին հետ քիչ մը հաց կ՚ուտեմ ու պայուսակս գլխուս տակ դնելով կը պառկիմ անմիջապէս։

Յակոբ Էֆէնտիին ճանչցողները գիտեն որ անիկա կարգ կանոնի մարդ էր, ամէն բան իր տեղը պէտք էր ըլլար։ Ու մինչեւ որ պառկելիք տեղին քարի կտորները ժողվեց նետեց, գլխարկը քիչ մը վար կախեց, գլխուն տակ դնելիք տոպրակը շտկեց եւայլն, ես քնացեր էի արդէն։ Իսկ ան, հազիւ գլուխը բարձին դնելու պատրաստուած՝ փսփսալը սկսեր է։

— «Պարոն Արտաշ, Պարոն Արտաշ, շուտ ելիր, շուտ, պոռալով կը շարժէ զիս, որպէսզի արթննամ։

Ոտքի կ՚ելլեմ կը տեսնեմ որ, դժոխային վիճակ է, զիրար կոխոտելով կը փախչին։ Ճարպիկները հանդերձած ձիուն վրայ նստեր գացեր են, իսկ ձիաւոր զինուորներէն շատերուն մնացեր էր ոտքով փախչիլ։

Շփոթութեան առաջին թափը անցնելէ ետք քանի մը վայրկեան ուշ մնացողներուն համար պարզուեցաւ որ Պ. Սմբատին բաած «սխմախ»ները, բարձունքէն մեզ վար բերելէ ետք, փոյթ չէն ըրեր վերը պահակ դնել եւ մեզ հետապնդող ձիաւորները, արդէն չգտնելով իրենց առջեւ, ելեր հասեր են մինչեւ հոն, ուրկէ մեր կրակները տեսնելով՝ սկսեր են համազարկը, անդադար կրակ։

Երբ յայտնի եղաւ ասիկա, խուճապը նուազեցաւ։ Քարի մը, ծառի մը, տունի մը ետեւ կարելի էր պաշտպանուիլ պահ մը, ու մտածել ընելիքի մասին։ Վերինները վար չէին իջներ հարկաւ։

Ճիշդ այդ պահուն յայտնուեցաւ Նժդեհը, ինքզինքէն ելած։ Ձին կը փնտռէ՝ չի գտներ։

— «Ով որ ձիս գտնէ մեռայլ պիտի զրեմ» կ՚ըսէ, գացէք, փնտռեցէք, բերէք ձիս»։

Բայց ո՞վ մտիկ կ՚ընէ։ Տանողը տարեր է։

Մինչ այդ՝ կը կրակեն բարձունքէն։

Դառնալով անոնց, զայրացած կը պոռար դէպի վեր, իր զիտցած աղճատ թաթարերէնով, —

— «Կեա՛լըն, Կեա՛լըն, մէն Գարեգինըմ, կեա՛լըն»։

Նախընտրը ըլլար կարծես, կամ Անդրանիկը։ Եւ հրամայեց մեզի կրակել դէպի բարձունքը։

Թխեւ զառիվերի մը վրայ շինուած տուն մը կար մօտիկը, որ առջեւի կողմէն յարկ մը բարձր էր, բայց ետեւէն ճիշդ մարդու հասակով էր։ Ութ հոգի կրցանք դիրք բռնել տանը ետեւ եւ սկսանք կրակել։ Բաւական կրակեցինք մինչեւ որ բազմութիւնը քիչ մը ճամբայ կտրեց։

Վտանգաւոր չէր, բայց աւելի մնալը իմաստ չունէր։ Նժդեհ հեռացեր էր արդէն, ձին գտնելէ յուսահատ։ Մնացողներս խորհեցանք որ աւելի ապահով չէր ներս իջնել ձախ կողմի բարձունքին վրայէն իջնել Դատուան, փոխանակ ճակատէն կիրճին ճամբով դուրս ելլելու, որուն ելքին երկու կողմը եթէ բռնուած ըլլար, հարիւր թշնամին կը բաւէր խցանի դէպ կոտորելու։ Ու վանդակը բռնուած մուկերու պէս կրնայինք ջարդուիլ անխնայ։

Ու բռնեցինք զառիվերը, երբ կէս գիշերը անցած էր արդէն։ Տաժանելի բարձունք եւ քարքարոտ։ Յոգնած, ջարդուած եւ անքուն, մեծ ճիգերով կը մագլցինք։ Զենք գիտէր ալ թէ թշնամին ուր է։ Ամէն տեղ կրնայ ըլլալ։ Մանաւանդ Քիւրտերը կրնան ամէն քարի տակէ ելլել։

Մեզի նման ուրիշներ ալ նախընտրեր են լեռնով անցնիլ եւ հանդիպեցանք իրարու, իրարմէ վախնալով անշուշտ։ Նժդեհն ալ երկու հոգիի հետ վեր բարձրացեր է ըսին, տեսեր են, բայց մեզի չհանդիպեցաւ։ Ամէնքս 14 հոգի եղանք։

Ամէնէն առաջ ես ուժասպառ էի, եւ գետնին ամբողջ հասակովս երկարեցայ վրայ, այլեւս անկարող շարժում մը իսկ ընելու։

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓԻՓԼԻԹԵԱՆ

(33 Շար.)

ՀԱՏՎԱԾ

ՓԱԽՍՏԱՓՈՎ ԴՈՒՍՏՏԸ

— Հետաքրքիր ասես ինչ բան է այդ ինքնաթիռը, որ մարդ կարողանա դրանով ամեն տեղ գնալ։ Ես էլ կուզեի մի անգամ ինքնաթիռով թռչել։

— Ինչո՞ւ չես թռչում։

— Ինչպե՞ս թռչեմ, ես ինքնաթիռ չունեմ։

— Ես կարող եմ քեզ ինքնաթիռ տալ, միայն թե ինձ մի ձի տուր։

— Ձի՞։ Ինչի՞ համար է քեզ ձին։

— Ինչպե՞ս թե ինչի համար։ Ես ինքնաթիռով կգնամ Ամերիկա, ձին ինձ հարկավոր է Ամերիկայում ճանապարհորդելու համար։

— Ես ձի չունեմ։

— Ուրեմն ինքնաթիռ էլ չեմ տալիս։

— Ես ինքնաթիռ չունեմ։

— Ուրեմն ես էլ ձի չունեմ

CH. MISSAKIAN

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

Պ. Ժան – Քլօտ Իւզինեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Սոփոկլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Տէր – Օհանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գուս – տիկեան, Այրի Տիկին Ովսաննա Թովմաս – եան, Այրի Տիկին Մարտիկեան եւ զա – ւակները, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Մարտիկ – եան (Ճունաստան) Պ. Հմայեակ Արմա – զանեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Մուրատ Միքայէլեան (Քանատա), ինչ – պէս նաեւ Պեռիկեան, Օրթոյեան, Հայ – րապետեան ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ աղգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ԻԻԶԻՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գուստիկեան)

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 25ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այ – սօր Շորեքշաբթի (Օգոստոս 30) ժամը 13·45ին ժանթիլիի գերեզմանատունը։

Որեւէ մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

«ՅԱՌԱՋ»·— Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Լեւոն Սոփոկլեանի եւ ըն – տանիքին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Նազար Պեռիկեան շնոր – հակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ղրաւոր, ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մեծ մօր՝

ՄԵՐԱՆԻԿ ԱՅՈՑԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Այս տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Նա – զար Պեռիկեան 250ական ֆրանք նուիրած են Ալֆորվիլի եկեղեցիին եւ դպրոցին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տեփանեան, Տիկին Հաճիպօղոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն քսանա – կան ֆրանք Հայ Մշակոյթի Տան եւ Աղ – քատախնամին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ըն – կերուհիները կ'ողբան մահը ընկերուհի Մարի Պօղոսեանի, իրենց ցաւակցութիւ – նը կը յայտնեն ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի յիսուն ֆր. կը նուիրեն Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի խումբին։

×

Հ. Ց. Դ. Շաւիլի «Արդութեան» խումբի եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ընկեր – ըն – կերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Գէորգ Պօղոսեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրելիին Մարի Պօղոսեանի մահուան առթիւ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՁԱՄԲԱՐԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին մասնակցող տղաքը փարիզ կը հանին Ուրբաթ կէսօրէ ետք, Մշակոյթի Տուն, 17 Բիւ Պլէօ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Ստեփան Թէրզեան հարիւր ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ
Նոր վէպը

ԿՐԱԿԷ ՇԱՊԻԿԸ

420 մեծադիր էջ

Գինն՝ 10 ֆրանք

Զրոյց Գ. հատոր, 7 ֆրանք, երկու հա – տորներուն համար դիմել «Յառաջ»ի։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի խումբը կը վերադառնայ այս Հինգշաբթի Օգոստոս 31։

Լիոնի խումբը կը հանի Փեռաշի կա – յարանը, Հինգշաբթի առտու ժամը 8·53 – ին։

Մարսէյլի խումբը Սէն – Շառլ կայա – րանը, Հինգշաբթի ժամը 14·28ին։

Փարիզի խումբը, Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 19ին, Սֆուատ Մոնթոլոն։

Ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակ – ները ղիմաւորել։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԳՐԱՆՈՒԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
Վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
Վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին։ Դիմել Վարչութեան։

ՑՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵ – ԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսում – նական տարեշրջանին։

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն հա – մար իրենց զաւակը արձանագրել փափա – գողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ դը – րելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon, 92 SEVRES

կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28։

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Sœurs de l'Immaculée Conception
73, Ave. Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպ – րոցը կը բացուի Սեպտեմբեր 15ին։ Պե – տական արտօնութեամբ, այս տարի դպ – րոցը ունի մանկապարտէզի եւ նախակըր – թարանի բաժիններ։

Դասաւանդութիւնը կը կատարուի հա – մաձայն ֆրանսական կրթական ծրագրին, յաւելեալ՝ հայերէնի դասերով։

Դպրոցը ունի խնամակալ մարմին մը որ մօտէն կը հետեւի ծրագրի գործադրու – թեան։

Կ'ընդունուին գիշերօթիկ եւ ցերեկօ – թիկ։ Վճարման պայմաններու համար, դիմել տեսչութեան։ Արձանագրութիւննե – րը սկսած են։ Դիմել ամէն կէսօրէ ետք։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ար – ձանագրութիւնները սկսած են։ Ամէն ա – նոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկ – ները ղնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէ – նութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան Կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարե – կիրք եւ ուսումնասէր աշակերտներ։

Արձանագրութեան եւ լուսաբանու – թեան համար դիմել Տեսչութեան։

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՒՒՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱՊ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
նթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ուզեցնել։

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջին – կարգ ներկեր։ Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու – թիւն։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն։ Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիֆ — ծածկոյթներ. —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,30

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI 31 AOUT 1967

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10998 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 43e ANNÉE — №10.998

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ ՊԷՏՔ Է ՕԳՏՈՒԻՆ ԻՐԵՆՑ ՏԱՐԻՔԷՆ

Երիտասարդական տարիքը, — ման կութենէ եւ պատանութենէ յետոյ, — այն շրջանն է, որ մարդուն ամէն պատեհութիւն կ'ընծայէ, իր ուժերը պահանջուած չափով օգտագործելու:

Կենսունակ ու թարմ, այդ տարիքին մէջ միտքը ընդունակ է իւրացնելու մեծերու համար յոգնեցուցիչ համարուած որոշ գիտելիքներ:

Ցիշողութիւնը, որուն շնորհիւ լեզուական, պատմական, աշխարհագրական նիւթեր կարելի է դիւրութեամբ իւրացնել, որոշ տարիքէ մը ետք ծիւրումի նշաններ ցոյց կուտայ:

Ուստի փոքր տարիքի կամ երիտասարդութեան շրջանին աւելի հեշտ է սորվիլ անոնք, քան հասունութեան շրջանին:

Եթէ տրամաբանութիւնը՝ նպաստովը փորձառութեան եւ նախահասունութեան շրջանէն ամբարուած գիտելիքներու դեռ եւս կը պահէ իր իրաւունքները, պատճառ մը չէ պնդելու կամ յաւակնելու, թէ անոր օգնութեամբ կարելի է կարճ ժամանակէն ընել ինչ որ կրնան երիտասարդներ:

Բնութեան անյեղլի օրէնքներու համաձայն, երիտասարդ շրջանի մէջ կենդանական եւ բուսական կեանքը կը յորդի ուժականութեամբ:

Այսօրուան չքեղ ու բարձրաբերձ ծառերը, որոշ տարիքէ մը ետք պիտի կորսնցնեն իրենց գեղեցկութիւնը եւ տոկունութիւնը:

Խոռոչներ պիտի բացուին անոնց բունեբուն վրայ:

Փթթուրիկներու եւ մրրիկներու կուրծք տուող անոնց սաղարթները ոստաքանց՝ պիտի տապալին պարզ քամիներէ եւ տեղատարափներէ,

Իր բաշերուն չքեղութեամբ մարդոց հիացմունքին առարկայ երիտասարդ առիւծ մը ծերութեան շրջանին արգահատանքը միայն կը շարժէ դիտողներուն:

Մարդը բացառութիւն չի կրնար կազմել բնութեան այս պողպատեայ օրէնքէն: Եւ որովհետեւ բժշկութիւնը տակաւին հարիւր առ հարիւր չէ կրցած սահմանել կամ ճշդել ծերութեամբ հիւծումի ճշգրիտ տարիքը, վարկածական կը մնան թուանները:

Ոմանք, — հաւանօրէն ժառանգականութեամբ, — կը դադրին պահելէ իրենց աշխոյժը սա կամ նա տարիքին մէջ, ուրիշներ զեղխ կեանքի մը կամ հիւանդութեանց պատճառով. — կ'ունենան կանխահաս հիւծում ու ծերութիւն:

Իրենց մտքի պայծառութիւնը 90էն ետք իսկ պահող Պեռնար Շօեր ու Չըրչիլներ կամ ուրիշներ, այսօրուան համար բացառութիւն, հաւանօրէն գիտութեան նուաճումներով, դառնան սովորական երեւոյթ օր մը:

Այսուհանդերձ ժամանակը պիտի շարունակէ իր աւերները գործել:

Որոշ տարիքէ մը ետք՝ մարդ արարածը պիտի դադրի երիտասարդութեան օրերու աշխուժէն:

Եթէ հոգին շարունակէ կառչած մնալ գաղափարական եւ տեսլական գեղեցկութիւններու, մարմինը, իր արիւնով ու մկաններով, պիտի դալարի տարիներու ծանր պրկումներով:

Նորութիւն չեն այս բոլոր բսուածները որոնք կ'անդրադառնան սակայն շատ մը երիտասարդներ:

Անոնք կը կարծեն թէ հասունութեան տարիներու մէջ եւս, կրնան սորվիլ ինչ որ այսօր չեն փութար սորվելու, ժամանակ չկայ առարկելով:

Մինչդեռ հիմա, երիտասարդ իրենց տարիքին միայն տէր են անոնք, իրենց ուժերուն ու ժամանակին:

Քսանէն մինչեւ քառասուն, երիտասարդներ նոր լեզու մը եթէ պիտի կրնային դիւրութեամբ սորվիլ, աւելի վերջ, երբ մանաւանդ ծանրաբեռնուած են ընտանեկան մտահոգութիւններով, կամ լծուած են հանրային որոշ պարտականութիւններու, կրկին եւ աւելի տարիներու մէջ, պիտի դժուարանային սորվիլ այդ լեզուն կամ այլ մասնագիտութիւն մը:

Բացառիկ ընդունակութիւններով օժտուած եւ զօրաւոր յիշողութեան տէր անհատներու պարագան իրաւունք չի տար այլ ձեւի մեկնաբանութիւններու:

Անշուշտ ցանկալի է, որ ամէն տարիքի մէջ ալ մարդիկ աշխատին ամէն օր նորութիւն մը իւրացնել:

Ցառաջդիմութեան համար պայման է ասիկա:

Բայց հոգեֆիզիքական երեւոյթները սերտօրէն առնչուած են ապրող մարդերու տարիքին ու կազմին հետ:

Այսօրուան պտղատու ծառերը օր մը այլեւս ստերջ, պիտի կտրուին ու դառնան վառելանիւթ:

Հարիւր հազարաւոր հանդիսականներու հիացումին առարկայ ձիարշաւարաններու գեղեցիկ նժոյգները կրնան դժբախտ օր մը տարուիլ սպանդանոց:

Ինչ որ ունի այսօր երիտասարդութիւնը, գանձերու գանձ եւ անփոխարինելի հարստութիւն ու շնորհ, — վաղը պիտի խուսափի իր ձեռքէն:

Եթէ սակայն՝ ունենայ կամք եւ հեռատեսութիւն, հակակշռէ իր ուժերն ու առողջութիւնը եւ գնէ իմաստ մը իր ապրումներուն մէջ, կրնայ բարձունքներ կարել:

Կրնայ ձեռք բերել բարոյական, մտաւոր եւ նիւթական գանձեր, որոնք կարեւոր են ապագայ իր կեանքին համար:

Խօսելով մեր մասին, կ'ըսենք. —

Օգտագործել երիտասարդական տարիները ազգային գաղափարական նպատակներու համար, պէտք է ըլլայ գերագոյն պարտականութիւնը գիտակից ամէն հայ երիտասարդի:

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՑՈՅՑ Կ'ԸՆԵՆ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

«ՓՈԽԱՆԱԿ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ ԾԵԾ ՈՒՏԵԼՈՒ, ԿԸ ՆԱԽԸՆՏՐԵՆՔ ԿԻՊՐՈՍ ԵՐԹԱԼՈՒ ՀՈՆ ՄԵՌՆԵԼՈՒ» Կ'ԸՍԵՆ ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն Օգոստ. 24–25 թուականով. —

ԱՆԳԱՐԱ. — Կիպրացի Թուրք ռազմիկներ և ուսանողներ կառավարութեան քաղաքականութեան դէմ բողոքելու համար ցոյցեր ըրին Անգարա, Գզըլայի հրապարակին վրայ, եւ սկսան պոռալ միաբերան. — Դէպի Կիպրո՛ս, բանակը պէտք է Կիպրոս երթայ:

Կիպրացի երիտասարդները, որոնք մասնակցած էին Երէնքէօյի կռիւներուն եւ ներկայիս կ'ուսանին Թուրքիոյ մէջ, չկրցան զսպել իրենց ցաւը եւ զայրոյթը, Կիպրոսի վերջին դէպքերուն առթիւ, ուր յաջորդաբար Թուրք ազգակիցներ կը սպաննուին եւ Կիպրոսի Թուրք համայնքը ամէն օր խժդժութիւններու եւ անիրաւութիւններու առարկայ կը դառնայ եւ կառավարութիւնը լուռ կը մնայ այս ամէնուն առջեւ:

Կիպրացի ուսանողները հաւաքուեցան Գզըլայի հրապարակին վրայ, եւ նախ թռուցիկներ ցրուեցին ժողովուրդին, յետոյ ծայրայեղութեան գացին եւ պոռացին. — Բանակ, Կիպրոս պէտք է երթայ:

Ցուցարարները յետոյ խմբուեցան Արտաքին Նախարարութեան պաշտօնատան առջեւ եւ բողոքեցին կառավարութեան դէմ, դայն հրաւիրելով որ կտրուկ շարժի եւ արժանի դասը տայ Կիպրոսի Յոյներուն: Ցուցարար երիտասարդները բռնած էին վերտառութիւններ, ուր գրուած էր. — Ի՞նչ կեցեր էք, Կիպրոսը մեր ձեռքէն կ'երթայ, արթնցիր, ով Թուրք ազգ:

Ոստիկանութիւնը ուզեց կանխել բարգութիւնները եւ փորձեց ցրուել ցուցարարները, որոնցմէ շատեր գիրկընդխառն կռիւ մը մղեցին ոստիկաններուն հետ եւ անոնք ստիպուեցան թոպեր գործածել եւ ի կարգ հրաւիրել զիրենք: Կիպրացի ռազմիկները կը շարունակէին պոռալ — Կառավարութիւնը պէտք է կատարէ իր պարտականութիւնը, օն, դէպի Կիպրոս, փոխանակ Ջէթին Ալթանը տանջելու, գացէք Կիպրոսի մարդիկը պաշտպանեցէք:

Պահ մը ետք, Ապահովութեան փոխ Տնօրէն Ալի Աքման դէպքին վայրը փութաց եւ ազդարարեց ցուցարարներուն — Ցրուեցէք, որովհետեւ Գնացքներու Օրէնքին դէմ կը գործէք: Պարտաւոր էիք նախօրօք Կուսակալութենէն արտօնութիւն ստանալ:

Երիտասարդները առարկեցին թէ քանիցըս դիմած էին Կուսակալութեան, բայց արտօնութիւն տրուած չէր իրենց: Նոյն պահուն ցուցարարներուն դէմը ելաւ ազգային տարազով էֆէ մը, որ զէնք կը կրէր ձեռքին մէջ: Կիպրոսի ռազմիկները զայն ուսամբարձ տարին իրենց առջեւնորդը նկատելով զայն, եւ ցոյցերը վերսկըսան միեւնոյն աղաղակներով:

Արտաքին Նախարարութեան պաշտօնատան առջեւ, ոստիկանները պատնէշ մը կազմեցին եւ դիմադրեցին իրենց վրայ յարձակող ցուցարարներուն: Երիտասարդները չխրատուեցան ոստիկաններու ազդարարութենէն, մէկ վայրկեանի մէջ հրապարակը կռուադաշտի մը վերածուեցաւ, հրմշտուք, ծեծ, ապտակ եւ աքացի իրարու յաջորդեցին եւ տասը վայրկեանէն ոստիկանութիւնը թոպերով հալածեց երիտասարդները եւ ցրուեց զանոնք: Ցուցարարներու խումբ մըն ալ ապաստանեցաւ Արտաքին Նախարարութեան յարակից նամակատան առջեւ, ոստիկանները հոն փութացին եւ ծեծ – ծեծկուուքը վերսկսաւ եւ դիմադրող երիտասարդներէն ոմանք խոշտանգուեցան:

×

ՕԳՈՍՏՈՍ 26. —

Կիպրացի այն ռազմիկները, որոնք երկու օր առաջ բախում մը ունեցան Անգարայի մէջ, ոստիկանութեան հետ, ցոյցեր ըրին եւ ծեծուեցան, կառավարութեան դիմելով փափաք յայտնած են որ Կիպրոս վերադառնան: Ռազմիկները նախընթաց գիշեր ժողով մը գումարեցին եւ քննեցին ստեղծուած կացութիւնը, ցաւով անդրադառնալով թէ ծեծուեցան նուիրական դատի մը պաշտպանութեան առթիւ, ինը ռազմիկներ դատարանի յանձնուեցան եւ իրենցմէ երեքը բանտարկուեցան: Այս խողութեան առջեւ, յարմար դատեցին նորէն Կիպրոս երթալ:

— Փոխանակ Թուրքիոյ մէջ ծեծ ուտելու, աւելի լաւ է որ Կիպրոս երթանք եւ հոն մեռնինք, — ըսին ռազմիկները, որոնց բաները մամուլի ասուլիս մը սարքեց եւ հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ. — Մենք այդ ցոյցերը ըրինք, պարզապէս բարձրացնելու համար Կիպրոսի մեր ռազմիկ եղբայրներուն բարոյական կորովը: Պիտի շարունակենք պայքարիլ, մինչեւ որ կառավարութիւնը արժանի շահագրգռութիւնը ցոյց տայ Կիպրոսի դատին հանդէպ: Եթէ Թուրք ժողովուրդը իւրացնէ այս խնդիրը, Թուրք կառավարութիւնն ալ կը ստիպուի աւելի կարեւորութեամբ մօտենալ այս խնդրին: Գալով Տոքթ. Ֆազըլ Քիւչիւքի, պէտք է գիտնալ թէ ան Կիպրոսի մէջ Թուրքիոյ Արտաքին Նախարարութեան մէկ պաշտօնատարն է պարզապէս: Քանի որ չենք ընդունիր այդ նախարարութեան քաղաքականութիւնը, կը մերժենք նաեւ Քիւչիւքը: Մեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ «կասեցնել» այդ քաղաքականութիւնը, հակառակ պարագային չենք կրնար նայիլ Կիպրոսի ռազմիկներուն երեսը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՐԹՈՒՄԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԺՈՂՈՎ ՄԸ ՈՐ ՄԵԾ ՅՈՅՍ ՉԻ ՆԵՐՇՆՉԵՐ 611

Տարօրինակ մթնոլորտի մը մէջ է որ կը բացուի արաբական վեհաժողովը, Խարթումի մէջ: Մինչ կը սպասուէր որ Նասր ցուցական հաշտութիւն մը ունենայ Ֆայսալի հետ, նախընտրեց կռնակ դարձնել իր հին թշնամիին, առանց իսկ բարեւելու: Հակառակ այս պաղութեան, միշտ յոյս կար որ Նասր – Ֆայսալ հանդիպում մը տեղի ունենայ:

Կ'ըսուի թէ Նասր եկած է Խարթում շատ չափաւոր առաջարկներ բերելով: Այդ իսկ պատճառով Գահիրէէն մեկնելէն քանի մը ժամ առաջ, աւելի քան յիսուն եգիպտացի անձնաւորութիւններ ձերբակալուած են, ի շարս որոնց՝ մառեչալ Ամէր, հանրապետութեան նախկին փոխնախագահ: Կ'ըսուի թէ ձերբակալուած են բոլոր անոնք որոնք դէմ են չափաւոր քաղաքականութեան մը: Ծանօթ է որ Աթասի, «կարծր Սուրիացին» մերժած էր Խարթում երթալ, բայց բացման նիստին ներկայ չէ եղած արտաքին նախարարը՝ Մաքոս, առարկելով թէ իր կառավարութենէն հրահանգ չունէր: Նախարարը որ դէմ է մեղմ դիրք մը բռնելու Իսրայէլի նկատմամբ, յիշած է տը Կոլի խօսքը, Լոնտոնի մէջ, «շատ տկար եմ տեղի տալու համար»:

Այս պայմաններու մէջ, շատ յստակ չէ թէ ի՞նչ պիտի կարգադրուի այս ժողովին մէջ, ուր շատեր բացակայ են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ որոշած է երկարաձգել արաբ գաղթականներու վերադարձը, որու պայմանաժամ դրուած էր Օգոստոս 31:

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Արտաքին նախկին նախարարը՝ Պոպովիչ Փարիզ հասաւ, տը Կոլի յանձնելու համար Թիթոյէն նամակ մը: Կ'ըսուի թէ Մառեշալը Ֆրանսայի միջամտութիւնը կը թելադրէ Միջին Արեւելքի տագնապին լուծման համար: Նման դիմումներ կ'ըլլան նաեւ միւս մեծերուն:

ՎԻԷԹՔՈՆԿԸ յաջողած է կղզիացնել Տա Նանկի ամերիկեան խարիսխը, ութ կամուրջ օդը հանել տալով: Ինչպէս կը տեսնուի հարաւային Վիէթնամի ընտրութիւններէն քանի մը օր առաջ, Ազատ. Ազգ. Ճակատը աննախընթաց ճիգեր կը թափէ իր պայքարին մէջ:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ ալ բախումներ եղած են Չինացիներու, ոստիկաններու եւ հետաքրքիրներու միջեւ: Բրիտանական կառավարութիւնը զեկոյցով մը կ'ամբաստանէ չին դիւանագիտական առաքելութեան անդամները որ կամովին միջադէպեր ստեղծած են եւ յարձակած ոստիկաններու եւ քաղաքացիներու վրայ: Փեքինի մէջ, նոր որոշումներ տրուած են Անգլիացիներուն դէմ, որոնք դեսպանատան շէնքէն ալ դուրս ելլելու իրաւունք չունին:

ՀԱՅ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆԵՐ

Բ.

Պոհեմոնի մահը աղէտ մը եղաւ Անտիոքի իշխանութեան համար եւ ծանր մտահոգութիւն մը՝ Պաղտինի համար : Ալիս ամուսնոյն մահը լսելով անմիջապէս կը մտածէ իշխանութեան տիրանալ, որպէս խնամակալ Կոնստանս աղջկան : Աւատական իրաւունքով ժառանգորդը աղջիկն էր, ոչ թէ այրին : Ալիս նոյնիսկ կը մտադրէ հեռացնել աղջիկը միակ տիրուհին մնալու համար : Պաղտին կը պարտաւորուի կարգադրելու Անտիոքի յաջորդութեան խնդիրը՝ որպէս թագաւոր եւ միանգամայն հայր Ալիս իշխանուհիին : Սակայն Ալիս, փառամոլ եւ յամառ, կը մոռնայ իր մայրական պարտականութիւնը, թագաւորի դուստր ըլլալը եւ նաեւ « որպէս հայուհի» :

Ալիս գիտէ, թէ իր իշխանութիւնը պիտի բախի հօրը կամքին, Անտիոքցիներու ընդդիմութեան, կը դիմէ իր հաւատքին եւ ընտանիքին թշնամի Թուրքին : Զէնկիի կը ղրկէ նուէր եւ պատգամ օգնութիւն խնդրելու համար : Պատգամը թագաւորին ձեռքը կ'անցնի, Պաղտին կ'ապշի, կը զայրանայ աղջկան ընթացքին դէմ, որ դաւաճանութիւն մըն է : Կը դիմէ Անտիոք պատժելու համար աղջիկը : Ալիս քաղաքին դուռները փակել կուտայ հօրը, Ֆուլք կոմսին եւ Ժոսլինի առջեւ : Քաղաքին երեւելիները կը դաւթակցին, կ'ըմբոստանան, քաղաքին դուռները կը բանան թագաւորին եւ հետեւորդներուն առջեւ : Ալիս կ'ապաստանի աշտարակին մէջ :

Վերջապէս Ալիս կը ստիպուի տեղի տալ, կը նուաստանայ, հօրը գթութեան կը դիմէ, թողութիւն կը խնդրէ : Հայրը կը զրկէ աղջիկը խնամակալութենէն, կը սահմանէ Թոռնիկին պաշտպանութիւնը, Ալիսի կուտայ Լաթաքիան եւ Ճիպէյլը, կը հեռացնէ Անտիոքէն :

Պաղտին դիմեց Ֆրանսայի թագաւորին՝ գահաժառանգ Մելիսենտայի ամուսին մը յանձնարարելու համար : Լուդովիկոս Զ. յանձնարարեց Ֆուլք տ'Անժու Ե., որ մեծ աւատապետ մըն էր, մեծահարուստ եւ հզօր, կալուածները ընդարձակած էր սադրանքներով, ամուսնութեամբ եւ պատերազմով : Անգամ մը ուխտաւոր եկած էր Երուսաղէմ, 1120ին, վերադարձած էր երկիրը : Հաւանական է, որ թագաւորը փափաքած էր զօրաւոր աւատապետ մը հեռացնել երկրէն :

Պարոնները առարկութիւն մը չներկայացուցին եւ Պաղտինի անդրանիկ աղջիկը ամուսնացաւ Ֆուլքի հետ մեծ հանդիսութեամբ : Ամբողջ քաղաքը ցնծութեան մէջ էր, միայն Մելիսենդան ուրախ չէր, որովհետեւ սիրոյ ամուսնութիւն մը չէր, պարտադրուած ամուսնութիւն մըն էր քաղաքական առաւելութիւններ ունեցող մարդու մը հետ :

Ֆուլք քառասուն տարեկան էր, այրի էր, ունէր այրիացած աղջիկ մը եւ մանչ մը, գահաժառանգը դեղանի, մանկամարդ, եռանդուն էր :

Պաղտին իր պարտքը կատարած եղաւ, յոգնած էր եւ հիւանդկախ : Անկողնին մօտ կանչեց փեսան, աղջիկը, Թոռնիկը, օրհնեց երեքն ալ եւ յաւիտենապէս փակեց աչքերը 21 Օգոստոս 1131ին : Արկածալից կեանք մը վերջ կը գտնէր :

Թագադրութեան հանդիսութիւնը կը կատարուի 14 Սեպտեմբեր 1131ին : Ֆուլք թագաւոր կ'ըլլայ գահաժառանգին ամուսինն ըլլալով : Մելիսենդա կ'ըլլայ երրորդ հայ թագուհին Երուսաղէմի :

Թագուհին սիրոյ կապ կը հաստատէ մանկութեան ընկեր, հօրը մօտիկ ազգական Հիւկ տը Փիւիզէյի հետ : Երկու կուսակցութիւններ կը կազմուին, ասպետ մը կ'ամբաստանէ Հիւկը, որպէս դաւադիր թագաւորի կեանքին : Հիւկ կը ժխտէ, կը փախի Երուսաղէմէն, Եգիպտացիներուն մօտ կ'ապաւինի, կը յարձակի Եաֆայի վրայ, ձախողութիւն կ'ունենայ : Կը վերադառնայ Երուսաղէմ, կը սպաննուի ասպետի մը կողմէ, որովհետեւ դաւաճանած էր թագաւորութեան դէմ : Թագաւորը կասկածելի կ'ըլլայ, սպաննողը հրապարակով կը յայտարարէ, թէ ինքնաբերաբար սպաննած էր, որովհետեւ Թըշնամիին հետ պատերազմած էր թագաւորին դէմ : Թագաւորը կասկածէ զերծ կը մնայ, բայց Մելիսենդա կը զայրանայ, միտքը կը դնէ վրէժ լուծել նոյնիսկ ամուսնին դէմ : Ֆուլք կը վախնար թունաւորումէ մը, կը ջանայ կինը մխիթարել, վիշտը մեղմացնել, պետական գործերը վարել կնոջ հետ խորհրդակցաբար : Թագուհիին թելադրութեամբ Ֆուլք կ'արտօնէ Ալիս իշխանուհիին վերադարձը Անտիոք :

Հազիւ հաստատուած Անտիոքի մէջ, Ալիս կը սկսի մեքենայութիւններ լարել : Այս անգամ իրեն հետ է պատրիարքը, որ պէտք ունի նեցուկի մը իր դէմ մըղուած պայքարներուն տոկալու համար :

Զէնկի էմիրութիւնը սպառնական դիրք բռնած էր Անտիոքի դէմ, մինչդեռ քաղաքին բնակչութեան ներդաշնակութիւնը կը խանգարուէր : Հայեր եւ Ասորիներ դէմ էին Ֆրենկներու գերիշխանութեան, կ'ուրախանային՝ երբ կը պարտուէին Սելճուքներէն : Ֆրենկները կը ստիպուէին զինաթափ ընել Հայերն ու Ասորիները, զինել բոլոր Ֆրենկները :

Գահաժառանգ Կոնստանսի հաւատարիմ եւ Պոհեմոնի յիշատակը յարգող ասպետներ գտան, որովհետեւ Ալիսէն կը վախնային, Ֆուլքի կը դիմեն, որպէսզի իշխանուհիին ամուսին մը գտնէ եւ վերջ տրուի մօրը փառամոլական դաւերուն :

Թագաւորը արեւելք կը հրաւիրէ Րէյմոն տը Փուաթիէ : Պատրիարքը կը համոզէ Ալիսը, թէ Րէյմոն իրեն հետ պիտի ամուսնանայ : Ալիս գոհ կը մնայ, բայց անակնկալի կը հանդիպի, երբ Րէյմոն թեկնածու կը ներկայանայ աղջկան : Զայրացած կը մեկնի Լաթաքիա՝ սպառնալով վրէժ լուծել հակառակորդներէն, պատրիարքէն եւ Րէյմոնէն : Կը բանակցի Պոլսոյ հետ աղջիկը Մանուէլ Կոմնենոսի տալու համար : Այդ առեն Րէյմոն կ'ամուսնանայ Կոնստանսի հետ : Ալիս կը դիմէ Պոլիս, Կոնստանս ամուսնացած է առանց կայսեր հաւանութեան, մինչդեռ Անտիոք Բիւզանդիոնի ճորտ ըլլալով՝ կայսեր հաւանութիւնը պէտք էր :

Թուրք հրամանատար Զէնկի Լաթաքիայէն կը թալէ հարիւր գիւղ, կը գերաւէ չուրջ հարիւր հազար անասուն եւ կը գերէ եօթը հազար կին, տղայ, աղջիկ : Րէյմոն փորձանքի մէջ կ'իյնայ, մէկ կողմէն Թուրք սպառնալիք, միւս կողմէն բիւզանդական արշաւանք : Կայսրը բանակի մը հրամանատարութիւնն ըստանձնած կ'իջնէ Անտիոք (Յուլիս 1137) : Րէյմոն թագաւորին, ասպետներուն օգնութեան կը դիմէ, այդ պահուն Զէնկի Լաթաքիայէն կ'անցնի Տրիպոլիս, որուն կոմսը՝ Րէյմոն Երկրորդ, նոյն դիմումը կը կատարէ Երուսաղէմի թագաւորին :

Երուսաղէմէն Ֆուլք օգնութեան կը հասնի, բայց կը պարտուի Զէնկիի ստուար բանակէն, ինք պէտք ունի այս անգամ օգնութեան, մինչդեռ Անտիոքի իշխանը կը պատրաստուի դիմադրելու կայսեր բանակին : Անտիոք կը պաշարուի բիւզանդական ուժերէն, անկարելի է դիմադրել քանդող մեքենաներուն : Րէյմոն իշխան կ'ընդունի Բիւզանդիոնի հըպատակութիւնը, պաշարումը վերջ կը գտնէ, կայսրը յոյն պատրիարք մը կը դնէ քաղաքին մէջ լատին պատրիարքին մօտ : Երկու եկեղեցականները իրարու դէմ պիտի գործեն եւ որովհետեւ Հայերը կ'ատեն Յոյները, համակիր պիտի մնան լատիններուն :

Երուսաղէմի թագաւոր Ֆուլք հըջագայութեան ատեն ձիէն վար կ'իյնայ, գըլխարկը կը փոխադրուի եւ կը մեռնի 7 Նոյեմբեր 1143ին, որբ ձգելով 13 տարեկան Պաղտինը, 7 տարեկան Ամօրին : Մելիսենտա կը մնայ խնամակալ անչափահաս Պաղտինի :

Թագուհին երիտասարդական արկածները մոռնալով, կը սկսի շինել վանք, կը կառուցանէ աբբայարան մը 1143ին՝ կրտսեր քրոջ Յոյայի համար, որ տարի մը պատանդ մնացած էր մահմետականներու մօտ : Վիլլիըմ Տիւրայի համաձայն քով կ'արտայայտուի «բարի, խմաստուն, քաղցր եւ բարեպաշտ տիկին»ին մասին, որովհետեւ Ղազարոսի բնակարանին տեղը, Ջիթենեաց լերան հարաւ արեւելքը Ս. Մարիամ վանքը շինած էր :

Մելիսենտա խանդակաթ սէր ունէր կրտսեր քոյրերուն հանդէպ, Ալիսին, Հոտիէրնային եւ մանաւանդ Յոյայի հանդէպ : Մորֆիայի մահէն ետք եղաւ երկրորդ մայր մը քոյրերուն :

Միւսներուն նման աղմկալի կեանք մը չունեցաւ կրտսերը, դարձաւ բարեպաշտ կրօնաւորուհի մը, Ս. Աննա վանքին մեծաւորուհի, եւ մահկնացուն կնքած ըլլալ կը թուի 1178ին, քոյրերուն տառապանքները տեսնելէ եւ մահերը ողբալէ ետք :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆ

Տակաւին յիսուն տարի առաջ 2500 բնակիչ ունեցող սովորական գիւղ մըն էր Ստեփանաւանը, որ այսօր դարձած է տասնեւհինգ հազարէ աւելի բնակչութեամբ քաղաք մը : Իր երբեմնի նեղ, ծուռումուռ, փոշեպատ ճամբաները դարձած են կըրապատ, ծառազարդ փողոցներ՝ ուր արեւուն կիզիչ ճառագայթները գետին չեն հասնիր եւ կը թուի թէ կը քալես ծառերով ծածկուած փապուղիի մը մէջէն : Փողոցներու երկու կողմերէն վեր կը խոյանան երեք – չորս յարկանի տուփակիր չէնքեր :

Ստեփանաւանը առողջավայր է, առողջավայր են թէ քաղաքը, թէ իր շրջակայ գիւղերը : Ամէն տարի հազարներով հովիւներ (ամրան գիւղագնացներ) կը բուժուին ու կը հանգստանան այդ գեղեցիկ բնութեան գրկին մէջ : Իր առողջարար օդը, սառնորակ ջուրերը, անտառներն ու գոյնզգոյն ծաղիկներու բուրումը դէպի իրենց կը քաշեն Երեւանցիները, Արարատեան դաշտի բնակիչները : Կուգան Թիֆլիսէն եւ շատ հեռաւոր վայրերէ :

Ամրան ամիսներուն քաղաքին եւ գիւղերու բնակչութեան թիւը գրեթէ կը կրկնապատկուի : Դպրոցական բոլոր շէնքերը կը գործածուին աշակերտական-մանկական բանակավայրերու :

Գիւլագարակ գիւղի սօճիներու անտառին մէջ շատոնց կառուցուած է մանկական առողջարան մը, ուր տարիներ շարունակ կը բուժուին եւ կը հանգստանան հարիւրաւոր պատանիներ : Բնութեան այս գեղեցիկանկիւնին նոր գոյն ու երանգ կուտայ քանի մը տասնեակ հեկտարի հասնող բուսաբանական այգին՝ իր հիանալի գեղեցկութիւններով : Նման բուսաբանական այգի մը փռուած է նաեւ հարաւային կողմը : Զմռռնանք յիշելու նաեւ քաղաքի կեդրոնը գտնուող մեծ զբօսայգին՝ իր տաղաւարներով, հանդիսասրահներով :

Ստեփանաւանի մէջ մեծ ջանք տարուած է հիւանդները առողջացնելու համար : Բոլոր գիւղերուն մէջ կը գործեն բուժական տուներ, իսկ Գիւլագարակ, Կուրթան, Ագարակ եւ Կաթնաղբիւր գիւղերուն մէջ՝ հիւանդանոցներ, դարմանատուներ : Ստեփանաւանի հիւանդանոցը իր բազմաթիւ յարկաբաժիններովմեծ տարածութիւն մը կը գրաւէ եւ կարծես քա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ԱՍՏԱՆԴԱԿԱՆ

Տղաքը կ'աղաչեն որ քիչ մը եւս քալենք, կ'ուզեն վերցնել, տաքի կեցնել, բայց չեմ կրնար : Երկու քայլ եւս եթէ փոխեմ՝ կը մեռնիմ : Լաւ է, կ'ըսեմ, թշնամին գայ, գոնէ զէնք ունիմ՝ կը կրակեմ ու թերեւս կ'ազատիմ :

Զեմ եյլեր եւ անոնք կը շարունակեն ճամբան :

Մնալով առանձին, ամբողջ ուշադրութիւնս ու ճիգս գործ կը դնեմ միայն չըքնանալու համար : Կէս ժամու չափ հանգըստանալէ ետք կը փորձեմ շարունակել ճամբան ու կը յաջողիմ : Հազիւ երեսուն մեթր բարձրացած, կը տեսնեմ ընկերներս բոլորը իմ վիճակիս հասած՝ պառկեր կը հանգստանան : Նորէն կը պառկիմ, ես ալ :

Գագաթէն շատ հեռու չենք այլեւս, եւ երբ կ'ելլենք ու կը սկսինք յառաջանալ, առանց դադարի կը հասնինք արդէն, մեր վերջին ճիգերով :

Մութը բաւական նօսրացած, հեռուն, ցածը կրնանք բաներ մը տեսնել : Լոյսեր կը պլպլան, բայց զի՞նչ է թէ վրաններ են, չենք կրնար որոշել : Դատուանը ո՞ր կողմ մնաց, գիտցող չկայ : Կը նայինք որ վայրէջքն ալ վերելքին չափ դժուար պիտի ըլլայ :

Կ'որոշենք հոս սպասել, մինչեւ որ լաւ մը լուսնայ, որպէսզի կարենանք ամէն կողմը դիտել, տեղերը ճշդել, եւ ուր որ պէտք ըլլայ՝ հոն իջնել :

Փոխն ի փոխ կէս կէս ժամ 3–4ական հոգի պահակ կենալով, երկու ժամուան քանի շրջան մը կը բոլորենք :

Առտուան լուսուն՝ կատարեալ դիտաքունի շրջան մը կը բոլորենք :

Գիշերը լոյսեր պլպլացած տեղը հիմա կը տեսնենք որ քանի մը տուն ու վրաններ կան եւ շարժման մէջ եղող մարդիկ : Բայց թէ ո՞վ են, մերոնցմէ՞ են թէ թշնամի, կարելի չէ որոշել : Հեռադիտակ չունինք : Դատուանը բաւական հեռու կը մնայ : Դէպի ձորին ելքին կողմը մեր զինուորները կ'ուզենք տեսնել, բայց չենք գտներ :

Պիթլիսի կողմէն դէպի Դատուան ուղղութեամբ եռուզեռ մը սկսաւ : Մեծ բազմութիւն է : Կրնան ժամէ ժամ Դատուան հասնիլ : Ո՞վ են : Ի՞նչ են : Բան չի հասկցուիր : Այլեւս պէտք չէ ժամանակ կորսնցնենք : Շատ արագ, միւսներէն առաջ Դատուան պէտք է հասնիլ, առանց վրաններուն մօտենալու եւ անոնցմէ նըկատուելու : Կրնան թշնամիներ ըլլալ : Ինչպէս նաեւ Պիթլիսի կողմէն եկողները :

Զափազանց վտանգաւոր բայց արագ ձեւ մը գտանք, զառ ի վար երկար ճամբան կտրելու : Մեր զինուորական վերարկուները հագած ու կոճկուած, իրարմէ մէկ մէկ մեթր հեռու, մէկ կարգի վրայ նըստանք, ծունկերնիս վեր, հրացանը ծունկերնիս տակ, աջ ձեռքով՝ կոթը, ձախով՝ փողը բռնած, տակերնիս վրայ ըսկըսանք սահիլ, արագ : Ալ կենալ չկայ : Մէկ շունչով մինչեւ վար : Վերարկուն, փանթալոն ու վարտիք բզիկ բզիկ, շատերս ալ արիւնոտած : Բայց պէտք է շուտով Դատուան հասնինք, որպէսզի եթէ եկողը թշնամի է, մենք կարենանք ժամանակին փախչիլ :

Լերան ստորոտը, մեր բռնելիք ճամբան որոշելու եռեւէ էինք, երբ յանկարծ երկու ձիաւոր զինուոր տեսանք, Ռուսեր, որոնք դէպի վրանները կ'երթան, ուրկէ մենք կ'ուզէինք խուսափիլ :

Ասիկա արդէն մեր փրկութիւնն էր :

14 կամաւորներուս զիտցած ռուսերէնը եթէ իրար բերենք, հազիւ 14 բառ է : Բարեբախտաբար Կիմիշխանէցի Հմայեակ անուն մեր երիտասարդ ընկերը, ժամագործ, հազիւ քսան տարեկան, մեզմէ աւելի գիտէր : Զինուորներէն տեղեկացաւ, որ երեւցած վրանները սանիտարական կոյան մը կը կազմեն, որուն կը պատկանին իրենք ալ, եւ պատրաստուեր են արդէն մեկնելու : Իսկ Պիթլիսի կողմէն եկողները նոյն ճակատի ռուս զօրքն է որ կը նահանջէ : Մերիններէն լուր չունին :

Այս պարագային ալ նորէն, մեզի կը մնար միւսներէն շուտ հասնիլ Դատուան, ուտելիք ճարելու եւ մեր վրայ - գլուխը կարգի բերելու համար :

Ճամբուն ամէնէն կարճը բռնելով կը հասնինք Դատուան :

Տուներուն դեռ չհասած, ծովուն եզերքը կը տեսնենք դիզուած ամէն տեսակ ապրանք, — շաքար, թէյ, տուփերով միսի, խառնած կաթի պահածոներ, պիֆքիւիի ծրարներ, սնտուկներով փամփուշտ, եւայլն : Սուինաւոր զինուորներ, պահակ շուրջը, մակոյկներով կը տանին կը թափեն ծովին բացերը :

Մեր խնդրանքին՝ որեւէ ուտելիքէ քիչ մը առնելու համար, կը պատասխանեն իրենց լեզուին ամէնէն ընթացիկ հայհոյութիւնով ու սուինի սպառնալիքով :

Անօթի, յուսահատ, կ'իյնանք այս ու այն կողմ որեւէ ուտելիք գտնելու համար :

Աստուած եթէ պիտի ողորմի՝ մարդու պէտք երան չի հարցներ : Եւ կ'ողորմի՝ պէտք եղածէն աւելի : Հիւանդանոց մը, բոլորովին լքուած, ոչ մէկ պահակ : Շատ բըժիշկ կար ծոգոյշ, կը մտնենք ներս : Ինչ որ կար ծովեզերքը, հոս ալ կայ, նոյն բաները՝ ծովը թափուելու համար կարգի սպասող :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓԻՓԷՐԵԱՆ

(34 Շար.)

ԿԱՏՎԻ

ՓԱՍՏԱՍՈՎ ԴՈՒՀՈՏՍՈՎՓ

— Ը՞ւ, Ը՞ւ, Հուլ ըլլայ դինչ որ ըլլայ, դիշեր մը ամբողջ մենակ մնալ ձիուս հետ չեմ կրնար: Ես կերթամ ինծի ընկեր մը գտնելու համար:

— Սո՛ւս, սուս, ձայնդ մի՛ հաներ, տասնապետ, ականջ դիր, ձիուդ ոտնաձայնը կը լսե՞ս: Ան կը մոտենայ մեզի, ուրեմն ան ալ մեզ կը փնտրէ: Ես ձեզ կը հասկնամ, ձեր ձիուն համար կը վախնաք, բայց ձեր կեանքն ալ ինծի համար նոյնքան թանկագին է, որքան ձեր ձիուն համար: Ես ձեզ կը խնդրեմ, որ ձեր ձիուն մասին մտածելէ առաջ ձեր մասին մտածէք: Ես ձեզ կը հրամայ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկ. Վերժին Պետրոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Սեպտ. 3) առաւօտեան ժամը 10ին Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Տանիէլ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Էլմասեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին

ՂԱԶԱՐՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՃԱՄԲԱՐԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին մասնակցող տղաքը Փարիզ կը հասնին Ուրբաթ կէսօրէ ետք, Մշակոյթի Տուն, 17 Րիւ Պլէօ :

ՄՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Sœurs de l'Immaculée Conception
73, Ave. Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպրոցը կը բացուի Սեպտեմբեր 15ին : Պետական արտօնութեամբ, այս տարի դպրոցը ունի մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններ :

Դասաւանդութիւնը կը կատարուի համաձայն ֆրանսական կրթական ծրագրին, յաւելեալ՝ հայերէնի դասերով :

Դպրոցը ունի խնամակալ մարմին մը որ մօտէն կը հետեւի ծրագրի գործադրութեան :

Կ'ընդունուին գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ : Վճարման պայմաններու համար, դիմել տեսչութեան : Արձանագրութիւնները սկսած են : Դիմել ամէն կէսօրէ ետք :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւն 1967 – 1968 ուսումնական տարեշրջանին :

Տակաւին տրամադրելի տեղերուն համար իրենց զաւակը արձանագրել փափաքողներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ՝ գրելով հետեւեալ հասցէին՝

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

կամ հեռաձայնել 027 – 18 – 28 :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան, այժմէն իսկ պէտք է դիմում ընեն Հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ECOLE
NOTRE-DAME DE SACRE-CŒUR

167, Chemin des Caillols — Marseille (12)

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկապարտէզը յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ պիտի ունենայ նախակրթարանի իր բաժինը, մինչեւ 6րդ դասարան, պետական նոյն ծրագրով :

Հայ աշակերտութեան պիտի աւանդուի հայերէն լեզու, ինչպէս այժմ կ'աւանդուի մանկապարտէզի աշակերտներուն :

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ : Ճաշարան, արդիական ննջարան, մասնաւոր հոգածութիւն :

Հայկական ընտանեկան մթնոլորտ :

Բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներուն մասնաւոր պայմաններ :

Արձանագրութիւնները սկսած են :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

CH. MISSAKIAN Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի խումբը կը վերադառնայ այս Հինգշաբթի Օգոստոս 31 :

ԼԻՈՆԻ խումբը կը հասնի Փեռաշի կայարանը, Հինգշաբթի առտու ժամը 8.53-ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ խումբը Սէն –Շառլ կայարանը, Հինգշաբթի ժամը 14.28ին :

ՓԱՐԻԶԻ խումբը, Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 19ին, Սքուար Մոնթոլոն :

Ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները դիմաւորել :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեկան 75 ֆրանք
վեցամսեայ 40 ֆրանք

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Տարեկան 90 ֆր. կամ 18 $
վեցամսեայ 50 ֆր. կամ 10 $

Օդանաւային սպասարկութեան յատուկ սակագին : Դիմել Վարչութեան :

ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՉ ՄԷԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԿԸ ԳԱՆՁՈՒԻ ՀԻՆ ՍԱԿՈՎ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

Նոր վէպը

ԿՐԱԿԷ ՇԱՊԻԿԸ

420 մեծադիր էջ

Գին՝ 10 Ֆրանք

Զրոյց Գ. հատոր, 7 Ֆրանք, երկու հատորներուն համար դիմել «Յառաջ»ի :

Դիմեցէ՛ք

ԽԵՏԸՐԵԱՆԻՆ

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

Նախ քան որեւէ գնում, հարցուցէ՛ք,

ԽԵՏԸՐԵԱՆԻՆ

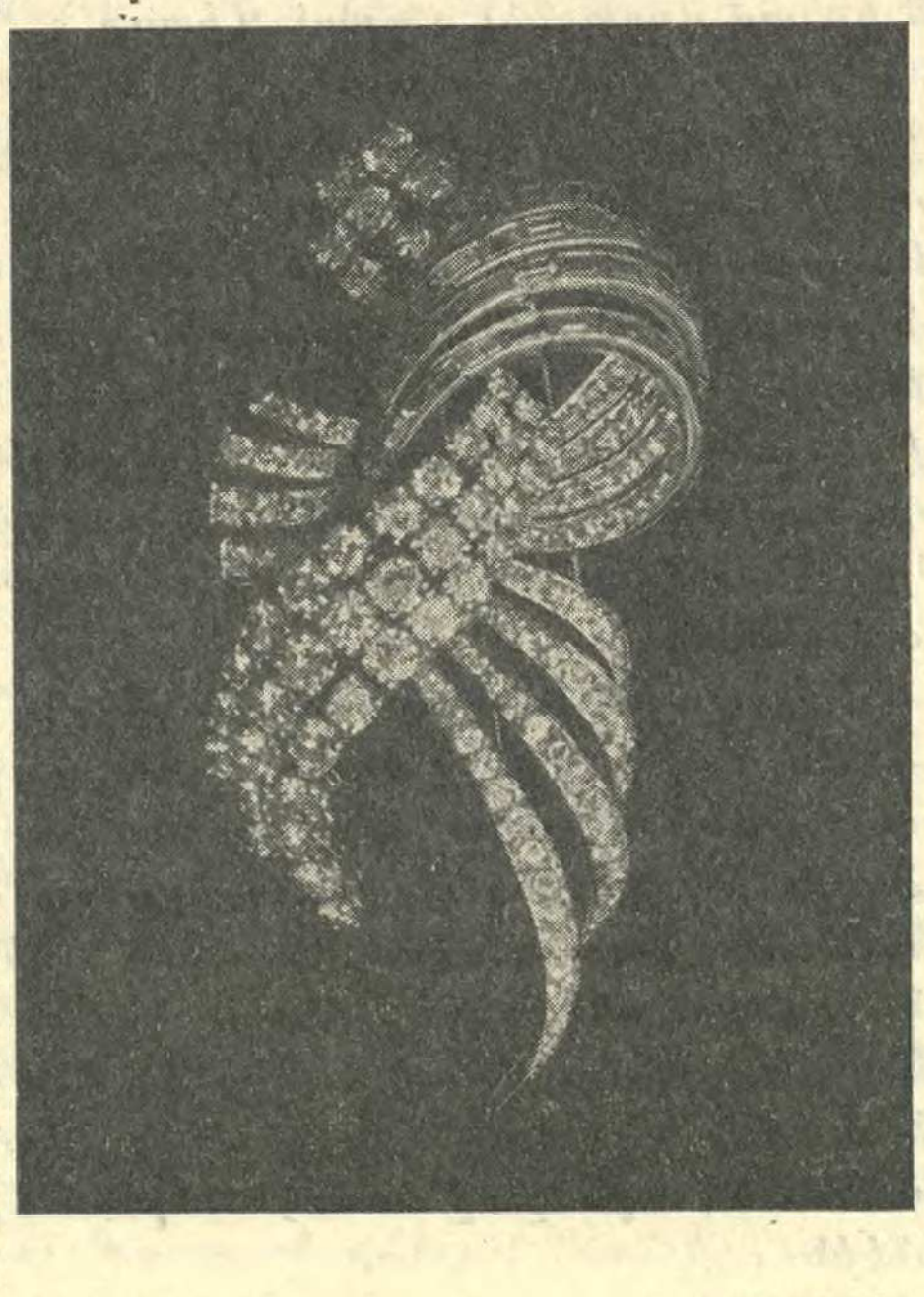

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսումնական 1967–1968 տարեշրջան կ'ընդունուին 10–12 տարեկան բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ :

Արձանագրութեան եւ լուսաբանութեան համար դիմել Տեսչութեան :

3, Av. de Grandchmp
78 - LE PECQ Tél. 963-01-72

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր., առաքման ծախսով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՍ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵԻԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph. : 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով չպաստառուած՝ առաջին կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ եւ բեղաններկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոյթներ. —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)